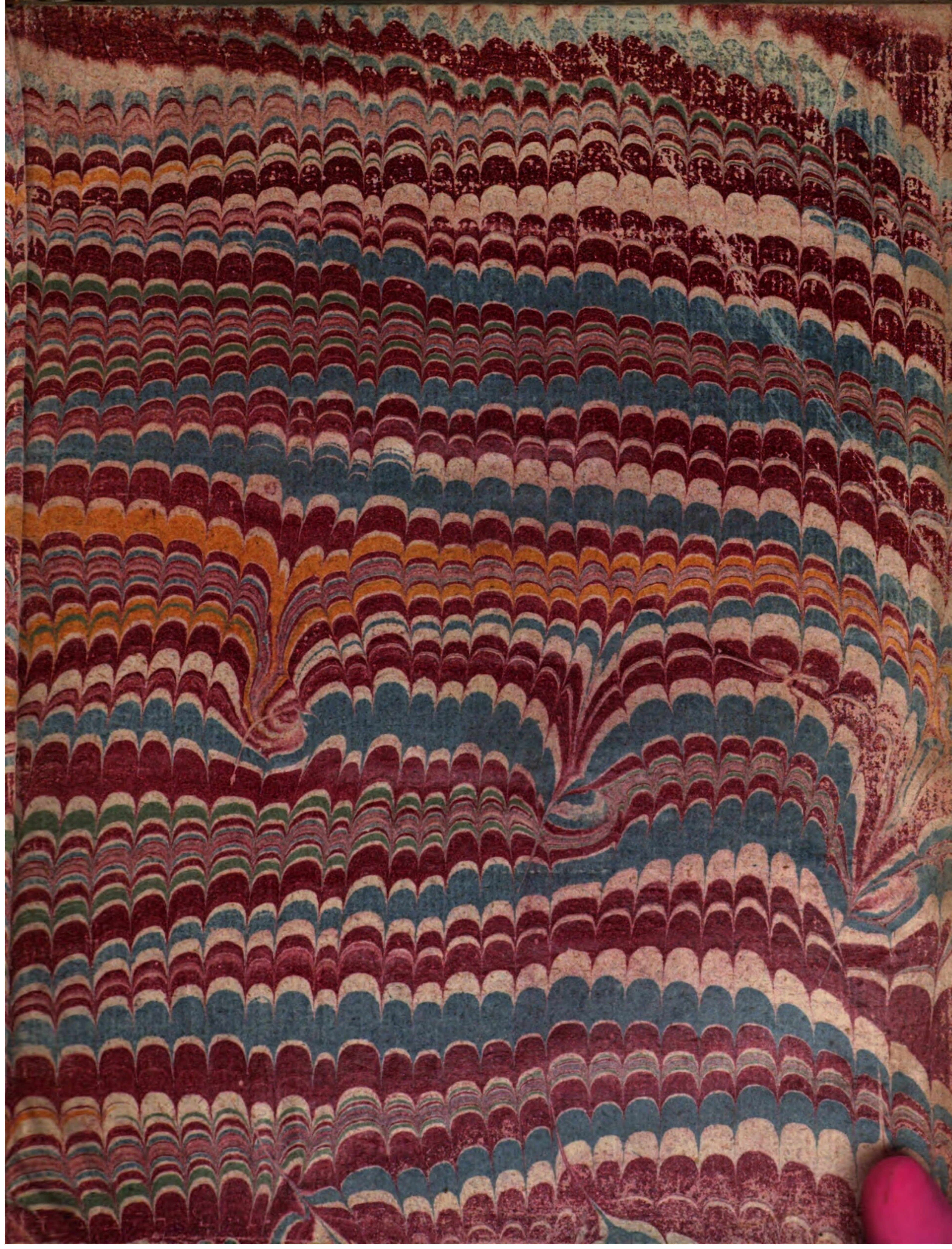

B.

S. VI.

2600.

L. U. C. N. N. MIN. CLX

RE TYPOGRAPHY. SUPERIOR FRAMING.

4° Polam

2074.

CONJECTATIONES
IN PROSCRIPTAS
QUESNELLI
PROPOSITIONES
AUCTORE

CAMILLO MACEDONO VASCI

Homino Celso Miliavacca. Can: 2eg. S. Salv.
Parati sumus Patronos Doctrinae emendationis audire.

PROSP. CONTRA COLLAT. CAP. I.

LUCÆ)(MDCCLX.

Ex Typographia Philippi Mariae Benedini
SUPERIORUM PERMISSU.

CONJECTATIONES

IN PROSCRIPTAS

QUESSNELLI

PROPOSITIONES

AUCTORE

CAMILLO MACEDONIO VASCI

Parisi Junior Patronus Doctrinae emendatioris auctor.

PROPR. CONTRA COLLEGIUM CAR. L.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

LUCÆ (MDCCLX)

Ex Typographia Philippi Martii Bredonini
SUPERIORUM PERMISSU

LECTORI TYPOGRAPHUS.

Cholasticorum, non quidem omnium, multorum tamen tritus mos est, non aliud crepare, quàm quod teneris ab unguiculis eberint; ipsisque sordent, quæcumque a Conciliis & Patribus sint hausta, quoties ad præjudicata, quibus in sua schola imbuti fuere placita, traduci nequeant. Hinc est quod crebrò Jansenismi, ac Quesnellismi stigmatibus catholicas veritates infamari contingit, quoties Theologorum ejusmodi palato non sapiunt. Hujus perversæ ac damandæ catachresis optimè conscius, qui *Animadversiones in Historiam Theologicam Dogmatum, & opinionum de Divina Gratia* vulgavit, ne contra jus, fasque, ejus generis notâ earumdem auctor perstringeretur, ipsarum Præmonitione ad umbilicum deductâ, his eam verbis absolverat:

„ Omittenda judicatur accusatio de Jansenismo
 „ ac Quesnellismo, qua fortassis de more postulabitur; sed præter capitales Jansenii de Gratia
 „ & Libero Arbitrio errores, qui in hac Epistola confodiuntur, accedet fortasse quamprimum
 „ majorum vigiliarum opus, olim jam ab eodem
 „ Auctore absolutum, quo exploduntur sigillatim Cl. Propositiones Quesnellianæ „ Nihiloscilicet, qui præfatis Animadversionibus respondere

suscepit, & qui contra easdem obstrepere non desistunt, eandem Quesnellismi calumniam earum Auctori refricare non verentur. Itaque, tùm ad liberandam illius Monitoris fidem, tùm ad iniquam ejusmodi Sciolorum insimulationem repellendam, in lucem prodeunt hæ Conjectationes. Eas jam usque ab anno 1723. digesserat *Animadversionum* Auctor, ut consimilem, qua tunc a malevolo impetitus fuerat injuriam propulsaret. Verum cum, propitio opportunè tunc flante Austro, illa invidiarum procella dissipata manserit, ad quam unicè ejurandam has Conjectationes evulgare meditatus tunc fuerat Auctor, a fatigandis prelis cæteroqui alienissimus, easdem ad perpetuè cum blattis pugnandum damnaverat. Nunc in pari causa, urgentibus amicis, ad lucem evocantur, & prout primò conceptæ fuerant, absque ulla immutatione, publici juris fiunt. Num jure an injuriâ conjectaverit Auctor, tu judex esto. Vale.

REVERENDISSIME PRÆSUL.

E Mireris, Præsul Reve-
rendissime, has tibi fisti
Conjectationes. Earum
personatus justis de caus-
sis, Tibi tam apprimè
perspectus Auctor, nec
Mæcenatem Te magis
propitium optare, nec ad æquio-
rem Aristarcum provocare novit. Præter innume-
ra illa eximiæ benevolentiae indicia, qua-
me dum supremum nostræ Congregationis

cla-

clavum tenuisti complexus es, subindè in promovendis meis studiis singulariter propensum Te exhibuisti diutinâ illâ epistolari tot mensium concertatione, qua me in tui partes adsciscere, ac a præconceptâ sententia abducere conatus es. Verùm nullo potiori Beneficiæ tuæ argumento me Tibi arctiùs devinxisti, quàm cum elapsis mensibus me certiore fecisti de Jansenismi seu Quesnellismi notâ, qua per summam calumniam penès insignes Urbis Dynastas traducor; atque ad invidiam hanc declinandam mones, ut in disserendo de rebus Theologicis, scholasticâ Dialecto uti assuescam, ne cum Quesnello ac Jansenistis me errare homæologia convincat. Libet benevola consulentis intentio; at non æquè libet consilium; nec enim mihi præivisti exemplo in eruditâ expositione tui systematis de Gratiâ & Prædestinatione, quod olim integris & solis Divi Augustini sententiis digessim. Ubi philosophicis scholarum inventis, earumque dialecto in exponendâ Ecclesiæ Doctrinâ mihi sit utendum, violentia inferenda erit illis Conci-

liorum Sanctionibus, Patrumque sententiis, quibus eadem doctrina firmatur; quæ, non a recentibus scholæ Commentis, sed ab illimi Ecclesiæ traditione haurienda est. Novarum notionum, & ignotæ antiquis Patribus Dialecti usum, scholasticis indulget quidem Ecclesia, illas tamen nondum auctoritate suâ sacravit, adeout piaculum ducat ab illis temperare; ubi enim de veritate constat, nullatenus est de verborum cortice sollicita. Nec Jansenio nec Quesnello favet dialectus illa, quam Augustinus, Patres, & Concilia adoptarunt; adeoque ab ea recedendum haud censeo, donec Ecclesia judicium suum non interponat. Num huic methodo insistendo me ab impacta criminatione satis purgare valeam, his Conjectationibus experiri libuit, quas dum tuæ sacræ eruditioni submitto, ut nomine quoque tuo insigniri permittas enixè obsecro.

Bononiæ Idibus sextilibus anni MDCCXXIII.

Quid

Quid mea interest quod alii sentiunt,

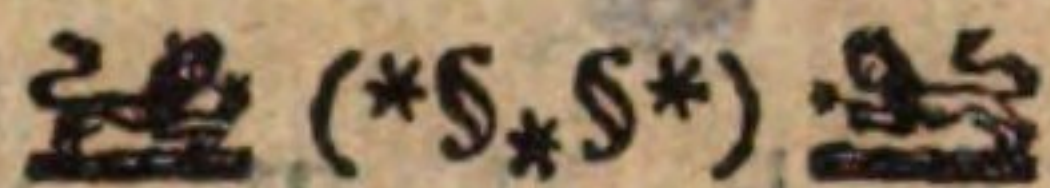
qui veritatem magis curo,

immò solùm curo?

Gregor. Nazianz. Orat. 27.

I N D E X

C A P I T U M.

C A P U T I.

*Indicantur notiones gratiæ sufficientis, & efficaciæ
prout a Recentioribus Theologis exprimi solent. pag. 1.*

C A P U T II.

*Qua ratione, quove fundamento enuntiari valeat
adesse, aut non adesse omnibus gratiam suffi-
cientem.*

3.

C A P U T III.

*Indicantur quæ a recentioribus Theologis adduci
solent, ut suspicionem erroris a se invicem amo-
veant.*

9.

C A P U T IV.

*Perpenduntur quæ adducta sunt pro defensione sen-
tentiæ illorum, qui præter gratiam sufficientem,
omnibus communem, aliam specialem reapse non
admittere visi sunt.*

13.

C A P U T V.

*Perpenditur sententia illorum, qui præter grati-
am sufficientem, aliam admittunt, quam per se
efficacem vocant.*

19.

CA-

C A P U T VI.

Exhibentur notiones illius Gratiæ specialis, quæ præter illam sufficientem omnibus communem, ad observandum Dei Legem, & salutem consequendam requiritur.

23.

C A P U T VII.

De activitate, seu efficacia Gratiæ.

27.

C A P U T VIII.

Explicatur efficacia, sive efficientia Gratiæ Dei, ejusque victoria, & perseverantia.

34.

C A P U T IX.

Ostenditur, supra expositam rationem exponendi Gratiæ efficaciam, medium inter oppositos Pelagii & Prædestinarianorum errores ita tenere, ut ad neutrum illorum declinet.

40.

C A P U T X.

Cuilibet justo adest semper Gratia verè sufficiens ad servanda Dei præcepta, vel saltem ad impetrandam quanta pro illis servandis sufficiat. Eadem gratia nemini deest nisi ob aliquam culpam. Non omnes tamen justi habent semper gratiam sufficientem integrè, sive ad vitanda omnia prorsus peccata, sive ad perseverandum usque in finem.

51.

C A P U T XI.

Infidelibus non adesse Gratiam verè sufficientem ad perfectè cognoscendam salutarem veritatem, neque ad eam amplectendam, licet quibusdam sal-

tem

tem ex ipsis, adsit aliqua gratia interior eos ad
credendum disponens.

xi

60.

C A P U T XII.

Nonnullos Infideles idoneos esse, seu habere gratiam sufficientem ad patranda quædam opera secundum se bona; quæ tamen non sunt merita fidei, nec ad æternam vitam consequendam eis profunt.

66.

C A P U T XIII.

Insinuatur temperamentum, quo oppositæ de Gratia sententiæ conciliari inter se valeant.

71.

C A P U T XIV.

Quid sentiendum sit de Voluntate Dei circa salutem omnium Hominum.

81.

I N D E X PROPOSITIONUM

QUESNELLI &c.

PROPOSITIO I.

Quid aliud remanet Animæ, quæ Deum, atque ipsius Gratiâ amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, ad omne opus bonum?

94.

PROPOSITIO II.

Iesu Christi Gratia principium efficax boni cuiuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum. Absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest. 99.

PROPOSITIO III.

In vanum Domine præcipis, si Tu ipse non das quod præcipis. 103.

PROPOSITIO IV.

Ita Domine. Omnia possibile sunt ei, cui omnia possibile facis, eadem operando in illo. 124.

PROPOSITIO V.

Quando Deus non emollit cor per interiorem unionem Gratiæ suæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum. 125.

PROPOSITIO VI.

Discrimen inter Fædus Judaicum, & Christianum est, quod in illo Deus fugam peccati exigit, & implementum Legis a Peccatore, relinquendo illum in sua impotentia: in isto verò, Peccatori dat Deus quod jubet, illum sua gratia purificando. 128.

PROPOSITIO VII.

Quæ utilitas pro Homine in veteri fædere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero felicitas non

xiiij

*non est admitti ad fœdus , in quo nobis Deus
donat quod petit a nobis ?* 129.

PROPOSITIO VIII.

*Nos non pertinemus ad novum Fœdus , nisi in
quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ ,
quæ operatur in nobis id , quod Deus nobis præ-
cipit.* 132.

PROPOSITIO IX.

*Gratia Christi est Gratia suprema ; sine qua con-
fiteri Christum nunquam possumus , & cum qua
nunquam illum abnegamus .* 134.

PROPOSITIO X.

*Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei , quam
nihil impedire potest , aut retardare .* 135.

PROPOSITIO XI.

*Gratia non est aliud , quam voluntas Omnipoten-
tis Dei jubentis , & facientis quod jubet .* 137.

PROPOSITIO XII.

*Quando Deus vult salvare animam , quocumque
tempore , quocumque loco , effectus indubitabilis
sequitur voluntatem Dei .* 140.

PROPOSITIO XIII.

*Quando Deus vult animam salvam facere , & eam
tangit interiori gratiæ suæ manu , nulla volun-
tas humana resistit .* 145.

PRO-

PROPOSITIO XIV.

Quantumcumque remotus a salute sit Peccator obstinatus, quando Iesus se videndum exhibet, lumine salutari suæ gratiæ, oportet ut se dedat, occurrat, sese humiliet, & adoret Salvatorem suum. 146.

PROPOSITIO XV.

Quando Deus mandatum suum, & suam externam locutionem comitatur unctiōe sui spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam quam petit. 147.

PROPOSITIO XVI.

Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti. ibi.

PROPOSITIO XVII.

Gratia est vox illa Patris, quæ homines interiorus docet, ac eos venire facit ad Iesum Christum. Quicumque ad Deum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre. ibi.

PROPOSITIO XVIII.

Semen verbi quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum. ibi.

PROPOSITIO XIX.

Dei gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas. Hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus scripturis suis. 148.
PRO-

PROPOSITIO XX.

Vera gratiæ idea est , quod Deus vult sibi a nobis obediri , & obeditur : imperat , & omnia fiunt : loquitur tamquam Dominus , & omnia sibi submissa sunt . ibi.

PROPOSITIO XXI.

GRATIA JESU CHRISTI est gratia fortis , potens , suprema , invincibilis ; utpote quæ est operatio voluntatis Omnipotentis ; sequela & imitatio operationis Dei , incarnantis , & resuscitantis filium suum . 166.

PROPOSITIO XXII.

Concordia Omnipotentis operationis Dei in corde hominis cum libero ipsius voluntatis consensu , demonstratur illico nobis in Incarnatione , velut in Fonte , atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ , & gratiæ ; quæ omnes ita gratuita atque ita dependentes a Deo sunt , sicut ipsa originalis operatio . 172.

PROPOSITIO XXIII.

Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratiæ , eam significans per illam , qua Creaturas e nihilo producit , & mortuis reddit vitam . 177.

PROPOSITIO XXIV.

Iusta Idea , quam Centurio habet de Omnipotentia Dei , & Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis , est imago ideæ quæ haberi debet de Omnipotentia suæ gratiæ , in san- nan-

xvj
nandis animabus a cupiditate :

178.

PROPOSITIO XXV.

*Deus illuminat Animam , & eam sanat aequè ac
Corpus sola sua voluntate . Fubet , & ipsi ob-
temperatur .*

180.

PROPOSITIO XXVI.

Nulla dantur gratiae nisi per fidem .

183.

PROPOSITIO XXVII.

Fides est prima gratia , & fons omnium aliarum . ibi.

PROPOSITIO XXVIII.

*Prima gratia , quam Deus concedit peccatori , est
peccatorum remissio .*

188.

PROPOSITIO XXIX.

Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia .

189.

PROPOSITIO XXX.

*Omnes , quos Deus vult salvare per Christum , sal-
vantur infallibiliter .*

190.

PROPOSITIO XXXI.

*Desideria Christi , semper habent suum effectum .
Pacem intimo cordium infert , quando eis illam
optat .*

193.

PROPOSITIO XXXII.

*Iesus Christus se morti tradidit ad liberandum
pro*

^{xvij}
pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Ele-
ctos de manu Angeli exterminatoris.

198.

PROPOSITIO XXXIII.

Prob! quantum oportet bonis terrenis, & sibi met-
ipsi renuntiassse, ad hoc ut quis fiduciam habe-
at, sibi appropriandi Christum Jesum, ejus
amorem, mortem, & Mysteria, ut facit S. Pa-
ulus dicens: qui dilexit me, & tradidit semetip-
sum pro me.

202.

PROPOSITIO XXXIV.

Gratia Adami, non producebat nisi merita humana. 204.

PROPOSITIO XXXV.

Gratia Adami est sequela creationis, & erat debi-
ta naturæ sanæ & integræ. ibi.

PROPOSITIO XXXVI.

Differentia essentialis inter gratiam Adami & sta-
tus innocentiae, & Gratiam Christianam est,
quod primam unusquisque in propria Persona re-
cepisset: ista vero non recipitur nisi in Persona
Christi resuscitati, cui uniti sumus. 216.

PROPOSITIO XXXVII.

Gratia Adami sanctificando illum in semetipso,
erat illi proportionata. Gratia christiana nos
sanctificando in Jesu Christo est omnipotens, &
digna Filio Dei. ibi.

PROPOSITIO XXXVIII.

Peccator non est liber nisi ad malum, sine Gra-

†

tia

PROPOSITIO XXXIX.

Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum; ardoris, nisi ad se præcipitandum; virium, nisi ad se vulnerandum. Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

234.

PROPOSITIO XL.

Sine gratia nihil amare possumus nisi ad nostram condemnationem.

236.

PROPOSITIO XLI.

Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis, non potest venire nisi a Deo; & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

243.

PROPOSITIO XLII.

Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei. Sine hoc, nihil nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

246.

PROPOSITIO XLIII.

Primus effectus Gratiæ Baptismalis est facere ut moriamur peccato; adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus pro rebus mundi.

248.

PROPOSITIO XLIV.

Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert; & propter hoc ipsum fit malus. 251.

PROPOSITIO XLV.

Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat. ibi.

PROPOSITIO XLVI.

Cupiditas aut Caritas usum sensuum bonum, aut malum faciunt. ibi.

PROPOSITIO XLVII.

Obedientia Legis profluere debet ex fonte; & hic fons est caritas. Quando Dei amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est quod apparet exterius; alioquin non est nisi hypocrisis, aut falsa justitia. 257.

PROPOSITIO XLVIII.

Quid aliud esse possumus nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, & sine caritate. 260.

PROPOSITIO XLIX.

Ut nullum peccatum est sine amore nostri; ita nullum est opus bonum sine amore Dei. 261.

PROPOSITIO L.

Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si Spiritus caritatis non est ille qui clamat. 264.

PROPOSITIO LI.

Fides justificat quando operatur, sed ipsa non operatur nisi per caritatem. 269.

PROPOSITIO LII.

Omnia alia salutis media continentur in fide tamquam in suo germine, & semine; sed hæc fides non est absque amore, & fiducia. 273.

PROPOSITIO LIII.

Sola caritas christiano modo facit actiones christianas per relationem ad Deum, & Christum. 275.

PROPOSITIO LIV.

Sola caritas est, quæ Deo loquitur; eam solum Deus audit. ibi.

PROPOSITIO LV.

Deus non coronat nisi caritatem. Qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit. 277.

PROPOSITIO LVI.

Deus non remunerat nisi caritatem, quoniam caritas sola Deum honorat. ibi.

PRO-

PROPOSITIO LVII.

Totum deest peccatori quando ei deest spes: & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei. 282.

PROPOSITIO LVIII.

Nec Deus est, nec Religio, ubi non est caritas. 284.

PROPOSITIO LIX.

Oratio impiorum est novum peccatum; & quod Deus illis concedit est novum in eos iudicium. 285.

PROPOSITIO LX.

Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem. 291.

PROPOSITIO LXI.

Timor nonnisi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitiæ non ducitur. ibi.

PROPOSITIO LXII.

Qui a malo non abstinet nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo. ibi.

PROPOSITIO LXIII.

Baptizatus adhuc est sub lege sicuti judæus si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore. 314.

PROPOSITIO LXIV.

Sub maledicto legis numquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

ibi.

PROPOSITIO LXV.

Moyſes, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui ſunt absque eo quod ullum dederint filium, cum non effecerint niſi mancipia per timorem.

323.

PROPOSITIO LXVI.

Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus paſſionibus: neque adduci per inſtinctum naturalem ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem ſicuti Filii.

327.

PROPOSITIO LXVII.

Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.

330.

PROPOSITIO LXVIII.

Dei bonitas abbreviavit viam ſalutis, claudendo totum in Fide, & precibus.

333.

PROPOSITIO LXIX.

Fides, uſus, augmentum, & primum Fidei totum eſt donum puræ liberalitatis.

338.

PRO-

PROPOSITIO LXX.

*Nunquam Deus affligit Innocentes ; & afflictiones
semper servantur , vel ad puniendum peccatum .
vel ad purificandum Peccatorem .* 341

PROPOSITIO LXXI.

*Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab
ea lege , quam Deus condidit in sui utilita-
tem .* 345

PROPOSITIO LXXII.

*Nota Ecclesiæ Christianæ est , quod sit Catholica ,
comprehendens omnes Angelos Cæli , & omnes ele-
ctos & justos terræ , & omnium sæculorum .* 347.

PROPOSITIO LXXIII.

*Quid est Ecclesia , nisi cætus Filiorum Dei , ma-
nentium in ejus sinu , adoptatorum in Christo ,
subsistentium in ejus persona , redemptorum ejus
sanguine , viventium ejus spiritu , agentium per
ejus gratiam , & expectantium gloriam futuri
sæculi ?* ibi.

PROPOSITIO LXXIV.

*Ecclesia , sive integer Christus , incarnatum Verbum
habet ut caput ; omnes vero Sanctos ut membra .* 348.

PROPOSITIO LXXV.

*Ecclesia est unus solus Homo , compositus ex plu-
ribus membris , quorum Christus est Caput ,
Vita , subsistentia , & persona . Unus solus Chri-
stus compositus ex pluribus Sanctis , quorum est
san-*

PROPOSITIO LXXVI.

Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Iusti illam componunt.

ibi.

PROPOSITIO LXXVII.

Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & Membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro Capite.

370.

PROPOSITIO LXXVIII.

Separatur quis a Populo electo, cujus figura fuit Populus Judaicus, & Caput est Iesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

ibi.

PROPOSITIO LXXIX.

Utile & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni Personarum generi studere, & cognoscere spiritum, pietatem, & mysteria Sacrae Scripturae.

374.

PROPOSITIO LXXX.

Lectio Sacrae Scripturae est pro omnibus.

ibi.

PROPOSITIO LXXXI.

Obscuritas Sancta Verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus Lectione.

ibi.

PROPOSITIO LXXXII.

Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari Le-
ctio-

Etionibus pietatis, & super omnia sanctarum scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac Lectione retrahere. ibi.

PROPOSITIO LXXXIII.

Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari Fœminis Lectione Librorum Sacrorum. Non ex Fœminarum simplicitate, sed ex superba Virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt Hæreses. 375.

PROPOSITIO LXXXIV.

Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare. ibi.

PROPOSITIO LXXXV.

Interdicere Christianis Lectionem Sacræ Scripturæ præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis Filiis Lucis, & facere ut patiantur speciem quandam excommunicationis. ibi.

PROPOSITIO LXXXVI.

Eripere simplici Populo hoc solatium, jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei. 393.

PROPOSITIO LXXXVII.

Modus plenus sapientia & lumine est dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum Pœnitentiæ & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere justitiæ Dei antequam reconcilientur. 401.

PRO-

PROPOSITIO LXXXVIII.

Ignoramus quid sit peccatum & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationi istius ferre confusionem. ibi.

PROPOSITIO LXXXIX.

Quartus decimus gradus conversionis Peccatoris est, quod cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi Sacrificio Ecclesiæ. 418.

PROPOSITIO XC.

Ecclesia auctoritatem habet excommunicandi, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu saltem præsumpto totius corporis. 437.

PROPOSITIO XCI.

Excommunicationis injustæ metus, nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Numquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per caritatem affixi sumus. ibi.

PROPOSITIO XCII.

Pati potius in pace excommunicationem, & anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari S. Paulum; tantum abest ut sit erigere se contra auctoritatem, aut scindere unitatem. ibi.

PROPOSITIO XCIII.

Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceptis primo-
mo-

xxvij

morum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato. Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt. 438.

PROPOSITIO XCIV.

Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem Fidelium; & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædant, nec mores. 450.

PROPOSITIO XCV.

Vetitates eo devenerunt, ut sint lingua quasi peregrina plerisque Christianis; & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum, adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum Fidelium; neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in Filios suos. ibi.

PROPOSITIO XCVI.

Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit, nisi divinæ gratiæ. ibi.

PROPOSITIO XCVII.

Nimis sæpe contingit, membra illa quæ magis sanctè & magis strictè unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tamquam indigna ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata; sed justus vivit ex fide, & non ex opinione hominum. 451.

PROPOSITIO XCVIII.

Status Persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat rat

rat tamquam Hæreticus flagitiosus & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritorea, utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

ibi.

PROPOSITIO XCIX.

Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo, aut aliquod examinare, aut agnoscere, se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ; v. g. bonos libros instructiones, sancta exempla &c.

ibi.

PROPOSITIO C.

Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque Discipulos! Tempus hoc advenit Haberi & tractari a Religionis ministris tamquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam religionis persequendo flamma ferroque viros probos si propria passione est excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum. 452.

PROPOSITIO CI.

Nihil Spiritui Dei, & Doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere Juramenta in Ecclesia; quia hoc est multiplicare occasione pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant Consilio impiorum.

469.

CA-

CAPUT PRIMUM.

*Indicantur notiones gratiæ sufficientis, & efficaciæ
prout a Recentioribus Theologis
exprimi solent.*

1.

D scholasticos Theologos quod atti-
net, conveniunt quidem illi in as-
ferendâ & admittendâ gratiâ, tùm
sufficienti, tùm efficaci; non omnes ta-
men eodem modo utramque expo-
nunt. Ex una parte Thomistæ docent,
gratiam sufficientem consistere in illis
dotibus & auxiliis quæ cunctis morta-

libus communia sunt, & quorum ratione homines dicun-
tur posse vitare peccata, credere, pœnitere, orare, ac
reliqua pietatis opera exequi: uno verbo: per illam tri-
bui hominibus potentiam, non item actum credendi,
pœnitendi, orandi, &c. id enim alterius potentioris gra-
tiæ munus esse docent, quam *efficacem* nuncupant, &
cui tantam tribuunt vim in ordine ad movendam volun-
tatem, ut ei præsentî, seu (ut ajunt) in sensu com-
posito, eadem voluntas numquam resistere valeat, sed
ante propriam electionem invincibiliter ad actum deter-
minata remaneat. Propterea ejusmodi gratiam, naturâ
suâ efficacem denominant, & physicæ prædeterminatio-
nis vocabulo appellare postmodum non dubitarunt.

A

2.

2. Alià ex parte Patres Societatis, cum Affeclarum Catervâ statuunt, eam omnibus hominibus sufficientem gratiam adesse, qua non modò possent credere, poenitere, orare, &c. sed etiam qua soli, nullâque aliâ speciali, seu majori gratiâ a Deo acceptâ, reipsa credant, poeniteant, orent, &c. vel saltem eâ solâ aliquod bonum operentur, quo ad illam fidem, & poenitentiam perveniant, cui iustitia, salusque a Deo promissa est. Cum verò ex Hominibus alii Gratiâ sufficienti benè utantur ei consentiendo, alii malè utantur dissentiendo, illi obsequendo, isti obstitendo; hinc effici docent, ut eadem gratia sufficiens tunc efficax evadat, cum voluntas ei consentit: tunc verò merè sufficiens remaneat, si non consentiat, vel non consensuram esse Deus præsciverit. Quamobrem Auctores isti consequenter statuunt, nullam gratiam ex naturâ suâ efficacem esse, sed omnem in se dumtaxat sufficientem; ex creati autem Liberi Arbitrii consensu vel renisu pendere, ut vel efficax evadat, vel purè sufficiens permaneat. Hæc utriusque scholæ Theologi de Gratiâ sufficienti & efficaci in universum tradunt respecto quocumque naturæ statu, sive innocentis, sive lapsæ.

3. Jansenius, quoad statum naturæ innocentis, eandem ferè exponendæ sufficientis, & efficacis gratiæ rationem secutus est, quam secundo loco ex Patribus Societatis retuli. In statu autem naturæ lapsæ, Gratiâ sufficienti penitus rejectâ (quamvis ab eâ admittendâ in sensu Thomistico se alienum non esse declaret Lib. 3. de Grat. Chr. Salv. cap. 1. & alibi, solamque vocabuli improprietatem, non rem vocabulo importatam exagitet) peculiari suo dogmate tradit, efficacem Christi gratiam consistere in delectatione non liberâ, non rationali, sed indeliberatâ, quæ victrix seu major sit eâ cupiditate, qua concupiscitur adversus spiritum. Hæc gratia, juxta hujus auctoris sententiam, humanam voluntatem ante propriam electionem, seu deliberatum objecti amorem, quod ut ultimum suum finem vult & eligit, ineluctabiliter determinat ac necessitat ad eundem amorem, & actus inde prodeuntes; itaut nihil bo-
ni

ni modò velit, aut agat voluntas, nisi ex præveniente illius indeliberatæ delectationis impulsu; cui numquam resistat, nec resistere possit, nisi prius aliâ contrariâ indeliberatâ delectatione majori, seu validiori imbuta fuerit.

4. Doctissimus P. Thomassius (a) in suis Differtationibus, gallico primùm, postea latino idiomate editis, docet, (b) gratiam efficacem sitam esse in complurium (ut ipse ait) intus & foris auxiliorum collectione, varietate, & conspiratione; quibus omnibus a Deo adhibitis & applicatis, asserit voluntatem ad bonas volitiones, seu bonos motus insuperabiliter determinari; itaut, quamvis singulis ejusmodi auxiliis seorsim sumptis reluctari valeat, non tamen omnibus collectim acceptis. Propterea ejusmodi Gratiam appellat invictissimam, eique in ordine ad movendum liberum arbitrium tantam vim tribuit, quantam physicæ prædeterminationi a Thomistis, & vitrici delectationi indeliberatæ a Jansenio conceditur. Quare hi tres Auctores in exponendâ efficacis gratiæ notatione differunt quidem in eo, quod distincta principiorum genera, quibus humana voluntas a Deo moveatur, quisque ex ipsis statuatur: Omnes tamen inter se convenire videntur in eo, quod suis quisque principiis eandem illam vim assignet, qua voluntas ante propriam electionem invincibiliter ad motus, & actiones suas determinetur.

(a) *Memoires sur la Grace*
(b) *De Deo ejusque proprietatibus. Lib. 10. Cap. 1. &c.*

CAPUT SECUNDUM.

*Qua ratione, quoque fundamento enuntiari valeat
adesse, aut non adesse omnibus
gratiam sufficientem.*

I. **Q**uemadmodum Scriptura & Patres, prout mox indicabo, diversis attentis rationibus, aliquando pronuntiant, omnes homines posse velle, & operari salutare bonum: aliquando asserunt, non omnes id posse; ita nobis quoque licebit loqui de gratiâ sufficienti (quam in ipso posse Neoterici

locant); & juxtà varias hujus termini *sufficiens* significationes absque repugnantia & erroris periculo affirmare, quòd omnes homines habeant gratiam sufficientem, vel quòd non omnes homines eam habeant. Dumtaxat observandum est, quibus rationibus ac fundamentis ejusmodi propositionum veritas innitatur.

2. Constat primò, omnes Angelos, & primum Hominem ditatos fuisse gratiâ non modò sufficienti, sed etiam abundantissimâ, qua facillimè in acceptâ sanctitate perseverare, æternamque ad quam ordinati erant felicitatem consequi poterant. Post Adæ verò peccatum natura humana, cognitione & amore Dei adeò orbata, mundique amor ac ceteris inde sequentibus vitiis implicata est, ut neque ex iis emergere, neque illa quibus Deus ex suâ singulari Misericordiâ peccati remissionem, justitiam, æternamque salutem pollicitus est præstare possit, (scilicet pœnitere, credere, orare) nisi Deus, novâ gratiâ, idest novâ & singulari potentia suæ operatione, mala illa emendet, & hæc bona præstet.

3. Nihilofecius Scholæ Theologi, cum (posthabito communi, ac recepto apud vulgum sermonis usu, nisi penitus accuratus sit) de rebus omnibus ad strictos juris apices disputare satagant, docent, adesse hominibus, quantumvis obduratis, & obcæcatis gratiam sufficientem, qua omnes possunt peccata vitare, & benè agere, licet in eo rerum statu, iisque circumstantiis certissimum sit, a nemine umquam peccata vitata fuisse, aut vitanda fore, vel salutare bonum patratum patrandumve esse, ut ad justitiam æternamque salutem perveniat, absque speciali illustratione, & subministratione alterius gratiæ, quæ non omnibus adest.

4. Ipsi quoque Sancti Patres affirmare solent, omnes homines adimplere posse Legem Dei, cum de naturali liberi arbitrii facultate, & de absoluta possibilitate servandi mandata, seu præcepta Dei, vitandique peccati disputant; & contra adversarios probant, numquam peccari, aut aliquod bonum fieri, nisi liberâ voluntate & arbitrio. Porro apud ipsos constat, id libero arbitrio fieri, aut non fieri, quod consideratis omnibus cum ex
par-

parte operantis, tùm ex parte ipsius operis, aliquatenus fieri, vel non fieri valeat, eo quod non illâ necessitate fiat, quæ naturæ nostræ sit penitus ineluctabilis, (quales sunt, absoluta necessitas, antecedens voluntatis electionem; & necessitas naturalis: harum enim necessitatum immunitas ad essentialem libertatem voluntatis, quatenus electiva est, & arbitrium appellatur, spectat, ut infra indicabo.)

5. Et quidem si natura humana secundùm se attendatur, prout nempe nullâ virtutis, nullâ vitii affectione imbuta, utriusque capax est, & utrumque habere potest. Hinc D. Augustinus supponens ex Apostolo, (a) radicem (a) 1. Timoth. malorum omnium esse cupiditatem, & consequenter radicem omnium bonorum esse charitatem, docet, naturam humanam, utriusque radicis capacem esse, (b) quia (b) De Grat. non solum potest homo habere caritatem, qua sit arbor bona: sed potest etiam cupiditatem, qua sit arbor mala, & alibi (c): Posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, (c) De Praedest. Sanct. naturæ est hominum. cap. 5.

6. Item spectatâ ipsâ naturâ, seu qualitate præceptorum Dei, absolute enuntiari potest, ea ab omnibus hominibus adimpleri posse. Licet enim multa sint divina mandata, omnia tamen, ut benè observat D. Augustinus (d) ad duo ista reducuntur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua: & diliges proximum tuum tanquam te ipsum.* (d) Lib. de perfect. Just. cap. 3. [e] In his duobus mandatis (ex Christi Testimonio) universa Lex pendet, & Prophetæ. Quibus Christi verbis subiicit Sanctus Doctor: *Quidquid ergo Dei Lege prohibemur, & quidquid jubemur facere, ad hoc prohibemur, & jubemur, ut duo ista compleamus.* Cum autem diligere, seu dilectio nihil aliud sit quàm velle & voluntas, seu volitio: ideo D. Augustinus infert: (f) Porro nihil tam in nostra potestate, quam ipsa voluntas est: ea enim prorsus nullo intervallo, mox ut volumus, præsto est. Et alibi ait: (g) Numquid consilii corrigendi, & mutandæ vitæ malæ in bonam, non est locus, non est tempus? Nonne, si vis, hodie fit? Quæ simplagia quæsiturus es? ad quos Indos navigaturus? quam navim præparatu- (e) Matth. cap. 22. v. 37. (f) Lib. 3. de Lib. Arb. cap. 3. n. 7. (g) Enarrat. in Ps. 63. in fine.

raturus? Ecce cum loquor, muta cor, & factum est. Ea-
 (b) Lib. 1. dem habet D. Hieronymus, inquiens: (b) *Potest mihi*
 Comment. in *aliquis dicere, non possum jejunare; numquid potest dice-*
 Cap. 5. Malt. *re, non possum amare? Non nobis dicitur: ite ad*
Orientem, & quærite Charitatem: navigate ad Occiden-
tem, & invenietis dilectionem. Intus in nostro corde est,

(i) Isai cap. ubi redire jubemur, dicente Propheta [i]: *redite præva-*
 46. V. 8. *ricatores ad cor, non enim in longinquis regionibus in-*
venitur, quod a nobis petitur. Consimiles sententiæ pas-
 sim occurrunt cum in sacris eloquiis, tum in omnium
 Patrum voluminibus, præcipuè cum agunt de differen-
 tia veteris & novæ Legis, & cum peccatores ad pœni-
 tentiam, pigrosve ac tepidos christianos ad peccata vi-
 tanda, ad Dei Legem implendam, & ad justitiam cete-
 rasque virtutes capeffendas hortantur. Spectatâ itaque
 naturâ tum hominis cum præceptorum Dei, fatendum est
 divina mandata cunctis hominibus possibile esse.

7. Id potiori jure affirmandum est, si consideretur
 humana natura, ut aucta pluribus internis externisque
 bonis communibus, quæ post Adæ culpam adhuc super-
 sunt, & insunt, vel inesse possunt hominibus, etiamsi
 alieni sint a fide Christi. Interna sunt virtutum semina
 a Deo cuique indita: conscientia dictamen de plerisque
 rebus: Divinum verbum stans ad ostium & pulsans, at-
 que ad quoslibet sibi aperientes intrans: divinum lumen
 in tenebris lucens, & se se ingerens: Imago Dei, quam
 Sancti Patres in ejus cognitione & amore collocant, &
 quam in nemine penitus oblitteratam & abolitam esse
 testantur: & alia ejusmodi. Externa verò bona, & gra-
 tias generales, quibus homines adjuvari possunt ad co-
 gnoscendum & amandum Deum, atque ad rectè ope-
 randum & declinandum a malo, tot in primis esse con-
 stat quot sunt res creatæ, (l) quarum clamoribus omnes
 homines excitari dicit S. Augustinus, ut Deum cogno-
 scant & ament. Quibus addi potest Lex scripta, & præ-
 cipuè Evangelii prædicatio, quæ non ad unum dumtaxat
 Populum, ut antiqua, sed ad omnes prorsus Gentes di-
 recta est. Constat etiam, medicinam a Christo ægrotis
 omnibus sanandis idoneam allatam esse: Salutem omni-
 bus

(l) Cælum,
 & terra, &
 omnia quæ in
 eis sunt, un-
 dique mihi
 dicunt, ut te
 amem. Lib.
 10. Confess.
 cap. 6.

bus oblatam: pretium omnibus qui oblationem acceperint liberandis sufficientissimum, atque abundantissimum persolutum: plurima signa & prodigia ab eodem Domino nostro, ejusque Discipulis patrata, &c.

8. His, aliisque similibus bonis & gratiis, tum internis, tum externis, naturæ humanæ inditis, & circumstantibus, major illi capacitas & potentia benè operandi accedit; idcirco eorundem quoque bonorum habitâ ratione, rationabilius licebit dicere, homines posse credere, pœnitere, orare, &c., & consequenter adesse omnibus gratiam sufficientem, quam in ea potentia vel possibilitate constituunt. Scriptura itidem & Patres passim docent, Homines tot divinis præsiidiis munitos & circumlectos, posse ad justitiam salutemque pertingere; & solâ eorundem voluntariâ cæcitæ ac iniquitate effici, quod illa in eis cassa remaneant. Affirmant insuper, mortales omnes quandiu hic vivunt salvari posse, ac de nullius quantumvis obcæcati & obdurati hominis salute desperandum esse; ad differentiam Angelorum qui peccaverunt, de quorum omnium salute actum esse scimus, eoquod Deus nemini illorum umquam parcere, vel misericordiam præstare justo suo judicio decreverit.

9. Itaque consideratis humanâ naturâ, divinis præceptis, bonis gratiisque communibus, ac præsentî hominum statu, quemadmodum non absque rationabili fundamento cum Scriptura & Patribus asseritur, omnes homines posse rectam vitam ducere, & ad salutem pervenire; ita iisdem rationibus tutò pronuntiari posse videtur cum Neotericis, omnes habere Gratiam sufficientem ad eadem præstanda. Ubi tamen cavendum est, ne sicut olim Pelagiani, ex Scripturæ testimoniis generale illud *Posse* exprimentibus colligebant, necessariam non esse aliam specialem gratiam; ita modò inferatur, præter gratiam hanc sufficientem omnibus communem, qualem mox descripsi, nullam aliam requiri. Qua adhibitâ cautione, nescio cur dici nequeat, omnes homines habere gratiam sufficientem ad Dei Legem observandam.

10. Verumtamen cum constet, tum neminem a peccatis, quibus humana natura post Adami lapsum obnoxia

noxia est emergere, & ad Deum converti, nisi speciali majorique Dei gratiâ a communi distinctâ adjuvetur: tûm ex usitato apud vulgum sermone id sufficiens dici, quod nihil aliud requirat ad agendum: propterea auctores sacri, & sancti Patres, qui ut plurimum communem loquendi usum sequuntur, sæpius asserunt, alienos a Christi gratia (quæ absque fide in eum non prodest ad æternam salutem) non posse salutare bonum operari, nisi Christi fide, & dilectione Dei acceptâ, hoc est, nisi gratis justificentur; quod profectò non omnibus accidit.

(m) Jo. cap. 11. Plura sunt ea de re in Scripturis loca. (m) *Sine me* [inquit Christus] *nihil potestis facere* [n] *Quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?* [o] *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ a solo Deo est non quæritis?* (p) *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanem eos.* Aliaque innumera hujusmodi. Patrum de eadem re sententias referre supersedeo, nemo enim de illis hæsitare potest, cum eorum opuscula percurrentibus, passim occurrant. Modo sufficit in universum scire, neminem ex illis non agnovisse humani generis ad verum salutare cognoscendum infirmitatem, aut potius moralem (ut dicitur) impotentiam; eamque infirmitatem, cæcitatem, & ad omnia veræ virtutis ac pietatis studia insufficientiam, seu ineptitudinem ex Philosophorum omnium cæcitate collegisse; indeque demonstrasse Christi, ejusque gratiæ necessitatem; atque observasse, eam primùm Judæis concessam, Gentibus negatam: a Judæis deinde ad Gentes translata: iisdemque Judæis ante mundi consumptionem seu finem iterum communicandam esse. Quapropter sumpto vocabulo *sufficientis* eo sensu, quo communiter & vulgò usurpari solet, certum est, juxta scripturæ Patrumque Doctrinam, non adesse omnibus hominibus gratiam sufficientem ad justè pièque vivendum, prout evidenter infra demonstrabo:

12. Interim observandum est, eam insufficientiam sive impotentiam, quam sacræ literæ & Patres hominibus

bus tribuunt in ordine ad rectè operandum, non provenire (prout eorum testimonia perspicuè indicant) nisi ex carentia virtutum, & ex iniquitate ac vitiis, quæ virtutibus opponuntur; proindeque non oriri nisi ex ipso libero arbitrio creato, a quo dumtaxat iniquitas & peccatum nasci possunt. Quamobrem hic quoque cavendum est, ne ejusmodi impotentia statuatur in aliqua re vel impressione, quæ voluntatem ante propriam electionem indeclinabiliter determinet ad peccatum, & quæ superari nequeat nisi inductâ aliâ consimili necessitate contrariâ, qua voluntas eâdem ineluctabili vi ad bonum impellatur; quemadmodum faciunt illi, qui liberum arbitrium impugnant, inter quos Jansenius inductis delectationibus indeliberatis.

CAPUT TERTIUM.

Indicantur quæ a recentioribus Theologis adduci solent, ut suspicionem erroris a se invicem amoveant.

1. **D**UM agitur de Gratia Dei, duos inter se contrarios errores, quibus Catholica Doctrina de eadem Gratia, & libero arbitrio impugnatur, cavendos potissimum esse liquet. Alter est Pelagianorum, qui veræ Christi gratiæ necessitatem ad justitiam æternamque vitam consequendam negabant: Alter est Prædestinationorum (sive revera ejusmodi secta extiterit, sive non extiterit) qui cum aliis Hæreticis liberum evertabant arbitrium. Propterea Theologi, qui de sufficienti & efficaci gratia diversimodè opinantur, præcipuè student, suspicionem alterius ex memoratis erroribus, in quem uniuscujusque sententia propendere videatur, aut incusetur, a se penitus amovere.

2. Qui Gratiam ita sufficientem omnibus hominibus adesse putant, ut ex parte Dei alia gratia illis per se necessaria non sit ad bene operandum, quammaximè fatagunt,

(a) *Molin.*
Lib. de con-
cord. qu. 14.
art. 3. disp.
15. memb. 5.

gunt, ut a labe Pelagiani dogmatis, quod eis ab adversariis impingi solet, se ipsos expurgent. Omnia autem, quæ ad ejusmodi maculam eluendam adhibere consueverunt ad tria præcipuè (ni fallor) capita reduci posse videntur. Primò dicunt, Pelagium docuisse, hominem posse credere, pœnitere, diligere, ceterosque actus colendi Deum elicere, eo pacto, quo ad salutem sunt necessarii, solis naturæ viribus; non enim putabat (inquit ipsi) ejusmodi actus esse supernaturales. (a) Hi verò e contra profitentur esse supernaturales; idcirco non elici ab homine viribus naturæ, sed prout adjuto auxiliis supernaturalibus, quæ nemini defunt. Hinc quamvis doceant, Gratiam sufficientem, eo sensu acceptam quem ipsi exponunt, adesse omnibus penitus hominibus, nec aliam gratiam necessariò requiri, se tamen eximi arbitrantur a sibi objecta Pelagii impietate, quippe qui non vires dumtaxat naturales, prout ille contendebat, verùm etiam auxilia supernaturalia, quæ ille inficiabatur, admittunt.

3. Secundò asserunt, Deum ab æterno certò præscivisse per scientiam quam vocant mediam, quid omnes & singuli homines, si in his vel illis circumstantiis ponantur, acturi sint: & prævidisse quinam ex illis vocationi divinæ consensuri essent, quive non consensuri. Eos autem, quos in certis peristasis, propriæ voluntatis nutu assensuros, & benè operaturos prævidit, nullo prorsus jure Deum teneri in iisdem illum collocare, sed ex mero ejus beneplacito id pendere. Quare si reapse ipsum in illis constituere decernat, sequi existimant tunc a Deo illis concedi gratiam, quam congruam & efficacem aut etiam effectricem vocant; atque hac via se disfidere putant a Pelagio, quòd is confiteri detrectaret, fidem, dilectionem, ceterosque actus colendi Deum ex speciali & efficaci Dei gratia elici.

4. Tertiò demum sustinent, Pelagium, qui humanam naturam Adæ peccato corruptam, & infirmatam agnoscere noluit, contendisse, omnibus hominibus adesse plenam possibilitatem, seu integram potestatem comparandi sibi virtutes omnes, omniaque pietatis opera patranda,

trandi, Deo ista propriè & per se non in eis operante: Ipsi verò a superba illius Hæretici præsumptione, se longè abesse denuntiant; Gratiam enim sufficientem in proximam & remotam distinguunt. Proximam vocant illam, per quam homines habent facultatem seu potentiam, perfectas virtutes sibi acquirendi, omniaque earum opera exercendi: Remotam autem, qua tantummodò efficitur, ut homines valeant saltem incipere, credere, desiderare salutem, orare, &c. quibus conatibus, exiles licet & imperfecti sint, ipsam tamen gratiam proximè sufficientem a Deo paulatim certò consequantur. Hinc statuunt adesse quidem omnibus gratiam remotè sufficientem; non item sufficientem proximè.

5. Ex his Auctoribus aliqui non dubitarunt asserere, ejusmodi conatus, naturæ viribus elici. Alii tamen ex eadem societate Theologi admonent, id Semipelagianorum errorem prorsus sapere. Propterea isti, ac ceteri ferè omnes ejusdem scholæ Doctores, fatentur quidem adesse cunctis hominibus sufficientes vires ad eosdem conatus exercendos, at eas vires supernaturales esse docent; atque hac ratione se ab omni penitus nedum Pelagianorum, sed etiam Semipelagianorum impietate catharos & intactos censent. Hæc ferè sunt, quæ auctores & fautores gratiæ præfato modo sufficientis acutè excogitarunt, ut suam de illa sententiam nullâ Pelagiani dogmatis labe aspergi posse suaderent.

6. Theologi verò, qui præter gratiam sufficientem, aliam ab ea reverà distinctam necessariam esse statuunt, eidem particulari, & potentiori gratiæ ineluctabilem vim tribuunt movendi voluntatem ad bonas electiones & actiones suas. Propterea illis obiici ab Adversariis vicissim solet, eos in oppositum Prædestinationorum errorem, quem Calvinus & Lutherus, ac novissimè Jansenius renoverunt, delabi. Quamobrem ipsi quoque, ut tantæ labis criminationem a se depellant, varias pervestigarunt rationes, quibus juxta modum quo singuli efficacem gratiam exponunt, eam cum arbitrii libertate concilient.

7. Thomistæ docent, cum gratia efficaci, qua voluntas ante propriam electionem ad eandem determina-

tur, salvam consistere libertatem, quia licet eadem voluntas illi physicæ determinationi resistere nequeat in sensu (ut ajunt) composito seu potentiâ simultatis, potest tamen resistere in sensu diviso, vel simultate potentiæ; quandoquidem prædeterminatio illa non destruit essentialem facultatem, quam voluntas semper habet flexendi se in opposita. Et inde est, quod illa voluntas, quæ modò prædeterminatur ad hunc actum, remotâ ipsâ prædeterminatione eadem permanens, verti potest, & quandoque vertitur ad contrarium actum.

8. Jansenius, ut suam victricem delectationem indeliberatam, in qua efficacis Gratiæ essentiam constituit, cum libero conciliaret arbitrio, peculiarem libertatis notionem commentus est, quam sitam esse docet in immunitate & libertate a coactione post usum rationis, non autem in immunitate a quacumque necessitate antecedenti, dummodò ejusmodi necessitas non destruat aut impediat cognitionem rationalem, & delectationem. Idcirco secundum ipsum, quidquid voluntas vult & eligit cum cognitione & delectatione, est essentialiter liberum; atqui cum ea indeliberata victrici delectatione, utrumque salvatur; igitur etiam libertas intacta remanet in ipsius hypothesi.

9. Demùm P. Thomassinus salvam putat subsistere libertatem cum illa collectione, successione, & replicatione auxiliorum, eò quod voluntas singulis sigillatim sumptis resistere valeat, quamvis omnibus illis collectim acceptis, vel ut a Deo replicatis ac ordinatis id non possit. Hæc eorum summa est, quæ afferri solent ab Auctoribus adstruentibus efficacem gratiam, quæ voluntatem ineluctabiliter determinet, ut cum ea libertatem componant, & a Lutheri ac Calvinii impietate immunes se esse ostendant.

CAPUT QUARTUM.

*Perpenduntur quæ adducta sunt pro defensione
sententiæ illorum, qui præter gratiam suffi-
cientem, omnibus communem, aliam
specialem reapse non admitttere
visi sunt.*

1. **N**otatum fuit, aliquos asserere, se a Pelagii dogmate discrepare, quia agnoscunt actus colendi Deum, & auxilia ad eos eliciendos supernaturalia esse, quod Pelagius non admittit. Verum, bonâ tantorum virorum veniâ, id eis ne-
tquam suffragari autumo. Id ut manifestum fiat obser-
vandum est, quæstionem Catholicos inter & Pelagianos olim non vertisse de quibuslibet gratiis & bonis an a Deo essent; sed sigillatim actum esse de iis, quæ pecu-
liaria sunt, & aliis adesse, aliis deesse constat; videlicet, de bonis liberi arbitrii motibus & affectionibus, quibus Fideles ab Infidelibus, boni a malis, pii discernuntur ab impiis; hoc est, de Fide, amore Dei, pietate, ceteris-
que virtutibus, quæ Legi Dei implendæ, æternæque saluti obtinendæ necessariae sunt. An scilicet ejusmodi particularia & majora bona sint verè totidem dona, & gratiæ Dei; an verò homines, communibus minoribus-
que dumtaxat bonis acceptis, iisque industriâ suâ benè utentes, majora illa sibimet compararent, eadem eis Deo non dante, & in eis, ac cum eis propriè non operante. Is profectò tunc extitit status Quæsti. Hinc cum omnia illa præstantiora bona in caritate contineantur, propte-
reà S. Augustinus ad hoc unicum caput totam cum Pe-
lagianis controversiam redegit, an caritas (quam non-
nisi ex libero arbitrio, utpote motum ejus, oriri posse pro certo & indubitato ex utraque parte sumebatur) an, inquam, caritas esset a Deo, an ab Homine. Qua-
re

(a) *Lib. de re sic eos urgebat: [a] Unde est in Hominibus Caritas Grat. & Lib. Dei & Proximi, nisi ex ipso Deo? Nam si non ex Deo, arb. cap. 18. sed ex Hominibus, vicerunt Pelagiani: Si autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Non itaque quærebatur, an actus colendi Deum, & auxilia ad eos actus eliciendos necessaria, essent naturalia, vel supernaturalia: Neque a Pelagianis exigebant Patres, ut auxilia supernaturalia ad fidei & caritatis actus eliciendos requiri faterentur; sed ut fidem ipsam & caritatem ex Deo esse faterentur.

2. Reponit Molina, quod antiqui non animadverterunt hujusmodi actuum distinctionem in naturales & supernaturales; Doctores autem scholastici fuere, qui suis disputationibus, longâque perscrutatione lucem hujusmodi rebus attulerunt. (b)

(b) *In Lib. Concord.*

Verum quisquis Scripturæ, Patrumque documenta vel leviter novit, eaque fideliter (ut par est) sequitur, facile judicabit, an Doctores illi prolixis suis disputationibus lucem, ut jactant, hujusmodi rebus attulerint, an potius tenebras offuderint; qua de re judicium peritioribus relinquo. Dumtaxat observo, quod licet apud Patres & Scripturas, voces *naturalis* & *supernaturalis* dum agitur de actibus colendi Deum, & de gratia ad illos eliciendos necessaria inauditæ sint, (quia Patres Scripturæ phrasim ferè semper sequi consuevere) res tamen ipsas, quæ his terminis significantur, eis notas fuisse certum est. Quæ enim in Scholis supernaturalia bona & auxilia modò appellantur, Patres ex Scripturæ institutione *cœlestia*, *spiritualia*, *divina*, ad pietatem spectantia nominant. Cur igitur, ut Pelagii impietatem rejicerent, & eum ad Catholicæ veritatis confessionem inducerent, quæstionem non excitarunt de cœlestibus & spiritualibus, sive supernaturalibus auxiliis; simulque illum non compulere, ut hujus generis auxilia ad actus colendi Deum exigere fateretur? Non aliunde utique id contigit, quàm quod sub his terminis disputando, Pelagiana Hæresis, neque adverti, neque everti poterat.

3. Id ut constet notetur, quod adjectiva illa *cœleste*, *spirituale*, vel (ut modò appellare libet) *supernaturale*, cum sint termini universales & vagi, plurimis applicari pos-

possunt bonis, & adiutoriis, ex quibus Pelagiani non pauca spontè amplectebantur; illorum enim dogmati nedum non repugnabant, quinimò ad illud fovendum, magisque occultandum idonea erant. Itaque si tunc proposita fuisset quæstio, an ad eliciendos actus colendi Deum opus esset auxiliis supernaturalibus, nec ne? & Catholici declarassent requiri auxilia supernaturalia; id Pelagiani ultrò admisissent, cum multa ejusmodi auxilia reapse ambitiosè ipsimet profiterentur.

4. Id quamvis cunctis, qui prisca Ecclesiæ monumenta scrutari solent conspicuum sit, quia tamen quibusdam Recentiorum compertum non esse videtur, liceat mihi id ipsismet illorum Hæreticorum verbis evincere. Pelagius ipse exponens illud Apostoli dictum, quod suæ impietati directè adversari sentiebat, videlicet:

[c] *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere*, ita illud exponit, referente D. Augustino =

(c) *Ad Philip. cap. 2. V. 13.*

(d) *Operatur in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit: dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem: dum nobis suadet omne quod bonum est, &c.* Prius autem dixerat =

(d) *Lib. de Grat. Cbr. cap. 10.*

(e) *Adjuvat nos Deus per Doctrinam, & revelationem, dum cordis nostri oculos aperit: dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat: dum Diaboli pandit insidias: dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat, &c.*

(e) *ibid. cap. 7.*

5. Nemo, ut puto inficias ibit, repræsentationem magnitudinis gloriæ, pollicitationem æternorum præmiorum, revelationem divinæ sapientiæ, doctrinam Evangelii, & tandem illuminationem multiformi & ineffabili cœlestis gratiæ dono, esse auxilia supernaturalia, cum pertineant ad dirigendos homines in vitam æternam, Deique visionem. At nihil evidentius ad idem demonstrandum adduci potest testimonio Juliani Pelagiani. Hic apud Augustinum ait: (f) *Cum cultus Dei multis intelligatur modis, & in custodia mandatorum, & in exse-*

(f) *Lib. 3. op. imp. cap. 106. olim 108.*

exsecratione vitiorum, & in simplicitate conversationis, & in ordine mysteriorum, & in profunditate dogmatum, quæ de Trinitate, vel de Resurrectione, multisque aliis similibus fides christiana consequitur; qui fieri potest, ut nos in confuso dicamus, sine adjutorio Dei liberum arbitrium sufficiens ad ejus esse culturam, cum legamus in

(g) Matth.
cap. 11. v.
25.

Evangelio dicentem Dominum: [g] Confiteor tibi Pater Domine Cæli, & Terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, & revelasti ea parvulis Non ergo hoc quod fingis, aut nos, aut quisquam dicit prudentum; sed affirmamus, a Deo fieri hominem liberi arbitrii, eumque innumeris Divinæ Gratiæ speciebus juvari; cui possibile sit, vel servare Dei mandata, vel transgredi. Et hoc est ubi liberum arbitrium esse defendimus, ut cum Deus tam multis modis benignitatem suam asserat; idest, præcipiendo, benedicendo, sanctificando, coercendo, provocando, illuminando, unusquisque eorum, qui iam ratione utitur, liberum habeat, voluntatem Dei, vel servare, vel spernere. Alibi etiam refertur hæc ejusdem Confessio:

(h) Lib. 1.
op. imp. cap.
53.

(h) Hanc gratiam, per quam reis venia, inluminatio spiritalis, adoptio filiorum Dei, municipatus Jerusalem cælestis, sanctificatio, atque in Christi membra translatio, & possessio Regni Cælorum mortalibus datur, qui aliquibus negandam putat, omnium bonorum execrationem meretur.

6. Post hæc quis dubitare audeat, num multa a Pelagianis admissa fuerint auxilia supernaturalia, eaque necessaria esse ad colendum Deum ex eorummet confessione? Cur ergo (inquies) tanquam Hæretici nihiloscius damnati fuere? Cur? Non aliud profectò motivum adduci valet, nisi quia inter tot supernaturalia auxilia & gratias, quas magnificorum verborum strepitu prædicabant, nunquam recensere voluerunt auxilium illud, gratiam illam, Deique operationem, qua Homini Fides ipsa & Caritas inspiratur. Si non mihi, Augustino saltem credatur, qui loco supracitato id unicè, & meritò ipsi Juliano exprobrat, dicens: *Tam multa dicis, quibus nos adjuvat Deus, idest, præcipiendo, benedicendo, sanctificando, coercendo, provocando, illuminando, & non di-*

dicis, caritatem dando. Et infra (i): Inter divinæ gratiæ (i) Lib. 3. op. species si poneretis dilectionem, quam non ex nobis, sed imperf. cap. ex Deo esse, eamque Deum dare filiis suis apertissime le 112. aliis gitis; sine qua nemo piè vivit, & cum qua nemo nisi piè 115. vivit; sine qua nullius est bona voluntas, & cum qua nullius est nisi bona voluntas, verè liberum defenderetis, non inflaretis arbitrium. Et alibi: Istam Caritatem [qua antea dixerat obediri mandatis Dei] non dat nisi Deus; Caritas enim ex Deo est. Hanc vos inter adjutoria gratiæ, quæ commemoratis, nominare non vultis, ne hoc ipsum quod obedimus Deo, ejus esse gratiæ concedatis, &c.

7. Quod secundo loco (l) productum fuit ad vitan- (l) Supra dam erroris suspicionem, ineptè & præposterè induci cap. 3. §. 3. videtur. Constat enim motus, & actiones, sive affectiones liberi arbitrii, sicut etiam omnes alias res, eo modo sciri, aut præsciri a Deo absolutè, vel hypotheticè futuras, quo fiunt, aut fierent datâ hypothesi præsentis; quemadmodum eo modo videntur præteritæ, quo fuere præsentis. Itaque possunt quidem liberi arbitrii actiones (sicut etiam ceteræ res) futuræ ac præteritæ non videri ab eis, qui præsentis vident; sed si præsciantur, aut memoriâ teneantur, non possunt non videri ut ab iisdem causis faciendæ vel factæ, a quibus præsentis fiunt; idque aliter se habere tam repugnat, quàm res non eodem modo præsentis esse, quo vel præteritæ, vel futuræ sunt. Quare statuendum prius erat, quonam modo actiones & motus liberi arbitrii ab ipso prodeant cum præsentis fiunt, antequam disputaretur de modo, quo futuræ a Deo sciantur, aut præsciantur.

8. Et quidem de bonis liberi arbitrii motibus & affectionibus, iis præsertim, quæ ad pietatem, & ad verum Dei cultum pertinent, certum est ex Scripturæ, & Patrum testimoniis, atque ex Ecclesiæ definitionibus contra Pelagianos habitis, omnes & singulos ejusmodi bonos liberi arbitrii motus, puta fidem, pœnitentiam, caritatem, eorumque initia, incrementa, & perfectionem non oriri a libero arbitrio, nisi Deus speciali potentia suæ operatione eademmet bona in illo & cum illo per se efficiat & operetur. Idcirco Deus non prævidet illa

bona alicui homini adfutura esse, nisi in suo Decreto, quo statuit vel prædestinavit ea illi donare, ac in illo, & cum illo operari, faciendo (miro & ineffabili modo) ut ipsummet liberum arbitrium eadem faciat; nam quæ ipse Deus. facturus est, non modò præscit, sed & prædestinat teste D. Augustino. (m)

(m) de Præ-
dest. Sancto.
cap. 10.

9. Quamobrem cum Auctores isti inter illas circumstantias, in quibus si Petrus, ex. gr. constituatur, Divinæ vocationi consensurus esse prævidetur, non enumerent peculiarem illam Dei operationem (quandoquidem non agnoscunt nisi gratiam sufficientem, quæ communis est omnibus.) jam asserere nequeunt prævideri futuram in iisdem circumstantiis consensionem, aut fidem Petri; secus eadem consensio & fides fieret præsens, eidemque Petro adesset, Deo illam ei non dante, vel in illo & cum illo non operante; in quo tamen Pelagianorum impietas sita est. Quapropter neque hac ratione gratiam exponendi, eam erroris suspicionem a se amovere prætere valent.

10. Quod tandem tertio & ultimo loco adjiciunt de Gratia sufficienti remota, Theologos illos ab erroris suspicionem, qui eis ab adversariis obiicitur, ex parte quidem, non tamen penitus liberare videtur. Illa enim gratia sufficiens remota, quantumvis supernaturalis afferatur, secundum eosdem Auctores communis est omnibus hominibus: & insuper ipsa est bonum minus quàm sint illa initia bonorum piorumque motuum, & affectionum, quibus homo incipit credere, bonum propositum habere, salutem desiderare, eandem a Deo petere, &c. Quæ fides, pium desiderium, & oratio, quantumvis in se ipsis exigua, majora tamen bona sunt quàm sit illa gratia sufficiens remota supernaturalis; siquidem homines, quibus ejusmodi bonorum exordia adsunt, incipiunt fieri meliores quàm antea essent, & quàm tum sint ceteri quibus eadem bona desunt, ut per se evidens est. Itaque si homines acceptâ dumtaxat illâ Gratiâ sufficienti remotâ, & absque alterius peculiaris gratiæ adjutorio Fidem, ac pia illa desideria concipiunt, jam sequitur, eos se ab aliis, Deo non discernente, discernere, &

ac-

accepto minori bono, majora sibi comparare, Deo hæc eadem illis non dante, nec in eis propriè ac per se operante; in quo tamen nonnullæ saltem reliquæ pelagianæ pravitatis apparent. Igitur nec istâ hypothesi de sufficienti gratia remota omnem penitus erroris suspicionem a se depellere videntur.

CAPUT QUINTUM.

Perpenditur sententia illorum, qui præter gratiam sufficientem, aliam admittunt, quam per se efficacem vocant.

1. **U**T constet, num Theologi, qui Gratiam naturâ suâ (ut vocant) efficacem in iis quæ supra retulimus principiis constituunt, rectè ab illius erroris nota se purgent, quem illis adversarii objectant de everfa arbitrii libertate, duo præmittenda sunt axiomata, ad humanarum actionum principia spectantia, quæ a Scripturis & Patribus semper confirmata, vel pro certis supposita sunt, cum omnibus illis, qui liberum arbitrium sincerè confessi sunt. (a) Primum est, quod prima liberi arbitrii determinatio, alia non est quam amor, quo voluntas bonum aliquod ut suum ultimum finem vult & amat; & quo eligit illa, quæ non essentialiter diligit & vult, sed ita vult, ut verè possit non velle. Secundum axioma est, quod quidquid, vel voluntati intus imprimitur, vel exterius occurrat, & antecedit illum amorem liberum ac voluntarium, quo eadem voluntas aliquod objectum, ut suum ultimum finem eligit, non potest eam necessitare, aut absolutè & infallibiliter determinare ad illum eliciendum, sed dumtaxat propensionem aliquam eluctabilem inducere.

(a) *Animus velut pondere, amore fertur quocumque fertur. Aug. L. II. de Civ. cap. 28.*

2. Quapropter objecti præsentia, illecebræ quibus animum ad se trahit, attentio quam excitat, passionem quæ inducunt ad illud amplectendum, inclinatio seu propensio & delectatio quæ percipitur in electione illa per-

ficienda, aut amore illo formando, (sive proveniant ex temperamento, sive a dæmone, aut a quocumque alio principio) magnam quidem in voluntate causare possunt facilitatem & propensionem ad illi consentiendum, magnamque ad resistendum difficultatem, sed nunquam poterunt voluntatem ad illum amorem eliciendum invincibiliter determinare; adeò ut de omnibus ejusmodi incitamentiis juxta Ecclesiæ doctrinam, rectamque rationem pronuntiari potest id, quod de Cœlorum, Astro- rumve influentiis peculiariter dicebatur a Patribus (supposito quod illæ influentiæ eam omnem vim habeant, quæ illis adscribi a Christianis liceat) *inclinant, sed declinari possunt.*

3. Hujuscemodi dogmatibus inhærendo, Ecclesia, iique omnes, qui sincerè liberum arbitrium admiserunt, eorum omnium qui illud impugnarunt, sive Philosophorum, sive Hæreticorum doctrinam rejecere, secundum quam omnes invicem conveniebant in statuendo, quod voluntas, ad producendum amorem rationabilem & deliberatum, quo objectum ut ultimum suum finem eligit, determinetur aliquâ re eundem amorem, eandemque electionem antecedente. Differentes modi, quibus quisque juxta proprium systema explicat ejusmodi determinationem (ut Marcion, qui illam tribuit contrariis naturis: Gnostici, qui adscribunt diversorum seminum commixtioni: Manichæi, qui tenebris & luci: Physi- nomistæ, qui temperamento corporis: Astrologi, Priscil- lianistæ, & Fati assertores, qui aut Astrorum influxibus, aut necessariæ rerum omnium colligationi, prout di- versimodè Fatum exponebant: Postremorum sæculorum Hæretici, qui instinctui, seu involuntariis impressionibus tam ad bonum, quam ad malum adscribebant) omnes (inquam) hi differentes modi, diversas quidem erro- rum contra liberum arbitrium species constituebant, at conveniebant omnes in statuendo, voluntatem indecli- nabiliter determinari ante propriam electionem; hinc- que evenit, quod illis idem error, quo liberum everti- tur arbitrium, ab eorum adversariis obiici & exprobrari soleat. An autem iis quas producant rationibus objectio- nem

nem solvant, & libertatem salvent, haud vacat operosius disquirere.

4. Dumtaxat proderit animadverti, quod præfati quoque Hæretici approbassent easdem notiones, & distinctiones omnes, quas ejusmodi auctores in sui defensionem excogitarunt. Et in primis, quod attinet ad distinctionem illam (b) *sensus compositi*, vel *simultatis potentiae*, & *sensus divisi*, vel *potentiae simultatis*, quis inficias ibit, eam ab illis admitti potuisse? Noverant profectò id quod experientiâ quotidianâ evincitur, scilicet voluntatem hominis variare posse, & frequenter motus suos in hac vita variare, modò eligendo bonum, modò malum. Idcirco non unam tantummodo statuebant rem, qua voluntas ad unam dumtaxat actionem perpetuò determinaretur; sed plures distinctas, ac etiam sibi invicem infestas, quibus ad varias electiones, & actiones flecteretur. Ita Marcion naturam bonam & malam; Manichæi lucem & tenebras, & alii alias res ponebant pro humanarum actionum principiis; quamobrem ne liberum arbitrium destruere viderentur, suis quisque principiis illas distinctiones aptare potuissent. Sicque ex gr. Marcion potuisset asserere, portioni naturæ bonæ, cum prævalet, resisti non posse in sensu composito, & simultatis potentiâ, posse tamen in sensu diviso & potentiae simultate; quandoquidem portio illa bonæ naturæ non aufert potentiam seu facultatem, qua voluntas, eâ remotâ aut imminutâ, vel superveniente majori portione naturæ malæ, valeat in oppositum actum se flectere. Ita pariter Manichæi de luce & tenebris, & reliqui omnes de suis singulis principiis respectivè philosophari potuissent. Non ideo tamen harum distinctionum, terminorumque subtilitate damnationem effugissent; sic enim a perverso suo dogmate non recessissent, quo statuebatur, voluntatem aliquâ re vel impressione præsentē ac impellente, invincibiliter ad suos actus determinari seu prædeterminari. Huic malo emendando non sufficit fateri, illæsam sub illa determinatione servari potentiam, qua voluntas in sensu diviso, scilicet, eâdem determinatione sublatâ alio ferri possit. Quis enim dicat, aliquem compedibus vin-

(b) Passim Jansenius eisdem utitur distinctionibus in suo Augustino.

ctum,

Etum, a quibus tibiæ, pedes, & facultas deambulatoria non læderentur, iisdem detentum, eodem tempore liberum esse ad ambulandum, eoquod in sensu diviso, solutus nempe ab illis, ambulare valeat?

5. Quantum ad notionem libertatis a Jansenio inductam, quam solam ipse credit arbitrio essentialem, eam videlicet quæ supponit usum rationis & delectationem in motibus voluntatis, non minus evidens est, ab omnibus liberi arbitrii hostibus eandem libertatis speciem approbatam fuisse, aut saltem intacto eorum dogmate approbari potuisse. Generali namque, & incontroversâ experientiâ notum est, voluntatem neque amare, neque eligere ullum objectum, pro suo ultimo fine, quod illi non videatur amabile, & quo non delectetur. Nemo umquam fallitur, aut fallere vult in rebus tam conspicuis, tamque manifestis. Interrogentur omnes Astrologi, aut qui fatum adstruunt, vel quovis alio modo arbitrii libertatem evertunt, asserentes Astris, temperamento, bonâ, malâve naturâ, lucis vel tenebrarum portionibus voluntatem ad actiones quas ipsa producit determinari; ne unus quidem ex ipsis aliud respondebit, nisi quod illam determinant necessitando ad amandum objecta, quæ ipsa quærit, ac sibi bona & convenientia esse percipit, & in quæ delectatione feratur. Quin nec men- re cogitari potest, aliter evenire; eligere enim aliquod bonum tanquam ultimum suum finem, est percipere illud ut amabile, ejusque possessione delectari. Quapropter si ea quam Jansenus induxit libertatis notio statuatur, jam nemo liberum arbitrium hucusque impugnasset, nemo ut ejus destructor condemnari jure potuisset.

6. Quod demum P. Thomassinus docuit de auxiliorum collectione, id ipsum affirmabant Astrologi & fati assertores; videlicet; licet voluntas uni vel alteri rei, uni vel alteri ex Astris resistere posset, non tamen plurium rerum colligationi, plurium Astrorum conjunctioni. At nihilominus tanquam liberi arbitrii hostes semper habiti fuere. Quomodo ergo auctor iste commentum suum ab eadem damnatione eximere posset, dum dicit, singulis seorsim auxiliis resisti quidem posse, sed id de eorum col-

collectione & conspiratione inficiatur? Cum itaque tribus relatis modis non rectè exponi videatur illius gratiæ notio, quæ præter sufficientem omnibus communem admittenda est, videndum superest quænam illa sit.

CAPUT SEXTUM.

Exhibentur notiones illius Gratiæ specialis, quæ præter illam sufficientem omnibus communem, ad observandum Dei Legem, & salutem consequendam requiritur.

EX iis, quæ duobus præcedentibus capitibus considerata sunt liquet, non rectè a recentioribus illis Theologis exponi ejus specialis gratiæ notionem, quæ omnes omnino indigent ut ad Deum convertantur, & ut justè pièque vivant. Propterea hic ejusdem Gratiæ notiones, prout a sanctis Patribus ex Scripturæ documentis exponuntur, breviter proponam.

I. Prius observandum est, Scripturam & Patres, Gratiæ vocabulo significare, tum Dei operationem, quæ bonum aliquod in nobis & nobiscum gratuito efficitur: tum bonum ipsum, quod est illius divinæ operationis terminus seu effectus: tum utrumque; unde Angelicus ait: (a) *Gratia dupliciter dicitur, uno modo, voluntas Dei, gratia aliquid dantis: alio modo, ipsum gratuitum donum Dei.* Plerumque autem apud Scripturam & Patres nomen gratiæ absolutè refertur ad illud præstantissimum bonum, ad quod cetera tendunt, nempe ad justitiam, virtutes, salutem, & præcipuè ad Dei amorem, seu ad fidem per caritatem operantem, quæ aliorum perfectio & finis est. Quoniam autem modò non de quibusvis bonis & gratiis agere intendimus, sed de illa dumtaxat, quæ ad emendanda humanæ naturæ ex Adami peccato illata mala necessaria est, & simul ad conferenda ea bona, quibus eadem natura reparetur, fiatque verè sufficiens, idonea, & potens ad servanda Dei mandata, æternamque felicitatem acquirendam; ideò sciendum est, quæ-

(a) p. 3. q. 2.
art. X. in
corp.

quænam sint ea mala, & quænam iis sanandis adhibenda sint remedia.

2. Itaque Ecclesia Catholica nos docet, corruptionem in humano genere ex originali peccato proveniente in duobus præcipuè defectibus consistere. Primus est, ut homo privetur tum lumine quod ante peccatum non sinebat eum falli in cognitione Dei, ejusque Legis: tum amore eidem cognitioni conformi: tum jure recipiendi inspirationem illorum spiritualium bonorum, quæ Deus Primo Homini contulerat, atque ejusdem Posteritati destinaverat. Secundus defectus consistit in rebellionem carnis contra rationem, & ad sentiendum ipsam invitam inclinationem ad peccatum, quæ talem quandoque ad peccandum suscitatur stimulum, ut quamvis absolute loquendo resisti ei possit, tamen nemo, præcipuè in gravioribus tentationibus, ei resistat sine gratia quæ fide impetratur; & qua etiam obtentâ nequeunt integrè vitari omnia prorsus peccata, quin sine specialissimo privilegio in aliqua saltem leviora cadatur, neque sine aliqua difficultate bonum fieri valeat.

3. Ex primo defectu provenit indigentia recipiendi per Jesum Christum inspirationem illius cognitionis & amoris Dei, quem in Adamo perdidimus: Ex secundo nascitur indigentia externorum auxiliorum, efficientium illam congruitatem, quæ hominibus etiam magis probis sæpè deest, & quæ eò magis necessaria est, quò prior illa gratia est debilior. De primo illo defectu ex Adæ culpa orto nos monent Patres cum asserunt, ob illud imaginem & similitudinem Dei, quam Primus Homo receperat, & quæ in cognoscendo & amando Deum sita est, fuisse in nobis oblitteratam, aut quamaximè alteratam: In Adamo nos privatos fuisse Spiritu Sancto, qui eidem illa bona inspirabat & gratias spirituales quæ in virtutibus consistunt. Nos pariter de secundo defectu admonent, cum dissolutas passiones, stultitiam, omnesque misérias quas patimur, primævi illius peccati pœnas esse asserunt.

4. Quapropter Ecclesia consequenter docet, Gratiâ internam voluntatis, quam Christus nobis meruit,
ut

ut bona quæ in Adamo perdidimus recuperentur, & quam eadem Ecclesia contra Pelagianos definivit necessariam esse ad omnia bona opera, consistere in infusione seu inspiratione earundem virtutum, quas Adam peccando amiserat, nempe, fidei, & amoris Dei, quibus divina Lex impletur: aut in jure recipiendi illam inspirationem cum agendi conditiones præsentis erunt. Docet itidem, quod remissio peccatorum, & gratia, quam in Baptismo recipimus, tribuit nobis jus ad hanc gratiam, Deo nos reconcilians, & nobis obtinens Christi Spiritum, qui ejusmodi virtutes nobis inspirat.

5. Ad hanc Ecclesiæ Catholicæ Doctrinam referuntur omnes gratiæ descriptiones, quas ex Scriptura Patres sumpsere, nec non & testimonia quibus ad eam contra Pelagianos probandam utuntur, videlicet: eam esse reparationem Imaginis Dei, quam ipse in Primo Homine sculpsit: esse gratiam novi Testamenti, quæ in eo consistit, ut (quemadmodum ex Prophetis probat Apostolus [b] scribatur Lex in cordibus nostris, & spiritui nostro imprimatur: esse donum Fidei, quæ per dilectionem operatur: esse desiderium, quod Spiritus Dei in nobis excitat, ut expugnare nos faciat desideria carnis: esse Spiritum Dei, qui clamare nos facit, Abba, Pater: Esse participationem gratiæ, quam Spiritus Sanctus effudit in Christum ut Caput Ecclesiæ, & in justos ut ventia capitis illius membra: esse spiritum sapientiæ & intelligentiæ, scientiæ & pietatis, consilii & fortitudinis, ac timoris Domini, quem Christus accepit in tota sua plenitudine; & nos accipimus juxta proportionem unionis, quam habemus ad illum: esse donum cœlestis illius Sapientiæ, de qua S. Jacobus loquitur (c), quæ continet omnes virtutes, & vitia omnia debellat: esse singulariter donum omnium salutarium virtutum, quas Deus nobis præcipit, & omnium bonorum motuum voluntatis, quos formamus: eandem esse amorem Dei & Proximi, qui est plenitudo Legis, & qui in tota æternitate perdurat cum usque ad finem vitæ conservatur.

6. Hinc D. Augustinus, ut supra innui (d), controversiam omnem vertentem Catholicos inter & Pelagianos.

(b) ad Hebr. cap. 8.

(c) Jac. cap. 3. v. 17.

(d) Supra cap. 4. §. 1.

D

gia-

gianos ab eo solo puncto suspendi testatur, an amor Dei [quem utrique admittebant a libero oriri arbitrio, & esse principium aliarum omnium salutarium actionum quas Deus jubet] esset a Deo, an a nobis ipsis Deo illum non inspirante; adeoque Gratia ab illo definita est quod *propriè sit inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus.* (e)

(e) Lib. 4.

Cont. duas

ep. Pelag.

cap. 5. n. 11.

(f) Can. 4.

7. Eandem prorsus divinæ gratiæ notionem exhibet concilium Milevitanum, dum exponens quænam gratia confitenda esset adversus Pelagianos, & quæ Dei Legi implendæ esset necessaria, definit: (f) *Si quis dixerit, Gratiā Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præstari ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: „Scientia inflat, Caritas verò ædificat, valde impium est, ut credamus, ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, & ad eam quæ ædificat non habere, cum utrumque sit donum Dei; & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante Caritate scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est; „qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est: „Caritas ex Deo est,“*

8. Apostolica quoque Sedes non aliâ ratione eandem gratiam exposuit, ut videre est præsertim in responsis a S. Innocentio I. ad Africanos Episcopos datis.

(g) Cap. 17.

(g) Idem significat etiam Concilium Arausicanum temporibus S. Leonis celebratum, dum sufficientiam, habilitatem, & vigorem benè operandi Caritati adscribit, inquires verbis ab Augustino mutuatis: (h) *Fortitudinem Gentium mundana cupiditas: Fortitudinem autem Christianorum Dei caritas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium quod est a nobis, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam prævenientibus. Et rursus differens de*

(h) Lib. 1.

op. imp. cap.

83.

(i) Cap. 23.

dilectione, qua Deum diligimus, ait: [i] *Hoc etiam salu-*

salubriter profiteamur & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per Dei Misericordiam adjuvamus, sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis & fidem & amorem sui prius inspirat, ut & baptismi Sacramenta fideliter requiramus: & post baptismum cum ipsius adiutorio ea quæ sibi sunt placita implere possimus.

9. Synodus quoque Tridentina (l) Ecclesiæ traditionem sequens, eadem Gratiæ notione tanquam principio noto utitur ad refellendam impiam Novatorum assertionem de impossibilitate adimplendi divina præcepta quantum ad justos. En Concilii verba ex Divo Augustino mutuata: (m) Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. Cujus mandata gravia non sunt; cujus jugum suave est, & onus leve. Qui enim sunt Filii Dei [idest justis] Christum diligunt: Qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servant sermones ejus. Ubi manifestè liquet, potentiam seu potestatem implendi præcepta Dei, ab ipsa Synodo refundi in amorem Dei, qui reperitur in filiis suis, idest in ipsis justis, de quibus ibi agit.

(l) Sess. 6.
cap. 11.

(m) Lib. de
nat. & Grat.
capp. 43 &
69.

CAPUT SEPTIMUM.

De activitate, seu efficacia Gratiæ.

I. **A**D rectè percipiendam efficaciam, seu vim & activitatem Gratiæ, simulque ad removendas ambiguitates omnes, quæ ex vocabulo efficacis oriri solent, & innumeris cavillis locum & ansam præbere possunt, duo ostendenda sunt. Primò, omnes virtutes, sicut etiam omnes liberi arbitrii affectiones & amores; sive quos ipsum ex se solo format, ut sunt mali amores; sive quos Deus ei inspirat, eisdem in eo, & cum eo operando, ut sunt amores boni; omnes (inquam) activos vel efficaces esse, ac etiam datâ opportunitate seu occasione, eos agentes & efficaces, sive

efficientes esse juxta gradum perfectionis illorum; ita tamen, ut quilibet eorum, licet voluntatem flectat, naturam nihilominus ejusdem mutabilitatem non sistat. Secundo declarandum est, qua ratione Gratia dicatur, & sit efficax. Primum in hoc Capitulo: Secundum, in sequenti perficietur.

2. Dico itaque, quod cum operandi conditiones præsentes sunt (puta actualis cognitio, & advertentia ejus quod fieri aut vitari debet) tam virtutes, quam ceteræ affectiones vitiosæ aut indifferentes, semper sunt efficaces seu activæ, vel etiam efficientes & effectrices seu agentes, juxta gradum perfectionis & intentionis earum; ac prout illis adjunguntur circumstantiæ plus minusve favorabiles aut contrariæ, quæ eodem tempore quo agendum est contingunt. Negari nequit, hanc veritatem communi omnium hominum judicio & sensu manifestam esse; omnes enim de futura cujusque operatione iudicant secundum illius animi affectiones, atque hoc modo discurre solet: Ille valde strenuus est; ergo non timebit periculum: sincerus est ac fidelis; igitur non decipiet: aufugit, mentitus est, prodidit; ergo non erat strenuus, nec verax, nec fidelis; aut esse destitit; aut non tantum erat, quantum in occasionibus quæ illi acciderunt oportebat. Eodem modo communiter judicium fertur de affectionibus erga res, aut personas: Ille multum diligit Filios, consanguineos, amicos suos; ergo multum pro illis faciet, &c. Sic etiam Philosophi omnes vitia ac virtutes definiunt per eorum activitatem & efficaciam; ex gr. justitia (inquiunt) est virtus qua redditur unicuique quod suum est: Prudentia est virtus, qua finis eligitur quod tendendum est ut oportet, & media quibus ad illum pervenitur: Temperantia est virtus, quæ corporeas voluptates in gustu potissimum ac tactu positas moderatur, &c.

3. Scriptura & Patres haud secus loquuntur de virtutibus spiritualibus, in quibus consistit justitia aut probitas secundum Deum; eas enim describunt per ordinem ad activitatem & actionem, quemadmodum observari potest in documentis, quæ nobis Apostoli relique-

querunt de Caritate, Sapientia coelesti, & Fide qua justificamur. (a) Caritas (inquit Apostolus) *patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* Divus Joannes sic disputat: (b) *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo Caritas Dei manet in eo?* Divus Jacobus similiter ait: [c] *Quæ desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non judicans, sine simulatione.* Verum nihil hac in re evidentius desiderari potest ipsis Domini nostri verbis: (d) *Omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit: [e] Ex fructibus arbor cognoscitur. (f) Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert malum.* Quibus aliisque similitudinibus Christus designavit virtutes, (vocalibus bonæ arboris, & boni thesauri significatas) in ordine ad operationem; simulque docuit iisdem bonis affectibus, in quibus virtutes consistunt, hominem sufficientem, idoneum, ac verè potentem effici ad bona opera illius virtutis patranda. Quapropter Divus Augustinus in universum statuit, nullum amorem, qualiscumque ille sit, unquam otiosum ac inertem esse: (g) *Da mihi (inquit) vacantem amorem: utique intelligens dari non posse; cum enim amor est in voluntate, aut præstat ut fiant actiones sibi conformes, aut a contrariis avertit quoties adsunt conditiones agendi; & tunc repugnantes sibi affectiones vel superat, vel impugnat, vel saltem aliquo pacto frenat; unde alibi ait: (h) habet omnis amor vim suam, nec potest vacare in anima amanti: necesse est ut ducat. Vis nosse qualis amor sit? vide quò ducat.* De amore autem Dei in particulari ait in loco supracitato: [i] *Caritas ubi fuerit, necesse est ut operetur.* Et Divus Gregorius: (l) *Nunquam est Dei amor otiosus; operatur etenim magna si est; si verò non amor non est.*

(a) 1. ad
Cor. cap. 13.
v. 4. 5. 6.
7. 8.

(b) Epist. 1.
cap. 3. v. 17.

(c) Cap. 3.
v. 27.

(d) Matth.
cap. 7. v. 17.

(e) ibid. cap.
12. 33.

(f) Luca cap.
6. v. 45.

(g) Enarr.
2. in Ps. 31.
n. 5.

(h) Enarr.
in Ps. 111.

(i) Enarrat.
in Ps. 31.
n. 6.

(l) Homil. 3.
de Pentec.

4. Ean-

4. Eandem amoris efficaciam & activitatem generaliter tribuit quoque S. Thomas, ex qua efficitur, ut alacriter, promptè, & faciliter operemur, inquiens: (m) Lib. 3. (m) ad perfectionem operationis requiritur quod aliquis constanter & promptè operetur; hoc autem præcipue facit amor, propter quem etiam difficilia & gravia, levia videntur. Singulariter autem de caritate asserit, eam possidere principalem efficaciam & vim motricem; & respectivè ad ceteras virtutes ipsam se habere velut primum motorem: (n) Omnes virtutes [ait] motrices sunt, & quasi motores moti ad alia; Caritas autem est quasi motor primus. Et auctoritate Apostoli 2. ad Cor. cap. 3. ac D. Augustini Lib. de Sp. & Litt. cap. 18. docet, (o) a veteri Lege novam in eo distingui, quod illa scripta fuit in tabulis lapideis; hæc autem in animo intus imprimitur subministratione Spiritus Sancti, per quem diffunditur caritas in cordibus nostris, quæ quantum est de se, sufficiens auxilium dat ad non peccandum; qua etiam ex D. Augustino de Corr. & grat. cap. 2. dicit effici, (p) non solum ut homines monstrante ipsa quid faciendum sit sciunt; verum etiam ut præsentè ipsa faciant cum dilectione quod sciunt. Itaque constat ab Angelico quoque magnam in amore & caritate activitatem & efficaciam agnosci.

5. Hoc tamen non obstante, amor boni, quod eligitur tanquam ultimus finis, quantalibet polleat efficaciam & vi, ut ducat voluntatem ad quærendum idem bonum, ad amandum omne id quod de illo participat, ad investigandum modum quo possideatur, ad evitandum quidquid est illi contrarium, ad quodvis oppugnandum quod illius possessioni obstat, (uno verbo) ad omnes suas actiones, non reddit tamen voluntatem immutabilem, neque impedire potest ne ipsa formet contrarium amorem, quo priorem destruat: & consequenter, ne exerceat actiones oppositas illis, ad quas primus amor impellebat. Verum quidem est, amore inclinari voluntatem ad sui continuationem, aut ad consimilem amorem, & consequenter ad actiones sibi conformes; & quo fortior est, eo vehementius urget; ac dum est valde corroboratus quandam necessitatis speciem affert, seu determina-

minationis, quæ spectat ad habitudines; indeque amores, motus, & actiones sibi contrarias, magis ac magis difficiles reddere potest; prohibere tamen absolute nequit, quin nedum possibiles fiat, imo etiam quandoque contingant.

6. Vim istam habet voluntas, tam respectu amoris eidem a Deo inspirati, quam respectu aliorum, nulla recepta antecedenti impressione, quæ illam ad ipsum amorem destruendum impellat. Exemplum peccati Angelorum & Primi Hominis, clarum & convincens hujus veritatis argumentum est, neque enim magnitudo amoris, quem illis Deus jugiter inspirabat, neque perfecta cognitio veritatis qua ditati fuerant, neque immunitas ab errore, a cupiditatibus, ab internis tentationibus, neque aliæ felicissimi illius status prærogativæ ac dotes impedire potuerunt, ne inditum sibi amorem alio contrario, quem in se excitarunt, extinguerent. Unica ejus peccati ratio quam Patres afferant est, non quod subtracta illis fuerit Gratia ad peccandum necessaria (q) (q) *Trident.* (*Deus enim semel sua gratia justificatos non deserit, nisi seß. 6. cap. ab eis prius deferatur, ut piè semper justèque vivatur*) ^{11.} aut inducta fuerit major delectatio indeliberata se avertendi a Deo, & peccandi ab aliqua causa extranea; sed tantum quia voluntas creata mutabilis est, ac in statu mutationis continuo versatur, nisi Deus illius mutabilitatem potentiâ suâ contineat, prout fit in Patria. Hæc porro unica Patrum ratio apodicticè evincit, quod juxta eorum Doctrinam voluntas nequeat spoliari potestate destruendi amorem quem illi Deus inspirat, nisi reddatur immutabilis.

7. Eandem Patrum Doctrinam Angelicus Doctor apertè profiterur pluribus in locis; proposita enim questione, (r) *an caritas semel habita possit amitti?* Decernit, eam consideratam ex parte subjeçti, quod (ut ait) ^{(r) 2. 2. qu. 24. art. 11.} *est vertibile secundum arbitrii libertatem, in hac vita amitti posse.* Et alibi inquit: [s] *caritas, dum est, habet inclinationem ad magna operandum; sed quandoque ab hoc deficit propter vertibilitatem subjeçti.* Itaque cum ^{(s) qu. 3. de carit. art. 12. ad 5.} amor seu caritas ex se non tollat a voluntate creata

mu-

mutabilitatem (seu ut Angelicus loquitur *vertibilitatem*) propter quam *flectere se potest*, & reapse aliquando *flectit* ad contrarium amorem, quo priorem impugnat, ac etiam evertit, hinc sequitur juxta Patrum sententiam, annuente quoque Divo Thoma, caritatem dum est in voluntate, non eam infallibiliter seu invincibiliter determinare, neque ad sui permanentiam, neque ad effectus & opera quæ ex illa prodirent, si eversa non fuisset.

8. Et profectò, si amor qui voluntati inest, eam infallibiliter determinaret, & impediret alterius contrarii amoris formationem; aut fortè hanc vim haberet cum vel potentior evadit, vel ad determinatum perfectionis gradum pervenit; jam omnis amor foret essentialiter immutabilis, saltem dum vehementior ac valde fervens est, dummodò res externæ illum non mutarent; atqui ejusmodi mutationem extrinsecis rebus tribuere, esset inducere antecedentes necessitates, quas liberi arbitrii impugnatores ponebant: igitur amor, quamvis robustus, non determinat infallibiliter voluntatem ad sui continuationem.

9. Ex hac manifesta doctrina consequitur, quòd Gratia, qua Deus infallibiliter efficit ut inspiratus amor seu bona voluntas non destruat, aut superetur per resistantiam liberi arbitrii, vel ut ipsum liberum arbitrium non formet amorem contrarium, qui impediat effectum inspirati: non consistat dumtaxat in ipsa vi ejusdem amoris; nam concupiscentia carnis sæpè superat concupiscentiam spiritus. Neque illa Gratia consistit in eo, quod in instanti peccatum præcedente amor inspiratus fortior sit ipsâ cupiditate; iste enim excessus amoris Dei supra cupiditatem, non habet majorem vim inclinandi liberum arbitrium ad suam partem ut non feratur in alteram, quàm habuerit amor ad inclinandum liberum arbitrium Angelorum & Adami, quod nullâ contrariâ cupiditate urgebatur; cupiditas enim minuit potius vires amoris inspirati, & auget facilitatem, nedum potestatem peccandi, & consequenter resistendi amoris inspirato; unde Ecclesia pro certo tenet, in hoc misero nostro statu, majorem facilitatem, majusque periculum adesse amittendi
gra-

gratiam. Stultum igitur foret, & contra Ecclesiæ sensum statuere quod homo nunc non possit peccare, & resistere amor inspirato; potuisse verò in statu innocentiae, in iisdem, quinimò in favorabilioribus circumstantiis, prout putavit Jansenius.

10. Neque tandem ejusmodi gratiae infallibilitas in eo posita est, ut amor a Deo inspiratus haud imminuatur ante peccatum, aut sit major in non peccante; in primis enim certum est, amorem quem Deus Angelis & Adamo inspirabat imminutum non fuisse toto tempore præcedente eorum peccatum, juxta effatum illud D. Augustini a Tridentina Synodo comprobatum (t): *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deferatur*. Deinde communior sententia est inter Theologos, duce sententiarum Magistro (u), imo etiam inter sanctos Patres, quod Angeli superiorum ordinum majorem gratiam seu amorem acceperint præ Angelis inferiorum; unde D. Thomas inquit: (x) *Angeli qui habuerunt meliora naturalia, habuerunt plus de gratia*; nonnulli autem ex primoribus ceciderunt, cum tamen plures ex aliis inferioribus ordinibus in veritate steterint. Major igitur amor inspiratus in non peccante, ipse solus non est ratio infallibiliter non peccandi. Hinc idem Angelicus meritò docuit (y), quod *quantacunque inclinatio ad bonum fuerit in supremo Angelo, tamen ei necessitatem non inducebat; unde potuit per liberum arbitrium eam non sequi*. Necesse est igitur infallibilitatem illam alteri gratiae, distinctae ab inspiratione caritatis tribuere. Quænam autem illa sit, sequenti capite exponetur.

(t) Trid. sess. 6. cap. 11.

(u) In 2. dist. 3. §. 3.

(x) 1. q. 62. art. 6.

(y) ibid. qu. 63. art. 9. ad 3.

CAPUT OCTAVUM.

*Explicatur efficacia, sive efficientia Gratiæ Dei,
ejusque victoria, & perseverantia.*

(a) Cap. 6. r.
9. r.

NOtatum jam fuit supra (a), nomine Gratiæ a Scriptura, Patribus, & D. Thoma significari, vel Dei operationem, qua in nobis aliquod bonum gratuito efficit; vel ipsum bonum, quod per eam operationem fit, vel utrumque simul. Cum itaque sermo est de efficacia, seu vi & efficientia gratiæ, perspicendum cautè est, de quo bono vocabulum gratiæ usurpetur; & distinguendum est, an ipsa operatio, an bonum quod per ipsam efficitur eo vocabulo designetur. Licet enim utraque hæc gratia, cum ad idem bonum refertur, tantam inter se mutuò conjunctionem habeat, quanta est inter Dei operationem, ejusque proximum & immediatum terminum (impossibile enim est, Dei operatione voluntatem movente, eandem voluntatem non esse motam, aut non aliquid in ea fieri; propter quam connexionem D. Thomas ex Aristotele dicit, quod *motio moti sit moventis illud motio*) tantum tamen ab invicem ambæ hæc gratiæ discrepant, quantum distinguitur Deus a Creatura; motio siquidem seu operatio Dei est ipsemet Deus. Illius verò motionis terminus immediatus est ipsamet Creatura ejusve motio, quæ pariter creaturarum classi accensenda est. Quo circa, quæ de divinæ gratiæ efficacia & potentia seu energia dicuntur, quatenus gratiæ nomine significatur divina in creatam voluntatem operatio, ad gratiam transferre prout significat ipsam creaturæ motionem, vel bonum creaturæ concessum & per Dei operationem effectum, esset creaturæ tribuere quod Deo competit: Item, quæ de potestate voluntatis erga gratiam dicuntur, quatenus bonum a Deo sibi datum repudiare potest vel eidem resistere, transferre ad gratiam quatenus gratiæ vocabulo, ipsa Dei motio & operatio significatur, foret De-

Deum ipsum ejusque operationem ad creatarum rerum & motionum conditionem redigere. Utrumque porro tam ineptè, quinimo impiè fieri evidens est, quàm Deum cum creatis, aut creata cum Deo miscere.

2. Ejusmodi distinctionum ratione habitâ, facile est quæstionibus cunctis respondere, quæ de Gratiæ efficacia, vel humanæ voluntatis potestate, ac vi ad eandem repudiandam excitari valeant. Quærendum siquidem semper est, num propositiones illæ fiant de gratia quatenus est Dei operatio, an verò quatenus est ejusdem operationis terminus seu effectus in nobis productus? Item quærendum est, ratione cujus efficax dicatur, sive Dei operatio, sive bonum per ipsam effectum? Insuper, quænam per se efficacia, vel efficientia sint, aut non efficacia, vel efficientia? Ulterius, inter ea quæ per se efficacia sunt, distinguendum est, quid per se & absolutè efficiant, quid consequenter duntaxat, & dependenter ab aliis.

3. Exemplo id totum fiet apertius. Omnis Dei operatio efficax per se, & efficiens vel effectrix est illius boni, quod Deus per se vult efficere; puta cognitionis, vel amoris trium (liceat sic loqui) aut quatuor graduum. Ut amor ille a Deo cum voluntate productus victor sit, vel non sit in voluntate, pendet ab aliis ipsius voluntatis motibus seu affectibus, quos elicere penès ipsam semper est. Verum id etiam pendet a Deo, ut vel amorem inspiret validiorem omnibus contrariis, quos a voluntate eliciendos esse præscivit: vel eos pravorum motus potentiâ & providentiâ suâ, aut removeat, aut impediat.

4. Quilibet etiam amor erga Deum, Deique Legem a Deo inspiratus, efficax est pro gradu suo, ut animam convertat tum ad Deum (cum sit ipsamet conversio) tum ad ea quoque implenda, quæ Deo accepta sunt, eique comparando idonea; siquidem observatum fuit supra (b), amorem (quemadmodum etiam reliquas virtutes) esse operatorium, ac datâ occasione pro modulo suo operantem. Ut autem voluntatem ad Deum magis convertat, quàm conversa est ad res creatas

(b) Cap. 7.
§. 1.

(scilicet ut sit victor in voluntate) pendet ex parte ab eadem voluntate, penès quam est cupiditatem inspiratâ dilectione validiorem elicere, vel non elicere.

5. Præterea amor Dei, quandiu in voluntate superior est, eam fortius quidem, ceteris paribus, per se movebit ad Deum, quàm ad creata moveatur; verùm semper penès voluntatem est amorem erga creata in se excitare quolibet Dei amore sibi inspirato superiorem, prout Angelorum & Adami exempla demonstrant. Deum penès voluntatem semper est evertere quamlibet gratiam sive amorem sibi inspiratum; non tamen penès eam est impedire ne Deus eum restituat, ac tantum, etiam, quantum sibi videbitur; hoc enim spectat ad primum fidei caput, quo Deum Omnipotentem credere profiteamur, qui omnia quæcumque voluit fecit.

6. His accuratè perpensis per se patet, quatenus Gratia, prout significat Dei operationem, efficax sit in voluntatem: quatenus hujus efficacia ex voluntatis arbitrio pendeat, vel non pendeat: & quatenus ex Dei præscientia ejusve potentia. Dico itaque, Dei operationem semper esse per se efficacem respectu sui immediati & proximi termini, illius videlicet boni, quod Deus absolutè vult efficere in voluntate creata, & ab eadem effici, puta amoris trium vel quatuor graduum; neque quoad hoc efficacia & efficientia divinæ operationis ullatenus pendet ab ejusdem voluntatis arbitrio. Ut tamen immediatus terminus divinæ operationis (ex gr. amor Dei) sit victor in voluntate, pendet etiam a voluntatis ipsius arbitrio prout mox exposui; a quo arbitrio pendet etiam ut ad tempus perseveret, & consequenter, ut inde bonæ actiones prodeant ad quas inclinat; cum penès voluntatem sit elicere vel non elicere actionem contrariam, qua inspiratus amor impugnetur, & destruat. Penès tamen Deum semper quoque est impedire eiusmodi mala, & efficere ut idem amor in voluntate regnet, infallibiliter perseveret, & certissimè eam ferat ad patranda opera gradui suæ perfectionis proportionata. Ex qua autem gratia proveniat ejusmodi infallibilitas, seu quonam modo id, salvâ arbitrii libertate præstari possit a Deo, modò exponam.

7. Jam

7. Jam supra observatum est (c), ejusmodi infallibilitatem non provenire ex vi amoris inspirati, quantumvis perfecti; necesse est itaque illam procedere ex altera gratia ab inspiratione amoris seu caritatis distincta. Putant aliqui, ejusmodi gratiam consistere in multitudine, collectione, & conspiratione auxiliorum, quibus interiori virtuti additis asserunt, Deum iis omnibus movere liberum arbitrium, ut certò & infallibiliter efficiat, quod ipse absolutè vult ab illo fieri; ea autem auxilia sunt, quæ favorabiles circumstantiæ, & congruentiæ appellantur, ex gr. bona educatio, bona exempla, salutaria documenta, solitudo, tribulationes, applicatio mentis ad Legem Dei, bonæ cogitationes, timor inferni, remotio earum tentationum, quæ superant præsentis vires, imò earum etiam, quæ præsentibus viribus sint minores, & alia ejusmodi. Opinionem hanc primus evulgavit Joseph de Vita Ordinis Prædicatorum (d); & novissimè instauravit doctissimus P. Thomassinus (e); sed illam supra jam rejeci, quia antecedentem necessitatem ab ea induci animadverti.

(c) Cap. 7.
§. 9.

(d) De prop.
& per se
princip. Disp.
Part. 2. Disp.

2. n. 18. 21.

(e) Cap. 5.
§. 5.

8. Amplius quoque refelli potest, quia suppositis quæ ipsi enumerant auxiliis, imò & quibusvis aliis ab inspiratione amoris, bonorumque motuum voluntatis distinctis, quæ cum eadem inspiratione efficiant congruitatem illam, qua bonum & fuga peccati adeò facilia reddantur, ut cogitari nequeat id, quod voluntatem, dum est in tali statu, ad peccandum inducere valeat; nihilominus ea congruitas haud sufficit ad infallibilitatem gratiæ constituendam; talis enim congruitas semper adfuit Angelis & Primo Homini ante peccatum; aderat quippe illis cupiditatum omnium vacuitas; jugis contemplatio æternæ veritatis, perpetua ad illam attentio, nullus error, nulla involuntaria obreptio aut incogitantia, sensus cœlestis delectationis, &c. & tamen his omnibus non obstantibus peccare potuerunt, quinimò reapse peccarunt; siquidem voluntas, utpote vertibilis, potest pro libito ad creata se convertere.

9. Necesse est itaque, ut præter illa auxilia quid aliud addatur. Duo autem sunt modi; qui ex præscientia,

tia,

tiâ, potentiâ, & providentiâ Dei adhiberi possunt, ut habeatur infallibilitas gratiæ. Primus est removendo ea omnia, quæ Deus prævidet præbitura esse occasionem peccandi: Secundus modus quo Deus utitur, vel uti posset ad impediendum, ne voluntas resistat amor, quem ei inspirat, aut ne illum destruat, petitur ex potestate, quam ille per semetipsum habet supra voluntatem creatam ad continendam illius mutabilitatem, & ad eam impediendam, ne motus suæ divinæ Legi contrarios eliciat, quemadmodum potestatem habet eidem inspirandi bonos môtus, qui sint eidem Legi conformes.

10. Hoc secundo modo, Spiritus Sanctus reddit Beatorum mentes immutabiles in bono, juxta Doctrinam Sanctorum Patrum, qui hoc suæ potentiæ effectu utuntur, ad probandam contra Macedonianos ejusdem Spiritus divinitatem: Primo autem modo Patres, Scripturis sacris ac ipsi quoque experientiæ inhærentes docent, Deum ordinariò uti ad præstandum, cum ei lubet, ut amor quem inspirat, five justis, five illis quos tales reddere vult, quamvis tenuis non vincatur, & ut producat effectus, quos ille per ipsum amorem produci designat. Hoc eodem modo D: Augustinus passim ostendit,

(e) Lib. de
Grat. & Lib.
arb. capp. 20
21, &c.

(e) Deum ita dominari improborum & impiorum etiam voluntatibus, ut licet non eis concedat cognitionem suæ Legis, neque suum inspiret amorem, eos tamen operari faciat quod ipse vult, vel frenando eorum malitiam, vel bene utendo iniquis eorum affectionibus, quarum ipse non est auctor, ut eos plura exequi faciat, secundum justissimam æquè ac altissimam judicii sui dispositionem. Ex quo idem S. Pater infert, Deum potiori ratione eandem habere potestatem respectu bonæ voluntatis, quam ipsemet per Spiritum Sanctum inspirat. Eodem pariter modo explicat, qua ratione Deus propter bonitatem suam impedit improbos & infideles, ne in majora delicta cadant, in quæ alii se labi sinunt, & quorum ipsi capaces sunt, atque in ea absque ejusmodi Dei

(f) Serm. 99.
capite 6. aliàs
hom. 23. ex
30.

protectione ruerent: (f) *Adulter non fuisti in illa vita tua præterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque discernens, nondum credens in*

il-

illum, qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, servabam te mihi ut adulterium non committeres. Suasor defuit, & ut suasor deesset ego feci: locus, & tempus defuit, & ut hæc deessent ego feci: Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non consentiret ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti.

11. Itaque pro concordanda infallibilitate effectuum & bonorum operum, quæ Deus vult per suam inspirati amoris gratiam produci & effici, cum vera potentia seu possibilitate eidem gratiæ resistendi, de qua Scriptura & Patres mentionem faciunt, minime opus est confugere ad distinctionem sensus compositi, & divisi, secundum quandam rationem, qua æquè uti possent Hæretici quicumque ad eludendam Ecclesiæ censuram, prout jam supra observatum est (g); sed sufficit dumtaxat recognoscere illam, quæ in Deo est, potentiam ad removenda illa omnia, quæ ipse prævidit inductura esse voluntatem ad peccandum; prout præstant illi, qui congruitate utuntur ad ejusmodi infallibilem efficaciam explicandam.

(g) Cap. 5.
§. 3.

12. Hinc constat, finalis Perseverantiæ donum, quod est proprium Electorum (& est illud adjutorium quo, cujus meminit D. Augustinus (h)) juxta ejusdem S. Patris mentem consistere in ea, quam mox dicebam congruitate, præsuppositâ tamen divinâ præscientiâ; conflatur enim & componitur ex illa concatenatione gratiarum & auxiliorum ab inspirata caritate distinctorum, quibus Deus efficit ut Homo moriatur in gratia, seu dum regnum amoris Dei nondum est in ipso destructum; & principaliter dependet a remotione illarum tentationum, quas Deus prævidit in nutu voluntatis causaturas esse ejusdem caritatis amissionem: nec non ab illo singulari beneficio, quo electos suos opportunè rapit ne malitia mutet intellectum eorum, & ne fictio decipiat animam illorum; adeoque mors illis accidat eo tempore, quo Deo per caritatem uniti reperiuntur.

(h) De corr.
& grat. capp.
11. & 12.

CAPUT NONUM.

*Ostenditur, supra expositam rationem exponendi
Gratiæ efficaciam, medium inter oppositos
Pelagii & Prædestinatariorum errores
ita tenere, ut ad neutrum
illorum declinet.*

1. **C**onstat primò, omnem prorsus Pelagianorum, five Semipelagianorum pravitatem me effugere; illam quippe Gratiā sincerè confiteor, quæ fita est in ipsis singularibus bonis motibus & affectionibus liberi arbitrii, quibus fideles ab infidelibus, consentientes a dissentientibus, pœnitentes a contumacibus, boni discernuntur a malis: hoc est: in ipsa fide, consensione, pœnitentia, amore Dei, &c.; seu in peculiari divinæ potentiae operatione vel adjutorio, quo Deus omnia & singula ejusmodi bona, eorumque initium, incrementum, & perfectionem, propriè & per se in nobis ac nobiscum efficit; seu, ut nos eadem particularia bona operemur, directè & immediatè operatur, faciendo ut faciamus ea.

2. Ex alia verò parte itidem constat, me ad oppositum Prædestinatariorum errorem neutiquam declinare; eam etenim gratiam ejusque efficaciam contra Pelagianos statuendo, nullam rem præter Deum, nullamque impressionem voluntati absolutè prædominantem induco, qua eadem voluntas ante propriam electionem siue amorem, quo aliquod bonum vult tanquam suum finem, ad eundem amorem, ceterasque actiones & motus inde sequentes insuperabiliter determinetur.

3. Sed quisquam fortasse opponet. Datâ operatione, qua Deus amorem in eo gradu qui sibi placuerit voluntati inspiret, talis amor nequit non fieri, & non adesse voluntati; cum statuatur, illum amorem directè & per se esse immediatum terminum illius divinæ ope-

rationis, quæ impediri nequit. Igitur hæc quoque sententia sic exposita non secus quàm illa, a libertatis hostibus propugnata, ineluctabile principium inducit, a quo voluntas prædeterminatur, &c.

4. Antequam directæ afferatur solutio hujusmodi objectionis, quam non semel Pelagiani inculcarunt, prouiderit advertere, operationem, qua Deus fidem & sui amorem inspirat, a nemine impugnari, aut repudiari posse, nisi simul statuatur, illam fidem, illumque amorem non esse dona Dei, seu Deo illa non dante, vel per se non operante voluntati adesse, sublatâ namque causâ, effectum quoque illius tolli necesse est. Hinc evenit, quod quemadmodum Pelagiani confiteri renuebant, amorem Dei esse eiusdem donum; ita licet multas alias gratias utiles, ac etiam ad diligendum Deum necessarias ultrò admitterent, specialem tamen illam gratiam seu operationem, qua Deus eundem amorem in nobis ac nobiscum operatur præfractè negarunt, quamvis enixè Catholici instarent pro sincera illius confessione, si non solum vocari, sed etiam esse vellent Christiani. Quare cum Julianus jactaret a se, & a suæ sectæ hominibus innumeras gratiæ species prædicari; ipsum S. Augustinus admonuit, ut si ad catholicæ veritatis confessionem pertingere, ac simul liberum arbitrium ad operandum bonum rectè tueri cuperet, ceteris gratiis adderet etiam amorem, quem Deus dat nobis: (a) *Inter gratiæ species* (ita Julianum affatur) *si poneretis dilectionem, quam non ex nobis, sed ex Deo esse, eamque Deum dare filiis suis apertissimè legitis ... verè liberum defenderetis, non inflaretis arbitrium.* Cum itaque juxtà christianæ fidei regulam ejusmodi gratia & operatio Dei confitenda sit, neutiquam metuendum est, eam essentiali voluntatis libertati nocere. Quamvis autem veritatem hanc humana ratio non caperet, firmâ nihilominus fide tenenda foret; ad eandem enim fidem utrumque hoc dogma pertinere constat; tum libere a nobis Deum amari; tum ejus donum esse, & ab ipso nobis inspirari amorem, quo illum diligimus.

(a) Lib. 3.
op. imp. cap.
122.

5. Quod porro creditur & dicitur de amore Dei,

F

sen-

sentiendum pariter liquet de ipsa fide, oratione, pœnitentiâ, ac reliquis omnibus salutaribus ac bonis liberis voluntatis nostræ motibus ac affectibus, qui ad veram pietatem spectant; omnia scilicet & singula ejusmodi bona, cum seorsim dantur, distinctis & peculiaribus Dei operationibus adscribenda, totidemque ejus dona esse: voluntas enim creata, ne unum quidem bonum motum aut affectum, præsertim ex salutaribus, in se ipsa excitare vel formare potest, Deo illum in particulari ei non inspirante; quemadmodum corpus nullam potest vitæ operationem edere, quam non illi anima præstet ut faciat: neque pariter ullam quæ rationabilis sit, quam rationalis voluntas non ei determinet. Ideoque nostra voluntas, neque per unicum instans permanere potest in amore Dei, quin Deus eundem amorem in eodem momento ei inspiret & cum ipsa operetur. Si enim boni motus ita a voluntate orirentur, ut ei a Deo inspirari non foret necesse, jam nemo aliquantum bonus non mox fieret optimus, quandoquidem solis voluntatis motibus boni sumus. Ita quicumque Deum perfectè vult & amat, mox perfectus esset; nemo autem perfectus esse non velit, cum qui perfectus est, hoc ipso beatus sit; quod ab omnibus profectò appetitur.

6 Insuper observandum est, quod Spiritus Sanctus dum voluntatem movet, eam operari facit juxta naturalem ejus modum agendi. Eam ad amorem Dei ejusque Legis allicit ac succendit infusâ cognitione boni, quod inibi reperitur; non secus ac voluntas excitatur ad alia objecta amanda, a boni & amabilis quod in se habent notitiâ. Eam pariter inducit ad arripienda media, quæ magis idonea videntur, ut Deo placeat, ipsumque consequatur ac possideat. Et sicut eadem voluntas ad electionem cujusvis alterius rei fertur amore boni, quod ut finem suæ actionis eligit; ita indit ac donat ei amorem activum, & datâ occasione agentem juxta gradum ejusdem amoris, & circumstantias illum concomitantes; haud secus ac amores, quos ipsa voluntas ex se format, plus minusve agentes sunt, prout plus vel minus favorabiles extiterint circumstantiæ tempore agendi occurrentes.

7. His

7. His præmissis, beneque perpenſis ac retentis, nemini negotium faceſſere deberet allata obſectio. Nihilò tamen ſeciùs, ut plenius eidem ſatisſiat, ſimulque evincatur, eam ſententiam ſupra expoſitam, prorsus immu- nem eſſe ab impietate Hæreticorum, qui libertati in- tenſi ſunt, reſpondeo: Eâ Dei operatione poſitâ, nul- lam rem, nullamve impreſſionem induci, qua voluntas invincibiliter determinetur ante propriam electionem. (in quo peccant omnes liberi arbitrii hoſtes). Eâ enim divinâ operatione, non alio modo producit^r Dei Amor, ſeu Caritas in voluntate, quam directè & immediatè operando, ut ipſamet voluntas Deum amet propter ſe, ſeu ut illum tanquam ſuum ultimum finem eligat; idque *mirabili, & ineffabili modo*, ut ait D. Auguſtinus (b). Inſpiratur itaque amor, eoque voluntas determinatur ad diligendum Deum juxta inſpirati amoris gradum. Ejus- modi tamen determinatio, neque reapse antecedit ele- ctionem vel liberum voluntatis motum, neque ab eo di- ſtincta eſt, cum ſit ipſamet electio, & vitalis motus ipſius. Neque ineluctabilis eſt, vel ineluctabiliter deter- minat voluntatem ad ſequentes motus & actiones, quia eam non reddit immutabilem, ut toties jam inculcatum & probatum eſt.

8. Dum autem quæritur, an voluntas reſiſtere poſ- ſit Dei operationi? Reſponſio in promptu eſt ſi recolantur ea, quæ de divinæ gratiæ efficacia notata fuere ſu- pra (c). Si enim ſermo ſit de operatione Dei prout eſt motio moventis, ſeu (ut cum ſcholis loquar) de ope- ratione Dei activè ſumpta, certum eſt ei reſiſti non poſ- ſe; Deo enim movente liberum arbitrium, necesse eſt illud proprio ſuo motu moveri, & aliquid in eo fieri; unde Angelicus ait: [d] *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impoſſibile eſt huic poſitioni quod voluntas ad il- lud non moveatur.* Si verò de operatione Dei loquamur, quatenus eſt motio moti, ſeu terminus & effectus divinæ operationis in moto, nempe quatenus eſt ipſe amor inſpiratus, voluntas non modo ei reſiſtere abſolutè poteſt, ſed ſæpè (heu nimium!) etiam de facto, & in ſenſu com- poſito, ut ajunt, reſiſtit; eſtque illa iniquitas, qua

(b) Quod fit a te ipſo fa- cit in te. Nunquam fit a te quod non ipſe fa- ciat in te; ſed aliquando fa- cit in te, quod non fit a te. nunquam au- tem aliquid fit a te, ſi non facit in te. Serm. 36. aliàs de Di- verſis 48. (c) Cap. 8. §. 1.

(d) 1. 2. qu. 10. art. 4. ad 3.

communiter dicitur, nos Spiritui Sancto resistere.

(e) Pondus
meum amor
meus; eo fe-
ror quocum-
que feror.
Aug. in Con-
fess. lib. 3.
cap. 9.

(e) ceu inditâ lapidi gravitate illum movet, vel potius efficit ut se ipsum deorsum moveat; cum eo tamen discrimine, quod lapis in se non habet, unde naturalem suum motum contineat, aut aliò quam ad centrum tendat; idcirco necessariò, non libere fertur ad centrum: e contra verò penes voluntatem semper est, inspirati amoris motum impedire, & aliò se flectere, avertendo se a Deo, & convertendo se ad creaturam; quod semper ex se absolutè facere potest, cum ex conditione sua essentialiter mutabilis sit, atque ad peccandum sibi metipsi sufficiat; quamobrem non necessariò, sed liberè fertur in Deum, liberè illum diligit, liberè ejus Legem implet. Veruntamen negari nequit, semper etiam penes Deum esse continere voluntatem ne eâ potestate utatur, & amorem sibi a Deo inditum impugnet, aut expugnet, seu extinguat peccando; constans enim Christianorum omnium sententiâ est & fuit semper, Deum ea omnia prævidere, quibus Homines & Angeli in peccatum inducentur, eaque solo nutu pro summo suo arbitrio revocare posse, sicque efficere certissimè, ne peccent salvâ essentiali voluntatis seu arbitrii libertate, eaque etiam tantâ, quantam Pelagiani volebant.

10. At fortè urgebitur: Non semel suprâ dictum fuit, quod Deus semel inditum amorem nunquam ex se inspirare desinit. Quemadmodum igitur Deo in primo instanti amorem voluntati inspirante, necesse est Deum in eodem instanti a voluntate amari; ita idem eveniet in sequentibus momentis, in quibus Deus pergit eundem amorem inspirare; secus voluntas Deum simul amaret & non amaret, quod repugnat; adeoque non erit (in ea hypothesi) in potestate ipsius voluntatis oppositum peccandi affectum in se ipsa excitare, nisi in sensu diviso, hoc est, nisi prius Deus cesset amorem inspirare.

11. Verùm si acuta isthæc ratiocinatio valeret, æquè probaret, neminem sibi metipsi vitam hanc mortalem

lem eripere posse; quandoquidem illam pariter quisquam nec per unicum quidem instans habere aut tenere potest, nisi Deo per singula momenta eam dante & conservante, cum conservatio sit continuata creatio: Nihilominus tamen experientia constat, in cujusvis mortalis hominis potestate esse necem sibi met asciscere; nec ideo cum quis illam sibi infert, sequitur, eum simul vivere & non vivere, sed a vita ad mortem transire. Hoc ipsum evenit in vita illa coelesti, quæ in Dei amore dominante posita est, & ob liberi arbitrii, cui inest, mutabilitatem extinguere potest, etiam si non prius illam Deus inspirare desistat; illius enim permanentia, non solum pendet a jugi Dei inspiratione, verum etiam ab eo quod non eliciatur contrarius amor, quem elicere, vel non elicere penes voluntatem est, quæ si illum eliciat (quod contingit quando graviter peccat) non sequitur, Deum simul amari & non amari; bene tamen sequitur voluntatem tunc a vita coelesti ad mortem illico transire, hoc est ab amore Dei ad amorem Mundi; neque Deus voluntatem deferendo, suum amorem prior subtrahit, sed ipsamet voluntas peccando illum expellit. Hinc manifestè apparet inducti sophismatis fallacia; ex quo enim impossibile est duo contraria simul reperiri in eodem subjecto, inferebatur neque posse convenire eodem subjecto successivè.

12. Consimilem cavillum sibi opposuit olim D. Thomas, & paucioribus verbis ab illo solvitur, quæ non inutile arbitror referre. Objectio est hujusmodi: [f] *Si (f) in 3. sent. peccatum expellit caritatem, aut peccatum quod est, aut dist. 31. quod peccatum quod non est. Sed non peccatum quod est, quia 1. art. 1. illud caritatem non superat: nec illud quod non est, quia quod non est non potest agere; ergo peccatum nullo modo expellit caritatem.* Cui argumento sic ille respondet: *Ad quintum dicendum, quod in eodem instanti quo peccatum advenit, caritas expellitur. Et sicut illud est primum instans, in quo peccatum esse incipit: ita illud est primum, in quo caritas non esse incipit; sicut patet in naturalibus, de duabus formis contrariis.*

13. Obiter tamen observetur, quod interdum carita-

ritatis vocabulo intelligi solet ille Dei amor, qui in voluntate dominatur, & justum reddit; prout etiam videtur sumi ab Angelico in relata objectione; & in hoc sensu dicitur, caritatem expelli a peccato, in quantum a cupiditate superatur caritas, seu dominium quo potiebatur in voluntate. Tunc enim peccatur quando plus diligitur creatura quam Creator. Quare etiamsi non destrueretur amor Dei in voluntate, amitteretur tamen justitia, quoties plus amaretur creatura, quam ametur Creator. Certè constat, aliqualem Dei dilectionem inesse iis omnibus, quibus pia & libera fides (quæ non sit fides Dæmoniorum) ejusque veritatis approbatio, quæ sua iniquitas damnatur, insit. Ejus dilectionis reliquæ in plerisque peccatoribus tum etiam emicant, cum temptationis impetu abrepti mortalia, & sæpè gravissima peccata perpetrant. Hinc dolor ille, peccati voluptati permixtus: illæ non peccandi velleitates: illa resipiscendi desideria, & tentationibus, quibus victi abripiuntur carenti vota, *sed non modò*, ut in seipso experiebatur

(g) Confess. Augustinus. (g)
lib. 8. cap. 5.
n. 12.

14. Ejusmodi Dei, ejusque legis amor infinitis christianis inest, qui licet quibusdam peccatis, & quidem mortalibus obstricti sint, Dei tamen divinæque Legis dilectione plurima faciunt aut vitant: sanctos diligunt viros, eisque benefaciunt; alia omnia crimina vitant; quædam pietatis opera, aliarumque virtutum sincerè colunt; eo ipso malo cui serviunt, se teneri dolent; ab eo liberari cupiunt, idque aliquando efficere, & penitus Deo servire decernunt. Quin etiam plerique sunt, qui rebus quas pravè concupiscunt, potius renuntiarent, quàm Regno cœlesti, & Dei dilectioni, si in eo articulo positi essent, ut alterutris penitus in æternum carendum esset; & tamen illis non renuntiant, quòd sperent, se præsentibus peccatis, etsi inter mortalia gravioribus, divinæque dilectioni exitiosis, non tamen ab eis bonis excludendos esse, sed Pœnitentiæ locum & tempus sibi a Deo concedendum.

(h) Ep. 59.
ad Antonian.
paulò post.
mch.

15. Eodem pertinet quod notat S. Cyprianus, (h) eos, qui invitati & coacti gravitate suppliciorum ceciderant, pec-

peccatique poenituerant, semianimes potius, quàm mortuos esse; idque ex ipso eorum dolore, & remedii studio apparere; quibus tamen quandiu poenitentia provectior non adesset, pacem haud profuturam esse denuntiat. In eandem sententiam, etsi verbis paululum diversis, Christus in Apocalypsi ad Angelum, idest Episcopum Ecclesiæ Sardis denunciat: (i) *Scio opera tua. Nomen habes quod vivas, & mortuus es. Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant*; aliquid enim in illo vitæ superfuisse liquet, quod ne moreretur confirmandum erat. Denique non omnino nullum penitus Dei amorem, sed minorem, quàm humanæ gloriæ & iniquitatis tùm in illis fuisse liquet, de quibus Christus ait: (l) *Hoc est autem judicium; quia Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem; erant enim eorum mala opera*. Tùm in aliis, de quibus dictum est: [m] *Veruntamen & ex Principibus multi crediderunt in eum; sed propter Phariseos non confitebantur, ut e Synagoga non eijcerentur; dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei*. Qui enim magis tenebras, quàm lucem, magis gloriam hominum, quàm Dei diligit, is profectò aliquantum lucem & gloriam Dei diligit, nemo tamen (ut arbitror) audebit dicere illos verè justos, quanquam aliquid caritatis in ipsis esset.

16. Aliquid ejusmodi affectus in ipsomet Herode fuisse indicat Scriptura, tùm etiam cum incestuoso Herodiadis amorì mancipatus erat; quo circa, ne isto quidem impuro amore ad occidendum Joannem impelli poterat. *Herodias autem (inquit Evangelium (n)) insidiabatur Joanni, & volebat eum occidere, nec poterat; Herodes enim metuebat (seu diligebat) Joannem, sciens eum virum justum, & sanctum; & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*. Ejusdem spiritualis dilectionis aliquid recognovit D. Augustinus in Phariseo, de suscepta per Christum Peccatrice muliere intra se murmurante, *non enim (inquit [o]) Dominum invitasset, nisi aliquantum dilexisset*. Idem de plerisque Hæreticis conjectatur, quo fiat ut ad unitatem aliquando redeant: [p] *si eis non defuerit pinguedo carita-*

(i) Apoc. cap. 3. V. 1. 2.

(l) Joan. cap. 3. V. 19.

(m) Cap. 12. V. 42.

(n) Marc. cap. 6. V. 19.

(o) Serm. 99. cap. 6. aliàs Hom. 23. ex 50.

(p) Lib. 12. cont. Faust. cap. 20.

ritatis, posteriori tempore, quasi vespere, in ore columbæ, tanquam in osculo pacis, ad unitatis societatem posse perducì.

17. Quin etiam Patres passim docent, omnibus fere mortalibus aliquas inesse cœlestis illius in Deum, ejusque justitiam dilectionis reliquias, quam Adamo Deus præcepit & infuderat. S. Basilus, alique Patres hæc caritatis quæ præcipitur semina, naturaliter nobis insita esse testantur; ac præ ceteris S. Augustinus omnibus fere hominibus juxta certum amoris Dei gradum inesse, variis in locis testatur (q); atque inde ostendit, quod homines pios, justos, amantesque Dei, harum virtutum causâ, plerique homines etiam peccatores & criminosi diligant; qui amor profectò oriri aliunde nequit, quàm ex ipsa cœlestis justitiæ, virtutumque dilectione, quæ est ipsa Dei dilectio; nec alio modo eam quæ justis inest ab illa peccatoribus communi distinguit, nisi quod multò major justis inest, minor in peccatoribus.

(q) Lib. 8.
de Trinit.
cap. 6. in
Psal. 83. n.
3. q. 66. ex
83. &c.

18. In eandem sententiam, passim animadvertit, Imaginem Dei gratiâ Adamo impressam, quæ Dei cognitione & amore constat, non penitus in illo deletam fuisse. Neque huic sententiæ repugnat, quod Sancti Patres sæpè hæc virtutum aut caritatis semina, *naturaliter* inesse dicant; eo namque sensu id sumendum est, quo Apostolus nos (r) *natura filios iræ* esse dixerat; & iidem Patres justitiam Adamo *naturalem* fuisse ajunt, idest naturæ ab ipso ortu inditam; erat enim Deus tunc *condens naturam & simul largiens* gratiam, ut ait Augustinus. Verùm si quis de illo infidelium affectu ambigere velit, is interim inficias ire nequit, quod de illa Dei dilectione observatum est, quam in plerisque fidelibus sub peccati servitute gementibus apparere, & a Scripturis, ac Patribus eis tribui animadversum est. Quæ Ecclasiæ non prorsus inutilis erit pro elucidanda æquivocatione, quæ sub nomine caritatis vel amoris Dei latere aliquando solet.

(r) Ephe.
cap. 2. v. 3.

19. Ad propositum itaque rediens, unde discesseram hac brevi ecclasi, instabit fortasse aliquis dicendo: nihil aliud a Thomistis quoque physicæ prædeterminatio-
nis

nis vocabulo designari, quàm eandem specialem gratiam, quâ ita Deus in voluntate operatur castum amorem, ut illa in eodem instanti non possit non amare.

Verùm si id solum physicæ prædeterminationis vocabulo significare velint, jam mecum, imò verius cum Scriptura & Patribus reapse conveniunt, nec alia, quàm de nomine, controversia superesse potest; de quo tamen, quoties de re constet, altercari nefas est. At vereor ne ulterius progrediantur. Eâ enim efficaci gratiâ, quam ipsi præter sufficientem adstruunt, voluntatem indeclinabiliter prædeterminari contendunt, ita ut in sensu composito (prout ipsi loquuntur) contrarium actum elicere nequeat; ac per consequens dicere debent, voluntatem nunquam peccare, nisi prius Deus eam gratiam a voluntate subtrahat; juxta quam doctrinam (si verè eam ipsi adstruerent) me fugit, qua arte a suspitione erroris, qui illis ab Adversariis obiicitur, se valeant liberare, de quo supra loquutus sum (s). Sententia verò a me exposita, statuit, amorem semel inditum, jugiter a Deo inspirari, nec unquam voluntati subtrahi, sed pravâ dumtaxat creatæ voluntatis actione expelli vel superari; quod etiam expressè testatur pluribus in locis Angelicus, docens, caritatem, quâ Lex Dei adimpletur, non prius a Deo auferri, nec aliâ causâ amitti, quàm propter peccatum.

(s) Cap. 5.

20. Ad uberiolem hujus objectionis solutionem, notandum est, aliud esse quod Deus homini inspiret suum amorem: aliud verò esse, eandem amoris inspirationem mediante aliâ quadam entitate fieri. Hoc secundum videntur sentire Thomistæ; unus siquidem ex eis celeberrimus, sodalium nomine coram Ecclesiasticis iudicibus disputans, ait; (t) Deum efficaci voluntate sua prædeterminasse, prævium quidpiam voluntatibus hominum imprimere, quo illas efficaciter applicet, immutet, in actu primo ad exercitium determinet, ut ille semetipsas in actu secundo determinent; & postea subdit: Ea posita efficaci præmotione (qua indicatur illud prævium quidpiam) voluntatem semper operari, nec dissentire unquam. Antecedenter autem ab adverso actore interrogatus: an

(t) In Hist. Congr. de auxiliis lib. 4. cap. 13. col. 661. prima editionis; in 2. verò lib. 4. cap. 10. col. 521. 522.

in homine prævia & interiori excitatione pulsato, ante ejusdem assensum præcedat aliquid, ex cujus præcisa entitate sine ordine ad liberum arbitrium sequatur effectus? Respondet ille Thomista affirmando, hac tamen adjunctâ limitatione: modo ne entitas hæc nudè ac naturaliter accipiat, sed ut est divinæ omnipotentiae, ac voluntatis instrumentum.

21. En discrimen inter supratraditam, & Thomistarum opinionem. Prior, Gratiam collocat in ipsamet operatione & actione, qua Deus immediate & directè efficit per seipsum in nobis ac nobiscum ipsum voluntatis motum, nempe fidem, amorem sui, aliasque pias affectiones, quas tanquam proprios, proximos, & immediatos divinæ operationis terminos ipsa agnoscit: Thomistæ autem volunt, terminum proximum, & immediatum divinæ operationis esse prævium quidpiam, seu entitatem quandam voluntati impressam, qua mediante fides, amor Dei, & ceteri pii voluntatis motus efficiantur.

(u) Cap. 8. Porro jam supra notavi [u], Deum per se ipsum in voluntates nostras operari, atque ex ea operatione Divinitatem Spiritus Sancti a Patribus contra Macedonianos probari; quod etiam pluribus in locis passim indicat Angelicus (x) docens quod nulla creatura potest directè

agere in voluntatem, ut eam immutet necessariò, vel qualitercumque inclinet, quod solus Deus potest.

22. Pro coronide addo, aliud esse, Deum inspirare homini sanctum amorem, aliud verò eandem inspirationem continuare; hincque sumi poterit uberior solutio penultimæ difficultatis suprarelatae (y). Primum (scilicet inspirationem Sancti Amoris) absolutè vult; ideoque, Deo suum amorem primò inspirante, necesse est ipsum amorem homini adesse. Secundum verò Deus vult & efficit dumtaxat hypotheticè, scilicet sub hac conditione, quod homo inspirato amori non resistat, quemadmodum resistere potest, & frequenter resistit, excitando in se amorem contrarium, inspirato validiorem; quare non est utrobique par ratio. Si autem Deus vellet absolutè inspirationem amoris continuare, eumque victorem reddere non minus in primo instanti, quam in omnibus sub-

(x) In 2.
sent. dist. 25.
qu. 1. art. 2.
ad 1. 3. 5.
qu. 22. de
verit. art. 9.
in corp. 1. 2.
q. 80. art. 1.
in corp. qu.
3. de malo
art. 3. in
corp. &c.
(y) 5. 10.

subsequentibus usque ad finem, proculdubio huic Dei voluntati nunquam resisti posse, ad primum fidei capitulum spectat, quo unum Deum omnipotentem esse profiteremur & credimus; necesse enim est fieri quod summa potestas fieri vult. Verum id Deus non præstaret per physicam Thomistarum prædeterminationem, & multò minus per indeliberatam Jansenii delectationem, sed modis supra indicatis (z) aliisque suæ sapientiæ notis, illa (z) Cap. 8. læsâ prorsus essentiali arbitrii libertate. Quibus omnibus §. 9. maturè perpensis cuique satis constare arbitror, illam specialis gratiæ notionem, quæ supra exhibita est, (aa) (aa) Capp. 6. ita a Pelagianorum impietate recedere, ut ad oppositam 7. 8. Prædestinationum nullatenus deflectat.

CAPUT DECIMUM.

Cuilibet justo adest semper Gratia verè sufficiens ad servanda Dei præcepta, vel saltem ad impetrandam quanta pro illis servandis sufficiat. Eadem gratia nemini deest nisi ob aliquam culpam. Non omnes tamen justi habent semper gratiam sufficientem integrè, sive ad vitanda omnia prorsus peccata, sive ad perseverandum usque in finem.

i. **E**Xhibitâ jam in præmissis capitibus illius specialis Gratiae notionem, quæ præter communem Legi Dei implendæ necessaria est: & expositâ ejusdem Gratiae vi, & efficaciam in voluntatem, facile est discutere id quod ad removendas dissensiones plurimum fortè prodesse poterit; videlicet, quibusnam, & ad quid gratia sufficiens adsit vel desit, sumpto tamen *sufficientis* vocabulo, non quatenus significat dumtaxat ipsum absolutè posse agere, juxta quem sensum

jam supra dixi & probavi, gratiam sufficientem ferè omnibus hominibus adesse; sed quatenus nomen hoc *sufficiens*, recepto communiter apud vulgum ulu importat, nihil aliud revera desiderari tanquam necessarium ut fiat id, ad quod efficiendum sufficere dicitur. De duobus autem hominum classibus tractabitur, nempe de justis, & de infidelibus. De primis in præsentì: de secundis in sequenti agetur.

(a) Cap. 6.

2. Dico itaque, omnibus probis, seu justis hominibus, etiam post Adami peccatum adesse gratiam verè sufficientem & necessariam ad servanda divina mandata, vel saltem ad tantam a Deo postulandam, quanta pro iis servandis sufficiat. In hujus veritatis cognitionem facile deducet earum, quas supra retuli [a] Gratiae Dei notionum consideratio; illae enim evincunt, eam gratiam interiorum voluntatis, quæ a nobis per Jesum Christum recipitur, ut Dei legem impleamus, videlicet, inspirationem divini amoris, quo quod cognoscimus bonum facimus, communem esse omnibus justis, eundemque amorem in eis reperiri semper activum, & datis occasionibus semper agentem juxta differentes illorum justitiæ gradus, cum sunt in statu operandi. Et quemadmodum illius gratiæ indigent justis in cunctis suis actionibus; ita donec ipsimet priores Deum non deserant, nunquam Deus cessat amorem illum eis inspirare: ac tantum quidem, quantus sufficit & necessarius est, aut ad patranda opera gradui suæ justitiæ, suæque præsentis virtutis proportionata: aut ad petendum quod eis deest, ut perficiant, quæ præsentis illorum vires superant.

(b) Cap. 6.
§. 4.

3. Ex iisdem pariter notionibus consequitur, prima ejusdem salutaris gratiæ exordia in illis quoque reperiri, qui se ad justitiam disponere incipiunt piâ fide, quæ illos facit Deum invocare. Hæc veritas, meridianâ luce clarior apparebit discurrendo per eas omnes Christi gratiæ notiones, quas supra ex Patribus exhibui (b). Quis enim dicere audeat, hominem, qui liberi arbitrii usum habeat, esse revera justum absque eo quod cognoscat, & amet Deum ejusque legem magis, quàm creaturas? absque eo quod Spiritus Sanctus ullum in ipso efformet

met spirituale desiderium, quo carnis cupiditates impugnet? aut sine illo Christi spiritu, qui nos clamare facit Abba, Pater, affectum gemendi & orandi inspirante? vel sine cœlesti illâ sapientiâ, de qua loquitur S. Jacobus? sine fide, quæ per dilectionem operetur? Denique sine amore Dei, & Proximi, quem Christus nobis præcipit, & qui reliqua legis mandata adimplere facit? Quis porro affirmare præsumpserit, ejusmodi amore præditos carere gratiâ sufficiente & necessariâ ad Legem Dei datis occasionibus fervendam?

4. Ad rectam perceptionem, intimamque penetrationem allatæ doctrinæ, observare proderit nonnullas veritates, in quibus illa fundatur.

Prima veritas est, Gratiam justificationis, & consequenter adoptionis, regenerationis, seu generationis spiritualis, filiationis divinæ, &c. qua homines iusti fiunt, duabus veluti partibus integrari, quarum una recipitur in instanti quo quis baptizatur, tum quoque cum rationis usus nondum adest; & consistit in regeneratione, seu generatione spirituali, in remissione peccatorum, in incorporatione cum Christo, in possessione vel jure ad Regnum cœlorum, atque etiam in jure recipiendi pro quibusvis operibus bonis peragendis inspirationem illius gratiæ, quæ necessaria est, ut illa fiant, cum tempus agendi aderit: altera pars est insignis illa inspiratio vitæ cœlestis, seu amoris Dei, ceterarumque virtutum ac omnium bonorum motuum, quos Spiritus Sanctus in voluntate efficit, & quibus adimpletur divina Lex, cum operandi conditiones occurrunt, & præsentis reperiuntur; quam gratiam iustis, ut tales verè sint, essentialem esse, ex sequenti veritate constabit.

5. Secunda veritas est, justitiam & probitatem internam voluntati essentialem consistere in affectionibus & virtutibus, quas Lex æterna præscribit, & quarum opera præcipit; Lex enim ista, est ipsa rectitudo & justitia: injustitiam vero, & malitiam ejusdem voluntatis sitam esse in affectionibus, & vitiis eidem legi contrariis. Idem de lege naturali enuntiari potest; hæc enim nil aliud est, quam expressio æternæ legis per ordinem ad
crea-

creaturas rationales, quales Deus produxit. Idem etiam consequenter affirmandum est de lege christiana, cum
 (c) 1. Jo. nihil aliud ea sit (teste Joanne Apostolo (c)) quam re-
 cap. 2. v. 7. novatio æternæ legis per ordinem ad statum, in quo na-
 8. tura humana reperitur post peccatum. Juxta hanc justitiæ bonitatisque notionem Angeli & primus Homo justus extiterunt ante suum lapsum: sancti Angeli erunt in æternum: Christus Dominus in quantum Homo extat cum omni excellentia, cujus creatura sit capax: Deus ipse quoque est essentialiter. Hinc est, quod juxta eandem notionem & regulam judicium fertur de initio, progressu, & culmine perfectionis & justitiæ, quæ hominibus tribuitur.

(d) Lib. de Unde Divus Augustinus (d) eidem principio inhærens,
 Nat. & Grat. tanquam indubiam veritatem docet quod amor Dei, seu
 cap. 70. *caritas inchoata, inchoata justitia est: caritas provecta, provecta justitia est: caritas magna, magna justitia est: caritas perfecta, perfecta justitia est.*

6. Infideles ipsi eodem modo judicant de bonitate & justitia secundum legis æternæ cognitionem, quam habent; ut nempe tam probi, & justus ab ipsis homines æstimentur, quam præditi sunt affectionibus & virtutibus, quas æternæ legis lumen [quantum ipsis in tenebris & umbra mortis sedentibus affulgere potest] dicat. Imo illi ipsi quoque, qui ad æternæ legis lumen oculos penitus claudunt, eodem tamen modo conveniunt, in ferendo judicio de probitatis seu justitiæ speciebus, qualem ipsi admittunt; eamque statuunt ac metiuntur per ordinem & conformitatem ad leges, quas ipsi recipiunt, aut alii supponunt; videlicet, quod justitia civilis consistit in adimplerione legis civilis: justitia judaica in observatione legum judaicarum: justitia christiana in custodia legis christianæ: interior justitia sita est in conformitate ad legem præcipientem actiones, quas anima in se format: exterior justitia in observantia Legum, quæ externas actiones ordinant, &c.

7. Quamobrem supponere justitiam, & justificationem absque inspiratione virtutum & affectionum, quæ constituunt probitatem & justitiam essentialem voluntatis, & quibus voluntas adimplet Legem Dei, est supponere

nere justificationem sine dono veræ justitiæ, & illius, quæ sola essentialis est juxta doctrinam SS. Patrum, Scripturæ, & omnium hominum. Inter virtutes autem, quas Lex Dei præcipit prima est caritas.

8. Rursus, cum semper aliquis adsit amor, qui in libero arbitrio regnat, scilicet, aut amor Dei, aut amor Mundi; atque hic postremus cum dominatur, sit semper injustus, imo sit ipsa inimicitia Dei, ut Jacobus Apostolus testatur (e); jam justitia, quæ conjuncta non sit cum amore Dei, seu cum caritate, quæ Legem implere facit, (e) *Jac. cap. 4. v. 4.* esset simul cum injustitia essentiali, & dominante. Itaque supponere justificationem absque inspiratione amoris Dei, & virtutum in eo amore contentarum, per quas (occasionibus datis) mandata servantur, est supponere, vel quod justificatio non excludat injustitiam, & cupiditatis Regnum, prout fit a Protestantibus: vel voluntatem posse in se ipsa gignere amorem Dei, quo ejus Lex impletur, Deo illum non inspirante, ut statuebant Pelagiani.

9. Tertia veritas est, Deum ad omne momentum, ac pro omnibus actionibus, non cessare ab inspirando jugiter justis amorem, aliasque virtutes, quibus ejus Lex adimpletur, dummodo illi in se ipsis non excitent alium amorem contrarium, qui priorem inspiratum extinguat, vel superet; sicut voluntas non desinit amare objecta, quæ ut suum finem eligit, cum nullatenus mutantur, nisi in contrarios erumpat affectus, quibus prædilecta objecta repudientur, vel postponantur. Quare, quemadmodum Angeli, & primus Homo derelicti a Deo non fuere, nec cœlestis amoris inspiratione privati nisi ob eorum peccatum, quo ipsimet Deum prius deseruere; ita modo justis, nonnisi propter delicta eadem gratiâ privantur. Hanc singulariter Doctrinam tradunt Patres, & Concilia in suis definitionibus ad illam Gratiâ spectantibus, de qua agebatur cum Pelagianis, statuentes eam dari ad singulos actus: & quod Deus semel justificatis assistere, eosque suâ gratiâ donare non desinit, ut piè justèque vivant, nisi ab eis prius ipse deferatur; atque Spiritum Sanctum agere semper in illis, qui sunt Filii Dei (ut loquitur Apostolus) semperque eos adjuvare ad pugnan-
dum

(f) *Seff. 6. cap. 11.* Tridentini (f) Decretum ex S. Augustino lib. de nat. & grat. cap. 26. delumptum: *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deferatur.*

10. Quarta veritas est, quod liberi arbitrii affectiones nunquam mutantur, nisi aliis affectionibus contrariis, aut impossibilibus, dummodò ejusmodi variatio non proveniret ex aliqua mutatione facta in objecto, vel in motivis illud amandi, aut odio habendi. Quamobrem cum Deus, & Lex ejus, rationesque illa amandi, semper eadem sint ac immutabiles, incommutabilitatem illorum bonorum amor non mutatur, nisi voluntas alium in se ipsa amorem contrarium formet, quo illa repudiet, vel posthabeat. Itaque constat, nullum esse hominem justum sine inspiratione amoris Dei, ceterarumque virtutum illi conjunctarum, quibus divina lex adimpletur. Constat, eundem amorem, præcipuam justificationis partem constituere, imo esse ipsammet essentiam veræ, hoc est, interioris justitiæ. Constat, illum semel voluntati inspiratum, eidem nunquam subtrahi, & a voluntate nunquam amitti, aut mutari, nisi prius voluntas ipsa contrarium in se amorem excitet, seu formet, quo priorem expugnet, in quo ipsa injustitia seu peccatum consistit. Ostensum est insuper supra (g) amorem justis inspiratum, juxta suæ intentionis seu perfectionis gradum, semper activum, ac etiam occasione datâ agentem esse æquè ac omnes alios amores. Ex quibus omnibus evidenter deducitur, nulli homini justo seu justificato deesse gratiam verè sufficientem ad servanda Dei mandata, quod probandum assumpseram. Quisquis autem justitiam, vel nunquam accepit, vel acceptam peccando repulit, peccatis obnoxius est, propter quæ eadem sufficienti gratiâ caret; atque idcirco dixi, eam nemini, nisi ob aliquam culpam denegari.

(g) *Cap. 7.*

11. Licet autem justitia, & virtus hominis justis, quando in inferiori & imperfectiori gradu reperitur, impar ac insufficiens esset ad aliquod præceptum implendum; negari tamen nequit, eum habere gratiam sufficientem, saltem ad petendum a Deo, vel ut ei virtutem au-

augeat, vel ut a graviore tentatione quam sibi imminere novit illum liberet. Si enim gratia sufficiens ad orandum, & impetrandam majorem perfectionem, vel a malo liberationem aliquatenus requiritur etiam in iis, qui se ad justificationem disponunt, quomodo non magis aderit homini jam justificato, quamvis infimum inter Justos gradum teneret? Id illud profectò est, quod D. Augustinus (b) passim docet eâ celebri sententiâ, quam Concilium Tridentinum (i) propriæ super hanc materiam Doctrinæ inseruit: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Ubi clarè cernitur, Justum eodem momento, quo non satis virium, virtutis, ac caritatis habet ad aliqua servanda Dei mandata, quæ vires ipsius superant, sufficientes tamen habere ad alia exequenda, atque inter illa quæ adimplere potest, reperiri saltem præceptum orandi ac petendi possibilitatem quæ illi deest; quo præcepto adimpleto præstò erit Gratia sufficiens ex illa Christi promissione (l): *Petite & accipietis: & Si quid petieritis a Patre in nomine meo dabit vobis* (m).

(b) De Nat. & Grat. Cap. 43. Lib. 3. op. imp. ca. 126. &c.
(i) Sess. 6. Cap. 11.

(l) Luc. cap. 11. V. 9.
(m) Jo. cap. 14. V. 13.

12. Hic porro non abs re puto advertere, Gratiam verè sufficientem, quam justis adesse ostendi, si vè consistat in sola interiori virtute, scilicet Amore Dei, seu Caritate, quod contingere potest quando ista perfecta est; sive si est imperfecta & tenuis, corroboretur & compleatur adiunctis favorabilibus circumstantiis, seu congruentiis: Gratiam illam (inquam) sufficientem, quæ verè talis dicitur respectu illorum bonorum operum quæ eo momento quo agendum est illi proportionata sunt, non solum sufficientem esse, sed etiam secundum præsentem illorum Justorum vires naturâ suâ efficacem, & efficientem illorum bonorum operum, nisi obex ei apponatur a Voluntate, prout apponi potest, & interdum apponitur. Imò non aliâ ratione videtur vocari posse verè sufficientem, quàm quatenus efficax est, & reapse efficiens, seu effectrix esset, si ejus effectus non impediretur; quemadmodum

gravitas est causa efficax motûs deorsum in lapide, imò etiam effectrix, dummodo lapis non detineatur in aëre a manu. Et, ut ad rem nostram propius accedatur, amor seu volitio finis, est causa non solum sufficiens, sed etiam efficax, & effectrix electionis mediorum, dummodo voluntas ante illam electionem non mutetur, alium finem sibi præstituendo; Non enim Gratia sufficiens opponitur efficax, sed insufficiens: sicuti efficaci non opponitur sufficiens, sed inefficax. Quare mirum esse non debet quod ea Gratia sit simul sufficiens & efficax.

(n) Cap. 6.
§. 2.

13. Quamvis autem Iusti habeant (ut dixi) gratiam verè sufficientem ad mandata Dei servanda, & consequenter ad peccatum vitandum, non habent tamen gratiam eodem modo sufficientem ad ita effugienda omnia peccata, quin in aliqua saltem leviora cadant. Jam notavi supra (n), undenam ejusmodi insufficientia, & imbecillitas ei accidat, propter quam externis indigent gratiis, quibus ea efficitur congruitas, quæ Iustis etiam perfectis aliquando deest. Hanc veritatem Ecclesia propugnavit adversus Pelagianos, qui contendebant, posse hominem in hac vita ad talem perfectionis gradum pertingere, ut nullum omnino amplius committeret peccatum; Quem errorem Sancti Patres, ac præsertim Divus Hieronymus Dialogo contra Pelag., & D. Augustinus toto Libro de Natura & Gratia, ac alibi ex professo impugnarunt, eumque huic Ecclesiæ traditioni inhærens expressè damnavit Tridentina Synodus illis verbis (o): *Si quis dixerit, Hominem semel justificatum posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex Speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.*

(o) Sess. 6.
Can. 23.

14. Quantum verò attinet ad finalem perseverantiam, Angeli quidem, & Primus Homo cum ab initio conditi fuere, gratiam, non modò verè sufficientem, sed & abundantissimam acceperunt; nihilque penitus eis deerat ut usque ad terminum illis a Deo præfixum in accepta iustitia perseverarent. In præsentia

autem naturæ corruptæ statum, sicut Iusti Legem divinam observare & non peccare possunt, ita pariter perseverare absolute posse dicuntur; unde D. Augustinus bene observat, de eo qui fidem, & dilectionem Dei jam tenet, posse utcumque dici, in eo quod accepit perseverare posse si velit: *nullo autem modo* (inquit) (p) *dici potest de eo, qui Evangelium non audit, crederes si velles*. Veruntamen neminem eâ potestate de facto uti, & usque in finem perseverare liquet, nisi speciale Perseverantiæ donum ei adsit. Atque adeo Ecclesia, que de rebus moraliter, & more humano disputat, remoto singulari Perseverantiæ dono, neminem usque in finem perseverare posse docuit in Tridentina Synodo (q). Idque evidens fit sola consideratione eorum, quæ tùm ad ejusmodi perseverantiam pertinent, tùm a Libero haud pendent Arbitrio; puta, ut tentationes, quibus quisque in malum inducendus est, absint, vel adsint: tùm ut opportuno tempore, & dum adhuc Deo quis conjunctus est ex hac vita transferatur, vel non transferatur. Hoc donum, antea actæ vitæ meritis sæpius, & ut plurimum comparari, omnes consentiunt: certò tamen, & ex constanti Dei Lege aut promissis id semper accidere nemo nisi stultissimus cogitare potest, cum non minus fidei repugnet, quàm experientiæ, quâ constat iis qui optimi fuere, donum illud quandoque negari: aliis plerisque minus bonis concedi.

(p) Lib. de
Corr. & Gr.
cap. 7.

(q) Trid. Sess.
6. Can. 22.

15. Oppones fortasse, adesse Justis omnibus gratiam sufficientem saltem ad petendum a Deo id, quod sibi necessarium esse agnoscunt ut salvi fiant; adeoque negari non posse eandem sufficientem gratiam, illos habere etiam ad perseverandum usque in finem.

Responsio obvia est. Nam humilibus quidem orantibus, & vigilantibus semper a Deo præstatur, vel protectio quâ tentationes removentur, vel virtutis incrementum quo superentur, prout Scriptura & Patres docent, & ex Dei promissis habetur; verum id, non antecedenti justorum humilitati & orationi præstat De-

us, sed pro eo tunc perseveranti largitur. Ipsa porro orationis, humilitatis, & vigilantiae perseverantia quibus nam promissis datur? Nullis profecto meritis, nec comitibus, vel antecedentibus, certo promissa est, aut tribui constat. Hæc est igitur illa, que penitus gratuita est; Cur enim alios Deus suæ mutabilitati permittat, ut ab humilitate, oratione, vigilantia recedant: alios ita protegat & adjuvet ut iis præditi moriantur, nulla ex antecedentibus studiis aut meritis ratio peti potest, itaut ibi propriè locum habeat Apostoli exclamatio (r): *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!*

(r) ad Rom.
cap. 11. 33.

CAPUT UNDECIMUM.

Infidelibus non adesse Gratiam verè sufficientem ad perfectè cognoscendam salutarem veritatem, neque ad eam amplectendam, licet quibusdam saltem ex ipsis, adsit aliqua gratia interior eos ad credendum disponens.

(a) cap. 2.
§. 9.

(b) §. 10.

1. **Q**Uamvis ex iis, quæ suprâ observata fuere (a) constet dici posse, omnibus hominibus quantumvis peccatoribus & infidelibus adesse gratiam sufficientem eo sensu, qui ibi declaratus fuit; quia tamen modò sumimus vocabulum *sufficientis* juxta magis usitatam apud Patres, & vulgò receptam ipsius significationem, pro eo scilicet, quod nihil aliud requirat ad agendum, propterea quemadmodum in præcedenti Capite (b) peculiariter egi de Justis, in ordine ad quæ habeant vel non habeant gratiam verè sufficientem, juxta prædictam significationem, ita pariter hoc idem modò præstaturus sum quantum ad Infideles; atque hîc ostendam, eos non ha-

habere gratiam verè sufficientem ad salutare verum perfectè cognoscendum neque ad illud amplectendum.

2. Fatendum quidem est, plures ex Infidelibus, præcipuè excellentiores Philosophos recepisse singulare mentis lumen, quod Gratiam vocare possem sufficientem ad percipiendas præclaras veritates, tum ad Deum ejusque Providentiam, tum ad virtutem & immortalitatem Animæ spectantes. Idem, visibilibus rerum consideratione pervenerunt ad cognitionem invisibilium attributorum conditoris earum, ejus videlicet æternitatis, potentiæ, sapientiæ, providentiæ, justitiæ, aliarumque ipsius dotum. Venit quoque aliquibus ex eis in mentem, veram felicitatem in eo positam esse, ut possideatur Deus, qui solus æterna Veritas, & summum Bonum est. Norunt insuper, tum ad ejusmodi beatitudinem perveniri non posse nisi in aliâ Vitâ, cum anima erepta fuerit ex iis languoribus & miseriis, quas propter suam cum mortali & corruptibili corpore unionem patitur; tum ad illam acquirendam opus esse, ut anima a pravis cupiditatibus purgetur, quibus imaginariis sensibilibusque bonis agglutinatur, simulque impeditur ne veritatis lumen, quod illi sese obicit, clarè conspiciat: pronuntiarunt insuper aliquandò, sapientem debere omnibus, quantum ei possibile fuerit, benefacere: nemini malum inferre, nec eis quidem a quibus læditur; promptum esse debere ad toleranda omnia suppliciorum, opprobriorumque genera, imò & mortem ipsam pro veritate tuenda: consenserunt nullam reperiri miseriam maiorem eâ felicitate, quam sibi fingunt & collocant pravi homines in suarum cupiditatum expletione: agnoverunt item voluntatis, cum sibi relicta est, imbecillitatem; indeque senserunt, eam Dei adiutorio indigere ut illum sequatur, virtutesque acquirat, quibus constantèr ad eam tendat beatitudinem, quæ in ipsius Dei possessione consistit.

3. Internitentia ejusmodi veritatum lumina cernuntur in pluribus locis operum, præsertim Pythagoricorum, & Platoniorum, qui ea dogmata magnâ divulgarent eloquentiâ: Cumque illis proposita fuere, vel

approbarunt, vel saltem verisimilia judicârunt. Concupiere ulterius, & apud se aliquando statuerunt ad eam felicitatem tendere, & se ab iis affectionibus, vanitatibusque liberare, quæ illos ab ea removerent. Demum tam multa Mosaycis scriptis conformia dixerunt, ut meritò creditum fuerit, eos legisse græcam quandam Mosaycorum librorum versionem antè illam Ptolomæi factam; vel de iis instructos fuisse ab Ægypti Sacerdotibus, aut ab aliquo Judæorum Doctore.

4. Interim tamen, positis omnibus hisce supernaturalibus auxiliis, cum omnibus suis conatibus, nemo ex illis ejusmodi veritates sine plurium errorum mixtione novit: nemo rectè & consequenter ex tam conspicuis principiis ratiocinatus est: nemo constantè amplexus est conclusiones, ad quas eadem principia evidentibus demonstrationibus ducunt: nemo in suæ vitæ regimine secutus est lumina, quæ ipsis affulserant quo ad debita justaque humanæ naturæ officia. Idcirco illi, qui unum Deum verum, ejusque Providentiam cognoverunt, gratias ei non egerunt, nec illum ut par erat invocaverunt & glorificaverunt. Verùm humanæ mentis imbecillitatem, corruptionem, prodigiosamque horum omnium Philosophorum cæcitatem nil magis evincit, quàm statutum illud, quod omnes docuere, & exequuti sunt, videlicet, Populorum religionem in praxi sequendam esse; & Dæmonibus, quos impurissimos noverant, exhibendum esse honorem & cultum, quem soli Deo deberi cognoscebant. Quibus attentè perpensis liquidò constat quod ab initio tradidi, (c) rectè Sanctos Patres ex Philosophorum cæcitate collegisse, tum naturæ humanæ insufficientiam, & impotentiam ad perfectè cognoscendam salutarem veritatem, veræque pietatis opera exercenda: tum inde invictè prorsus demonstrasse specialis illustrationis potentiorisque gratiæ Christi necessitatem. Itaque quantum ad hujusmodi infideles evidens est non habuisse gratiam verè sufficientem, ut ad fidem, veramque justitiam, salutemque pervenirent. Quod potiori jure asserendum est de aliis, qui inter Infideles ejusmodi luminibus & donis caruere.

(c) cap. 2. §.
11.

5. Negari tamen nequit, aliquibus Infidelium adesse gratias interiores, quibus ad salutarem veritatem amplectendam sic disponuntur, ut si illis congruenter proponeretur, recte crederent. Christus ipse nos docet, quod Deus tribuit ejusmodi interiores gratias infidelibus, & quod ex illorum dumtaxat malitia fit, ut earum effectus impediatur; declarat siquidem (d) quod Gentes Tyri & Sidonis, ac etiam Sodomæ credidissent & poenitentiam egissent, si documenta quæ Ipse dederat Populis Bethsaidæ, Corozain, & Capharnaum audissent, signaque vidissent, quæ in illis urbibus patrauerat. Addit idem Dominus (e), Judæorum illorum incredulitatem non provenisse nisi ex majori eorum malitia, quam quæ illis Gentibus inerat. Quæ Christi verba expendens Divus Augustinus, approbat in infidelibus quoque ejusmodi internas dispositiones ad fidem amplectendam (f): *Si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant*. Porro Fidei articulus est, nullam gratiam externam inducere posse homines ad credendum, nisi interna adsit, qua exteriori bene utantur. Igitur, nisi improbatâ Divi Augustini sententiâ & ipsius Christi Doctrinâ negari nequit reperiri etiam in Infidelibus aliquem interioris gratiæ gradum, qui ad salutares veritates capiendas & amplectendas sufficiens sit, cum favorabiles, & congruæ adsunt circumstantiæ illum adjuvantes.

(d) Matth.
ca. II. v. 23.

(e) ibid. v.
23.

(f) Lib. de
Dono Persev.
cap. 14.

6. Verum quidem est, Patres non loqui de dispositionibus, & interioribus istis gratiis, tamquam de illis, quas Christus suo adventu, & morte illis promeruerit; hinc docere solent, primam gratiam, quam illi expressè Incarnato Verbo adscribunt esse fidem, quâ in ipsum creditur. Nihilominus numquam negarunt dici posse, ejusmodi internas gratias, quas Infidelibus quoque Deus impertitur, de facto a Deo conferri intuitu meritorum Christi Jesu; Imò tantum abest, ab ipsis propositionem istam fuisse impugnatam, vel quod eam essent impugnaturi, quin potius è contra ex eorum dogmatibus concludi rectè potest, imò & secundum pietatem ac veritatem affirmari.

7. Novi, quosdam Theologos opinari, omnes Homines cum ad rationis usum pervenere, recipere gratias per Jesum Christum, & quidem interiores ut credant in illum quando eis prædicatur Evangelium: & quod eo audito reapse crederent, nisi illorum pravitas earundem gratiarum effectum impediret. Non defuisse, qui Semipelagianismi dicam ejusmodi opinioni inusfere, eo quod auctores illius censeant iisdem internis gratiis resisti posse, & de facto aliquando resisti. Verum falsò eos culpari arbitror. Semipelagianorum namque error in eo consistebat primò, quod dicerent, voluntatem formare posse affectiones, seu bonas dispositiones, quibus efficitur ut quis veritatem amplectatur cum proposita fuerit, iisdem a Deo non acceptis per gratiam a natura ipsa distinctam: secundò, moderatores Semipelagiani, credebant quidem eas bonas dispositiones, bonosque voluntatis motus quibus fit ut acceptetur veritas quando proponitur, esse Dona Dei; verum docebant, ejusmodi gratias ex iis prodire, quas primus Homo acceperat, atque adeò communes illis omnibus esse, qui eas suâ iniquitate non destruxerant. Et quia bonas illas dispositiones & affectiones cum natura ex Adamo propagari censebant, ideo statuerunt in hominibus ex origine vel natura, quatenus ex Adamo propagata superesse aliquid boni, quo, non acceptâ novâ per Christum gratiâ interiori ostensam salutarem veritatem desiderare, ad illamque apprehendendam conari possent; sic autem desiderantibus, & conantibus, Deus concederet salvantem Christi gratiam. En quemadmodum in meritum voluntatis, fidei donum, cæterasque gratias quas fidelibus Deus elargitur refunderent. Theologi verò, qui censent omnibus Hominibus ratione utentibus eas bonas dispositiones adesse, sincerè contra priorem Semipelagianorum classem fatentur, voluntatem sibi metipsi eas non comparare, sed illi a Deo inditas esse: item contra secundam Semipelagianorum classem docent, easdem dispositiones seu internas gratias, non ex Adamo propagari, seu intuitu meritorum Christi a Deo donari; propterea hæc sententia a quibusdam doctissimis Viris judicatur immunis a Semipelagianorum veneno. 8.

8. Arbitror tamen, opinionis hujus patronos ad evitandam penitus erroris illius suspensionem nonnulla admittere debere. Primum est, interiores illas gratias, nullâ Dei lege vel promissione, nulloque præcedente hominum merito, sed ex sola ejus misericordia & beneplacito conferri, adeoque justè illis, & absque ullâ iniquitate negari posse. Ex quo efficitur, quod nullâ certâ ratione, nullâ evidenti scripturæ Patrumve auctoritate demonstrari valeat eas gratias omnibus prorsus hominibus de facto dari. Secundum est, neminem absque aliqua externa, vel interna Fidei Christianæ revelatione ad veram justitiam, & salutem pervenire. Tertium tandem est quod licet Deus per futurorum conditionatorum scientiam prævideat aliquos, si salutaris veritatis manifestatione quæ illorum dispositioni congruat excitarentur, credituros pœnitentiamque acturos esse, non indè tamen nullam a Deo occasionem sumi, eandem manifestationem ipsis concedendi, sed hanc a solo divinæ ejus voluntatis beneplacito pendere. Idcirco, cur aliis concedat, aliis neget, nulla a nobis ratio reddi potest, sed id totum referendum est ad inscrutabilem judiciorum ejus altitudinem, prout clarè constat ex Tyriorum, & Sidoniorum exemplo, quos Salvator ipse testatur acturos fuisse pœnitentiam si illis prædicasset, & miracula apud eos fecisset; & nihilo tamen secius hanc eis gratiam non concessit.

9. Ex, quibus colligere est, solas dispositiones, bonasve internas affectiones, quibus externis gratiis benè utimur, non esse, nec rectè dici posse gratiam verè sufficientem ad credendum & pœnitendum; sed insuper requiri externam gratiam, qua internæ illæ excitentur, & corroborentur. Propterea nullâ certâ ratione affirmari potest, aut Populis Tyri, & Sidonis, aut Judæis Bethsaidæ & Corozain adfuisse gratiam verè & plenè sufficientem ad conversionem; aderat enim illis interna sine exteriori: his e contra exterior, sed fortassè sine interiori. Gratia itaque fidei & pœnitentiæ, vel conversionis utrisque defuit. Quibus autem ejusmodi gratia reapse adsit, quibusve desit, humanâ
I ratio.

ratione demonstrari nequit, sed ex scripturarum testimonio, & experientia ipsa dumtaxat constare certo potest; & hoc unice certissimum est, quod quibuscumque deest, eorum culpa deest: quibus adest, ex singulari misericordia & bonitate Dei adest.

CAPUT DUODECIMUM.

Nonnullos Infideles idoneos esse, seu habere gratiam sufficientem ad patranda quadam opera secundum se bona; quæ tamen non sunt merita fidei, nec ad æternam vitam consequendam eis profunt.

1. **E**X iis, quæ præcedenti capite dicta sunt, satis constare puto quid requiratur ut Infideles dici possint habere gratiam verè sufficientem ad credendum, ad poenitendum, ad se convertendum ad Deum: Itemque constare ex dictis autumo, eam gratiam non omnibus illis adesse in ordine ad ejusmodi, & alia veræ pietatis opera exercenda. Superest modò ut discutiatur, an antequam Christi fidem amplectantur idonei sint, & sufficientem gratiam habeant ad aliqua bona opera patranda; & quid sentiendum sit de eorundem operum merito & utilitate.

2. Constat in primis, aliquos Homines, licet alieni fuerint & sint a fide Christi, quibusdam tamen præditos esse virtutibus, quas vocant morales, ut temperantiâ, continentia, clementia, fidelitate, liberalitate, aliisque hujusmodi, quibus induci solent ad opera secundum se bona patranda, respectu quorum meritò dici potest, eos habere Gratiam sufficientem: qui autem iisdem virtutibus carent idonei non sunt nec gratiam verè sufficientem habent ad eadem opera patranda. Deinde constat, eas virtutes, & quæ inde sequuntur bona

na opera, tum esse Dona Dei etiam in Infidelibus, ut scriptura et Patres (præsertimque Divus Augustinus pluribus in locis) (a) docent, imò & ipsa recta ratio suadet: tum semel illis a Deo inditas, jugiter inspirari, & numquam ab eis subtrahi, nisi ipsi prius suâ iniquitate, seu contrariis affectionibus eas extinguant; Quamobrem quisquis illas non habet, aut numquam a Deo accepit, aut semel acceptas, pravâ suâ voluntate abiecit.

(a) Epi. 144.
olim 130. &
Lib. 1. ad Be-
nif. cap. 20.
&c.

3. Quod si quærat, an bona infidelium opera, sint merita saltem [ut ajunt] de congruo respectu fidei, & conversionis? Respondeo, quæstionem hanc, quæ valdè in scholis agitur, facile solvi posse expositis terminis. Si enim merita de congruo appellentur illa opera, quibus Fidem & Conversionem concedi, congruum esse videretur æquis ac prudentibus Viris, liquet ad fidem & salutaris veritatis cognitionem ejusmodi merita agnosci posse in plerisque Infidelium, quos Sancti Patres talibus donis dignos videri posse dixerunt. Si verò merita de congruo appellentur illa, quibus Deus sequentia bona certâ lege tribuit, & numquam denegat, profectò prædicta opera nequeunt merita ex congruo appellari, cum certum sit nulla Infidelium, Judæorum, Hæreticorum opera fidem ac poenitentiam certò obtinere; horum enim minus malis sæpè denegatur: pejoribus, ac etiam pessimis quandoque conceduntur, prout rectè advertit D. Augustinus in-
quiens (b): *Unde fit, ut Homo ab incunte pueritiâ modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes cæteras provectior aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari Gratia christiana non possit?* (c) *Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credens ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sinè Prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis, & facinoribus coopertus, ita gubernetur ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter vivat? Ubi duo isti tam diversa me-*

(b) Lib. 1. de
Pec. mer. &
rem. cap. 22.

(c) Rom. cap.
10. v. 14.

rita contraxerunt, non dico ut iste credat, ille non credat, quod est propriæ voluntatis; sed ut iste audiat quod credat, ille non audiat? hoc enim non est in hominis potestate. Quid huic respondeant omnino non video, qui volentes humanis conjecturis justitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ fabulas improbabilis texuerunt; multa enim dici possunt de miris vocationibus hominum, sive quas legimus, sive quas experti sumus, &c.

(d) affor.
cap. 10.

4. Hic fortè reponet aliquis, Cornelium Centurionem, antequam in Christum crederet, suis orationibus, eleemosynis, aliisque bonis operibus meruisse (quemadmodum Scriptura narrat (d)) ut ad eum Angelus mitteretur, qui illum ad plenam fidem, justitiam, salutemque obtinendam dirigeret. Ex quo exemplo apparet, bona infidelium opera eos disponere, & esse merita saltem de congruo ad Christi fidem consequendam, aliaque Dei dona obtinenda, quæ illâ fide impetrantur.

(e) Lit. I. ad
Simplic. qu.
2. v. 2.

5. Verùm facile est advertere, orationes, eleemosynas, ac jejunia Cornelii, fuisse bona opera hominis, non Infidelis, sed jam ex singulari, & gratuito dono piam aliquam in Deo fidem habentis, ex qua orabat, jejunia, & eleemosynas faciebat; Non enim (inquit Augustinus) (e) Cornelius non credebatur Deo, cum eleemosynis & orationibus dignum se præberet cui Angelus mitteretur. Sed nullo modo ista operaretur, nisi ante credidisset. Nullo autem modo credidisset, nisi vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur. Non itaque inficias eo, fidem, & bona opera quæ inde prodeunt, esse merita ex congruo ad majora bona consequenda. Quis Christianus ignorat, Infideli, si crediderit, si se humiliaverit, si ingemuerit, gratiam paratam esse? Hoc ad fidem pertinere constat. Mea assertio est, quod infidelium opera, quæ fidem ipsam antecedunt, quamvis secundum se bona, & laudabilia sint, nullo tamen modo sint merita fidei: neque fidem cuicumque tribui intuitu illorum operum; secus, Fi-

Fides non esse Donum Dei omninò gratuitum, quod Ecclesiæ definitionibus adversus Pelagianos, & Semi-pelagianos statutis repugnat.

6. Hinc colligitur primò, virtutes & bona Infidelium opera deservire quidem posse (ut Sancti Patres docent) tùm ad præsentis Seculi ornatum: tùm ut illi ipsi qui eis ditantur, minus mali sint, & mitius in futura vita puniantur; sed non eis ex certa lege profunt ut ad piam fidem, ad veram justitiam, & ad æternam perveniant salutem. Quæ veritas adeo Christianis omnibus familiaris & comperta semper exivit, ut ne ipsi quidem Pelagiani, licèt easdem Infidelium virtutes, laudabilesque actiones plurimum extollerent, illam palam negare ausi sint; confitebantur enim, eas steriles & infructuosas esse in ordine ad vitam æternam. Ita declarat Julianus Pelagianus apud D. Augustinum inquit: (f) *Ego sterilitèr bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona quæ faciunt, non ab eo vitam consequuntur æternam.* (f) Lib. 4. Cont. Jul. ca. 5. n. 33.

7. Secundò colligitur, non rectè a quibusdam Theologis probari: *Infidelibus adesse gratiam verè sufficientem ad credendum, & ad convertendum se ad Deum; quia cum idonei sint ad aliqua bona facienda, his mereri saltem de congruo possint fidem, & reliquas Dei gratias, quæ ad æternam salutem consequendam necessariae sunt;* Non rectè (inquam) id probant. Quod enim ab ipsis supponitur, videlicèt, opera quæ fidem antecedunt, esse aliquo modo merita in ordine ad eandem fidem, contrarium est Doctrinæ Ecclesiæ, & ipsi quoque experientiæ, prout suprà ostensum est (g). Deinde Authores isti videntur tribuere bonis Infidelium operibus, quàm ausi sint facere Pelagiani, qui profitentur, ejusmodi bona esse infructuosa, & sterilia, ac inutilia ad salutem. Ipsi autem dum docent, illorum merito perveniri ad fidem quâ majora bona impetrent, jam fructuosa esse censent. (g) Supra. § 3.

8. Tertiò tandem colligitur, Theologos qui duobus hisce postremis seculis tot turbas civere disputando de infidelium operibus, frustrà altercari. Quidquid enim

enim de iis tandem statuatur, omnes tenentur admit-
tere quòd ejusmodi opera nihil penitus conducant ad
piam fidem, veram justitiam, & vitam æternam obti-
nendam; ac per consequens confiteri debent aliam pe-
culiarem gratiam, quæ nullo præcedenti merito inni-
tatur, necessariam esse ad credendum, poenitendum,
orandum &c. Hinc est, quod Divus Augustinus post sa-
pientissimam & prolixam disputationem contra Julianum
habitam loco supramemorato (b) ut denique tergiver-
santem Hæreticum coerceret atque convinceret, assu-
mens quod iste spontè concedebat, nempe, bona In-
fideliom opera & virtutes, steriles & infructuosas esse
in ordine ad vitam æternam, concludit ità = *Sed bre-
vitè accipe, ne fortè cum in rebus ipsis tantum erres,
quantum errari plurimum potest, videar tecum certare
de verbis quoniam saltem concedis, opera Infi-
delium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad
salutem sempiternam, regnumque perducere; scito, nos il-
lud bonum hominum dicere illam voluntatem bonam, illud
opus bonum sinè Dei gratia, quæ datur per unum media-
torem Dei & hominum, nemini posse conferri per quod so-
lum homo potest ad æternum Dei donum Regnumque perdu-
ci. Omnia proindè cætera, quæ videntur inter homines
habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, vide-
antur opera bona, & sinè ullo facta peccato; Quod ad
me pertinet hoc scio, quia non ea facit voluntas bona;
voluntas quippe infidelis atque impia, non est bona.
Dicantur secundùm te hujusmodi voluntates arbores bo-
næ; sufficit quod apud Deum steriles sunt, ac per hoc
non bonæ. Sint inter homines fructuosæ inter quos sunt
& bonæ, te authore, te laudatore, si vis etiam plan-
tatore; dum tamen illud velis nolis obtineam, quod . . .
sine amore Creatoris, nullus quisquam bene utitur Crea-
turis &c.*

9. Itaque, quemadmodum ad demonstrandam ne-
cessitatem gratiæ Christi Augustino sufficiebat ut con-
cederetur a Pelagianis, quod licèt Infidelium opera ef-
sent secundùm se bona, sterilia tamen & infructuosa
essent; ità licèt admittatur, Infideles omnes habere

gra-

(b) *ibid.*

gratiam sufficientem in ordine ad exequenda eadem opera, non tamen sequitur, eos habere gratiam verè sufficientem ad credendum in Deum, & ad illum diligendum piâ, christianâque fide, & eâ caritate quam definit Apostolus: *de corde puro, conscientia bonâ, & fide non fictâ*; Sed verum semper erit, aliam specialem, præstantioremque gratiam ad hoc requiri; & præterea (ut dicebam) quæstio de iisdem Infidelium operibus in ordine ad merendum fidem, & vitam æternam, prorsus inutiliter agitur.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

Insinuatur temperamentum, quo oppositæ de Gratia sententia conciliari inter se valeant.

I. **O**ccasione eorum, quæ hucusque exposita fuerent, liber subnectere rationem, qua scholasticorum concertationes invicem componi posse arbitrarer. Dissensiones, quæ hisce novissimis seculis circa disputationes de divina Gratia in catholicorum scholis exortæ sunt, præcipuè fervent inter Thomistas qui Physicam prædeterminationem inducere & tuentur: hac Molinistas, qui nullâ gratiâ, prout ipsa est humanarum actionum principium, voluntatem nostram prædeterminari, sed semper ad utrumque indifferentem relinqui censent. Cum autem utrique istarum partium Theologi, fidei dogmata quæ ab Ecclesia, tum pro gratia contra Pelagianos, tum pro libero arbitrio contra illius Hostes definita sunt, fidelitè ac firmitè sine ulla hæsitazione teneant: ac simul errores dogmatibus illis oppositos, quos sibi invicem obijciunt, sincerè repudient, & a se repellere nitantur; idèò non penitus desperandum esse videtur fore, ut ratio aliqua vel temperamentum reperiri queat, quo ejusmodi controversiæ componi valeant, nisi
liti-

litigare aut vincere, quàm conciliari malint. Id est, quod hoc capite [licet harum rerum studiosus magis quàm peritus] ex iis quæ hucusque tradita sunt præstare conabor, libenter obtemperans Apostoli mandato, (*a*) quo præcipit, *ut ea quæ pacis sunt sectemur, & quæ ædificationis sunt invicem custodiamus.*

(*a*) *ad Rom.*
cap. 14. 19.

2. Exordiar a temperamento, quod assumi posset in sententia asseclarum Molinæ. Dicunt isti, positis ex parte Dei omnibus requisitis, [qualia sunt manifestatio veritatis, & cætera omnia necessaria auxilia] creata voluntas nullo modo determinatur ad credendum, vel ad non credendum, ad amandum vel non amandum; sed semper relinquatur indifferens ad utrumque, adeò ut semper æquè sit in ejus potestate, tam amplecti salutarem veritatem, quàm illam respuere: tam Deum amore prosequi, quàm ad vitia se flectere.

3. Cum indifferentiæ, sicut etiam oppositæ determinationes, quæ voluntati accidere possunt, plures ac diversæ sint, videndum est quænam ex illis consistat cum omnibus præ requisitis ad agendum, & quæ non consistat cum illis. Cum enim indifferentia, quæ libero arbitrio, seu voluntati ut electivæ essentialis est, excludat omnem necessitatem antecedentem sive absolutam, & necessitatem naturalem, si de hac indifferentia Theologi isti loquantur, nullus Catholicus ejusmodi indifferentiam, seu immunitatem ab utraque illa necessitate voluntati electivæ seu arbitrio denegare potest; secus actum est de libertate essentiali ipsius arbitrii.

4. Verùm, divinæ potentiæ operatione, nullam a voluntate indifferentiam removeri, nullam in ea causari determinationem dici nequit, secus voluntati accideret aliquod bonum, Deo illud ei non dante, nec propriè in ea operante. Positis namque illis auxiliis seu prærequisitis, & quacumque Dei operatione vel motionem, quam Auctores isti admittant, atque excogitare valeant, peto: efficitur ne in voluntate, seu adest ne illi per illam operationem ullum bonum, an nullum? Non potest dici, nullum effici, cum quævis actio quâ Deus
extra

extra se operatur, nec cogitari quidem possit sine aliquo termino vel effectu, qui semper aliquod bonum est. Si ullum, vel est fides ipsa seu ipse Dei amor, vel aliud bonum? Si primum dicas, aperte liquet quod ipsa Dei operatio non relinquat voluntatem indifferentem, sed determinet eam vel ad fidem, vel ad amorem Dei; impossibile est enim, ejusmodi virtutes per se effici, & reapse voluntati adesse, absque eo quod voluntas ad illas simul determinata non sit, sed indifferens adhuc remaneat ad credendum & non credendum, ad amandum & non amandum &c.

5. Quod si dicat, divinâ illâ operatione, non ipsum amorem vel fidem, sed quoddam aliud bonum effici; istud profectò erit bonum minus quam fides vel dilectio Dei; constat enim, quod qui fidem vel dilectionem Dei habet, melior sit quàm antea esset; melius est enim credere & diligere Deum, quàm sit non credere nec diligere. Porro melior fieri nequit aliquis, nisi quia majus bonum acquirat. Igitur jam homo bene utens illo minori bono quod per eam Dei operationem in ipso efficitur, majus bonum sibimetipso compararet, Deo illud ipsum bonum per se in eo, & cum eo non operante, eique non dante; quæ tamen (ut jam supra observatum est) cum ipsamet Pelagianorum impietate coincidit; omne enim bonum a summo & essentiali bono est. Itaque generalitèr dici nequit, quod positis omnibus ad volendum bonum prærequisitis, voluntas semper omninò indifferens relinquatur.

6. Ut autem constet, quid hac de re absque erroris periculo enuntiari valeat, advertere oportet primò, essentialem esse ipsi libero arbitrio, seu rationali voluntati quatenus electiva est, dumtaxat Indifferentiam, seu immunitatem a duabus necessitatis speciebus, scilicet, a necessitate antecedenti, & a necessitate naturali. Hæc autem indifferentia, semper, & quibuscumque prærequisitis ad agendum positis, voluntati adest. Qui enim, vel antecedentem induxerunt necessitatem, [ut præstitere Gnostici, Marcionistæ, Priscillianistæ, & Manichæi] vel naturalem [ut illi qui Hominem,

belluarum more , intimo ac ineluctabili instinctu ad cunctas suas actiones impelli statuebant] omnes [inquam] isti tamquam libertatis destructores ab Ecclesia damnati fuere .

(b) Quoties
bona agimus
Deus in no-
bis atque no-
biscum ut o-
peremur o-
peratur .
Aransic. c. 9.

7. Observandum est insuper , quod si sermo sit de voluntate , quæ nondum imbuta sit ipsâ fide & dilectione Dei , constat , eam positis ex parte Dei omnibus , ad credendum sive ad diligendum ipsum prærequiritis , non prorsus indifferentem ad ista præstanda remanere . Inter illa namque requisita præcipuè recensenda est illa divinæ potentiae operatio , qua voluntati inspirantur fides & dilectio sed caritas , quæ sunt formales ipsius voluntatis determinationes (b) . Igitur , quemadmodum positis omnibus illis requisitis nequit non ad hanc voluntati fides , & dilectio ; ita nequit non ei adesse aliqua determinatio ad credendum , & diligendum ; ac proindè in ordine ad hæc non relinquitur mere indifferens .

8. Eam autem Dei operationem , qua fides vel dilectio inspiratur , & quâ voluntas aliquo modo determinatur ad credendum vel diligendum , inter illa prærequisita enumerandam esse nemo inficiari potest , nisi simul statuat , aliquam dari posse facultatem , quæ idoneas vires habeat ad sibi comparandam fidem , & reliquas virtutes , quibus Divina Lex adimpletur , iisdem virtutibus non acceptis , & cum adhuc earum expertus est . Atqui ejusmodi facultas foret illa ipsa , quam Scriptura , Ecclesia , & Patres plurimum abominantur , & sola Pelagianorum superbia inducere nitebatur , prætextu quidem libertatis arbitrii tuendæ reverâ tamen ut præcipuum suum dogma firmarent , quo impiè statuebant , Fidem , dilectionem Dei , aliosque omnes bonos & pios liberi arbitrii motus , non esse propriè dona Dei , hoc est , Deo illos non per se operante & dante nobis adesse : Scriptura verò & Patres e contra docent , virtutes omnes , cunctasque bonas voluntatis affectiones , munera Dei esse , atque ejus singulari operatione in nobis & nobiscum fieri ; neque credebantur inde sequi ullum liberi arbitrii detrim-

mentum, prout Pelagiana secta comminiscabatur.

9. Ad essentiam porro libertatis arbitrii non spectat, eam esse debere facultatem, quæ communibus auxiliis necessariis ad bonum & ad malum producendum præsentibus, æquè valida & idonea sit ad utrumque, itaut quemadmodum mala efficere potest, Deo eadem per se in illa non operante: ita quoque virtutes in se ipsa gignere valeat, Deo illas ei non dante ac propriè non operante; æquè enim impium foret ejusmodi facultatem in homine statuere, quàm asserere, sicut peccata, ita & virtutes non esse Dei dona: quàm asserere, Hominem se ipsum posse facere meliorem, quàm a Deo factus est: quàm asserere, non omnia bona, ne quidem magna quibus boni sumus (ut sunt virtutes) esse a summo & essentiali bono; quæ omnia non minus Catholicæ Fidei, quàm rectæ rationi repugnant. Hinc D. Augustinus Juliano Pelagiano pro illo voluntatis æquilibrio & indifferentiâ arguenti exprobrat:

(c) *An hîc Libra tua, quam conaris per æqualia momenta suspendere, ut voluntas quantum est ad malum, tantum etiam sit ad bonum libera, vergendo se in unam partem, te indicat delirantem?* Certum est igitur, inter requisita ad hoc ut voluntas a vitiis ad virtutes, aut a statu puræ indifferentiæ (si possibilis sit) ad determinatum bonum affectum transeat, enumerandam esse singularem illam operationem, qua Deus virtutes ipsas, ipsumque bonum affectum in eadem voluntate, & cum ea per se operatur.

10. Hæc veritas adeò manifesta est, ut vel ipsimet Theologi qui plurimum de liberi arbitrii indifferentia solliciti sunt, aut eertè præstantiores ex ipsis, eam apertè profiteantur; docent enim [si tamen candidè loquuntur] juxta Tridentini Concilii definitionem, in Impii justificatione, fidem & caritatem homini a Deo infundi. Porro Fides, qua Fidelis ab Infideli, & caritas qua amator Dei a mundi amatore reapse discernitur (sivè actus, sivè habitus sint, & dicantur) non possunt non esse liberi motus, liberæ affectiones, & simul formales voluntatis determinationes. Eâ igitur

gratiâ, seu operatione qua Deus virtutes ejusmodi infundit, aliqua determinatio in voluntatem inducitur.

II. Animadvertendum est denique, quod si loquamur de Hominibus jam per Fidem & Caritatem iustificatis, citrà ullum errandi periculum admitti potest & debet, Justorum voluntatem, positis omnibus requisitis, sive auxiliis necessariis ad bene operandum, idest ad servanda deinceps Dei mandata, seu ad opera virtutum facienda, indifferentem esse ad agendum & non agendum, non modò eâ indifferentiâ quæ essentialis est libertati & consistit in immunitate a necessitatibus antecedenti, & naturali, sed illâ etiam, qua virtutis opus fieri & non fieri potest in sensu composito; fieri quidem, per virtutem seu caritatem quæ voluntati hominis iusti inesse suppono ex supra demonstratis (d); qui enim diligit Deum servat mandata ejus, ut rectè argumentatur Tridentinum (e) ex verbis Christi (f): non fieri verò, quia penès eandem voluntatem semper est contrarium amorem in se excitare, & inspiratam caritatem extinguere, quâ extinctâ non fit opus bonum, quod eâ non eversâ fieret.

(d) Cap. 10.

(e) Sess. 6.

cap. 11:

(f) Jo: cap. 14.

2. 23.

(g) Cap. 7. 5.
2. 6. 5. 5.

12. Ejusmodi generis indifferentia aliquatenus reperitur etiam in peccatoribus, qui se ad justificationem disponunt. Licet enim piâ fide, & aliquo gradu amoris Dei juxtâ mensuram dispositionis eorum, aliquatenus determinantur ad orandum, & ad misericordiam Dei implorandam; simul tamen indifferentes remanent ad orandum & ad non orandum, quia antequam orent, evertere possunt piâ illam fidem & dilectionem undè oratio prodiisset si impugnata & expugnata non fuisset. Ut autem percipiatur adesse iustis, & peccatoribus se ad justitiam præparantibus ejusmodi indifferentiam, sufficit attendere duo illa principia quæ supra demonstrata fuere (g), videlicet, amorem quemlibet, etiam inspiratum, cæterasque virtutes, activas esse, ac datâ occasione agentes: & eas virtutes ex se non reddere voluntatem immutabilem. Et hæc quo ad Affectus Molinæ.

13. Quantum ad Thomistas illos, qui physicam prædeterminationem propugnant, observandum pariter est, quod vel ipsi loquuntur de illa prædeterminatione, qua voluntas movetur & prædeterminatur ad fidem, dilectionem, cæterasque virtutes; vel de illa, qua prædeterminatur ad opera earundem virtutum paranda. Si de prima, aut asserunt eam sitam esse in illa actione seu operatione, qua Deus easdem virtutes in nobis ac nobiscum efficit & operatur; sicque concedendum est ipsis eâ divinâ operatione aliquam in voluntate determinationem certò & infallibilitèr causari, prout jam supra demonstratum est (b). Imò certum est, determinationem illam, esse prædeterminationem; non enim quia voluntas credere vult ideo Deus operatur in ea Fidem; sed quia Deus in ea, & cum ea operatur ipsum velle & consentire, ideo voluntas fidem amplectitur & credit, quemadmodum D. Augustinus passim contra Pelagianos & Semipelagianos inculcat. (b) Cap. 8.

14. Cum igitur Dei operatio bonam nostram volitionem, & consensionem ipsam non expectet a nobis, sed per se in nobis ac nobiscum efficiat faciendo ut nos velimus & consentiamus, prius [saltem, ut ajunt, prioritate naturæ] nos determinat ut bonum velimus & consentiamus; idque a nemine negari potest, nisi censeat, Fidem vel non esse donum Dei; vel non gratuitò dari, sed merito alicujus bonæ voluntatis, consensionis, seu obedientiæ; quod utrumque secundum hæresim Pelagianam, vel Semipelagianam diceretur: aut isti authores contendunt, eam primam determinationem ad fidem, dilectionem, & reliquas virtutes provenire, non ex immediata operatione Dei, sed mediante aliquâ re, vel impressione, quæ liberi arbitrii electionem reapse antecedit, & ad eam invincibilitèr illud determinet; sicque jam in illorum errorem incidere suspicari posset, qui liberum arbitrium inductis antecedentibus necessitatibus sustulerunt; quem cum ipsi reiiciant, ejusmodi quoque determinandi modum penitus reiicere debent.

(i) Cap. 7.
§. 2. 3. 4.

(j) *ibid.* §. 5.
& seq.

(l) Cap. 8. §.
9. & seq.

15. Si verò loquamur de secunda determinatio-
ne, quæ in voluntate oritur ex præsentia virtutis, &
favorabilium circumstantiarum, quæ illam eo tempore
quo agendum est comitantur, duo admitti debent.
Primò admittendum est, eâ determinatione voluntatem
reddi verè sufficientem, & idoneam ad patranda opera
suæ interiori virtuti, aliisque externis auxiliis propor-
tionata; Secundò, eâdem determinatione, non certò,
nec infallibilitèr voluntatem determinari ad opera illa
patranda. Primum constat ex iis, quæ supra tradidi (i)
de vi & efficacia amoris inspirati, cæterarumque vir-
tutum; Secundum sequitur ex eo quod notavi easdem
virtutes (j), licèt aliis quoque adminiculis roborata-
tas, non reddere voluntatem immutabilem, eisque re-
verà atque [ut ajunt] in sensu composito resisti pos-
se, & quandoque resisti. Fateor tamen [idque nullus
Christianus inficiari potest] penès Deum esse efficere,
ne voluntas a virtutibus deficiat, imò ut earundem
virtutum opera certò ac infallibilitèr faciat; verùm id
a Deo præstatur, non ex vi solùm inspiratæ virtutis,
aliorumque auxiliorum, sed modo suprà exposito (l),
qui modus essentiali arbitrii libertati nullatenus offi-
cit.

16. His omnibus rectè perpensis, satis apparere
autumo qua ratione componi possent scholasticorum
de physica prædeterminatione, & de indifferentia vo-
luntatis quæ fervent contentiones. Equidem utriusque
Scholæ Theologi, ut in primis liberum arbitrium in tu-
to collocent, reicere tenentur voluntatis determinatio-
nes ex quacumque re aut impressione provenientes,
quæ ejusdem voluntatis nutum seu electionem antec-
dant, ad eamque ineluctabilitèr determinent, cujusmodi
inductæ erant a Marcione, Manichæis, Gnosticis, &
illis omnibus, qui Homines, Brutorum ad instar, ad
omnes suas actiones insuperabili propriæ naturæ impe-
tu ferri putarunt. Hinc iidem Theologi omnes admit-
tere debent eam voluntatis indifferentiam, quæ ejusmo-
di determinationi opponitur, hoc est, libertatem seu
immunitatem ab antecedentibus, & a naturalibus ne-
cessitatibus.

17. Loquendo deinde circa alias determinationes & indifferentias, quæ voluntati rationali pro diversitate statuum, salvâ ejus essentiali libertate accidunt, sive accidere possunt, Molinistæ ex una parte concedere debent Thomistis aliquam determinationem; illam scilicet quæ voluntati accidit ex speciali operatione Dei, qua fidem, caritatem cæterasque virtutes in illa & cum illa operatur. Ejusmodi operationem, & consequentem determinationem ab Authoribus qui voluntatis indifferentiam tuentur repudiari non posse, quin de facto a pluribus admitti jam supra observatum est (m).

(m) Cap. 14.
§. 7. & seq.

18. Ex alia parte verò Thomistæ physicam adstruentes prædeterminationem, negare non possunt Molinistis, voluntati, jam ex præsentia virtutum, ac etiam favorabilium circumstantiarum, quæ tempore agendi occurrunt determinatæ, adesse simul, ac in sensu composito indifferentiam ad perseverandum vel non perseverandum in iis bonis, atque ad exercenda vel non exercenda earundem virtutum opera. Ad perseverandum quidem & exequenda opera adest indifferentia per jugem ipsarum virtutum inspirationem: ad non perseverandum autem & ad non exequenda eadem opera adest indifferentia per voluntatis mutabilitatem, & peccandi potentiam, quæ jugi illâ virtutum inspiratione non tollitur, quantumvis perfecta esset inspirata virtus. Hujus generis indifferentiam a Thomistis respui non posse, jam supra ostensum est (n), illamque facile admittent, si ea advertant & amplectantur quæ Divus Thomas habet (o), tum de activitate & efficacia inspiratæ virtutis, tum de creatæ voluntatis mutabilitate seu vertibilitate, & peccandi potentia prout jam supra indicavi (p).

(n) Cap. 14.
§. 11.

(o) 2. 2. quæst.
24. art. 11.
& quæst. 3. de
Capit. art.
12. ad 5.

19. Insuper ex iis quæ hucusque dicta sunt, & exactè discussa ac sancita, colligitur primum, statui non posse quod voluntas habeat gratiam verè sufficientem ad acquirendam virtutem, & quemlibet ejus gradum, nisi adsit Dei operatio qua eadem virtus, & tanta quanta fuerit ei inspiretur, atque a Deo per semet in illa & cum illa efficiatur; eamque divinam operationem,

(p) Cap. 7. §.
3. 6. 7. &c.

nem, nedum verè sufficientem, sed etiam per se efficacem, quin & effectricem semper esse in ordine ad producendum illum virtutis gradum, quem Deus producere, & produci vult. Colligitur secundo, eadem divinà operatione induci aliquam liberi arbitrii determinationem, dum per illam semper in eo causatur aliqua bona affectio, vel bonus ejus motus qui illius formalis determinatio est juxta ipsius bonæ affectionis gradum. Colligitur tertio, voluntatem per illam virtutis aut bonæ affectionis determinationem, habere gratiam sufficientem, imò ex se efficacem ad exequenda opera, quæ eidem virtuti, & favorabilibus circumstantiis tempore agendi occurrentibus proportionata sunt. Non tamen illa Gratia semper & infallibiliter effectrix est eorumdem operum. Cum enim voluntas per illius Gratiæ præsentiam non reddatur immutabilis & inflexibilis, potest eam contrario affectu in se excitato extinguere, & quandoque reapse exstinguit antequam fiant bona opera, quæ illà non extinctà efficerentur. Veruntamen penes Deum est, vel potentià suâ sistere voluntatis mutabilitatem seu [ut loquitur Angelicus] vertibilitatem: vel remove tentationes, quibus ipse prævidit eam inducendam esse in peccatum quo gratia destrueretur: vel tandem avertere ipsam mentem ab omni peccandi cogitatione cum instat tempus exequendi opera, quæ in his, aliisque similibus casibus infallibiliter quidem fierent, non minus tamen liberè, prout jam exposui supra (9).

(9) Cap. 9.
§. 8.

20. Itaque si fautores tum physicæ prædeterminationis, tum indifferentiæ eā sibi invicem sincero corde concedant, quæ eos non posse non concedere jam in antecedentibus demonstravi: illasque determinationes & indifferentias admittant, quas admittendas, illas repudient quas repudiandas esse ostensum est; jam ab utrisque suspicio omnis amovebitur illorum consortii cum Hæreticis, qui vel divinam Gratiam, vel liberum impugnarunt arbitrium; ac simul controversiæ, quæ de Gratia sufficienti & efficaci, tantā animorum contentione agitantur in scholis facile componi poterunt, dum-

dummodò verborum pugna, ex qua multa Apostolo teste oriuntur mala, penitus removeatur, sicque pax & veritas magis quàm contentio, victoria, ac propria opinio diligatur.

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

*Quid sentiendum sit de Voluntate Dei
circa salutem omnium Hominum.*

1. **P**remittendum est, quòd etsi motus vel actiones voluntatis in creatis mentibus ab ipsa volendi vel diligendi facultate distingui possent, seu rerum verè distinctarum ad instar saltem cogitari, in Deo tamen nec ratione quidem rectè distingui possent; Eadem enim est notio essentialis facultatis, qua Deus se ipsum, & res creatas velle & amare potest, ac sit notio ipsiusmet dilectionis & volitionis, qua se ipsum & illas vult & amat. Itaque voluntatis divinæ nomine intelligitur Divina mens, quatenus quilibet velle & amare potest, ac reapse vult & amat.

2. Hujus divinæ voluntatis variæ divisiones, seu potius distinctiones in scholis usitatæ sunt, in voluntatem antecedentem & consequentem, beneplaciti & signi, absolutam & hypotheticam, efficacem & sufficientem seu verius inefficacem &c. De quibus quid sentiendum, non est otii hîc disquirere. Is igitur omis-
sis, animadvertenda dumtaxat, & exponenda hîc est alia divinæ Voluntatis distinctio, quæ & alias omnes complectitur, & quâ expositâ, tum facillè intelligi & inter se conciliari poterunt omnia Scripturæ & Patrum de voluntate Dei testimonia: tum aliæ idoneæ distinctiones divinæ voluntatis ità explicari possunt, ut nullus amplius his de rebus controversiæ locus supersit inter eos, qui Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus adherent.

3. Voluntas itaque Dei ex scripturæ & Sanctorum Patrum doctrina distingui potest in voluntatem æternæ essentialisque Legis, & in voluntatem Decreti. Voluntas æternæ & essentialis legis est ipsum æternum, immutabile, & essenziale (ut ita dicam) æternæ veritatis, sapientiæ, rationis dictamen, tum de ipsiusmet Dei dotibus, virtute, bonitate, sapientia, iustitia, omnipotentia, felicitate, earumque invicem individua conjunctione: tum de rebus creatis, & singulorum ordine, præsentia, perfectione &c. Voluntas autem decreti est illa, qua Deus ea vult & decernit, quæ non velle, & non decernere potest, seu qua ea vult, quæ per liberum arbitrium velle, dici solet.

(a) Gen. cap.
1. V. 31.

(b) Proverb.
cap. 8. V. 27.
28. &c.

4. Nimis longum foret sigillatim exponere, circa quæ alterutra ex his voluntatibus versetur. Id dumtaxat ad præsens intentum observatione dignum censeo, per se repugnare, ut Deus quidquam velit voluntate decreti, quod æternæ legis voluntati repugnet, aut non congruens sit: quod non sapienter, bene, iusteque fiat, eisque dotibus præditum sit, quæ illi conveniunt. Id scriptura innuit iis verbis (a): *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*. Et alibi sapientia ait (b): *Quando præparabat Cælos aderam; quando certâ lege & gyro vallabat abyssos; quando æthera firmabat sursum &c. Cum eo eram cuncta componens*.

5. Repugnat etiam, quidquam ab æterna lege præcipi de futuro rerum ordine, de bonis aut malis meritum meritis, miseria, felicitate, nisi decreti voluntas antecesserit de creandis rerum naturis, de fine ad quem destinandæ sunt, de dotibus quæ ipsis continentur. Sic, ut lex æterna præcipiat, corpus animo subiiciendum; homines clarâ ipsius cognitione, & æternâ dilectione, beandos esse; hoc bono non adepto fore infelices; inferioris finis inquisitione vitiosos, & injustos &c. necesse est, ut Deus ante voluntate Decreti constituerit Corpora Animis humanis conjungere: Homines ad se sicuti est cognoscendum, & perpetuò diligendum destinare: eis hujus summi boni amorem impartiri, quo

quo servato justī sint, & quo amisso iniqui fiant.

6. Ratione divino lumine illustratā, rectē percipi potest quid æternæ legis voluntati fieri congruat, aut repugnet positīs Dei decretis. De voluntate autem decreti nihil potest percipi, nisi hoc, quod scilicet mendacium, & peccatum, nec ab ipsa potest effici, nec nisi ab ipsa removeri cum acciderit: deinde nec ex ejus decreto necessariō admitti ab aliis, nec a se necessariō removeri; quandoquidem cætera omnia æternæ legi per se non repugnant, cum & ad ejus exemplar fieri, & ad illam referri valeant: nam in Deo æque patet ratio causæ efficientis, ac pateat illa causæ exemplaris, & finalis. Itaque ad æternam legem non pertinet, ut res creatæ tantum bonæ & perfectæ sint, quantum fieri ab ipso valent.

7. Quænam pertineant ad voluntatem æternæ legis ex his, quæ Hominum, & angelorum salutem, ac felicitatem respiciunt; certum est primò, penitus repugnare, ut Deus, æterna scilicet ratio & sapientia, quidpiam præter se essentialiter velit. Dumtaxat itaque voluntate decreti res alias esse voluit, quo decreto velle poterat ut non essent. Posito tamen hoc decreto, æternæ legis voluntas est, ut earum sit exemplar, finis, & causa efficiens, ac eorum etiam affectuum, qui eis insunt, & accidunt, mendacio excepto. Aliarum præ aliis excellentiam, ex majori, aut minori ad has Dei dotes habitudine oriri constat; easque esse optimas, quæ magis ipsi similes sint, magis ad eum referantur, magisque ab ipso [ut ita dicam] fiant, & perficiantur; ea enim disjuncta esse nequeunt, nequē non magis ab ipso fieri, aut perfici quæ magis ipsi similia sint, & ad eum magis referantur: aut non magis ipsi similia esse, & ad eum referri, quæ magis ab ipso fiant, & perficiantur.

8. Eadem æternæ legis voluntate Deus vult, ut res omnes creatæ mutari possint, tum quoad ipsam substantiam, tum quoad motus & affectus eadem substantiā manente. Jam verò posito decreto creandi mentes [idest illa entia, quæ res ratione cognoscere, & amare valeant] & eas prædi-

tas esse libero arbitrio, quod in eo consistit, non ut id cognoscant aut ament, quod cognosci aut amari nequeat, atque adeò, quod non sit bonum, & aliquatenus Deo simile; sed ut alia præ aliis bona amare, & eligere valeant; posito [inquam] tali decreto, Deus æternæ legis voluntate vult, ut ea plures fiant, quæ plures ipse facit, & quæ magis ipsi congruant: Animam præferendam corporibus: ipsam sibi subdendam: id nisi mentes fecerint, insipientes & malas fore: illud autem facere, vel non facere posse, quia mutabiles sunt.

9. Positis Dei Decretis, ut Homines corpore (quod pro aliquo tempore animale sit) & animâ rationali consent: deinde ut animantes ab ipso regantur, cæteraque ad animantium pactum idonea ab ipso curentur: ut alii homines ex uno homine & femina propagentur, unamque familiam, & societatem inter se constituent; lex æterna præcipit, ut illi omnia ista regant & administrent, tum ex summæ rationis dictamine de earum rerum ordine, & excellentia, tum ex Dei decretis, quæ nunquam illi summæ rationi repugnent: ut mentem corpori præponant: Corpus ipsum cæteris animantibus, & aliis utilitatibus corporis, & societatum in quibus versatur consulat, earumque causâ vitam exponat.

10. Cum scripturæ divinæ doceant, & instinctus Hominibus divinitus insiti confirmant, eos a Deo creatos esse, ut clarâ sui cognitione, & immutabili dilectione sibi similes essent, æternumque conjuncti, nec alio majori bono beati, & quieti esse possent, corpore etiam spiritali, & aliorum corporum mutatione sublata, itaut tempus non sit amplius quod in ea mutatione consistit: deinde ut eam felicitatem, tum ejus summi boni desiderio & dilectione seu electione mererentur, tum cætera quæ Deus jubet, ad eundem finem observando; ideo, hoc posito, certum est primò, Deum æternæ legis voluntate tum hujus summi boni cognitionem & dilectionem, tum alios affectus regendis rebus corporeis, & humanæ societati servandæ idoneos
eis

eis dare voluisse, atque in eorum mentibus operari: datas servare, id est jugiter efficere donec libero voluntatis nutu ab hoc bono avertantur ut creatis adhæreant, in quo mendacium & peccatum consistit; repugnat enim, tum eas virtutes a creatis mentibus haberi, aut comparari nisi Deo eas dante, atque in ipsis operante: tum mentes creatas aliter quam culpâ suâ & iniquitate ab ea felicitate excludi ad quam a Deo factæ sunt: tum eas necessitate malas & iniquas esse.

11. Certum est secundo, quod eadem æternæ legis voluntate, quidquid boni affectus tam erga se ipsum, quam erga homines, aliasque res creatas nondum peccato extinctum est, dare & operari non desinit, nisi novis peccatis extinguatur; quoniam voluntatem necessitate, & constitutione, ut malam, ita & pejorem fieri repugnat. Hinc illi conscientiæ stimuli, & ad poenitentiam instigatus, qui congruentibus admonitionibus aut illustrationibus excitantur tantò magis aut minus, quantò minor aut major est voluntatis perversitas.

12. Tertio, eadem voluntate Deus creatas mentes tantum beatas esse vult, quantum ipsum diligunt: tantum miseras, quantum ab ipso recedunt: tantum poenitentibus ignoscit, quantum ipsos poenitet. Quidquid autem de Hominibus dictum est, etiam in Angelis locum habet, eo solum discrimine, quod ex diversa ad res corporeas habitudine oritur, eandem enim illis & Hominibus felicitatem destinatam esse constat; & eosdem etiam ad unam æternamque cum Hominibus societatem a Deo esse creatos.

13. E contrario repugnat, ut Deus hac æternæ legis voluntate velit, aut nolit creatis mentibus, hoc est tam Angelis quam Hominibus, majora quam necesse sit bona tribuere, vel non tribuere: singulos ad certum felicitatis gradum provehere vel non provehere: voluntatem in mendacium & peccatum lapsam, ab ipso eruere vel non eruere: & amissa per illam bona restituere, aut non restituere: Cælestem felicitatem, & in bono stabilitatem æternam absque antecedenti-
bus

bus meritis, aut ex illis dare. Si enim alterutra ex istis æternæ legis voluntate decernerentur, aliè fieri, penitus repugnaret; & tamen hæc in utramque partem accidere posse evincit ipsa creatæ, atque adeo contingentis & mutabilis mentis conditio, & confirmatur christianæ doctrinæ placitis. Constat enim plerisque Angelis, ac Hominibus etiam, majora dona, & auxilia concessa esse, quam ad justitiam servandam opus esset, nec tamen eam servasse, licet alii minoribus donis præditi in ea steterint: humanam Christi voluntatem ab ipsa origine fuisse ab omni mendacii & peccati periculo penitus immunem, clarissima Dei cognitione, & summa dilectione præditam: felicitatem infantibus ante rationis usum, solo regenerationis jure conferri. Constat, nullum ex Dæmonibus ab iniquitate & damnatione liberari: plerisque item Homines non liberari ab ea iniquitate & pervicacia, qua generali Gratia obsunt: aliis, etiam pessimis, hæc beneficia sæpe conferri constat: aliis perseverantiam in finem provideri, aliis non provideri &c. Itaque hæc omnia, non æternæ legis, sed decreti voluntate fiunt, aut non fiunt.

14. Eadem ratione facile percipi potest, quid æternæ legis voluntas jubeat, aut non jubeat de cæteris rebus creatis, quæ Hominis causâ creatæ sunt. Posito enim hoc decreto quod supra innui de hominis creatione, lex æterna jubet ut quamdiu homo rectus est, neque in se quicquam habet a primæva constitutione alienum, idoneam ex illis omnibus voluptatem, nullam molestiam percipiat. Itaque nec in sole, nec in aëre, nec in terra, aut mari quidquam accidere, quod ejus sensus offendere valeat, etenim ea ex instituto Dei facillimè regit, & eorum intuitu ad Deum cognoscendum & amandum incitatur. Sed hac rectitudine per peccatum amissa, animoque ac sensibus corruptis, itaut sæpè Corporum decore, & voluptate quam ex eis percipit, a Deo potius avertatur quam ad ipsum convertatur; nihil aliud lex æterna his de rebus jubet, quam ut eo modo administrentur, qui ad divi-
næ

næ justitiæ , & misericordiæ decreta exequenda idoneus sit

15. Quocircà , ut ea nobis non alitèr nota Deus esse voluit , quàm aut revelatione sua , aut ipsa experientiâ , id solum de his statuendum est , & tenendum = Quidquid accidit , æternæ legis voluntati non repugnare : nihil nisi sapienter , bene , & justè accidere ; sed multorum quæ accidunt causas , tam nobis ignotas , & inscrutabiles esse , quam Dei decreta circa homines , Angelosque ignota sunt ; nam hos quoque , licet corporibus expertes sint , ad corpora tamen habitudinem habere Deus voluit , vel ut ea regant , eisque utantur ; vel ut ab eis etiam aliquid , aut voluptatis , aut doloris percipiant , prout scripturæ auctoritate constat , & multis quoque experimentis exploratum est . Cætera omnia , quæ in utramque partem accidere posse æternæ legis voluntas jubet , ut uno potius quàm alio modo fiant , ad voluntatem decreti pertinent , omnia per se , aut res creatas operantis præter quàm pravos voluntatis motus , hos justè permittentis , aut misericorditer prohibentis .

16 Ex his sufficientèr constare potest , quid de voluntate Dei circa omnium hominum salutem statuendum sit . Primum quidem , posito Dei decreto , seu proposito circa hominum & Angelorum felicitatem , Deus æternæ & immutabilis legis voluntate penitus , & immutabiliter æque vult omnes illos ad eam felicitatem pervenire : ac eas etiam dotes , virtutesque illis impertire , sine quibus illam felicitatem assequi nequeant , & quibus non amissis , certissime consequantur .

II Vult ut illi ea bona non amittere valeant : ita ut aliquos non majori gratia præditos ea servare non repugnet , quæ alii majori fortasse gratia ditati amiserint ; & verisimile sit , plures ea servare , quam amittere .

III. Eadem voluntate vult eis semper inspirare quidquid boni peccato non extinxerint : ac eas boni reliquias , quibus amissa bona cognoscant , eaque restitui desiderant cum eorum cogitatio inciderit .

III.

III Eâdem quoque voluntate vult ea bona in ipsis fervare, quæ aliis Dei decretis ab ipso receperint, nisi ea peccatis suis extinxerint.

17. Posito autem peccato, quo creatæ mentes concessa a Deo bona extinxere, tantum ac tandiu lex illa æterna ac immutabilis eos a felicitate alienos esse præcipit, quantum ac quandiu ab hac miseria redimendi seu liberandi, aut salvandi non sunt. De ista autem redemptione, liberatione, & salute nihil lex æterna statuit, sed voluntati decreti totum permittit.

18. Hac itaque voluntate decreti, primum Deus voluit omnes Angelos & Homines cælesti felicitate gaudere, nisi eam proprio peccato amiserint; a quo eos declinare posse lex æterna jubet, quod eos ad hanc felicitatem ex eâdem lege assequendam destinavit.

19. Eâdem decreti voluntate efficere non voluit, ut nulli Angeli Hominesque a veritate exciderent; quod tamen tantâ facilitate poterat, quanta id nunc electis præstat concessio speciali finalis perseverantiæ dono: quantâ beatas mentes, vel post antecedentis vitæ merita, vel ante ullum liberi arbitrii usum in eo bono confirmat. Constans enim Christianorum omnium sententia est, Deum ea omnia prævidere, quibus homines, Angelique in peccatum inducuntur, & ea solo nutu remove posse, sicque certissime efficere ne peccent, salva voluntatis seu arbitrii libertate, eaque tanta, quantam Pelagiani admittebant. Id etiam beneficium plerisque præstari, aliis non præstari constat; non ergo vult eo modo eos salvos facere cum possit.

20. Ex quibus efficitur primo, Deum non velle omnes salvos facere eo vulgari loquendi modo, quo Homines ea dumtaxat velle dicuntur, quæ ut eveniant, faciunt quantum in ipsis est; maxime si id summa facilitate, & absque ullo incommodo valeant. Deus itaque ex omnium Christianorum sententia eos tantum salvos fieri vult, qui salvi sunt, si voluntatis nomen eo modo usurpetur, quo illud omnes homines usurpant cum de sua, aliorumque voluntate agitur; idque

que, ut ait Augustinus (c), nisi credamus, periclitatur (c) Enchir.
 ipsum nostræ fidei confessionis initium, qua nos in De- Cap. 96.
 um Patrem Omnipotentem credere confitemur; neque e-
 nim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, nisi quia
 quidquid vult potest; nec voluntate cujuscumque creatu-
 ræ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus.

21. Efficitur secundo, ex illa singulari Dei volun-
 tate, eos dumtaxat hoc modo salvandi qui salvi fi-
 unt, nullatenus colligi posse, nec Deum verè & sin-
 cerè alios salvos fieri non velle tam voluntate æter-
 næ legis, quam decreti, quæ antecedens appellatur,
 nisi scilicet peccatum intercederet: nec ex antecedenti
 voluntate eos salvandi, non omnia penitus ad salutem
 necessaria dona & auxilia conferri, ac sæpe etiam ma-
 jora quam necesse sit, & quam illis concedantur qui
 revera salvi fiunt; constat enim, ejusmodi auxilia sal-
 tem Angelis adfuisse ne peccarent, quos tamen Deus
 a peccato præservare non voluit ea voluntate, qua
 homines velle dicuntur quæcumque volunt, aut levi-
 ter etiam optant. Quæ autem & quanta dona & au-
 xilia ad salutem Deus singulis hominibus præstet, a-
 lunde colligitur, & tam ex scriptura & traditione,
 quam ipsa experientia facile dignosci potest.

22. Hinc efficitur, quod negata in hoc sensu ge-
 nerali Dei voluntate circa salutem omnium hominum,
 non magis ejus bonitati derogatur, quam eadem de-
 negata circa salutem Angelorum qui ceciderunt. Et
 insuper sequitur, repugnare æternæ legi, Dei poten-
 tiæ, & rerum creatarum conditioni ut ad divinam
 bonitatem pertineat, eo modo omnes mentes creatas
 salvas esse velle, quo homines volunt ea quæ volunt,
 vel etiam leviter optant; alioquin tam necessariò sal-
 væ essent, & a peccato immunes, quam Deus bo-
 nus est.

23. Itaque si petatur, an ea singulari remota vo-
 luntate, quam modò innui §. 16., Deus velit omnes
 creatas mentes salvas fieri? Plana est ex supramemo-
 ratis Ecclesiæ placitis Responsio. Ante omne peccatum
 Deus vere voluntate antecedenti & hypothetica vult

omnes salvos facere. Ex eadem voluntate prodeunt omnia necessaria, imo ampliora quam opus sit ad salutem auxilia, ut jam dictum est; eaque Divinæ legis, bonitatis seu voluntatis ejusmodi notio, seu [ut ita dicam] genius est, ut nisi creatæ mentis perversitas ac tenebræ obstarent, omnes sui cognitione & amore imbueret. Positis tamen peccatis, quibus animus ad divinam lucem, vocem, seu notionem, & impressionem, vel obscuruit, vel occalluit, vel obtenebratus vel obduratus est, Deus eatenus vult ut omnes salvi fiant, quatenus omnibus credentibus, pœnitentibus, perseverantibus usque in finem, justitiam cui salus annexa est, & gloriam promittit ac vult.

24. Quocirca Ecclesia hypotheticam hanc & antecedentem de omnium salute voluntatem supponens ac prædicans, ut hæc effectum suum sortiatur, quotidianis a Deo precibus expetit ut ipse ea bona præstet & efficiat, ex quibus illa pendet: fidem infideli, pœnitentiam peccatori, perseverantiam Justis, cætera denique quæcumque ipse exigit aut jubet bona vel merita, ut salutem deindè tribuat. Eadem Ecclesia docet, Deo precibus annuente, hæc ipsa quæ petit bona liberi arbitrii opera, certissimè absoluta & consequenti Dei voluntate adesse, & effici; at eo despiciente, nec effici nec haberi posse.

25. Quod si quæramur, an remota ea consequente & absoluta Dei voluntate, posita dumtaxat antecedente & hypothetica, & quæ ex ea consequuntur bonis, possint homines ea consequi, quæ Deus pollicetur justitiam & salutem, adeo ut nihil eis desit quod ad ista consequenda sit omnino necessarium? Plana item & facilis est ex certis fidei capitibus responsio.

Ac primò quidem, cum ejusmodi hypothesis, ex qua justitia salusque pendent non pertineat ad illorum arbitrium quibus ea bona conferenda sunt, sed ex novo quod confertur Dei beneficio adsit [puta Evangelium Infidelibus prædicari ut credant: vitam, aut aquam, ministrosve Parvulis adesse ut baptizentur &c.] Constat ea Dei voluntate, qua illa præstantur, remota,

ta, salutis beneficio frui non posse. Quæ verò conditionis loco ad justitiam quærantur bona, & ad liberum pertinent arbitrium, cum non adsint nisi illi a Deo collata sint, [ut fides infideli, pœnitentia peccatori, salus perseveranti] constat pariter, ejusmodi bona iis adesse non posse, nisi Deus hæc absoluta voluntate præstare velit; qua remota, nemo illa sibi; nemo aliis tribuit.

Quo ad justitiam verò, quæ credentibus & pœnitentibus a Deo promittitur, cum de Hominibus mortali corpore indutis, & post originale peccatum, cupiditatis pondere vel certamine depressis agatur, possent absolute qui justificationis gratiâ præditi sunt, ut perseverare & non peccare, ita salvi esse; sed neminem ea potestate salvandum esse constat, nisi adsit speciale finalis perseverantiæ donum; adeoque Ecclesia, quæ de rebus moraliter, & humano more differit, remoto singulari illo finalis perseverantiæ dono, neminem usque in finem perseverare posse docet (d).

(d) Trident.
Sess. 6. Can.
22.

26. Hoc autem, ubi de voluntate Dei circa salutem omnium hominum agitur, notandum est, scripturæ loca, eaque frequentia, quibus Dei bonitas, & beneficia in omnes prædicantur, exponi posse tum de voluntate antecedenti, qua Deus omnes prorsus & singulos homines illuminat, & ad salutem invitat, & qua salvi fierent, nisi eorum malitia, cordisque durities, vel propriâ culpâ, vel primi hominis peccato contractæ obsisterent: tum de illa consequenti, qua eos omnes illuminat qui illuminantur, & salvos facit qui salvi fiunt; itaut his locis doceatur, omnes qui illuminantur, eo illuminante illuminari: & omnes qui salvantur, eo salvante salvari; utraque autem expositio, tum sermonis contextui, tum generali scripturarum de utraque divina voluntate doctrinæ rectè congruit.

27. Quare cum D. Augustinus, adversus Pelagianos disputans, ea loca posteriori modo exponit de voluntate consequenti, seu de ea, qua Homines velle dicuntur quæcumque volunt; nullatenus repugnat illis, qui ea generalius exponunt de antecedente volun-

tate, quæ peccatorum præscientiam antecedere cogitatur, de qua cum Pelagianis non disputabatur. Hinc est quod exposita in Enchiridio propria sententia super hujuscemodi loca, adjecit, se alias quoque expositiones non repudiare, dummodò cum primo Symboli capite rectè concilientur de omnipotentia Dei, qua a Deo fiunt quæcumque eo modo vult fieri, quo nos ea velle dicimur, quæ seriò volumus; idest, quæ ut revera fiant, efficimus quantum per nos est. En ejus verba post expositam illam Apostoli sententiam = *Qui vult omnes homines salvos fieri*. Subdit ipse (e); & quocumque alio modo intelligi potest, dum tamen credere non cogamur, aliquid Omnipotentem Deum voluisse fieri, factumque non esse; qui sinè ullis ambiguitatibus, si in Cælo & in terra, sicut veritas cantat, omnia quæcumque voluit fecit, profectò facere noluit quæ non fecit.

(e) Enchir.
Cap. 103.

28. Utraque Dei voluntas, antecedens nimirum, & consequens tam legis æternæ quam Decreti circa omnium & singularum creaturarum mentium, ac præsertim Hominum justitiam, salutem, & singula bona opera, earumque voluntatum efficaciam, seu beneficia per eas voluntates collata, duplicis generis testimoniis commendantur, quæ in scripturis sacris, Patrum scriptis, aliisque Ecclesiasticæ doctrinæ monumentis frequentissima sunt. De antecedenti voluntate, tam legis æternæ, quam decreti loquuntur, cum de bonitate Dei agunt, ejusque beneficiis: de potestate libero arbitrio concessa ut acceptis gratiis ac donis benè utatur, vel non utatur; eas expugnet, vel non expugnet; extinguat, vel fervet: de pravo illo libertatis usu, seu de peccatis quibus alia impugnantur & extinguuntur, alia irrita fiunt, vel ad pravos usus contra illam voluntatem convertuntur.

29. Altera Dei voluntas consequens, qua Deus omnia quæcumque voluit fecit in Cælo & in terra, & non vult ea quæ non fiunt, commendatur primò quoties agitur, vel de omnipotentia Dei in hominum voluntates, sicut in alias res creatas: vel de humili-
tate

tate in benefactis, & gratitudine erga Deum ob illa, quæ benè agimus. Item commendatur Ecclesiæ orationibus, quibus a Deo postulatur ut ea efficiat, quæ illa generali voluntate & bonitate vult, qua nobis præcipit quæ libero arbitrio fiunt; ut pravitatem voluntatis emendet, qua sola gratiæ ex antecedenti voluntate concessæ repudiantur, impugnantur, vel irritæ fiunt, & in pravos usus convertuntur. Sæpè etiam utraque voluntas, eodem sermone simul commendatur, cum expositis Dei præceptis, ejus beneficiis, nostra libertate qua eis bene vel male utimur, petitur ut ea servet: aut considerata animi nostri pravitate qua peccatur, ad eam voluntatem recurritur, qua Deus ea præstat, & efficit, quæ fieri jubet ut beneficiis suis rectè utamur; ne concessas ab ipso virtutes nostra culpa relinquamus; qua voluntatis pravitatem removeat & emendet; quod præsertim in Ecclesiæ orationibus pro poenitentia, conversione, perseverantia observare contingit. Hæcque prænotasse non inutile erit ad subinde discutiendorum captum, cum plures ex damnatis propositionibus ad prædicta capita referri soleant.

PERPENDUNTUR SINGULÆ

PROPOSITIONES.

PROPOSITIO I.

Quid aliud remanet Anima, quæ Deum, atque ipsius Gratiā amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, ad omne opus bonum?

- I. **Q**ui nudum hujus propositionis corticem bona fide superficietens percurrat, non aliud in ea contineri arbitrabitur quàm quod passim apud Patres, & asceticos auctores occurrit; quale est illud Petri Chrysologi (a): *Quod anima est corpori, hoc gratia est animæ. Recedente animā, mox corpori corruptio, putredo, vermis succedit: recedente Christi gratia, venit in animam corruptio criminum, vitiorum putredo, conscientie vermis.* Et Auctor libri *De imitatione Christi*: (b) *Quid sum sinè gratia nisi aridum lignum, & stirps inutilis ad ejiciendum?* D. Augustinus paritèr ait: (c) *Sine Deo, vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Et alibi: (d) *Sivè parum, sivè multum sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.* Et profectò, cum Deus, & ejus gratia non amittantur nisi per peccatum, quod tolli nequit ab anima sinè gratia; consequens est, ut in anima, quæ Deo, & ejus Gratia destituta est non remaneat nisi peccatum, & peccati consecutiones, ac præsertim impotentia ad bona pietatis opera, quæ sinè gratia peragi nequeunt.
- Pec-

Peccatum enim est mors animæ (ut ait Tridentinum)
(e) eamque separat a Deo qui est ejus vita & iustitia;
unde necessario consequitur, animam, quæ a Deo
separata, & omni ejus auxilio destituta supponatur, ad
omne pietatis opus impotentem reddi, utpotè pestife-
ris cupiditatum pravorumque habituum afflatibus evigo-
ratam. Solo in ea remanente peccato, quo fauciata
est. Hic est sensus hujus propositionis, si ab Aucto-
re fidei non suspectæ prolata fuisset.

(e) *Trid. Se*
5. Can. 2.

2. Omnes ferè, qui contrà ejusmodi propositionem
scripsere, jure damnatam inde probant, quod sufficiens
gratia per hanc excludatur, quæ non amittitur [ut
ipsi sentiunt] per peccatum; & subindè inferunt,
pugnare hanc propositionem cum doctrina Synodi Tri-
dentinæ de possibilitate observandi mandata, (f) cum
a Quesnello statuatur generalis impotentia ad omne
opus bonum. Addunt alii, jure damnatam esse, quod
animæ, quæ Deum atque ipsius gratiam amisit, rema-
neat fides vera ex Tridentini definitione, (g) & adju-
torium quo saltem orare possit, & ea quibus ad salu-
tem indiget postulare.

(f) *Sess. 6.*
Cap. xi.

(g) *Trid. Se.*
6. Can. 28.

3. Verùm hæc bruta, & plumbea tela sunt. In
primis enim, nec Patrum traditione, nec ullius Con-
cilii, aut Sedis Apostolicæ definitione sancitum habe-
tur, dari Gratiam sufficientem, prout ab his auctoribus
supponitur; de qua re, jam suprâ actum est (h). In-
super respondere possent Quesnelliani, propositionem
asserere impossibilitatem leuè generalem impotentiam ad
laborem, ad orationem, ad omne opus bonum, in hy-
pothesi quod amittatur gratia, [sive postea sit possi-
bilis, sive sit impossibilis hujus amissio] cujus nomine
venit etiam Gratia sufficiens; (i) qua sublata, asseri-
tur impotentia ad omne opus bonum. Addi potest,
Tridentinum improbare docentes, (j) *De præcepta*
homini justificato ad observandum esse impossibilia, non
verò loqui generalitèr de omnibus; & multò minus de
illis, qui supponuntur per peccatum amisisse Deum,
& ejus gratiam. Quid porrò de possibilitate observan-
di mandata statuendum sit juxta Ecclesiæ doctrinam,
fatis

(h) *Cap. 10.*
11. 12.

(i) *Vide sup.*
Cap. 2.

(j) *Sess. 6.*
Cap. 11.

(1) Cap. 2.
per totum

fatis indicatum est supra (1). Demum, cum fides, & adiutorium ad orandum, nonnisi ex gratia proveniant, imò gratiæ vocabulum ipsis competat, mirum non esset ea amitti in hypothese quod statuatur amitti gratia, non enim hic agitur, num talis hypothesis sit possibilis, nec ne.

4. Virus igitur hujus propositionis intus latet, captiosis & æquivocis verbis occultatum; ad quod dignoscendum sat est nosse, adoptari a Quesnello opiniones Janfenii, idque (quoties aliæ deessent probationes) manifestum fieri ex contextu harum propositionum. Propositione 28. statuit, *primam gratiam quam Deus peccatori concedit, consistere in remissione peccatorum*; adeoque juxta hoc principium, nec fides, nec spes, nec salutis desiderium, nec dolor de peccatis, nec invocatio divini auxilii, nec cætera pietatis opera, quibus homo ad justificationem disponitur, erunt dona & gratiæ Dei; quod secundum Pelagianam impietatem diceretur: imò essent totidem nova peccata, prout innuitur a propositione 59. in qua habetur: *Oratio impiorum est novum peccatum*; & prop. 48. ubi ait: *Quid aliud esse possumus nisi tenebræ & aberratio, & nisi peccatum, sinè Dei lumine, sinè Christo, & sinè caritate?*, ubi Caritatis, quemadmodum etiam Gratiæ vocabulum ab eo sumitur ad denotandum, non qualemcumque Dei amorem, sed dumtaxat provectum, & justificantem, seu in corde regnantem; sine quo, ex prop. 45. *omnes actiones corrumpuntur*; imò ex prop. 58. *nec est Deus, nec est religio*.

5. Itaque ex hoc propositionum contextu ita argumentari licet: ubi non est amor regnans, scilicet gratia justificans, ibi non est Deus, non est religio, non est gratia, omnes actiones corrumpuntur, adeoque remanet dumtaxat peccatum, peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem (quæ est novum peccatum ex prop. 59) & ad omne opus bonum; atqui per quodcumque mortale peccatum destruitur in corde peccatorum regnum amoris Dei, & amit-

amittitur caritas justificans, ergo, juxta hanc hypothesim, quidquid a Peccatore fit, etiam actus illi quibus ad justificationem disponitur (puta timor Gehennæ, odium peccati, discussio conscientiae, invocatio divini auxilii, propositum novæ vitæ, spes de divina misericordia &c.) sunt totidem peccata; quod damnatum est a Tridentina Synodo contra Protestantes his verbis (m): *Si quis dixerit, opera omnia quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, verè esse peccata anathema sit.* En ut dissilit tota propositionis hujus machina, quæ sub piæ humilitatis specie tam impia dogmata obtegit.

(m) Sess. 6.
Can. 7.

6. Hæ consecutiones legitimè inferuntur ex sistematè Jansenii; qui in hoc statu Naturæ Lapsæ præten- dit, quod voluntas nihil modò velle aut agere possit, sive bonum, sive malum, nisi prius indeliberatâ boni malive delectatione imbuta fuerit; & hujus delectationis necessitatem ortam dicit (n) *ex infirmitate voluntatis, qua fit ut nihil boni amplecti possit nisi delectet.* Delectationem mali, cujus voluntas eget ut peccet, esse indeliberatam seu non liberam (o); & tantam habere vim movendi voluntatem, ut ad eligendum malum eam determinet, atque in malo fixam semper detineat, nisi major delectatio boni [pariter indeliberata, seu non libera] illi prius a Deo infundatur, qua ad amplectendum bonum infallibiliter determinetur, a Jansenio traditur. En illius verba quibus hanc doctrinam exponit (p): *Voluntas illa mala [loquitur de primo homine, & Angelis] quasi ex altissimo loco, tanto impetu in semetipsam lapsa est, ut vestigium quoddam sibi simile animo sibi placenti impresserit & impressum reliquerit.* [hæc est delectatio mala orta ex primo peccato] Quo [Vestigio] effectum est, ut id quod antea sibi amplectendum, & amandum, fruendumque summâ arbitrii libertate delegerat, id postea perseveranter libeat, ac libendo placeat; atque ita libeat & placeat, ut ei amplius displicere non possit. Hoc est ipsissimum illud malum decantatæ libidinis, seu concupiscentiæ Per hanc libidinem seu con-

(n) Jans. lib.
4. de Grat.
Chr. Salv.
Cap. 7.

(o) ibid. cap.
11. pag. 185.
col. 1.

(p) Lib. 1. de
Stat. Natur.
Lapsa. cap. 3.
pag. 81. col.
1.

cupiscentiam factum est, ut voluntas hominis firmissime cum objecto quod male placuerat, hoc est, cum semetipsa, veluti visco quodam colligata sit; & ita sub illo perverso sui amore subjugata serviat, ut nulla possit vel sua, vel cujusquam hominis, vel angelorum potestate, sed sola Dei gratia liberari. [Nunc progreditur declarando in quo consistat hæc gratia] Nam loco delectationis libidinosæ, quæ voluntatem sub se captivam ac servam tenet, Deus aliam delectationem cælestem inserit, per quam fit, ut rupto illo libidinis seu concupiscentiæ vinculo, apex ille voluntatis ab ejus captivitate erutus, rursus caput exserat & affigatur Deo. Declarat ibidem expresse, quod hæc delectatio, sive ad bonum, sive ad malum, est sine libertatis usu, & est velle non liberum, quod est quoddam pondus, seu gluten & viscum, quo velle liberum voluntatis imperiosè allicitur, trahitur, capitur, possidetur, ut apex voluntatis, cujus est liberè velle & nolle, ex illo visco nullo pacto propria potestate erui possit. Undè juxta Jansenium, primum principium cujuslibet actionis humanæ, sive bonæ, sive malæ, est illa victrix delectatio non libera; ait enim (q) quod Homo in hoc statu alternante Creaturæ, & Creatoris delectatione, nunc rectè, nunc perperam facit, prout Cæli, aut terræ delectatio consensum ejus abripuerit. Et quemadmodum de Gratia lapsæ & ægrotæ voluntatis dixerat (r) nullo modo in voluntatis arbitrio relinqui ut eam deserat aut arripiat si voluerit; sed ipsa sit potius illa postrema gratia quæ invictissime facit ut velit, & a voluntate non deseratur; ita de mali delectatione statuit (s) quod pondere illo nunc voluntas premitur, ac delectabiliter, imò insuperabiliter gratia absente ad peccandum trahitur.

7. Libuit Jansenii sistema hic ejusdem verbis subjicere, ut inde appareat, quo sensu Quesnellus in hac prima propositione impotentiam ad omne opus bonum, & necessitatem ad peccandum absente gratia contrahi doceat, cohærenter ad Jansenii errorem, quo arbitrii libertas profligatur; & omne id quod si-

(q) Lib. 4. de
Grat. Chris.
Salv. Cap.
9. in fine.

(r) ibid. cap.
4.

(s) Lib. 8. de
Gr. Chr. Sal.
cap. 20.

ne gratia fit, pondere delectationis indeliberatae ad peccatum trahentis fiat, sitque peccatum; quod in Protestantibus damnatum fuisse sub anathemate jam supra indicatum fuit; hancque arbitror extitisse veram causam proscribendi hanc primam propositionem.

PROPOSITIO II.

Jesu Christi Gratia principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum. Absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest.

1. **H**Ujus quoque propositionis damnationem, ferè omnes ex eliminata gratia sufficiente desumunt. Verum si ad damnationem ef- fugiendam sufficeret gratiam illam confi- teri, fortasse Quesnellus, imò & Jansenius ipse, dog- matibus suis integre retentis, sufficientem gratiam ad- mittere non abnuerent eo sensu, quo a Thomi- stis admittitur, & ab hodiernis Jansenistis admitti so- let; qua scilicet sola, nullum unquam bonum a prin- cipio mundi usque nunc factum est, nec usque ad fi- nem mundi unquam fiet, sed solum fieri potest. Va- ga nimis est sufficientis gratiae notio; cumque de illi- us quidditate non conveniant inter se Scholastici, nec ab ullo Concilio aut Summo Pontifice ad fidem per- tinere declaratum sit, immeritò adscribitur ejus ne- gationi harum propositionum damnatio. Quo autem sensu rectè admitti possit & debeat gratia sufficiens, jam supra ostensum est (a).

2. Hic dignoscitur utilitas illius observationis, quam pro diluendis cavillis adhibendam esse monui su- pra, videlicet, generico *Gratiae* vocabulo significari posse

(a) Cap. 10.
11. & 12.

posse, tum Dei operationem, qua bonum aliquod in nobis fit: tum illius operationis terminum, seu immediatum effectum; qui pariter multiplex esse potest cum plura, & inter se diversissimi generis sint illa bona, quæ per Dei operationem in nobis fieri possunt. Si per Jesu Christi gratiam nihil aliud significare vellet Quesnellus quam Dei operationem, ea profecto necessaria est ad omne opus bonum; & absque illa, nec fit nec fieri potest quidquam; quemadmodum enim omne ens est a primo ente, ita omne bonum a summo & essentiali bono; adeoque nullatenus reprehendi posset illa propositio, quæ contineret catholicam veritatem a sacris Litteris, & Sanctis Patribus expressè traditam:

(b) *Isai. Cap. 26. V. 12.* Omnia opera nostra operatus es nobis, ait Propheta (b): Operatur omnia in omnibus inquit Apostolus (c): (c) *1. Cor. ca. 12. V. 6.* Sine illo, vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus ad bona pietatis opera nihil valemus (d). Gratiam Dei sic confiteatur [Pelagius] (e) qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam fieri posse non dubitet. Nisi adjuvet Gratia, nihil pietatis atque justitiæ sive in opere, sive etiam in voluntate habere nos possumus (f) &c.

3. Verùm, non Dei operationem, sed operationis terminum gratiæ nomine indicari a Quesnello dubium non est; quemadmodum ambigi nequit, ipsum inhære re Jansenii placitis; qui [ut ad præcedentem propositionem notavi (g)] Gratia nomine intelligit delectationem Cælestem indeliberatam, quæ voluntatis consensum abripit; sic enim ait (h): Gratia Christi Salvatoris, non aliud est quam cælestis quædam atque ineffabilis suavitas, seu spiritualis delectatio, qua voluntas prævenitur & flectitur ad volendum, faciendumque, quidquid eam velle, & facere constituit. Et infra (i): Gratia lapsæ ægrotaque voluntatis, nullo modo in ejus relinquitur arbitrio, ut eam deferat, aut arripiat si voluerit; sed ipsa est potius illa postrema gratia, quæ invictissimè facit ut velit, & a voluntate non deferatur. Itaque si teste Quesnello, hæc sunt Ecclesiæ dog-

mata, & D. Augustini placita, palam fit eodem abusu hic nomine *Gratiæ Jesu Christi* intelligi victtricem delectationem indeliberatam Jansenii; cui in ordine ad determinandam voluntatem tanta tribuitur vis, quantum nunc Protestantes & olim Gnostici, Manichæi, cæterique antiqui libertatis profligatores suis quique principis impertivere in ordine ad determinandam invincibiliter voluntatem; ut scilicet ei delectationi indeliberatæ præsentī ac impellenti, voluntas numquam reluctetur, nec reluctari valeat, nisi superveniente contraria majori delectatione in oppositam partem impellatur. Cujus commenti falsitas jam supra demonstrata est (j), neque opus est hic quidquam addere, cum (j) Cap. 5. hæc sit secunda ex quinque Propositionibus in Jansenio per tot. ab Ecclesia damnatis.

4. Id unicè libet hic subnectere, quod attenta ejusmodi Gratiæ Quesnellianæ notione, ut Justus peccet transgrediendo legem, debet privari eâ gratiâ, qua Justus constituitur; adeoque antequam justus mandata transgrediatur, & eâ transgressione fiat injustus, debet ad illum statum reduci, in quo sit simul justus, & injustus. Justus, ut supponitur, quia nondum peccavit: injustus, quia subtrahitur illi antequam peccet gratia illa, quæ ipsum constituit justum; sicque deferatur a Deo priusquam Deum deferat; contra Concilii Tridentini doctrinam (l), quod *Deus suâ gratiâ semel justificatos non deferit, nisi ab eis prius deferatur*. Item que sequitur, quod illi justo sint impossibilia mandata, & desit gratia qua possibilia fiant; si quidem, antequam peccet & injustus evadat, subtrahitur ipsi illa Gratia, qua ipse dat quod jubet ex prop. 11. quam indubitabilis sequitur effectus ex prop. 12. quam nihil impedire potest nec retardare ex prop. 10. per quam omnia possibilia fiunt ei, cui Deus omnia possibilia facit ex prop. 4. sine qua confiteri Christum numquam possumus ex prop. 9. quæ homines interius docet, ac eos facit venire ad Jesum Christum ex prop. 17 uno verbo, antequam Justus peccet debet subtrahi ipsi illa gratia per quam ei fiunt possibilia mandata, adeoque

(l) Sess. 6.
cap. 11.

(m) Sess. 6.
Cap. 18.

que Dei præcepta homini etiam justificato, antequam injustus evadat erunt impossibilia; quod sub anathemate damnatum fuit a Tridentinis Patribus (m). Hancque verosimilius puto esse rationem cur ista propositio damnata fuerit.

5. Non itaque damnata fuit hæc propositio quia per ipsam sola gratia efficax adstruatur, & eliminetur gratia sufficiens; nihil enim hucusque ab Ecclesia circa sufficientis, & efficacis gratiæ notiones non a traditione sed a scholis inductas, definitum est. Neque damnata fuit, quia ipsius verba pravum sensum præferant, cum eadem propositione rectè uti valeant qui Gratia vocabulum sumant juxta notionem, qua a Scriptura Sacra, a Sanctis Patribus, a Conciliis, & ab Ecclesia contra Pelagianos adhibita fuit, scilicet pro operatione Dei, qua cujusque generis bona in nobis operatur; revera enim actio sive operatio illa est principium efficax boni cujuscumque generis; est necessaria ad omne opus bonum; & absque illa non solum nihil fit, sed nec fieri potest, Salvatore ipso id expressè testante (n).

(n) Jo. cap.
15. 5.

6 In his itaque & similibus de divina gratia propositionibus, ea semper cautio adhibenda est, qua contra Pelagianos usi sunt Sancti Patres, cogendo eos ad exponendum, quid gratiæ vocabulo designare intenderent; cum enim ad varia bona vocabulum illud referri valeat, discerni non poterit an propositio aliqua sit ut orthodoxa excipienda, an ut erronea rejicienda, nisi constet quid per illud vocabulum designetur. Id patet in hac Quesnelliana propositione. Nemo enim ex Catholicis dubitare potest quod finalis perseverantiæ donum appellari possit, & vere sit gratia; & tamen Quesnellus prætereundum non poterit, quod hæc gratia necessaria sit ad omne opus bonum peragendum; cum multa bona opera a justis fiant, licet non prædictis hac finalis perseverantiæ gratia. Ita pariter peccatorum remissio, indubiè gratia est; & tamen sine hac multa bona opera fiunt, ut orationes, eleemosynæ, carnis macerationes, totque aliæ piæ actio.

actiones, quibus peccatores disponuntur ad ipsam peccatorum remissionem obtinendam. Verum si Quesnellus sincerè in hac propositione, Gratiae vocabulo designare intenderet illam Dei voluntatem seu operationem, qua sua dona nobis confert & in nobis operatur, quis tam impiè desiperet ut ejusmodi propositionem improbare? Verè illa divina voluntas seu operatio est principium efficax cujuscumque boni, imò principium efficiens bona cujuscumque generis; omne enim bonum a Deo bonorum omnium fonte ac origine procedit; & sine ipso nihil boni fieri potest.

PROPOSITIO III.

In vanum Domine præcipis, si Tu ipse non das quod præcipis.

1. **N**ihil mali Deus præcipit; & quidquid præcipit, bonum est. Cum itaque ipse omnium bonorum ut origo, ita & dator sit, numquam adimpleretur quod jubet, nisi ab ipso nobis daretur; hinc ipsi dicebat Augustinus (a), *Domine da quod jubes, & jube quod vis*. Quod etiam cuilibet piæ & humili animæ convenit Deo dicere, petendo gratiam exequendi divina mandata, recolendo propriam infirmitatem; cum nec sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra sit ex illo, sine quo nihil fit, nec fieri potest. Quare immeritò hæc propositio culpatur ab aliquibus, quasi quod per eam Quesnellus exprobrare intenderit Deo præceptorum incongruentiam & injustitiam, quoties per gratiam efficacem non det quod jubet.

2. Verùm non ausim tam impios sensus Quesnello adscribere; nec aliud puto significare ipsum voluisse ea propositione, quam quod in Psalmo 136 dicitur:

tur:

(a) Lib. 102
Confess. cap.
29.

tur : *Nisi Dominus ædificaverit domum , in vanum laboraverunt qui ædificant eam : & D. Gregorius Septimus in septimo Psalmo Pœnitentialem : Quicumque plantet aut riget , in cassum vox correptionis exterius perstrepat , nisi ille incrementum dederit , sine quo nihil possumus facere . Et D. Augustinus (b) : Homo gratia & Lib. arb. juvatur , ne sine causa voluntati ejus jubeatur . Quare cap. 4. verisimilius conjicio damnatam fuisse hanc propositionem , eoquod hic refricetur idem error , quem contineri dixi in præcedentibus ; relative ad Jansenii placita innuendo , quod nonnisi per irresistibilem gratiam , seu indeliberatam delectationem detur nobis a Domino quod ipse præcipit ; qua nobis negata , in vanum præcipiatur .*

3. Quia tamen aliqui sentiunt , ideo damnatam fuisse hanc propositionem , quod per ipsam innuatur mandatorum impossibilitas , quoties desit gratia per se efficax ; haud prorsus inopportunum erit hac occasione exhibere integram Ecclesiæ doctrinam , de possibilitate adimplendi divinæ legis mandata ; ut inde eluceat , quæ sit mandatorum utilitas ; *Nisi enim essent præcepta [ait Augustinus (c)] non utique esset ubi se homo certius inspiceret & videret , unde averteretur , quo conaretur , quare gratularetur , quid precaretur . Non itaque Deo mandatorum vanitas exprobrari potest , cum nequeat inferri quod in vanum præcipiat quando non dat quod præcipit ; (d) quia ideo interdum Deus jubet aliqua quæ non possumus , ut noverimus quid ab illo petere debeamus ; & jubendo monet petere quod non possumus (e) ; quod si pie , & fideliter Grat. cap. 43. petatur , tunc Deus aderit adjuvando ut possimus .*

4. Itaque ut ea quæ sunt certa præmittamus , constat primo , hominem in statu naturæ integræ , Dei contemplatione , puroque ac perfecto illius amore ditatum , habuisse expeditam , florentem , & sufficientissimam potestatem perseverandi in Dei obsequio , ejusque mandata omnia adimplendi , quod profectò potentia propriè dicta plenè poterat , itaut ad actum ipsum non transgrediendi præceptum , & non peccandi

di devenisset, absque majoris alicujus doni additione, quamvis in Deo non præcesserit efficax voluntas, & absolutum decretum præservandi illum a lapsu; nec consequenter prædestinata ipsi fuerit illa efficax gratia, qua fieret ut actu non peccaret, seu actu perseveraret. Id apparuit in Angelis Sanctis, qui nihil amplius accepto præ aliis desertoribus, a peccato abstinere, & inobedientia mandatorum usque ad finem perseveravere, prout constanter & dogmaticè pluribus in locis demonstrat Augustinus (f).

(f) De cor. grat. cap. 10. 11. 12. Lib. 12. de Civ. Dei ca. 9. &c.

5. Constat secundo, omnem Hominem post Adæ peccatum jacere in tenebris, & in magna cæcitate, hoc est, carentia salutaris veritatis & divini luminis: & insuper amore mundi, cæterisque inde consequentibus vitiis implicari. Quapropter ex se inhabilis & impotens est ad intelligenda salutaria Dei mandata, & ad ea taliter implenda, ut ad gerendam perficiendamque justitiam attingat. His ignorantia & cupiditatis malis emendandis, atque sanandis, non sufficit naturale sapientiæ studium, neque Lex scripta, [licet extinctum non sit liberum arbitrium ut docuit Tridentina Synodus (g)] sed requiritur fides, & dilectio Dei, qua in Salvatorem credant, & ad eum convertantur ut remissionem peccatorum, veramque justitiam, merito Passionis Christi, & singulari misericordiae Dei indulgentia obtineant. Inde est, quod Ecclesiae Ministri, primò hortantur homines ut convertantur ad Christum: illius fidem amplectantur: ab eo tamquam misericordiae fonte suorum delictorum veniam, & animæ salutem sperent: illum diligant &c. Certissime nempe scientes, quod nemo sine Christi fide salutare verum agnoscere, nec salubriter legem implere, nec quodvis veræ pietatis opus incipere, nedùm perficere potest; fides enim est, unde vera pietas & justitia sumit exordium, ut exponit Tridentinum (h).

(g) Sess. 6. cap. 1.

(h) Sess. 6. cap. 8.

6. Constat tertio, ejusmodi bona, præsertim conversionis, & fidei, gratis omnino dari quibuscumque dantur, hoc est, nullius boni intuitu aut occasione, sed ex mero Dei beneplacito. Similiter constat juste

non dari quibus non dantur; cum enim Homo ante fidem sit infidelis & impius, nihil agit quod Deo sit gratum & acceptum, ut provocare illum valeat ad dandam gratiam; quin potius ob sui pravitatem, a Deo deferri, & non adjuvari meretur. Neque dici potest, quod in dispensatione gratiæ respiciat Deus ad minus malos; videmus enim, iis quandoque relictis, peiores gratia præveniri atque converti. Quin de facto universo Orbi tunc Deus fidei & conversionis gratiam concessit, cum gentes essent indignissimæ: & eandem antea Mundo negavit, licet Populi interdum fuerint minus mali, & tolerabiliores; ut videlicet notum faceret, ejusmodi dispensationem, gratis omnino fieri, & secundum inscrutabile altissimæ suæ sapientiæ consilium.

7. Constat quarto, eadem bona quibus habilitatur Homo ad salubriter servanda Dei mandata, quibusdam adesse, quibusdam non adesse; ideoque liquet, illis data fuisse, istis negata. Quapropter ejusmodi vera possibilitas salubriter adimplendi divinæ legis præcepta taliter ut sobrie, & juste, & pie vivatur in hoc Seculo, quæ per illa bona habetur, non omnibus & singulis hominibus æque adest; quibus autem adest, ex misericordia Dei adest: quibus vero non adest, ex justo Dei judicio non adest, ita exigente illorum iniquitate.

8 Constat quinto, quod Homo ad Christum conversus, Deique misericordiâ justus effectus, veram justitiam recuperat; & sane eandem, quam habuit primus Homo, quamvis interim non adeo lætam, expeditam, & perfectam; ideoque efficitur vere potens & idoneus ad obsequendum voluntati Dei, ejusque mandata ritè & recte adimplenda. Quod si ob operis arduitatem, aut gravem occurrentem tentationem, imparem se forsan aliquando agnoscat ad persistendum in Dei obsequio, saltem orare poterit, & (ut phrasi Augustiniana loquar) gemitu voluntatis, impetrare donum facultatis. Hac de causa Patres Justum monent, ut jugiter inket orationibus & obsecrationibus, quibus
im-

impetret vel augmentum caritatis, qua in tentationibus quæ accidere possunt victor evadat, vel liberationem ab iisdem tentationibus.

9. Constat denique, Homines alienos a Fide & Caritate, posse facere, quinimo quandoque actu facere quædam opera se ipsis bona & laudabilia, atque a quibusdam aliis pravis & iniquis abstinere; ejusmodi tamen bona officia, cum spiritu fidei & caritatis, atque in Domino peracta non sint, prodesse quidem illis possunt ad honestatem hujus vitæ, & quandam bonam civilem conversationem inter homines, ac etiam ut minus puniantur in alia vita; non tamen ut ab omni damnatione liberentur, & salutem consequantur æternam; prout passim advertit D. Augustinus (i). Quibus omnibus accurate retentis =.

10. Dico primo, quod ut primus homo & Angeli in accepta justitia starent obsequentes Deo suo, ejusque præcepta custodiendo, & ad perfectam immortalitatem pervenire mererentur, eguerunt adiutorio gratiæ Dei, sine quo quemadmodum in bono perseverare non poterant, ita neque divina implere mandata. Id patet, tum ex supra notatis, tum quia omnia bona, præsertim maxima, qualia sunt fides & dilectio Dei, aliunde haberi non possunt, nisi a Deo donentur; prout, etiam nondum exorta Pelagiana hæresi docuit, & probavit D. Augustinus contra Manichæos agens de primo homine (j); idque expressius docuit post ipsius Pelagianæ hæresis confutationem (l). Verum nil clarius desiderari potest Canone 19. Concilii Arausiaci secundi, ubi statuitur quod *Natura humana, etiamsi in illa integritate in qua condita est permaneret, nullo modo se ipsam Creatori suo non adjuvante servaret*; quæ Ecclesiastica definitio decerpta est ex Epistola 185. D. Augustini ad Paulinum. Certum est autem, quod sicut natura illa sine adiutorio Dei inhabilis erat ad se ipsam servandam, ita sine illo præcepta Dei implere non poterat; nihil enim aliud est servare se in integritate & innocentia vitæ, quam perseverare in custodia mandatorum.

(i) Aug. Lib. 4. Cont. Jul. cap. 3. Lib. 3. de Doct. Christi cap. 6. 7. &c. Epist. 164. Evod. alias ep. 99. Ep. 144. Marcellino alias Ep. 5. &c.

(j) De Lib. arb. lib. 2. cap. 19. (l) Lib. de Corr. & Gr. ca. 10. 11. 12.

11. Dico secundo, quod homo in statu naturæ lapsæ, ut adimpleat divinæ legis præcepta *sicut oportet* ad gerendam & perficiendam iustitiam, æternamque salutem consequendam, necessario eget Gratia Christi, hoc est, gratia fidei, conversionis, dilectionis &c. Id patet ex secundo notato, & comprobari quoque potest innumeris penè & evidentibus scripturæ divinæ, patrumque testimoniis, quæ omnibus obvia sunt, & facile observari possunt apud D. Augustinum, præcipue in Libris de Nat. & Grat., ac de Spirit. & Litt. Similiter catholicam hanc veritatem confirmant omnia Patrum argumenta, quibus humani generis ad verum salutare cognoscendum infirmitatem, & ad omnia veræ virtutis ac pietatis studia ineptitudinem, ex Philosophorum cæcitate demonstrant; indeque colligunt, Christi, & Evangelii necessitatem. Id insuper luculenter confirmatur argumento ex Ecclesiæ orationibus deducto; cum enim oreitur Deus ut faciat nos facere quæ præcipit, creditur ergo quod in sua gratia præstet, cum (ut ajunt Patres Africani in epistola ad Innocentium (m)) *ipsa oratio clarissima sit Gratiæ testificatio*. Certum itidem est, quod de mandatorum custodia agenda sunt Deo gratiæ, & in illo, non in nobis gloriandum est. Tandem, cum salutaris obedientia sit maximum bonum, debet esse donum gratiæ Dei, a quo sunt omnia bona, & præsertim maxima, quibus revera boni sumus.

(m) Ep. 177.
inter August.
olim. Ep. 95.

12. Dico tertio, quædam bona opera infidelium, quibus videntur nonnulla legis præcepta adimplere, si dicantur esse ab hominis natura, quatenus, præcise non proveniunt ab illa principali gratia, quæ est spiritus fidei per dilectionem operantis, verum dicitur; atque in hoc sensu intelligendus est Angelicus Doctor, cum aliquando asserit, alienos a Gratia, aliqua bona officia præstare. Si verò ejusmodi Infidelium opera, ita ex naturæ viribus affirmantur esse, ut omne divini adiutorii genus excludatur, atque dona Dei esse omnino negetur, falsum dicitur, & conciliis, ac SS. Patribus aperte contradicatur. Concilium enim Arausica-
num

num supra relatum generaliter loquens, omnia prorsus bona Deo attribuit, & homini nonnisi vanitatem & peccatum adscribit inquit (n): *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quid autem veritatis & justitiæ habet homo, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac erêmo.* Et D. Augustinus loquens de Polemonis temperantia, ad quam Xenocrate disputante, se repente ex ebrietate convertit, censet intolerabilis superbiæ & ingratitude esse, nolle illud temperantiæ bonum Deo tribuere (o): *Quamquam ergo ille [Polemo] non Deo fuerit acquisitus, sed tantum a dominatu luxuriæ liberatus, tamen ne idipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed divino.* Ipsius namque corporis, quod est infimum nostrum, si qua bona sunt, sicut forma & vires, & salus, & si quid ejusmodi est, non sunt nisi ex Deo Creatore, ac perfectore naturæ; quanto magis animi bona donare nullus alius potest? Quid enim superbius vel ingratius cogitare potest humana vecordia, si putaverit, cum carne pulchrum faciat Deus hominem, animo castum ab homine fieri? Cumque subinde Sacrae Scripturæ auctoritate probasset, continentiam esse donum Dei, subdit (p): *Polemo ergo, si ex luxurioso continens factus, ita sciret cujus esset hoc donum, & eum abiectis superstitionibus gentium pie coleret, non solum continens, sed etiam veraciter sapiens & salubriter religiosus existeret, quod ei non tantum ad præsentis vitæ honestatem, verum etiam ad futuræ immortalitatem valeret.* Ideo autem meritò bonum illud a Deo donatum Polemoni inutile extitit ad felicitatis immortalitatem, quia non pia intentione, non recto fine, non bene bonum fecit.

(n) *Arausica*
2. *Can.* 22.

(o) *Epi.* 144.
alias Epist.
130.

(p) *Sap. Cap.*
8. *V.* 21.

13. Quod si reclamantibus Scripturis, Conciliis, & Patribus, ac tota Theologia, quin & bona Philosophia, [quæ, ut omne ens a primo & essentiali ac summo ente, ita etiam omne bonum a primo essentiali ac summo bono derivare docet] si [inquam] adversus omnem divinam auctoritatem, & rectam rationem pertinaces docere aliqui pergant, solis naturæ viribus, ab-

absque ullo genere divini auxilii posse quædam bona opera fieri, & naturalia præcepta adimpleri; quoniam saltem concedunt, ejusmodi opera non esse meritoria, sed sterilia & infructuosa ad æternum Dei Regnum obtinendum; propterea effrænis illorum opinandi licentia nullum facessere debet supratraditæ doctrinæ negotium; sufficit enim assertoribus veræ gratiæ, quod illius necessitas non tollatur, adeo ut vera pietas, & bonorum operum justitia, atque ipsa æterna salus aliunde hominibus non contingat, quam ex eadem gratia Christi Salvatoris.

14. Hinc elucet, quæstionem tanta contentione a Neotericis agitatam: An Infideles aliqua bona opera faciant? Et an omnia illorum opera sint totidem peccata? prorsus inutiliter discuti. Quidquid enim inde eliciatur, prodesse nequit ad salutem miseræ humanitati, neque ad ædificationem catholicæ veritati. Quin huic fortasse nocere posse videtur. Quamvis enim execrationem & damnationem metuentes protestentur, gentilium opera, quæ ipsis videntur bona, non esse meritoria, neque ad Regnum Cœlorum adipiscendum utilia; attamen, dum ista tractantur, periculum est, ne quemadmodum Infantibus sine baptismo decedentibus, extra Regnum Cœlorum felicem aliquam vitam in perpetuas æternitates [Campos fortassis Elysios] assignant, qui fuit unus ex articulis Pelagianæ Hæreseos olim damnatis; ita Pagana in impietate proficientes eundem errorem ad aliquos etiam adultos homines [puta ad Mundi Sapientes, vel qui in Sinis laudabiliter vixisse perhibentur, aut vivere videntur] etiam si non sint Christiani extendant; quo nihil foret Sanctissimæ nostræ Religioni exitiosius; atque adeo a Christifidelibus execrandum & anathematizandum est; firmiterque credendum, neminem divinam legem rectè ac salubriter adimplere, nisi maneat in Christo; & consequens esse, ut qui cum Christo non est, cum Diabolo sit. Sed quo, discefferam hac Ecclasi, rediens.

15. Integram hanc doctrinam tradit Angelicus (9). Cum enim ex Augustini testimonio in libro de hæresibus ad QuodvultDeum num. 88. dixisset, *pertinere ad Hæresim Pelagianam, ut credant sine gratia*
Her

(9) 1. 2. qu.
109. art. 4.

Hominem posse facere omnia Divina mandata, probat, quod homo nequit sine gratia seu Dei auxilio implere legis præcepta, sive quo ad substantiam operum, sive quantum ad modum faciendi. In loco autem a D. Thoma citato hæc habet Augustinus: *Pelagianorum est Hæresis, hoc tempore omnium recentissima &c. . . . Hi Dei gratiæ, qua prædestinati sumus in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, & qua erui- mur de potestate tenebrarum ut in eum credamus, at- que in Regnum ipsius transferamus in tan- tum inimici sunt, ut sine hac posse hominem credant facere omnia divina mandata*. Quoniam enim Pelagia- ni quasdam gratias admittere visi sunt, ut legem, prædicationem, cognitionem, illuminationem, revela- tionem Evangelii, & Mysteriorum fidei; quæ omnia legis & doctrinæ nomine comprehenduntur, ideò D. Augustinus accurate notat, Pelagianorum errorem con- sistere, non in cujuslibet gratiæ abnegatione, sed in illius qua Christiani sumus, qua in filios Dei adopta- mur, & quæ principaliter consistit in subministratione Sancti Spiritus, seu in inspiratione fidei & caritatis, si- ne qua hominem divina omnia præcepta adimplere pos- se dicebant. Quam impietatem suadere conabantur humanæ rationis argumentis, & quibusdam Scripturæ Sacræ testimoniis quæ ad suum sensum trahebant. Ea hîc referre non pgebit cum opportunis responsionibus; lucem enim afferent, tum ad ea quæ subinde dicen- da erunt in discussione reliquarum propositionum; tum ad dignoscendum, quam inepte ab aliquibus harum propositionum damnatio ad præoccupatas suas opinio- nes stabiliendas detorqueatur.

16 In primis itaque Pelagius apud D. Augustinum initio libri de Natura & Gratia, prætextu obstruendi os quorundam perversorum Hominum, qui in suis sce- leribus se excusatos haberi volunt, suadere tentavit, inesse hominibus, etiam sine Fide & Gratia Christi, in- tegram potestatem seu possibilitatem observandi legem, justeque vivendi; *secus* [inquebat (r)] *justa videre-* (r) *de nat. & tur peccatoris querela, & patrocinium de infirmitate grat. cap. 7.*

naturæ obtineret, si possibilia ei non forent præcepta.

17. Deinde obiicere solent, nos si velimus posse servare mandata; testante scriptura: *Considera* [ait Dominus (s)] *quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & e contrario mortem & malum.* (s) Deuter. Cap. 30. v. 15. (t) ib. v. 19. (t). *Elige ergo vitam, ut & tu vivas. Et expressius alibi (u); Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui: adjecit ei mandata & præcepta sua: si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam & ignem; ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* (u) Ecclesiast. Cap. 15. v. 14. 15. 16. 17.

18. Proferunt item laudabilia Infidelium opera, qui & casti, & sobrii, & modesti, & misericordes aliquando sine Christiana gratia inveniuntur [unde etiam Apostolus testatur (x), *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt facere.*] Quo argumento, teste Augustino (y) utebantur Pelagiani, Jul. Lib. 4. Cap. 3. *negantes dona Dei esse virtutes, quibus recte vivitur; & eas naturæ voluntatique humanæ, non gratiæ Dei tribuentes, quod eas virtutes nonnumquam habeant Infideles.* (x) Rom. cap. 2. v. 14. (y) Contra.

19. Tandem adduci solet argumentum Cælestii relatum a D. Augustino (z), quod est hujusmodi: *Quo modis constat omne peccatum? Duobus, ni fallor, si, aut illa fiant quæ prohibentur, aut illa non fiant quæ jubentur. Tam certe omnia illa, quæ prohibita sunt, vitari possunt, quam quæ præcepta sunt perfici; nam frustra aut prohiberetur, aut juberetur quod vel caveri, vel impleri non possit. Huc revocari potest murmur illud Pelagianorum dicentium (a): Non jubere Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. Pariter alii urgent, Præcepta Dei non esse impossibilia: Non esse tyrannica, ut imponant quod est importabile: onera mandatorum levia esse, & legis christi jugum suave. Quæ scilicet omnia verissima sunt; at in perversum sensum detorquentur ab inimicis Gratiæ Dei, ut suas confirmant opinationes,* (z) De per. fect. Just. ca. 5. Ratio. 11. (a) ap. Aug. de Grat. & Lib. arb. cap. 16.

20. Neoterici Scholæ Theologi, generaliter se expedire solent unica responsione; docentes unanimiter, adesse, semperque adfuisse omnibus & singulis hominibus potentiam, si non proximam, saltem remotam adimplendi mandata Dei, ratione cujusdam Gratiæ, quam sufficientem vocant, & quam nemini umquam a Deo negatam fuisse, aut negari asserunt. Hac brevi responsione evertere putant Protestantium blasphemiam dicentium, Dei præcepta esse hominibus impossibilia; & simul censent satisfieri improborum querelis a Pelagio productis.

21. Verum isthæc responsio, quantum sapio, quantum capio, aut merus est verborum jocus, aut manifestum errorem continere videtur. Si enim dicatur [prout docere videntur nonnulli ex his neotericis] omnes habere quidem sufficientem gratiam, atque adeo perfecte posse adimplere legem; veruntamen alia majori [quam efficacem vocant] gratia indigere, sine qua impossibile sit quod aliquod vel minimum bonum agant, præceptaque impleant. Quid absurdius cogitari potest quam quoddam sufficiens, quod revera non sufficit? Et quid ineptius fingi valet, quam potentiam illam reperiri, cui si nihil aliud addatur, ad nihilum valet? Quare isto loquendi modo non rescinditur peccantium querela: reponere siquidem valent, se quidem recepisse aliqua; non tamen omnia, eaque principaliora requisita ad hoc ut legem observent, & quorum defectu numquam lex observabitur; atque ideo excusatos se volunt haberi in suis transgressionibus. Quare ad retundendam ejusmodi impudentiam alia responsione utendum est.

22. Quod si cum aliis ex iis Theologis dicatur, omnes homines, nemine prorsus excepto, habere gratiam revera sufficientem, adeo ut alia nova, eaque speciali gratia fidei & dilectionis non egeant ut disponantur ad justificationem, & fiant idonei ad salubriter observandam divinam legem; inde sequitur, vel non esse necessarium ut suscepta fide & dilectione Dei Christiani fiant, quandoquidem ex parte gratiæ

habent omnia quæ requiruntur, & sufficiunt ad servanda præcepta: vel ad illa bona fidei, & dilectionis Dei hominem pervenire posse, absque alia superaddita gratia, qua eadem bona donentur: utrumque autem impium, & hæreticum foret asserere; scilicet, tum hominem sine fide & dilectione Dei ad veram iustitiam, æternamque salutem attingere: tum eandem fidem & dilectionem non haberi per specialem gratiam, per quam hæc eadem bona a Deo donentur. Hinc est quod allata responsio, in hoc secundo sensu accepta non displicuit Pelagio; nam ipse quoque disertis verbis docuit, tum adesse cunctis hominibus possibilitatem seu potentiam proximam bonum agendi, & legem adimplendi: tum eandem possibilitatem ex Dei adiutorio & gratia haberi, prout videre est apud Augustinum in libro de Natura & Gratia; & expressius in libro de Gratia Christi (b), ubi ait: *Quod possumus omne bonum facere. dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat.* & antea dixerat (c): *Posse, ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit Ergo in voluntate & opere bono, laus hominis est; imo & hominis, & Dei, qui ipsius voluntatis & operis possibilitatem dedit; quique ipsam possibilitatem, gratiæ suæ adjuvat semper auxilio.*

(b) De Grat.
Chr. cap. 25.

(c) ib. cap. 4.

(d) lib. de nat.
& grat. cap.
18.

(e) ib. ca. 49.

23. Sanctus vero Augustinus eandem possibilitatem acriter impugnat, & merito quidem; inflat enim magis superbiam hominum; nec removet, sed tegit ac fovet naturæ corruptæ vulnera, impedit exercitium orandi; quid enim stultius [ait ipse (d)] quam orare pro eo, quod in potestate tua habeas? Denique supervacaneam reddit Christi gratiam. Agnoscat ergo necesse est humanum genus suam infirmitatem & imbecillitatem, quæ ob carentiam divini luminis, & ob pravas suas cupiditates accidit; indeque ad Salvatorem confugiat, ejus gratia sanandum: *Vitiata est* [inquit S. Augustinus (e)] *natura de qua loquimur. Quid superbit terra & cinis? Vitiata est, medicum implorat, sana animam meam clamat. Quid intercludit has voces, ut defendendo quasi præsentem possibilitatem, fu-*

futuram impediat sanitatem? Et infra (f). Orare sinatur ut sanetur. Quid tantum de naturæ possibilitate præsumitur? Vulnerata, sauciata, vexata, perdita est. Vera confessione, non falsa defensione opus habet. (f) Cap. 53.

24. Qua gravissima Sancti Patris animadversione, perspicuum est comprehendendi quoque modernos gratiæ sufficientis auctores, eam secundo modo exponentes; asserunt enim, mediante illa humanam naturam in omnibus hominibus reddi proxime potentem ad pie observandam legem Dei, etiam antequam homines fidem suscipiant, ad Deum convertantur, & Christiani fiant. Quam doctrinam, si semel sibi homines persuadeant, sanos, viribusque potentes se credent, sicque futuram non inquirent sanitatem, neque opus habebunt medico & salvatore; quod impie cogitaretur. Et profecto quid opus est tanto piorum gemitu a Deo petere ut detur incredulis fides, & credentibus profectus ac perseverantia in bonis, si omnes homines vel illa bona jam habent, vel in eorum potestate ita constituta sunt, ut sibimetipsis præstare plenissime possint ratione illius proximæ possibilitatis, provenientis ex illa gratia sufficiente, quæ nulli umquam defuit, neque deesse potest, prout isti profitentur? *Prorsus non oramus [ajebat S. Augustinus] sed orare nos fingimus, si nos ipsos, non illum credimus facere quod oramus; si petimus quod in nostra credimus positum potestate.* Falso itaque, & contra Ecclesiæ sensum ac fidem præsumitur in cunctis hominibus ejusmodi possibilitas.

25. Quæ postremo rejici potest ex communi SS. Patrum sensu, qui unanimiter, ex omnium hominum cæcitate, & inhabilitate ad cognoscendum salutare verum, colligunt eorundem ineptitudinem vel etiam impotentiam ad quæcumque veræ pietatis opera exercenda; & inde necessitatem Gratiæ Christi. Manifeste igitur falsum est, & contra communem Patrum mentem præsumere quod omnibus hominibus adsit tam perfecta possibilitas fervendi mandata Dei, ut alio adjutorio gratiave non egeant. Quamobrem neglecta nova ista, aut vana aut erronea recentiorum cogitatio-

ne, me confero ad responsa, quæ juxta sanam & catholicam Ecclesiæ doctrinam dedit D. Augustinus, & collegit D. Thomas.

26. Ad primum, relatum §. 16. de querela facta ex infirmitate, aut etiam impotentia naturæ, constat quid dicendum sit, si supponantur sequentes veritates, quæ a nemine Catholicorum repudiari queunt. 1. Quod Deus fecit hominem rectum: 2. Quod a Deo, ejusque gratia nos non separant nisi peccata nostra: 3. Quod Deus neminem deserit nisi prius deseratur: 4. Quod in miseras cæcitatibus & malitiæ seu pravæ cupiditatis non Deus, sed Homo ipsemet iniqua sua voluntate se conjecit, atque in iisdem eadem iniquitate volens persistit. Ex quibus veritatibus elucet, quod Homo lapsus, non potest juste conqueri, & se excusare de peccato, ex eo quod gratiam non acceperit; nam eam ipse peccando amisit ac demeruit; ideoque ex sola Dei misericordia debet illam sperare, non autem ex justitia, ac de Jure prætereendere; alias si aliquo titulo ei juste deberetur; non gratis omnino daretur; quod veræ gratiæ notioni repugnat prout observat D. Augustinus inquitens (g): *Cum vero non liberet nisi gratia, nihil justum invenit in eo quem liberat; non voluntatem, non operationem, non saltem ipsam excusationem; nam si hæc justa est, merito non gratia liberatur quisquis ea utitur. Novimus enim liberari per Gratiam Christi quosdam etiam eorum, qui dicunt: Quid adhuc conqueritur (h)? Nam voluntati ejus quis resistit? Quæ si justa est excusatio, non jam gratuita gratia, sed propter hujus excusationis justitiam liberantur. Si autem gratia est qua liberantur, profecto hæc excusatio justa non est; tum enim vere gratia est qua homo liberatur, si non secundum debitum justitiæ retribuitur. Nihil ergo fit in eis qui dicunt = Quid adhuc conqueritur? Nam voluntati ejus quis resistit? Nisi quod legitur in Libro Salomonis = (i) Insipientia viri violat vias ejus; Deum autem causatur in corde suo. Non itaque expeditius ac solidius retundi potest Hominis queruli impudentia, quam responso illo Apostoli (j): O Homo,*
- (g) Ep. 194. ad Sixt. olim
Ep. 106. n. 29.
- (h) ad Rom. cap. 9. 19.
- (i) Proverb. cap. 19. v. 3.
- (j) Rom. cap. 9. v. 20.
- tu

tu quis es, qui respondeas Deo? Monere volens [ut exponit D: Fulgentius (l)] quod Homo recorderetur se peccatorem esse; ac proinde si Deus illi miseretur, gratias agat: si vero obdurat [(m) non quidem impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam] debitum agnoscat; (n) quibus enim non impertitur nec digni sunt, nec merentur; at potius ut non impertiantur, hoc digni sunt, hoc merentur.

(l) de Verit. Prædest. Lib. 2. cap. 20.
(m) Aug. Ep. ad Six. 194. olim 105.
(n) ibid.

27. Eadem via procedit Angelicus Doctor, occasione solvendi fundamentum memoratæ querelæ, videlicet, quod nullus teneatur ad id, quod non est in ejus potestate; Ait enim, non excusari Hominem si præcepta non adimpleat, sed teneri facere etiam, quod sine auxilio gratiæ exequi non potest, licet ei desit gratia ad id præstandum; quia gratiæ denegatio provenit semper ex justo Judicio Dei, punientis aliquod præcedens peccatum: en ejus verba (o) : Quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur Homo, quæ non potest sine gratia præparante, sicut ad diligendum Deum & Proximum: & similiter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hæc potest cum auxilio gratiæ; quod quidem auxilium, quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur: quibus autem non datur, ex justitia non datur, in pœnam præcedentis, saltem originalis peccati, ut dicit Augustinus in Libro de Corrept. & grat. Hæc est germana responsio, quam ex Apostolo mutuavit Augustinus, & ab Augustino Angelicus Doctor; quare nobis quoque sufficere debet, neque necesse est Neotericorum tricis implicari; quicumque enim allegatam Epistolam ad Sixtum, & octo priora Capitula Libri de Corrept. & Grat. attente legerit, abunde hauriet unde instantiis omnibus improborum hominum satisfiat.

(o) 2. 2. qu. 2. art. 5. ad 1.

28. Ad id quod §. 17. obiectum est, de conditione illa: Si voluerimus, nos posse servare mandata; Respondet Augustinus (p), verissimum id esse; dum enim agitur de Divinæ Legis observantia, velle est facere; & bona voluntas, Deo sufficit. Certum item est,

(p) Lib. de perfect. Just. n. 42.

- est quod totum hominis bonum opus, totumque meritum est bene velle: sed hoc ipsum Dei donum est, non solum quatenus dat gratiam volentibus & nolentibus communem, sed quatenus donat ipsummet bonum velle, hoc est, fidem, dilectionem, obedientiam &c. per quæ dona & bona discernitur fidelis ab infideli, bonus a malo, obediens a contumace. Quapropter Scriptura Sacra, nedum his & similibus conditionibus nostram voluntatem monet & convenit, ut ostendatur nos esse liberi arbitrii, prout advertit D. Augustinus (q); sed etiam tuadet & jubet ut Deum oremus, atque a Deo postulemus ea ipsa bona, quæ Deus præcipit ut faciamus: *Certum est* [inquit (r)] *nos mandata servare si volumus; sed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus; sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulo ante posui = Præparatur voluntas a Domino: de quo dictum est (s) = a Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volent: de quo dictum est = (t) Deus est qui operatur in vobis & velle, & operari. Certum est nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit = faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis. Cum dicit = faciam ut faciatis, quid aliud dicit, nisi auferam a vobis cor lapideum unde non faciebatis, & dabo cor carneum unde faciatis (u)? Vires autem illæ efficacissimæ quas dat voluntati, nihil aliud sunt quam ipsa caritas, quam diffundit per Spiritum Sanctum in cordibus nostris [quæ procul dubio fidem supponit] scilicet dilectio Dei, & sanctissimæ ejus legis, prout ibidem fuse declarat S. Augustinus (x).*
- (q) De Grat. & Lib. arb. cap. 2.
(r) ib. ca. 16.
- (s) Ps. 36.
- (t) ad Philip. cap. 2.
- (u) Vide etiam lib. 4. ad Bonif. ca. 6.
- (x) de Gr. & lib. cap. 17. & 18.
29. Eodem modo exponit sensum aliorum textuum, quos retuli eodem §. 17. Non enim ita proponitur ante hominem Vita & Mors, bonum & malum, quasi utraque æqualiter sint in hominis potestate, & quantum quisque potest ad malum faciendum, tantum quo-

quoque valeat ad bonum amplectendum, ut prætendebant Pelagiani; sed proponitur utrumque, quia utriusque capax est homo; mortis tamen & mali, *per se*: vitæ vero & boni, *per gratiam*. Quid aliud enim est eligere vitam & bonum, quam credere in Deum, eumque diligendo & eligendo, rebus aliis omnibus præferre? Atqui fides, & dilectio nonne sunt Dei dona?

Audiatur Augustinus (y): *Positis ante hominem igne & aqua, quo vult quidem porriget manum; sed altior est qui vocat altius quam omnis humana cogitatio; quandoquidem initium corrigendi cor fides est, sicut scriptum est -- venies, & pertransibis ab initio fidei; & quisquis ita elegerit bonum, sicut unicuique Deus partitus est mensuram fidei: Et nemo potest ad me venire, ait princeps fidei nisi Pater meus qui misit me traxerit eum &c.* Idem Scripturæ testimonium sibi objecerat D. Thomas, illudque duobus modis juxta mentem D. Augustini exposuit inquiring: *Dicendum, quod sicut Augustinus dicit in Hypognosticon, verbum illud intelligitur de Homine secundum statum naturæ integræ, quando nondum erat servus peccati, unde poterat peccare & non peccare: nunc etiam quodcumque vult homo datur ei; sed hoc quod bonum velit, habet ex auxilio gratiæ* (z).

(y) de Perf. Just. cap. 19. Canti. ca. 4. juxta Sept. Rom. ca. 11. V. 3. Jo. cap. 6. V. 44.

30. De laudabilibus autem quibusdam Gentilium operibus quid tenendum sit, constat ex doctrina supra tradita §. 12. (a). Quo vero ad illam Apostoli sententiam qua dicit, *Gentes naturaliter quæ legis sunt facere*, duas adhibet ejusmodi dicti Expositiones D. Augustinus (b). Primo dicit, Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis, quæ, adeptæ repromissionem a Deo factam per Hieremiam, pertinebant ad Testamentum novum, quod est, *Legem habere non in tabulis, sed in cordibus scriptam; hoc est, in intimo affectu justitiam legis amplecti, ubi fides per dilectionem operatur*. Sed quia instari poterat, Apostolum dixisse *naturaliter*, non autem *per gratiam*, removet ibidem ipse hunc scrupulum inquiring (c) -- *Nec moveat, quod* **NATURALITER** eos dixit *quæ legis sunt facere, non*

(z) 1. 2. qu. 109. art. 8. ad 3.

(a) ad 5. 18.

(b) De Sp. et Litt. ca. 26.

(c) ib. ca. 27.

spi-

spiritu Dei, non fide, non gratia; Hoc enim agit Spiritus gratiae, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis; vitium quippe contra naturam est, quod utique sanat gratia Proinde naturaliter homines quæ legis sunt faciunt; qui enim hoc non faciunt, vitio suo non faciunt, quo vitio lex Dei est deleta de cordibus; ac per hoc, vitio sanato, cum illic scribitur, fiunt quæ legis sunt naturaliter; non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura. Gentes ergo ad fidem conversæ, dicuntur ab Apostolo facere quæ legis sunt naturaliter, vel quia per gratiam fidei reparata natura, incipit redire ad statum suæ originis, qui a Patribus naturalis dici solet, hoc est, quem ab origine habuit: vel quia eadem gratia fit ut homo habeat bonam operationem, quæ naturaliter facta dici potest; sicut operatio vitiosa, contra naturam esse dicitur, quia eam labefactat, & suo congruente bono privat. Hanc D. Augustini expositionem, ut veritati congruentem commendat, & approbat D. Fulgentius

(d) Lib. de
Incarn. ad
Petr. diac.
cap. 25.

(e) In Ep. ad
Rom. cap. 2.
Lect. 2.

¶ 1. 2. qu.
109. art. 4.
ad 1.

(f) De Spir.
¶ Litt. c. 28.

(g) ibid.

(d): eandemque interpretationem sequutus est D. Thomas scribens super eundem Apostoli locum (e), ubi inquit: *Exponendum est naturaliter, id est, per naturam gratiæ reformatam; loquitur enim de Gentibus ad fidem conversis &c.*

31. Altera Apostolici illius dicti expositio est, quod Gentes naturaliter faciunt utcumque opera quædam secundum se bona, sed ad veram pietatem minime spectantia. Unde de illis loquens D. Augustinus cum notasset (f); quod *non usque adeo in anima humana Imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint*, ait quod etiam ibi lex Dei non ex omni parte per injustitiam deleta fuerat (g); nam & ipsi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis & sentit, & facit, sed pietas quæ in aliam vitam transfert beatam & æternam, legem habet immaculatam convertentem animas, ut ex illo lumine renouentur &c. Idemque docet D. Fulgentius his

ver-

verbis (b): Quod si quibusdam cognoscentibus Deum, nec tamen sicut Deum glorificantibus, cognitio illa nihil profuit ad salutem, quomodo hi potuerunt justi esse apud Deum, qui sic in suis moribus, atque operibus bonitatis aliquid servant, ut hoc ad finem Christianæ fidei, caritatisque non referant? Quibus aliqua quidem bona, quæ ad societatis humanæ pertinent æquitatem, inesse possunt; sed quia non caritate Dei fiunt, prodesse non possunt.

(b) Lib. de
Incarnat. ad
Petr. diacon.
cap. 26.

32. Ad ratiocinationem Cælestii relata §. 19. jam in superioribus capitibus ejusdem libri, generaliter & expeditè paucis verbis satisfecerat Augustinus (i) dicendo, quod si homo non esset liberi arbitrii, & ad illum non spectaret legem implere, & absolute id nulla ratione posset, non ei quidquam præciperetur; sed si gratia non esset necessaria, non oraretur; orandum autem est, ut constet; igitur evidens est requiri gratiam, sicut requiritur liberum arbitrium. Solutionem vero adhibitam a D. Thoma jam retuli §. 27.

(i) Cap. 10.
de Perf. just.

33. Quod porro addunt, Dei præcepta non esse impossibilia [quod passim ab omnibus Neotericis generaliter inculcatur;] Id verissimum est, ac de fide tenendum, si de homine justificato, & jam sub gratia constituto agatur, cum definita fuerit hæc veritas contra errores Protestantium a Sacrosancta Tridentina Synodo iis verbis (j): Si quis dixerit, Dei præcepta, homini etiam justificato, & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anathema sit. Si vero sermo sit de homine absolute loquendo, neque audendum est dicere, Deum ei præcipere aliquod impossibile; at non illico in aliud oppositum extremum erroris præcipitandum est, ut Dei præcepta dicantur ad observandum possibilia sine gratia; ut enim ad ejusmodi objectionem ait D. Thomas (l); Illud quod possumus cum auxilio divino, non est nobis omnino impossibile, secundum illud Philosophi in 3. Ethic., quæ per amicos possumus, aliquantulum nos possumus. Et refert auctoritatem D. Hieronymi in exposit. fidei Cathol. ad Damasum, qua confitetur, sic nostrum esse liberum arbitrium,

(j) Sess. 6.
Cap. 18.

(l) 1. 2. qu.
109. art. 4.
ad 2. vide
2. 2. qu. 2.
art. 5. ad 1.

- ut dicamus, nos semper indigere Dei auxilio. Hinc D. Augustinus docet, quod si res habeatur cum infidelibus (m); primum exhortentur ad fidem, qua Christiani fiant, & ejus nomini subiiciantur, sine quo salvi esse non possunt: Si autem cum fidelibus, hortandi sunt ut faciant quod sentiunt se posse facere: & si difficultatem experiantur, fidelissimis & perseverantissimis precibus, & misericordiae promptis operibus, facilitatem a Domino impetrare persistant. Juxta quam sententiam
- (m) De Nat. & Grat. cap. 68. Sacrum Tridentinum Concilium ait (n): Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis; quæ sententia, fere tota ex ipso Augustino desumpta est (o).
- (n) Sess. 6. Cap. 11. 34. Commendatur autem tamquam leve & suave Evangelicæ legis jugum, non quia conscientiae relaxet habenas, & concupiscentiae indulgeat stimulis, prout a quibusdam stultè & perversissime intelligi videtur; sed leve & suave dicitur, tum quia ut ait Augustinus (p): Lex Christi, gratia & simplicitate fidei exonerat nos sarcinis innumerabilium observationum, quod erat revera grave jugum, sed duræ cervici convenienter impositum: tum quia leve fit ea consideratione, quod brevi observantiæ labore vitantur æterni impiorum dolores, & pervenitur ad æternam iustorum felicitatem, juxta illud Psalmistæ (q): Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis: tum tandem præcipue, quia lex Christi est lex amoris, omnia autem sæva & immania [ut ait Augustinus (r)] prorsus facilia, & prope nulla efficit amor; omnia quippe fiunt facilia caritati, cui Christi sarcina levis est; unde in memorato Psalmo dicitur (s): Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum; dilatio autem cordis est delectatio justitiæ ut ibi ait Augustinus (t), & perfecta caritas facit præcepti sarcinam levem, non solum non prementem onere ponderum, verumtamen sublevantem vice pennarum.
- (o) De Nat. & Grat. cap. 43. 35. Hæc aliquanto fusius tractare non me piguit, quia prodesse posse arbitror non modo ad retundendos
- (p) Serm. 70. olim Serm. 9. de Verb. Dom.
- (q) Psal. 118. V. 96.
- (r) De Nat. & Grat. cap. 69.
- (s) Ps. 118. V. 32.
- (t) Conc. 11. in Ps. 118. Lib. de perf. iust. cap. 10.

dos Quesnelli cavillos circa possibilitatem servandi mandata, sed etiam ad continenda intra limites Neoteri-
corum quorundam ingenia, qui nimio erga propriæ scho-
læ placita amore præoccupati ad oppositum errorem
deflectere videntur. Non enim præcise damnatam cen-
seo hanc propositionem, quia a Quesnello non adstrua-
tur in omnibus gratia sufficiens adimplenda mandata,
qualis in eorum scholis a duobus circiter seculis exco-
gitata est; sed vel quia cum non aliam videatur agno-
scere gratiam quam justificantem, unde sequeretur in
vanum præcipi ipsis quoque fidelibus, cum tamen in
ipsis *fides orando impetret quod lex imperat* (u): Vel (u) de Spir.
potius, quia cum non aliam gratiam videatur agnosce- & Lit. cap.
re quam irresistibilem, quæ cum victrici delectatione 29.
indeliberata Jansenii congruat, in vanum utique præ-
ciperet Deus, quoties non immissa victrici indelibera-
ta delectatione iustitiæ præciperet, quia absque hac
[idest sine illa gratia, quam in secunda propositione
dixerat esse *principium efficax boni cujuscumque gene-
ris, quæ sit necessaria ad omne opus bonum, & sine
qua nihil fit, nec fieri potest*] voluntas esset irrefisti-
biliter determinata ad inobedientiam a victrici de-
lectatione concupiscentiæ. Vel tandem quia juxta ip-
sius systema, cum gratia numquam frustrari possit suo
effectu aut reiici, sequeretur, transgressionem manda-
torum semper procedere ex defectu gratiæ, cum ta-
men aperte Scriptura testetur, gratiam quandoque in
vacuum recipi, & nos Spiritui Sancto resistere, ob-
durantes corda ejus voci, & impugnando amorem
quem inspirat.

PROPOSITIO IV.

*Ita Domine . Omnia possibilia sunt ei , cui omnia
possibilia facis , eadem operando in illo .*

1. **P**Ræcedentibus affinis est hæc quoque propo-
siti-
tio ; adeoque utpote vaga , tum in rectum ,
tum in pravum sensum detorqueri po-
test . Utrique Apostolus agebat : *omnia possum
in eo qui me confortat* : & Divus Augustinus : *cum
fortis , & potens voluntas præparatur* [idest datur]
*a Domino , facile fit opus pietatis , quod prius diffici-
le , atque impossibile fuit .* At non his limitibus se con-
tinere videtur Quæsnelli scopus ; qui putat operari De-
um in voluntates immissa delectatione indeliberata ;
qua absente , impossibilis est mandatorum observatio ,
& cujus dumtaxat præsentia , & possibilia ipsa man-
data evadunt . Imo secundum ipsum , quoties Iusti le-
gem transgrediendo peccant , impossibilia ipsis sunt præ-
cepta , [quod damnatum fuit a Tridentino (a)] si-
quidem si Deus operaretur in Iusto mandatorum ob-
servantiam , non ea transgredierentur ; ergo quoties
transgrediuntur , toties illis deest gratia illa , quæ
ex prop. 10. est -- *operatio manus omnipotentis Dei ,
quam nihil impedire potest seu retardare : & sine qua
[ex prop. 2.] nihil fit , nec fieri potest ;* adeoque im-
possibilis redditur observantia .

(a) Sess. 6.
Can. 18.

PROPOSITIO V.

*Quando Deus non emollit cor per interiorem
unctionem Gratiae suae, exhortationes, &
gratiae exteriores non inserviunt,
nisi ad illud magis obdurandum.*

1. **I**mpoenitentium cor, voluntaria malitia, non vero exterioribus gratiis obduratur; quare divinae bonitati injuriosa, erronea, impia, blasphema est haec propositio, quatenus innuit quod exhortationes & gratiae exteriores obdurationem per se causent. Utique passim apud Divum Augustinum legitur (b), quod littera per se ipsam occidit, quia jubendo bonum & non largiendo caritatem, reos praevagationis facit. Item (c) quod doctrinam qui audiunt & legunt sine gratia, peiores fiunt inimici, & quod videmus etiam doctrinam obesse. Similia passim occurrunt in ipsius opusculis contra Pelagianos (d), qui excepta lege nullam aliam gratiam necessariam esse arguebant, dicentes -- non juberet Deus quod sciret non posse ab Homine fieri. Id testatur Augustinus (e), calidissimas Pelagianorum artes revelans: Nusquam isti inimici gratiae [ait] ad eandem gratiam vehementius oppugnandam occultiores moliuntur insidias, quam ubi legem laudant, quae sine dubitatione laudanda est.

(b) Lib. 1. op. imp. cap. 94.

(c) Ep. 215. ad Vital. alias Ep. 107.

(d) De Grat. & lib. arb. cap. 16.

(e) Lib. 4. ad Bonif. cap. 5.

2. Verum, aliud est dicere quod littera occidit, quod reos praevagationis facit; & aliud est dicere, quod exhortationes & gratiae exteriores obdurant, ut ait Quesnellus, quod nusquam apud Augustinum vel alios probatos Ecclesiae Patres dictum invenietur. Quod Augustinus de Lege sine gratia adjuvante scripsit, hauserat ex Apostolo (f), qui contra Judaeos superbientes de lege scripserat: Lex subintravit, ut abundaret delictum, cum tamen data fuerit ut delicta tollantur, & cessent: item quod littera occidit (g), quamvis

(f) Rom. cap. 5. v. 10.

(g) 2. Cor. ca. 3. v. 6.

lex

(h) 1. Cor.
cap. 13. V.
56.

(i) ad Galat.
ca. 2. V. 21.

lex subditos a criminibus deterreat: & (h) quod *virtus peccati lex* &c. Judæi enim habita lege eo superbiæ devenerant, ut solam legem sibi sufficere ut justificarentur, neque gratiam requiri sed tantum liberum arbitrium putarent; contra quos Apostolus argumentabatur (i): *Si ex lege justitia, ergo Christus gratis mortuus est*; ubi Augustinus notat: *ad hoc assidue ducit, & commendat ista Apostolus, propter Judæos, qui de lege gloriabantur, & libero suo arbitrio legem sufficere arbitrabantur; ignorantes Dei justitiam; idest, ex fide justitiam datam a Domino, & suam volentes statuere, quasi suis viribus impletam, non dante fide impetratam Ergo cum de his tractat, opposuit sibi: Quid ergo lex? quasi diceret, quæ utilitas legis? & respondet: Prævaricationis gratia posita est. Hoc est quod dicit alibi: lex subintravit, ut abundaret delictum &c. Porro cum eundem errorem postea innovarent Pelagiani, ad eorum errorem confutandum eandem viam terit Augustinus quam elegerat Apostolus; probando, legem a gratia sejunctam, reos facere homines jubendo, & auxilium non præstando; cum ipsa imposita fuerit, ut ostenderet quid faciendum esset, non autem ut se sola homines justificaret. Non tamen inde inferri potest a Quesnello quod lex obduret, quamvis lex occidat; *Mandato enim si obediatur* [inquit Augustinus (j)] *utique vita est; sed inventum est esse in mortem, dum fit contra mandatum, ut non solum peccatum fiat* [quod etiam ante mandatum fiebat] *sed hoc abundantius & perniciosius, ut jam a SCIENTE, & PRÆVARICANTE PECCETUR. Peccatum enim* [inquit Apostolus] *OCCASIONE ACCEPTA per mandatum* [non ait quod mandatum obduret] *fefellit me, & per illud occidit. Peccatum, non legitime utentes lege, ex prohibitione AUCTO DESIDERIO dulcius factum est Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum* [id falsum esset, si non interserviret nisi ad magis obdurandum ut ait Quesnellus] *jubenda enim jubet, & prohibenda prohibet. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit.*
In*

In male utente quippe vitium est, non in mandato ipso quod bonum est, quoniam bona est lex, si quis ea legitime utatur Itaque ad nihil aliud accipit legem, qui non ea legitime utitur, nisi ut peccatum ejus quod latebat ante prohibitionem, apparere incipiat per prævaricationem.

3. Ex his liquet, jure damnatam fuisse propositionem hanc, utpote contumeliosam legi, exhortationibus, & gratiis exterioribus, eo quod ad obdurandum solummodo inservire asseritur. Cohærenter ad Augustini expositionem, Angelicus quoque hæc habet (1): *Lex dicitur occidisse, non quidem effective, sed occasio-* (1) 1. 2. qu. 98. art. 1. ad 2.
naliter ex sui imperfectione, in quantum scilicet gratiam non conferebat, per quam homines implere possent quod mandabat, vel vitare quod vetabat, & sic occasio illa non erat data (a lege) sed sumpta ab hominibus; unde & Apostolus ibidem dicit: Occasione accepta peccatum per mandatum seduxit me, & per illud occidit &c. Qua responsione non potest se purgare Quesnellus; siquidem in ejus systemate, quo Deus emollic cor, immissa indeliberata delectatione justitiæ; quando hæc deest, obduratur cor immissa irresistibili indeliberata delectatione concupiscentiæ; nam juxta Jansenium (m), *Homo in hoc statu, alternante Creaturæ, & Creatoris delectatione, nunc recte, nunc perperam fluctuat, prout Cæli, aut Terræ delectatio consensum ejus abripuerit.* Et absente delectatione Cælesti, cum necessario succedat indeliberata delectatio terrestris (n), *pondere illo tunc voluntas premitur, ac delectabiliter, imo insuperabiliter gratia absente ad peccandum trahitur; taliter, ut voluntas (o) ex illo visco nullo pacto propria potestate erui possit.* Hancque puto veram damnationis rationem; voluntaria enim peccantis malitia, non autem exhortationibus, aliisque exterioribus gratiis, obduratur impœnitentium cor; cum e contra Patres doceant inesse plerisque ab ipsa origine donum intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, & pœnitentiam, si congrua suis mentibus audiant verba, vel signa conspiciant: divinam Imaginem, quam in Dei co-

(m) lib. 4. de Grat. Chr. Sal. cap. 9.

(n) lib. 8. ib. cap. 20.

(o) Lib. 1. de Statu Nat. Lapsa. ca. 3.

gnitione & cælesti amore collocant, in nemine totaliter deletam fuisse testentur: & medicinam denique omnibus sanandis idoneam allatam fuisse prædicantes, eos mortis suæ auctores esse dicant. Quæ omnia internas innuunt gratias, quæ accedentibus exterioribus exhortationibus & gratiis, fructificare possunt absque eo quod eas comitetur uberior illa unctio, quam in irresistibili delectatione indeliberata collocat Quesnellus; adeoque tantum abest quod exhortationes & gratiæ exteriores non inserviant nisi ad obdurandum cor, quin potius ad conversionem & pœnitentiam ex Christi testimonio, & Patrum doctrina excitare possunt, & quandoque excitant.

PROPOSITIO VI.

Discrimen inter Fœdus Judaicum, & Christianum est, quod in illo Deus fugam peccati exigit, & implementum Legis a Peccatore, relinquendo illum in sua impotentia: in isto verò, Peccatori dat Deus quod jubet, illum sua gratia purificando,

PROPOSITIO VII.

Quæ utilitas pro Homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem?

Quæ vero felicitas non est admitteri ad fœdus, in quo nobis Deus donat quod petit a nobis?

- I. **D**iscrimen inter Fœdus Judaicum & Christianum exposuit Apostolus in Epistola ad Romanos (a) in eo consistere, quod in veteri fœdere Lex scripta erat in tabulis lapideis; in novo autem fœdere dedit Deus leges suas in mentes eorum, & in corde eorum superscripsit eas (b), juxta id quod per Hieremiam promiserat Dominus. Varia utriusque fœderis discrimina proferri solent; puta quod in veteri fœdere erat littera occidens, in novo autem sit spiritus vivificans: quod in veteri fœdere Deus docuit (c), bona temporalia a se petenda; in novo autem propter se contemnenda (d): Quod vetus testamentum, secretum Rægni Cælorum, tempore opportuno aperiendum promissionibus terrenis operuit, & quodammodo umbrosius opacavit &c. Et D. Thomas, breviter ex Augustino ait (e): Brevis differentia veteris, & novi testamenti, timor, & amor. Quare, quod attrinet ad discrimen inter vetustatem litteræ occidentis, & novitatem spiritus vivificantis (f): inter Filium Agar in servitute genitum, & Filium Liberae, puto quod nemo facesset Quesnello negotium; nisi forte in eo, quod videatur docere, nullum Judæum accepisse gratiam observandi legem, sed omnes relictos fuisse in impotentia ipsam adimplendi (g); quod Quesnello ab aliquibus imputatur. Verum an jure, nec

(a) ad Hebr. cap. 8. v. 10.

(b) Hier. ca. 31. v. 33.

(c) Lib. 22. cont. Faust. cap. 79.

(d) ib. ca. 76.

(e) Lect. 2. in cap. 8. ad Hebr.

(f) Lex in adiutorium data est, sed non sicut gratia. Ser. 13. de Verb. Apost. vide ibi, quomodo Lex adjuvat.

(g) vide Lib. 3. cont. duas Ep. Pelagianor. cap. 4.

- nec ne id ipsi imputetur, non vacat hic inquirere. Impotens quidem ex se erat, & insufficiens lex vetus ad salvandum homines; attamen, prout observat Angelicus (b), aderat aliud auxilium a Deo hominibus, simul cum lege, per quod salvari poterant, scilicet fides mediatoris, per quam justificati sunt antiqui Patres, sicut etiam nos justificamur. Numquam itaque defuit Deus suam gratiam diffundere omni tempore, per omnes nationes, licet parcius quam in novo fœdere; adeoque humanum genus numquam relictum fuit in illa generali impotentia & infirmitate, quæ indicari videtur a Quesnello; quandoquidem, ut notat D. Gregorius, (i) *Universalis Ecclesia ab Abel justo, usque ad ultimum electum, tot misit palmites, quot protulit Sanctos*; Omnes tamen isti Sancti ad novi fœderis gratiam pertinent, quia tales non fuerunt ex operibus legis, sed per fidem Mediatoris, & per caritatem, quam in eorum quoque cordibus diffuderat Spiritus Sanctus (j); Quis enim Catholicus dicat [ait Augustinus (l)] quod nos dicere jactitant [Pelagani] Spiritum Sanctum adiutorem virtutis in veteri testamento non fuisse, nisi cum vetus testamentum sic intelligimus, quemadmodum Apostolus dixit (m), a monte Sina in servitutem generans? Sed quia in eo præfigurabatur novum, qui hoc intelligebant tunc homines Dei, secundum distributionem temporum, veteris quidem Testamenti dispensatores & gestatores, sed novi demonstrantur hæredes. An vero ad testamentum novum negabimus pertinere illum qui dicit (n): Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis? Hujus generis fuerunt antiqui omnes Justi, & ipse Moyses testamenti minister veteris, hæres novi; quia ex fide qua nos vivimus una eademque vixerunt, incarnationem, passionem, resurrectionemque Christi credentes futuram, quam nos credimus factam. . . . (o) Eadem igitur fides & in illis, qui nondum nomine sed reipsa fuerunt antea Christiani; & in istis, qui non solum sunt, verum etiam vocantur, & in utrisque eadem gratia per Spiritum Sanctum (p) Tempore igitur veteris testa-
- (b) 1. 2. q. 98. art. 2. ad 4.
- (i) Hom. 19. in Evang.
- (j) vide Au. Lib. de pecc. orig. cap. 24. 25. 26.
- (l) Lib. 3. ad Bonif. cap. 4. vide etiam lib. 1. ad eun. Cap. 21.
- (m) ad Gala. cap. 4. v. 24.
- (n) Psal. 50. v. 11.
- (o) ibid. num. 31.
- (p) ib. num. 33.

stamenti Spiritum Sanctum in eis, qui etiam tunc secundum Isaac premissionis filii erant, non solum adiutorem, quod isti [Pelagiani] suo dogmati sufficere existimant, verum etiam largitorem dicimus fuisse virtutis, quod isti negant, libero eam potius arbitrio tribuentes, contradicentibus illis Patribus, qui sciebant ad Dominum veraci pietate clamare: *Diligam te Domine virtus mea* (q). Idem passim docet Angelicus, & præcipue 1. 2. qu. 106. art. 1. ad 3., & qu. 107. art. 1. ad 2., & Lect. 2. in cap. 9. Ep. ad Heb. &c. (q) Psal. 17. v. 1.

2. Quod contra has propositiones opponi solet de negata gratia sufficiente, & de impotentia ad observanda Dei mandata, non est otii hic perpendere; cum ex jam præmissis cap. 11. & 12., nec non etiam in discussione Propositionis 3. constare possit, quid de his capitibus sentiendum sit, & in quo peccare possint relatæ propositiones relatæ ad principia, quibus innititur Quesnellus de vi delectationis indeliberatæ, qua in statu naturæ lapsæ tum ad bonum tum ad malum determinari voluntatem statuit, & in qua discrimen constituit novi, & antiqui fœderis; nam constitutis in antiquo fœdere eam boni delectationem negatam, constitutis in novo concessam fuisse autumare videtur quo ad omnes Judæos, non vero spectata solum Mosaycæ legis conditione, seu antiqui fœderis virtute, efficacia, ac spiritu.

PROPOSITIO VIII.

*Nos non pertinemus ad novum Fœdus, nisi
in quantum participes sumus ipsius novæ
gratiæ, quæ operatur in nobis id,
quod Deus nobis præcipit.*

- I.** **E**odem vitio ac præcedentes laborat hæc propositio; quæ & pravo, & recto sensu sumi potest, prout recta vel erronea habetur idea illius gratiæ, qua Deus operatur in nobis id quod præcipit; quam gratiam in victrici delectatione indeliberata a Quesnello juxta Jansenii placita constitui non est dubium. Constat novi fœderis gratiam a Deo per Jeremiam promissam, in caritate, quæ per Spiritum Sanctum in cordibus fidelium diffunditur a Sanctis Patribus agnosci; adeoque quod legimus (a) -- Hoc est pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos dicit Dominus: dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde illorum scribam illam; exponitur de illa gratia, per quam lex adimpletur. Ex hac promissione, hoc est ex Dei beneficio, ipsa lex impletur
- (a) Hierem. cap. 31. v. 33. [sunt Augustini verba (b)] sine qua promissione prævaricatores facit Lex data est, ut gratia quæreretur: gratia data est ut lex impleretur; neque enim suo vitio non implebatur lex, sed vitio prudentiæ carnis; quod vitium per legem demonstrandum, per gratiam sanandum fuit. En veteris & novi fœderis discrimen verum (c). Propter veteris hominis noxam, quæ per litteram jubentem & minantem minime sanabatur, dicitur illud, testamentum vetus: hoc autem novum, propter novitatem spiritus, quæ hominem novum sanat a vitio vetustatis (d) Quid sunt ergo leges Dei ab ipso Deo scriptæ in cordibus, nisi ipsa præsentia Spiritus Sancti, qui est digitus Dei, quo præsentente diffunditur caritas in cordibus nostris, quæ plen-
- (b) De Spir. & Lit. c. 19.
- (c) ibid. cap. 20.
- (d) ibid. cap. 21.

nitudo legis est, & præcepti finis? His aliquid addere, esset oblcurare quæ de hac re tam dilucide exposita sunt quo ad discrimen novi & antiqui fœderis. Consultatur Aug. lib. 3. ad Bonif. cap. 4 per tot. & alib.

2. itaque si nihil aliud intendit Quesnellus, catholice sentit. Verum si inde inferre velit, non pertinere ad novum fœdus quo ad ritus externos sumptum, idest, non esse Christianos, qui carent illa nova gratia, quæ operatur in nobis id quod Deus nobis præcipit, propositio foret hæretica; hoc enim sensu, per Baptismum pertinent ad novum fœdus illi quoque, qui ea gratia destituuntur. Quemadmodum etiam [ut jam ad præcedentes propositiones monui] pessime erraret, si hanc gratiam vocaret novam; & adeo crederet novi fœderis propriam, ut nulla ejusmodi gratia toto tempore antiqui fœderis data fuerit: *Ex Abrahamo natus est Populus, a quo unus Deus verus coleretur* [ait Augustinus (e).] *In eo Populo erat multitudo car-*

(e) de Catho-
chiz. rud. ca.

nalis, quæ propter visibilia beneficia colebat Dominum. Erant autem ibi pauci futuram requiem cogitantes, &

19.

cælestem patriam requirentes, quibus prophetando revelabatur futura humilitas Dei Regis, & Domini Nostri Jesu Christi, ut per eam fidem ab omni superbia, & tre-

more sanarentur. Unde patet, hanc novi fœderis gra-

tiam collatam fuisse aliquibus etiam, licet paucis, tem-

(f) ibid. cap.
20.

pore veteris fœderis, in quo erat occultatio novi: si-

cut in novo est manifestatio veteris (f). Accepit ille

Populus legem digito Dei scriptam in tabulis sane lapi-

deis, ad significandam duritiam cordis illorum, qui le-

gem non erant impleturi; corporalia quippe dona desi-

derantes a Domino, magis carnali timore, quam spiri-

tali caritate tenebantur; legem autem non implet nisi ca-

ritas. Ideo multis Sacramentis visibilibus onerati sunt.

. quæ tamen signa erant rerum spiritualium ad

Dominum Jesum Christum, & ad Ecclesiam pertinen-

tium; quæ tunc a paucis Sanctis & intelligebantur ad

fructum salutis, & observabantur ad congruentiam

temporis: a multitudine vero carnalium, tantummodo

observabantur, non intelligebantur. Hæc sunt quæ de

utro-

utroque foedere , & credenda , & dicenda sunt .

PROPOSITIO IX.

*Gratia Christi est Gratia suprema ; sine qua
confiteri Christum numquam possumus ,
& cum qua nunquam illum
abnegamus .*

1. **E** Mergit ex hac propositione per necessariam illationem, neminem ex iis qui Christum negent habuisse gratiam Christi ; adeoque ipsa destitutum fuisse D. Petrum quando Christum negavit, prout expresse docuerat Jansenius ; & inde assertionem illam generalem intulit (a) -- *Nihil celebrius in Augustino , quam quosdam a divino adiutorio deserere , etiam Justos , ex occultis Dei judiciis .* Et alibi pariter idem tradiderat dicendo (b) : *Nihil est in Augustini doctrina certius , ac fundatius , quam esse præcepta quædam , quæ hominibus , non tantum infidelibus , excæcatis , obduratis ; sed fidelibus quoque & justis , volentibus , conantibus , secundum præsentem quas habent vires sunt impossibilia ; deesse quoque gratiam , qua possibilia fiant .* Hæc porro cum sit prima ex quinque propositionibus in Jansenio damnatis , damnanda erat illa quoque Quæsnelli , quæ tantam cum hac affinitatem habet .

2. Profecto ex illa propositione sequi videtur , quod , vel Christi gratia ita confirmet hominem in bono , ut amplius peccare non possit ; quod sub anathemate a Sacra Tridentina Synodo damnatum fuit (c) : vel quod justo , antequam peccet , subtrahatur Christi gratia sine qua numquam poterat Christum confiteri , contra illam Tridentini doctrinam (d) quod *Deus sua gratia semel justificatos non deserit , nisi ab eis prius deferatur , ut pie semper justeque vivatur .* Præterea cum

non

non aliam gratiam agnoscat quam Jansenisticam, dam-
nanda erat hæc propositio qua secunda ex quinque Jan-
senii propositionibus recuditur, quod interiori gratiæ
in statu naturæ lapsæ nunquam resistatur.

PROPOSITIO X.

*Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei,
quam nihil impedire potest, aut retardare.*

1. **O**peratio manus Omnipotentis Dei considerari
potest vel active sumpta [scilicet quatenus
est ipse Deus operans] vel passive sumpta
quatenus significat id quod operatum sive
productum fuit per illam Dei actionem. Quapropter,
quemadmodum notaverat D. Th. p. 3. qu. 2. art. x.
*Dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est, gra-
tia dupliciter dicitur. Uno modo voluntas Dei gratis
aliquid dantis: alio modo ipsum gratuitum donum Dei.*
Vide p. 2. qu. 110 art. 1 in corp. & in 3. dist. 13. qu.
3. art. 1. &c. Si itaque supponatur Deum velle infun-
dere, aut inspirare voluntati suam amorem, fidem,
spem, continentiam, aliasque confines virtutes, pro-
fecto creatura nequit impedire aut retardare produ-
ctionem illius amoris, fidei, spei &c. Sicque aderunt vo-
luntati amor, fides, spes, tamquam termini immediati
illius divinæ operationis (a). Hinc fertur, quod cum
ageretur de exponenda doctrina, quæ habetur Sess. 6. cap. 8. §. 1.
cap. 5. Concilii Tridentini, dictum fuisset -- Neque ho- 2. &c.
mo nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, cum
in potestate ipsius sit eam non recipere, caute Patres ver-
ba illa expunxerunt, & postremorum verborum loco se-
quentia posuissent prout nunc leguntur, quippe qui illam
& abjicere potest; falsum siquidem est, quod voluntas
impedire possit ne Deus eam moveat, vel quod Deo
ipsam movente, illa non moveatur; quamvis postea
hunc

hunc motum a Deo acceptum, alio motu in se excitato abicere seu extinguere possit.

2. Immediatus tamen divinæ operationis terminus, [puta inspiratus amor] destrui, & impugnari potest a voluntate; penes quam semper stat vera potestas contrarios eliciendi amores, quibus inspiratus a Deo amor impugnetur, & extinguatur, prout exposui supra cap. 8. Hinc nihil reprehendi posset in hac propositione, si Quesnellus sincere non aliud gratiæ vocabulo designare intenderet, quam operationem manus omnipotentis Dei, quæ est Deus ipse, cum per solam suam voluntatem ipse agat, non per aliquid a se distinctum. Verum gratiæ nomine Quesnellus intelligit delectationem indeliberatam a Jansenio inventam, & de qua dixerat (b) - *Gratia Christi Salvatoris non aliud est, quam Cælestis quædam, atque ineffabilis suavitas, seu spiritalis delectatio, qua voluntas prævenitur & flectitur ad volendum faciendumque, quidquid eam velle & facere constituit.* Non itaque operationem manus Omnipotentis Dei, sed delectationem indeliberatam, quæ sit effectus illius operationis designare intendit Quesnellus gratiæ vocabulo; adeoque hac propositione, nomine gratiæ cujus operationem nihil impedire aut retardare potest, recudit secundam ex damnatis propositionibus Jansenii, qua stabiliebatur, interiori gratiæ numquam resisti.

(b) Jans. lib.
4. de Grat.
Chr. Salv.
Cap. 1.

PROPOSITIO XI.

Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet.

I. **C**UM gratiæ vocabulum pluribus rebus aptari possit, & de facto aptetur, non repugnat illud rectè adhiberi ad significandam Dei voluntatem, qua nobis sua dona gratis largitur, prout ait D. Thomas in præcedenti propositione relatus. Itaque quemadmodum præter hanc gratiæ acceptionem propriissime aptatur etiam gratiæ vocabulum ad designanda quamplurima alia, tum naturalia, tum supernaturalia dona, quæ gratis a voluntate Dei nobis conferuntur; falso hic dicitur quod gratia non sit aliud quam ipsa Dei voluntas. Quinimo dolosa est hæc restrictio; cum ipsemet Quesnellus in propositione 21. vocabulum gratiæ aptet, non ipsimet voluntati Omnipotentis Dei, sed effectui illius voluntatis: in prop. 27. ait quod *Fides est prima gratia & fons omnium aliarum*: in prop. 28. ait, quod prima gratia est *peccatorum remissio*: & multas alias gratias agnoscit in propositione 26. quare immerito, vel dolose ad suum tegendum errorem circa efficaciam gratiæ hic ait, ipsam *nil aliud esse* quam voluntas Omnipotentis Dei, jubentis, & facientis quod jubet; cum revera, gratiæ hujus nomine designare intendat victtricem indeliberatam delectationem irresistibilem, qua Deum operari quod jubet, ipse sentit.

2. Verius ab Augustino contra Pelagianos agente (a), admissis plurimis aliis Dei donis, quibus gratiæ nomen rectè applicatur, ex Ecclesiæ doctrina statuitur, *inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus, propriè gratiam esse*; quibus verbis designatur tum voluntas Dei inspirantis dilectionem, tum

S

effe-

(a) Lib. 4. ad
Bonif. cap. 5.
num. 11.

effectus ipsius divinæ voluntatis, scilicet dilectio nobis inspirata, ut cognita sancto amore faciamus. Agnoscat igitur Quesnellus, præter Dei voluntatem, quæ est causa efficiens gratiæ, interiorem ipsam gratiam, quam nos per Christum recipimus ut faciamus quod Deus jubet; de qua gratia præcipue agebatur cum Pelagianis, & confutit, non in delectatione indeliberata (ut ipse errando putat) sed in inspiratione virtutum, quibus divina lex adimpletur; inter quas virtutes supereminet caritas, quæ diffunditur in cordibus nostris non per delectationem indeliberatam, sed per Spiritum Sanctum. Per hanc internam gratiam, qua facit in nobis Deus, ut faciamus liberè quod ipse jubet, verè justificamur, [& non extrinsecè per simplicem favorem] quemadmodum exposuit Tridentina Synodus (*b*), definiendo

(*b*) Sess. 6. *justificari homines per gratiam & caritatem, quæ in*
 Can. 11. *cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, at-*
que illis inhæret; Justificatio enim, non solum impor-
tat remissionem peccatorum sed est sanctificatio, & re-
novatio interioris hominis per voluntariam susceptionem

(*c*) Tri. Sess. *gratiæ & donorum (c); quæ fit dum sanctissimæ pas-*
 6. cap. 7. *sionis merito per Spiritum Sanctum caritas Dei diffun-*
ditur in cordibus eorum qui justificantur, itque ipsis
inhæret; unde in ipsa justificatione hæc omnia simul in-
fusa accipit Homo per Jesum Christum, cui inseritur,
Fidem, Spem, & Caritatem. Sicque Dei voluntas est
quidem causa efficiens gratiæ, & donorum quibus ju-

(*d*) *ibid.* *stificamur (d); at formalis causa est justitia Dei; non*
qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, & qua
vere justī, non modo reputamur, sed nominamur & su-
mus, justitiam in nobis ipsis recipientes unusquisque su-
am, secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus parti-
tur singulis prout vult, & secundum propriam cujus-
que dispositionem & cooperationem. Hæc autem vera,
& interna justitia consistit in virtutibus, quas Deus
præcipit; & præcipue in caritate seu dilectione, qua
lex Dei adimpletur. Non itaque ad proprium tegan-
dum errorem confundat Quesnellus efficaciam quæ
competit divinæ voluntati & operationi, cum effica-
cia

cia quæ competit effectui divinæ voluntatis & operationis ; id enim est creata cum Deo miscere.

3. Fufius quam necesse foret immoratus fum circa hanc propositionem, quia a plerisque video ipsius damnationis rationem in eo refundi, quod solam gratiam efficacem, exclusa sufficiente admittat; ferme ac si constaret, definitam esse ab Ecclesia existentiam gratiæ sufficientis; de cuius quidditate non constat, neque inter ipsos Theologos. Alii plerique improbant tamquam errorem, quod voluntati Dei applicetur vocabulum gratiæ; siquidem dicunt, quod Dei voluntas est quidem causa gratiæ, sed ipsa non est gratia. Verum nisi de nomine litigare velint, usu receptum est, etiam vulgari loquendi modo, ut quod a gratuita alicujus voluntate nobis confertur, id nos per illius gratiam obtinere dicatur. Et cum D. Augustinus ait, quod gratia proprie est inspiratio dilectionis, profecto non discernens inter voluntatem Dei inspirantem, ac dilectionem inspiratam, seu inter inspirationem active an passive sumptam, innuit quod proprie gratiæ vocabulum competit tum voluntati Dei, tum effectui illius voluntatis. Quare verus Quesnelli error, ob quem conjicio damnatam hanc thesim, consistit in qualitate illius gratiæ, quam sub horum verborum cortice obteggit; nempe in irresistibili delectatione indeliberata, quæ est unica gratia ab ipso admissa.

PROPOSITIO XII.

Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco, effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

(a) Vide cap.
14.

(b) lib. 4. De
Grat. Chr.
Salv. cap. 1.

(c) ib. cap. 4.

(d) Cap. 5. 7.

(e) cap. 8. 9. 9.

Quid de voluntate Dei circa hominum salutem tenendum sit juxta Ecclesiæ Catholicæ doctrinam expositum jam fuit supra (a); quapropter hic superfluum duco eadem recoquere; præcipue cum damnatam hanc propositionem ego arbitrer, quod infallibilitatem effectus, quem ex absoluta Dei voluntate sequi ait, ipse Quesnellus insitens Jansenianis placitis, provenire prætendat ex efficacia illius boni, quod Deus in voluntate nostra operatur; scilicet ex illa irresistibili indeliberata delectatione, qua [ut ait Jansenius (b)] voluntas prævenitur & flectitur ad volendum, quidquid eam velle & facere Deus constituit. Seu (c) qua invictissime facit ut velit, & a voluntate non deferatur. Ex quo placito actum esset de libertate quæ arbitrio est essentialis, prout ostensum est supra (d); atque ad præsens intentum sufficit, quod ejusmodi opinio damnata fuerit in secunda ex quinque Jansenii propositionibus. Quam autem methodo, quando Deus vult salvare animam, indubitabilis sequatur effectus intacta penitus essentiali arbitrii libertate, expositum jam fuit supra (e); & præcipue pendet ex illa protectione, qua Deus, vel eam tentationem, occasionem, cogitationem removet, qua posita ipse per suam divinam præscientiam novit extinguendam esse illam sui dilectionem, quam creatæ voluntati inspirat: vel Iustum per opportunitæ mortis beneficium a periculo subtrahat, ne malitia mutet intellectum ejus &c.

2. Fere omnes, qui contra has propositiones scripserunt (f), conveniunt in asserendo damnatam fuisse hanc propositionem, tum quia per eam negatur gratia sufficiens: tum quia contradicitur Apostolo testanti quod Deus vult omnes homines salvos fieri; quippe si Deo volente salvare homines hi infallibiliter salvantur; consequens est, quod non voluerit salvare reprobos, qui damnantur. Hinc hæreticam declarant ejusmodi propositionem, quod hæresis sit dicere, Deum velle salvare solos electos. Hinc præ cæteris P. Viva in sua *Tertina Theologica* hujus propositionis ait (g), in eo Catholicos a Jansenianis discrepare, quod illi doceant Deum omnium salutem velle, etiam reproborum, conferendo illis ad hunc finem gratiam sufficientem, qua possint illam pro libito consequi per operationes meritorias, quin tamen relate ad reprobos effectus salutis a Deo intentæ proveniat, idque ex culpa dumtaxat ipsorum reproborum: Janseniani ex opposito doceant, Deum nullatenus voluisse salutem reproborum. Mira dicit hic Auctor eadem confidentia (h). Vult, Deum efficaci voluntate quantum est ex parte sua, nihil denegare voluntati creatæ necessarium, ut salutem adipiscatur; quare, vel dicendum est Deum omnibus dare fidem, & speciale donum finalis perseverantiæ: vel putat non esse necessariam ad consequendam salutem, nec fidem, nec finalem perseverantiam, sed posse sine istis salutem adipisci.

(f) *Andræzzî*
ad Prop. 12.

(g) §. 2. pag.
106. col. 2.

(h) §. 3.

3. Quod magis mirabile est, inter Calvinistas recenset D. Augustinum; siquidem [prosequitur ibidem (i)] Calvinus, & cum eo Janseniani, ut suum errorem tueantur audacter pernegant, Deum ullatenus velle salutem reproborum; & ad Textum Apostoli laudatum, ubi dicitur Deus velle omnes homines salvos fieri, multiplicem adhibent elusionem. Primo quidem dicunt, Deum velle omnes salvos fieri, quatenus nemo salvatur, nisi quem Deus salvare voluerit; in quo sensu 1. ad Cor. 15 dicitur: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur, quatenus nemo vivificatur nisi per Christum &c. . . . Se-

(i) §. 4.

cun-

(j) §. 6.

cundo dicunt, textum illum intelligendum esse cum distributione accommoda, videlicet, non pro singulis generum, sed pro generibus singulorum, ita ut velit ex omni hominum classe dari prædestinatos, videlicet ex Judæis, Paganis, divitibus &c. Tertio dicunt, Deum velle omnium salutem, quatenus facit ut nos omnium salutem velimus & optemus . . . quod etiam docuit Augustinus lib. de cor. & grat. cap. 15. dicens (j): Potest sic intelligi, quod omnes homines Deus vult salvos fieri, quoniam nos facit velle: sicut, misit spiritum filii clamantem Abba, Pater, id est nos clamare facientem. Ex hisce tribus expositionibus laudati textus, secundæ potissimum fedit Calvinus, qui Lib. 3. Instit. cap. 4. in 1. ad. Timoth. 2. habet &c.

(l) cap. 96.

& 103.

Lib. 4. cont.

Julian. ca. 8.

(m) cap. 14.

& 15.

De Prædest.

Sanct. cap. 8.

ep. 217. ad

Vital. &c.

4. Libuit verba ipsa hujus Auctoris referre, quia alicui incredibilis videbitur, tanta illius vel ignorantia vel temeritas. Profecto regerentibus Pelagianis passim illum Apostoli textum, haud secus quam a Neotericis fiat, tres illas expositiones juxta Sacras Scripturas affert D. Augustinus, ut videri potest in Enchiridio (l), in Lib. de Cor. & grat. (m) & alibi passim. Non itaque est major ratio, cur Calvinianis & Jansenianis accenseamus D. Augustinum, qui eandem Apostolici textus expositionem protulit; quam quod Neotericos accenseamus Pelagianis, & Semipelagianis, qui eundem Apostoli textum contra Catholicos intorquebant. Num Calvinista dicendus erit Augustinus, quia in Deum Patrem Omnipotentem credidit, non secus ac Calvinus? At prosequamur eruditionem Patris Vivæ, qui probaturus, Deum vere velle omnes homines salvos fieri, utitur obiectione Pelagianorum, quam putat esse sententiam D. Prosperi; sic enim ait (n): Apertius idem docuit D. Prosper, agnoscens divinam bonitatem in hoc, quod indifferenter velit universos salvos fieri; quod in carmine de Ingratis cap. 8. ita describit:

(n) §. 7. col.

2. pag. 108.

Cum sine delectu, seu lex, seu gratia Christi

Omnem hominem salvare velit, Dominique vocantis

Sic sit propositum, ut nullus non possit ad illum

Libertate sua, proprioque vigore venire,

Sit.

Sitque salus dignis, salvari ex fonte perenni.

5. Hæc verba, quæ exhibent oppositionem seu sententiam Pelagianorum a D. Prospero relatam, tamquam propriam D. Prosperi, ipse producit; ut quemadmodum Calvino & Jansenistis immerito accensuit Augustinum, ita Pelagianum ostendat D. Prosperum. Quod enim relata verba ex carmine de ingratis exhibeant Pelagianorum argumentum, liquet ex his, quæ ibi subnectit D. Prosper his verbis (o) --

(o) *Carm. de Ingrat. cap. 11.*

*Jam quia summam, ut posui, sententia vestra
Decursa est: dic unde probes quod Gratia Christi
Nullum omnino hominem de cunctis qui generantur
Prætereant, cui non regnum vitamque beatam
Impertire velit? &c.*

(p) *An bonitas divina quidem non destitit omnes
Velle vocare homines; sed non simul apta fuerunt
Corda quibus possent conferri dona salutis? &c.*

(p) *cap. 12.*

(q) *Sed tamen hæc aliqua si vis ratione tueri,
Et credi tam stulta cupis: jam pande quid hoc sit,
Quod bonus omnipotensque Deus, non omnia subdit
Corda sibi, pariterque omnes jubet esse fideles?
Nam si nemo usquam est, quem non velit esse redemptum,
Haud dubie impletur quicquid vult summa potestas.
Non omnes autem salvantur; magnaue pars est,
Quæ sedet in tenebris mortis, nec vivificatur.
An varii motus animorum talia gignunt?
Libertasque facit causam non omnibus unam?
Ergo hominis valde arbitrio divina voluntas
Aut etiam invalida est &c.*

(q) *cap. 13.*

6. Ex quibus liquet, verba a P. Viva relata tamquam D. Prosperi, esse puram putamque Pelagianorum cantilenam, quam fidus D. Augustini Discipulus, inhærens magistri sui, imo potius Ecclesiæ placitis, ibi confutandam assumit; quod si innotuisset Patri Vivæ, Prosperum quoque, non secus ac Augustinum Calvinistis ac Jansenistis conjunxisset; id enim familiare est ejus-

(r) *Enchirid.*
cap. 103.

(s) *Damasc.*
lib. 2. de Fi
de orthod ca.
29.

(t) *D. Th. 1.*
p. qu. 19. art.
6. ad. 1.

Eccl. Lugd.
in lib. 3. Ep.
cap. 12. Gr.

(u) *Homil. 1.*
in Ep. ad E-
phes.

eiusmodi scriptoribus , qui Ecclesiæ dogmata, non in Pa-
trum Scriptis , sed in Neotericorum libellis exquirunt,
nec aliam traditionem norunt , quam quæ apud Scho-
lasticos viget . Certe nec Prospero , nec Augustino , il-
lud Apostoli dictum a Pelagianis oppositum , ita expo-
nentibus ullus Catholicorum objecit , quod nunc ob-
jicitur a neotericis , adversari illam expositionem Ca-
tholicæ Doctrinæ & Apostolo . Quamvis autem alias
eiusdem textus expositiones Augustinus ipse assignari
posse concesserit (r), dummodo credere non cogamur ,
aliquid Omnipotentem voluisse fieri , factumque non esse ,
unde non improbasset distinctionem voluntatis in ante-
cedentem & consequentem a D. Damasceno (s) in-
ductam , & ab Angelico (t) cum tota Theologorum
schola acceptam ; sicut neque distinctionem illam in pri-
mariam & secundariam , de qua Joannes Chrysosto-
mus (u) ; verum aliter exposuisset , quam nunc fiat a
quibusdam ex his neotericis ; qui licet convenient in-
censuranda hac Quesnelli propositione , utpote contra-
dicente textui Apostolico de voluntate Dei circa om-
nium hominum salutem , nec distinguente inter volun-
tatem Dei antecedentem & consequentem ; ipsi ta-
men ita distinctionem hanc exponunt , ut alii ex una
parte manum dent Pelagianis , alii nullatenus recedant ab
errore Jansenii ; inducta quidem gratia solo nomine suf-
ficiente , quæ revera non sufficit ; & nihil facit , nisi
inertem potentiam tribuendo : at simul retenta effica-
ci gratia irresistibili , propter quam unice damnata , &
damnanda erat Quesnelli propositio .

PROPOSITIO XIII.

*Quando Deus vult animam salvam facere ;
& eam tangit interiori gratia suæ
manu , nulla voluntas humana
resistit .*

I. **I**N hac propositione eundem errorem recudit Quesnellus , quem in præcedente propinaverat ; gratiam enim irresistibilem , quam in illa voluntatis Dei vocabulo tegebat , in hac exprimit metaphorica manus interioris tangentiæ expressione ; cum tam voluntatis quam manus nominibus nil aliud significet , nisi delectationem indeliberatam , cujus ope Deus humanam resistantiam superet , & salutem infallibiliter operetur . Quod cum fiat libertatis arbitrii dispendio , hinc damanda erat ejusmodi propositio . Quamvis enim his propositionibus concinere videatur illi Augustiniano effato (a) , Deo salvum facere volenti , nullum hominum resistit arbitrium ; in tanta verborum consonantia , ingens reperitur sententiarum discrimen ; cum juxta Quesnellum , effectus a Deo obtineatur ope gratiæ irresistibilis , seu indeliberatæ delectationis quæ libertatem evertit ; at juxta S. Augustinum id fiat occultissima , & potentissima suæ medicinæ potestate , & providentiæ directione , quemadmodum exposui supra Cap. 8. §. 9.

(a) De cor. &
grat. cap. 14.

PROPOSITIO XIV.

*Quantumcumque remotus a salute sit Peccator
obstinatus, quando Jesus se videndum
exhibet, lumine saluari suæ gratiæ,
oportet ut se dedat, occurrat,
se se humiliet, & adoret
Salvatorem suum.*

I. **L**Atet anguis sub vocabulo gratiæ; cujus nomine indeliberatam delectationem a Quesnello subintelligi liquet. Ut voluntas a Deo averfa convertatur ad ipsum, necessarium est, quod nedum Jesus se exhibeat videndum, & lumine saluari suæ gratiæ intellectum illustret, sed insuper requiritur ut per Spiritum Sanctum diffusa caritate voluntatem inflammet, & volentem ex nolente faciat; secus peccator ille videns meliora, deteriora sequetur; alia est enim gratia seu Dei operatio qua intellectus illuminatur, alia est qua voluntas inflammatur; per revelationem seu doctrinam illustratur intellectus; at nisi inspirata caritate voluntas ad agenda quæ viderit convalescat, non accurret nec se humiliabit; nemo enim vadit ad Christum, nisi cordis seu voluntatis vinculo tractus a Patre. Id porro, nullatenus fit, ope indeliberatæ delectationis, sed liberæ dilectionis. Legant & intelligant [ait Augustinus (a)] intueantur atque fateantur . . . interna atque occulta, mirabili ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes [quæ fiunt, dum se exhibet videndum lumine dumtaxat salutis gratiæ] sed etiam bonas voluntates; itaut non ostendat tantummodo veritatem sed impertiat caritatem (b), non vero solam delectationem indeliberatam, quæ irresistibiliter ad caritatem producendam determinet. Solus (c) namque

(a) de Grat.

Chr. ca. 24.

(b) ibid. c. 13.

(c) D. Tb. 1.

2. qu. 80. ar.

1. in corp.

qu. 3. de ma.

lo ar. 3. in

corp.

qu. 2. 2. de

Terit. art. 9.

que Deus potest movere voluntatem infallibiliter,
non vero ulla creaturarum; in quarum classe, etiam
ipsa delectatio indeliberata concludi debet.

PROPOSITIO XV.

*Quando Deus mandatum suum, & suam ex-
ternam locutionem comitatur unctione
sui spiritus, & interiori vi gratiae
suae, operatur illa in corde
obedientiam quam petit.*

PROPOSITIO XVI.

*Nulla sunt illecebrae, quae non cedant illece-
bris gratiae, quia nihil resistit
Omnipotenti.*

PROPOSITIO XVII.

*Gratia est vox illa Patris, quae, homines
interius docet, ac eos venire facit ad
Jesum Christum. Quicumque ad De-
um non venit, postquam audi-
vit vocem externam Fi-
lii, nullatenus est
doctus a Patre.*

PROPOSITIO XVIII.

*Semen verbi quod manus Dei irrigat, semper
affert fructum suum.*

PROPOSITIO XIX.

Dei gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas. Hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus scripturis suis.

PROPOSITIO XX.

Vera gratia idea est, quod Deus vult sibi & nobis obediri, & obeditur: imperat, & omnia fiunt: loquitur tamquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

H's omnibus captiosis expressionibus, idem error obtegitur; tot enim phrasibus, quibus cuique Catholico liceret innocue uti pro exhibenda Divinæ gratiæ energia, Quenellus abutitur ad irresistibilitatem indeliberatæ delectationis statuendam, in qua ipse cum Jansenio Christi gratiam constituit, & qua in corde nostro obedientiam a Deo operari comminiscitur. Nemo unus Catholicorum Deo denegat potestatem auferendi cor lapideum, & dandi cor carneum; quotidianis siquidem precibus ab ipso poscimus ut in visceribus nostris cor mundum creet, & spiritum rectum innovet, ac rebelles nostras propitius compellat voluntates, faciendo ex nolentibus volentes, ac ex repugnantibus consentientes. In id conveniunt omnes Catholici, cum hanc veritatem suis precibus profiteantur.

(a) Lib. 4. ad tur (a); inaniter enim & perfunctorie potius quam Bonif. cap. 9. veraciter Deo fundimus preces, si ad ejus non pertinet gratiam convertere ad fidem suam, ipsi fidei contra-

varias voluntates. Prorsus non oramus, sed orare nos fingimus, si nos ipsos, non illum credimus facere quod oramus: si petimus quod in nostra credimus potestate. Hæc omnia penes Catholicos indubitata sunt.

2. Id de quo disceptatur, est circa modum, quo Deus se videndum exhibeat peccatori a salute remoto & obstinato, ut infallibiliter se dedat, accurrat, sese humiliet, & adoret salvatorem suum? In quo consistat gratia illa seu spiritualis unctio, qua Deus operatur in corde obedientiam quam petit? Quid sint illæ illecebræ gratiæ, quibus non cedere foret resistere Omnipotenti? In quo sita sit vox illa Patris homines interius docens, & faciens venire ad Jesum; quam non est a Patre doctus qui non venit? In quo consistat irrigatio illa, per quam semen verbi semper affert fructum suum? Si candide Quesnellus velit loqui, nec placitis Jansenii renunciet, fatebitur, hæc omnia a Deo præstari immixta voluntati indeliberata delectatione, qua irresistibiliter ipsa voluntas, [quantumcumque a salute remota & obstinata] oportet ut se dedat, & accurrat, obediat, se humiliet, adoretque Salvatorem. Ita indeliberata delectatio, est per ipsum illa omnipotens illecebra, cui tamquam omnipotenti ceditur: est vox illa Patris, quæ interius infallibiliter docet: & est illa irrigatio, qua semen verbi semper affert fructum, quia invincibiliter determinat voluntatem quæ ei resistere nequit. Uno verbo, his omnibus periphrasibus ea describitur Jansenistica gratia, quæ in secunda ex quinque propositionibus Jansenii damnata fuit, ut libertati arbitrii infecta.

3. Ut Deus operetur in corde obedientiam quam petit; & interius docens, venire faciat ad Jesum, debet auferre cor lapideum, & dare cor carneum; idest, facere de nolente volentem; quod fit, non immixta indeliberata delectatione, sed infusa per Spiritum Sanctum caritate, idest libera dilectione de corde puro, conscientia bona & fide non ficta. Hanc dilectionem non producit in nobis dilectio indeliberata, sed operatur ipsemet Deus; qui solus velle &

ope-

(b) De Præd.
Sanct. cap. 8.

operari operatur in nobis, faciendo ut libere faciamus, miro & ineffabili modo (b) & hæc est illa gratia, quam occulte humanis cordibus divina largitate tribui, & a nullo corde respui docuit Augustinus; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur; idest fiat de nolente volens.

(c) 1. 2. quæ
10. art. 4.
ad 3.

4. Huic gratiæ, seu caritatis diffusioni in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, vere voluntas nequit non cedere, quia nihil resistit Omnipotenti; vere etenim actio illa, qua Spiritus Sanctus in nobis & nobiscum caritatem seu dilectionem sui producit, non distinguitur ab ipso, adeoque omnipotens est, ut Spiritus Sanctus. Hinc Angelicus Doctor ait (c): si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est huic positioni, quod voluntas ad illud non moveatur; quod idem est ac dicere, si Spiritus Sanctus infundit amorem sui in nobis, impossibile est quod in nobis non sit amor, qui est motus voluntatis, [ut enim ait Augustinus, anima non movetur gressibus sed affectibus;] qui inspiratus amor si superior sit quam ille, quo Peccator se averterat a Deo, impossibile erit quod voluntas ad Deum non convertatur. Poterit quidem inspiratum amorem, validiore amore contrario in se excitato evertere, ut quandoque evertit; sed omnipotentia Dei non desunt modi ad hoc impediendum, salva arbitrii libertate; prout jam supra exposui (d), neque hic necesse est reproducere.

(d) ca. 8. §. 9.

(e) 1. 2. quæ
10. art. 4. in
corp.

(f) 2. Sent.
dist. 25. quæ
1. ar. 1. ad 3.

5. Non tamen putetur, cum dico amorem infundi, sive fidem, sive spem, sive quascumque alias virtutes, [quæ sunt animæ motus,] produci a Deo in nobis sine nobis, quemadmodum producit motus in lapide a manu impellente. Diligere, credere, sperare sunt actiones vitales ipsius animæ; adeoque Deus, qui omnia movet secundum eorum conditionem, ita quod ex causis necessariis sequantur effectus necessarii, ex contingentibus contingentes ut ait Angelicus (e); in libero enim arbitrio [Deus] hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat (f). Virtus porro bene agendi, quam Deus mi-

nistrat voluntati, non aliud est quam ipse amor Dei, ejusque legis. Sicque, ita Deus amorem sui producit in voluntate, ut tamen miro & ineffabili modo simul faciat quod voluntas illum vere & libere producat; licet enim, Deo per suam motionem inspirante nobis amorem sui, proximus & immediatus ejus motionis effectus sive terminus sit ipsemet amor inspiratus, qui est prima & formalis determinatio voluntatis; idem tamen amor vitaliter & libere ab ipsamet voluntate producitur, prout docuit Angelicus (8): quia igitur voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, & non necessarius. Igitur quemadmodum voluntas est vera causa suorum actuum, quia ipsa vere, realiter, & immediate illos producit; ita bonorum actuum vera, realis, & immediata causa est ipsemet Deus [non delectatio indeliberata, nec qualibet alia entitas a Deo, & a voluntate distincta] qui eos simul cum voluntate producit, faciendo ut faciat, absque eo quod influxus causæ primæ impediatur influxum causæ secundæ.

(8) 1. 2. qd.
10. art. 4. in corp.

6 Totam ejusmodi doctrinam pluribus in locis exprofesso tradit D. Thomas, sed præcipue Qu. 3. de malo art. 3. ubi quærit, *utrum Diabolus sit causa peccati*. Ibi inter alia observat, quod ab interiori movetur voluntas sicut ab eo quod producit ipsum voluntatis actum. Observat insuper, quod causa perficiens & propria voluntarii actus, sit solum id quod operatur interius; hoc autem [subdit ipse] nihil aliud ipse potest, quam ipsa voluntas sicut causa secundæ, & Deus sicut causa primæ. Indeque concludit: Sic ergo motus voluntatis, directe procedit a voluntate, & a Deo, qui est voluntatis causa; qui solus in voluntate operatur, & voluntatem inclinare potest in quodcumque voluerit. Ex quibus colligitur, non a delectatione indeliberata moveri voluntatem, sed a Deo: & quod actio Dei inspirantis amorem voluntati, non impedit quin

(b) Lib. 5. op.
imp. n. 42.

quin ille amor producat a voluntate, quia etsi operatur Deus in homine voluntatem bonam [ait Augustinus (b)] id utique agit ut oriatur ab illo voluntas bona, cujus est voluntas: quoniam prius ibi dixerat: ab illo est voluntas, cujus est voluntas; ab Angelo scilicet Angeli voluntas, ab homine hominis, a Deo Dei. Idque est quod innuunt sacrae litterae locutionibus illis: *faciam ut faciatis: Deus est qui operatur in nobis velle: Caritas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum. &c.*

7. Quoniam autem ejusmodi & similibus propositionibus eundem semper paralogismum repetit Quenellus, quo confunditur infallibilitas illa quæ competit voluntati Dei, cum illa quam ipse attribuit effectui illius voluntatis; non piget iteratò inculcare discrimen efficaciae quæ competit divinæ operationi in ordine ad suum immediatum terminum & effectum, ab illa quæ competit ipsi effectui divinæ operationis, relate ad actiones sibi correspondentes; id enim proderit etiam ad instructionem illorum Neotericorum, qui quoties offendunt in aliquam propositionem Quenelli, qua significetur infallibilis effectus divinæ operationis, putant impugnari libertatem.

8. Dico itaque, quod operatio Dei, numquam immediato suo termino, seu effectui carere potest, est quippe operatio Omnipotentis. Quare, dato quod Deus velit largiri cognitionem sui, cognitio efficietur infallibiliter in mente. Si fidem, si spem, si dilectionem sui inspirare decernat, fieri nequit, quin fides, spes, caritas reperiantur in anima, & quidem in eo gradu, quo Deus voluerit, nemo enim resistit Omnipotenti. Verum hæc omnipotentia, quæ operationi Dei competit, non æque competit effectui illius operationis. Exempli gratia. Dilectio Dei, quam nobis inspirat, efficax quidem est ut anima Deum diligat juxta gradum dilectionis sibi inspiratæ; & consequenter ut legis mandata observare faciat; verum hujuscemodi dilectioni, non eadem competit infallibilis efficacia in ordine ad sui continuationem, quæ impediri potest, & frequenter

ter impeditur a mutabilitate voluntatis creatæ, quæ [ut toties dixi] elicere semper potest amorem contrarium, inspirato validiorem, quo ipsum impugnet & extinguat, sicque legem vel infringat, vel adimplere negligat. Quam voluntatis perversitatem potest quidem Deus impedire, vel emendare, quia omnipotens est; sed id præstat modo congruente naturæ rationali, intacta scilicet ejus libertate a quacumque antecedente necessitate, qualis inducitur per delectationem indeliberatam Jansenii, quæ est *viscum quoddam seu gluten, ex quo voluntas nullo pacto propria potestate erui potest*, ut declarat Jansenius (i).

(i) Jans. lib.
1. de Statu
Nat. Lapse
cap. 3.

9. Quoniam igitur in supra relatis propositionibus supponitur quædam necessitas, seu infallibilitas effectus, quam dixi admittendam esse si nomine gratiæ intelligatur actio seu operatio Dei: repudiandam si loquamur de termino seu effectû illius divinæ operationis; non abs re erit hic subnectere, quænam necessitas, & infallibilitas cohærere possit cum arbitrii libertate; & quæ illi repugnet. Hic porro non loquar de necessitate illa, quæ provenit a scientia, sive præscientia futurorum contingentium, cum penes Theologos indubium sit, nullum ex ipsa præjudicium inferri contingentiae rerum & libertati arbitrii; quare sermo erit unice de illa necessitate, quæ oritur a vi & efficacia causæ efficientis.

10. Duplicis speciei est necessitas a vi causæ efficientis proveniens. Primæ speciei necessitas seu infallibilitas illa est, quæ procedit ex divinæ operationis energia seu efficacia, idest ex necessaria connexion, quæ reperitur inter divinam operationem, & immediatum illius terminum seu effectum. Relate ad ejusmodi necessitatem dicitur, Deo in nobis operante bonum aliquem nostræ voluntatis motum [puta fidem, poenitentiam, amorem Dei &c.] necesse esse, quod in eodem instante reperiat in nostra voluntate ille motus a Deo, & a voluntate factus, [nempe fides, poenitentia, amor Dei &c.] secus sequeretur Deum voluntatem movere, & simul voluntatem non moveri.

11. Secunda species necessitatis seu infallibilitatis est illa, quæ oritur, vel conjuncta est cum aliqua re Homini a Deo impressa, quæ taliter voluntatem determinet ad aliquem particularem motum, aut operationem, ut [ea re præsentem, & non prius subtracta, vel alia potentiore occurrente] nec umquam faciat, nec facere possit motum illi contrarium. Prima hujus necessitatis seu infallibilitatis species, quæ scilicet provenit ex efficacia, seu energia divinæ operationis, optime cohæret cum ea libertate, quæ voluntati essentialis est, quatenus arbitrium seu electiva nominatur: secunda vero libertatem arbitrii evertit, ex doctrina Angelici, ut nunc ostendam.

12. Primam necessitatis seu infallibilitatis speciem admissam fuisse a Divo Thoma constat ex textu supra §. 6. relato; postquam enim ibi notasset, quod aliquando dicitur causa humanarum actionum, seu motuum voluntatis id quod est disponens, vel consilians, vel præcipiens, subdit, quod inter causas voluntatem moventes, solus Deus est vera & propria causa: Relinquitur ergo [ait ibi (j)] quod causa perficiens & propria voluntarii actus, sit solum id quod operatur interius; hoc autem nihil aliud esse potest quam ipsa voluntas ut causa secunda, & Deus sicut causa prima. Antea autem dixerat: quod licet dicatur causa id quod est disponens, vel consilians, vel præcipiens; tamen vere & proprie dicitur causa id, quod est perficiens; quia causa est illa, ad quam sequitur effectus; ad actionem autem perficientis [qualis est Deus] STATIM sequitur effectus: & ibidem (i) non dubitat asserere, quod proprie causa dicitur, ad quam ex necessitate sequitur aliquid. Sic pariter alibi docet (m), quod non solum nulla creatura potest cogere voluntatem agendo in ipsam, quia hoc nec Deus poterat: sed nec etiam potest directe agere in voluntatem, ut eam immutet necessario, vel qualitercumque inclinet, quod Deus potest. Itaque juxta D. Thomam, movente Deo voluntatem, necessario eam immutat [procul dubio de mala in bonam], sive necesse est eam moveri, seu mutari in se ipsa a Deo,

(j) qu. 3. de
Malo art. 3.
in corp.

(i) ibid. ad 3.

(m) de Verit.
qu. 22. art.
9. in corp.

Deo, tamquam prima causa efficiente, & a se ipsa, tamquam causa secunda.

13. Ad evincendum, hanc esse Angelici Doctoris mentem circa actionem Dei operantis in voluntatibus nostris, puto nil convincentius ac clarius optari posse, Doctrina illa quam tradit 1. 2. qu. 10. art. 4. in resp. ad 3. ubi habet: *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est huic positioni quod voluntas ad illud non moveatur*. Sentit igitur D. Thomas, quod si Deus voluntatem movet, inspirando ei amorem alicujus boni, impossibile sit, voluntatem non moveri; quod idem sonat ac si dicatur -- *Neceffe est voluntatem in eodem instanti amare, seu se movere ad illud bonum*; amor enim est pondus illud quo voluntas fertur quocumque fertur. Ex quibus liquet, non potuisse ab Angelico Doctore apertius exprimi connexionem ab ipso agnitam inter actionem Dei moventis, & effectum per ipsam actionem in voluntate mota productum, & consequenter ab ipso admissam esse necessitatem, seu infallibilitatem primæ speciei.

14. Priusquam progrediar, non erit supervacaneum adnotare, quod Deus movendo voluntatem eam determinat, & simul facit ut ipsa libere se determinet; causat enim proprium ejus motum, idest volitionem seu amorem, qui est formalis determinatio ipsius voluntatis, & simul facit ut voluntas ipsa se determinet. Quemadmodum enim voluntas, formando in se amorem erga aliquod objectum determinat se ipsam; ita cum Deus ut prima causa, mirabili ac ineffabili modo facit ut voluntas ipsa velit, & amet aliquod verum bonum, seu [quod idem est] producit in ipsa amorem alicujus veri boni [nempè, ut scriptura loquitur *operatur velle, diffundit caritatem &c.*] tunc eam determinat ad illud bonum amandum; id autem a Deo fit, non ope delectationis indeliberatæ, vel alterius cujuscunque generis entitatis, sed per se ipsum sola sua voluntate; & sicut dicendo *fiat Cælum*, factum est Cælum, absque eo quod instrumentum aliquod adhibuerit: ita dicendo *fiat in voluntate amor, fiat fides*.

fiat continentia, fit in voluntate amor, fit fides, fit continentia.

(n) 1. 2. qu.
10. art. 4. in
corp.

15. Eandem necessitatem seu infallibilitatem non repugnare arbitrii libertati, exponitur & ostenditur ab Angelico (n) hac ratiocinatione: *Ad providentiam divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare; Unde omnia movet secundum eorum conditionem; ita quod ex causis necessariis per motionem divinam sequantur effectus ex necessitate: ex causis autem contingentibus sequatur effectus contingens. Quia igitur voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam movet, quod non necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, & non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter movetur. Cui fundatissimæ doctrinæ inhærendo, ita discurre.*

(o) de Prad.
Sanct. c. 20.

16. Cum voluntas sit principium activum, non determinatum ad unum, sed indifferens ad varios motus, ac proinde liberum & immune, tum a necessitate naturali, tum a quacumque alia, ipsi ante proprium motum, seu antequam se ipsam determinet impressa; Deus taliter eam movet, ut quamvis eam determinet [prout in præcedente paragrapho adnotavi] non tamen id præstat imprimendo ei aliquid [puta indeliberatam delectationem] quo mediante ad aliquem motum particulariter efficiendum flectatur [secus ejusmodi motus non foret liber, & contingens, sed necessarius] sed eam determinat sua divina motione & operatione, qua *mirabili, & ineffabili modo* [ut ait Augustinus (o)] præstat seu facit, ut voluntas vitaliter & libere illum motum faciat. Porro, cum ejusmodi motus, a Deo in voluntate & cum voluntate productus, non auferat voluntati innatam suam mutabilitatem, seu vertibilitatem [ut loquitur Angelicus]; hinc est quod voluntas, quamvis a Deo determinata per inspirationem illius boni motus, non remanet tamen eidem immutabiliter affixa, sed revera transire potest [prout de facto interdum reapse transit] ad alium contrarium motum eliciendum; hæcque est ratio,
cur

cur proprius voluntatis motus sub efficacia & infallibilitate divinæ motionis remaneat liber, contingens, & non necessarius.

17. Rejici autem a D. Thoma secundam necessitatis seu infallibilitatis speciem, de qua dixi §. 11., evidenter pariter colligi puto ex iis, quæ alibi generatim docet (p); videlicet, omnem qualitatem supervenientem hominibus, & inclinantem ad eligendum, aut reprobandum aliquod objectum, aliquo modo semper voluntati subjacere, & esse in arbitrii potestate, saltem in quantum eam potest a se excludere; & sic [concludit ipse] nihil est [in hominibus] quod repugnet libertati arbitrii. Ex quo loco conspicue colligitur, mentem Divi Thomæ esse, quod si ea qualitas, talis naturæ & efficaciam foret [prout a Jansenio statuitur indeliberata delectatio] ut voluntas hominis revera, & de facto non posset ei resistere, vel eam a se amovere, repugnaret libero arbitrio. Atquæ hujusmodi est illa qualitas seu res [puta suavitas, aut victrix delectatio Jansenistica a Quesnello supposita]; igitur hæc a Divo Thoma reprobatur tamquam arbitrii libertati infensa.

(p) 1. p. qu.
83. art. 1. ad
5.

18. Idem evincitur ex iis quæ docet de Gratia Angelis concessa. Cum enim autoritate D. Augustini firmasset (q), Angelos ab initio creatos fuisse a Deo in gratia, seu [ut idem exponit] cum bona voluntate, & casto Dei amore quo Creatori adhærerent; hanc difficultatem sibi obicit (r): Gratia inclinat naturam rationalem in Deum. Si igitur Angelus in Gratia [idest cum casto Dei amore] creatus fuisset, nullus Angelus fuisset a Deo aversus. Cui argumento sic ipse respondet (s): Ad secundum dicendum, quod omnis forma inclinat suum subiectum secundum modum naturæ ejus. Modus autem naturalis intellectualis naturæ est, ut libere feratur in ea quæ vult; & ideo inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens gratiam potest ea non uti, & peccare. Ubi notandum est, id a S. Doctore non refundi in naturam talis gratiæ Angelis pro eo statu concessæ [puta gratiæ sufficientis], sed re-

(q) lib. 12. de
Civ. Dei ca.
9.

(r) 1. p. qu.
62. art. 3.

(s) ibid. ad 1.

fun-

fundi in modum naturalem intellectus naturalis naturæ; adeoque ea doctrina locum habet, tum in statu naturæ innocentis, tum in statu naturæ corruptæ.

(1) 1. p. qu. 63. art. 7, 19. Eidem doctrinæ innixus, eodem modo alibi confirmile objectum diluit (1). Libet verba objectionis referre, quia ex ipsis documentum elicitur, quod ad aliud intentum proderit. *Quanto aliquid magis inclinatur in aliquid, tanto minus potest ab illo deficere. Sed Angelus quanto est superior, tanto magis inclinatur in Deum. Ergo minus potest a Deo peccando deficere; & sic videtur quod Angelus qui peccavit non fuerit supremus inter omnes, sed de inferioribus.* En Angelici solutio (u): *Ad tertium dicendum, quod quantacumque inclinatio ad bonum fuerit in supremo Angelo, tamen ei necessitatem non inducebat. Unde potuit per liberum arbitrium eam non sequi. Ubi animadvertatur, quod dum Angelicus asserit, Angelum gratia [hoc est casto Dei amore] munitum, quam Deus a principio ei inspiraverat, & inspirare pergebat, potuisse non sequi inclinationem gratiæ [quod idem est ac dicere, potuisse ei resistere] non loquitur de quacumque potentia resistendi, cujusmodi foret illa, quæ numquam reducenda esset ad actum; sed loquitur de illa vera potentia, quæ vere reduci potest & interdum de facto reducitur ad actum; siquidem ibi loquitur de potentia illa resistendi gratiæ, quæ fuit in Angelis; quam potentiam nemo inficias ibit deductam fuisse in actum ab illis, qui de facto peccavere. Igitur D. Thomas in his locis sumit tamquam indubium, Angelorum gratiam non imposuisse ipsis necessitatem aliquam eam sequendi: & quod si ejusmodi necessitatem ipsis imposuisset, motus voluntatis eorum non fuisset liber. Non ergo admittitur a D. Thoma necessitas secundæ speciei, (cujus memini §. 11.) quæ conjuncta est cum impressione alicujus rei, cui voluntas actu resistere nequeat: bene tamen ab ipso admittitur necessitas seu infallibilitas primæ speciei, quæ ex connexionne operationis Dei cum ejus proximo & immediato termino exurgit.*

20. Eandem secundæ speciei necessitatem, necdum non admitti, sed aperte a D. Thoma damnari evincitur ex doctrina, quam tradit qu. 6. de malo, art. unico, ubi refert sententiam quorundam, qui putabant, humanam voluntatem determinari ad proprios motus impressione cuiusdam rei, cui voluntas non posset revera obistere; asserentes tamen, id non præstari ea rigorosa violentia, quæ consistit in movendo voluntatem ipsa renitente: *Quidam putaverunt (ait ipse (x)) quod voluntas hominis ex necessitate moveretur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant quod voluntas co-geretur.* Hæc videtur ipsamet expressa Jansenii opinio, qui solam exigit libertatem a coactione. En iudicium quod Angelicus profert de huiusmodi sententia, necessitatem seu infallibilitatem secundæ speciei admittente seu inducente: *Hæc autem opinio est Hæretica.* Et paucis interjectis addit: *Est etiam annumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones, quia non solum contrariatur fidei, sed subvertit omnia principia Philosophiæ moralis.* Ex toto illius articuli contextu evidenter constat, ibi ipsum loqui de illa necessitate, quæ oritur, vel conjuncta est cum aliqua dispositione aut forma, quæ voluntati impressa eandem ad proprios motus infallibiliter determinet, & talis est supra assignata secundæ speciei necessitas.

21. Proderit hic adnotare, quod ope illius distinctionis inter necessitatem primæ, & secundæ speciei, faciliter inter se conciliantur aliquot propositiones ipsius Angelici Doctoris, quæ prima fronte mutuò opponi videntur; ipse enim quandoque dicit (y), *ad actionem perficientis* [qualis est Deus voluntatem movens] *statim, & ex necessitate sequi effectum, idest bonum voluntatis motum.* Item docet (z), Deum ut causam efficientem, posse directe operari in voluntate, taliter ut eam necessario immutet. Demum dicit (a), *quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est huic positioni, quod voluntas ad illud non moveatur; id autem perinde est ac si dicat, necesse est ut moveatur.* Ex alia tamen parte, post hæc ultima

(x) qu. 6. de
Malo art. u-
nic. in corp.

(y) qu. 3. de
Malo art. 3.
in corp.

(z) de Verit.
qu. 22. art. 9.
in corp.

(a) 1. 2. qu.
10. art. 4.
ad. 3.

(b) 1. p. qu.
83. art. 1. ad
3.

(c) 1. p. qu.
62. art. 3. ad
2.

(d) ibid. qu.
63. art. 7. ad
3.

(e) §. 13.

ma verba, immediate subdit: *non est tamen impossibile simpliciter; unde non sequitur quod voluntas a Deo ex necessitate moveatur*. Similiter generatim ab Angelico docetur (b), qualitates omnes quæ humanam voluntatem ad eligendum, aut reprobandum aliquod particulare objectum inclinant, dependere a libero hominum arbitrio, *saltem in quantum eas a se excludere potest*. Ulterius aperte docet (c), Angelorum [ac per consequens, hominum quoque] voluntatem *posse non uti gratia, & non sequi inclinationem gratiæ* (d) &c.

22. Profectò quisquis audiat aut legat consimiles expressiones, nec Angelici Doctoris principia calleat, ipsum sibi met repugnare suspicabitur. Qui tamen attente inspexerit, sensum, quo ab ipso proferuntur: quam necessitatis speciem arbitrio concedat, quam denegat: tandem qui attenderit ad rationem ob quam ita loquitur, conspicue agnoscet, indicatas propositiones neutiquam inter se pugnare, sed utrasque ad veritatis amissum cohærere. In prioribus siquidem propositionibus loquitur de illius necessitatis specie, quæ procedit ex efficacia sive energia motionis seu actionis & voluntatis Divinæ, quæ in ipsismet quoque causis liberis infallibiliter & necessario conjunctum habet proprium, & immediatum effectum; qui effectus in ejusmodi causis aliud non est, quam ipse bonus voluntatis motus, ut per se notum est, & ex Angelico ostensum est supra (e); sicque verissimæ sunt priores illæ propositiones.

23. Cum postea D. Tomas asserit, *non est impossibile simpliciter quod voluntas ad illud non moveatur*, tunc Sanctus Doctor considerat, non jam ipsam actionem seu operationem Dei, sed terminum seu effectum illius Divinæ operationis, scilicet bonum motum in voluntate & cum voluntate a Divina operatione productum, seu Divinum amorem inspiratum; qui cum voluntati non eripiat innatam suam mutabilitatem seu veritabilitatem, relinquit in ipsa veram, realemque potestatem, seu potentiam non perseverandi in illo motu, & excitandi alium motum contrarium, quo inspiratum amorem impugnet & repudiet, nec ejus inclinationem
sc-

sequatur, imo ipsum excludat etiam priusquam illi subtrahatur ejus amoris inspiratio. Hinc D. Thomas haud minori veritate asserit, quod dum Deus movet voluntatem, *non est simpliciter*, seu absolute impossibile quod voluntas non moveatur, neque sequi, quod a Deo ex necessitate moveatur, quo pacto eam (juxta Angelici mentem) moveret, si ipsam moveret mediante impressione alicujus rei (sive appelletur gratia, sive suavitas, sive delectatio victrix, sive divinæ potentiæ instrumentum) quæ antecederet voluntatem determinaret ad suum proprium motum; in hoc enim casu voluntas non posset non uti suavitate, delectatione, seu gratia efficaci sibi impressa, aut non sequi ejus impulsus; & nullo modo esset vere in potestate ipsius voluntatis eam impressionem a se remove; quare tunc Deus eam moveret necessario, idest, adjuncta necessitate secundæ speciei, quæ libero arbitrio repugnat. Admisso itaque, voluntatem a Deo moveri, non mediante aliqua re sibi impressa (quocumque postea titulo seu vocabulo, suavitatis, delectationis, gratiæ efficaci &c. nominetur) sed immediate per semetipsum, producendo proprium voluntatis motum, & faciendo simul *mirabili, & ineffabili modo*, quod voluntas tamquam causa secunda vitaliter illum producat, (quemadmodum procul dubio sentit D. Thomas) manifeste consequitur, verissimas quoque esse propositiones secundo loco relatas, neque præcedentibus ullatenus opponi, quinimo exactissime cohærere.

24. Pelagiani antiquitus, & moderni Calvinistæ, prout etiam novissimis hisce temporibus Jansenistæ, negligentes, seu non advertentes hanc diversitatem, & distinctionem necessitatum, easque invicem confundentes, ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina se elongarunt. Priores siquidem existimantes, essentiali arbitrii libertati non minus opponi necessitatem prioris speciei, ac illam secundæ; hinc est quod prætextu salvandi eam libertatem, præfracte negarunt gratiam illius particularis operationis seu actionis, qua Deus proprie & per se operatur in Hominibus motus bonæ voluntatis,

tatis, fidem, spem, caritatem, aliosque veræ pietatis affectus, ut firmarent capitale illud principium, seu erroneum illorum dogma, = *Omnia hæc præstantissima bona, non esse totidem singulares gratias, & dona Dei; sed viribus, & industria hominum acquiri, adjuncta dumtaxat communibus & generalibus illis gratiis, quas ipsi ambitiose prædicabant ut pro Christianis haberentur.* Moderni Calvinistæ, seu Gomaristæ, sicut etiam Jansenistæ ex adverso putant, quod sicut libero Creaturæ rationalis arbitrio non opponitur necessitas prioris speciei, ita neque necessitas secundæ speciei ipsi repugnet; quare illi prætendunt, instinctum (ut ipsi vocant) irresistibilem a Calvino inductum, & ab ipsis firmiter retentum optime cohætere cum essentiali arbitrii libertate. Has necessitates in suprarelatis propositionibus 15. 16. 17. 18. 19. 20. evidenter confundit Quenellus; licet enim videatur nomine Gratia designare locutionem Dei, unctionem Spiritus Sancti, vocem Patris interius docentis, manum Dei irrigantem semen verbi, & Omnipotentem Dei voluntatem, revera non nisi indeliberatæ delectationis efficaciam insuperabilem indicare vult; sicque, quod soli ipsius Dei operationi seu actioni in ordine ad immediatum ejusdem terminum competit, ille ad ipsum Divinæ operationis terminum seu effectum extendit, cui in 16. Omnipotentia attributum aptat ad occultandum venenum, miscendo creata (nempe indeliberatam delectationem) cum divinis.

25. Loquendo itaque de Divina operatione seu actione Dei, verissimum est, quod *operatur in corde obedientiam quam petit: quod nullæ sunt illecebræ, quæ ipsi non cedant, quia nihil resistit Omnipotenti: quod facit venire infallibiliter ad Jesum; quod semen affert fructum: quod, ipsi obeditur, quod omnia fiunt, & omnia ipsi submissa sunt;* quas locutiones immerito criminantur aliqui neoterici, cum consimiles reperiantur apud Patres, & præcipue in Divi Augustini operibus. Et profecto, *Quantumcumque remotus a salute sit Peccator obstinatus, quando Jesus se videndum ei exhibet*
lu-

lumine salutari suæ gratiæ, & externam suam locutionem comitatur unctiōe sui spiritus, interiusque docet venire ad Jesum, irrigando semen verbi [idest quando Jesus operatur ejus conversionem inspirando virtutes & affectus fidei, spei, & caritatis; cor mundum creando, cor carneum donando, legem in cordibus scribendo, & spiritum rectum in visceribus innovando] oportet [necessitate, & infallibilitate primæ speciei] ut se dedat, accurrat, se humiliet & adoret Salvatorem; obediat, cedat Omnipotenti; veniat ad Jesum; afferat fructum; & omnia ipsi submissa sint; scilicet necesse est, ut fides, conversio, cor novum, & affectus inspirati reperiantur in illo; tunc enim Deus facit de nolente volentem, & illa est gratia quæ a nullo duro corde respuitur, ideo quippe datur, ut ipsa cordis durities auferatur.

26. Non inde tamen oportet, necessitate & infallibilitate secundæ speciei, quod voluntas operetur juxta virtutes & affectus sibi a Deo inspiratos; siquidem illos potest impugnare & extinguere excitatis in seipsa contrariis affectibus, prout de facto sæpe contingit illos impugnari & extinguui. Pariter Deo operante in corde obedientiam erga suam legem, puta caritatem qua lex Dei adimpletur, profecto obedientia seu caritas necessario [necessitate prioris speciei] reperietur in corde: verum ut caritas sit victrix in corde, & obedientia regnare pergat, pendebit ex arbitrii libertate, cum possit semper ab obedientia recedere, & inspiratam caritatem intensiore prava cupiditate in se excitata extinguere aut superare; & ita de reliquis propositionibus proportionaliter judicium ferri debet.

27. Id dumtaxat adjicere libet, circa propositionem 17., quod non quælibet gratia est vox interius docens, & venire faciens ad Christum; divisiones enim gratiarum sunt ut ait Apostolus (f). Siquidem quamplures reperiuntur gratiæ, externæ cor pulsantes; quoniam ex ipsismet internis vocationibus, non omnes æqualis sunt efficaciam, cum non paucae ex iis frustrentur effectu, juxta illud: *Vocavi, & renuistis*. Quapropter

(f) 1. Cor.
cap. 12. V. 4.

(g) 1. Cor. 6.
3. v. 7.

pter cum gratiæ vocabulum plurimis gratuitorum donorum speciebus, tum naturalium, tum supernaturalium aptari possit, æquivocationis subjectæ, & captiosæ erunt propositiones, innumeris sophismatibus obnoxia, nisi explicetur de qua gratia agatur. Quoad 18. propositionem notari potest, quod operatio, quæ proprie tribui solet manui Omnipotentis in ordine ad fecundandum semen verbi, non est irrigatio, sed ipsiusmet fructus incrementum; hinc de semine illo quod plantaverat Paulus, & rigaverat Apollo, jure dictum est: *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (g)*. Ad tollendas autem ambages exponere debuerat Quesnellus cujusnam generis operationem designaret per illam Dei irrigationem, & cujusnam generis fructus illi irrigationi corresponderet. Operationi illi, qua ex. gr. prædicante Paulo aperuit Deus cordis aurem Dionysio Areopagitæ, correspondet suus proprius fructus, nempe perceptio eorum quæ dicebantur a Paulo; non tamen consensus ad veritates perceptas, nisi alia ulteriore operatione Deus fecisset Dionysii voluntatem ex repugnante consentientem, operando simul cum ejus voluntate consensum; tuncque fructus, præcise correspondens huic operationi, fuisset quidem ipsa fides, seu credulitatis affectus, sed non ipsa caritas, nisi alia operatione uberiore caritas quoque diffunderetur in ipsius corde per Spiritum Sanctum. Semper tamen stabit, quod recepto verbi semine potest illi negari consensus: præstito consensu, potest deesse amor seu caritas: inspirato amore, non exhiberi opera ipsi correspondentia &c., imo impugnari & destrui potest, excitato a voluntate contrario amore, prout interdum contingit.

28. Quoad propositionem 19. Si Quesnellus ingenue non aliud nomine gratiæ significaret quam Omnipotentem Dei voluntatem qua sua dona nobis confert, nemo fortasse negotium illi facesset; omnipotens enim est Dei voluntas, cui non est qui possit resistere; omnia enim quæcumque voluit fecit; nec umquam in Pelagianorum mentes venit ut id inficiarentur. Incongrue

grue tamen asseritur, non aliam dari gratiam præter ipsam omnipotentem Dei voluntatem, cum gratiæ vocabulum a Scripturis & Patribus aptetur etiam effectui divinæ voluntatis in nobis producto (h); & frequentissime legimus, Dei gratiam recipi, donari &c. quod improprie de Divina voluntate diceretur: sic Christo tribuitur (i) plenitudo gratiæ & veritatis: Stephanus dicitur plenus gratia & fortitudine Act. cap. 6. 8. dicitur diffusa in omnes nationes gratia Spiritus Sancti Act. cap. 10. v. 45. & Apostolus passim habet: Per quem accepimus gratiam: ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis: Per gratiam, quæ data est mihi: alii datur gratia sanitarum &c. Numquid omnes gratiam habent curationum? Non abjicio gratiam Dei: Mihi minimo Sanctorum data est gratia hæc: ut det gratiam audientibus: humilibus autem dat gratiam: gratia vobis & pax multiplicetur: unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes; & sexcenta ejusmodi in sacris paginis, quæ voluntati Dei quadrare nequeunt, sed ejus voluntatis effectus in nobis gratis productos designant. Ad hæc, si sermo sit de gratia qua justificamur, falsissime diceretur hanc gratiam nil aliud esse, quam omnipotentem Dei voluntatem; cum fidei dogma sit a Tridentino (j) contra Protestantes definitum, nos formaliter justificari, non per eam justitiam, qua Deus in se justus est; sed per justitiam nobis inhærentem, qua nos justos facit. Igitur ex ea voluntate aliquod bonum in nobis produci necesse est, cui gratiæ vocabulum recte tribuitur, & præcipue amor Dei, divinæque legis.

29. Demum si vigesima propositione, ex obedientia illa, qua jubente Christo (l) cessavit ventus, siluit mare, & facta est tranquillitas, exactam gratiæ ideam elicere prætendit Quesnellus, prodit qualem ipse habeat de libertate voluntatis notionem; Quemadmodum enim, nec voluntaria, nec libera fuit obedientia illa, qua dicente Christo ad mare, tace, obmutesce cessavit ventus & quievit mare; ita sequeretur, liberum arbitrium obsequendo Divinæ voci, velut inanime

(b) D.Th. 3.

qu. 2. art. x.

in corp. Et

alibi.

(i) Jo. cap. 1.

v. 14.

(j) Sess. 6.

Cap. 11.

(l) Marc. ca.

4. 39.

nime quoddam, nihil omnino agere, sed mere passive se habere; quam stultam impietatem anathemate percussit Tridentina Synodus (m).

(m) Sess. 6.

Can. 4.

PROPOSITIO XXI.

GRATIA JESU CHRISTI est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis; utpote quæ est operatio voluntatis Omnipotentis; sequela & imitatio operationis Dei, incarnantis, & resuscitantis filium suum.

1. **V**IM & energiam Gratiæ Jesu Christi prædicari, eamque, non modo fortem, potentem, supremam, invincibilem, sed etiam Omnipotentem appellari non vetat Ecclesia, cum id citra ullam erroris suspensionem præstitum semper fuerit a Patribus. D. Augustinus id passim protulit de divinæ gratiæ efficacia; ut est illud: *Subventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur.. Fortissimo quippe dimisit, atque permisit, facere quod vellet; infirmis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, & hoc deferere, invictissime nollent.* Non minus magnifice de divina gratia sensit D. Prosper, fidissimus Augustini Discipulus, qui in Carmine de Ingratis, sic cecinit;

- - - Omnipotens hominem eam gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus; cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit. Non moribus illi
Fit mora: non causis anceps suspenditur ullis:
Nec quod sola potest, cura, officioque Ministri
Exequitur, famulisve vicem committit agendi.

Qui

*Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis,
Pulsant, non intrant animas. Deus ergo sepultos
Suscitat, & solvit peccati compede vinctos. &c.*

Nil præstantius de divinæ gratiæ efficacia; sed nil etiam ad catholicæ veritatis amussim de divinæ gratiæ energia limatius dici potuit. D. Fulgentius pariter commendavit efficaciam gratiæ dicendo (n): *cujus est inenarrabilis Omnipotentia, qua nos gratuita bonitate fecit; nec minus tamen inenarrabilis gratia, qua nos omnipotentissima miseratione salvavit; qui & opus creatricis Omnipotentia gratis fecit: & opus gratiæ salvatricis omnipotenter implevit.* Sed non est otii densare ejusmodi testes, nam facile cuique Ecclesiasticæ traditionis monumenta volventi occurrere possunt; nam gratiæ efficaciam non temperantius Quesnello extollunt Ecclesiæ Patres, eam fortem, invincibilem, indeclinabilem, insuperabilem, omnipotentem, invictissimam celebrantes; nec tamen de profligata ab ipsis arbitrii libertate suspicio vel levis irrepere potest, prout certissimum est eam ex Quesnelli placitis pessundari.

(n) Lib. 2. ad
Trans. ca. 3.

2. Hujus discriminis ratio ex eo desumitur, quod Gratiæ vocabulum pluribus rebus applicari potest, ut toties monui; eo namque vocabulo designari potest, tum operatio, qua Deus aliquod bonum in nobis operatur: tum illius operationis terminus in nobis productus: tum quæcumque beneficia, quibus nos Deus in æternam vitam dirigit. Quesnellus unice incumbit, ut suadeat efficaciam seu irresistibilitatem illius gratiæ interioris, quæ consistit in quadam interiori suavitate, seu delectatione indeliberata, qua indeclinabiliter, invincibiliter, irresistibiliter voluntas determinatur ad suas actiones, ut supra indicavi (o); quo stante, ab ipso innovatur secunda ex Propositionibus in Jansenio damnatis. At vero Patres, dum gratiam invincibilem & omnipotentem prædicant, gratiæ nomine designant vel Dei operationem quæ necessario connectitur cum suo immediato termino, ea necessitatis & infallibilitatis spe-

(o) Cap. 1.

spe-

(p) §. 11.

specie, quam ex Angelici doctrina exposui supra (p) ad præcedentes propositiones: vel gratiæ nomine designant illas investigabiles vias, quibus Divina Providentia attingit a fine usque ad finem fortiter, & specialiter beneficia illa, quibus certissime liberantur quicumque liberantur.

3. Horum beneficiorum collectio, per divinam præscientiam ac providentiam disposita est illa omnipotens gratia, quæ ex D. Prospero supra relato hominem salvat, & cui non fit mora moribus ullis. Eadem est, quæ indicatur a D. Fulgentio, & a D. Augustino locis supracitatis. Constat enim quod D. Augustinus loco illo de Corrept. & Grat. loquitur de finalis perseverantiæ dono, ad quod unice refert discrimen illud adjutorium *quo*, & *sine quo*. Siquidem, quoad gratiam internam voluntatis qua fit bonum, eandem & ejusdem efficaciam ipse eam agnovit tum in statu naturæ innocentis, tum in statu naturæ post Christum reparatæ, prout exponam agendo de proposit. 34. Porro, cum finalis perseverantia, seu hominis salus non pendeat ex sola efficacia interioris gratiæ, sed præcipue consistat in illa auxiliorum concatenatione quam indicavi supra (q), perperam a Quesnello adscribitur solæ interiori gratiæ illa efficacia, quam Patres tribuunt perseverantiæ dono.

(q) Cap. 8.
§. 9.

4. Hicque obiter notetur, in hac propositione indicari quidem a Quesnello quod efficacia, potentia & invincibilitas gratiæ evincitur ex eo quod ipsa sit *operatio voluntatis Omnipotentis*, id enim importat adverbium illud *utpote*; In rei tamen veritate pura putaque captio est; quia controversia militat de illa efficacia & irresistibilitate, quæ competit termino illius divinæ operationis, videlicet indeliberatæ delectationi, per quam voluntatis arbitrium invincibiliter determinari adstruit, non vero de divinæ voluntatis energia.

5. Quod gratia sit invincibilis, utpote quæ est *sequela & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum*, posset citra errorem affirmari; at non in sensu quem intendit Quesnellus. Patres,
tum

tum Græci, tum Latini, docuerunt, quod illapsu Verbi in carnem, caro Hominum immortalitatem, & resurrectionem nacta sit: & copulatione Verbi cum anima, anima nostra affecuta sit stabilitatem ad non peccandum: quod Christus eam, quæ ex Divinitate proficiscitur, securitatem ac firmitatem, in universum humanum genus transmiserit. Quod Deus factus sit Homo, ut fortissima Patris dextera manus, potestate sua cuncta continens, ab impotenti Dæmonum dominatu nos liberaret, ut videri potest apud Athanasium Orat. 4. & 9. contra Arian., Gregorium Nyssenum Orat. 2. cont. Eunom., Nazianzenum Orat. 36., Cyrillum Alexandrinum passim in Thesauro & Homil. Paschal. 9. 10. 19., Damascenum Lib. 3. Fidei orthodox. Cap. 24. & Lib. 4. Cap. 12., quibus omnibus præivit Irenæus Lib. 3. Cap. 18. & 22. & ut præteream ex Latinis Hilarium, Prosperum, Fulgentium, unice indicabo quod habet Hieronymus in Cap. 3. Epist. ad Galat. *Ille mortuus est, ut nos viveremus: ille descendit ad Inferos, ut nos ascenderemus ad eum: ille factus est stultitia, ut ut nos sapientia fieremus: Ille se de plenitudine & forma Dei evacuavit, ut in nobis habitaret plenitudo Divinitatis &c.* Ejusmodi elocutiones passim occurrunt in Patribus, celebrantibus nostram in bono stabilitatem, tamquam sequelam Incarnationis, qua mediante nos sibi Verbum adglutinavit, & concorporavit in Christo.

6. Verum licet multipliciter gratia vocari possit sequela Incarnationis, & præcipue quod per assumptionem Humanitatis a Verbo factam acquisita nobis fuerit, qui eam perdideramus in Adamo; non tamen inde sequitur, eandem efficaciam & impeccabilitatem seu stabilitatem in bono nobis tribui per gratiam Christi, quæ competit Christo cui incorporamur. In primis enim, illam stabilitatem in bono Patres tribuunt quidem naturæ humanæ; sed eo sensu, quod cum, peccante Adamo, omnes in ipso justitiam amiserint, deinceps tamen propter assumptam a Verbo humanitatem, non amplius tota natura humana rursus cadere possit;

non vero, quod quisquis gratia Christi donatur, impeccabilitatis donum assequatur.

7. Ulterius ea nostra concorporatio cum Christo, hic quidem incipitur, sed nonnisi in Patria plene consummabitur, postquam expunctis omnibus vetustatis reliquiis, sola in nobis Christi novitas radiabit. Nunc autem cum filii sæculi adhuc [saltem ex parte] simus; cum membra iniquitatis adhuc gestemus, & dimidiata dumtaxat ex Deo per Christum Nativitate gaudeamus, dimidiato etiam ipsius gaudemus beneficio; nec versatiles tantum; sed etiam ex residua vetustate in peccatum proclives sumus: Quando autem perfecte Christo incorporati erimus [quod continget in Patria] tunc beatos nos, & immortales nulla amplius peccati labes vitare poterit; sicque tunc integre consequemur beneficium illud, quod ex Verbi Incarnatione & Resurrectione nobis comparatum fuit; & tunc mortale induet immortalitatem. Hujusmodi porro beneficium, non respicit solius interioris gratiæ efficaciam, quæ ejusdem efficaciam fuit etiam in Adamo [quidquid falso opinetur Jansenius] sed complectitur cuncta illa auxilia & præmia, quæ per Christi merita humanæ naturæ prædestinata sunt: & quæ non hic in via, sed ibi in Patria nobis reservantur.

8. Tandem, quod gratia sit imitatio operationis Dei incarnantis, & suscitantis Filium suum, expressio est, quæ sophismatibus ansam præbere potest, adeoque jure damnata in Quesnelli ore. Eatenus gratia dici posset imitatio operationis Dei incarnantis filium suum, quatenus sicuti nulla naturæ humanæ merita præcessere divinam illam operationem qua Verbum carnem assumpsit, ita nulla humana merita gratiam præveniant; unde D. Augustinus protulit (r); sunt & alia multa, quæ in Christi Incarnatione quæ superbis displicet, salubriter intuenda atque cogitanda sunt

Ut gratia Dei in nobis sine ullis præcedentibus meritis in Homine Christo commendaretur; quia nec ipse tanta unitate Deo vero conjunctus, una cum illo persona, idest ipse Homo assumptus, mox ut homo etiam Deus

(r) lib. 13. de
Trinit. cap.
37.

Deus filius Dei viveret, ullis est præcedentibus meritis affecutus. Et alibi de Incarnatione loquens ait (s): Hic omnino granditer & evidenter Dei gratia commendatur; Quid enim natura humana in homine Christo meruit, ut in Unitatem Personæ unici Filii Dei singulariter esset assumpta? Quæ bona voluntas, cujus boni propositi studium, quæ bona opera præcessere, quibus mereretur iste homo, ut una fieret Persona cum Deo? Unde naturæ humanæ tanta gloria, nullis præcedentibus meritis sine dubitatione gratuita, nisi quia magna hic & sola Dei gratia fideliter & sobriè considerantibus evidenter ostenditur; ut intelligant homines per eandem gratiam se justificari a peccatis, per quam factum est, ut Homo Christus nullum habere posset peccatum? Eandem considerationem passim inculcat (t), quod scilicet ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia ab initio sua, homo ille factus est Christus: de ipso spiritu & hic renatus, de quo est ille natus: eodem spiritu fit in nobis remissio peccatorum, quo spiritu factum est ut nullum haberet ille peccatum (u). In quam sententiam iverunt quoque cæteri Patres: Ex eodem spiritu [inquit D. Fulgentius (x)] renati sumus, ex quo natus est Christus. Eodem igitur spiritu Christus formatur secundum fidem in corde uniuscujusque credentis, quo spiritu secundum carnem formatus est in utero Virginis.

(s) Enchirid. cap. 37.

(t) De Præd. Sanct. c. 15.

(u) Vide etiam Lib. 1. Op. imp. ca. 138. 140. & lib. 4. cap. 84.

(x) Fulg. de Incarn. & grat. cap. 20.

9 Hæc producere libuit, ut inde constet quam immerito ab aliquibus culpetur generaliter, afferere, quod gratia Christi sit imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum; culpantur enim simul præfati Patres, qui eandem veritatem protulerunt; operationis enim Dei resuscitantis Filium suum eatenus gratia Christi imitatio est, quatenus sicut Deus per illam operationem restituit corpori animam, & Christo vitam; sic gratia, animæ per peccatum mortuæ, spiritualem vitam affert. Metuendum tamen est, ne sicut Protestantibus accedit Quesnellus irresistibilitatem interioris gratiæ statuendo, ita jis subscribat statuentibus liberum arbitrium a Deo motum & excita-

tum , nihil omnino agere , & veluti quoddam inanime , mere passive se habere , prout mere passive se habuit , & nullam liberam cooperationem præstitit Christi humanitas ad sui cum Verbo unionem : nec Christi Corpus ad sui fuscitationem .

PROPOSITIO XXII.

Concordia Omnipotentis operationis Dei in corde hominis cum libero ipsius voluntatis consensu , demonstratur illico nobis in Incarnatione , velut in Fonte , atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordiae , & gratiae ; quæ omnes ita gratuite atque ita dependentes a Deo sunt , sicut ipsa originalis operatio .

1. **Q**Uam amabo libertatis speciem expiscari novit Quesnellus in Incarnatione ? profecto non aliam quam illam , quæ æque cum Calviniano instinctu , cum Gnosticorum Facto , cum Astrologorum influxibus , & cum quorumcumque arbitrii liberi Hostium principiis concordet . Numquid arbitrii libertas eluxit in natura humana ut Verbo assumeretur ? Numquid nobis liberum fuit Dei Filium incarnari ? Ejusmodi concordiae fuco liberum verius elimitatur arbitrium , & rem de solo nomine esse statuitur , dum eadem libertate cooperari gratiæ adstruitur , qua Verbi Dei unione humanitas coopata est , quæ mere assumpta , mere passive se habuit .

2. Ait utique Augustinus (a): *Qua gratia homo ille [Christus] factus est bonus, eadem gratia homines, qui sunt membra ejus ex malis fiunt boni*; ubi innuit eandem in utrisque Spiritus Sancti operationem. Verum id prodesse nequit Quesnello ad probandam concordiam delectationis indeliberatæ cum libertate; sensus enim Augustini est, quod sicut operatione Spiritus Sancti, qua Christus factus est Filius Dei, eadem Spiritus Sancti operatione caritatem diffundentis in cordibus, fieri homines ex malis bonos, utrobique independentem a meritis; sic enim ibi Julianum alloquitur: *Neque enim audebis eum [Christum] dicere præcedentibus operum meritis filium Dei factum ab initio, idest a Virginis utero: qua ergo gratia homo ille ab initio factus est bonus, eadem gratia homines, qui sunt membra ejus, ex malis fiunt boni*. Ex quibus verbis nullatenus concordia libertatis arbitrii cum indeclinabili determinatione exponitur; sed dumtaxat indicatur, meritis gratiam non conferri.

3. Juxta Quesnelli tamen placita, quemadmodum vere in Incarnatione liquet concordia gratiæ cum illius libertatis specie, quam unice ipse agnoscit scilicet a coactione, ita demonstratur, jure propositionem hanc fuisse proscriptam; quia sicut non petuit humana Christi natura negare se Verbo Dei, eam sibi ad unionem hypostaticam assumendi; ita, juxta illius mentem, non potest voluntas humana se a visco indeliberatæ delectationis extricare; adeoque liquet, quænam utrobique libertas eluceat. Concordiam gratiæ medicinalis & liberi arbitrii exposuit Jansenius ex professo, toto Libro Sexto de Gratia Christi Salvatoris; & inde indubium est a Quesnello desumptam fuisse suæ libertatis notionem; ut eam, magistri sui vestigiis inhærendo, concordaret cum illius gratiæ notione, quam ex eodem magistro hauserat.

4. Libertas itaque arbitrii, juxta Quesnellum Jansenii asseclam, consistit in hoc, quod voluntas, non coacte, non invite, sed cum cognitione & delectatione moveatur. Id toto illo supramemorato libro sexto

(b) Cap. 5.
§. 4.

(c) *ibid.* §. 1.
& seq.

(d) *De Bono
Persev.* c. 8.

to de Gratia Christi Salvatoris conatur suadere Jansenius. Porro hanc libertatis larvam ab omnibus liberi arbitrii Hostibus approbatam fuisse, vel saltem intacto eorum errore approbari potuisse jam supra (b) observatum a me fuit. Equidem si solam violentiam, & coactionem excludat voluntatis libertas, prætenla concordia eluceret in Incarnatione. Quis enim dicat, vel violentiam a Verbo illatam naturæ humanæ cum eam assumpsit: vel ipsam humanam naturam omnipotenti Verbi eam assumentis operationi repugnasse, & nonnisi invite cessasse? Verum alia est libertatis notio, quam non modo Philosophi & Patres, sed ipsamet Ecclesia Catholica contra errantes docet, ut supra (c) jam indicavi, & frustraneum foret hic repetere.

5. Est igitur profecto Incarnatio, ex Patrum sententia, fons unde nobis gratiæ promanant; & item Archetypum omnium misericordiæ & gratiæ operationum, quatenus quemadmodum nulla merita Incarnationem præcessere, ita nulla nostra merita gratiam præveniant. Verum id quoque advertendum, quod cum gratiæ vocabulum diversis Dei donis applicari valeat, & de facto applicetur, non omnes tamen gratiæ sunt eodem modo gratiæ. Infidelibus, & Hæreticis fides, Peccatoribus pœnitentiæ seu conversionis donum, ex nullis prorsus antecedentibus meritis, & gratis omnino prædestinantur; Idemque dicendum est de singulari finalis perseverantiæ dono, quo fit ut Homo acceptam justitiam & caritatem, ad obitum usque teneat; utrumque enim bonum penitus gratuitum est, adeo ut fides, & conversio multoties indignissimis conferatur; minus indigni, ejusmodi gratiis careant. Finalis quoque perseverantia aliquando minus bonis concedatur: & magis perfectis quandoque negetur; quemadmodum aperte colligitur, tum ex Scripturis, tum ex Conciliis & Patribus contra Pelagianos & Semipelagianos, disputantibus, & omnium temporum locorumque experientia confirmat; unde merito de judiciorum divinorum inscrutabilitate loquens Augustinus, protulit (d): *Ex duobus piis, cur huic donetur perseverantia*

tia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei. Et quidem quot Infideles & Hæreticos fuisse notum est, non admodum malos, qui pleraque etiam bene agerent; & tamen iis fides sæpe defuit, cum pessimis & indignissimis concederetur? Ipsa Evangelii prædicatio, & veritatis revelatio, sine qua [Apostolo teste] nemo credere potest, his locis & temporibus defuit, quibus Homines minus mali erant: his adfuit qui pessimi erant, eamque insectati sunt, nisi forte singulari Dei gratia emendati sint. Optimos etiam ex Christianis ipsis, post diuturnum sanctissimæ vitæ cursum, nonnumquam perverti, & in peccato suo mori constat [ut de Origene, Tértulliano, Hilario Sardicensi Diacono [quem *Deucalionem Orbis* appellat Hieronymus] Osio, Bernardino Ochino, aliisque fertur:] alios longe minoris justitiæ, & a summa iniquitate nuper conversos, subito rapi ne malitia mutet intellectum eorum; aut non in eas tentationes induci, quibus subvertendi fuissent; illicque proprie locum habet illud Apostoli: *O altitudo divitiarum!* Hanc veritatem, ex fundatissima Ecclesiæ Doctrina S. Augustinus demonstrat circa initium fidei, Libro de Prædestinatione Sanctorum: de finali autem perseverantia, Libro de Bono Perseverantiæ; & traditur a Concilio Tridentino Sess. 6. Can. 22.

6 Fidei tamen & Conversioni, peccatorum remissionem & justificationem promisit & præstat Deus pro infinita sua misericordia. Licet autem proprie, & accurate [ut innuunt Tridentini Patres (e)] nec fides, nec conversio merita sint quoad remissionem peccatorum & justificationem, [neque enim Dei amicitia & adoptione digni censeri possunt, qui adhuc ejus sunt inimici, & Diabolo mancipati, licet ab hujus dominio solvi, & Deo reconciliari cupiant]; Ea tamen studia, meriti nomine aliquatenus appellare licet, ut notat D. Augustinus (f), quatenus ipsis Deus justitiæ & reconciliationis beneficia promisit; eoque sensu meriti nomen Concilia & Patres usurpavere, cum Pelagianos & Semipelagianos damnaverunt, quod fidem ex anteceden-

(e) Sess. 6.
cap. 8. & 16.

(f) in Ep. ad
Sixt. Ep. 186.
alias 106.

dentibus meritis dari, & prædestinari erronee statuerent; hi enim Hæretici, ea studia & credulitatis exordia, quorum intuitu fidem ipsam, seu ejus incrementum dari censebant, meriti nomine indigna esse, ultro profitebantur, ut ex Fausti & Cassiani operibus liquet.

7. Justitiæ incrementum, & cætera deinceps salutaria dona [si finalis perseverantiæ donum excipiat] inter quæ ipsam quocque æternam vitam, gratiæ vocabulo designari posse certum est; non tamen ea omnia adeo gratuita sunt, ut justitiæ, bonorumque operum merita, quibus tribuuntur excludant; ea enim sic præstat Deus, ut ad præcedentis justitiæ, & bonorum operum meritum rationem habeat, prout a
- (g) Sess. 6. Tridentina Synodo (g) ex Scripturæ Patrumque doctrina adversus Protestantes definitum fuit; quamvis enim illa, etiam cum summa sunt, *minime condigna sint ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*, [ut docet Apostolus (h) si seorsim spectentur; eisdem tamen *coronam justitiæ a justo Judice reddendam esse*, non dubitavit asserere (i). Ista autem corona triplici debetur titulo: tum quod quælibet bona & justa opera felicitatem pro modo suo mereantur: tum quod (j) *æternum gloriæ pondus momentaneis & levibus præsentis vitæ laboribus a Deo sit promissum*; tum præcipue quod Christi meritis conjuncta sint, cui fideles ut membra capiti connexi sunt, adeoque tantæ mercedi paria haberi possunt. Ex qua Ecclesiæ Catholicæ doctrina intulit D. Augustinus (l) quod *Gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici*; & nullatenus dubitavit asserere (m) *deberi mercedem bonis operibus si fiant; sed gratiam, quæ non debetur, præcedere ut fiant*. Hujusmodi tamen debitum ex mera Dei misericordia oritur; tum quod ea Dei promissa, & Fidelium cum Christo conjunctio, ex summa Dei misericordia concessa sint: tum quod etiam hæc ipsa justitia, qua Christo jungimur, & pœnitentia qua justitiam assequimur, gratuita Dei dona sint, quod innuitur citatis Augustini verbis;
- (g) Sess. 6. cap. 16. & Can. 24. & 26.
- (h) Rom. ca. 8. v. 18.
- (i) 2. Timo. cap. 4. v. 8.
- (j) 2. Cor. cap. 4. v. 17.
- (l) Ep. 186. cap. 3. n. 10. alias Ep. 106., & de Grat. & Lib. arb. cap. 8. &c.
- (m) Lib. 1. Op. imp. cap. 133.
- ca-

eaque de causa, eadem bona, quæ nostris meritis a justo iudice redduntur, gratiæ vocabulo in scripturis, & Patribus designantur. Ex quibus liquet non omnes misericordiæ & gratiæ operationes esse eodem modo gratuitas, prout perperam innuitur in hac propositione a Quesnello: et insuper semper in ejusmodi propositionibus idem occurrit sophisma, quo confunditur operatio Dei, cum ejusdem operationis termino, & creaturæ adscribitur, quod convenit soli Deo.

PROPOSITIO XXIII.

*Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis
operationis suæ gratiæ, eam significans
per illam, qua Creaturas e nihilo
producit, & mortuis reddit
vitam.*

PROPOSITIO XXIV.

Iusta Idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago idea quæ haberi debet de Omnipotentia suæ gratia, in sanandis animabus a cupiditate.

1. **A**lia est idea seu notio gratiæ, dum ejus vocabulo significatur Dei operatio; & alia est Idea, seu notio quæ haberi debet de gratia, prout terminum, seu effectum divinæ operationis designat. Idea quæ habetur de omnipotenti operatione Dei, five creaturas e nihilo producentis, five mortuis vitam reddentis, consistit in hoc quod concipiatur Deus creaturas producere, & mortuos vivificare solo voluntatis suæ nutu; id enim non efficit nisi cogitando, & volendo, ut reapse fiat: *dixit & facta sunt; mandavit & creata sunt* (a). Hoc autem modo, [nempe cogitando & volendo] non solum creaturas omnes, earumque motus qui a libero non oriuntur arbitrio, sed insuper ipsos quoque bonos voluntatis seu arbitrii motus ab eo pariter effici constat. Quoniam tamen ad providentiam Divinam [ut ait Angelicus (b)] non pertinet naturas rerum corrumpere sed servare; unde omnia movet secundum eorum conditionem, ita quod ex causis necessariis sequantur effectus necessarii, ex contingentibus contingentes; hinc est quod dum Creaturas ex nihilo producit, & mortuis reddit vitam, nec mortui nec creaturæ cooperationem ullam præstent, sed merè passive se habeant, vitam & esse recipientes; adeo-

(a) Ps. 148.
v. 5.

(b) 1. 2. qu.
10. art. 4. in
corp.

adeoque in illis nulla elucet libertatis scintilla: dum vero bonos voluntatis motus in voluntate & cum voluntate operatur, voluntas illa vitaliter cooperatur, & tamquam vera causa secunda producit eosdem motus, quos Deus ut Causa prima per suam operationem præstat seu facit ut illa faciat; & in hoc elucet libertas illius cooperationis; quippe eos motus, excitationis contrariis validioribus impugnare & extinguere potest, non ea potentia quæ æternum sterile scat, & ex se numquam in actum sit eruptura; sed ea quæ toties cum actu conjungitur, quoties Justos a justitia deflectere contingit; hæc autem libertas in Creaturis, ad redigendum in nihilum esse, a Deo receptum per creationem, non reperitur.

2. Ea porro notio seu idea, quæ hoc sensu competit divinæ operationi, non eodem modo competit divinæ operationis termino seu effectui; qualem, juxta Jansenii mentem, Quesnellus putat esse ipsam victtricem suavitatem, seu indeliberatam delectationem. Huic, nonnisi hæretico spiritu omnipotentiae attributum, quod soli Deo competit, adscribi potest; & tamen omnipotentiam in utraque hac propositione tribuit Quesnellus suæ gratiæ; quam, licet [ad regendum suum errorem, illumque incautis propinandum] dixerit in proposit. 19. eam *nil aliud esse quam omnipotentem Dei voluntatem*; revera tamen, est effectus illius voluntatis, scilicet indeliberata delectatio, cui gratiæ nomen ab ipso vere tribuitur; adeoque parum sibi constans, gratiam quam dixerat in prop. 19. *nil aliud esse quam voluntatem Dei*, in prop. 21. vocat *operationem voluntatis Dei*; cujus operationis nomine, energiam & invincibilitatem indeliberatæ delectationis ab ipso indicari, notum est.

3. Solo itaque voluntatis suæ omnipotente nutu fecit Deus Mundum ex nihilo, & mortuos revocat ad vitam; quemadmodum solo suæ voluntatis nutu, cor mundum creat, volentem ex nolente facit, justos ex injustis reddit, & animas Deo mortuas, ad spirituales revocat vitam. Dicente Deo, fiat Coelum,

fiat mare, resurgat mortuus, fit Cœlum, fit mare, mortuus resurgit ad vitam: & dicente pariter Deo, fiat in corde caritas, mundum fiat cor, resurgat anima ad vitam, fit in corde caritas, fit cor mundum, & vivit Anima Deo; ejusmodi enim omnipotens gratia, *Ipsa su-*
(c) Carm. um consummat opus [ut ait D. Prosper (c)] cui tem-
de Ingratis. pus agendi semper adest, quæ gesta velit; nec quod
sola potest, cura officioque ministri exequitur. Hæc est idea, quam de omnipotentia Dei & Jesu Christi in sanandis corporibus habuit Centurio; eandemque ideam de omnipotentia divinæ operationis in sanandis a cupiditate animabus habere debet quicumque Catholicus. Sed confimilem habere ideam de omnipotentia operationis gratiæ Quesnellianæ, quæ in internæ suavitatis, seu indeliberatæ delectationis notione consistit, solus Jansenii sectator habere potest, & qui in eodem luto hæret. Itaque constat, jure damnatas fuisse has propositiones; tum quia juxta ideas quas tradit gratiæ, sequeretur, voluntates mere passive se habere: tum quia irresistibilem internam gratiam propugnat, contra sanctiones Tridentini, & Innocentii X.

PROPOSITIO XXV.

Deus illuminat Animam, & eam sanat aque ac Corpus sola sua voluntate. Jubet, & ipsi obtemperatur.

I. **S**ola utique sua voluntate omnia operatur Deus, cum nulla re egeat ut operetur; sicque mox ut ipse vult, de lapidibus suscitavit filios Abrahæ; & quemadmodum, verbo tantum & servo Centurionis salus corporis, & peccatrici mulieri salus animæ donata est; sic etiam eandem in Deo virtutem agnoscit quilibet catholicus, dum ipsi humili & pio corde dicit -- *Tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.* Hanc veritatem nos docuit Angelicus ex-
 po-

ponens modum, quo Deus movet ad justitiam, quæ est salus animæ; inquit enim (a). *Hominem ad justitiam movet, secundum conditionem naturæ humanæ.* Homo autem, secundum propriam naturam habet quod sit liberi arbitrii; & ideo in eo qui habet usum liberi arbitrii, non sit motio a Deo ad justitiam absque motu liberi arbitrii, sed ita infundit donum gratiæ justificantis [scilicet diffundit caritatem in corde per Spiritum Sanctum] quod etiam simul cum hoc movet liberum arbitrium ad donum gratiæ acceptandum [idest ad producendum illum amorem] in his qui sunt ejus motionis capaces. In quibus verbis, evidenter, per motum liberi arbitrii intelligit cooperationem liberi arbitrii; secus nullum esset discrimen inter motum quo Deus movet lapidem, & illum quo movet voluntatem; æque enim Deo movente sive voluntatem, sive lapidem, necesse est voluntatem seu lapidem moveri ea priori necessitatis specie, quæ supra (b) exposita fuit. Verum lapidis motus, passive dumtaxat est in lapide: motus autem arbitrii, active ab ipso arbitrio est; quia Deus ipsum movet, secundum conditionem naturæ suæ, faciendo ut simul se ipsum moveat; siquidem, ut ait D. Leo (c) -- *lapides rationabiles, & viva materies sumus; & sic nos auctoris nostri extruxit manus, ut cum opifice suo, etiam is qui reparatur operetur.* Hinc est quod D. Thomas (d), divinam motionem, a quibusdam participari asserit cum necessitate, a natura vero rationali cum libertate, propter hoc, quod virtus rationalis se habet ad opposita; & ideo sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere; eo potentiae genere, quæ non sit nugatoria, sed interdum reducat ad actum, cum motum elicit oppositum motui a Deo impresso.

(a) 1. 2. qu. 113. art. 3. in corp.

(b) ad propos. 15. §. 10.

(c) D. Leo. Serm. 5. de Quadrag.

(d) Quodlib. 1. art. 7. ad 2.

2. Hanc veram potentiam resistendi divinæ motioni non agnoscit Quesnellus, ut liquet ex prop. 9. 10. 11. 12. 15. 16. &c. idque evidenter colligitur ex eo quod gratiam, qua sanari animam, & obtemperare voluntatem statuit, non aliam esse vult quam de-

le-

lectationem indeliberatam, a qua voluntas irresistibili-
ter movetur, & determinatur; conveniens in hoc er-
rore cum cæteris arbitrii hostibus. Cæterum, quoad
modum, quo Deus sola sua voluntate sanat animam
æque, ac corpus, pro tollenda æquivocatione, expo-
nendum est, an paritas desumatur quoad denotan-
dam infallibilitatem effectus, & potentiam divinæ vo-
luntatis solo suo nutu operantis: an vero paritas re-
spiciat modum, quo creatura concurret. Ad corporis
sanitatem, voluntas Dei sola operatur, corpus mere
passive se habendo: ad animæ sanitatem, voluntas
Dei operatur, sed simul facit ut voluntas creata ope-
retur, *facit enim ut faciamus præbendo vires efficacis-*

(e) *De Grat. & Lib. arb. cap. 16.* *simas voluntati (e).* Adeoque verum quidem est,
quod iussioni Dei correspondet obedientia, jubet, &
ipsi obtemperatur (f); sed hæc obedientia supponit

(f) *ib. ca. 15.* actionem ipsius voluntatis, cui jubetur. *Quare jubet*
(dicebat Augustinus) si ipse daturus est? Quare dat,
si homo facturus est, nisi quia dat quod jubet, & ad-
juvat ut faciat cui jubet? Porro constat ex eodem.

(g) *De pecca. mer. & rem. lib. 2. cap. 5.* Augustino (g), quod *adjuvari non potest, nisi qui*
aliquid sponte conatur; quia non sicut in lapidibus in-
sensatis, aut sicut in eis, in quorum natura rationem,
voluntatemque non condidit, salutem nostram Deus ope-
ratur in nobis. Ubi agnoscere est actionem Dei sa-
nantis animam, & voluntatem ejus jubentem; sed si-
mul cooperationem ipsius voluntatis, libere & vitali-
ter obtemperantis; quod verificari nequit in sensu a
Quesnello intento, pro irresistibilitate suæ delectationis
indeliberatæ statuenda.

PROPOSITIO XXVI.

Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem

PROPOSITIO XXVII.

Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

- I. **Q**UOD nullæ dentur gratiæ nisi per fidem, implicate damnatum fuit ab Alexandro VIII., a quo proscripta fuit illa Propositio -- *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique* hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum; aliquas enim a Deo concedi gratias absque fide, adeoque fidem non esse primam gratiam, satis evincitur ex doctrina, quæ de dispositione ad justificationem traditur a Patribus Sacri Concilii Tridentini (a); qui vocationem, seu prævenientem, excitantem, & adjuvantem gratiam prævenire fidei ipsius donum aperte docent; quare D. Augustinus ex ecclesiæ placitis protulit (b), quod nisi vocando præcedat misericordia Dei, nec credere quisquam potest & Lib. de Bono Persev. (c) ait: Prævenit ergo & fidem gratia. . . si autem gratia prævenit fidem, quoniam prævenit voluntatem, profectò prævenit omnem obedientiam: prævenit etiam caritatem, qua una Deo veraciter & suaviter obeditur; & hæc omnia, gratia in eo cui datur, & cujus hæc omnia prævenit, operatur. Imo inter errores suos computat Augustinus (d), quod fidem non putaret Dei gratia præveniri quem errorem ait, satis indicari in nonnullis suis opusculis, quæ ante Episcopatum suum scripserat (e): Cujus veritatis hanc attulerat rationem, quod Apostolus dicat: non quia idonei sumus

(a) Sess. 6.
cap. 5. & 6.

(b) Lib. 1. ad
Simplic.

(c) De Bon.
Persev. cap.
16.

(d) De Pra-
dest. Sanct.
cap. 3.

(e) ibid. 2.

cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est: ex quibus verbis sic arguit: Quis non videat, prius esse cogitare quam credere? nullus quippe credit aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum Quod ergo pertinet ad religionem atque pietatem, de qua loquebatur Apostolus; si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est; profecto non sumus idonei credere aliquid quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra qua credere incipimus, ex Deo est.

2. Errorem, quem continent ambæ istæ propositiones, ex Jansenio hausit Quesnellus; qui inde probat (f) nullum opus quod non sit peccatum, ab Infidelibus fieri posse, sed quicquid faciant, quoquo modo se vertant, quamcumque rectam meditentur operationem, totum in eis perversi amoris cupiditate contaminatum esse statuit; & confidenter protulit (g) quod ante fidem Augustinus nullam omnino gratiam ad quicquam bene operandum in infidelibus novit (h). Et profecto si nullæ dantur gratiæ nisi per fidem, ipsaque sit prima gratia & fons omnium aliarum, evidenter sequitur, vel quidquid boni operis fit ab infidelibus, fieri sine gratia Dei qui est error Pelagianorum: vel omnia infidelium opera esse peccata, quod damnatum fuit in Bajo, & falsum esse jam innui supra (i), & fusius ostendetur infra. Pro nunc satis erit notare, quod Polemonis temperantiam Augustinus (j) Donum Dei vocat, & divino tribuit operi, quamvis non Deo fuerit acquisitus, nec per fidem a Gentium superstitionibus liberatus; & constanter profitetur, virtutes Gentilium esse Divinæ gratiæ dona, Deumque in eis proprie & per se illa operari (k): An forte nec dona Dei putanda sunt ista [loquitur S. Doctor de pudicitia conjugali, quam donum Dei esse ex Apostolo probaverat] quando hæc Infideles agunt? Quis audeat dicere donum Dei esse peccatum? An non Dei dona & gratiæ erant in Tyriis & Sydoniis (l) illæ animi dispositiones, quarum intuitu dixit Salvator eos credituros, &
- (f) Lib. 3. de Gr. Chr. Sal. Cap. 11. P. 127. col. 1. A
(g) ibid. pag. 128. col. 1. A
(h) Vid. etiam lib. 3. de St. Nat. La. p. 2. cap. 14. & lib. 4. ca. 8. &c.
(i) c. 12. 9. 2.
(j) Ep. 144. olim Ep. 130.
(k) De Nupt. & Concup. lib. 1. cap. 3.
(l) Matth. ca. 11. v. 21. 23.
- poe-

pœnitentiam acturos fuisse si ibi fecisset signa, quæ Bethsaidæ & Corozain patraverat? Nisi asserere velit Quesnellus cum Pelagianis, sufficere ad fidem externa signa, absque interiori gratia qua externis illis gratiis bene utantur.

3. Jam dictis, quamvis per se conspicuis, amplio-rem lucem subministrabit adnotare, duplex distingui posse gratiarum genus, quibus voluntatem hominis Deus adjuvat ad volendum & agendum aliquod bonum. Primum est earum, quæ quidem utiles & necessariae sunt, seu esse possunt eidem bono assequendo, non tamen per eas illud proprie & per se efficitur; quales sunt cognitio aut revelatio, suasio, promissio præmiorum, comminatio pœnarum, compressio cupiditatum, imminutio aut remotio tentationum, bona exempla, & aliæ ejusmodi, quas S. Augustinus passim, contra Pelagianos eas prædicantes, legis & doctrinæ nomine comprehendi asserit. Alterum gratiæ genus consistit in illa operatione, qua Deus ea bona quibus boni sumus [scilicet virtutes, & bonos liberi arbitrii motus, bonas scilicet volitiones] in nobis atque nobiscum mirabili atque ineffabili modo operatur, faciendo ut illa faciamus.

4. Itaque, ut bona aliqua voluntas vere dicatur & sit donum Dei, non sufficit quod Deus qualibet primi generis gratia hominem ad illam habendam adjuvet; sed, juxta D. Augustinum, imo juxta catholicam veritatem, requiritur omnino ea gratia, seu Dei operatio, qua ipsamet bona voluntas seu volitio tribuitur. Hinc est, quod licet Pelagiani, omnes primi generis gratias ultro admitterent, & ambitiose ad frangendam invidiam prædicarent; quia tamen eam numquam sincere confiteri voluerunt, quam ad secundum genus spectare dixi, ideo & ab Augustino, & a tota Ecclesia tamquam superbi & ingrati meritò culpabantur; inde enim necessario sequi demonstrat ille S. Doctor, quod hi Hæretici bonum liberi arbitrii motum & affectum, quo vere boni sumus, non Deo ut par est, sed Homini adscriberent, & verum Dei donum

esse negarent. Cum itaque D. Augustinus, id ipsum quod in Polemone melius factum fuerat, [videlicet temperantia & continentia, quæ sunt bonæ affectiones, seu bonæ volitiones, quibus animus perficitur] non humano sed divino tribuat operi, & donum Dei esse asserat, manifeste colligitur mentem ejus esse, quod Deus bonum illud proprie & per se operatus est; ea scilicet gratia, qua præparatur [hoc est, datur] voluntas a Domino, & qua Deus in nobis operatur & velle; ac per consequens negari non posse, juxta D. Augustinum, quibusdam Hominibus, etiam ante susceptam fidem concedi a Deo gratias aliquas internas, quibus Deus in eis operatur velle quod bonum est.

5. Fatendum quidem est, quod de gratiis istis, seu interioribus dispositionibus, quæ in ordine ad credendum reperiuntur in ipsis Infidelibus (cujusmodi fuerunt illæ Tyrriorum & Sydoniorum) Patres non solent loqui velut de gratiis, quas suo adventu & morte Christus illis promeruerit; & quod prima gratia, quam Verbo Incarnato Patres expresse tribuunt, sit fides qua in ipsum creditur. Attamen numquam negarunt dici posse, quod ejusmodi internæ gratiæ, quas Deus ipsismet Infidelibus inspirat, de facto a Deo conferantur intuitu meritorum Christi; & tantum abest propositionem istam ab ipsis improbari aut impugnari, quin potius ex eorum placitis consequitur, id recte & secundum pietatem ac veritatem affirmari posse.

6. Igitur quoad propositiones de quibus nunc agitur, observari potest, quod ex vaga gratiæ acceptione promanat etiam illarum error; nam statuendum est quid intelligat Quesnellus nomine illarum gratiarum, quas nonnisi per fidem dari asserit, & quarum fides fons dicatur. Utique Apostolus protulit (m) quod sine fide impossibile est placere Deo; credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit: Clemens Alexandrinus (n) ait, Fidem esse primam ad salutem inclinationem; Et Cyrillus Alc-

(m) ad Habr.

ca. 11. v. 6.

(n) Lib. 2.

Stromat.

Alexandrinus (o) ipsam appellat *Januam & Viam* (o) lib. 4. in *Vitæ*. Divus Hieronymus (p) eam appellat *principium* Joann. & *originem fiduciæ & accessus ad Deum*. D. Augustinus (q) ait quod *Fides est bonorum omnium fundamentum, & humanæ salutis initium* : & alibi ait (r) quod *sine fide opera bona a nullo sunt homine*. Item docet (s), *Fidem primam dari, ex qua impetrantur cætera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus iuste vivitur*. Quæ omnia complexa est Tridentina Synodus (t) definiens, *Fidem esse humanæ salutis initium, spiritualis ædificii fundamentum, radicemque omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire*. Verum non his limitibus arctantur Quesnelli propositiones; quæ pro scopo habent suadere, quod omnia Infidelium opera sint peccata, cohærenter ad Jansenii principia; & ideo in ipso tolerandæ non erant hæ propositiones, quæ innocue a Patribus proferri potuissent.

(p) Cap. 3.

Ep. ad Ephe.

(q) Serm.

181. de Tem.

(r) Ep. 105.

ad Sixt.

(s) de Prad.

Sanct. ca. 7.

(t) Sess. 6.

Cap. 8.

PROPOSITIO XXVIII.

*Prima gratia, quam Deus concedit peccatori,
est peccatorum remissio.*

I. **D**ixerat Quesnellus in præcedenti propositione, fidem esse primam gratiam. Cum autem nunc dicat, primam gratiam esse remissionem peccatorum, suspicari liceret, a Quesnello in fide constitui remissionem peccatorum, adeo ut sola fide impius justificetur; quod contra Pro-

(a) Sess. 6. testantes a Tridentino anathematizatum fuit (a). In-
Can. 9. super dispositiones illæ, quæ juxta Tridentini doctri-

(b) Sess. 6. nam (b) peccatorem præparant ad remissionem pec-
ca. 5. & 6. catorum obtinendam, in Sacramento Pœnitentiæ, a
& Sess. 14. divina gratia promanant, nisi manus dentur Pelagia-
cap. 4. nis: Igitur non erit prima gratia, quæ peccatori con-
ceditur, ipsa peccatorum remissio. Ad hæc, damna-
tionem meretur hæc propositio, quia non minus ex
ipsa quam ex præcedentibus sequitur, peccatorem
quemlibet, remissione peccatorum destitutum, in om-
nibus suis operibus necessario peccare.

PROPOSITIO XXIX.

Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

x. **A**ttenta generalitate hujus expressionis, qua existentibus extra Ecclesiam, nullam gratiam concedi asseritur, innovatur propositio illa ab Alexandro Octavo proscripta, quod *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis* [qui scilicet extra Ecclesiam sunt] *nullum a Deo accipiunt omnino influxum* &c. Porro in hujusmodi hominibus aliquas tum externas, tum etiam internas concedi gratias satis constat ex supranotatis ad Proposit. 26. & 27. Utique extra Ecclesiam obtineri nequit salus, & vita æterna: sed de sola gratia justificante nequit intelligi propositio; cum enim dicat *nullam concedi gratiam*, profecto, non modo justificantem, sed etiam quamcumque aliam gratiam ab ea excludi consequitur; & tamen qui extra Ecclesiam reperitur, quales sunt Judæi, Turcæ, Hæretici, quotidie ad Ecclesiam, ut Christiani per Baptismum fiant, concurrunt; quibus Deus inspirat ut Baptismi Sacramentum fideliter requirant: ita in Arausicana Synodo declaratum fuit his verbis: *Hoc etiam salubriter profitemur & credimus, quod in omni opere bono, non nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamus; sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat, ut & Baptismi Sacramenta fideliter requiramus* &c. Quare Homo priusquam per Baptismum in Ecclesiam recipiatur, non modo fidem & amorem a Deo recipit, sed etiam omnes alias gratias quibus ad ipsam fidem disponatur, & præparetur; quod propriis viribus gratia omni destitutis, præstare nequit. Præcedentibus est affinis hæc propositio; ex eo siquidem quod fides per

per dilectionem operans seu iustificans (qua sola peccatorum remissio obtinetur) fit prima gratia , & per fidem homo ad Ecclesiam pertineat ; inde fit consequens , non concedi ullam gratiam extra Ecclesiam , secus peccatorum remissio non esset prima gratia . Cum autem huius assumpti thematis falsitas declarata sit , inde liquet illatae conclusionis insubstantia .

PROPOSITIO XXX.

Omnes , quos Deus vult salvare per Christum , salvantur infallibiliter .

- I. **Q**uid de voluntate Dei circa omnium salutem juxta Ecclesiae doctrinam sentiendum sit , satis superque exposui capite 14. quod hic reproducere inutile foret . Multiplicem in Deo voluntatem distinguunt Theologi ; & praecipue in antecedentem seu hypotheticam , & consequentem seu absolutam , praeeuntibus S. Joanne Damasceno , & Angelico Doctore . Negari nequit , quod similis propositio indefinite prolata occurrit apud Patres catholico sensu . Sic Augustinus (a) ait , *Deo salvum facere volenti , nullum hominis resistit arbitrium* . D. Fulgentius (b) : *Omnes quos Deus vult salvos fieri , sine dubitatione salvantur ; nec possunt salvari , nisi quos Deus vult salvos fieri : nec est quisquam quem Deus salvari velit , & non salvetur , quia Deus noster omnia quaecumque voluit , fecit : idque fuisse ibi , juxta Augustini , (cui exacte inhæret) mentem probare ex scripturis & exponere pergit , expressurus suam , & sociorum fidei confessionisque sententiam Petro Diacono , cæterisque qui ex oriente in causa fidei Romam missi fuerant . Eaque apud omnes Catholicos erat indubitata sententia ; nec alios præter Pelagianos*
- (a) de Cor. & grat. n. 43.
(b) de Incar. & grat. sap. 31.
- re-

reclamasse constat; quibus tamen D. Prosper (c), sic (c) *Carm. de Ingrat. c. 13.*
constanter reponebat;

Nam si nemo usquam est, quem non velit esse redemptum,

Haud dubie impletur quidquid vult summa potestas.

2. Porro ad fidem æque pertinet utraque propositio juxta variam voluntatis acceptionem; cum in sacris litteris æque habeamus (d), tum quod *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: Quod non vult mortem impii, sed ut convertatur a via sua, & vivat: Quod Christus dedit semetipsum redemptionem pro omnibus: nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti:* tum etiam in iisdem sacris litteris habeamus, quod omnia quæcumque voluit fecit: non est qui possit resistere voluntati tuæ si decreveris salvare Israel. Voluntati enim ejus quis resistit? Omne quod dedit mihi Pater non perdam ex eo: Oves meæ vocem meam audiunt; & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis; & non rapiet eas quisquam de manu mea &c. . Hinc quolibet modo dixerit Apostolus de Deo, qui vult omnes homines salvos fieri, tamen catholica veritas est, quod nullus hominum nisi gratuita ejus misericordia salvetur (e) [non omnes enim mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat quibus meritum passionis ejus communicatur]; & nullus nisi justo ejus judicio perire permittatur. Quapropter recte Ecclesia Lugdunensis de hac re protulit: „ Certe illud in hac Quæstione manifestum est, quod etiamsi generaliter & indifferenter „ omnes homines Deus vult salvos fieri, in aliorum „ tamen cordibus benignitate misericordiæ suæ operatur eandem bonam voluntatem suam ut & ipsi salvari velint atque salventur. . . . in aliorum autem „ cordibus, severitate justii & occulti judicii sui non „ operatur hanc salutarem voluntatem, sed dimittit „ eos suo arbitrio, ut quia noluerunt credere, justæ „ ultione damnentur „ .

(d) 1. ad Timoth. cap. 2. v. 4.

Ezechiel. ca. 33. v. 11.

1. ad Timoth. c. 2. v. 6.

2. Petr. cap. 3. v. 9.

Psal. 133. v. 11. Esther. c. 13. v. 9.

ad Roman. c. 9. v. 19.

Joann. cap. 6. v. 39.

Id. cap. 10. v. 27. 28.

(e) Trid. Sess. 6. cap. 3.

3. Immerito itaque verba istius propositionis, sensumque, quem simpliciter præferunt, aliqui erroris insimulant; cum potius propositio ista condemnatur relate ad peculiarem ipsius Quesnelli errorem circa modum, quo obtineatur infallibilitas salutis illorum, quos Deus vult salvare per Christum. Infallibiliter salvari, testatur expresse Redemptor verbis illis, *non rapiet eas quisquam de manu mea: quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo*. Quod si erroris arguantur verba illa Quesnelli, in eadem damnatione involvuntur suprarrelata verba Fulgentii, Prosperi, & Augustini (f) qui agnovit *beneficia divina, quibus certissime liberantur quicumque liberantur*. Igitur non irrationabiliter conjectari licet, proscribi hanc thesim, non quia statuit, *infallibiliter salvari omnes quos Deus salvare vult per Christum*; sed quia eam infallibilitatem qua salvantur refundit ipse cum Jansenio in irresistibilitatem interioris gratiæ seu victricis delectationis indeliberatæ, non autem in illa divinorum beneficiorum præparatione, quibus juxta D. Augustini, & Catholicæ Ecclesiæ doctrinam certissime liberantur quicumque liberantur: Inter quæ beneficia illud præcipue eminet, quo divina providentia, vel properat educere justum hominem de medio iniquitatum ne a justitia decidat: vel illas removet tentationes, quas divina prælucente præscientia novit, mutaturas fore intellectum ejus, & decepturas animam ipsius. Hac arte infallibiliter salvat quoscunque salvare vult (g); et quemadmodum ex omnipotentissima illa potestate, qua certissime quocunque voluerit inclinat Deus hominum voluntates, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, pessime concluderetur, hoc secundum a Deo præstari subministrata voluntati malitia indeclinabili: Ita perperam infertur, ad bona inclinare immissa delectatione indeliberata, sive aliquo alio ineluctabili principio, quo voluntas ante propriam electionem invincibiliter determinetur, prout errando prætendit Quesnellus hac propositione insinuare.

(f) de Dono
persec. c. 14.

(g) de Grat.
& Lib. arb.
c. 20. 21. 22.

PRO-

PROPOSITIO XXXI.

Desideria Christi, semper habent suum effectum. Pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

1. **U**T varias Dei voluntates, sic & varia Christi desideria distinguunt Theologi (a) præeunte illis Angelico Doctore, qui voluntatem hominis distinguit in voluntatem simpliciter seu rationis, qua aliquid absolute volumus: & in voluntatem secundum quid, idest secundum motum simplicis voluntatis, qua aliquid volumus si aliud non obsistat; hancque, *velleitatem* potius, quam absolutam voluntatem dicendam esse monet. Duas porro in Christo voluntates Catholica agnoscit Ecclesia; Divinam unam, alteram humanam. Quid de divina voluntate sentiendum sit juxta catholicam veritatem constat, tum ex dictis in examine præcedentis propositionis, tum ex fusius tractatis cap. 14. Quo vero ad humanam spectat voluntatem, concors Patrum traditio nos monet, non omnia Christi desideria fuisse efficacia. Refert Marcus (b), quod Christus abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit. Item cum aperuisset aures surdi ad se adducti inter medios fines Decapoleos, ait idem Evangelista (c): & præcepit illis, ne cui dicerent; quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant. Idem constat de oratione illa, quam in Horto Gethsemani Patri exhibuit his verbis (d) *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*. Omitto plura ejusmodi, quæ desiderium, seu voluntatem aliquam in Christo fuisse indicant, sed sine effectu, puta cum Discipulis (e) præcepit, & iteratò idque serio

(a) 3. p. qu.
21. art. 4. in corp.

(b) Marc. c.
7. v. 24.

(c) ib. v. 36.

(d) Matth. c.
26. v. 39.

(e) Matth. c.
26. v. 38. 40.
41.

(f) Jo. cap. 6.
v. 38.

præcepit ut vigilarent, nec tamen ipsi e somno temperarunt: & dum expresse testatur (f), se e Coelo descendisse, non ut suam, sed ut Patris voluntatem impleret; ex quibus evidenter sequitur, aliquas in ipso volitiones inefficaces, seu desideria sine effectu extitisse, contra id quod in hac propositione enuntiat.

(g) Ambros.
in Ps. 61.

2. Id ut magis constet observandum est, humanam naturam vere a Verbo assumptam fuisse; adeoque cum omnibus naturalibus ejusdem affectibus; qua de re ait Ambrosius (g), valde errare eos, qui carnem hominis a Christo ajunt esse susceptam; affectum negant.

(h) Lib. 10.
in Lucam ca.
94.

Et contra ipsius Domini venire consilium, qui hominem ex homine tollunt; cum Homo sine affectu hominis esse non possit; nam caro sine affectu, & præmii immunis, & culpæ est. Et alibi ait (h): Quod autem ait, non mea voluntas, sed tua fiat, suam ad hominem retulit, Patris ad Divinitatem. Voluntas enim hominis, temporalis: voluntas divinitatis æterna. Non alia voluntas Patris, alia Filii; una enim voluntas, ubi una Divinitas. Præclarissime eandem veritatem pluribus in

(i) Exposit. in
Ps. 93.

locis exponit D. Augustinus (i) Tristitiam [inquit] sic assumpsit, quomodo carnem. Nolite enim putare quia hoc dicimus, non fuisse tristem Dominum. Si enim hoc dixerimus quia non erat tristis, cum Evangelium dicat, Tristis est anima mea usque ad mortem; Ergo & quando dicit Evangelium, dormivit Jesus, non dormivit Jesus: & quando Evangelium dicit, manducavit Jesus, non manducavit Jesus. Quidquid ergo de illo scriptum est, fratres, factum est; Verum est. Ergo tristis fuit? prorsus tristis; sed voluntate suscipiens tristitiam, quomodo voluntate suscipiens carnem. Quomodo voluntate carnem veram, sic voluntate tristitiam veram. Item Ep. 121. ad Probam. Cum dixisset: Pater si fieri potest transeat a me calix iste, humanam in se voluntatem ex hominis susceptione transformans, continuo subjecit: verum non quod ego volo, sed quod tu vis. Ep. nunc 130. Vide etiam Enarrat. 2. in Ps. 22. & enar. in Ps. 63. ad illa verba. Transeat a me &c.

3. Hac veritate supposita, quam pluribus probare non est otii, sequitur in Christo fuisse quoque affectum illum ipsi humanæ naturæ congenitum, qui in omnibus hominibus essentialiter reperitur erga vitam, quietem, gaudium; & quo etiam continetur amor illorum bonorum, quæ tam bonis quam malis, seu ipsimet naturæ generaliter ante ullum liberi arbitrii usum congruunt; qualis est amor filiorum, parentum, amicorum, & quarumlibet rerum sensibus, aut ingenio congruentium. Ex ejusmodi autem amore, quamplurimi alii affectus naturaliter prodeunt, puta timoris erga dolores & mortem: commiserationis etiam pro malis, quæ iis, quos diligimus, accidere videmus &c. Hinc Chrysostomus exponens illa verba: *Pater si possibile est transeat &c.* ait: *Multis in locis eum passionem prædixisse, atque, ut eveniret optasse comperimus, ejusque rei causa venisse. Quomodo ergo hic dicit: si possibile est transeat a me? Imbecillitatem naturæ ostendit humanæ, quæ utcumque avelli a præsentis vitæ amorem, sed recusabat, & tergiversabatur propter insitum illi a Deo jam inde ab initio præsentis vitæ amorem. Idcirco prædicit quidem illic ut Deus, & advenire Passionem exoptat: refugit autem hic, & deprecatur ut Homo.* Quis ex hoc naturali affectu inficias eat, aliqua in Christo desideria profluere potuisse, imo & profluxisse, ut omnes homines salvarentur, vel ut pax, aliave beneficia aliquibus impertirentur, quæ tamen desideria effectum non sint consecuta?

4. Eandem veritatem iradit D. Ambrosius (j) eundem locum exponens de quo supra: *Tristis videbatur [ait] & tristis erat. Non pro sua passione, sed pro nostra dispersione. Tristis erat, quia nos parvulos relinquebat. Nec illud distat a vero, si tristis erat pro persecutoribus suis, quos sciebat immanis sacrilegii pœnas daturos [si de hoc tristis erat, profecto optabat, eos ab iis pœnis eximi, & tamen ejusmodi desiderium effectum caruisse illa ipsa tristitia indicat.] Et ideo dixit -- transfer Calicem hunc a me: non quia Dei Filius mortem timebat, sed quia nec ma-*

(j) Lib. x. in
Luc. cap. 94.

los perire volebat [en Christi desideria]; Unde & dixit -- Pater dimitte illis hoc peccatum, ne exitialis esset Populo Passio sua, futura omnibus salutaris. Antea dixerat ad illa verba -- transfer a me calicem hunc, quod Christus hoc dixerat, quasi Homo mortem recusans, sed tamen ut Deus sententiam suam servans. D. Hieronymus excludit quidem a Christo carnales & temporales tristicie causas, sed non ipsum tristicie affectum; quem ita cælestibus & divinis consecrat studiis, ut naturam, & ingenium Verbi redoleat (l): contristabatur [inquit] non timore patiendi, quia ad hoc venerat ut pateretur; sed propter infelicissimum Judam, & scandalum omnium Apostolorum, & rejectionem Populi Judæorum, & everisionem miseræ Jerusalem. Et infra: Postulat, ut si possibile est transeat ab eo Passionis calix. Postulat autem, non timore patiendi, sed misericordia prioris populi, ne ab illis bibat calicem propinatum; unde & signanter non dixit -- transeat a me calix; sed, calix iste; idest, Populi Judæorum, qui excusationem ignorantie habere non potest, si me occiderit; habens Legem & Prophetas, qui me quotidie vaticinantur. Ad eadem illa verba D. Leo, ait (m): ut susipientis susceptæque naturæ esset manifesta distinctio, quod erat hominis, divinam desideravit potentiam: quod erat Dei, ad causam respexit humanam. Superiori igitur voluntati voluntas cessit inferior [en desiderium Christi inefficax] & cito demonstratum est, quid possit a trepidante orari, & quid non debeat a medente concedi.

(l) in cap. 26.
Matth.

(m) Serm. 5.
de Passione

5. Plura in eandem rem densare, ut facillimum, ita & supervacaneum duco, cum ex his satis quisque elicere valeat, juxta Patrum doctrinam, quosdam affectus fuisse in Christo, qui sine aliquo desiderio vix concipi possunt; nemo enim tristatur, nisi de illius boni quod cupit amissione; quare si tristici dicitur Christus de prodicione Judæ; de damnatione suorum persecutorum, de everisione Jerusalem, de rejectione Populi Judæorum &c. consequens est, ipsum optasse ut Judas abstineret a prodicione, ut persecutores im-

munes forent a perditione, ut Jerusalem eximeretur ab excidio, ut Populus Judæorum non desereretur; quæ tamen omnia cum non acciderint, consequens est, non omnia Christi desideria [præcipue, quæ ex humanis, quos cum natura Verbum assumpserat affectibus oriebantur] effectum suum semper habuisse.

6. Verum quidem est, quod Christus, cui Patris voluntas nota erat, in quo nulla hærebat vitiosi affectus macula, cui adeo nec ignorantia illudere, nec corruptela poterat obrepere, omnia sua penitus desideria ad veritatis & sanctitatis amissim elimina- bat; adeoque cum ipsi explorati forent Thesauri sapientiæ & scientiæ Dei quos gestabat in sinu; hinc est quod ejus humana voluntas divinæ se plenissime conformabat, & patris consiliis, æternisque decretis ultro se subiciebat, prout indicant verba illa - *Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat*; hinc D. Gregorius (n) ait: *Cum Christo explorata, & numerata sint omnia, quæ Deus in arcano æternæ prædestinationis secretario statuit & fixit, non poterat ille secus quicquam cupere.* Sed cum indefinite Quesnellus asserat nullum Christi desiderium frustratum esse suo effectu, jure merito rejecta fuit; aliqua enim inefficacia desideria in Christo extitisse constat, ex naturaliter infuso amore profecta. De iis autem desideriis, quæ ab humana Christi voluntate proficiscebantur, quatenus divinæ se conformat quid statuendum sit, liquet ex iis quæ de voluntate Dei (o) circa omnium salutem nota fuere.

(n) Lib. 34.
Moral.

(o) Cap. 14.

PROPOSITIO XXXII.

Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Electos de manu Angeli exterminatoris.

1. **P**Ræter errorem illum, quem fere in omnibus ejusmodi propositionibus recudi jam monui, videlicet, liberationem illam fieri ope interioris gratiæ irresistibilis seu indeliberatæ de electionis, qua libertas arbitrii pessundatur; peculiaris ratio militat pro damnatione hujus propositionis, qua placitum illud Jansenisticum recoqui videtur, quod Christus mortuus sit dumtaxat pro salute Prædestinatorum; quod ut *impium, blasphemum, contumeliosum, divinæ pietati derogans, & hæreticum* declaratum fuit a Sancta Sede. Circa cujus propositionis damnationem, quæ his terminis concepta erat -- *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse*, notandum est, eam ut *falsam, temerariam, scandalosam* declaratam fuisse, siquidem Jansenius revera ea propositione attribuit Semipelagianis tamquam unum ex illorum erroribus sententiam, quod Christus mortuus sit pro omnibus hominibus in eo sensu, quo plures Catholici eam sustinent, quique nullius erroris damnari potest, nec ulla ratione favet cuiquam ex Semipelagianis.

2. Et sane Semipelagianorum error in eo consistebat quod docerent, a voluntate formari posse eas affectiones, quibus efficitur ut quis veritatem amplectatur quum proposita fuerit, iisdem affectionibus a Deo non acceptis per gratiam a natura distinctam; atque Christum mortuum esse pro omnibus Hominibus
in

In particulari, quia nonnisi ab ipsis pendet, ut se disponant ad recipiendum fructum mortis ejus; adeo non sit necesse ut Deus ejusmodi dispositiones illis donet. Inde est, quod juxta horum gratiæ hostium sententiam, homines conatibus suis, quos ante fidem exerere possunt, eandem fidem mereri, aut infallibiliter obtinere valeant. Porro non in hoc tantum sensu contendit Jansenius esse errorem Semipelagianorum asserere, Christum mortuum esse pro omnibus hominibus, sic enim relabi non faceret errorem illum super Theologos quos Semipelagianismi accusare intendit.

3. Error, secundum mentem Jansenii, in eo consistit ut dicatur, omnes homines, quum usum rationis habent, recipere gratias per Jesum Christum. (gratias sane interiores) ut credant in illum quando prædicatur eis Evangelium; & quod reipsa crederent, nisi eorum malitia illarum gratiarum effectum impediret. Hæc est illa sententia quam Semipelagianismi falso accusat Jansenius; qui e contra veluti indubitatum S. Augustini & Ecclesiæ dogma tradit, quod infideles numquam recipiunt gratias illas internas, nisi quum fideles evadunt.

4. Verum Dominus noster nos docet, quod Deus tribuit ejusmodi gratias interiores Infidelibus; atque ex eorum dumtaxat malitia accidere, quod impediatur illarum effectus: *Væ tibi Corozain* [ait] *væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*; porro certum est juxta Ecclesiæ doctrinam contra Pelagianos statutam, Tyrios & Sidonios auditis documentis quæ Christus tradiderat Populis Corozain & Bethsaidæ, atque visis miraculis quæ in illis Urbibus patrauerat non acturos fuisse pœnitentiam, nisi illam Deus cum fide in eorum cordibus operatus esset; quare ejusmodi affectus & dispositiones Deus in cordibus Tyrriorum, & Sidoniorum paraverat, & incredulitas Populorum Corozain, Bethsaidæ, & Capharnaum, non aliunde proveniebat, quam ex malitia majori illa, quæ in aliis reperiebatur.

tur . Hinc D. Augustinus horum Christi verborum occasione , in Infidelibus quoque agnoscit ejusmodi internas dispositiones ad amplectendam fidem , quum vident & audiunt ea , quæ mentis suæ dispositioni congruunt . Veruntamen fidei articulus est , nullam exteriorum gratiam inducere posse homines ad credendum & poenitendum , nisi gratiam interiorum habeant , qua externa illa bene utantur . Itaque negari nequit , nisi Divi Augustini sententiæ , & ipsius quoque Christi doctrinæ repugnetur , quod in infidelibus reperitur aliquis gratiæ interioris gradus ad salutares veritates capiendas , quum eas comitantur omnes circumstantiæ , quæ adjuvare possunt internas illas gratias .

5. Utique verum est , Patres non loqui de ejusmodi dispositionibus , & gratiis interioribus , quæ in ordine ad credendum reperiuntur in infidelibus , veluti de gratiis quas Christus suo adventu & morte illis promeruerit : & quod prima gratia , quam Verbo Incarnato expresse ipsi tribuunt , est fides qua in ipsum creditur . Attamen numquam negarunt posse dici , ejusmodi internas gratias , quas Deus Infidelibus inspirat , de facto a Deo conferri intuitu meritum Christi ; Imo tantum abest ut propositionem istam tamquam errorem sint impugnaturi [prout Semipelagianismi incusatur a Jansenio] quin e contra ex eorum placitis concludi potest , id recte & secundum pietatem ac veritatem affirmari posse . Porro cum hac veritate pugnare constat hanc Quesnelli propositionem , qua beneficium mortis Christi restringi videtur ad liberandum pro semper suo Sanguine dumtaxat Electos .

6. Ulterius hæc Quesnelli propositio , videtur coincidere cum illa , quam Apostolica Sedes hypothetice , ut *impiam , blasphemam , contumeliosam , divinæ pietati derogantem , & hæreticam* proscripsit in quinta Jansenii propositione ; quamvis enim solummodo dicat , *Christum se morti tradidisse ad liberandum pro semper electos , seu prædestinatos ;* [quod verissimum est , electi

Et enim seu prædestinati non salvantur nisi per meritum mortis Christi] attamen ex aliarum propositionum contextu, videtur ejus mentem esse, quod *dumtaxat* pro prædestinatorum salute mortuus sit; quod præcise damnatum fuit a Sancta Sede tamquam hæreticum cum cæteris censuris. Et profecto, cum ex propositione 28. constet a Quesnello statui, quod prima gratia quam Peccatori Deus concedit, sit peccatorum remissio, nec ullam agnoscat gratiam in iis qui justificante gratia sunt destituti, saltem pro istis Jesum Christum mortuum non fuisse putat. Vel enim in iis qui per peccatum justificantem gratiam amisere remansit fides, vel non. Hoc secundum anathematizatum fuit a Tridentina Synodo (a) contra Protestantes: Si vero dicatur remanere fidem, vel negandum est, fidem esse unam ex gratiis quas sua morte Christus nobis promeruerit; vel fatendum quod se morti tradidit non modo ad liberandum *pro semper* suo sanguine electos seu prædestinatos, verum etiam pro impetrandis aliis gratiis præter donum finalis perseverantiæ; sicque dum Baptismo regeneratur ille qui perseveraturus non est, dicendum foret in sententia Quesnelli, vel ipsum vere non sanctificari, & renovari interius per susceptionem gratiæ & donorum; nec caritatem & fidem diffundi in ejus corde per Spiritum Sanctum; vel id non fieri merito Passionis & Mortis Christi, qui non se tradidit morti ad liberandum eum de manu exterminatoris; quod utrumque adversatur doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ quæ tradita est in Tridentino (b).

(a) Sess. 6.
Cap. 18.

(b) Sess. 6.
cap. 7.

PROPOSITIO XXXIII.

*Prob! quantum oportet bonis terrenis, & sibi-
metipsum renuntiassent, ad hoc ut quis fi-
duciam habeat, sibi appropriandi Chri-
stum Jesum, ejus amorem, mor-
tem, & Mystera, ut facit
S. Paulus dicens: qui
dilexit me, & tradi-
dit semetipsum
pro me.*

1. **Q**uis fidelium eximitur ab emittenda illa fi-
dei professione quæ in Symbolo exprimi-
tur per illa verba -- qui propter nos ho-
mines, & propter nostram salutem descen-
dit de Cælis Crucifixus etiam pro nobis?
Quis sacrilega impietate carpere audeat Catholicæ Ec-
clesiæ praxim, qua Fidelibus omnibus hæc veritas cre-
denda & profitenda proponitur, eamque vel audacis
præsumptionis, vel nugatoriae assentationis damnare?
- (a) Sess. 14. *Fiducia divinæ misericordiæ* a Tridentina Synodo (a)
cap. 4. omnibus proponitur tamquam necessaria ut se ad ju-
stificationem præparent cum spe veniæ; quæ spes esse
non potest nisi adsit hæc fiducia, & nititur dumta-
xat, non abrenuntiationi bonorum terrenorum, aut
sui ipsius, sed eximæ illi caritati, qua se Christus
tradidit pro nobis (b), ut nos reconciliaret Deo,
idque (c) cum adhuc peccatores essemus.
- (b) ad Rom. 5. 5. v. 10.
(c) ib. v. 8.
2. Quisquis igitur certus non est, se esse ex
reproborum numero, quemadmodum confidere debet
de immensa Dei misericordia, ita & fiduciam habe-
re potest appropriandi sibi illa Apostoli verba, qui di-
lexit me, & tradidit semetipsum pro me; non secus
ac

ac illa -- qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis Crucifixus etiam pro nobis. Neque metuendum est, hac fiducia extenuari Christianæ humilitatis spiritum; quin potius hæc Quesnelli monitio ad ingerendum terrorem ac desperationem inservire potest; quotusquisque enim est, qui se ad talem perfectionem, seu sui abnegationem, & terrenarum rerum renuntiationem pertingisse suadeat, qualem exigit Quesnellus, ut cum Apostolo dicere liceat (d), qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me? Et profecto quisquis animo revolvit, quod Christus (e) traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram, nequit non inde fiduciam concipere de divina misericordia; idque donum Dei est [dummodo non sit præsumptio] ex Christi meritis sibi a Deo collatum. Cur non ergo sperare debeat, quod qui in ipso cœpit hoc opus bonum, perficiet usque in finem? Possunt omnia dicere [inquit D. Bernardus (f)] Creator meus es tu: possunt & animalia dicere, Pastor meus es tu: possunt omnes homines dicere, Redemptor meus es tu. Si Redemptor meus, ergo dilexit me, & tradidit semetipsum pro me; non enim alio modo cæteros redemit, quam semetipsum tradendo (g) propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos (h), & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. Cæterum suspecta est hæc propositio in ore Quesnelli, quasi spem eripere velit Christianis, cum de ipso constet, quod Christi mortem arceat ad liberandum dumtaxat pro semper solos electos seu prædestinatos; in ore tamen catholico, ad piam inducendam humilitatem usurpari posset.

(d) ad Galat. c. 2. v. 20.

(e) ad Rom. c. 4. v. 25.

(f) Serm. 2. in Ps. Qui habitat.

(g) Ephes. c. 2. v. 5. (h) Ephes. c. 5. v. 2.

PROPOSITIO XXXIV.

Gratia Adami, non producebat nisi merita humana.

PROPOSITIO XXXV.

Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ & integræ.

1. **A**dami gratiam non producere nisi merita humana hausit Quesnellus ex Jansenio; qui postquam retulisset discrimen adjutorii, primi & secundi hominis, quod scilicet adjutorium *sine quo non*, in Adami relinqueretur arbitrio, Christi vero adjutorium *quo*, invicte donet ipsum sui, & voluntatis usum, quem nunc a se habere non posse statuit; adducit effectus diversitatis illius adjutorii, & ait (a): „secundus effectus illius diversitatis est, quod opus ac meritum; quod sibi voluntas cum adjutorio *sine quo non* parere poterat, futurum esset humanum; nunc vero divinum, tamquam donum gratiæ Dei „. Passim autem tradit (b), merita naturæ innocentis fuisse *merita humana* (c) Liberi arbitrii, & non gratiæ. Quare dubium non est hanc propositionem a Jansenio Quesnellum mutuasse, cujus dogmati inhæret circa gratiam, tam in statu naturæ innocentis, quam naturæ lapsæ. Quare ad falsitatem hujus propositionis demonstrandam, opportunum erit ostendere, qualem gratiam admiserit Jansenius in statu naturæ innocentis.

2. Non negat Jansenius [sicut neque Quesnellus] Adamum indiguisse gratia. Eam tamen exponens, con-

(a) Lib. 2.
de Grat.Chr.
Salv. cap. 6.
pag. 47.

(b) ibid. cap.
9. & 15.

(c) Item Lib.
9. ca. 10. & c.

contendit quod juxta D. Augustinum illa sit habitus
quidam naturalem liberi arbitrii facultatem complectens,
& elevans; sed per eam vult non donari bonum ip-
sum, seu actum fidei, & dilectionis, prout modo in
statu naturæ lapsæ effici concedit: „ Nos igitur „
[sunt ejus verba (d)] „ tamquam sine dubitatione (d) *Lib. de*
„ verissimum asserimus, juxta doctrinam S. Augustini *Grat. Pr.*
„ & Ecclesiæ, omnia hujusmodi opera „ [quæ, ut *Hom. & An-*
ipse ibidem ait, lapsi hominis arbitrio conferri debent] *gel. cap. 7.*
„ adeoque & ipsam fidem, & dilectionem Dei ab eo
„ [Adamo] potuisse per arbitrii libertatem fieri, sic
„ ut ea non donaret ei gratia Dei. Quod quamvis
„ alicui paradoxum fortasse videatur, non poterit ta-
„ men non admittere, si Augustini, & Conciliorum
„ doctrinam admittere velit „. Idem commentum pas-
sim repetit, & inculcat; concludens, quod illa prima
libertas, in illo primo felicitatis statu, ad utrumli-
bet, hoc est ad bonum & malum, ad vitam
& mortem, ad amorem Creatoris & creaturæ indif-
ferens fuit: „ In illo felicitatis primo statu [ait ipse
„ (e)] velle & nolle, non ab ipso gratiæ adjuto- (e) *ibid. cap.*
„ rio, sed ab arbitrii libertate Deus peti voluit; cu- *14. pag. 61.*
„ jus decreti ratio non alia fuit, nisi magnitudo li- *col. 1. E.*
„ bertatis, & consequenter potestatis qua primus Ho-
„ mo in illa integritatis præstantia fruebatur
„ Erat quippe instar bilancis in æquilibrio constitu-
„ tus ut quemadmodum sine gratiæ adjuto-
„ rio facillime, soloque nutu labi poterat, ita eadem
„ facilitate solo nutu, cum illo gratiæ adjutorio per-
„ manere „. Tandem ait (f): „ Libertas primi Ho- (f) *ibid. cap.*
„ minis & Angelorum in eo sita erat, quod Homo *20. pag. 74.*
„ per liberum arbitrium sicut male vivere poterat, *col. 2. B.*
„ ita etiam bene; sic videlicet ut non esset necesse
„ voluntatem illam bene vivendi, per gratiam præ-
„ parari „ [hoc est, *dari*; sicut ipse se exponit lib. 6.
de Grat. Chr. Salv. cap. 5.] „ sicut nunc post lapsum
„ est necessarium, quando Deus per gratiam in homi-
„ ne operari debet ut velit, & faciat „.

3. In hanc opinionem Auctor iste inductus est nonnullis S. Augustini sententiis, quibus asserit Adamum potestate libera factum, ita ut recte vel perperam vivere posset: *quis enim nescit* (g) (inquit) *Primum Hominem inculpabilem factum, & libero arbitrio; atque ad juste vivendum potestate libera constitutum?* & loquens de primis Hominibus ait: *quibus potestatem* (b) *Lib. 3. de utrum vellent dedit.* Item alibi ait (h), quod liberum arbitrium Adami *tunc ita liberum erat, ut bene velle posset, & male.* Tandem Jansenius id pro certo habet, Augustinum indubitanter hoc placitum docuisse (i) in libro de Corrept. & Grat. cum celeberrimam illam adjutoriorum *quo, & sine quo non* distinctionem tradidit; putat etenim, gratiam naturæ integræ fuisse adjutorium illud *sine quo* profecto Adam non poterat credere aut diligere: non tamen *quo* fieret ut primo crederet, Deumque diligeret; hoc enim evenire dicit dumtaxat in statu naturæ lapsæ, pro quo unice videtur Augustinus admisisse adjutorium *quo*; Hinc Jansenius (j) aperte profitetur, quod relate ad statum naturæ integræ, libenter approbat & amplectitur eam exponendæ gratiæ rationem, quam Molina, & qui eum sequuntur passim tradunt.

(g) De Nat. & Grat. c. 43.
(b) Lib. 3. de Lib. arb. c. 5.
(i) de Cor. & Grat. c. 11.
(j) ib. cap. 19.

4. Ut ostendam quantum iste, alioquin acris ingenii Vir, qui in Sancti Augustini operum lectione se exercitatissimum profitetur, turpiter hallucinetur in re tam clara, Dico: Adamo & Angelis, cum primo a Deo creati fuere, necessariam fuisse eam gratiam, seu ea bona, quibus actu contemplatores, & Dilectores Dei effecti sint: adeoque ipsa bona Fidei, aut potius contemplationis, & dilectionis divinæ, fuisse dona Dei conditoris. Hinc constituti quidem fuere in tali indifferentia, ut *perseverare, & non perseverare*, seu peccare, & non peccare possent: non tamen eodem modo indifferentes fuere ad amorem Creatoris, & Creaturæ. Id perpetuo, & constanter ex Scripturæ Sacræ institutione, ac communi Patrum sensu docuit in omnibus suis operibus D. Augustinus.

5. Constat istius assertionis veritas in primis ex manifestissimis sacris litteris, in quibus passim traditur omnia bona, præsertim maxima (qualia sunt) Fides & dilectio Dei) ab ipso Deo omnibus dari seu donari, nec aliunde haberi posse. Unde D. Augustinus, etiam ante Pelagianæ Hæresis ortum, agens contra Manichæos, sustinet & probat, nedum minima, & media bona, sed præcipue magna quæ sunt virtutes, Dei dona esse, a quo est omne bonum (l): meminisse oportet (ait) non solum magna, sed etiam minima bona non esse posse nisi ab illo, a quo sunt omnia bona, hoc est Deo Virtutes quibus recte vivitur, magna bona sunt Virtutibus nemo male utitur &c. quare abundantia & magnitudo bonitatis Dei, non solum magna, sed etiam media, & minima bona esse præstitit &c.

(l) Lib. 2. de Lib. arb. cap. 19.

6. Ostenditur insuper eadem veritas ex eo quod Scriptura sacra testetur, (m) quod Deus fecit hominem rectum; quæ verba perpendens Augustinus, asserit, hominem sine bona voluntate rectum esse non posse; indeque concludit (n): Bona igitur voluntas opus est Dei, cum ea quippe ab illo factus est Homo. Porro, fatente ipsomet Jansenio (o) Augustino familiaris est ista phrasis, ut id, quod nos volitionem dicimus, ex latinissimorum auctorum usu voluntatem vocet. Igitur ipsa actualis bona voluntas, seu volitio, ex Dei gratia, seu Dei operatione, concessa est primitus ipsi Adamo juxta Scripturas, & S. Augustinum, non autem solummodo habitus quidam complens potentiam, antecedens quemlibet ejusdem actum & motum, ut illius proportionatum completumque principium, sed modo se habens mortuo, nec voluntatem ipse, sed voluntas ipsum ad suos actus movens, ut ait ipse Jansenius (p).

(m) Ecclesiast. c. 7. v. 3.

(n) Lib. 14. de Civ. Dei cap. 11.

(o) de Grat. Pr. Hom. ca. 11. pag. 53. col. 1. C.

(p) ibid. cap. 15. pag. 63. col. 1. E.

7. Postremo, amorem Dei esse ex ejus gratia seu operatione actum ipsum amoris dante seu infundente, nullum dubitandi locum relinquit præclara illa Doctrina, quam tradit S. Augustinus; fundatissimam hujus veritatis rationem adducens, & mentis suæ sensum aperiens Lib. 12. de Civit. Dei; quamvis enim ibi de

(q) lib. 12. de
Civ. Dei ca.
11.

(r) ibid.

solis Angelis expresse Sermonem habeat, certum tamen est, illud idem de primis Parentibus eum sentire, quod de Angelis docet. Supponens itaque, primam bonam voluntatem, seu volitionem Angelorum factam fuisse, probat, eam Deo operante habitam esse, secus ingens consequi absurdum: Si boni Angeli [inquit (q)] fuerunt prius sine bona voluntate, eamque in se ipsis Deo non operante fecerunt: ergo meliores a se ipsis, quam a Deo facti sunt. Absit. Quid enim erant sine bona voluntate, nisi mali? Aut si propterea non mali quia nec mala voluntas eis inerat, (neque enim ab ea, quam nondum ceperant habere defecerant) certe nondum tales, nondum tam boni quam esse cum voluntate bona ceperunt. At si non potuerunt se ipsos facere meliores quam eos ille fecerat, quo nemo melius quicquam facit, profecto & bonam voluntatem qua meliores essent, nisi operante adiutorio Creatoris habere non possent. Eamdemque rem paulo post enucleatius discutiens ait (r): Nam & hoc discutendum est, si boni Angeli ipsi in se fecerunt voluntatem bonam, utrum aliqua eam an nulla voluntate fecerunt? Si nulla, utique nec fecerunt. Si aliqua, utrum mala, an bona? Si mala, quomodo esse potuit mala voluntas bonæ voluntatis effectrix? Si bona, jam ergo habebant. Et istam quis fecerat nisi Ille, qui eos cum bona voluntate, idest cum amore casto, quo illi adhærerent creavit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam? unde sine bona voluntate, hoc est, Dei amore numquam Sanctos Angelos fuisse credendum est Confitendum est igitur cum debita laude Creatoris, non ad solos Sanctos Homines, verum etiam de Sanctis Angelis posse dici, quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum qui datus est eis.

8. Nec quicquam huic Doctrinæ, quam perpetuo & constanter tradidit, detrahunt allatæ sententiæ si in sensu ab Augustino intento accipiantur; nomine enim potestatis, non intelligit S. Doctor nudam, & inertem quandam potentiam, omni actu etiam interiori destitutam, seu denudatam, sine motu & affectio-

atione ad bonum; sed intelligit amorem Dei, quam supra jam demonstravi, activum semper pro modulo suo esse; unde passim ad illa verba: (s) *dedit eis potestatem filios Dei fieri*, docet, talem potestatem in caritate sitam esse (: (t) *In hac caritate, quæ cordi humano, spiritu non litera datur, etiam potestas illa intelligitur; de qua idem in Evangelio suo: dedit eis* (inquit) *potestatem filios Dei fieri.*) Caritas autem, ubi fuerit, necesse est ut operetur juxta Augustinum, (u) non enim ipse agnoscit vacantem amorem; adeoque cum ait, Adamum constitutum fuisse in potestate libera ad justè vivendum, [x] innuit, ipsum caritate fuisse donatum.

9. Nullam quoque vim habet id quod de Adamo dixit, *datam ei potestatem, utrum vellet* (y), illa enim potestas faciendi utrumlibet, non accipitur ab Augustino cum illa omnimoda adiaphoria, quam supponit Jansenius, & sumptâ paritate [z] *bilancis in æquilibrio constitutæ, & instar globi rotundissimi in planitie perfectissima versus omnem partem æquè mobilis exponit.* Ibidem quippe paulò post, sermonem habens de creatura rationali, inquit: *habet deinde ordinem suum etiam ista Peccatrix amissa in peccatis Beatitudine.* Beatitudo autem a Deo sibi data, quam postea peccando amisit, nihil aliud est, quàm affectus, quo homo adhæret incommutabili bono, cum quo affectu primum Hominem a Deo fuisse conditum, ibidem latè demonstrat (aa).

10. Ex secundo pariter dicto colligi nequit, Adamum in pura adiaphoria, quam Jansenius prætendit, primitus relictum fuisse; ibidem enim S. Augustinus docet, Hominem a Deo factum esse cum bona voluntate, hoc est, cum puro & casto Amore Dei; Tunc ergo (sunt Augustini verba) *dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum.* Cum autem ea bona voluntas seu amor Dei, tam perfectus non fuerit, nec illo comitatus beneficio sicut est in Beatis, non immobiliter & immutabiliter affixit Hominem incommutabili bono, sed suæ volun-

[1] Jo. Cap. 1. v. 12.

[t] Lib. 3. op. imp. cap. 106, aliàs 108.

[u] Enarr. 2. in Ps. 31. num. 6.

[x] De Nat. & Grat. cap. 43.

[y] Lib. 3. de Lib. arb. cap. 5.

[z] De Grat. Pr. Hom. c. 14. pag. 61. col. 1. E.

[aa] Lib. 1. de Lib. arb. cap. 19.

tatis mutabilitatem ei reliquit; propterea dicit Augustinus, quod arbitrium *tunc ita liberum erat, ut bene velle posset, & malè*. Benè scilicet, per amorem, quem Spiritus Sanctus in ipso infuderat, & infundere non desistebat: *malè* autem, per propriæ voluntatis mutabilitatem, qua ab amore inspirato recedere poterat; ad differentiam arbitrii perfectè beati, quod, Deo specialiter protegente, nonnisi benè velle potest. Germanus porrò sensus illorum verborum est, quod tunc talem libertatem habebat voluntas, ut posset *perseverare* in accepta iustitia [idque est, *bene velle*] & bona volitione, quam sibi jugiter Deus inspirare pergebat, donec desereretur: non autem ab indifferentia ad bonam volitionem primò perveniendo; Poterat enim *male* velle, sese a bona in malam mutando voluntatem; qui sensus ex ipsorum verborum contextu evidenter liquet.

II. Eam porrò adjutorium quo, & sine quo non distinctionem, quam Augustinus tradit in Libro de Corr. & Grat. (ubi declarat, Primo Homini non fuisse datum *Adjutorium quo*, sed *Adjutorium sine quo non*; nunc autem Sanctis in Regnum Dei prædestinatis dari *adjutorium quo*) cuicumque, qui eum Librum, animo a præjudiciis libero, attentè legat, constabit assignari a S. Doctore dumtaxat in ordine ad Donum finalis Perseverantiæ, de qua ibi Quætionem proposuerat; non verò in ordine ad illam interiorem gratiam, de qua agebatur contra Pelagianos; nisi libeat credere, ab Augustino crassissimum commissum fuisse errorem, in quem nec triennalis Tyro quætionem aliquam tractans impingeret; dum de ea distinctione, ne verbum quidem fecit contra Pelagianos disputans, & dumtaxat eam exposuit obiter in libro, post totalem illius Hæresis profligationem elaborato. Eam itaque distinctionem applicat dumtaxat finalis Perseverantiæ dono, de qua quætionem sibi proposuerat Cap. 10. En conclusio quam de hac re firmavit Cap. 12. post assignatum adjutoriorum discrimen pro quætionis solutione: *Primo itaque homini datum est adjutorium*

rium Perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset: Nunc vero Sanctis Regnum Dei prædestinatis, non tantum tale adjutorium Perseverantiæ datur, sed tale ut eis Perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono Perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum, nonnisi perseverantes sint. Expressius significari non poterat, se eam distinctionem tradere in ordine ad finalem Perseverantiam.

12. Cum itaque eadem, & ejusdem efficacix fuerit interior gratia in statu naturæ innocentis, ac sit nunc, profectò sequitur, quod quemadmodum nunc non producit merita dumtaxat humana, ita neque tunc. Utique D. Augustinus ad quem alludere videtur Quesnellus ait: (bb) *Humana hic merita reticescant, quæ perierunt per Adam.* Verum hic, non ea merita vocat humana eo sensu, quo Jansenius, & cum ipso Quesnellus; constat enim D. Augustinum ibi loqui de illa Prædestinatione, qua Deus nos secundum propositum prædestinavit, ut membra simus Christi; hujusmodi autem merita respiciunt finalem Perseverantiam, quæ utique in statu Innocentiæ ab humano Adami arbitrio suspendebatur; unde alibi dixerat (cc) *non discedere a Deo (idest perseverare) non esse omnino in viribus liberi arbitrii quales nunc sunt; fuisse tamen in homine antequam caderet; subditque, quod post casum hominis, nonnisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo; quod prius in viribus erat liberi arbitrii.* Cum autem nobis perseverantia conferatur speciali gratia per Jesum Christum, hinc est quod illius Perseverantiæ merita in Adamo aliquatenus dici potuere humana; non sic in nobis, quos suâ speciali protectione perseverantes facit.

[bb] Lib.
de Prædest.
Sanct. Cap.
15.

(cc) De bo.
no Pers. c. 7.

13. Id porro in hac Quesnelli propositione occurrit, quod nedum humana appellat merita ab Adami Gratia producenda, (prout ea simpliciter appellaverat Augustinus, dicendo: *humana hic merita reticescant*) sed nonnisi humana, quasi nullam gratiam supernaturalem habuerit Adam; hacque de causa procri-

ptam fuisse censent aliqui neoterici, qui circa hoc Jansenium sequi innocuè prætendunt. Verùm a Jansenio nequaquam recedit hac in re Quesnellus; adeoque, qui non verentur sequi in hac parte Jansenium [cum quo asserunt convenire insignes Theologos Gregorium Ariminensem in 2. dist. 29. q. 1. art. 1., Norisium in Vindic. cap. 3. §. 6. Christianum Lupum, Cardinalem de Laurea, &c.] nescio quomodo se tutari possint, nisi asserendo, quod immeritò hæc Quesnelli propositio damnata fuerit.

14. Ut autem constet, Quesnellum hac propositione nullatenus dissentire a Jansenio, observandum est, quod juxta Jansenii placita requiritur, quod gratia sit efficacis ineluctabilis, ad hoc ut ei adscribi valeant bona opera; ait siquidem *puerilem esse imaginationem putare*, (dd) *quod alteri causæ, quàm ipsi libero arbitrio etiam si charitate instructo, bona opera, & eorum merita adscribenda sint, quoties idem arbitrium illi caritati obsistere; eamque reprimere possit.* Hac de causa a Quesnello Adami merita hic non nisi *humana* appellantur, quatenus producta fuere ab Adamo, solâ versatili gratiâ instructo; cui voluntas resistere poterat. Quod tamen assertum, nullo ex Scripturis, Conciliis, aut Patribus testimonio fulciri valet, nullâ certâ ratione comprobari; imò oppositum facile est tum auctoritate, tum ratione demonstrare.

15. Pro nunc, ut constet, eam notionem alienam esse a mente D. Augustini, cui Jansenius præten- dit adhærere, sufficiat advertere, quod hic S. Doctor, ut in bonis nostris operibus vera divini muneris ratio constet, eaque gratiæ adscribantur, numquam putavit aut docuit, necessarium esse, ut eidem gratiæ resisti, vel caritas a voluntate reprimi non valeat. Cum enim instaret, ut Pelagiani veraciter confiterentur, bona opera nostra esse dona Dei, ejusque Gratia adscribenda, numquam ab ipsis exegit, ut talem ipsi admitterent caritatem, quæ a libero arbitrio impugnari expellique non posset; sed hoc enim ab iis Hæreticis postulabat, ut fideliter & sincerè faterentur, Vir-

(dd) Lib. 2.
de Gr. Cbr.
Salv. cap.
12. pag. 55.
col. 2.

tes ipsas ac præcipuè caritatem a Deo nobis inspirari ; quod cum pertinaciter & impiè confiteri renuerent , consequenter quoque negabant , opera inde facta , esse dona Dei , sed merè humana , humano adscribentes arbitrio illorum operum merita . Caritas [instabat Augustinus] ex Deo est . [ee] Istam charitatem non dat nisi Deus . Hanc vos inter adiutoria gratiæ quæ commemoratis nominare non vultis , ne hoc ipsum quod obedi-
dimus Deo , ejus esse gratiæ concedatis ; putatis quippe isto modo auferri voluntatis arbitrium , cum hoc quisquam facere , nisi voluntate non possit . Ut ergo catholicè confiterentur , opera nostra bona verè dona Dei esse , seu omne meritum ipsorum operum , non humano arbitrio , sed divinæ gratiæ adscribendum , lat erat Augustino ut inter Gratiaæ adiutoria caritatem enumerarent ; numquam autem requisivit ut crederent , gratiæ seu caritati inspiratæ resisti non posse . Quapropter , ut jam supra notavi , Sanctus Augustinus (ff) totam cum illis Hæreticis controversiam , semper ad illud unicum quæsitum revocat , unde sit in hominibus caritas Dei & proximi , non autem , utrum ipsa caritas abiici aut non abiici a voluntate possit : Unde est in Hominibus charitas Dei & Proximi , nisi ex ipso Deo ? (gg) Nam si non ex Deo , sed ex Hominibus , vicerunt Pelagiani : Si autem ex Deo ; vicimus Pelagianos (hh) Cum itaque ex supradictis charitas sit illa gratia , quæ fuit in Adamo : & æquè per Spiritum Sanctum diffusa fuerit in ejus corde , ac nunc diffundatur in cordibus nostris ; sequitur quod eodem modo supernaturalia (& non merè humana) dicenda sint Adami merita , prout dicantur nostra , quorum æquè caritas est potissima radix .

16. Cavillus pariter latet in altera propositione , qua gratia Adami vocatur sequela creationis , & debita naturæ sanæ & integræ . Is ut excludatur notare proderit , quod Jansenius ipse fatetur : [ii] Salvum , sanum , sine vitio & culpa esse conditum , juxta doctrinam S. Augustini nihil est aliud quam Deo ita mente & voluntate esse conjunctum ; quam conjunctionem facit amor ; quare ait : [ll] Sanitas voluntatis amor est Creatoris ;

(ee) Lib. 3.
op. imp. ap.
114. c. im.
116.

[ff] cap. 4.

[gg] De
Grat. & Lib.
arb. cap. 18.
[hh] Supra
§. 7.

[ii] De Grat.
Primi Ebo.
min. & An-
gel. cap. 1.
fol. 30. col.
1. E
[ll] De Grat.
Cbr. Lib. 7.
cap. 8. fol.
322. col. 2. B
id-

(mm) Expo-
si. in Ep.
Jo. Tract. 9.
pauld ante
med. de Per-
fect. justitia
cap. 3. Rat.
8.

idque probat auctoritate D. Augustini dicentis de san-
nitate præsens vitæ: *sanitas, caritas*, de sanitate
autem futuræ vitæ ait: (mm) *tunc plena sanitas quan-*
do plena caritas: Itaque si nomine *naturæ sanæ & in-*
tegræ Quesnellus intelligit naturam rationalem cogno-
scentem & amantem Deum, utique est illi debita Gra-
tia, quæ cognoscitur & amatur Deus, & sine qua nec
cognosci nec amari potest; scilicet est illi debita in-
spiratio dilectionis, quæ si non diffundatur per Spiritum
Sanctum, non poterit voluntas amare Deum.

(nn) Lib. 14.
de Civ. Dei
Cap. XI.

17. Eodem sensu gratia Adami vocari potest *se-*
quela creationis; ex eo enim quod creatus sit rectus,
& *rectus non esset bonam non habens voluntatem* (nn) [te-
ste Augustino] *idest divino amore succensam*; hinc con-
sequens est, quod Gratia, seu bona voluntas (adeoque
caritas) sit sequela creationis Adami, scilicet Homi-
nis recti, cognoscentis & amantis Deum. Neque enim
creari potest a Deo Homo rectus, cognoscens & amans
Deum, nisi diffundatur in ejus corde caritas per Spi-
ritum Sanctum; ex quo infert S. Augustinus; (oo) *Bona*
igitur voluntas opus est Dei, cum ea quippe ab illo
factus est Homo. Et alibi ait loquens de Angelis:

(oo) ibid.

(pp) Lib. 12.
de Civ. Dei
cap. 9.

& istam (scilicet voluntatem bonam) (pp) *quis fecerat, nisi*
ille, qui eos cum bona voluntate, idest, cum amore ca-
sto quo illi adhererent creavit, simul in eis & condens
naturam, & largiens gratiam? Quare nullus esset er-
ror, si hoc sensu a Quesnello Gratia Adami dicere-
tur *sequela creationis & debita naturæ sanæ*; verum
tunc non potuisset asserere quod Gratia Adami non
produxisset merita nisi humana, ut habetur in præce-
denti propositione.

18. Si autem intelligatur, Gratiam Adami esse
creationis sequelam, & naturæ sanæ ac integræ debi-
tam, quatenus creari non potuisset natura rationalis
quin cognitione & amore Dei insigniretur; adeoque
ejusmodi dona non excedere exigentiam talis naturæ,
seu non esse supernaturalia, sed naturalem ipsius ratio-
nalis naturæ conditionem; id foret innovare errores
jamdudum in propositionibus Michaelis Baji proscrip-
ptos

ptos, & præcipue in 21. 23. 24. & 26. Ex mera enim & gratuita Dei misericordia evecta fuit humana natura ad summam dignitatem cognoscendi, & amandi Deum, quod naturales ejus vires excedebat. Quapropter rectè notaverat Doctor Angelicus quod *virtute gratuita* (qq) (qq) 1. 2. (ac per consequens non debita) *superaddita virtuti* qu. 109. art. 2. in corp. *naturæ, indiget homo in statu naturæ integræ quantum ad unum, idest ad operandum & volendum bonum supernaturale: sed in statu naturæ corruptæ quantum ad duo, scilicet ut sanetur; & ut bonum supernaturalis virtutis operetur.*

19. Duplex itaque error in hac propositione latere potest: vel scilicet quod in Adamo, gratia (quæ ipsum constituebat justum, rectum, sanctum, & quæ fatente Jansenio consistebat in dono voluntatis bonæ, idest, amore divino succensæ (rr) non excederet conditionem naturæ rationalis, sed ipsi esset debita; adeo ut creari non potuisset natura rationalis, quæ ex se non esset potens cognoscere & amare Deum (hic- que propriè mihi videtur esse error ille, qui in Bajo damnatus est:) vel potest intelligi, quod liberum arbitrium supernaturali gratiâ non indiguerit in statu suæ integritatis ad cognoscendum & amandum Deum, prout revera adstruere videtur Jansenius [ss], qui expresse ait, quod a Divo Augustino integræ libertatis valentia, præstantiaque tantopere extollitur, ut quicquid fidei, dilectionis Dei, vitæ bonæ, & in omnibus istis perseverantiæ a rationali creatura postulatur, hoc per arbitrii libertatem, primum hominem præstare potuisse, & Angelos bonos reipsa præstitisse doceatur. Hancque opinionem ipse adoptat, & Quesnellus cum ipso sentire videtur. Id porrò foret Pelagianismum in statu naturæ integræ admittere, ut revera falsum esse ostendi supra [tt]; quare cum alteruter ex his erroribus recudatur hac Quesnelli propositione, jure proscripta est.

[rr] Lib. de Grat. Pr. Hom. cap. 1. pag. 31. col. 1.

(ss) Lib. 2. de Grat. Ch. cap. 13. pag. 57. col. 1.

[tt] 6. 5. 6. 7.

PROPOSITIO XXXVI.

Differentia essentialis inter Graciam Adami & status innocentiae, & Graciam christianam est, quod primam unusquisque in propria Persona receperit: ista verò non recipitur nisi in Persona Christi resuscitati, cui uniti sumus.

PROPOSITIO XXXVII.

Gratia Adami sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata. Gratia christiana nos sanctificando in Jesu Christo est omnipotens, & digna Filio Dei.

I. **I**Nsignis quidam scholæ Theologus ex harum propositionum damnatione sibi suavit, non solum doceri a Quesnello nos justificari solâ imputatione justitiæ Christi, & sanctificari solâ imputatione ejus sanctitatis; quem sensum duabus hisce propositionibus attribui posse consentiunt ferè omnes, qui contra illas scripsere; sed insuper addit, nullo recto sensu dici posse, nos *justificari in persona Christi, aut sanctificari in Christo Jesu*, absque incursum illius anathematis, quod in Protestantes intorsit Tridentina Synodus. Quod spectat ad primum caput, num scilicet his duabus Propositionibus Quesnellus propinare Lectoribus intendat virulentum illud Protestantium dogma de imputatione justitiæ, fateor me latere, cum nullum in illius quæ vidi scriptis, ejusmodi erroris vestigium vel minimum me advertisse meminerim; quinimo plura apud ipsum mihi occurrerunt de nostra regeneratione, de interioris hominis innovatione, de Spiritus Sancti in justorum cordibus inhabitatione, quæ nullatenus cum eo dogmate cohærere valent. Verum quid.

quidquid sit de eo, quod perspicaciori intuitu fortasse intimius penetrare potuerint Theologi, qui hujus erroris dicam ipsi affigunt; dissimulare profecto nequeo, quod ineptissime ab illo Theologo superadditur, nullo recto sensu adoptari posse illum loquendi modum, quo tamen non semel scriptura sacra, & ex scripturæ institutione Sancti Patres uli sunt.

2. Id facillimum foret innumeris Scripturæ, & Patrum testimoniis demonstrare; verum cum mihi suadere nequeam, inter Catholicos Theologos reperiri, qui de veritate sic conspicua ambigant, pauca indicare sat superque erit. Et primò Apostolus iustificatis præcipit ut (a) existiment se mortuos quidem esse peccato, (a) ad Rom. viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro. cap. 6. V. 11. Imo dirigens epistolam suam Corinthiis, ita illam auspatur. [b] Paulus vocatus Apostolus Jesu Christi... [b] Ep. 1. ad Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu... Cor. cap. 1. Jesu.... [c] Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu, [c] ibid. V. quod in omnibus divites facti estis in illo. Et infra: 4. (d) Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio. Item ad Ephesios: [e] Cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, cuius gratia salvati estis, [f] & conresuscitavit, & condesere fecit in cœlestibus in Christo Jesu. Eadem porro loquendi formula familiaris est Apostolo. [d] V. 3. [e] ad Ephes. cap. 2. V. 5. 7. 10. 13. c. 4. V. 7. 15. 17. [f] 2. ad Timoth. cap. 2. V. 1. 9. &c.

3. Phrasim scripturæ secuti sunt Patres. Cyrillus ait; (g) Nova creatura fit in Christo, renovatique sumus in ipso ad sanctificationem. Ad illa verba Joannis: Et habitavit in nobis, ita scribit: (h) Sumus omnes in Christo, & communis humanitatis Persona in Christo revixit; nam & novissimus Adam idcirco nuncupatus est, qui participatione omnia locupletat ad felicitatem & gloriam; sicut primus Adam in corruptionem & ignominiam. Idem alibi ait: (i) Secundus Adam Christus nuncupatus est; in illo enim primo, genus humanum quod non erat prius, in naturam rerum exoritur, exortumque corrumpitur, quia divinam

Legem violavit: In secundo verò, nempe Christo, ad aliud velut principium revertitur instauratum ad vitæ novitatem & incorruptionem; est enim in Christo nova creatura, sicut Paulus ait. D. Athanasius: (l) Ex aqua & Spiritu Sancto regenerati, in Christo vivificamur. D. Augustinus ex eo quod justitia est proprius Dei census, & peculiaris substantia, colligit æquum esse ut homo illam habeat, non tamen in semetipso, sed in divina Persona, unde ait: (m) Filio Pater dedit habere vitam in semetipso. Sicut habet, sic dedit habere. Ubi habet? in semetipso. Paulus ubi habet? non in semetipso, sed in Christo. Tu fidelis, ubi habes? non in temetipso, sed in Christo. D. Leo: (n) Advertite quis nos in se suscepit, & quem suscepimus in nobis; quoniam sicut factus est Dominus caro nostra nascendo, ita & nos facti sumus ipsius renascendo; ideo & membra Christi, & templum sumus Spiritus Sancti. D. Bernardus: (o) Cur non aliunde justitia, cum aliunde reatus? Sicut in Adamo omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabimur, quoniam non sic illi attineo, ut non & isti. Et si infectus ex illo originali concupiscentia, etiam in Christo gratia spiritali perfusus sum.

4. Hicque adnotare potuisset Theologus ille discrimen, quod inter ejusmodi locutiones, & Lutheri Commentum intercedit. Per imputationem justitiæ & meritorum Christi justificari Homines, non modo non damnatur a Tridentino, sed est catholicum dogma ab eodem Concilio traditum præcipue cum ait quod (p) *Christus nos Deo reconciliavit in sanguine suo factus nobis justitia, sanctificatio, & redemptio; & quod ejus meritum nobis applicatur. Item dum expressè docet, (q) illos beneficium mortis Christi recipere, quibus meritum passionis ejus communicatur; & neminem posse esse justum, nisi qui in Christo renascatur, (r) & qui merita passionis Christi communicentur. Error Lutheri in eo consistebat, quod per (s) hanc solam imputationem homo justificaretur, quatenus per fidem, Christi justitiam sibi tamquam propriam vindicabat. At*

e con--

e contra Ecclesia Catholica, non ex sola hac justitiæ imputatione & meritorum Christi appropriatione, sed insuper ex virtutum infusione nos justificari docuit, quatenus [t] *Passionis Christi merito diffunditur per Spiritum Sanctum charitas in cordibus eorum qui justificantur; sicque accipiat homo per Jesum Christum cui inseritur, fidem, spem, & charitatem; & per voluntariam horum donorum susceptionem, quibus interior homo renovatur, ex injusto fiat justus, & ex inimico amicus. Hinc docet quod (u) Christus Jesus, tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in ipsos justificados, jugiter virtutem influit; idque coherentem ad illa Sacræ Scripturæ loca: (x) de spiritu suo dat nobis; & (y) de plenitudine ejus omnes accepimus. Sanctificari autem, & justificari in Christo nil aliud est, quam in ejus membra coaptari, ut jam Christus ipse nos simus, & ipsa Christi sanctitate nos imbui, tunc enim juxta unionem quam ad ipsum habemus, nobis ejus merita imputantur.*

(t) ibid. cap. 7.

(u) ibid. cap. 16.

(x) Ep. 1. Jo. cap. 4.

(y) Evang. Jo. Cap. 1. V. 16.

5. Id felicissimè exposuit D. Augustinus ex illis Christi verbis: *Sanctifica eos in veritate: Sermo tuus veritas est [z] & pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate; quæ verba sic ipse illustrat: (aa) Sanctificat itaque Pater in veritate, idest, in Verbo suo, in Unigenito suo suos hæredes, ejusque cohæredes Quid est enim, & pro eis ego sanctifico me ipsum, nisi eos in me ipso sanctifico, cum & ipsi sint ego? Quoniam de quibus hoc ait, ut dixi membra sunt ejus, & unus est Christus, caput, & corpus. Et paulò post subdit: cum dixisset: & pro eis ego sanctifico me ipsum, ut intelligeremus hoc eum dixisse, quod eos sanctificaret in se ipse; mox addidit: Ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Quod quid est aliud, quam in me secundum id quod veritas est Verbum illud in principio Deus, in quo & ipse Filius hominis sanctificatus est ab initio creationis suæ, quando verbum factum est caro, quia una Persona facta est Verbum & homo tunc? Ergo sanctificavit se in se; hoc est, se hominem in se Verbo. Sed quia unus est*

(z) Jo. cap. 17. V. 17.

(aa) Tract. 108. in Ev. Jo.

Christus Verbum, & homo sanctificans hominem in Verbo; propter sua verò membra, pro eis, inquit, ego; idest, quod profit etiam ipsis, quia etiam ipsi sunt ego; sicut mihi profuit in me, quia homo sum sine ipsis, & ego sanctifico me ipsum, hoc est, ipsos in me, tamquam me ipsum sanctifico ego, quoniam in me etiam ipsi sunt ego. Hæc si attendisset Theologus ille, non improbasset generaliter illas loquendi formulas, sed attendisset ad alia Quesnelli placita, quæ illis propositionibus a Quesnello indicantur.

6. Itaque si earum propositionum corticem lambere non contenti in ipsam earum medullam penitus invadamus, facile conjectari poterit id, quod per ejusmodi propositiones stabilire moliatur Quesnellus, & quod in ipsis reprehendendum censuerit Sancta

(bb) *Ad* Sedes. [bb] Ex supra discussis constat, præcipuum
 Propos. 54. discrimen inter gratiam naturæ innocentis, & repa-
 35. ratæ, juxta Jansenium, & consequenter etiam juxta Quesnellum, in eo consistere, quod in statu innocentiae dabat merum posse, ejusque effectus ex libero suspendebatur arbitrio: nunc autem gratia det invincibiliter velle, & facere, adeoque indeclinabiliter determinet voluntatem, priusquam voluntas ipsa se determinet. Igitur Jansenii Affectæ, ex eo quod natura nostra prout implicata Verbo, idest, in persona Christi gratiam & sanctificationem recipit, abutentes illis Patrum locutionibus demonstrari putant irresistibilem ejusdem Gratiae efficaciam, ex eo quod Patres docent, non tantum physicè & substantialiter vitam, & justitiam (scilicet Verbum) naturæ humanæ conferendam fuisse, [ne rursus leviter, facileque dissipabilem vitam peccati turbo quatiendo deiceret] sed etiam immutabiliter; quatenus scilicet, nisi mutabilitatis radix totaliter semel exureretur, de consimili infortunio periclitandum semper foret. Quapropter cum nulla vita & justitia incommutabilis sit præterquam Verbi, hinc Patres probant, ab ipso in se assumptam fuisse humanam naturam, & nos sibi concorporasse. Ex penè innumeris Patrum locis, quibus id asseritur,

pau-

pauca , sed illustriora referam , ut inde pateat quid emolumenti ex ipsis proprio dogmati fulciendo decerpere valeant Jansenistæ & Quesnellistæ .

7. Primò igitur ex Irenæo habemus , quod non poteramus aliter incorruptelam & immortalitatem accipere , (cc) nisi adunati fuisset incorruptelæ , & immortalitati . Quemadmodum autem adunari possemus incorruptelæ & immortalitati , nisi prius incorruptela & immortalitas facta fuisset id quod & nos ; ut absorberetur id quod erat corruptibile ab incorruptela , & quod erat mortale ab immortalitate ? Non minus dilucidè D. Athanasius eandem veritatem passim inculcat . Ipse [Christus] (dd) sibi quasi data confitetur quæ humanitas acceperat ; ut eo , qui Dominus erat , accipiente , & in ipso donatione istarum rerum residente , gratia ipsa firma permaneret . Nam quod merus Homo accipit , id ei eripi potest ; cuius rei specimen in Adam vidimus ; quippe qui illud quod acceperat perdidit . Ut autem gratia inademptibilis esset , firmaque hominibus permaneret , ea de causa hanc donationem ut propriam sibi arrogat ; dicitque se potestatem accepisse ut hominem , quam semper habet , ut Deus , dicitque : glorificat me , qui alios glorificat . Et paulo post subdit : In summa id ubique animadvertendum est , nihil eorum , quæ dicit se accepisse , ita accepisse , quasi non habuisset ; habebat enim illa , utpote semper & Deus , & Verbum . Hunc autem dicit humanitùs se accepisse , ut carne ejus in ipso accipiente , in posterum ea ex carne illius in nos firmiter possidenda traderentur .

(cc) Lib. 8. cap. 21.

(dd) Orat. 4. cont. Arianos.

8. Cyrillus Alexandrinus consimili ratione probat , Verbum innectendum fuisse naturæ humanæ ; & ex eo quod substantialis & incommutabilis vita ac justitia sit , non jam amplius metuendum esse , ne nostra salus in ipso fundata , rursus periclitetur , sicut accidit in Adamo : (ee) Postquam Progenitor Adam (inquit) Spiritus amisit gratiam , Diaboli fraude ad inobedientiam & peccatum abreptus ; adeoque natura universa in eo divini doni jacturam fecit ; de cætero Deus Verbum mutationis expers homo factus est , ut acceptum illud bonum

(ee) Lib. 5. in Joann.

num

num tamquam homo, deinceps naturæ humanæ stabile, ac firmum conservaretur. Idque illustrare pergit appositissimo Psalmistæ dicto, inquit: Sic enim ad Filium ait: Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis: Quandoquidem enim, inquit, semper dilexisti justitiam; justus enim est Deus, nec in hoc a te ipso deficere potes; odisti verò injustitiam, naturaliter siquidem tibi odium mali est insitum tamquam Deo justitiæ amanti; propterea unxit te Deus, ac Pater; habens enim immutabilem justitiam, seu naturæ propriæ prærogativam, numquam ad peccatum quod non nosti deflexeris; sicque affectus proculdubio sanctam a Deo & Patre unctionem, idest spiritum in te ipso, quatenus homo factus es, humanitati conservasti. Ergo factus est Homo sicut nos Unigenitus, ut in ipso & primo rediviva bona fundataque Spiritus gratia toti deinceps ut par est naturæ facta tectaque custodiretur, veluti commodante nobis propriam stabilitatem unigenito, & Dei Patris Verbo. Eadem alibi frequenter tradit:

(ff) In Tbe. [ff] Quum hoc proprium sit naturæ mutabili, sedu-
saur. Lib. 8. ctus fuit a diabolo Adamus; quum verò ad curandum
cap. 1. hunc morbum necessarium esset ut immutabile Dei Ver-
bum, seipsum pro nobis diabolo opponeret, ut quemad-
modum per illius mutabilitatem victi eramus, ita per

(gg) Ibid. immutabilitatem Verbi vincamus, &c. Et infra: (gg)
Lib. 10. cap. 2. Quoniam homo facile potest amittere bona, quæ a Deo
accepit, quod Adam perpeffus fuerat, denudatus datâ
sibi gratia propter inobedientiam, necesse fuit, ne rur-
sus in eadem incideremus, ut incommutabilis Dei Fi-
lius factus Homo, per ipsum qui amittere gratias non
posset, naturæ nostræ firmiter servarentur.

9. Omnibus fusius & frequentius de hoc disseruit
Augustinus. Paucula duntaxat ex ipso delibabo: (hh)
(hh) De corr. & grat. cap. 10. Saluberrimè (ait) confitemur quod rectissimè credimus,
Deum . . . sic ordinasse Angelorum & Hominum vi-
tam, ut in ea prius ostenderet quid posset eorum Li-
(ii) Ibid. berum arbitrium; deinde quid posset suæ Gratiæ bene-
cap. 11. ficiū, justitiæque judicium. Et infra: (ii) Proinde
etsi

etsi non interim latiore nunc, veruntamen potentiore gratia indigent isti. (scilicet Adæ Posterii.) Et quæ potentior quàm Unigenitus Dei Filius, æqualis Patri & coæternus, pro eis factus homo? Aliquantò post: Neque enim metuendum erat, ne isto infallibili modo in unitatem personæ a Verbo Deo natura humana suscepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium, cum ipsa susceptio talis esset, ut natura hominis a Deo ita suscepta, nullum in se motum malæ voluntatis admitteret. Per hunc mediatorem Deus ostendit eos, quos ejus sanguine redemit facere se ex malis deinceps in æternum bonos, quem sic suscepit, ut numquam esset malus, ne ex malo factus semper esset bonus. Istam gratiam non habuit Homo primus, quamquam vellet esse malus; sed sanè habuit, in qua si permanere vellet, numquam malus esset. Et infra: (ll) (ll) Ibid. Subventum est ergo infirmitati voluntatis humanæ, ut cap. 12. divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter (sive inseparabiliter) ageretur. Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut (ipso donante) invictissimè quod bonum est vellent, nec hoc deserere invictissimè nollent. Petrus Chrysologus ait: (mm) Portat hominem; ne jam cadere homo possit, &c.

(mm) Serm.
148. de In-
carnat. Sa-
cram.

10. Ad ejusmodi loca (ni malè conjicio) respexit Quesnellus, dum essentialem differentiam inter Gratiā Adami, & christianam in eo collocat, quòd prima reciperetur in persona propria (scilicet creaturæ mutabilis) : secunda verò in Persona Christi, adeoque Verbi immutabilis; sicque prior, proportionata fuerit Adamo, tamquam creaturæ vertibili; secunda sit omnipotens & digna Filio Dei, atque ideo stabilis, nec ab arbitrio superabilis; illa voluntati mutabilitatem permetteret, hæc infrænet: illa ancipiti voluntatis nutu frustretur, hæc voluntatem invincibiliter, ac insuperabiliter agat: illa demum consensum adblandiri posset, nolenti extorquere non posset; hæc ita blandiatur, ut extorqueat, & illecebras quaslibet superando ex nolente, immutabiliter volentem faciat.

11. Verum, omittendo quod expressiones illorum Patrum nullatenus quadrent Jansenistæ gratiæ, quæ in victorici delectatione indeliberata reponitur; eodem jure, quo ejusmodi consecraria ex indicatis Patrum locutionibus inferri prætendit Quesnellus, æque concludi posset inamissibilitas gratiæ contra definitionem Tridentinam: vel saltem errasse Ecclesiam, & contra Patrum traditionem sub anathemate damnasse tamquam hæreticam secundam Jansenii propositionem. Non tamen est necesse ad ejusmodi absurdas consecutiones confugere. Satis cuique intellectui a præjudiciis libero per se patere potest, nonnisi per summam calumniam illis Patribus eum sensum affingi, quem prætendunt Jansenistæ; siquidem constat, Irenæum, Athanasium, Cyrillum, Chrysologum loqui de universa hominum natura, quatenus scilicet gratia Adamo concessa, non prohibuit quin universum genus humanum interierit: at reparatrix Christi gratia, invictissimè prohibet ne universa pereat natura, quam Verbum suscepit. Quapropter inpetè ea inamissibilitas ad singula Christi membra, seu ad singulos justificados trahitur, contra Patrum mentem.

12. Quod si pertinaciter aliquis contendat, non de universo hominum genere, sed de singulis hominibus justificatis Patres loquutos fuisse; reponi jure potest, quod sicut illa gratiæ inamissibilitas non adscribitur naturæ, nisi quatenus Christo adglutinatur, hæc autem conjunctio seu unio, qua in Christi membra coaptamur, inchoetur dumtaxat in præsentì vita, consummetur autem & perficiatur solummodo in Patria; ideo tunc solum illæ dotes inamissibilitatis, immutabilitatis, æternæque constantiæ nobis a Verbo communicabuntur, sicut tunc dumtaxat cæteræ immortalitatis, impatibilitatisque dotes in nos redundabunt.

13. Textus porrò D. Augustini, qui producti fuerunt, non de alia Gratia loquuntur, quam de finalis perseverantiæ dono, (nn) prout supra demonstratum est, & cuique loca illa animo a præjudiciis libero perpen-

(nn) Ad
Prop. 34.
c. 35. §. 11.

pendenti, per se patet. Donum porro finalis Perseverantiae, inamissibile profectò est, & insuperabiliter atque indeclinabiliter effectum obtinet propter quem datur. Verùm Gratia ista, qua Deus efficit infallibiliter ut inspiratio sui amoris seu bonae voluntatis non superetur aut destruat per arbitrii resistantiam, sed usque ad terminum ab ipso praefixum perseveret, non est donum aliquod interius voluntatem determinans, sed consistit in concatenatione complurium auxiliorum, ab inspirata caritate distinctorum, quibus Deus efficit seu disponit, ut mors accadat illo tempore, quo regnum divini amoris nondum in anima destructum sit, & suâ potentiâ removeret omnes illas tentationes, quas infinitâ & perspicacissimâ suâ praescientia novit, voluntatem inducendam esse ad peccandum, prout exposui supra (oo). Quare ineptè ex certitudine, qua [oo] *Cap. 8.* perseverantiae finalis donum consequitur suum effectum, §. 9. 12. infertur, omnem interiorē gratiam irresistibilem esse: & ex discrimine a D. Augustino assignato inter Perseverantiam status innocentiae, & illam quae est propria Praedestinatorum, captiosè arguitur, adesse idem discrimen inter gratiam bonae voluntatis, quae inspirata fuit Adamo, ac illam quam nunc Spiritus Sanctus diffundit in cordibus Fidelium, qui iustificantur. Igitur ambae istae Quesnelli propositiones damnatae fuerunt relatè ad qualitatem illius Gratiae, quam Quesnellus indicare praetendit, non verò attento verborum sono, quo Patres quoque interdum usi sunt.

PROPOSITIO XXXVIII.

*Peccator non est liber nisi ad malum,
sine Gratia Liberatoris.*

1. **A**D cavillos omnes excludendos proderit advertere, quod *liberi*, seu *libertatis* vocabulum simul importat immunitatem ab aliqua re, vel affectione, qua fit ut voluntas ad aliquid agendum, recipiendum aut vitandum inepta, vel impotens fit: & potestatem ac aptitudinem illud agendi, recipiendi, aut vitandi. Quare relationem notat ad duos (ut ita dicam) terminos, alter *a quo*, alter *ad quem* voluntas est libera. Illa, prior est: Hæc ex illa consequitur. Ita qui liber est a servitute, a vinculis, a morbo, a cupiditatibus, liber est etiam ad ea agenda, vitanda, aut suscipienda, a quibus servitus, vincula, morbi, cupiditates removebant; itaut libertas ad aliquid, ex libertate ab alio opposito sequatur, eique correspondeat.

2. Cuilibet libertati, sicut per se conjuncta sunt Dominium, potestas, & vires ejusdem generis & gradus; ita per se repugnant determinatio, necessitas, impotentia in eodem genere. Quapropter hæc sese invicem excludunt; & quoties vocabulum libertatis ad aliquid usurpatur, toties significatur potestas, & vires ejusdem generis ad illud agendum. Quemadmodum autem necessitatis, & determinationis multiplices sunt species, ita quoque & libertatis, totidem scilicet, quot rerum aut affectionum, quibus voluntas ab aliquo agendo, vitando, vel recipiendo removeri potest. Ejusmodi porrò determinationes & necessitates ad sequentia capita revocari valent.

3. Primò alia est necessitas antecedens, alia concomitans, alia subsequens, seu consequens. Necessitas antecedens est illa, quæ rationalis voluntatis nu-
tum

tum, seu volitionem antecedit; qualem Astrologi, & Fati assertores ex syderum influxu, ex corporis habitudine, vel ex aliis consimilibus causis voluntati accidere comminiscuntur, quibus scilicet voluntas ad ipsum cujuslibet finis amorem sive electionem determinetur, antequam illum eligat & amet. Necessitas concomitans est illa, quæ ex ipso cujuslibet finis amore & electione oritur; ex. gr. ea diligere in quibus aliquid dilecti boni inest, vel apparet. Necessitas consequens est illa quam infert ipsa finis dilectio, tùm ad ea consecranda quæ illi comparando necessaria vel utilia esse videntur: tùm ad ea removenda, & fugienda, quæ ipsi repugnant. Ad omnem tamen cavillandi occasionem removendam adjici potest, necessitatem, quæ concomitans appellatur, semper natura esse antecedentem relatè ad illam actionem, quæ ipsi conjuncta est, sicuti quælibet causa vel principium, antecedere concipitur, ratione eorum quæ ex ipsis oriuntur.

4. Alia est necessitas absoluta, alia hypothetica. Prima (quæ etiam physica, naturalis, & essentialis appellari consuevit) est illa, quæ ex nulla conditione pendet, cujusmodi est illa, qua generaliter volumus esse beati & quieti, ac nolumus esse miseri & anxii, seu qua dicitur quod voluntas fertur in bonum: secunda est, quæ aliquibus conditionibus positis sequitur: exempli gratia: dum positus bonis vel malis affectibus, qui a voluntate abesse vel ei adesse valent, tantò magis ad honesta vel turpia sectanda determinatur, quantò illi majores, & validiores sunt. Item ut Deo, voluntatem ad bonum convertere, aut in eo confirmare absolutè volente, bona fiat, & permaneat: Eo propter peccata deferente, non resipiscat. Porro necessitas antecedens, quandoque essentialis est cuilibet naturæ, generi, vel speciei; ex. gr. Animantibus cibum, & venerem appetere certo tempore: aliquando autem est dumtaxat contingens, ut quæ ex educatione seu institutione eisdem contingit. Utraque ejusmodi necessitas aliquando est interior,

rior, ut illa quæ ex corporis habitudine ipsis inest: interdum exterior, ut quæ ex extrinsecis causis accidit.

5. Alia insuper est necessitas integra & ineluctabilis, quæ etiam absoluta & physica nuncupari solet, quæ scilicet superari nequit: alia est moralis dumtaxat, quæ in magna quidem difficultate sita est; quam tamen superari absolute non repugnat. Tandem alia est necessitas influens in actionem; ut sunt omnes illæ, quas hucusque indicavi: alia quæ ex se non influit, ut quæ a lege, a culpa, a pœna accidit; scilicet ut quisque iniquus & miser sit si legem violaverit, iustus & beatus si observaverit.

6. Quot sunt autem ejusmodi necessitates & determinationes, ac consequentes ex eis impotentia; totidem pariter oppositas libertates, potestates, & indifferentias esse liquet, consistentes in immunitate ab iis necessitatibus, determinationibus & impotentiis, quas non est necesse singillatim referre. Præter tamen relatas reperitur alia libertatis, & oppositæ necessitatis distinctio, ex qua maxima lux oboritur, tum ad controversias de nomine secernendas ab iis, quæ in rebus ipsis versantur: tum ad ambages cavillosque removendos, quibus, quæ de voluntatis libertate dicuntur, obscurari solent & implicari. Ea autem est distinctio in libertatem essentialem, & accidentem, seu in libertatem, quæ voluntati generaliter sumptæ competit, vel quæ ipsi competit ut electiva est, & arbitrium appellatur.

7. Libertas vel potestas voluntati rationali seu arbitrio essentialis est illa, quæ non potest abesse a voluntate & arbitrio; ea enim sublata non esset amplius facultas mentis rationalis, materiæ expers, justitiæ aut injustitiæ, legis aut præcepti, laudis aut vituperii capax; sed esset dumtaxat corporis impetus ac pondus. Huic libertati, quæ arbitrio est essentialis, ea necessitas & determinatio opponitur, quam voluntati generaliter, vel ut electiva est accidere penitus repugnat, & qua admissa, non esset amplius mentis rationalis fa-

facultas, legis aut præcepti, laudis aut vituperii capax.

8. Libertates voluntati vel arbitrio accidentales sunt illæ, quæ ipsi adesse possunt vel abesse salvâ ejus essentiâ seu substantiâ, idest, eâ semper remanente facultate rationali mentis, materiæ expertis, justitiæ vel injustitiæ, laudis vel vituperii, legis aut præcepti capace. Ejusmodi autem accidentis libertatis generi illud idem necessitatis ac determinationis genus opponitur, quod voluntati, vel libero arbitrio salvâ ejus essentiâ accidere, vel ab eo removeri potest. Itæ porro libertates & necessitates accidentales, possunt in creatis mentibus reperiri modò majores, modò minores; non sic autem illæ, quæ sunt essentielles.

9. Ex Patrum itaque, & Philosophorum sententiâ, duplex libertas voluntati rationali essentialis est, nempe ab omni necessitate seu determinatione tum *antecedente*, tum *naturali*. Libertas a necessitate antecedente in eo consistit, ut ad nullas volitiones seu amores, sive essentielles & naturales, sive acquisitos & accidentales, ulla umquam impressione vel causa, volitiones ipsas amoresve antecedente, voluntas necessariò flectatur, determinetur, aut impellatur: Libertas autem a necessitate naturali, in eo posita est, ut voluntas præter amores & volitiones sibi essentialiter & naturaliter conjunctos (cujusmodi est amor sui, Beatitudinis, &c.) ad alios etiam amores & volitiones ferri valeat, a quibus abstinere potest: In hac autem potestate sita est indifferentia, quæ voluntati seu arbitrio essentialis est.

10. His præmissis facile erit ostendere, a Quesnello spoliari hominem sua libertate essentiali, cum ipse circa libertatis notionem adhæreat Jansenio; qui totam libertatem voluntati seu arbitrio essentialem collocat in sola immunitate a coactione; (a) docens, quod quamvis voluntas in statu naturæ lapsæ sit necessariò determinata ad omnes suas actiones ab inde-
liberatis illis delectationibus, quas de quocumque objecto sentit, non tamen desinit esse libera, nec consequenter desinit mereri, quia non cessat agere cum

[a] Vide Jansf.
Lib. 7. de
Grat. Chr.
Salvat. cap.
5. & alibi
passim.

cognitione & delectatione; & quia unusquisque meretur in hoc statu viatorum omnibus illis actionibus, quæ hoc modo, idest cum cognitione & delectatione a libero procedunt arbitrio, licet necessario fiant. Ex quo sequitur, in opinione astrologorum, & eorum omnium, qui Fatum statuerunt, actiones illas fore liberas & meritorias, siquidem nullus ex iis unquam negavit, nos agere cum cognitione & delectatione.

11. Constat, quod nihil in scriptura & in omnibus traditionis monumentis firmius stabilitum est, quam istud axioma, quod prima determinatio liberi arbitrii post peccatum Adæ, eadem est ac illa, quæ erat in statu naturæ innocentis; nec alia in utroque statu est, nisi illa quam omnes homines, sapientes & indocti, christiani & infideles, catholici & hæretici (qui tamen liberum arbitrium destruxisse accusati non fuerint) semper in libero arbitrio agnoverunt atque supposuerunt; videlicet, ille amor, quo voluntas quodlibet bonum ut suum ultimum finem amat, & quo eligit ea, quæ ipse non essentialiter amat. Id innuavit D. Augustinus verbis illis, *Pondus meum amor meus, eo feror quocumque feror*: imo experientia ipsa suadet, nos, sive ad bonum, sive ad malum nonnisi amore ferri.

12. Constat insuper a Scriptura, a Patribus, & ab illis omnibus, qui sincero corde liberum arbitrium admiscere, supponi semper & probari tamquam Dogma spectans ad principia humanarum actionum, quod id omne, quod vel intus voluntati imprimitur, vel exterius occurrit, & antecedit illum amorem liberum ac voluntarium, quo eadem voluntas aliquod objectum ut ultimum suum finem eligit, non potest eam necessitare, aut indeclinabiliter illam determinare ad eundem amorem formandum. Unde, præsentia objecti, illecebræ quibus allicere potest, attentio quam excitat, persuasiones quæ inducunt ad illud amplectendum, inclinatio & delectatio quæ in facienda illa electione seu in formando illo amore percipitur, & alia huiusmodi, (sive proveniant ex temperamento, sive

five a Dæmone, five a quocumque alio) magnam quidem causare possunt in voluntate propensionem ac facilitatem ad illi consentiendum, magnamque ad resistendum difficultatem, sed necessario seu indeclinabiliter voluntatem determinare non possunt illæsâ arbitrii libertate quæ ipsi est essentialis.

13. Quesnellus, dum peccatorem, sine gratia liberatoris, ad malum dumtaxat liberum esse pronuntiat, peccatorem privat ea libertate, quæ arbitrio essentialis est; supponit enim juxta Jansenii principia, peccatoris voluntatem invincibiliter determinatam esse ad malum ab ipsa concupiscentia, seu a delectatione mala; quæ, quousque non destruitur immixta a Deo validiore delectatione boni, semper ad malum voluntatem invincibiliter flectit, haud minus quàm flecteretur ab influxu astrorum, aut a Protestantium instinctu; unde ait Jansenius quod pondere illo (scilicet delectationis indeliberatæ) (b) voluntas nunc premitur, ac delectabiliter, imo insuperabiliter gratia absente ad peccandum trahitur; quia ejusmodi indeliberata delectatio (prout alibi ait:) (c) est quoddam pondus, seu gluten & viscum, quo velle liberum voluntatis imperiosè allicitur, trahitur, capitur, possidetur; ut apex voluntatis, cujus est liberè velle & nolle, ex illo visco, nullo pacto propria potestate erui possit.

14. Hinc est, quod sub hac mali delectatione, semper peccator erit necessitatus ad faciendum malum; seu (ut in hac Propositione loquitur Quesnellus) Peccator non erit liber nisi ad malum sine gratia Salvatoris, idest, donec loco delectationis libidinosæ, quæ voluntatem sub se captivam (sunt verba Jansenii) (d) ac servam tenet, Deus aliam delectationem cælestem inserat; per quam fiat, ut rupto illo libidinis seu concupiscentiæ vinculo, apex ille voluntatis ab ejus captivitate erutus, rursus caput exerat, & affigatur Deo. Itaque juxta hæc Jansenii placita a Quesnello adoptata tamquam germanam D. Augustini doctrinam continentia, voluntas semper est, vel bonæ, vel prævæ delectationis visco oblita; adeoque antecedenter ad propriam

(b) Lib. 8.
de Gra. Cbr.
cap. 20. pag.
369. col. 1.
D.

(c) Lib. 1.
de stat. nat.
Lapsa cap. 3.
p. 81. col. 2.
A.

(d) Jans.
ibid. col. 1.
D pag. 81.

(e) Jans.
Lib. 4. de
Grat. Chr.
cap. 9. pag.
183. c. 2. G.

priam electionem, [e] alternante creaturæ, & creatoris delectatione est invincibiliter determinata ad rectè vel perperam operandum prout Cœli vel terræ delectatio consensum ejus abriperit. Sicque quandiu ei deficit gratia Liberatoris, est necessitata ad malum; & quoties hæc adest, ineluctabiliter est determinata ad bonum faciendum.

15. Porro hinc quisque colligere potest quam meritò proscripta fuerit hæc propositio, qua spoliatur voluntas suâ essentiali libertate, & omnis tum meriti, tum demeriti ratio ab ipsa excluditur. Sequeretur insuper ea tali hypothese, nihil mali, aut injustitiæ in nostris actionibus reperiri, cujus Deus non foret Auctor; voluntas enim bona vel mala est, statim ac ad bonas vel malas actiones est determinata; quapropter si ejusmodi determinatio non provenit ex motu liberæ actionis ipsius voluntatis, quem ipsa evitare valeat, prodire nequit nisi a Deo ipso, qui ejus auctor dicendus erit; ac proinde, ut auctor mali, erit & ipse malus; nisi statuantur duo Dii, prout præstitere Hæretici illi, qui ejusmodi necessitates admiscere.

16. Propius itaque meâ hac conjecturâ me assequutum fuisse puto motivum damnationis hujus propositionis, quàm illis contigerit, qui eam rejectam arbitrantur, quod gratiæ nomine solam efficacem enunciaverit, sufficienti exclusâ. Dogma gratiæ sufficientis, scholasticorum potius quàm catholicæ Ecclesiæ est; adeoque mirum videretur, hac sola de causa fuisse has propositiones a Sancta Sede rejectas. Utrique passim, & expressè a Jansenio rejicitur gratia sufficiens in præsentī statu naturæ lapsæ. Attamen inter quinque propositiones ex Jansenii opere decerptas, & proscriptas, hæc de gratia sufficienti negata non reperitur. Eam non docuit Tridentina Synodus, non Arausicanum Concilium, non Concilia, Pontifices, & Patres, qui de Gratia, Ecclesiæ doctrinam tradiderunt. Quapropter, si rejicienda fuit hæc propositio ob negatam gratiam sufficientem, inferre licebit, gratiam sufficientem conferri independentē a meritis Liberatoris; adeoque

non

non fuisse damnandam ab Alexandro VIII. propositionem illam: (f) *Pagani, Judæi, Hæretici, nulum recipiunt a Jesu Christo influxum*, in ea enim supponitur hunc influxum consistere in gratia sufficienti illis negata.

(f) Prop. 5.
ex damn. ab
Alex. VIII.

17. Præterea nisi dicamus damnatam fuisse hanc propositionem relatè ad doctrinam de libertate, cui adhæret Quesnellus, & quæ tamquam hæretica proscripta fuit tertio loco inter propositiones Jansenii, poterit aliquis ansam inde eripere improbandi consimiles propositiones, quæ passim occurrunt, præcipuè apud D. Augustinum; ut cum, contra Julianum scribens, ait: *Nemo liber est ad agendum bonum sine adjutorio Dei*. Item: (g) *Nemo nisi per Gratiam Christi ad bonum quod vult agendum, (h) & ad malum quod odit non agendum, potest habere liberum voluntatis arbitrium*. (i) *Nec liberum arbitrium quicquam nisi ad peccandum valet nisi diffundatur caritas Dei in cordibus nostris, non per arbitrium liberum quod surgit ex nobis, sed per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*. (l) *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum*. (m) *Liberum arbitrium in bono liberum non erit, quod Liberator non liberaverit*. [n] *Liberum arbitrium ad peccatum valere dicimus in hominibus subditis diabolo; ad benè autem pieque vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata*. In bono faciendo liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: (o) *Si vos filius liberaverit &c.* Innumera sunt ejusmodi non modo in Augustino, sed etiam in Conciliis & Patribus, quæ damnanda forent, si ea propositio Quesnelli proscripta fuisset in sensu obvio, quem præferunt verba, & non potius relatè ad aliarum contextum, & ad systema cui adhæret; præcipuè cum penes illos Patres difficile erit invenire, gratiam sufficientem neotericorum, ob cujus exclusionem creditur hanc fuisse damnatam.

[g] Lib. 3.
op. imp. cap.
112.

[h] ibid. cap.
114.

[i] De Sp. &
sitt. cap. 3.

[l] Tract. 5.
in Jo.

[m] Lib. 1.
ad Bonif.
cap. 3.

(n) ibid. Lib.
2. cap. 5.

[o] de Corr.
& Grnt. cap.
1.

18. Igitur meritò hoc nigrum theta præfixum fuit huic Quesnelli propositioni, quia cohærenter ad sua

principia per ipsam innovatur hæresis, ab Ecclesia damnata in tertia Jansenii propositione, eversiva liberi arbitrii. Non tamen inficias ibo, potuisse etiam proscribi ob vagum sensum, quem *ly gratia Liberatoris* designare posset. Quemadmodum enim penes scholasticos innocens censeretur propositio, si per illa verba designare intenderet gratiam sufficientem, quæ intuitu meritorum Christi conferatur: ita ex adverso, si de gratia habituali & justificante propositio explicetur, erronea foret, & jam in Bajo damnata; inde enim consequitur, peccatum esse quidquid fit ab homine, qui non sit justificatus. Et ad hunc sensum huic propositioni adscribendum, conferunt propositiones illæ, quibus dicitur: *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante*, (p) *necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat*: *Oratio impiorum est novum peccatum*, &c. (q). Tuncque affinis esset articulo 27. Baij dicentis: *liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*: & articulo 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*. Quare conitat iustitia damnationis.

[p] prop. 45.

[q] prop. 19.

PROPOSITIO XXXIX.

Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum; ardoris, nisi ad se præcipitandum: virium, nisi ad se vulnerandum. Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

I. IN his & consimilibus propositionibus, venenum latet sub vaga illa Gratiae acceptione; ejusmodi enim vocabulum ad varia bona referri potest. (a) *Desertus luce veritatis, uti-que sit cæcus; & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat* aiebat Augustinus; unde

[a] De nat.

& grat. cap.

22.

de nil mirum, si ea luce non præventa voluntas, nihil habet luminis nisi ad aberrandum: Sic alibi dicit: *Vita nostra, tamquam nostra* (scilicet a gratia non præventa) [b] *non erit nisi mala, peccatrix, iniqua; vita verò bona, de Deo in nobis est, non a nobis.* (b) *Tract. 21. in cap. 5. Evang. Jo.* Verum ultra progreditur Quesnelli intentio; siquidem nullam aliam gratiam designare contendit, quam quæ victrix sit in voluntate, & justificat; adeoque sensus hujus propositionis cum prima coincidit, scilicet, quod qui non est justus, peccat in cunctis suis actionibus; quare videantur quæ in examine primæ propositionis dicta fuere.

2. Id dumtaxat addere præderit, quod nedum omnem voluntatem a gratia non præventam, ad omne bonum impotentem, & omnis mali capacem, verum etiam omnis boni incapacem declarat; quod idem foret ac dicere, voluntatem gratia non præventam, non esse voluntatem, ejusque naturam remanere destructam; testatur siquidem D. Augustinus, quod *posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, (c) naturæ est hominum:* Quomodo autem natura illa, cui annexa est possibilitas habendi fidem & caritatem (quæ procul dubio sunt excellentia bona) declarari potest incapax ad omne bonum? Num *sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, [d] in quorum natura rationale, voluntatem Deus non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis?* Utique si adjutorium Christi defuerit (ait Augustinus) *nihil boni agere poteris, (e) quia agis quidem illo non adjuvante libera voluntate, sed malè: ad hoc idonea est voluntas tua, quæ vocatur libera, & malè agendo fit damnabilis ancilla. Cum dico tibi, sine adjutorio Dei nihil agis, nihil boni dico; nam ad malè agendum habes sine adjutorio Dei liberam voluntatem.* Hæc utique ad probandam divini adjutorii necessitatem ad opera salutis æternæ exequenda docuit Augustinus; non ideo tamen incapacem cujuscumque boni, voluntatem ipso adjutorio destitutam protulit unquam, quali foret lapis mortuus. *qui non habet motum suum, sed levatur & a structore*

(c) *De Præd. Sanct. cap. 5.*

(d) *Lib. 2. de pecc. mer. & rem. cap. 5.*
(e) *Serm. 13. de Verb. ap.*

(f) *ibid.* ponitur [f]. Non sic sunt lapides vivi; & vos tamquam lapides vivi coedificamini in templum Dei; adeoque capax est voluntas ad omne bonum, licet egeat auxilio Dei.

PROPOSITIO XL.

Sine gratia nihil amare possumus nisi ad nostram condemnationem.

1. **H**ÆC est Epirome præcedentis, & eandem ejus damnationis causam existimo. Id unice addens quod, tum relatè ad principia Jansenii, tum attento præcisè verborum cortice, sensus hujus propositionis hæresim a Tridentino damnatam innovat; (a) quidquid enim sit a peccatore ut se ad justificationem disponat, fieret ad condemnationem propriam; quo nil magis impium, & piarum aurium offensivum proferri potest. Constat autem, Gratia vocabulo non aliam a Quesnello hic designari, quam victricem, seu justificantem, quæ si adesset, redderet hominem aptum ad sacrificium fidei, [b] sine quo nihil nisi impuritas, nihil nisi indignitas ab homine prodit, si ipse Quesnellus audiat.

[a] *Trid. Sess. 6. can. 7.*

[b] *prop. 42.*

2. Ut intimius hujus, & consimilium propositionum falsitas dignoscatur, notandum est, triplex amoris seu dilectionis, quæ a Deo est, genus distingui posse. 1. Quod bonis malisque commune est, & ipsi naturæ congenitum erga vitam, quietem, gaudium, &c., qua dilectione continetur etiam amor illorum bonorum, quæ tam bonis quam malis, seu ipsinet naturæ ante ullum arbitrii usum congruunt; qualis est amor filiorum, parentum, affinium, quarumlibet rerum sensibus seu ingenio congruentium. Secundi generis amor est dilectio erga illas Dei, summæ sapientiæ, & rationis leges, quæ ad præsentis vitæ usum & officia pertinent; eorumque bonorum, quæ solo ex-

pe-

perientiae & rationis (prout nunc constituta est) lumine perspecta sunt ; quam legem honestatis , recti , & virtutis nomine Philosophi vocant , atque aliarum virtutum , bonorumque operum fontem , & formam esse statuunt . Tertii generis amor seu dilectio , ad futuram vitam spectat , quo scilicet Deum sicuti est videre cupimus , eique ut summo nostro bono æternum adhærere . Ist hæc autem dilectio præcipua est inter virtutes cælestes & spirituales , aliarumque ejus generis virtutum vel forma , vel origo . In scholis duo priores amores , vocari solent naturales : tertii generis amor , supernaturalis . Scriptura verò & Patres , quibus cum de virtute agitur , vocabulum *supernaturalis* ignotum est , spirituales ac cælestes illum nuncupant .

3. Secundi & tertii generis amores a Deo præcipiuntur , ex libero prodeunt arbitrio , & per illud servantur ac augentur ; quin etiam frequenter illa justitiæ seu æternæ legis de temporalis vitæ officiis dilectio quam secundo loco commemoravi , a Sanctis Patribus cum cælesti tertii generis dilectione confunditur , & tamquam istius veluti elementum , & exordium , eo quia utraque hac dilectione eadem æterna & essentialis Lex & justitia diligitur , quæ in ipso Deo est , ab eoque nullatenus distincta . Illa autem generalis dilectio erga beatitudinem , quam primo loco exposui , quamvis bona sit , non magis præcipitur quàm ipsa natura ; non enim ex libero arbitrio oritur , sed naturæ congenita est . Nihilominus quæ eâ diliguntur [puta Parentes , Filii , & alia ejusmodi] possunt , & debent etiam utroque posteriori , & libero amore diligi .

4. Hos omnes amores nullatenus sese excludere , seu inter se pugnare , tum ratione , tum quotidiana experientia liquet ; imo primum secundo , & utrumque tertio eminenter [ut ajunt] contineri . Verumtamen ex pœna peccati accidit , ut illis bonis , quæ primi generis amore diligimus , quandoque renuntiandum sit , ut aliis duobus , scilicet tum æternæ Legis officiorum quæ ad præsentem vitam pertinent , tum cælestis felici-

[c] Luc.
cap. 14. v.
26. 33.

citatis, & æternæ vitæ, obsequamur. Quocirca Salvator pronuntiat, (c) neminem discipulum suum esse posse, nisi renuntiaverit omnibus quæ possidet, imo nisi oderit Patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam in hoc mundo. Eadem bona sæpe etiam iustitiæ & honestatis causa abdicanda esse Philosophi præcipiunt.

5. Tribus illis amoribus, prout jam innui, commune est quod sibi invicem minime contrarii sint, nec sese mutuo excludant; quinimo priores ad sequentes & perfectiores animum præparant ac disponunt, easque cupiditates coercent, quæ omnibus illis æque adverfantur, ac præcipuè cælesti & spirituali; sicque efficiunt ut huiusmodi amor facilius inducatur, qui ad pravarum cupiditatum, quæ illi obsistunt, frænandos impetus magis idoneus est, ipsarumque victor facilius existit. Quapropter quotidiano experimento constat, quod naturales erga quietem, affines, Patriam affectus ad eas virtutes juvant, quibus temporalis vitæ actiones ordinantur; & utriusque prioris generis amores, ad cælestem & spirituales æternæ felicitatis dilectionem; illas etenim pravæ cupiditates voluptatis, gloriæ, divitiarum, dominationis compescunt, quæ tam illis naturalibus affectibus humanisque virtutibus repugnant, quàm spiritualibus fidei, spei, humilitatis, caritatis, seu divinæ dilectionis virtutibus. Hinc D. Augustinus

(d) Lib. 3. de
Doct. Christ.
cap. 6.

notat, [d] Judæos, quorum pravæ cupiditates bonorum temporalium compressæ erant, si alia graviora superbiæ, avaritiæ, aut superstitionis peccata vitassent, magis ad virtutem & pietatem christianam idoneos fuisse; eaque etiam de causa majorem in prima Hierosolymorum Ecclesia pietatem, & sanctitatem vulgò extitisse, quàm in aliis quæ ex gentibus convertebantur.

6. Peccatum, perversitas, iniquitas, quæ in aliqujus legis aut mandati transgressione sita est, ejusdem dumtaxat legis observatione expellitur. Itaque peccatum & iniquitas, qua quisque sanitatis, vitæ, quietis, incolumitatis, aut æternum, aut ad tempus etiam ja-

cturam

Eturam facit, ut pravis cupiditatibus ferviat, expellitur amore & electione ejusdem sanitatis, vitæ, quietis, incolumitatis præ expletione pravarum cupiditatum. Iniquitas, qua æterna lex de vitæ temporalis officiis violatur, expellitur amore honestatis, virtutis, æternæ Legis ac rationis, quæ pravas cupiditates honestati, virtuti, æternæque Legi ac rationi contrarias, earumque cupiditatum opera damnat. Ea verò iniquitas ac perversitas, quæ posita est in dilectione & electione alterius cujuslibet boni, potius quam æternæ cum Deo societatis, ejusque claræ cognitionis seu contemplationis, æternæque dilectionis, expellitur a dilectione seu electione cœlestis illius felicitatis præ cæteris rebus quibuslibet; (e) neque hujusmodi iniquitatis emendatio incipere potest, nisi illa spiritualis dilectio nasci incipiat; non enim ejusmodi iniquitas expellitur primi generis amore; imò neque secundi. Quocirca plerique Philosophi, qui illa æternæ legis & honestatis dilectione præditi erant, cælestem tamen beatitudinem non appetebant; quin etiam Christianæ legis placita, tum de cœlestis Regni inquirendi necessitate, tum de pœnis in eos qui alia bona sectarentur, penitus improbabant, ac impugnabant; sicque cum ea secundi generis dilectione perversitatem illam retinebant, qua diligitur, & eligitur quodvis aliud bonum præ illa felicitate, quam Christus pollicetur, & unicè quærendam esse jubet.

(e) illam-
que (Deum)
tamquam
omnis justitiae
fontem
diligere incipiunt. Frid.
Sess. 6. Cap.

7 Ex his principiis evidenter sequitur, primi generis amorem non esse vitiosum, sed bonum. Quis enim negare audeat, bonos esse illos affectus, quos Deus naturæ humanæ indidit, & quos (ut alias naturæ nostræ appendices) Christus assumpsit, qui proculdubio nihil vitiosi assumpsit? Hujusmodi autem amorem a Christo assumptum fuisse testantur expressè Patres; qui id probant ex tristitia, quam passus est in Horto Gethsemani prout supra indicavi (f). Id adeo (f) Ad Prop
perspicuum est, ut Jansenius ipse illud agnoverit; & 31. 9. 2. 3. 4.
quamvis parum consentanee ad doctrinam quam tradit de operibus infidelium, fatetur quod nemo sanæ
men-

(g) Lib. 5. *de Grat. Chr.* mentis dixerit, bona naturalia (g) (ut integritas uni-
 cap. 21. pag. 231. col. 1. tas, & quies naturæ) non posse rectè appeti, desidera-
 B. ri, procreari, nisi eò dementiæ forte quisquam veniat,
 ut dicat neque licitum aut bonum esse comedere, bi-
 bere, aut sese adversus frigus & tempestates tegere.

8. Non minus quoque patet, secundi generis amo-
 res, prioribus meliores esse, adeoque pariter bonos;
 ejusmodi enim amores, proprii sunt naturæ rationa-
 lis, eamque perficiunt: conformes sunt summæ sa-
 pientiæ, rectæ rationi, eternæque Legi quæ per se
 bona est etiam quatenus respicit præsentis dumtaxat
 vitæ officia: denique sunt dona Dei, ejusque gratiæ,
 ut S. Augustinus sæpe docet, quamvis non illius cœ-
 lestis gratiæ, (h) quâ cælestes & spirituales seu su-
 pernaturales virtutes inspirantur.

[h] *Epist.*
 144. *nunc*
Ep. 148.

(i) *D. Tb.*
 2. 2. qu. 13.
 art. 7. ad 1.

9. Ex utriusque memorati generis amoribus multa
 ab hominibus etiam infidelibus opera fieri, [i] no-
 tum atque experientia ipsa compertum est. Et qui-
 dem ex affectibus naturaliter insitis pleraque omnium
 hominum facta, dicta, ac decreta prodire nullus in-
 ficias ibit; cujusmodi sunt nubendi propositum & filios
 nuptui tradendi posteritatis studio: filiorum & propin-
 quorum vitæ, quieti, educationi providere: miseros
 sublevare, &c. Similiter nemo inficiabitur, homines
 nedum non justos, sed etiam infideles ipsos, ex sa-
 pientiæ, rectæ rationis, & æternæ legis quantum ad
 præsentis vitæ usum attinet amore plura præstare, ut
 clementiam, mansuetudinem fidelitatem, justitiam, li-
 beralitatem, sobrietatem, continentiam, aliasque ejus-
 modi humanas virtutes sectari, atque ex his affectibus
 opera patrare iisdem virtutibus congruentia: a con-
 trariis vitiis abstinere: pravas cupiditates quibus eadem
 virtutes impugnantur & extinguuntur, coercere & ex-
 pellere, &c.

10. Hæc omnia nonnisi ad nostram condemnatio-
 nem fieri, ut prætendit Quesnellus adeoque ejusmodi
 opera tamquam mala damnare, christiano non licet;
 siquidem Christus ipse definiit, illos dumtaxat fructus
 malos esse [l], qui ex malis arboribus nascuntur; non
 aliam

(l) *Matth.*
 7. v. 17.

aliam autem malorum omnium radicem esse doceant Apostoli, [m] nisi amorem mundi a malo insitum; (m) 1. Ti. quapropter D. Augustinus, (n) generaliter observat, *math. cap. 6. v. 10.* nihil in Scripturis culpari nisi cupiditates, seu pravorum amores. Hi quidem merito damnandi sunt, qui ejusmodi naturæ, aut honestatis affectuum instinctum, divinæ Legi prout ad futuram vitam spectat, ejusque præceptis, ac aliis etiam præstantioribus legibus anteponunt; sicut qui leges humanas divinis, & quaslibet inferiores præferunt eis quæ superiores sunt. Verum hujusmodi prælatio non oritur ex iis amoribus, sed ex voluntaria electione, qua voluntas affectus non malos aliis præstantioribus, & creata bona Creatori ipsi anteponebat.

11. Quare cum Jansenii Affectu adversus primi & secundi generis affectus pro sua sententia arguunt, & ostendere conantur esse vitiosos, quia malis & infidelibus impiisque insunt, quia ad debitum finem non referuntur, quia iis homines ad superbiam incitantur, &c., ipsos cavillari liquet; eodem enim sophismatis genere ostendi æquè posset, ipsam quoque bonam indolem, qua in virtutes propendimus, & a contrariis vitiis abhorremus, malam esse; & idem de lege, quæ etiam per se iusta & spiritualis sit, ejusque cognitione ac cogitatione; imo de ipsamet fide idem dici posset: cum, his omnibus bonis acceptis, mali & iniqui esse non desinamus, si pravae cupiditates in animo regnent, quæ contrariis duntaxat virtutibus expelluntur. Sæpè etiam hominum pravitate accidit, ut lex ipsa iram operetur; adeo ut melius foret, non accepisse notitiam veritatis; & ex eadem voluntatis pravitate similiter evenit, homines optima indole, magno ingenio, & forti animo abuti.

12. Quis porro non videt, illorum iniquitatem, quæ sita est in dilectione & electione cujusvis alterius boni pro summo bono & ultimo fine, potius quam Regni Cælorum (quod in clara cognitione & æterna dilectione Dei consistit) & cum qua iniquitate stare possunt tum affectus naturaliter insiti, tum etiam amor

honestatis & virtutis humanæ; quis (inquam) non videt, ejusmodi iniquitatem, non magis ex utrisque his amoribus oriri, quam ex bona indole, ex cognitione & approbatione sapientiæ, rectæ rationis æternæque legis; imo his omnibus bonis animum præparari, & adjumentum afferri ad inducendum cælestem & supernaturalem Dei amorem, quo illa iniquitas impugnatur & expugnatur? Quis non videt, quoslibet homines, non ideo malos esse, quod quietem & sanitatem, filios, parentes ament: & multò minus quod honestatem & virtutes, quibus sæcularis vitæ actiones ordinantur diligant; sed quod quoslibet alio bono ut ultimo fine frui velint præ ipso Deo? Denique quis non videt eas pravas cupiditates, quibus fit ut homines primi & secundi generis amoribus præditi, mali esse non desinant, aut peiores etiam evadant, tam ab his distinctas esse, quam naturam ipsam ab ejus vitio, quam bona, quibus malè utuntur ab ipso pravo usu, quam opera Dei ab operibus diaboli?

13. Ex his evidenter sequitur, quod quantalibet fuerit corruptio ex Protoparentis culpa in naturam nostram invecta, ex primi tamen & secundi generis amoribus multa opera prodire posse; quorum cum radix non sit mala, non ad nostram condemnationem inservient, nisi opponantur amoris tertii generis. Amor ille, quo Pater Filium diligit, civis Patriam, & quisque sui ipsius conservationem, cum sit naturæ congenitus, adeoque a conditore naturæ infusus, æquè bonus est ac ipsa natura; quapropter falsum est, quod ad condemnationem ametur quod hujus generis amore diligitur, cum ejusmodi affectus reperiantur in Christo ipso, qui lachrymatus est defuncto Lazaro (o), misericordia motus est erga viduam civitatis Naim, & contristatus est ad conspectum calicis suæ Passionis (p); quare dum iidem affectus reperiuntur etiam in infidelibus, culpandi non sunt, nisi dum præferuntur amoribus secundi vel tertii generis.

(o) Joan.
cap. 11. v.
35. Luc. cap.
7. v. 13.

(p) Matth.
cap. 26. v.
37.

PROPOSITIO XXXI.

Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis, non potest venire nisi a Deo; & sine gratia non producit nisi presumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

1. **D**Uabus partibus constat hæc propositio. Quo ad primam, nempe omnem Dei cognitionem, etiam in Philosophis, nonnisi ex Deo venire posse, catholica veritas est; loquens siquidem Apostolus de ethnicis Philosophis ait: (a) *quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit.* Quoad alteram propositionis partem, est pariter indubitatum, scientiam, prædicationem, revelationem, sive internam mentis illustrationem, cognitionem Dei [quæ omnia ab Augustino & Patribus, Legis, & Doctrinæ nomine comprehenduntur] esse quidem gratuita Dei dona, quibus paulatim homo disponitur ad amplectendum & peragendum bonum; verum nisi has notitias ac illustrationes alia gratia seu Dei operatio comitetur, quæ voluntatem inflammet, nihil boni ex seipsis producere poterunt; quapropter passim D. Augustinus, & cum eo Concilia & Patres docent [b], quod liberum arbitrium desertum divino adiutorio; qualibet scientia legis excellat, nullo modo habere justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbæ, & exitiosum tumorem..... nam ipsa lex in hoc adiutorium data est illis, qui ea legitime utuntur, ut per illam sciant, vel quid justitiæ jam acceperint, unde gratias agant: vel quid adhuc eis desit, quod instanter petant. In quo Patres documentis inhærere Apostoli, de iisdem Philosophis pronunciantis: (c) *Cum*

[a] ad Rom. cap. 1. v. 19.

(b) Ep. 157. ad Hilar. alias Ep. 89.

(c) ad Rom. cap. 1. v. 21.

- cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; ad quæ verba respiciens D. Fulgentius ait: [d] Illa itaque manifestatio, qua cognoverunt Deum qui cognitum non dilexerunt, gratiam non habuit qua Deus sic cognoscitur ut ametur; & quia hanc gratiam [e] (qua sic cognoscitur ut ametur) non acceperunt, ideo hoc in eis operata est illa manifestatio qua Deum cognoverunt, ut cognoscendo superbirent, non ut se humiliando diligerent. Quod etiam insinuavit idem Apostolus, dicendo: (f) scientia inflat: littera occidit, &c.
- (f) 1. Cor. cap. 8. v. 1. Ep. 1. Cor. Cap. 3. v. 6. 2. Hæc tamen propositio, quæ in ore Sanctorum Patrum duas exprimit catholicas veritates, in ore Quesnelli damnabilem exhibet errorem. Cum enim non aliam ipse agnoscat Gratiam, quam Janseniticam, victricem scilicet indeliberatam delectationem, quæ justificat, sensus præfatæ propositionis est, quod qui non est justus producere nequit nisi actus præsumptionis, vanitatis, & oppositionis ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris; quod in [g] Trid. idem recidit ac dicere, (g) opera omnia quæ ante Sess. 6. con. 7. justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri; quod anathemate percussum fuit a Tridentinis Patribus. Id sufficit ad evincendum, jure proscriptam fuisse propositionem hanc in ore Quesnelli, quæ catholicam veritatem sonat in ore Augustini, qui gratiam, de qua agebatur cum Pelagianis, in inspiratione dilectionis, qua cognita sancto amore facimus constituit, non autem in victrici indeliberata delectatione, cui numquam voluntas resistere valeat, nec eam a se amovere. Amor autem ille, qui juxta Augustinum (seu verius juxta Ecclesiæ Catholicæ doctrinam) a Deo inspiratur, non semper justificat; quandoque enim est dumtaxat incipiens, & ad justificationem merè disponens, (juxta illud [b] inchoata caritas inchoata iustitia est: & similiter apud Tridentinum dicitur: (i) disponuntur ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia . . . Deum . . . tam-
- [d] Lib. 1. de verit. Prae dest. cap. 22. (e) ibid. cap. 23.
- (b) De Grat. Chr. cap. 70. (i) Trid. Sess. 6. c. 7.

tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.) Imò etiam tunc quando est provectus, & justificans, vult D. Augustinus impugnari posse, & expugnari quandoque; quod indeliberatæ delectationi victrici non concedit Quesnellus, eam irresistibilem statuens.

3. Nec rigorosè loquendo verum est cognitionem Dei producere præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum; non enim id evincitur ex Patrum & Apostoli locutione. Præsumptio, vanitas, & oppositio ad Deum ex voluntatis perversitate, non ex cognitione Dei proficiscuntur; secus quemadmodum cognitio illa Dei, etiam in Philosophis, fatente Quesnello, non potest venire nisi a Deo, a Deo pariter dicendum esset procedere præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad Deum ipsum; sicque Deus esset auctor peccati; quod impium dogma, quamvis a Quesnello execrari non dubitem, tamen proscribendæ illi propositioni justam præbere potuit rationem, ut piarum aurium offensivæ. Ideo tamen Quesnellus dicit, cognitionem Dei in Philosophis sine gratia non producere nisi præsumptionem, &c., quia per ipsum, quoties non est victrix delectatio indeliberata boni, necessario dominatur in voluntate prava delectatio, ex qua prodeunt præsumptio, vanitas, & oppositio ad Deum. Idque necessario; ait enim: (l) *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat*; idque cohærenter ad placitum illud Jansenii, quod [m] voluntas pondere illo delectationis indeliberatæ nunc premitur, & delectabiliter, imo in superabiliter gratia absente, ad peccandum trahitur. E contra Sancti Patres dum ajunt, solam Dei cognitionem sine gratia non producere nisi præsumptionem, vel [quod in idem recidit] *scientia inflat, littera occidit, &c.* id dumtaxat innuere volunt, quod sola cognitio mederi quidem potest morbis intellectus, non tamen sanare vitia voluntatis; quæ nisi gratia (scilicet inspiratione dilectionis Dei) sanetur, cum remaneat (ut prius erat) vitiata, nequit fructus producere nisi

[l] prop. 45.

[m] Lib. 8.
de Grat. Chr.
Salvat. cap.
20. pag. 369.
col. 1. D.

nisi infectæ radici conformes, quousque per Spiritum Sanctum diffundatur in corde caritas, quæ sensus seu affectus adorationis, gratitudinis, & amoris producat.

PROPOSITIO XLII.

Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei. Sine hoc, nihil nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

1. **H**ÆC quoque propositio duas habet partes. Quoad priorem, si gratiæ vocabulum sumit in eo sensu, quem præfert præcedens propositio, & pleræque reliquæ, scilicet pro indeliberata delectatione victrici, fallum est, quod illa sola reddat intellectum hominis aptum, (si ly aptum idem importet ac capacem seu potentem) ad se sacrificandum, seu submitendum divinæ fidei; siquidem [a] posse habere fidem sicut posse habere caritatem naturæ est hominum. Falsa item foret prior pars hujus propositionis, si ly sola excluderet omnem actionem, tum intellectus, tum voluntatis liberè assensum præbentis veritati propositæ; adeo ut mens credentis merè passivè se haberet recipiendo motum fidei; cum Deus inspirando fidem faciat, ut voluntas ipsa vitaliter assensum illum liberum producat; unde cum dixisset Apostolus, [b] se plus omnibus laborasse, & subdidisset: non ego autem, sed gratia Dei mecum; intulit Augustinus: (c) ac per hoc, nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo. Quamvis enim postea dicat: ut de cælo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione vocaretur, gratia Dei erat sola; non ideo tamen, solam esse gratiam dixit, quasi excluderetur actio voluntatis; sed solam esse gratiam dixit, ne censeretur data præcedentibus meritis, quia (ait) merita ejus erant magna, sed mala.

[a] de Prædest. Sanct. cap. 3.

[b] 1. Cor. cap. 15. v. 10.

[c] De Grat. & Lib. arb. cap. 5.

2. Ejusmodi interpretationibus obnoxia redditur prior pars hujus propositionis ob vagum gratiæ vocabulum, quo non exprimitur quid gratiæ nomine indicare velit; si enim nil aliud asserere ipse intendat, quam nos, nisi ex Dei dono & gratia habere fidem, & fidei initium, catholicum dogma est, ab Ecclesia contra Pelagianos definitum, ubi gratiæ nomine intelligeretur ipsa gratuita Dei operatio, quam merita nostra non præcedunt, cum sit ex mera Dei misericordia.

3. Altera propositionis pars, ex Jansenio excerpta est, qui summa præfidentia ait: [d] Indubitatum existimamus, sententiam S. Augustini, atque discipulorum ejus esse, nullum opus bonum, ne quidem moraliter ab humano arbitrio posse fieri, nisi per gratiam, non qualem libet, sed FIDELI liberetur; ut proinde non sit si liberum a peccato, dum hic & nunc agere meditatur, abstinere; sed quocumque se verterit, quadam humanis viribus insolubili peccandi necessitate teneatur. Ex quibus constat quid significare velit Quesnellus, dum sine fide nihil (nisi impuritatem & indignitatem) occurrere asserat; idest, omnia infidelium opera esse peccata, de quo errore, ne cum tædio crambe recoquatur, consulantur quæ dicta fuere ad consimiles propositiones, & præcipuè ad prop. 1. 26. 27.

[d] Lib. 3.
de st. nat.
Lapsa cap.
14. pag.
202. col. 2.
C.

PROPOSITIO XLIII.

Primus effectus Gratia Baptismalis est facere ut moriamur peccato; adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus pro rebus mundi.

1. **P**ER Baptismum mori hominem vetustati peccati, & incipere vivere novitati Gratiæ, fusè exposuerat Apostolus, sic baptizatos alloquens: (a) *Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* adeoque ad catholicam fidem spectat credere, primarium Baptismi effectum esse, per sanctificantem gratiam nobis præstare ut moriamur peccato, ad hoc enim nos in Christo baptizari asserit Apostolus, ut deinceps in novitate vitæ ambulemus; eo pacto quo Christus semel mortuus ac sepultus, ad novam vitam non amplius moriturus resurrexit. Eosdem effectus Gregorius Nyssenus Oratione de S. Baptismate innuit, & passim D. Augustinus, qui ait: (b) *Quid est in morte Christi baptizari, nisi peccato mori?* quod probat fusè inductis Apostoli verbis: *Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quemadmodum surrexit Christus a mortuis, ita & nos in novitate vitæ ambulemus...* Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul vivemus cum illo, &c. Et alibi ait: [c] *nihil aliud esse baptismum in Christo, nisi mortis Christi similitudinem, nihil autem aliud mortem Christi Crucifixi, nisi remissionis peccati similitudinem, ut quemadmodum in illo vera mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum.*

2. Inde tamen inferri quidem debet, peccatum totaliter expungi per baptismum, & non radi dumtaxat, (d) itaut peccatorum radices in mala carne te-
neantur, indeque peccata capillorum ad instar crescant

[a] ad Rom.
cap. 6. V. 2.
& seqq.

(b) Lib. 6.
cont. Jul. Pe-
lag. cap. 1.

[c] In En-
chirid. cap.
52.

[d] Trid.
in Sess. 5.
decr. de Pecc.
orig. can. 5.

cant refecanda iterum; prout catholicis, (e) per iniquam calumniam Pelagianos imputasse refert Augustinus. Qua de re S. Gregorius Theotistæ Patritiæ scribens ait: [f] Si qui sunt, qui dicunt, peccata in baptismo superficie tenus dimitti, quid est hac prædicatione infidelius in qua ipsum fidei Sacramentum festinant solvere? in quo principaliter ad cœlestis munditiæ mysterium anima ligatur, ut absoluta radicitus a peccatis omnibus, soli illi inhæreat, de quo Psalmista ait: *Mihi autem adhærere Deo bonum est* Qui ergo dicit, peccata in baptismo funditus non dimitti, dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos.

3. At non per hoc sequitur, quod ex quo per baptismum moritur in nobis peccatum, & nos morimur peccato juxta loquutionem apostolicam, nequeat amplius baptizatus peccare, nec gratiam amittere, prout indicare videtur similitudo a Quesnello adhibita; (g) quæ fuit hæresis Joviniani innovata a Calvino, (& quam impugnât Augustinus, inquiens: [h] Semel perceptæ parvulus Christi gratiam non amittit, nisi propria impietate, si ætatis accessu tam malus evaserit; tunc enim etiam propria incipiet habere peccata, quæ non regeneratione auferantur, sed alia curatione sanentur.) Quod etiam a Tridentino anathematizatum est. (i) Morimur quidem peccato per baptismi gratiam; sed quoniam baptismus non delet fomitem sive concupiscentiam, quæ [ut ait Tridentinum] (l) relicta est ad agonem, & licet peccatum non sit, ad peccatum tamen inclinat; hinc est quod licet per gratiam, quæ in baptismo confertur, ablatum fuerit totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, potest tali fomite in consentientibus, & viriliter per Christi gratiam non repugnantibus parturiri aliquando peccatum, quod cum consummatum fuerit, generet denuo mortem.

4. Cum itaque Quesnellus asserat, eodem modo per baptismalem gratiam auferri a spiritu, a corde, a sensu vitam pro peccato, quo mors aufert ab homine vitam pro rebus mundi; innuere videtur, quod

(e) Lib. 1.
cont. duas ep.
Pelag. cap.
13.

[f] Lib. 9.
Indict. 4. cp.
39.

[g] August.
Lib. de hæ.
res. cap. 82.
[h] Ep. 98.
ad Bonif.
olim Ep. 23.

(i) Trid. sess.
7. de Bapt.
can. 6.

(l) Sess. 5.
in Decr. de
Bapt. can. 5.

quisquis semel peccatum baptismo extinxit, non amplius ad peccata redire possit, quemadmodum homo mortuus vitam pro rebus mundi recuperare iterum nequit. Nec temerè hoc suspicari possumus de ipsius Quesnelli intentione, siquidem juxta illius principia, gratia quæ in Baptismo recipitur, est gratia, quæ nullo modo in voluntatis relinquitur arbitrio [ut ait Jansenius] (m) ut eam deserat, aut arripiat si voluerit; sed ipsa est potius illa postrema gratia, quæ invictissime facit ut velit, & a voluntate non deseratur. Itaque si hæc gratia, quæ confertur in Baptismo, non potest a voluntate deferri, verè spiritus, cor, sensus non habent plus vitæ pro peccato, quam habeat homo mortuus pro rebus hujus mundi; & inde sequitur, baptizatum, etiamsi velit, non posse gratiam amittere, (quod proscriptum fuit sub anathemate a Tridentino) : (n) quia sicut homo mortuus, nullo modo habere potest vitam pro rebus mundi, nisi Deus ipsum ad vitam revocet; ita voluntas baptizati non potest gratiam [quæ ex prop. xi. est ipsa voluntas omnipotentis Dei, vel saltem ex prop. x. est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare] deferere, nisi Deus ipse vitam pro peccato restituat, vel subtracta gratia, vel immensa validiore delectatione creaturæ, quod foret facere Deum auctorem peccati.

[m] Lib. 2.
de Grat. Chr.
Salv. cap. 4.
pag. 45. col.
1. C.

(n) Sess. 7.
con. 6.

PROPOSITIO XLIV.

Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert; & propter hoc ipsam fit malus.

PROPOSITIO XLV.

Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.

PROPOSITIO XLVI.

Cupiditas aut Caritas usum sensuum bonum, aut malum faciunt.

1. **C**UM ex impuro fonte Jansenii has hauserit propositiones Quesnellus; mirum non est quod errores eosdem recudat. In examine propositionis 40. (a) ostensum jam fuit, (a) *Supra ad Prop. 40.* distingui triplex amoris seu dilectionis genus a Deo provenientis, adeoque falsè hîc statuitur non dari nisi duos amores, nempe Dei, & mundi, seu caritatem & cupiditatem. Id quidem passim pro indubitato sumitur a Jansenio, (b) & ex professo sibi sumpsit probandum, non dari medium inter caritatem, (b) *Lib. 3. de fl. nat. lapsa cap. 19. pag. 211.* & culpabilem cupiditatem; quod tamquam Augustinia-

num dogma venditare non veretur, ex pravè interpretatis ejusdem S. Patris locis, in quibus dicit: (c) *Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei caritas.* (d) *Qui noluerit servire caritati, necesse est ut serviat iniquitati.* (e) *Mirum si voluntas potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit; aut enim justitiam diligimus, & bona est. . . . aut si omnino non diligimus, non bona est.* Quis verò dubitet dicere, voluntatem nullo modo justitiam diligentem, non modo esse malam, sed etiam pessimam voluntatem? (f) *Non præcipit Scriptura nisi caritatem, nec culpatur nisi iniquitatem. . . .* Quanto autem magis regnum cupiditatis destruitur, tantò caritatis augetur. D. Leo pariter inquit: [g] *Duo amores sunt, ex quibus omnes procedunt voluntates, ita diversæ qualitatibus, sicut dividuntur auctoribus.* Rationabilis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi. In dilectione Dei nulla nimia: in dilectione autem mundi cuncta sunt noxia. Denique S. Gregorius: [h] *Esse sine delectatione anima nunquam potest.* Nam, aut infimis delectatur aut summis; & quantò altiori studio exercetur ad summa, tantò majori fastidio torpescit ad infima; quantoque acriore cura inardescit ad infima, tanto tempore damnabili frigescit a summis. Hæc ferè sunt, quibus erroneum suum placitum fulcire prætendit Jansenius, & in quibus summam harum propositionum consonantiam reperiri venditant Quesnelli fautores, ut inde obtendant hos Patres in Quesnello fuisse damnatos.

2. Verum in primis nemo horum Patrum eam de amore adoptavit notionem, quam supponit Quesnellus; quod scilicet, consistat in victrici delectatione indeliberata, qua veluti visco insuperabiliter figatur voluntas, adeo ut nullo pacto propria potestate se extricare valeat; sed alternante creatoræ & creatoris delectatione, nunc rectè, nunc perperam operetur, prout Cœli aut terræ delectatio seu amor, consensum ejus abriperit. Id quidem docuit Jansenius, eique pertinaciter adhæret Quesnellus; unde postea in-

[c] Enchir.
cap. 117.

(d) In Ps.
18. Serm. 2.
n. 15.

(e) Lib. 2.
de pecc. mer.
& rem. cap.
18.

[f] Lib. 3.
de Doct. Chr.
cap. 10.

(g) Serm. 5.
de Jejun. 7.
mens. cap. 3.

[h] Lib. 18.
moral. cap.
3. aliàs 6.

infert, hominem peccatorem, in quo non Dei caritas, sed carnalis adhuc regnat cupiditas, peccare in cunctis suis actionibus, illis etiam quibus juxta Tridentini doctrinam (i) se ad justificationem disponere student, utpote a carnali cupiditate corruptis; & ex adverso, homines justificados peccare non posse; quia caritas quæ in ipsis est victrix, usum sensuum bonum facit invincibiliter; quod ne dum opponitur Augustino dicenti: [l] *Sicut non impediunt a vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur: sic ad salutem æternam non possunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cujuslibet pessimi hominis invenitur*; imo etiam anathemate damnatum fuit a Tridentino. [m]

[i] Sess. 6.
cap. 6.

[l] De Spir.
& Litt. cap.
28.

(m) Sess. 6.
can. 23.

3. Falsum itaque est principium illud quod in hac prop. 44. Quesnellus ex Jansenii institutione, imo ex proscriptis Baji Commentis stabilire contendit, videlicet, non esse nisi duos amores, unde omnes volitiones & actiones nostræ nascuntur, caritatem scilicet, seu coelestem Dei dilectionem, & pravam cupiditatem, seu amorem mundi; id enim tum rectæ rationi, tum principiis fidei contrarium est; siquidem, tali dogmate posito, tum ii affectus damnantur, quos a Deo ipsimet naturæ infitos, & ab ipso Christo susceptos esse liquet: tum illi, eorumque opera, quibus æterna Lex, quatenus ad præsentis vitæ usum pertinet diligitur, & servatur.

4. Insuper ex traditis supra ad prop. 40. constat, inter carnalem cupiditatem, & coelestem Dei amorem dari affectus medios, scilicet, non modo eos qui naturæ ingeni sunt, nempe primi generis, sed etiam eos qui a libero oriuntur arbitrio, nempe secundi generis; quales sunt amores honestatis & humanæ virtutis: atque adeo, quando divinæ Scripturæ & Patres nostras actiones passim referunt ad carnem & spiritum, idest, ad amorem mundi, & Dei, seu ad caritatem & cupiditatem, de iis amoribus loquantur, quibus aliquid pro summo bono & ultimo fine eligitur, non de illis qui naturaliter ac veluti essentialiter

liter rationali, aut animali naturæ conjuncti sunt; neque de illis, quibus Dei, summæ sapientiæ & rationis leges, quæ ad præsentis vitæ usum pertinent, eaque bona diliguntur, quæ solo experientiæ & rationis lumine nota sunt. Hinc falsò in prop. 45. statuitur a Quenello, regnante cupiditate actiones omnes corrumpi, si de illis actionibus loquatur, quæ non a prava cupiditate, sed a primi vel secundi generis amoribus prædeunt; adeoque ejusmodi assertionem jure a S. Sede fuisse proscriptam, utpote prædamnata ab Alexandro VIII. in Jansenistis, a Pio V. in Bajo, & a Constantiensi Concilio contra Wiclephum.

6) Al. prop.
40. §. 2.

5. Tandem pro coronide colligi potest falsum esse etiam in Infidelibus & peccatoribus, in quorum corde amor Dei non regnat, nullas a Deo interiores gratias operari, nullasque ab ipsis actiones bonas patrari, sed omnes corrumpi, prout ne dum ex istis propositionibus, sed etiam ex 26. 27. 29. 38 &c. evidenter sequitur; cum enim ex jam observatis, (n) insit omnibus hominibus affectus primi generis, & multi ex ipsismet Gentilibus præditi sint quoque amore secundi generis: atque ex his amoribus plures actiones ex ipsis fiant, profectò nonnisi per se bonæ esse possunt, atque idcirco fatendum est, utrosque ejusmodi amores, ac præcipuè posteriorem a Deo illis tribui per aliquam gratiam seu operationem interiorem, qualis est omnis illa, qua quælibet bona voluntas, seu quilibet bonus amor a Deo efficitur in nobis (quia sicuti nullum ens potest esse nisi a summo & essentiali ente, ita nullum bonum reperiri potest in creatura, nisi detur a summo & essentiali bono) licet ea non sit gratia fidei, & cœlestis dilectionis Dei. Quæ vera sunt non modo loquendo de infidelibus, sed eò amplius de fidelibus ipsis. justificante gratia destitutis, de quibus tamen aliquid infra addetur; pro nunc concludens cum Angelico (o) quod *sicut habens fidem potest aliquod peccatum committere in actu, quem non refert ad fidei finem ita etiam infidelis potest aliquem actum bonum facere in eo, quod non refert ad finem infidelitatis.*

(o) 2. 2. qu.
x. art. 4. in
corp.

6. Postrema propositio 46. eodem vitio laborat, quo præcedentes. Utique amor est pondus illud, quo mens fertur quocumque fertur; sicque usum sensuum vel bonum, vel malum facit, prout rectus, vel pravus est amor ille, unde provenit sensuum usus; verum ex eo quod aliquis amor prædominium habeat in corde, non inde sequitur destruktos penitus esse in ipso corde alios omnes amores, ex quibus aliquæ operationes prodire valeant, ut ex adductis Angelici verbis, imò ex ipsa experientia colligi potest; adeoque quemadmodum ex eo quod in anima regnet Dei caritas, non inde sequitur omnia ex caritate fieri, ita neque ex eo quod dominetur cupiditas inferri potest omnem sensuum usum ab ipsa inquinari. Regnabat utique in Augustini corde carnalis cupiditas, antequam ad Deum plenè esset conversus. Num ideo ex ea carnali cupiditate prodibat pius ille affectus, quo desiderabat servire Deo, & exemplo D. Antonii seipsum urgebat ad sequendum Deum? In homine uno altercantes voluntates seu amores reperiri, ex quibus varius sensuum usus prodire valeat, constat apud omnes; nec probatione eget, quum id quotidiana evincat experientia. Cum Augustinus deliberabat servire Deo, ait de se ipso (p) *Ego eram qui volebam, ego eram qui volebam; ego, ego eram.* En duplex, sibi invicem contrarius sensuum usus in uno Augustino adhuc peccatore: Num uterque malus? malum ergo foret velle servire Deo: Num uterque bonus? bonum igitur erit nolle servire Deo. Sic desideria, deliberationes, & cætera omnia pia opera & affectus, quibus peccator quisque ad justificationem disponitur, sunt quidem affectus & opera peccatoris, in quibus nondum destructum est carnalis cupiditatis regnum, & nondum (ut Quesnello morem geram) est victrix indeliberata delectatio Coeli. Ergo ne improbandi erunt ejusmodi affectus? Ergo ne pravus dicendus erit ejusmodi sensuum usus? Id quidem post Wiclephum a Bajo excogitatum fuisse arguitur ex ipsius propositionibus a Sancta Sede improbatis; innovari tamen a Quesnello sententias, quæ

(p) Lib. 8.
Confess. cap.
10.

quæ tantum piis auribus horrorem ingerunt, vix adduci possem, nisi id me conjicere cogerent toties inculcatæ ejusmodi propositiones.

[q] Lib. 3.
contra duas
Epist. Pelag.
cap. 5.

[r] ibid.

7. Concludendum est itaque, quod etiam regnante in peccatorum cordibus carnali cupiditate, non adeo omnis sensuum usus inficitur, ut cuncta ipsorum opera inter peccata recensenda sint: sicut neque regnante caritate omnis sensuum usus innocens est. Id pluribus demonstrat Augustinus ostendens, [q] & laudabilia opera ab infidelibus, & damnanda a fidelibus committi, quamvis illi cum suis laudabilibus moribus, si non in Deum fidem rectam & catholicam teneant, de hac vita damnandi abscedant: isti autem a Deo sumentes, & indulgentiam peccatorum, & dilectionem rectè factorum, in consortium cum Christo regnaturi recipiendi emigrent. Observat enim: (r) Quid excellentius in veteri populo Sacerdotibus sanctis? & tamen eis præcepit Deus, sacrificium primitus pro suis offerri peccatis: Et quid sanctius in novo Populo Apostolis? Et tamen præcepit eis Dominus in oratione dicere: dimitte nobis debita nostra. Non igitur id de pravo vel bono usu sensuum credidit Augustinus, quod insinuare vult Quesnellus.

[s] 2. 2.
qu. 23. art.
1. ad 1.

[t] Vide
Lib. 4. cont.
Jul. cap. 3.
per tot.

8. Nequeo omittere rationem hujus veritatis, quam affert Angelicus tamquam fidus Augustini asscla. Ait igitur ipse: [s] Quia actus alicujus caritate carentis potest esse duplex; unus quidem secundum hoc quod caritate caret; utpote cum facit aliquid in ordine ad id, per quod caret caritate: & talis actus semper est malus, sicut Augustinus dicit in 4. contra Julianum, (t) quod actus infidelis, in quantum est infidelis semper est peccatum, etiamsi nudum operiat, vel quidquid aliud ejusmodi faciat, ordinans ad finem suæ infidelitatis. Alius autem potest esse actus caritate carentis, non secundum id quod caritate caret, sed secundum quod habet aliquid aliud donum Dei, vel fidem, vel spem (hæc advertenda a Quesnello, & Jansenistis) vel etiam naturæ bonum, quod non totum per peccatum tollitur; & secundum hoc, sine caritate

potest quidem esse aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfecte bonus [idest æternæ vitæ meritorius] quia deest debita ordinatio ad ultimum finem. Quibus verbis compendiarie exhibetur quidquid de affectibus mediis supra exposui ad præcedentes propositiones, quod scilicet ex iis prodire possint opera per se non mala: & insuper inde habetur quod destructo in anima per peccatum regno amoris Dei, & succedente cupiditatis Regno, non ideo tamen destruitur in corde peccatoris omne aliud Dei donum, remanet enim saltem spes & fides (prout contra Protestantes definitum fuit a Tridentino) (u) unde bona opera (u) Sess. 6. prodire possunt, quamvis non æternæ vitæ meritoria, cap. 15. & utpote ab homine Dei inimico, nondumque eidem can. 28. reconciliato peracta.

PROPOSITIO XLVII.

Obedientia Legis profluere debet ex fonte; & hic fons est caritas. Quando Dei amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est quod apparet exterius; alioquin non est nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

1. **U**tique caritas est ille fons, unde profluere debet obedientia Legis, ut sit vitæ æternæ meritoria: (a) dilectio enim (ait Spiritus Sanctus) custodia Legum illius. Et cap. 6. V. 18. Redemptor ipse ait: [b] Si diligitis me, mandata mea servate Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Apostolus similiter ait: (c) Plenitudo legis est caritas. Et Augustinus passim ait, quod [d] mandata non implet nisi caritas: Sola caritate justitia legis potest impleri, (& utique ibi declarat se loqui de ea caritate, quam Christus veniens per Spiritum San-

[a] Sapient.

cap. 6. V. 18.

[b] Joann.

cap. 14. V.

15. & 23.

(c) In Ex-

posit. Ep. ad

Galat.

[d] Lib. 19.

cont. Faust.

[e] De ca- etum donavit, ut justitia legis posset impleri): [e] Le-
 thech.. rud. gem non implet nisi caritas: (f) Quidquid se puta-
 cap. 20. verit homo facere benè, si fiat sine caritate, nullo mo-
 (f) De Grat. do fit benè, & innumera hujusmodi; quæ nihil aliud in-
 & lib. arb. nuunt, quam quod, ut obedientia legis non sit ste-
 cap. 18. rilis, sed vitæ æternæ meritoria, profluere debet ex
 fonte caritatis. Verùm erroneè proflus Legis obedien-
 tia seu mandatorum observantia, tamquam *hypocrisis*
aut falsa justitia traducitur, quoties ex alio fonte,
 quàm ex caritate procedit, dummodo ex turbida car-
 nalis cupiditatis cisterna non profluat.

2. Abundè jam supra demonstratum est, medios
 cupiditatem inter & caritatem reperiri affectus, qui
 ex se mali non sunt, sed inter bonos computandi;
 ex iis porrò multa opera, non modò non mala, imò
 etiam aliquatenus ad majores gratias disponentia pro-
 dire possunt; quare Tridentinum Concilium declarat,
 [g] Sess. 6. (g) bonum esse Gehennæ metum; idque verum est
 can. 8. quamvis spectaretur prout solummodo procedit ex na-
 turali amore omnibus insito, & non ex caritate per
 Spiritum Sanctum diffusa; talis namque est timor,
 qualis est amor, ex quo fluit: atqui amor vitæ, que-
 tis, salutis, unde fluere potest odium, & timor Ge-
 hennæ rectus est, [h] prout innui supra; igitur ti-
 (h) Ad Prop. mor quoque inde dimanans, rectus, bonus, & lici-
 40. §. 7. tus erit, prout fatetur, & ex professo probat ipse-
 [i] Lib. 5. met Jansenius; (i) quamvis parum cohærenter ad
 de Grat. Cbr. reliqua sua commenta. Quod si plus æquo timeatur
 cap. 21. pag. jactura alicujus boni, & præferatur superioribus bonis,
 230. col. 2. tunc non est culpandus timor, sed inordinata & pra-
 va timentis cupiditas, ex qua vitiosa illa prælatio de-
 rivat.

3. Hanc puto esse germanam rationem, ob quam
 proscripta fuerit hæc propositio; quia scilicet damna-
 tur tamquam *hypocrisis* & *falsa justitia*, illa manda-
 torum observantia, seu legis obedientia, quæ non ex
 caritate promanat, quamvis ex alio non vitioso fonte
 promanaret. Cæterum ridicula est illa cujusdam Theo-
 logi censura, qui eatenus hanc propositionem damna-
 tam

tam esse scripsit, quia opponitur Tridentino statuenti, operum salutarium, & ipsiusmet caritatis fontem non esse ipsam caritatem, sed prævenientem Spiritus Sancti inspirationem; quod probat ex verbis Can. 3. Sess. 6. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*; habet siquidem Theologus ille ex suæ scholæ præjudiciis promptuarium, seu potius feracissimam fodinam spuriarum entitatum, ex quibus pro libito cuicumque vocabulo propriam agglutinat. Sic comminiscitur, inspirationem esse entitatem, unde fluant aliæ entitates fidei, spei, dilectionis, pœnitentiæ; sicut & infinitas alias sibi effingit innumerabilium specierum entitates, quarum aliæ, gratiæ prævenientis, aliæ subsequentiæ, aliæ excitantis, aliæ auxiliatricis, aliæ actualis, aliæ sufficientis, aliæ efficacis, aliæ habitualis, aliæ justificantis, aliæ sanctificantis, &c. nomina sortiantur.

4. Porro manifestus & planus cuicumque intellectui a præjudiciis libero est sensus præfati canonis, quem Concilium innixum traditioni, & Scripturæ, ac Patrum documentis edidit. Constat alludere Concilium ad sextum Canonem Concilii Arausicani secundi, in quo declaratum fuit *divinitus in nobis fieri ut credamus, velimus, desideremus, pulsemus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus*; idest per operationem Spiritus Sancti [quæ non est entitas distincta a Spiritu Sancto] diffundentis caritatem seu dilectionem: donantis fidem, seu faciendo ut credamus: operantis in nobis velle, desiderare, pulsare, &c. Hæc inspiratio, infusio, operatio Dei, est illa gratia excitans, adjuvans, de qua Concilium loquutus fuerat cap. 5. ejusdem Sessionis, asserens *tangi a Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, & inspirationem* [non per entitatem inspirationis] quod designari ait in Sacris literis, cum dicitur: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*: & cum respondemus: *Converte nos Domine ad te, & convertemur*. Alluditur quoque in illo

Canone 3. ad illa Apostoli verba: *Spes non confundit, quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*; ubi caritas non dicitur data per entitatem, quæ nominetur inspiratio vel infusio; sed diffusa per Spiritum Sanctum, scilicet operante Spiritu Sancto, qui operatur in nobis & velle, & operari. Ita intellexerunt semper catholici illas Scripturæ & Patrum locutiones, priusquam peripateticæ entitates a scholasticis inveherentur, & novas nobis notiones imprimerent, ab illis Conciliorum & Patrum alienissimas. Porro talibus innixi principiis Quesnellum aggredi, nil aliud est quam evincere ipsum discordare quidem a philosophicis scholæ placitis, sed non ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina, quæ his notionibus ofuscatur potius, quam declaretur, aut illustretur.

PROPOSITIO XLVIII.

Quid aliud esse possumus nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, & sine caritate.

(a) *Ad Eph.*
cap. 5. v. 8.

[b] *ibid.*
v. 11.

Profectò Ephesii, antequam Fidei lumen, & veritatis splendor ipsis affulgeret, (a) fuerunt [ut Apostolus ait] *tenebræ*; obtenebratum scilicet habentes intellectum, & in-
fructuosis tenebrarum operibus communicantes [b], id est in errore, & in peccato viventes; id enim in Scripturis ferè significatur *tenebrarum* vocabulo. Quemadmodum porro vagæ, & variis expositionibus obnoxiae sunt locutiones illæ: *sine Christo, sine caritate*; ita pariter vagum sensum habere possunt vocabula illa: *tenebræ, aberratio, peccatum*; nullum tamen de hujus propositionis sensu oboriri potest dubium, attentis aliis jam discussis Quesnelli propositionibus, & eo maximè, quod de ipso ambigi nequit, quin mordicus adhæreas principiis Jansenii, qui integrum quartum.

Librum de statu naturæ lapsæ insumit in probando, omnia infidelium opera esse vera peccata; cujus per-
 versi dogmatis præmiserat particularia, & generalia prin-
 cipia in præcedentibus libris, ut evinceret sententiam
 Augustini esse, [c] *nullum ab hominibus qui carent* (c) Lib. 4.
fide, posse fieri opus bonum, sed sola mendacia atque de st. nat.
peccata. Hic non est ocii afferre quæ toties supra re-
 petita fuere ad confutandum hunc errorem: Sat est
 nosse, quod hujus Quesnellianæ Thesıs sensus est, quod
 omnia infidelium opera sint peccata. Cujus erroris con-
 futationem qui desideret, consulat Lescium Cronder-
 mum.

PROPOSITIO XLIX.

*Ut nullum peccatum est sine amore nostri; ita
 nullum est opus bonum sine amore Dei.*

1. **N**Ullum opus bonum, quod sit æternæ vitæ
 meritorium fieri posse sine amore Dei, dog-
 ma fidei est in secundo Arausicano Concilio
 indicatum illis verbis: [a] *Secundum su-* (a) Cap. 25.
prascriptas sanctarum Scripturarum sententias, & an-
tiquorum Patrum definitiones hoc, Deo propitiante, &
prædicare debemus & credere, quod per peccatum pri-
mi Hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit libe-
rum arbitrium, ut nullus postea operari propter
Deum quod bonum est possit, nisi gratia eum, & mi-
sericordia divina prævenierit. Porro gratiæ nomine li-
 quet a Concilio intelligi illam, de qua agebatur cum
 Pelagianis; & quam D. Augustinus, (cujus ne dum
 sensus, sed & verba sequitur hoc Concilium) defi-
 nierat *Inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore*
faciamus; & de qua pronuntiaverat: Caritas, si ex no-
bis est vicerunt Pelagiani: si ex Deo est, vicimus Pe-
lagianos.

2. Nullum tamen opus bonum fieri, neque mo-
 raliter sine impressione indeliberatæ delectationis cæ-
 lestis

lestis, quæ victrix in voluntate justificat, prout præ-
tendit in hac propositione docere Quesnellus, est er-
roneum Jansenii commentum, ex prædamnatis tùm Pro-
testantium, tùm Baji placitis haustum. Parentes dili-
gere, illis obsequi, fidelitatem servare, misericordem
erga egenos se exhibere, castitatem, temperantiam,
sobrietatem, cæterasque ejusmodi morales virtutes exer-
cere, opus est in se bonum, licet non præcisè ex amo-
re Dei, sed ex aliis primi, secundive generis amori-
bus hæc omnia prodire valeant, prout supra declara-
tum est. Neque improbandus est generaliter *amor no-*
stri, quem cum natura ipsa nobis inseruit Deus (qui
nihil non bonum facit) nisi excludat subordinationem
illam, quam exigit recta ratio; videlicet, quod supe-
riora inferioribus bonis præferantur, & plus Deum quam
nosmetipsos diligamus. Hoc rectæ rationis ordine haud
perturbato, quidquid inde ex amore nostræ quietis, vi-
tæ, & quarumlibet rerum sensibus nostris congruen-
tium procedit, inter mala opera recenseri nequit.

[b] *Amor*
est princi-
pium omnium
affectionum.
D. Bonav.
in 3. sent.
dist. 26. art.
2. qu. 3.

[c] *Lib. 13.*
Cofneß. cap.
9.

(d) *Tract.*
48. in Joan.
n. 3.

3. Ad pleniorē hujus propositionis discussionem
notare convenit, quod apud omnes ne dum Philoso-
phos, (b) sed etiam sensatos homines, qui res ex-
perientia, & recta ratione metantur, constat, quod
prima determinatio voluntatis, & principium omnium
rationalium actionum est amor. Hinc D. Augustinus,
cum notasset quod pondus est principium motuum in
corporibus, quæ ponderibus suis aguntur ut loca sua
petant; mentium rationalium pondus sit amor: (c) *Pon-*
dus meum amor meus; eo feror, quocumque feror; (siqui-
dem, ut alibi passim docet, (d) *non movetur anima*
pedibus sed affectibus.) De hac veritate cum constaret
inter catholicos & Pelagianos, quærebatur, num sicut
amor malus principium omnium malarum actionum, ex
solis rationalis mentis viribus procedit; ita eandem ori-
ginem haberet amor bonus, nempe Dei, principium
omnium bonarum actionum? De hac veritate non fi-
nit nos dubitare Augustinus; qui ut indicaret quodnam
esset dissidium & qui cardo totius controversiæ inter
catholicos & Pelagianos, ad hoc unicum punctum eam
redi-

redigi passim testatur, num scilicet amor Dei, qui omnium salutarium actionum fatentibus Pelagianis principium est, procederet a Deo, an a nobis: unde est in hominibus caritas Dei, & proximi, nisi ex ipso Deo? nam si non ex Deo, sed ex hominibus, vicerant Pelagiani: si autem ex Deo, vicimus Pelagianos; semperque adegit Pelagianos ad confitendum, quod caritas seu amor Dei, ex Deo operante, & inspirante, procederet.

4. Itaque improbari nequit propositio illa: *nullum est opus bonum sine amore Dei*; secus inaniter se jactasset Augustinus de Pelagianis devictis (e), si concessisset ab ipsis quod caritas esset ex Deo, negarent subinde fidem, spem, aliaque bona opera a nobis, & non ex Deo nobis esse. Hinc elucet, quam immerito vexetur a majori parte scholasticorum hæc Quesnelli locutio, ea ratione, quod non omne opus bonum procedat ex amore Dei; ex tripode enim P. Viva in Anacephalæosi huius propositionis, prænuntiat: (f) *potest opus bonum esse sine amore Dei*. Sed parcendum in hoc scholasticis, qui de amore Dei, seu de caritate, non secus quam de plerisque aliis rebus, notiones sibi finxere, quas conciliare cum elocationibus Patrum, quibus ignotæ fuerunt illæ notiones, difficillimum, ne dicam impossibile, esset. Igitur verosimilius est credere, hanc propositionem unicè a Sancta Sede proscriptam fuisse, quia per eam juxta Quesnelli principia indicatur, peccatum esse quidquid fit ab homine, qui victrici gratia non sit justificatus; quia tunc procedit ex irresistibili concupiscentia, cum tamen ex alio non damnabili amore, opus moraliter bonum procedere valeat.

(e) Non est fructus bonus qui de caritatis radice non surgit. Lib. 3. de Doctr. Christ. cap. 10.

(f) pag. 300. col. 2. prope fin.

PROPOSITIO L.

Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si Spiritus caritatis non est ille qui clamat.

(a) Tract.
de Orat. Do-
minic.

[b] In En-
chir. cap.
117.

[c] Serm.
71. cap. 16.

(d) Tract.
74. in Joann.

[e] Serm.
xi. de Verb.
Dom.

(f) 1. Cor.
cap. 13. v. 1.

(g) Isai. cap.
29. v. 13.

[b] Ps. 77.
v. 36. & 37.

1. **Q**uando Patrem Deum dicimus (monebat Cy-
prianus) [a] quasi Filii Dei agere debe-
mus , ut quomodo nos nobis de Deo Patre
placemus , sic sibi placeat & ille de nobis .
Quapropter , quemadmodum Augustinus dixerat : (b)
Qui non amat , inaniter credit etiamsi vera sint quæ
credit : inaniter sperat . etiamsi ad veram felicitatem
doceatur pertinere quæ sperat ; nisi & hoc credat , &
speret , quod sibi petenti donari possit ut amet ; quamvis
enim sperare sine amore non possit , fieri tamen potest
ut id non amet , sine quo ad id quod sperat non potest
pervenire . Et alibi : [c] Sine Deo diffundente carita-
tem in cordibus nostris inaniter clamat , quicumque cla-
(d) mat . Item , [d] Nemo dicit Dominus Jhesus animo ,
verbo , facto , opere , nisi in Spiritu Sancto ; & nemo
sic dicit , nisi qui diligit , &c . Nos clamamus , sed
in illo ; idest , ipso diffundente caritatem in cordibus
nostris ; sine qua inaniter clamat quicumque clamat (e) .
Quemadmodum inquam sic loquitur passim Augustinus ,
ita rectè dici potest , quod qui sine caritate , seu sine
spiritu caritatis clamat ad Deum , Pater mi , sit velut
æs sonans aut cymbalum tinniens (f) ; adeoque frustra
seu inaniter clamet , cum sit ex iis , de quibus Prophe-
(g) ta ait : (g) Populus hic labiis me honorat , cor autem
eorum longe est a me . Et Psalmista : (h) Lingua sua
mentiti sunt ei , cor autem eorum non erat rectum cum
eo . Necessè namque est , ut qui Patrem Deum appel-
lat , Filius ejus sit ; sin minus perfecta reconciliatione ,
quæ peccatorum remissionem afferat , saltem bona vo-
luntate , odio ac detestatione peccati , spe veniæ , san-
cto emendationis & corrigendæ vitæ desiderio , ac in-
choato Dei amore (qui inchoata charitas est) quo

Pro-

Prodigi Filii ad instar in se reversus dicat: (i) Sur- (i) Luc. cap. gam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater, 15. v. 18. peccavi in Cælum, & coram te: jam non sum dignus vocari Filius tuus. Qui sine ejusmodi affectu dicit Deo: Pater mi, profectò in vanum aerem verberat, & frustra clamat, quia Deus non vocis sed cordis est auditor, & sic [l] Pater dumtaxat illorum, qui cre- (l) Cyprian. dunt, & filii Dei esse coeperunt, ut notat Cyprianus; Tract. de id autem non fit nisi per inchoatam caritatem, quæ Orat. Domin. teste Augustino inchoata justitia est.

2. Quemadmodum hæc rectè juxta Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, & Scripturæ, ac Patrum mentem dici possunt; ita parum conformiter ad Ecclesiæ & Patrum mentem prætendunt nonnulli Neoterici, quod utiliter clamet timor, utiliter clamet spiritus poenitentiae, utiliter clamet fides, utiliter clamet spiritus spei, absque caritate. Difficilius erit ejusmodi incautas elocutiones invenire apud Patres, quam quas dolosè adoptavit Quesnellus; imo difficile erit ab erroris intolerandi crimine liberare, nisi novis excogitatis caritatis notionibus, quæ priscis Ecclesiæ Patribus ignotæ fuere, utpote alienæ a Sacra Scripturæ phrasi, imo & a recta ratione, si vera docuit Paulus Ep. 1. ad Cor. cap. 13. v. 1. 2. 3.

3. Tabes hujus Quesnellianæ propositionis latet in erronea illa Quesnelli persuasionem, qua juxta Jansenii principia, actiones omnes corrumpi statuit regnante cupiditate, juxta prop. 45. Notum est principium illud Jansenii, quod [m] Homo in hoc statu, alternante (m) Lib. 4. creaturæ, & creatoris delectatione, nunc rectè, nunc de Grat. Chr. perperam facit, prout Cæli aut terræ delectatio consen- Salu. cap. 9. sum ejus abriperit. Ex hoc principio, quod adoptavit Quesnellus, sequitur quod sicuti cum in anima dominatur caritas, seu delectatio Cæli, tunc purum est totum id quod apparet exterius [ut loquitur propof. 47.] scilicet bonum est quidquid fit, quia non potest non prodire infallibiliter bonum opus ab illa dominante caritate, seu victrici indeliberata Cæli delectatione, quæ in corde regnat: Ita pariter regnante ex adverso

carnali cupiditate seu delectatione mala, consequens est (juxta Quesnellum) corrumpi omnes actiones; quippe nonnisi prava opera oriri possunt ab illa carnali cupiditate, seu terrena delectatione, quæ in voluntate regnat, cum nequeat arbor mala bonos fructus facere.

[n] Jans.
Lib. 8. de
Grat. Chr.
cap. 20.

4. Positis his principiis a Quesnello, utique consequens est, quod si spiritus caritatis non est ille, qui clamat ad Deum *Pater mi*, signum est quod est spiritus cupiditatis ille qui clamat; scilicet pondus illud (n) pravae delectationis indeliberatae, qua voluntas premitur, & insuperabiliter ad peccandum trahitur. Cum igitur in prop. 45. stabilitum fuerit, quod amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo regnet carnalis cupiditas: & in præsentī hypothesisi supponatur absens amor Dei; carnalis cupiditas erit illa, quæ clamat *Pater mi*; sed ex infecta radice nonnisi tabidi fructus erumpere possunt; igitur clamor ille, qui absente caritate fit, frustraneus erit; imo potius novum erit peccatum, ut exprimitur in prop. 59. Hæc est genuina medulla hujus propositionis.

(o) ad Prop.
40. §.

5. Ad hanc itaque refellendam propositionem, sat superque foret ad memoriam revocare, quæ supra exposita fuere de mediis affectibus, (o) qui inter caritatem & cupiditatem reperiuntur, & ex quibus prodire possunt opera ex se non mala. Proderit tamen peculiariter hic advertere, quod sicuti dominante caritate seu amore Dei in corde (ut accidit in Justificatis) non ita integrè extinguitur cupiditas, quin aliquæ ejus reliquæ remaneant, ex quibus prodeunt peccata illa, quæ venialia appellantur, & compati possunt in anima Regnum amoris Dei: sic pariter regnante in corde peccatorum prava cupiditate, licet destruat Regnum amoris Dei, & ex justo homo fiat injustus, tamen Dei amor non ita semper deletur, quin aliquæ ejus scintillæ in anima remaneant; quæ licet amore mundi inferiores, aliqua tamen bona opera, juxta suæ activitatis gradum producere possunt, & datis

tis occasionibus producant, nisi novis pravis affectibus validioribus expugnentur. Hinc est illud axioma: *Nemo repente ex optimo fit turpissimus*; quam veritatem passim experientia ostendit, Patres expressè tradunt, & D. Augustinus insinuavit celebri illa sententia: (p) in- [p] Lib. de choata caritas inchoata justitia est: proventa caritas provenat. & Grat. vecta justitia est: magna caritas magna justitia est: cap. 70. perfecta caritas perfecta justitia est. Ex quo apparet, varios dari veluti gradus amoris Dei: qui licet inferiores esse possint gradibus amoris mundi regnantis in voluntate, possunt tamen juxta gradum propriæ activitatis in actiones pias erumpere, faciendo ut clamemus *Pater mi*; nec clamemus inaniter & frustra; quamvis enim istæ sint voces inimici nondum reconciliati; qui cœpit in nobis opus bonum, ipse perficiet, dando caritatis augmentum ex sua misericordia, si non ex petentis merito; cum enim ipse præceperit, ut oremus, & dicamus *Pater noster*, confidere debemus fore, ut exaudiat orationes nostras, & reconcilietur nobis.

6. Uberior lux huic veritati affulgebit, si ad memoriam revocentur quæ supra Capite 9. præmissi a § 13. ad §. 18. quæ superfluum foret hic reproducere. Ex iis evincitur, quod etiamsi caritas non dominetur in corde, sed sit regnante cupiditate inferior; nihilominus, quoties voluntas ea inchoata seu imbecilli ac remissa caritate instructa, corruptæ naturæ appetitionibus obluetetur, & uberiores a Deo sibi largiri caritatem desiderans, humiliter a piissimo Patre imploraverit, sperare debet non prorsus frustra & inaniter se invocare Patrem illum; apud quem cum sit ineffabilis misericordia, & copiosa redemptio, expectare potest caritatis augmentum, quo a peccatis omnibus exuatur. Hinc de ejusmodi peccatoribus posset utrumque dici quod in consimili peristasi dixit olim Augustinus: (q) *Si soli debent dicere dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, qui diligunt inimicos, nescio quid dicam. Dicturus enim vobis sum, si non diligitis inimicos vestros, nolite orare? non audeo. Imo*

(q) Serm. 5.
aliàs 48. de
Divers.

ut diligatis, orate. Sed numquid vobis dicturus sum, si non diligitis inimicos vestros, nolite in oratione Dominica dicere: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Putas quia dico nolite dicere? Si non dixeritis non dimittuntur. Si dixeritis, & non feceritis, non dimittuntur. Ergo dicendum est, & faciendum est, ut dimittantur. Consimili modo ut non frustra, sed utiliter dicas *Pater mi*, danda est opera ut talem te præbeas, qualem esse decet Dei Filium; Dei etenim genus sumus [r], ut ait Apostolus. Qui autem inimicus Dei est, & in peccato perseverat, nec verè, nec piè, nec utiliter clamat *Pater mi*. Ergo ne, qui Filius Dei peccando esse desit, consulendus erit, ut abstineat ab invocando coelestem Patrem, quia frustra clamat? Absit. Deponat criminum affectum, sinceroque dolore compunctus quod amantissimum Patrem offenderit; ipsum ut Filius diligere incipiat, & statuens ipsum deinceps amare & colere ut Patrem, dicat *Pater peccavi in Cælum, & coram te*. Qui tali affectu clamat *Pater mi*, non frustra clamabit. Quamvis enim spiritus qui sic clamat, nondum sit spiritus caritatis dominantis (quam exigit Quesnellus) est tamen spiritus inchoatæ dilectionis, cujus augmentum sperare debet a divina misericordia, quam implo- rat pro destruendo cupiditatis regno; ut enim ait Augustinus: [s] paulatim novitas accedit, & paulatim vetustati cedenti succedit.

[r] act. cap.
17. v. 28.
[s] Serm.
351.

[t] Trid.
Sess. 6. can.
28.

[u] Serm.
115. alijs
36. de Verb.
Dom.

7. Concludendum est igitur, quod etiam si non sit spiritus caritatis justificantis qui clamat *Pater mi*, non sequitur frustra clamari, potest enim ejusmodi clamor prodire a fide (quæ, si non est fides dæmonum, sine aliquo dilectionis gradu concipi nequit) (t) non enim hæc amittitur amissa per peccatum justificante gratia, seu caritatis regno; adeoque ipsa potest hæc clamor excitari, quo Pater invocetur, nam orando impetrat, quod lex imperat; siquidem ut observat Augustinus: (u) fides fundit orationem; & oratio impetrat fidei firmitatem, ac caritatis augmentum. Erit quidem clamor inimici, qui amisit quæ erant filii; sed inimici reconciliari cu-

cupientis, & id petentis ab illo, qui non amisit quæ erant Patris. Adeoque sicut dispositiones, quæ justificationem præcedunt, puta conversio, peccati odium, inchoata dilectio, conscientiæ discussio, spes de divina misericordia, propositum novæ vitæ, recensentur a Tridentino (x) inter actus utiles quamvis inimici nondum reconciliati; utilis quoque erit illa Patris invocatio, quoties non a prava radice seu a damnabili cupiditate oriatur, sed ex resipiscendi desiderio, & initiali dilectione, quæ etiam in Dei hoste reperiri potest, & interdum reperitur. [x] Sess. 14. can. 5.

PROPOSITIO LI.

Fides justificat quando operatur, sed ipsa non operatur nisi per caritatem.

1. **C**aritas, & cupiditas (ait Quesnellus) bonum vel malum sensuum usum faciunt; unde sequitur, quod per ipsum sunt illa duo principia, ex quibus putat omnia opera prodire. His stantibus, alterutra ex his illationibus a Quesnello admittenda esset, vel, quod, cupiditate regnante, amittatur una cum caritate seu gratia justificante, etiam ipsa fides, quod sub anathemate damnatum fuit a Tridentino [a] Vel quod fides quæ amissa caritate justificante, remanet, operetur per regnantem cupiditatem, quæ ex propositione 45. corrumpit omnes actiones; & hinc est quod in propositione 59. statuit, *Orationem impiorum esse novum peccatum*, illa enim ex fide procedere nequit, cum hic asserat, fidem non operari nisi per caritatem, scilicet per gratiam justificantem, quæ supponitur abesse; quare consequens est quod procedat ex regnante cupiditate, quæ omnes actiones corrumpit (juxta illius principia) cum ex mala arbore, nonnisi fructus mali prodeant. (a) Sess. 6. can. 28.

2. Tabes hujus propositionis in eo consistit primò, quòd statuatur fidem justificare quoties operatur:

Sc.

Secundò quod fides non operetur nisi per gratiam justificantem, hanc enim Quesnellus designat nomine caritatis. Falsitas primæ partis constat ex Evangelio Joannis, in quo habetur, quòd (b) ex Principibus multi crediderunt in Jesum [en opus fidei nempe credere in Jesum] sed propter Phariseos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur; dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei; ex quibus verbis patet, illos principes, qui credebant, habuisse quidem fidem, quæ operabatur quatenus credebant; sed non fuisse justificados, quia licet aliquantulum diligerent gloriam Dei (non enim erat fides dæmoniorum, qui credunt & contremiscunt, non vero diligunt) minus tamen diligebant quam diligerent gloriam hominum.

3. Idem insinuat ab Apostolo, qui loquens de illa robusta caritate, & provecta, sine qua reliqua omnia, nihil prosunt, ait: (c) Si habuero omnem Fidem itaut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. Hic profectò perspicuè indicatur, posse haberi fidem operantem, montes scilicet transferentem, absque eo quod habeatur justificatio; siquidem constat, Apostolum ibi loqui de caritate antinomasticè sumpta (non verò de qualibet etiam inchoata caritate, sine qua pia fides concipi non potest) pro caritate justificante; ut ex dotibus ipsius caritatis, quas refert toto illo capitulo colligere quisque potest.

4. Exscribendus hic esset in hujus propositionis confutationem integer Tractatus quem de fide & operibus inscripsit Augustinus; ubi ex professo probat neminem præsumere debere de sua fide, ut sine justificantis caritatis operibus, salutem ex ipsa sola sibi spondeat; clarum enim est supponi a S. Doctore tamquam indubitatum, posse ex fide aliqua bona opera prodire, licet non inde habeatur justificatio. Hinc alibi cum dixisset: [d] Tolle fidem, perit, quod credis: tolle caritatem, perit, quod agis. Subdit; illa ergo fides mundat cor, quæ per dilectionem operatur; ubi caritatis, & dilectionis nominibus intelligit illum Dei amorem, qui

qui major sit dilectione mundi; & sine illo amore supponit non mundari a fide cor; idque ob eam rationem, quam affert Tridentinum, scilicet quod (e) *Fides nisi* (e) *Trid. Sess. 6. cap. 7.* *ad eam spes accedat & caritas, neque unit perfecte cum Christo, neque vivum ejus membrum efficit, idest, non justificat. Sine charitate autem, quæ unit perfecte cum Christo & justificat multa fidei opera jam ante commemoraverat, quibus homo ad justitiam disponitur: [f] Dis-* (f) *ibid. cap. 6.* *ponuntur autem (inquit) ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata, & promissa sunt, &c.*

5. Itaque si fides non justificat quoties operatur, iisdem momentis ostenditur, fidem operari etiam sine caritate, dominante seu justificante, licet non operetur sine aliqua caritate, vel Dei amore, sine quo fides ipsa consistere vix potest. Quod licet non adverterint scholastici ferè omnes, qui contra has propositiones scripsere, cuique tamen certum & perspicuum fiet, si intimius & diligentius res expendatur. Cum enim sermo sit de fide, quæ voluntaria est, (g) non verò de fide coacta, qualis est in dæmonibus, qui credunt, & contremiscunt [h]; profectò aliqualem cœlestem divinæ legis [i], & revelatæ veritatis dilectionem in ea contineri, (& quidem majorem pravis illis affectionibus seu cupiditatibus, quæ ab hac fide revocant) evidens est. Quid enim aliud est pia, & voluntaria fides, quam voluntarius assensus divinæ revelationi præstitus? Quid aliud autem est voluntarius ille assensus, quam approbatio & electio divinæ & cœlestis veritatis revelatæ, præ impiis cogitationibus huic veritati repugnantibus? Quomodo negari potest huic approbationi & electioni conjunctam esse aliqualem veritatis dilectionem, & eam quidem majorem dilectione mendacii contrarii, seu hanc ipsam dilectionem esse? Id Christus ipse apertè expressit verbis illis: [l] *Qui credit in eum* [scilicet, Unigenitum Dei Filium] *non judicatur: Qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine Unigeniti Filii Dei. Hoc est autem judicium; quia lux venit in mundum, & dilexerunt*

[g] *Aug. Ep. 194. n. 12. ad Sixt., aliàs Ep. 105. (h) Jac. cap. 2. v. 19. [i] D. 1. b. 2. 2. qu. 5. art. 2. ad 2.*

[l] *Joann. cap. 3. v. 18.*

homines magis tenebras quam lucem: & non aliam cau-
 [m] *Matth.* sam affert, [m] cur Pharifæi, alique Judæi, vel sibi,
 cap. 21. *ψ.* vel Joanni ad poenitentiam hortanti, æternasque poenas
 32. 33. in peccatores comminanti non crediderint, cum e con-
 tra publicani & meretrices crediderint, quam quod illi
 istis pejores essent, & magis coelesti veritati inimici.
 [n] *Joann.* Homines igitur, quos Christus mundum appellat, ve-
 cap. 3. *ψ.* ritati coelestia nuntianti non credidere, [n] *quia di-*
 19. *lexerunt magis tenebras quam lucem;* ex quo consequens
 [o] *ibid.* *ψ.* est, illos qui credidere, magis lucem quam tenebras
 21. *dilexisse;* eaque de causa eorum [o] *opera in Deo fa-*
cta esse dicit. Eandem veritatem frequenter innuit D.
 (p) *Tract.* Augustinus, [p] virtutes omnes ex caritate oriri, & in
 83. & 87. ea fundari docens; idque singillatim exponit de gaudio,
 in *Joann. Ev.* pace, longanimitate, benignitate, bonitate, fide, man-
 6. 15. suetudine, continentia, & castitate.

6. Ex quibus infertur, fidem non semper justifica-
 re quando operatur; cum enim possit operari tum per
 dilectionem perfectam seu per caritatem justificantem,
 tum per dilectionem inchoatam dumtaxat & imperfe-
 ctam seu imbecillem; justificat quidem cum operatur
 priori modo, quia tunc est fides formata & perfecta,
 cum caritas sit forma virtutum (ut ait Angelicus) (q)
 [q] 1. 2. & det eis perfectionem. At quando fides operatur per
 qu. 65. art. dilectionem, seu caritatem dumtaxat tenuem & inchoa-
 5. ad 2. tam, tunc est quidem dispositio ad justificationem, sed
 non justificat. Quare perperam a Quesnello generaliter
 pronuntiatur, quod fides justificat quando operatur.

7. Insuper infertur quoque ex dictis falsam esse se-
 cundam partem Quesnellianæ propositionis, qua dicitur
 fidem non operari nisi per caritatem, quatenus hoc
 nomine ipse intelligit caritatem dominantem, seu vi-
 ctricem delectationem indeliberatam, quæ justificat, &
 filios Dei facit, (siquidem ex prop. 28. peccatorum
 remissio, seu justificatio, est prima gratia, quam Deus
 concedit peccatori.) Porro liquet ex Tridentino,
 [r] *Sess. 6.* fidem illam, qua peccatores [r] *disponuntur ad justi-*
 cap. 6. *tiam* (seu ad obtinendam remissionem peccatorum)
dum excitati divina gratia, & adjuti liberè moventur
in

in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata, & promissa sunt; & dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore; liquet [inquam] fidem illam non operari per caritatem, nec enim diffunditur dumtaxat per Spiritum Sanctum in cordibus eorum qui justificantur (s), in ipsa- (s) *ibid. c. 7.* met justificatione, quæ dispositionem illam consequitur; adeoque exposita hac propositione juxta Quesnelli principia, merito damnanda erat, cum necellariò ex ipsa sequuntur, vel quod amittatur fides, amissa gratia seu caritate justificante: vel (si remanet) ejus opera a regnante cupiditate prodire, & esse peccata, prout expresse statuit de impii oratione; utrumque autem impium est.

PROPOSITIO LII.

Omnia alia salutis media continentur in fide tamquam in suo germine, & semine; sed hæc fides non est absque amore, & fiducia.

I. **F**amiliare est Quesnello, quemadmodum fuit etiam Jansenio, abuti Patrum, & præcipue D. Augustini locutionibus, easque in pravum sensum detorquere ad proprii ingenii figmenta firmanda; quapropter suspectum esse debet quidquid ab ipso profertur. Ait utique Augustinus: *Pia fides sine spe, & sine caritate esse non vult* (a); & alibi: *Opus* (a) *Ep. 120. n. 5. ad Con-*
unum est, in quo sunt omnia, fides quæ per dilectionem *sent. olim*
operetur (b). Sed hæc nihil habent commune cum *Ep. 85.*
 eo quod Quesnellus intendit statuere in hac propo- *(b) Enarr. in*
 sitione. Testatur quidem Tridentinum, Scripturæ, Pa- *Pf. 89. vers.*
 trumque sententiæ inhærens, Fidem esse (c) *fin.*
humanæ initium, fundamentum, & radicem omnis ju- (c) *Sess. 6.*
stificationis, quo sensu, etiam salutis media, in fide *cap. 8.*

tamquam in suo germine & semine contineri rectissime dici posset, eadem namque est virtus in germine & semine, quæ in radice. Verum id, non modo competit fidei formatæ, & per dilectionem perfectæ [ut perperam prætendit Quesnellus] qualis est illa, quæ in ipsa justificatione cum remissione peccatorum (ut ait Tridentinum)

(d) *ibid.*
cap. 7.

(e) *ibid.*
cap. 6.

(d) *infunditur per Jesum Christum cui justificatus inseritur*; sed competit etiam illi fidei, qua peccatores ad justitiam preparari, & disponi (e) docuerat idem Concilium; quæ non est formata, & perfecta caritate. Certum porro est, amoris nomine hic a Quesnello non designari nisi amorem justificantem, seu in corde dominantem & victorem, non autem qualemcumque inchoatum, & cupiditate regnante inferiorem, attento contextu harum propositionum, & Jansenii principiis.

2. *Fiduciæ* quoque vocabulum, non levem scrupulum ingerere posset; quamvis enim æque in bonum ac in pravum sensum accipi valeat; consonantia tamen quorundam dogmatum, quæ in his propositionibus Quesnellus involvere videtur conformiter ad Protestantium commenta, non temere suspicionem excitare posset, opinari ab ipso cum Calvinistis, quod fides, quæ ad justificationem & salutem necessaria est, non aliud sit, quam singularis illa fiducia, qua quis certò credit sibi remissa esse peccata, & se esse in numero eorum, qui ad vitam æternam sunt prædestinati; contra cujus erroris impietatem plures a Concilio Tridentino

(f) *Sess. 6.*
Can. 12. 13.
14. 15. 16.

no Canones conditi fuere (f). Id si opinatur Quesnellus, necesse non est falsitatem hujus erroris hic demonstrare, cum sufficiat nosse, damnatum fuisse præfatis repetitis anathematismis, ut constet jure hanc quoque propositionem damnatam fuisse. Si ab hoc errore immunis est, non tamen innocens in ejus ore est hæc propositio, ob erroneas quas de fide & amore Dei notiones habet, coherentes ad Jansenii sistema.

PROPOSITIO LIII.

Sola caritas christiano modo facit actiones christianas per relationem ad Deum, & Christum.

PROPOSITIO LIV.

Sola caritas est, quæ Deo loquitur; eam solam Deus audit.

I. **C**aritatis nomine jam supra notatum est non aliud intelligi a Quesnello, quam victtricem Coeli delectationem, seu caritatem, quæ justificat, & facit bonum sensuum usum; itaut quidquid fiat, purum sit; quemadmodum, cupiditate in animo regnante, docuit corrumpi omnes actiones, fieri pravum sensuum usum, & quidquid exterius apparet, non esse nisi hypocrisim & falsam justitiam, seu in omnibus peccari. Si eam caritatis notionem haberet Quesnellus, quam ex sacris literis hauserunt Concilia & Patres, ac præ cæteris Augustinus, (qui varios ejus gradus distinxit, inchoatæ, perfectæ, magnæ, & consummatæ seu perfectæ) catholico sensu asserere potuisset, solam caritatem christiano modo facere actiones christianas per relationem ad Deum & Jesum Christum: solam ipsam Deo loqui, & a Deo audiri. Quesnellus non aliam caritatem agnoscit quam justificantem, & hac sola fieri actiones christiano modo prætendit; Augustinus ex adverso varios admittit caritatis gradus, & status; adeoque expendens illa verba: *Si diligitis me, mandata mea servate; & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis*, ait: (a) *Nemo diligit Deum nisi in Spiritu Sancto: & nemo sic dicit nisi qui diligit. . . . Jam itaque Apostoli dicebant Dominus Jesus. . . . Prorsus si ve-*

(a) Tract.

74. in Jo.

raciter hoc dicebat, proculdubio diligebant [idest faciebant actiones christianas christiano modo] Quomodo igitur diligebant nisi in Spiritu Sancto? (Antea enim dixerat quod caritas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum) & tamen eis imperatur ut diligant, ut accipiant Spiritum Sanctum, quem nisi haberent, profecto diligere non possent? En quomodo solvit seu conciliat has veritates. Habebant ergo (Spiritum Sanctum, seu caritatem) & non habebant, qui quantum habendus fuerat, nondum habebant. Sic qui caritatem inchoatam habet, potest aliquas christianas actiones facere modo christiano, loqui Deo, & audiri a Deo, licet non tantam habeant caritatem, quanta habenda est, ut sint verè justī, inchoata enim caritas, non profecta, sed inchoata dumtaxat justitia est.

PROPOSITIO LV.

Deus non coronat nisi caritatem. Qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit.

PROPOSITIO LVI.

Deus non remunerat nisi caritatem, quoniam caritas sola Deum honorat.

1. **I**N omnibus his, & consimilibus propositionibus, sumitur semper caritas ad designandam illam, dumtaxat, quæ justificat; qua æquivocatione facile est abuti illis Scripturæ, & Patrum locis, in quibus ab ipsis sumitur caritas pro quacumque inchoata, & imbecilli Dei dilectione. Hoc discrimen conciliari nequit cum Jansenistico Quesnelli systemate de duabus indeliberatis Coeli, & terræ delectationibus; quibus alternantibus, invincibiliter vel ad bonum, vel ad malum flectitur voluntas; unde nomine caritatis intelligit semper victricem boni delectationem, quæ cum superet, imo destruat omnes alios contrarios affectus, justificat; & consequenter coronatur, ac remuneratur a Deo. Qui vero currit ex alio impulsu, scilicet ex impulsu concupiscentiæ, seu prave delectationis, non modo non coronatur, nec remuneratur a Deo, quem non honorat, adeoque in vanum currit, sed imo æterno supplicio plectetur, siquidem, quidquid operatur, peccatum est. Hic est sensus harum propositionum a Quesnello intentus, & a S. Sede proscriptus.

2. Cæterum, quod alias virtutes coronet & remuneret Deus caritate destitutas, sumpta caritate non pro amore justificante, sed inchoato, [prout opponitur

nitur communiter a Neotericis) puto non opponi ex mente sanctæ Sedis, quæ in suis definitionibus innititur Patrum traditioni, non vero notionibus caritatis a scholis excogitatis. Quod enim Ninivitæ misericordiam a Deo impetraverint timore utiliter concussi; & actus virtutum Theologalium fidei & spei, ut etiam actus morales orandi, jejunandi, Missas audiendi (ut dicit P. Viva) absque ulla caritate coronentur, & remunerentur a Deo, falsissimum est si loquatur de remuneratione ad æternam vitam spectante. Fides sine amore est fides dæmoniorum, ut supra notavi: Spes sine amore neque concipi potest, nullus enim sperat, sed timet, quod odit; spes namque definitur a Philosophis expectatio boni, adeoque rei amabilis. In cæteris omnibus virtutibus suas partes præcipue habet amor; & omnia Legis mandata ad dilectionem referuntur; adeoque *plenitudo legis est dilectio*, sine qua Apostolus pro nihilo habet dona linguarum, (a) Prophetiæ, fidei montes transferentis, eleemosinas, corporum afflictationes, &c.; licet enim hæc omnia possint non esse peccata in illo, qui omni Dei, divinæque Legis amore est destitutus, tamen opera sterilia sunt fatentibus ipsismet Pelagianis; atque adeo coronari, & remunerari a Deo, ineptissimè excogitaretur.

(a) 1. Cor.
cap. 13.

[b] Vide ad
prop. 49. §.
13.

(c) ad prop.
40. a § 2.
ad 13.

3. Ut cavillos omnes excludam, dum de caritate loquor, in memoriam revocandum est apud Patres, & præcipue apud Augustinum scripturarum phrasi in hærentem (quidquid sit de novis scholasticorum inventis) pro eodem sumi vocabula caritatis, dilectionis, amoris, bonæ voluntatis, &c.. (b) Jam monui, primam voluntatis determinationem, & omnium rationalium actionum principium, esse amorem. Insuper jam supra notatum fuit, (c) triplex dari dilectionis seu amoris genus, qui a Deo est. Nunc addo, ultra tria illa amoris a Deo profecti genera, aliam dari dilectionem, quæ non a Deo est, sed a solo libero arbitrio, eamque aliis affectibus, qui non sunt voluntati essentielles ita contrariam, ut eos impugnet, &

& expugnet, si illis validior sit. Item notandum est, injustitiam, malitiam, iniquitatem, in hac ipsa perversa dilectione, seu electione positam esse, scilicet, in extinctione eorum affectuum, quos Deus præcipit, & inserit; sed utrumque semper conjunctum est; nec potest voluntas ab unius boni amore libere averti, nisi alterius dilectione. Ex quo etiam apparet, peccatum, seu iniquitatem, & injustitiam, quæ in hac voluntaria virtutum, seu amorum, quos Deus præcipit, privatione sita est, non tolli, nec imminui quidem aut emendari, nisi quantum ejusmodi amores seu virtutes peccato amissæ, atque extinctæ recuperentur.

4. Observandum est ulterius, nullos vel bonos, aut malos, carnales & terrenos, aut spirituales & coelestes, essentiales aut accidentes, denique supernaturales (d) ut in scholis loquuntur (e) vel naturales spei, desiderii, gaudii, odii, timoris, doloris, affectus & motus in voluntate oriri posse, nisi in ea adsit ejusdem generis amor, seu dilectio illius boni, quod vel appetitur, vel speratur, vel odio habetur, & timetur quidquid ei contrarium est; siquidem amor est omnis rationalis actionis principium seu pondus, quo mens fertur quocumque fertur. Isti etiam omnes affectus, posito ejusdem generis amore, non oriri non possunt, & tanti non esse, quantus est ille amor, si sese occasio obtulerit. Tolle pecuniarum amorem, nemo eas quærit, aut appetit; nemo paupertatem odit, aut timet; nemo de eis amissis dolet, &c. Non possunt etiam affectus illi non oriri, cum divitiæ vel adsunt, vel desunt; vel futuræ aut amittendæ cogitantur: Si amor ille levis & remissus est, cæteri affectus leves & remissi erunt: Si mediocris aut summus, idem aliorum modus erit.

5. Eadem ratione, infamiæ, morbi, mortis, turpitudinis, damnationis odium, eorum imminentium, metus, de præsentibus dolor, conjuncta sunt, atque correspondent dilectioni honestatis, sanitatis, vitæ, justitiæ, cælestis beatitudinis, &c.: Ablata ejusmodi dilectione, illi quoque affectus intereunt. Ipsimet affectus

(d) Aug. Lib.
83. qq. qu.
33. & 35.
(e) D. Th.
in 3. Sent.
dist. 34. q.
2. art. 2. ad
2. qu. 2.

fectus fidei, adorationis, venerationis erga Deum, aliasque res, cum ad ipsam voluntatem pertinent, earum rerum dilectioni respondent, & ex ea nascuntur. Hæc autem aliorum affectuum cum amore ejusdem generis, & ejusdem rei necessitudo, tam arcta & individua est, ut ne cogitari quidem valeat, rem aliter se habere: quomodo etenim fieri potest, ut quisquam ea quæ non amat, assequi cupiat, aut speret, eis adeptis gaudeat, amissis doleat, idque damnum timeat, & oderit?

[f] D. virtutes, nihil aliud esse quam amorem recti [f],
Aug. Tract. 87. in Joann. & alibi. prout illud variè spectatur; aut certe illud earum veluti genus seu formam esse: nihil etiam esse vitia & peccata, quam perversam mundi dilectionem. Sed quidquid de hoc postremo capite cogitetur, interim ex illa aliorum affectuum cum qualibet dilectione necessitudine apparet, odii, timoris, doloris, spei, desiderii, propositi species inter se non distingui, nisi sicut distinguuntur illi amores, a quibus oriuntur, & quos continent. Idem evidens est de affectibus erga illas res vel actiones, quæ non propter se, sed propter aliud bonum expetuntur aut fugiuntur; ejusmodi enim affectus, ex ipsius finis seu boni [quod propter se amatur] dilectione eodem modo oriuntur, atque ipsa dilectione continentur, ut reliqui omnes affectus, quos supra dixi.

7. Itaque ut intelligatur, quando nam affectus & motus odii, timoris, doloris, spei, desiderii, gaudii, sint essentialis aut accidentis; naturaliter insiti, aut acquisiti; rectæ rationi seu divinæ Legi congruentes, aut contrarii; terreni seu carnales, aut spirituales & cælestes; seu naturales aut supernaturales; id unum spectandum est, cujusmodi boni dilectio sit illa, ex qua oriuntur. Uno verbo, ut notum sit quid in quolibet objecto odio habeatur, quid desideretur, speretur, ambiatur, id unum quærendum est, quid in eo dili-

diligatur, seu quo frui velimus. His animadversionibus liquere potest, num opera illa, quæ a Deo coronari, & remunerari scholastici asserunt, fiat omni caritate, seu amore. cujus Deus sit auctor destituta, nec ne.

8. Qui Deum non amat, non potest mundum non diligere; Joannes enim Apostolus ait: (g) *Qui non diligit, manet in morte*; unde Augustinus huic principio ut inconcusso inhærens, ait: (h) *dilectio ergo sola discernit inter filios Dei, & filios diaboli; nec discernuntur filii Dei a filiis diaboli nisi caritate*. Quæ omnia vera sunt de caritate, dilectione, seu amore dominante (i). Verum quia (ut supra notatum fuit) sicut dominante cupiditate in corde peccatorum (l), non ideo totaliter extinguatur caritas quin aliquæ ejus scintillæ in anima remaneant: sic neque dominante in corde caritate extinguatur totaliter cupiditas, quin aliquæ ejus reliquæ supersint, ex quibus peccata illa, quæ venialia vocantur, prodire solent, ideo examinandum est ex quo amore procedant opera illa, quæ a Deo esse, jam supra notavi (m), utique assentior remunerari quandoque a Deo si non cælestibus, saltem terrenis præmiis: at si illorum operum radix sit amor ille, qui non agnoscit Deum ut auctorem, sed a libero dumtaxat oritur arbitrio, nempe a prava cupiditate, remunerari a Deo ineptissime cogitatur, nisi libeat dicere Deum remunerari peccata impiorum, dum illa dimittit. Multa bona etiam impiis largitur Deus, (n) *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos*; sed illorum bonorum concessioni, remunerationis & coronæ titulum elargiri ineptissima loquutio foret.

9. Itaque Propositiones illas jure damnandas fuisse a S. Sede statuendum est, relate ad mentem Quesnelli, qui non de alia loquitur caritate quam justificante: & quemadmodum nullas a Justis actiones prodire statuit, quæ non sint justæ; ita nihil a peccatoribus fieri posse putat, quod non sit peccatum; adeoque nec coronandum, nec remunerandum a Deo. Hanc puto fuisse unicam damnationis rationem. Cæte-

(g) 1. Joann. cap. 3. v.

[b] Tract. 5. in Epist. Jo.

[i] ad proposit. 50. §. 5.

[l] ad prop. 51. §. 2. 3. 4. 5.

(m) ad prop. 40. §. 2. & seqq.

[n] Matth. cap. 5. v. 45.

rum cortex propositionum, seu verba eadem, innoxie & catholico sensu usurpari potuisse, innegabile est.

PROPOSITIO LVII.

Totum deest Peccatori quando ei deest spes: & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.

(a) *Encbri-
rid. cap. 8.*
(b) *ibid.*

I. **T**otum peccatori non deesse, quando ei deest spes, docuit Augustinus cum protulit: (a) *etiam aliquid, quod non speratur, credi potest; quis namque fidelium pœnas non credit impiorum? nec sperat tamen.* En quod ipse agnoscit fidem remanere absente spe; & infra denuo ait: [b] *Dæmones credunt, & contremiscunt; nec tamen sperant vel amant; sed potius quod speramus & amamus credendo, venturum esse formidant.* Verum, si ab alio, de cuius recta fide nulla esset suspicandi ratio, prolata fuisset illa propositio, ab omni censura, & reprehensione immunis esse posset. Dixit Apostolus: *Si habuero omnem prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem, itaut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum.* Nihilo totum deest; adeoque perinde est dixisse *nihil sum*, ac si dixisset, *totum mihi deest*, quamvis supposuerit se habere dona prophetiæ, scientiæ, fidei, & miraculorum; sic enim habet familiaris loquendi usus, ut cui deest aliquod ex necessariis requisitis ad agendum, licet aliqua alia requisita necessaria forte habeat, dici solet quod ei desit totum.

2. Eodem pacto immunis ab omni errore esse posset secunda pars propositionis in ore non suspecto, quemadmodum absque ulla erroris nota protulit Augustinus eodem loco mox citato. *Spes sine amore esse non potest; quod enim odio habemus, metuimus, & horremus, non vero speramus, si propriè loqui velimus; quamvis enim licuerit Poetæ dicere:*

Hunc

(c) *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.*

[c] *Lucan.*

notat tamen Augustinus, quod a nonnullis grammaticis impropria judicata est illa dictio, & poluerit *sperare* pro *timere*; spes enim a Cicerone & latinis scriptoribus sumitur pro expectatione boni, quod est obiectum amoris, atque adeo *sine amore non est spes*, ut iteratò repetit Augustinus, cui succinit D. Bonaventura, inquit: (d) *nullus sperat, nisi quod amat.*

(d) *in 3.
Sent. dist. 26.
art. 2. q. 3.*

3. Verum si penitus introspectiatur mens Quesnelli, ab illis, qui ejusdem principia callent, damnanda erat hæc propositio, utpote a Tridentino prædamnata. Notum est, tum ex professione Jansenismi, tum ex contextu harum propositionum, amorem Dei, caritatem, gratiam, & indeliberatam delectationem, esse vocabula, quæ promiscue a Quesnello usurpantur, quia per ipsum eandem rem significant, victricem scilicet Cæli delectationem, qua præsentem in voluntate, infallibiliter necessitata erit ad bona opera peragenda: & qua absente, necessariò succedit victrix delectatio indeliberata mali, quæ sensuum usum inficiens, nonnisi peccata producit. Itaque ubi non est amor Dei justificans, seu victrix delectatio, ibi non est spes, quia [ait ipse] *non est spes in Deo, ubi non est amor Dei*. Atqui pariter totum deest peccatori quando ei deest spes, ex mente ipsius Quesnelli: ergo deerit quoque fides; adeoque, *amissa per peccatum gratia* (idem enim per ipsum sonat *gratia*, & *amor Dei*, seu victrix delectatio) simul etiam fides semper amittitur; quod anathematizatum fuit in Tridentino.

PROPOSITIO LVIII.

Nec Deus est, nec Religio, ubi non est caritas.

I. **D** Augustinus juxta sacras literas, & catholicæ Ecclesiæ doctrinam agnovit varios caritatis gradus [a], nimirum inchoatæ, provectæ, magnæ, & perfectæ, seu consummatæ; sed Quesnellus non aliam agnoscit quam victtricem, & voluntati dominantem. Hinc hac propositione, non secus quam præcedentibus, impetit doctrinam Tridentini [b], a quo inter christianos numeratur peccator ille, qui fidem sine caritate habet. Caritas inchoata, sine qua nec fides, nec spes esse potest, sufficit pro exercendis quamplurimis actibus Religionis, & cultus Dei in peccatore, qui nondum justificantem caritatem recuperavit; ad quam disponitur, (c) dum credens vera esse, quæ divinitus revelata sunt (en actus fidei) & sperans Deum sibi propitium fore propter Jesum Christum [en actus spei] illum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipit [en caritas inchoata, nondum justificati] propterea movetur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet, &c. En quot actus Religionis exercentur pie a peccatore, in qua nondum est caritas illa, qua absente quidquid exterius apparet, ex mente Quesnelli, [d] non est nisi hypocrisis & falsa justitia; (e) non sumus nisi tenebræ, aberratio, & peccatum: frustra clamamus ad Deum; (f) & non fiunt actiones christianæ christiano modo. Numquid inter Maumetanos recensendus erit peccator, qui supradictos actus elicit?

2. Satis itaque ex his animadversionibus evincitur, meritò fuisse proscriptionem ejusmodi propositionem, relate ad Quesnelli principia circa caritatis notionem; juxta quam, in peccatore non remaneret nec spes, nec fides; contra doctrinam a Tridentino traditam; fides

(a) Lib. de
Nat. & Grat.
cap. 70.

(b) Sess. 6.
can. 28.

[c] Trid.
ibid. cap. 6.

(d) prop. 47.

[e] prop. 48.

[f] prop. 50.
& 53.

fides siquidem in peccatore remanet, quæ licet non sit viva, est tamen vera fides, qua Deus colitur re-
 eenfitis actibus; nam sine caritate possunt esse fides,
 & spes [g] secundum inchoationem quamdam (ait [g] D. Th.
 Angelicus) si non secundum perfectum esse virtutis; 1. 2. qu. 65.
 ubi autem aliquis cultus Deo exhibetur (qualis profe- art. 4. in
 cto exhibetur per supramemoratos actus, quibus ad corp.
 justificationem disponitur) ibi habetur Religio ex Do- (b) 2. 2. qu.
 ctrina Angelici, qui ait: quod (b) Religio dicitur, 81. art. 8.
 secundum quod exhibet Deo debitum famulatum in his in corp.
 quæ pertinent ad cultum divinum; (i) colitur autem [i] Enchirid.
 Deus fide, spe, caritate. cap. 6.

PROPOSITIO LIX.

*Oratio impiorum est novum peccatum; & quod
 Deus illis concedit est novum
 in eos iudicium.*

I. Indiscriminatim, & generaliter: prolata hæc pro-
 positio falsa est, scandalosa, piarumque aurium
 offensiva: relate autem ad principia Quesnelli,
 hæretica dicenda est. Ut ingenue fatear, pro-
 lata quidem fuit hæc propositio in tali peristasi, ut
 veritati congruentissima sit; loquebatur enim de peti-
 tione illa a Judæis Christo facta: *si tu es Christus, dic*
nobis palam (a)? quæ profecto non oratio, sed pec- [a] Jo. cap.
 catum fuit; quo namque spiritu credi potest orasse Ju- 18. v. 24.
 dæos illos eo tempore, quo Christo opprobrabant:
Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic
nobis palam. Hæccine vocari potest formula orandi?
 Impius insultus fuit, novumque peccatum. Quod si
 orationis vocabulo instantiam illam ipsi Quesnello li-
 beat insignire, de ipsa verificatur, quod de Judæ
 oratione protulit olim Augustinus: (b) *Oratio, quæ* (b) Enarr. in
non fit per Christum... etiam ipsa fit in peccatum; quoniam Ps. 108. n.
non minus de Juda, quam de Judæis illis dici potest, quod 9.
 ibi.

ibidem subdit Augustinus: *Non fit per Christum, quod noluit sequi, sed persequi.*

2. Nemo in dubium vocare potest, quod interdum oratio impiorum sit novum peccatum, qualis foret oratio illius, qui divitias peteret ad explendam libidinem: qui vindictam de inimico, & illius mortem exoraret, &c. Item neque ullus negabit, a Deo interdum, ut misericorditer nobis negatur quod petimus, quando petimus quod nobis obesse potest, ita ab eo irato in novum iudicium quandoque concedi, quod ab impiis indebito modo petitur. Sed his limitibus coerceri nequit generalis illa Quesnelli propositio; licet enim in ea circumstantia, qua ipse eam protulit, ad catholicum sensum reduci posset; non tamen catholico sensu proferri potest cohærenter ad illa principia, quibus innititur Quesnellus.

3. Scopus in quem collineat hæc, non minus quam præcedentes propositiones, est, fidelium animis insinuare, quod ut nihil mali a justis, ita non nisi peccata & nihil boni a peccatoribus fieri valeat. *Caritatis* enim, *amoris*, *gratiæ* vocabulis, non aliam gratiam intelligit indicare, quam quæ victrix in corde est; sub cuius imperio qui vivit, bonum infallibiliter operatur; adeoque quandiu huiusmodi caritas, seu Dei amor dominatur in anima, ipsa ad peccatum declinare nequit. Subtrahâ porro ipsâ, dogma ipsius est, quod (c) *amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse sit, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.* Necessario itaque ex ejusmodi principiis consequitur, quod quidquid cupiditatis imperio nondum everso sit, modo christiano non fiat, a Deo non audiatur, in vanum fiat, non honoret Deum, non coronetur, nec remuneretur a Deo; & quod orationis speciem præfert, sit novum peccatum: & nisi reviviscat regnum caritatis, seu amoris Dei, verus cultus ei non præstetur; atque adeo non sit spes, non sit Religio, non sit Deus, sed totum peccatori desit & oratio ipsa (quocumque modo fiat) sit peccatum, utpote do-
mi-

(c) Prop. 45.

minante cupiditate profecta. Quæ est sincera epitome Quesnellianæ, seu Jansenisticæ opinionis, talem piis auribus horrorem ingerens, ut proposuisse, refellisse sit.

4. Licet, caritatis, quemadmodum gratiæ, dilectionis, amoris, &c) vocabulo frequentissime, tum in sacris literis, tum in Patrum operibus, imo etiam in plerisque scholasticorum scriptis, illa Dei dilectio significari soleat, quæ perfecta est, & principatum in anima gerens, ipsam justificat; attamen, ut non semel supra monui, non quæcumque caritas, seu Dei dilectio, quocumque in grado reperitur, justificat. Tres itaque præcipuos ejusdem caritatis (ut ita dicam) status, seu gradus distinguere licet. Primus est, quando ipsa quodammodo perfecta est, itaut ante Sacramenta justificet, etiamsi non sine illorum quod includit voto: Secundus est, quando licet non adeo intensa, & perfecta sit, ut ante Sacramentorum susceptionem per se justificandi vim habeat, attamen fidei, timoris, aliorumque ejusmodi affectuum auxilio suffulta, sufficienter disponit, & idoneos facit ad justificationis gratiam per Sacramenta obtinendam: Tertius tandem gradus, seu status est, quando ipsa est adeo tenuis, ut cupiditati longe sit inferior, qualis reperitur in plerisque peccatoribus adhuc peccati servis, in quibus licet perversum mundi amorem non superet, tamen pro modulo suo (d) (cum semper activa sit, ut supra ostensum est) aliqua bona opera producere va-

d) Vide cap.
7. per tot

5. Itaque, sicut non quæcumque tenuis cupiditas homines reddit filios diaboli, ita neque omnis inchoata caritas homines reddit filios Dei. Crescente caritate decrescit quidem cupiditas; at non tota interimitur cupiditas (ut observat Augustinus) dum mortalitas hæc agitur (e). sola enim perfecta caritas

[e] Quæst.
83. q. 36.

qua-

qualis erit in Patria cupiditates omnes funditus excutiet; non vero quæ solum Inchoata est, vel aliquantum provecta; & inde fit, quod nemo in hac vita, dempto speciali privilegio, sit sine peccato, & cum veritate Deo dicat: *dimitte nobis debita nostra*. Crescente similiter cupiditate imminuitur quidem, non tamen penitus excutitur omnis caritatis scintilla, quamdiu mortalis hæc vita ducitur. Eaque ratione advertunt Sancti Patres, quod in hominibus per Adæ peccatum, Dei imago (quæ in ipsius cognitione & amore ponitur) primo homini impressa, decolor quidem facta est, & quammaxime deformata, seu alterata; non tamen prorsus oblitterata & deleta, quin aliqua illius lineamenta remanserint.

6. Hæc veritas adeo conspicua est, ut majori illustratione non egeat, libet tamen in ejus confirmationem adicere, quod sibi sub propriæ conversionis crepusculo contigisse narrat Augustinus: (f) *Voluntas nova* (inquit) *quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem Deus, sola certa jucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova: illa carnalis, ista spiritualis confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam & ita sarcinâ sæculi, velut somno assolet, dulciter premebar; & cogitationes, quibus meditabar in te, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen superati altitudine soporis remerguntur. Quisquis vel primoribus labris hujus sancti Doctoris opera attigit, dubitare nequit, bonæ voluntatis nomine caritatem, & pravæ voluntatis vocabulo, mundi cupiditatem designari, quemadmodum passim ipse monet: [g] *Quasi verò aliud sit bona voluntas quam caritas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & alibi: (h) Cujus propositum est amare Deum proculdubio propter hunc amorem dicitur voluntatis bonæ (i), quæ usitatus in Scripturis Sacris caritas appellatur; (l) sed amor quoque secundum eadem scripturas dicitur.**

[f] Lib. 8. Confess. cap. 5.
[g] De Grat. Ebr. cap. 21.
(b) Lib. 15. de Civ. Dei cap. 7.
[i] Vide Lib. 12. cap. 9., & Lib. 2. ad Bonif.
(l) cap. 9. as alibi passim.

7. Hoc fundamento præjacto, hic jam apparet
 lucta inter cupiditatem & caritatem. Ambæ pro
 eodem tempore in eademmet voluntate agnoscuntur;
 & caritas cupiditati cedit. Conatus isti illius novæ
 voluntatis, nonne erant ex caritate? & tamen non
 erant ex caritate dominante, sed dumtaxat inchoa-
 ta, ac nascente, adeoque non justificante; Numquid
 (inquiebat Augustinus) (m) *mox ut nascitur caritas,* [m] *Tract.*
jam prorsus perfecta est? ut perficiatur, nascitur: cum 5. *in Jo.*
fuerit nata, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur:
cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectionem
venerit, quid dicit? Mihi vivere Christus est, & mori
lucrum, &c. En varii caritatis gradus, quorum aliqui
 reperiri possunt etiam in nondum justificato; (n) adeo- (n) *in Bulla*
 que merito proscripta fuit illa Baji propositio, cui mire *Pii V. an.*
 succinit variis phrasibus Quesnellus: (o) *illa distinctio* 1567. 1.
duplicis vivificationis; alterius, qua vivificatur pec- *Octob.*
cator, dum ei pœnitenti, & vitæ novæ propositum, & (o) *Prop. 35.*
inchoatio per gratiam inspiratur: alterius qua vivifica-
tur, qui vere justificatur, & palmes vivus in Christo
vitæ efficitur, commentitia est; hæc enim duplex vi-
vificatio, primum & secundum caritatis statum supra
assignatum indicat.

8. Negari igitur nequit, quod jam a D. Augustino
 observatum fuit, videlicet, quod (p) *quantò magis* (p) *Serm.*
regnat in quocumque Dei caritas, tanto minus ei do- 27. *in Ps.*
minetur iniquitas, sicut e converso, quantò magis re- 118.
gnat iniquitas, tantò minus dominetur caritas. Atta-
 men sub regno quoque iniquitatis, aliquis remanet ca-
 ritatis gradus, ex quo actiones quæ prodibunt, per-
 versæ dici non poterant (ut ex Bajo & Jansenio hau-
 sit Quesnellus); sed erunt bonæ & christianæ, ac
 christiano modo factæ, nisi de verbis contendere li-
 beat. Equidem christianismus est sanctitatis professio;
 & ut ait D. Maximus: (q) *Christianus nemo dicitur* (q) *D. Tb.*
recte, nisi qui Christo moribus coæquatur prout valet; *in cap. 3.*
 & Angelicus Doctor similiter ait: (r) *Christianus est* *Apocal.*
nomen novitatis, interdicens omnem vetustatem; & ali- (r) *2. 2. qu.*
bi: Christianus dicitur, qui Christi est. Dicitur autem 124. *art. 5.*
ad 1.

aliquis esse Christi, non solum ex eo quod habet fidem Christi, sed etiam ex eo quod Spiritu Christi ad opera virtuosa procedit, secundum illud ad Rom. 8. Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus; & etiam ex hoc quod ad imitationem Christi peccatis moritur, secundum illud ad Gal. 5. qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis, &c. Nihilominus, Christiano modo fit quidquid fit juxta Christi praecepta; inter quæ est illud de invocando Deo, & de poenitentia agenda; unde ait Augustinus: (s) *Qui propter beatitudinem sempiternam vult fieri christianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, verè ipse christianus est.* Si vere (juxta Augustini mentem) Christianus est, licet non ex caritate, sed ex metu æterni ignis moveatur, profecto sequitur falsum esse, quod sola caritas christiano modo operetur, si caritatis nomine intelligatur cum Quesnello illa sola, quæ est per se justificans, & non dumtaxat inchoata.

(s) De Ca-
techiz. rud.
cap. 17.

(t) Sess. 6.
can. 7.

9. Tandem ut concludam, oratio peccatoris Deum invocantis, & emendationem proponentis, non proficitur quidem ex caritate dominante ac justificante, sed non ideo inferri potest proficisci a cupiditate dominante, sed a caritate inchoata, quæ compatibilis est cum Regno cupiditatis; adeoque oratio illa, quamvis sit oratio impii, tantum abest quod sit novum peccatum, quin potius est dispositio ad justificationem; & sub anathemate damnatum fuit a Tridentino asserere, quod [t] *omnia opera, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vera sint peccata, odiumque Dei mereantur.* Si gemitus peccatoris ex iniquitatis limo emergere implorantis, non est actio christiana, non auditur a Deo, quem potius offendit quam honoret, cum sit novum peccatum; quid consequens erit ex tam perniciofa doctrina? nisi quod peccator, qui alicujus tentationis impetu abreptus consensum semel ex fragilitate ipsi præbuit, negligere debeat quamcumque orationem, quæcumque pietatis opera, quodcumque pænitiæ studium, & in omne flagitiorum genus laxatis concupiscentiæ habenis profiliat, cum jam

jam Deum amiserit, Religionem abjecerit, in vanum curreret, peccatis peccata adderet: & hujus iniquitatis solus Deus dicendus esset vera causa, qui caritatem subtraxit; quam si reliquisset, numquam primum peccatum (si verum diceret in suis propositionibus Quesnellus) commissum fuisset. Hæc sunt horrenda illa consectanea, quæ ex caritatis notione in his propositionibus a Quesnello exhibita derivantur, adeoque nigro theta execrandis.

PROPOSITIO LX.

Si solus supplicii timor animat penitentiam, quæ hæc est magis violenta, eò magis ducit ad desperationem.

I. **U**T quæ de timore dicenda erunt, tum in hujus, cum in sequentium propositionum examine, illustriora fiant, proderit in antecessum animadvertere, nullos vel bonos vel malos, five carnales & terrenos, five spirituales & coelestes, five naturales, five (ut ajunt) supernaturales spei, desiderii, gaudii, timoris, odii, doloris affectus motusque in voluntate oriri posse, nisi adsit ejusdem generis amor illius boni (a), quod vel appetitur, vel speratur, vel odio habetur, vel time-
tur; unde D. Bernardus asserit: (b) *amor cum adve-*
nerit, omnes in se traducit, & captivat affectus. Omnes
etiam isti affectus, posito ejusdem generis amore, ne-
queunt non oriri, & tanti non esse, quantus est ille
amor, si se occasio obtulerit. Hinc est quod si pecu-
niarum amorem subtrahas, nemo illas quærit, aut ap-
petit, nemo paupertatem odit, aut timet, nemo de
illa dolet. Hujusmodi etiam affectus nequeunt non ori-
ri, quoties divitiæ adsint aut desint, vel futuræ aut
amittendæ cogitantur. Si amor ille tenuis est, cæteri
quoque affectus tenses erunt. Si mediocris aut summus,
idem erit aliorum affectuum modus.

(a) 1. 2. quæ.
43. art. 1.
[b] Serm. 83.
in Cantica.

2. Eadem ratione, infamiæ, morbi, mortis, turpitudinis, iniquitatis, damnationis odium, eorum imminantium timor, de præsentibus dolor, conjuncta sunt dilectioni gloriæ, sanitatis, vitæ, honestatis, justitiæ, coelestis beatitudinis, eique correspondent; Eâ dilectione sublatâ, intereunt; idemque de eorum bonorum desiderio, illa comparandi proposito, his obtentis gaudio dici potest. Ipsimet affectus fidei, venerationis, adorationis erga Deum aliasque res, cum ad ipsam voluntatem pertinent, earum rerum dilectioni correspondent, & ex ea nascuntur. Hæc autem aliorum affectuum necessitudo cum ejusdem generis ejusdemque rei amore tam arcta & individua est, ut rem secus se habere, ne cogitari quidem valeat.

3. Quomodo enim fieri potest, ut quisquam ea, quæ non diligit, assequi cupiat, aut speret? iis adeptis gaudeat, amissis doleat, idque damnum timeat, & ode-rit? Quocirca receptum apud omnes principium est, finis amorem, eundem habere locum in voluntate, quem primi principii cognitio in mente. Variasque virtutes nihil aliud esse, quam amorem recti prout illud varie spectatur; aut certe, amorem esse earum veluti genus sive formam: Nihil etiam esse vitia & peccata, quam perversam mundi dilectionem. Quidquid tamen de hoc postremo capite cogiteretur, interim ex illa aliorum affectuum cum qualibet dilectione necessitudine apparet, species odii, timoris, doloris, spei, desiderii, propositi, ac pænitentiæ inter se non distingui, nisi ceu distinguuntur illi amores, a quibus oriuntur, & quos continent.

4 Idem evidens est de affectibus erga illas res vel actiones, quæ non propter se, sed propter aliud bonum expetuntur, timentur, aut fugiuntur, ejusmodi enim affectus ex ipsius finis seu boni, quod propter se amatur dilectione eodem modo oriuntur, ipsaque continentur, ac reliqui omnes quos supra commemoravi. Itaque ut intelligatur quandonam odii, timoris, doloris, spei, desiderii, & gaudii affectus, & motus essentiales sint, aut accidentes, naturaliter insiti aut ac-

qui-

quisiti, rectæ rationi, seu divinæ Legi congruentes, aut contrarii, terreni & carnales, aut spirituales, & coelestes; naturales aut supernaturales, id unum spectandum est, cujusmodi boni dilectio sit illa, ex qua oriuntur. Uno verbo; ut notum sit quid in quolibet objecto odio habeatur, timeatur, desideretur, speretur, id unum querendum est, quid in eo diligatur, seu quo frui velimus. Quæ animadversio utilis est ad percipiendum, quid de illis affectibus vel odii, vel timoris, vel doloris, vel spei, vel desiderii, ipsiusque rectæ fidei dicendum sit, qui ad poenitentiam pertinent.

5. Animadvertendum est insuper, quod omnes pænæ seu supplicia, quæ propter peccata incurruntur ex Dei legibus, ad quatuor genera revocari possunt. Nempe ad privationem, vel earum rerum quas male cupimus per pravas cupiditates, seu per (c) *concupiscentiam carnis, & oculorum, aut superbiam vitæ*: vel earum quas naturaliter amamus, ut vitæ, quietis, tranquillitatis, filiorum, Parentum, &c.: vel earum quas laudabiliter & ex lege diligimus, ut veritatis, justitiæ, omniumque virtutum prout ad temporalis vitæ officia pertinent: vel earundem prout ad coelestem spiritua-lemque felicitatem, ad quam a Deo facti sumus spectant. Odium, & timorem pænarum primi generis, iniquum & damnandum esse liquet, sicut iniqui sunt affectus & amores, ex quibus hujusmodi odium vel timor oritur; adeoque illi, qui hujus generis pænarum odio vel timore compulsi, a quibusdam malis operibus perpetrandis abstinere (ex gr. qui a ludo abstinere, ut pecunias ad explendam libidinem fervet) eo ipso alterius iniquitatis rei fiunt, quæ in illarum rerum dilectione sita est, quibus spoliari oderunt & timent. Idem quoque hypocritæ sunt, cum pravo proposito faciant, aut fugiant quod faciendum, aut fugiendum est.

[c] 1. Jo.
cap. 2. V.
16.

6. Eadem ratione ostenditur, odium & timorem secundi generis, rectum, ac rationi congruentem esse; tales enim constat esse affectus illos & amores, ex
qui-

quibus oritur; cum illi a Deo ipso naturæ nostræ infiti sint, & bonis æque ac malis communes non minus quam natura ipsa; adeoque etiam ipsi boni sunt, ut illa. Hinc D. Augustinus, & post ipsum D. Gregorius recte animadverterunt, doloris sensum, qui ex naturalium hujusmodi bonorum jactura percipitur, virtute superari posse, auferri non posse. Itemque docent, naturalem parentum, & filiorum invicem amorem, nullatenus divinæ legi repugnantem esse. Christus ipse ejusmodi affectus cum mortali corpore suscepit; sororibus Lazari flentibus, ipse quoque lacrymatus est; & Passionis Calicem, si fieri potuisset, a se transferri petiit. Ejus generis sunt omnes affectus odii & timoris erga famem, sitim, dolores corporis, mortem, aliaque hujusmodi mala, quæ tam fidelibus, quam infidelibus communia sunt, sive ea mala per fidem nota sint, sive quacumque alia ratione. Hos itaque affectus culpæ, rationi penitus contrarium, ac etiam impium foret, sicut culpæ naturam ipsam, & quod eâ susceptâ Christus assumpsit, qui nihil vitiosi suscepit.

7. Ejusmodi timoris utilitas maxime apparet cum fidei conjunctus est, vel cognitioni Divinæ Legis, quæ pænæ quælibet peccantibus denuntiantur. Quare Scriptura Patresque passim docent, timorem gehennæ per se bonum, rationabilem, & utilem esse, atque ex

- (d) *Matth.* bonis principijs oriri, quorum alia Deus ipse naturæ
cap. 13. V. nostræ inferuit, & in Christo suscepit: alia per no-
 42. *(e) Marc.* vam gratiam addidit, nempe per donum Fidei, qua
cap. 9. V. credimus salutari Doctrinæ a Christo traditæ de hac
 42. 43. *(f) Luca* peccatorum pæna, & per cogitationem ejusdem sa-
cap. 12. V. lutaris veritatis. Quocirca Christus ipse ejusmodi ti-
 58. *(g) Matth.* morem Discipulis suis incutiendum putavit, dum ipsis
cap. 8. V. sæpe loquitur (d) de igne, qui non extinguitur; (e)
 2. & *cap.* de verme, qui non perit: (f) de carcere & tenebris,
 2. *V. 13.* in quas impii, & peccatores detruduntur; (g) de
cap. 18. V. vinculis, quibus constringuntur; & de ipsamet (h)
 9. *Matth.* gehenna nominatim. Quorsum autem isthæc toties com-
 9. memorare, eorumque timorem discipulis inculcare, si
 9. penitentiam reddit violentam, & ad desperationem ducit,
 prout

prout insinuare videtur Quesnellus? Cur non solius Regni coelestis, æternæ legis, & divinæ dilectionis mentionem facere, sed omnia illa mala eis proponere, nisi horum timor, bonus, & ad æternam vitam, cœlorumque regnum consequendum utilis esset, cujus solius commendandi & conferendi causa Christus venit?

Denique Apostolis ipsis tamquam (i) amicis suis præcepit eum *timere*, qui cum *occiderit* corpus, potest & animam ipsam *mittere in gehennam* (l). Numquid id præstando, eos ad desperationem ducere moliebatur?

(i) Matth. cap. 10. v. 28.

(l) Luc. cap. 12. 4.

8. Ex iisdem Scripturis constat, ipsum temporarium pœnarum metum, cum a Deo in peccati pœnam infligi cogitantur, utilem, ac etiam salutarem esse; nam & illas pœnas sæpe Patres commendant, & earum timore multos utiliter concussos esse docent, ut Ninivitas, (m) & aliquanto tempore Achabum (n) ipsum. Præcipua autem ejus timoris utilitas ad pœnitentiam justitiamque promovendam in eo sita est, quod animum ab iis cogitandis sectandisque avertit & removeret, quibus pravæ cupiditates excitantur, & in peccata inducuntur; atque ad ea cogitanda & sectanda inducit, quæ ad ipsius Dei, divinæque Legis amorem impellunt, vel quammaxime disponunt. Denique eodem prodest, quo tribulationes, morbi, aliæque præsentis vitæ ærumnæ, voluptatum tædium, cogitatio mortis, solitudo, fuga occasionum, quæ ad peccandum provocant, & alia hujusmodi, quibus peccati & mundani amoris illecebræ, ac irritamenta removenrur aut compescuntur, dum ex fide usurpantur. Eam vero utilitatem tanto magis confert timor gehennæ, ac æterni ignis, quanto validioribus argumentis ab eis deterret. Quid enim aliud animum ita commovere potest, ac peccati oblectamenta compescere, quam metus æterni supplicii quod brevem sequitur voluptatem? Cum itaque ista omnia SS. Patres, aliique moralis christianæ Doctores, ac Præcones commendant, timorem gehennæ præ cæteris omnibus prædicant, ejusque frequentius meminere. Quin etiam hunc sæpe ipsismet justis, plurimumque in

(m) Jon. cap. 3. v. 5.

(n) Reg. lib. 3. cap. 21. v. 27. 29.

pic.

pietate & caritate provectis utilem, & aliquando etiam necessarium putant; maxime cum gravissimæ doloris aut voluptatis tentationes urgent, quarum vim & impetum virtus ipsa & pietas quantumvis provecta amovere nequit se sola, quandiu animus mortali & corruptibili corpore aggravatur. Hinc sæpe martyres, æterni supplicii, quod Christus comminatur cogitatione, tentationem ex corporeorum suppliciorum sensu ortam infringere consuevisse testatur Cyprianus.

[o] Expos.
in Ps. 127.
p. 8.

9. Sanctorum Patrum, ac præcipue Tertulliani, Clementis Alexandrini, Cypriani, Basilii, Paciani, Ambrosii, Hieronymi ea de re sententia adeo explorata est, & fere omnium Theologorum libris vulgata, ut eorum testimonia referre superfluum arbitrer. Aliqua dumtaxat illustriora libabo ex Augustino, tum quia huic Sancto Doctore plurimum se deferre profitentur Jansenistæ: tum quia cum de necessitate caritatis seu dilectionis Dei, fusius, & pluribus quam cæteri locis disputaverit, non parvi momenti erit nosse quanta diligentia simul etiam exposuerit timoris gehennæ utilitatem. Itaque exponens illa verba Psalmistæ (o) *Beati omnes, qui timent Dominum*, ita differit: *Ille timor nondum castus, præsentiam Domini & pœnas timet: timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, utilis est, &c.*

(p) Serm.
161. n. 8.,
aliàs 18. de
Verb. Ap.

10. Eandem veritatem alibi inculcat, inquiens: (p) *Cum dicis mihi gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo, quid dicturus sum? male times? vane times? Non audeo, quandoquidem ipse Dominus, ablato timore, subiecit timorem, ubi dixit: Nolite timere eos qui occidunt corpus, & postea non habent quid faciant, sed eum timete, qui habet potestatem, & corpus & animam mittere in gehennam ignis. Ita dico vobis, hunc timete. Cum ergo Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, & repetendo verbum comminationem ingeminaverit, dicturus ego*

ego sum, male times ista? Non dicam. Plane time; nihil melius times; nihil est quod magis timere debeas. Prosequitur autem, exponens in quo posita sit huius timoris utilitas ad pœnitentiam, ad iustitiam, ad salutem, quod scilicet interim a malo opere contineat; & ad amorem Dei aptiores efficiat, dicens: Interrogo te: Si non te videret Deus quando facis, nec quisquam te convinceret in iudicio illius; faceres? . . . si faceres, ergo pœnam times, caritatem nondum habes, castitatem nondum amas, serviliter times. Formido est mali, nondum delectatio boni; sed time tamen, ut ista formido custodiat te, ut perducatur ad dilectionem. Timor enim iste, quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te, & sic volentem peccare animo interiore non sinit; est enim quidam custos timor, quasi Pædagogus legis. Litera est minans; nondum gratia iuvans; Gratia nomine, illam novi testamenti intelligit, quæ datur per Christum.

II. Exponens verba illa Joannis: (q) Timor non est in caritate, &c., ita discurret: Quid ergo dicimus de illo, qui cœpit timere diem Iudicii? [r] si perfecta in illo esset caritas, non timeret ergo timor non est in caritate, sed in qua caritate? non in inchoata. In qua ergo? sed perfecta (inquit) caritas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor Timor, quasi locum præparat caritati; cum autem ceperit caritas habitare, pellitur timor qui ei præparavit locum; quantum enim illa crescit, ille decrescit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Major caritas, minor timor Si autem nullus timor, non est qua intret caritas; sicut videmus per setam introduci linum quando aliquid sinitur seta prius intrat; sed nisi exeat, non succedit linum. Sic timor primò occupat mentem; non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret caritatem. Alibi pariter ait: [s] rarissimè accidit, imo verò numquam, ut quisquam veniat volens fieri christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus. (t) Omitto consimilia, quæ passim occurrunt in omnibus ejus operibus, ubi non

[q] Jo cap. 4
v. 18.

(r) Tract. 9.
in Epist. Jo.
num. 4.

(s) De catho
chiz. rud
cap. 6.

[t] Lib. 2.
cont. Faust.
cap. 10. de
S. Virgin. c.
38. qu. 36.
ex 83. 99.
&c.

solum timorem valere dicit ad amorem Dei
 (u) *Tract. 9. in ep. Jo.* inducendum, (u) sed etiam (amore Dei jam exorto)
 ad conversionem & iustitiam servandam ejus societate
 opus esse.

12. Eadem ratione, propter Divini amoris vacui-
 tatem, aut ejus qui inest infirmitatem, ipsummet tem-
 poralium pœnarum metum, quo nonnumquam ad mala
 impellimur, ad ea quoque coercenda, imo ad iusti-
 tiam inducendam, utilem esse prædicat; eoque etiam
 prodesse, tum adversos casus, ærumnas, & flagella
 Dei, tum pœnas temporalibus legibus indictas: Da-
 (x) *Ep. 185. ad Bonif. cap. 6., aliàs ep. 30.* qui recta fide (ait) (x) totis animæ suæ viribus di-
 cat: Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando ve-
 niam, & apparebo ante faciem Dei? & huic tali,
 non solum temporalium pœnarum, vel imperialium le-
 gum, sed nec gehennæ timor est necessarius, cui tam
 desiderabile bonum est, adhærere Deo, ut non solum
 ab illa felicitate alienari, tamquam magnum suppli-
 cium perhorrescat, verum etiam differri, moleste ferat.
 Sed antequam id fiat, multi prius tamquam mali servi,
 & quodammodo improbi fugitivi ad Dominum suum,
 temporalium flagellorum verbera revocantur. Alibi di-
 xerat; (y) Non bonus est quispiam timore pœnæ, sed
 (y) *Ep. 153. cap. olim ep. 54.* amore iustitiæ. Veruntamen non inutiliter etiam metu
 legum humanarum coercetur audacia, ut & tuta sit in-
 ter improbos innocentia: & in ipsis improbis, dum for-
 midato supplicio frenatur facultas, invocato Deo sane-
 tur voluntas. Hanc ex pœnis temporalibus in hære-
 ticos decretis utilitatem sæpe his accidere, innumeris
 inculcat locis, ubi ea de re differit. Et profectò sa-
 lutaris ille timor, quo concussi Ninivitæ pœnitentiam
 egerunt, criminumque veniam impetrarunt, Ninivis
 subversionem, quæ temporalis calamitas est, spectabat,
 quam illis Propheta comminatus fuerat.

13. Gehennæ timorem a Deo nobis inspirari diser-
 te ipse docet pluribus in locis (z), idque nemo ne-
 gare potest, qui & hanc ejus utilitatem considerave-
 rit, & fidem salutaremque Divini Judicii cogitationem
 eo contineri, ipsumque a Christo præceptum esse ani-
 mad-

madverterit; fidem enim, piam cogitationem, & quid-
quid a Deo præcipitur, a Deo dari, & inspirari,
certum est catholicæ contra Pelagianos doctrinæ prin-
cipium. Quare licet D. Thomas neget, gehennæ ti-
morem esse illud timoris donum, quod inter septem
Spiritus Sancti dona recensetur, eoquod annexam ha-
bere possit voluntatem peccandi, ipsum tamen a Spi-
ritu Sancto esse diserte pronuntiat, inquiens: (aa) ti- [aa] 2. 2.
mor servilis non est numerandus inter dona Spiritus qu. 19. art. 9.
Sancti, licet sit a Spiritu Sancto; quia, ut dicit Au-
gustinus, (bb) potest habere annexam voluntatem pec- [bb] De Nat.
candi. Ipse Apostolus, (cc) Spiritum servitutis in ti- & Grat. cap.
more, Dei donum esse apertè docet. Hoc donum sibi 57.
a Deo concedi rogabat Regius vates (dd), utpote [cc] Ad
quo etiam amor adjuvatur. Hinc passim a Patribus di- Rom. cap. 8.
citur, *Timorem, veteris Testamenti: amorem, novi gra- V. 15.*
tiam esse; quod frequentissime præ cæteris inculcat D. (dd) Ps. 118.
Augustinus; (ee) adeoque locis supramemoratis docet; V. 120.
timorem instar *Legis pedagogum esse* [ff] & ad ju- [ee] Lib. de
stititiam disponere; observatque magis ad gratiam ido- Sp. & Litt.
neos fuisse Judæos quam gentes; & Judæorum Eccle- per tot.
siam magis in tio floruisse quam Ecclesias gentium. [ff] Lib. 3.
Quod si inde aliquando, remota caritate iniquitas de Doctrin.
magis accenditur, id fit quodammodo (ut dicitur) per Christ. cap.
accidens, quo etiam pacto *Lex iram operari* dicitur, 6. 7.
& divinis beneficiis nocentiores fiunt, qui eis abu-
tuntur ad peccandum.

14 Quæ superius notata fuere de amore naturali,
& essentiali erga vitam, quietem, gaudium, paren-
tes, & quascumque res sensibus aut ingenio congruen-
tes, eadem quoque passim docentur a D. Augustino,
qui ait: (gg) *mentem amore, & cognitione sui carere*
non posse quamdiu mens est, & observat, ipsismet In- (gg) Lib. 14.
fantibus [hh] hunc ipsum sui amorem & cognitionem de Trin. cap.
inesse, quamvis non cogitent. Idem notat, (ii) timo- 14,
rem omnem ex aliquo amore oriri (ut supra indica- [hh] ibid.
vi) puta illius boni, cui contrarium malum timeinus. cap. 5.
Ex quo efficitur, timorem gehennæ (quem neque [ii] q. 33.
irrationalis cupiditas, nec Dei caritas parit) ad aliam ex qq. 83.

referri non posse originem, quam ad amorem quietis & incolumitatis naturaliter omnibus insitum, antecedente scilicet fide & cognitione supplicii. Id ipsum recte a D. Thoma animadversum est; cum eam sibi objecisset (ll) *omnis actus timoris ex aliquo amore procedit; sed actus timoris servilis non procedit ex amore caritatis; ergo procedit ex amore libidinoso, ergo est malus*. Huic argumento ita respondet Angelicus Doctor: ad secundum dicendum, quod actus timoris servilis quando bonus est, non est ex amore gratuito, neque ex amore libidinoso, sed ex amore naturali, quo quis vult consistentiam, & bene esse sui subjecti: & ideo horret omnem pœnam, sive quam experientia docet sicut in naturali timore: sive quam fides demonstrat, sicut in servili.

[ll] in 3.
sent. dist. 84.
qu. 2. art. 2.
ad q. 2.

[mm] Lib.
3. de Grat.
Chr. cap. 21.
p. 3. 231. col.
1. B.

(nn) Sess. 6.
can. 6.

(oo) ibid.
col. 2. A.

15. Jansenius ipse, licet parum consentaneè ad ejus commenta, quæ medios affectus inter caritatem & cupiditatem non agnoscunt, veritatem hanc profiteri videtur, cum declarat, quod [mm] *nemo sane mentis dixerit, bona naturalia non posse recte appeti; & dementis esse, naturalem illum appetitum improbare; & consequenter asserit, gehennæ metum, etiam prout a solo naturali amore oritur, bonum, rectum, & utilem esse; quod etiam probat auctoritate Tridentini, (nn) & pluribus iisque perspicuis S. Augustini sententiis: tum etiam ratione ex illo noto principio petita, talem esse timorem, ac reliquos affectus, qualis est amor unde oriuntur; atqui amor vitæ, quietis, sanitatis, incolumitatis, ex quo fluit timor gehennæ, bonus ac rectus est. igitur etiam timor gehennæ, secundum seipsum bonus est. Deinde subdit, quod si quis plus æquo timeat eorundem bonorum jacturam, eaque præferat superioribus bonis, non timor improbandus est, quia [oo] *hoc non timoris sed timentium vitium est*. Cujus Auctoris testimonium, pluris deberet fieri a Quesnello ejusque Affectis, licet eo testimonio impugnetur Dogma illud, quod Jansenius stabilire contendit, & cum Jansenio Quesnellus, nempe duo tantum amoris genera reperiri, quæ sint omnium aliorum*

rum affectuum & actionum principia, scilicet caritatem seu coelestem dilectionem, & pravam cupiditatem. Porro cum supracitato loco doceat, timorem gehennæ, etiam cum nullatenus a caritate nascitur, esse bonum, quia fluit ab appetitu naturali, qui bonus est; cogitur consequenter medios affectus admittere, qui neque sint coelestis caritas, neque prava cupiditas.

16. Quod opponi solet, videlicet, gehennæ timorem etiam malis inesse posse, & ipsos eo incitari ad odium Dei, a quo pæna illa decernitur; merus cavillus est, quo etiam probari posset, malos esse affectus naturaliter a Deo insitos erga vitam, quietem, filios, parentes: malam quoque esse bonam indolem, qua in virtutes propendimus, & a vitis contrariis abhorremus: malam denique esse ipsammet legem, & eam etiam quæ per se iusta ac spiritualis est, ejusque cognitionem ac cogitationem: imo etiam ipsammet fidem, quod his omnibus bonis acceptis, mali & iniqui esse haud desinamus, si pravæ cupiditates in animo regnent, quas solæ contrariæ virtutes expellunt. Sæpe etiam hominum pravitate accidit, ut lex ipsa iram operetur, adeo ut melius foret, veritatis notitiam non accepisse; qua pravitate item contingit quandoque homines optima indole, magno ingenio, forti animo ad majora scelera abuti.

17. Quis porro non videt, eam iniquitatem seu mundi dilectionem, quæ cum gehennæ timore consistare potest, non secus ac cum ipsa spiritualis legis cognitione, cogitatione, & fide, non magis ex gehennæ timore oriri quam ex bona indole, ex divinæ legis cognitione & approbatione, imo omnibus hisce bonis impugnari? Quis non videt, eadem iniquitate fieri, ut pravi homines veritatem ipsos arguentem oderint, qua justitiam pænas decernentem oderunt? Quis non videt, quoslibet homines, ipsosque dæmones, non ideo malos esse quod supplicia doloremque timeant, ac fugiant, a quibus etiam Sancti Homines ex instinctu ad quietem divinitus insito abhorrent; sed quod in eo superbix affectu maneat, cujus causa puniuntur; quemad-

madmodum lupus non efficitur lupus Pastorum, & canum metu, qui ovibus ipsis communis est, sed oves rapiendi, atque vorandi libidinae? Denique quis non videt, pravas istas cupiditates, quibus fit ut gehennæ metu, bona indole, veritatis cognitione accepta, aut mali esse non desinamus, aut peiores etiam evadamus, tam ab his distinctas esse, quam naturam ipsam ab ejus vitio, bona quibus abutimur ab ipso pravo usu seu abusu, denique quam opera Dei ab operibus diaboli?

18. Tertiæ generis timor & odium, adversus turpitudinem & injustitiam æternæ Legi de temporalis vitæ officiis repugnantem, quatenus ab ejus æternæ legis & honestatis dilectione oritur, ita illo melior est, quo corporis dumtaxat pœnas timemus, sicut amor illius honestatis & rectitudinis multo præstantior est naturali quietis & temporalis vitæ dilectione. Postremo damnationis æternæ timor & horror, quatenus eadem damnatio in æterna cœlestis & spiritualis felicitatis jactura posita est, non modo tribus aliis timoris, & horroris speciebus melior & præstantior est, sed etiam spiritualis est & cœlestis, cum ex cœlesti & spirituali dilectione oriatur, eamque contineat; nemo enim eo bono carere timet, quod non diligit, prout supra notatum fuit (pp). Quod autem de variis timoris & odii generibus dictum est, id etiam statuendum esse constat de cæteris affectibus, qui ex cujuslibet boni dilectione nascuntur, illudque continent, nempe spe, desiderio, proposito ea bona consequendi, quæ amamus, & contraria illis mala fugiendi.

19. Id præterea his omnibus pœnarum odiis & timoribus, aliisque affectibus commune est, quod nequam inter se contrarii sint; imo priores ad sequentes & perfectiores animum præparent, easque cupiditates coerceant, quæ omnibus illis æque adversantur, præcipue cœlesti, & spirituali; sicque efficiant, ut & ille affectus facilius in animum inducatur, qui ad pravæ cupiditatum eidem obsistentium impetus compescendos, magis idoneus sit, ipsorumque facilius victor exi-

existat. Sic naturales affectus erga quietem, patriam, affines. Conferunt ad eas virtutes, quibus temporalis vitæ actiones ordinantur: Utrique ad spirituales & coelestem coelestis felicitatis dilectionem: illas enim pravas voluptatis, divitiarum, gloriæ, dominationis cupiditates coercent, quæ tam illis naturalibus affectibus, humanisque virtutibus repugnant, quam spiritualibus fidei, spei, humilitatis, caritatis, seu divinæ dilectionis virtutibus. Ea de causa S. Augustinus, ut supra innui, observat, (99), judæos, quorum pravæ cupiditates bonorum temporalium compressæ erant, si alia graviora superbiæ, avaritiæ, & superstitionis peccata vitassent, magis ad virtutem & pietatem christianam idoneos fuisse: eademque de causa majorem in prima Hierosolymorum Ecclesia pietatem, sanctitatemque vulgo extitisse, quam in aliis, quæ ex gentibus conversis constabant. Quod si fides, quæ divinæ revelationi æterna supplicia, aliasque etiam temporales pœnas ob peccata denuntianti adhibetur non involuntaria, nec coacta sit, (qualis est in dæmonibus & aliis, quos ipsa experientia divinis minis fidem adhibere cogit) sed libera, voluntaria, pia, & spiritualis, horum suppliciorum timor, cæterique affectus erga bona vel mala temporalia aut naturalia, quæ illa peccatis amitti aut incurri docet, non jam mere naturalis & humanus est, sed aliquatenus spiritualis, & coelestis, cum simul ex fide spirituali, & ex naturalibus fideique congruentibus erga vera bona & mala affectibus oriatur.

[99] Lib. 3.
de Doct. Cbr.
cap. 6:

20. Ex iis, quæ hucusque dicta sunt evincitur falsitas hujus Quesnellianæ Thesıs. Si enim timor supplicii consistentis in jactura coelestis justitiæ & felicitatis [nam etiam de ejusmodi supplicio, generalis illa propositio intelligi potest, imo & debet ad mentem Quesnelli; siquidem æque timor ejusmodi jacturæ, ac timor gehennæ, & temporalium pœnarum non provenit ex caritate dominante, sed ex adhuc regnante cupiditate, adcoque est malus] si, inquam ejusmodi supplicii timor animat pœnitentiam, tantum abest quod talis

talis pœnitentia quo magis est violenta ad desperationem ducat, quod potius est vera & christiana pœnitentia, quæ ad justificationis gratiam per Baptismi & reconciliationis sacramenta obtinendam disponit ex Doctrina Sacri Concilii Tridentini. (rr)

- (rr) Sess. 21. Et profecto hujusmodi timor, absque inchoata
 6. cap. 6. Dei dilectione concipi nequit, nemo enim timet ja-
 & Sess. 14. cturam cœlestis justitiæ & felicitatis, quæ in clara
 cap. 4. Dei cognitione & amore posita est, nisi ipsummet
 justitiæ fontem, & cœlestis felicitatis objectum plus
 diligere incipiat, quam ea quæ ejusmodi jacturæ sunt
 causa. Quinimo, etiam loquendo de solo gehennæ,
 & temporalium pœnarum metu, qui ex caritate do-
 minante non procedit, falsum est ad desperationem in-
 ducere, cum potius a peccatis, per quæ supplicia illa
 incurruntur (inter quæ peccata est ipsa desperatio)
 retrahat, pravas compescendo cupiditates. Imo si An-
 gelico Doctore fides sit habenda, potius ex despera-
 tione oritur timor, quam ex timore procedat despera-
 tio, ut ipse philosophatur, concludens: (ss) Si ordi-
 1. 2. nem omnium passionum secundum viam generationis sci-
 4. 25. art. re velimus, primo occurrant amor & odium: secundo
 3. in corp. desiderium, & fuga: tertio spes & desperatio: quarto
 timor & audacia. Antea autem dixerat: Audacia
 consequitur spem victoriæ, & timor consequitur despe-
 rationem vincendi. Verum quidquid sit de hoc, sal-
 tem fixum ratumque esse debet, supplicii timorem,
 quamvis ex caritatis fonte non profluat, non inde
 consequens esse, ut ex pravæ cupiditatis lacuna deri-
 vetur; aliam quippe originem habere potest, scilicet,
 naturalem amorem a Deo nobis inditum; & acce-
 dente fide supernaturalem esse ipsum timorem, atque
 esse Dei donum, quo utiliter anima a pravitate re-
 trahi potest, & sæpe retrahitur.

PROPOSITIO LXI.

Timor nonnisi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitiæ non ducitur.

PROPOSITIO LXII.

Qui a malo non abstinet nisi timore pænæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo.

PRava voluntate, & criminalibus desideriis, æque ac opere ipso homines in sempiternum exitium detrudi, nemo Christianus ignorat. Quare si metus æterni supplicii vim habet cohibendi opus peccati, cohibere quoque debet ipsum cor, idest, voluntatem & desiderium, quo perinde æterna damnatio incurritur. Quis enim ablegata peccaminosi operis delectatione, imo in æternum desperata ne in gehenna sine fine ardeat, retineat (si est mentis compos) sterilem subinde & infrugiferam voluntatem, seu desiderium operis, cum certo ejusdemmet supplicii discrimine? Ludicatoriè a Christo & ab Apostolis præciperetur gehennæ timor, si nulla ejus foret utilitas & dumtaxat ad cohibendam manum inferviret: & nugatoriè a Patribus appellaretur *Legis pædagogus* & *custos*, peccare prohibens, caritati locum parans, & bonorum operum consuetudine dulcedinem justitiæ invehens. (a) *Timor iste* (a) *ajebat Augustinus*) *quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te, & sic volentem peccare animo interiori, non sinit; quatenus scilicet concupiscentiæ motus in peccatum proficientes sistit; & animum continet, ne in consensum erumpat; adeoque non cohibet*

(a) *Serm.*
161. n. 8.,
aliàs Serm.
18. de Verb.
Ap.

(b) Serm.
214. de temp.

(c) Serm.
23. de Verb.
Apost.

solam manum, si non sinit peccare animo interiore volentem; (b) quare alibi ait: Cum timetur pœna, quam Deus minatur, discitur amari prœmium quod pollicetur: ac sic per timorem pœnæ bona vita retinetur; per bonam vitam bona conscientia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla pœna timeatur. Dixerat quidem alibi. (c) Qui adhuc ideo bene agit quia & pœnam timeo, Deus non amat; nondum est inter filios. Subiicit tamen immediate: Utinam tamen vel pœnam timeat timor est servus caritatis. Ne possideat diabolus cor tuum, præcedat servus in corde tuo, & servet dominæ venturæ locum. Fac, fac vel timore pœnæ, si nondum potes amore justitiæ. Veniet Domina, & servus ascedet, quia consummata caritas foras mittit timorem. Si verum est (ut ait indiscriminatim Quesnellus) ex eo quod quis a malo abstinere timore pœnæ, jam esse reum coram Deo, & illud committere in corde, quomodo verum erit bonam vitam per timorem retineri? Quomodo suadendum erit peccatori, & optandum ut pœnam timeat? Quomodo non magis verum erit parari locum Diabolo?

2. Hæ animadversiones utilitatem timoris evidenter demonstrant quo ad veram & christianam pœnitentiam inducendam, quando aliis affectibus, puta odii erga turpitudinem peccati, & erga injustitiam & damnationem (consistentem in jactura cœlestis justitiæ & felicitatis) conjunctus est; id enim unice captiosis hinc propositionibus negari intenditur a Quesnello; qui licet hunc timorem videatur improbare dumtaxat, quando solus supplicii timor [ut ait in præcedenti prop. 60.] manum cohibet, & a malo retrahit; tamen de quocumque timore indefinitè sumpto opinatur, malum in se esse, & reum coram Deo facere, quoties a caritate justificante non oritur; quare juxta Quesnelli mentem, ille ipse timor, quo utiliter concussæ fuere Ninivitæ: & quo Pœnitens adjutus viam sibi (ex Tridentini Doctrina) (d) ad justitiam parat, ac Spiritus Sancti donum est, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, malus, & peccaminosus statuitur, quia

(d) Sess. 14.
cap. 4.

quia ex caritate dominante seu justificante non procedit, quam solum (putat ipse) Deus audit, quæ sola Deum honorat, quam solam coronat & remunerat, quia sola ipsi loquitur, &c.

3. Cæterum si sincere de solo supplicii vel gehennæ metu loqueretur, quo aliquis abstinere ab opere peccaminoso, quia unicè timet ardere, profectò de ejusmodi peccatore verè dici posset, quod in hac peristasi, vigore illius timoris nondum liber, nec alienus sit a voluntate peccandi; (e) in ipsa enim voluntate (ait Augustinus) reus est, quæ mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut libere faciat, quod occultè desiderat. Id dixit Apostolus de illo solum, [f] qui timore supplicii quod lex minatur, non amore justitiæ se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus a voluntate peccandi. Porro quis dubitet, posse in eodem reperiri timorem supplicii, & voluntatem peccandi? Sed tunc, dum adest ejusmodi prava voluntas, inaniter putat victorem se esse peccati, qui dumtaxat pænæ timore non peccat, (g) quia licet abstineat foris ab opere perpetrando, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur si subtrahas quod timetur? Num quantum in ipso est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem, atque punientem; & utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit quod eam se posset auferret? Qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Tantum porro quisquam peccatum odit, quantum justitiam diligit; quod non poterit lege terrente per literam, sed spiritu sanante per gratiam; ubi patet alterius affectus (nempe odii erga peccatum) societas, præter metum gehennæ seu ardendi.

4. In eandem rem pariter ait: Timor iste, quo non amatur justitia, sed timetur pæna, servilis est, quia carnalis est. Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas. Cum vero pæna creditur secutura, latenter vivit; vivit ta-

[e] Lib. de Nat. & Gr. cap. 57.

(f) ibid.

(g) Ep. 145. ad Anastas. olim Ep. 144.

men; mallet enim licere, & dolet non licere quod lex vetat. Timore autem casto, ipsa, quæ hunc timorem foras mittit, peccare timet caritas, etiam si sequatur impunitas. Concludit porrò: Da mihi castum timorem, ad quem petendum me tamquam pædagogus timor legis ille (idest servilis) perduxit. Unde elicitur, ejus quidem timoris utilitas, sed non sufficientia, ut perperam contra Tridentini mentem ab aliquibus prætenditur. Tandem, ne in immensum progrediar, claudam trita illa sententia: (b) Ex corde, nullo modo fieri potest, quod formidine fit pænæ, non dilectione justitiæ; nam quantum attinet ad facta, quæ forinsecus aguntur, & qui timent pœnam, & qui amant justitiam, non ferantur; & ideo pares sunt manu, dispares corde: pares opere, dispares voluntate. Quod aliis verbis sic exposuit: (i) Qui timendo non facit male, mallet facere si liceret. Itaque etsi facultas non datur, voluntas tenetur. Non facio, inquit. Quare? quia timeo. Nondum amas justitiam; adhuc servus es. Esto filius. Sed ex bono servo fit bonus filius. Interim timendo noli facere; disces & amare, & non facere.

(b) Exposit.
Ps. 77.

(i) Enarr.
in P. 32.

5. Et protectò timor naturalis, ac naturæ animalis essentialis, est timor dumtaxat illius mali, quod situm est in combustione, aliisque cruciatibus vel æternis, vel temporalibus, absque ullo timore & odio iniquitatis, per quam ejusmodi pœna incurritur; quandoquidem quietis, incolumitatis, & gaudii amor, ex quo nascitur ille timor, nullatenus respicit justitiam; ex cuius dilectione, iniquitatis odium procedit. Itaque sicut dilectio illius quietis, incolumitatis & gaudii neque a bonis, neque a malis abesse potest; ita nec timor contrarii mali, ejusque odium, aut vitandi [si qua ratione vitari valeat] propositum. Hinc dæmones ipsi a torquendis hominibus, aliisque perpetrandis malis revocantur ejus supplicii metu, quo per Ecclesiæ & Sanctorum virorum adjurationes, five exorcismos & orationes torquentur.

6. Habet tamen aliquid boni, & rationabilis iste timor; quia ratio ipsa docet, insito potius naturali de-

desiderio obsequendum esse, quam pravis cupiditatibus, & summam viceversa perversitatem ac dementiam esse, summis cruciatibus se subdere, ut libido expleatur. Quocirca hoc etiam timore, & voluntate ipsi obsequendi, cum libera est, aliqua iustitia continetur. Utilis insuper est, quia licet huiusmodi timore non implantetur animis caritas, aut interna iustitia, comprimuntur tamen aliquatenus cupiditates illæ, quæ caritatem & iustitiam, vel jam existentes oppugnabant, vel inferi vetabant; huiusmodi enim affectibus compressis & conticescentibus, facilius animus inspiratæ coelitus caritati & iustitiæ consentit; eaque ratione D. Augustinus sentiebat, pænarum temporalium terrore & experientia, (l) Donatistas salubriter ad Ecclesiæ Catholicæ unitatem compelli; non quod timor ipse infucatam fidem, aut germanam caritatem inferere posset; sed quod eo comprimeretur animositas & pervicacia, quibus ante occupabantur; iisque affectibus compressis, jam fides & caritas ultro illaberentur volentibus, & consentientibus.

[l] Ep. 93.
ad Vincent.
aliàs Ep. 48.

7. Quamvis tamen non paucae sint utilitates, quæ ex ignis æterni, & iudiciorum Dei consideratione provenire possunt, quando eorum metus amor iustitiæ, fidei supernaturali, aliisque bonis affectibus conjunctus est; tamen, dum solus est, huiusmodi timor, bonus quidem in se est, (cum ex naturali affectu, non autem ex prava, ut Quesnellus putat, cupiditate oriatur) sed ad veram & christianam poenitentiam (si alii defint affectus) non sufficit; quia ex se, ab externo quidem peccati opere revocat, coercendo intra cogitationis claustra malam cupiditatem, sed per se affectionem animi a peccato non avertit; quapropter de talibus meritò ait Augustinus: [m] Qui timore pænæ non concupiscit, puto quia non concupiscit. Terrore ingenti armorum atque telorum, & circumdantis forsitan multitudinis, vel obviam euntis, & leo revocatur a preda; & tamen leo venit, leo redit; prædam non rapuit, non malitiam deposuit. . . . Quid magnum est pænam timere? Quis latro, quis sceleratus, quis

[m] Serm. 169. aliàs 15. de Verb. ap. cap. 6.

quis nefarius eam non timet? Sed hoc interest inter
timorem tuum, timoremque latronis, quod latro timet
leges hominum, & ideo facit latrocinium, quia sperat
se fallere leges hominum: tu autem leges ejus times,
ejus pœnam times, quem fallere non potes; nam si fal-
lere posses, quid non fecisses? ergo & concupiscentiam
tuam malam non amor tollit, sed timor premit. Ad
ovile venit lupo; latratu canum, & clamore pastorum
ab ovili reversus est lupo. In ovem vertatur; facit
enim & hoc Dominus; sed ipsa est justitia ejus, non
tua; nam quandiu habes tuam, potes timere pœnam,
non amare justitiam.

[7] Serm. 8. Idem repetit alibi, inquit: (n) Quid est ma-
gnum timere malum? magnum est non facere malum:
de Verb. Ap. magnum est amare bonum. Nam & latro timet malum;
& ubi non potest, non facit, & tamen latro est; Deus
enim cor interrogat, non manum. Lupo venit ad ovi-
le ovium. Quærit invadere: Quærit jugulare: quærit
devorare. Vigilant Pastores, latrant canes. Nihil po-
test, non aufert, non occidit; sed tamen lupo venit,
lupo redit. Nunquid quia ovem non tulit, ideo lupo
venit, & ovis redit? lupo venit fremens, lupo redit
tremens, lupo est tamen & fremens, & tremens. Ex
quo colligere est, peccatoris voluntatem solo gehen-
næ metu non immutari; sicut neque rapax lupi indo-
les, canum, aut pastorum metu immutatur. Et sicut
lupo latratu canum territus, licet intactas linquat
oves, non ideo fit ovis, sed lupo remanet; haud
secus peccator, quamvis ardendi metu concussus a
pravo opere se contineat, pravam tamen peccati af-
fectum, nonnisi inducto justitiæ amore deponit; re-
pugnat enim, eam iniquitatem odio haberi, qua res
quælibet plus Deo diliguntur, nisi inducta dilectione
ejus legis, quæ Deum cæteris rebus magis amari præ-
cipit.

(o) Ep. 145.

ad Anastas.

aliàs Ep. 144.

[p] Greg.

Lib. 3. Past.

Cur. adm. 14.

9. Id ipso rationis, communisque sensus lumine
notum, imo experientia ipsa exploratum est. Fieri
enim non potest, ut D. Augustinus (o) D. Grego-
rius (p), alique Patres communiter animadvertunt,
quin

quin quisque oderit, extinctumque velit id omne, per quod ab eis, quas diligit rebus consequendis arceatur, seu vi, seu metu supplicii, nisi illud ob alias causas magis diligat, quam hæc ipsa bona, a quibus per illud excluditur. Quis enim latro, aut adulter, furta, adulteria, aut alia crimina, quæ humanis legibus prohibeantur, patrare inhians, non veller omnes earum legum vindices, ipsasque met leges extinctas esse, ut eis sublati scelera impune perpetrare valeret, nisi aliunde vel eos legum vindices, vel ipsas leges, vel Rempublicam magis amet, quam ea ipsa, quæ contra leges cupiunt? Quisquis igitur nullo Dei, divinæque legis amore teneatur; vel etiam non majore, quam earum rerum, a quarum fruitione Deus æterni supplicii comminatione removet; fieri non potest quin Deum, ejusque legem oderit, acerbissimis poenis cupiditates illas damnantem; eumque extinctum esse cupiat, nisi eundem magis quam res vetitas diligat; isque affectus, seu hæc animi dispositio majore cujuslibet boni dilectione continetur. Potest quidem ejusmodi affectus cogitatio, sensusque non adesse, si ejus comparationis cogitatio absit; sed sive adsit, sive absit cogitatio illa, affectus ipse seu animi dispositio nequit non adesse; ac tum apparere, & se prodere, cum animus ad eam attenderit.

10. Ne tamen hujus quantumlibet utilis & necessarij dogmatis illustrandi causa extra accuratos veritatis limites divager, aut aliis id agendi locus relinquatur, neutiquam dissimulandum est, amorem illum quietis, vitæ, rerumque creatarum, qui mere naturalis est, & minimè vitiosus, efficere posse ut peccator, qui Deum nullatenus propter se diligat, eum tamen noller extinguere, ut justas scelerum pœnas non luat, eo quia ipso extincto, his bonis careret, quæ naturaliter amat. Sed si de horum bonorum possessione illo extincto securus esset, non posset nefanda illa & impia cupiditas abesse ab homine illicitis amoribus ætuate, omnique Dei, a quo pravæ illæ cupiditates pleantur, amore vacuo.

II. Tantum nefas avertit proculdubio amor ille justitiæ, æternæque legis seu honestatis, quo præsentis & mere naturalis vitæ officia præscribuntur, tum circa Deum, quam circa res alias creatas, & in quo Dei amor mere naturalis constitui potest; quoniam, ut observat D. Augustinus, ea lex & justitia ipsi Deo inest, & ab eo nullatenus distinguitur. Licet enim ejusmodi amor pravas illas cupiditates non prorsus expungeret, efficeret tamen ut Deus, illiusque lex æterna rebus male concupitis præferretur. Quapropter plurimos reperire est, qui ne quid adversus æternam illam honestatis legem capitale prudentes faciant, non modò pravis cupiditatibus obsistunt, sed & ipsiusmet vitæ jacturam, magnaque supplicia subeunt; cujus rei exempla apud Gentiles ipsos minime defunt; quamquam infrequentia sint, sublata gloriæ cupiditate.

12. Verum hujus generis amor, quantumvis maximus, non efficiet, ne qui illis interim cupiditatibus tenentur, quas lex Christi æternis poenis damnat, eam (si penes se sit) extinctam esse vellent, ut illis cupiditatibus impunè obsequi liceat, nisi ejus legis, illiusque, quam pollicetur felicitatis amor adsit; nam, *[q] Ep. 245. quantum in ipso est (ait Augustinus) (q) mallet non ad Anastas. esse justitiam peccata prohibentem atque punientem; & aliàs Ep. 144. utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit quod eam si posset auferret?* Quocirca plerique Philosophi, qui illa quidem æternæ legis & honestatis dilectione imbuti erant, sed cœlestis beatitudinis amore non æstuabant, christianæ legis placita tum de cœlestis regni inquirendi necessitate, tum de poenis in eos, qui alia bona cœlesti regno præferrent improbabant penitus, ac impugnabant.

13. Prolixius fortasse quam par esset, me in hoc proposito expatiatum esse alicui videbitur. Verum cum non defint, qui ejusmodi propositionum prætextu, illarum damnationem ultra veritatis limites extendant, libuit exactè indicare, quantum se extendat vis timoris, & quæ ejus sit utilitas ad veram & christianam poenitentiam, Utrasque has propositiones damna-
tas

tas fuisse coniicio, potius relativè ad Quesnelli mentem, quàm ad verborum sonum; consimiles enim propositiones observari possunt, non solum in supraproductis Augustini textibus, aliisque innumeris, quæ apud ipsum occurrunt, sed etiam apud alios Patres; quibus succinit Angelicus Doctor, inquit: (r) *qui ex timore pænæ ab aliquo peccato abstinet, non simpliciter ejus voluntas a peccato recedit, sicut recedit voluntas ejus, qui amore justitiæ abstinet a peccato.* Liquet enim, quod juxta Quesnelli principia, timor pænæ improbatur tamquam vitiosus, utpote ex infecta cupiditatis, non verò dominantis caritatis radice promanans; adeoque peccatum in corde committi asserit, dum solo pænæ metu vitatur, non verò amore justitiæ, cujus amoris nomine intelligit victricem delectationem boni, ex cujus fonte profluit obedientia legis juxta prop. 47.

14. Itaque ex fundamentis supra præjactis, quibus observatum fuit (s), quatuor pænarum seu suppliciorum genera reperiri, quæ ob peccata incurruntur, quisque colligere potest, quam falsò indefinitè & generaliter statuatur a Quesnello, a timore manum, dumtaxat cohiberi, & reum constitui coram Deo, qui solo timore pænæ a peccato abstineat, id namque dici nequit de timore pænarum tertii & quarti generis; unde non de quolibet timore loqui debuerat. Profectò supplicium & pœna est, in æternum projici a facie Dei. Porro qui hujus pænæ timore correptus a malo abstinet, nedum manum cohibet, sed & cor a pravo affectu avocat: & non modo non fit reus ante Deum, nec peccatum committit in corde, sed eam piam dispositionem ad pœnitentiam atque justitiam, quæ a Tridentino laudatur possidet; (t) licet æqualem dispositionem non afferat solus ardendi metus, si aliis destituatur affectibus.

(r) t. 2. q.

107. art. 1.

ad 2.

[s] ad Prope
60. §. 5.

[t] Sess. 14.
cap. 4.

PROPOSITIO LXIII.

Baptizatus adhuc est sub lege sicut judæus si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

PROPOSITIO LXIV.

Sub maledicto legis numquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

- I.** **S**UB Lege, seu [quod idem valet] in veteri fœdere, putat Quesnellus, Deum exegisse fugam peccati, & implementum legis a peccatore (a), illum relinquendo in sua impotentia; adeoque cum hic dicat, quod baptizatus adhuc est sub lege, non secus ac judæus, si legem adimpleat ex solo timore, videtur innuere, quod baptizatus dum ex solo timore legem implet, & periturus in impotentia ad implendam legem, & evitandum peccatum. Et revera, cohærenter ad sua principia, hanc impotentiam tam in judæo quam in baptizato admittere debet, atenta tyrannide cupiditatis regnantis in voluntate, eamque indeclinabiliter ad legis transgressionem sive peccatum determinantis, quoties non est victrix gratia novi Testamenti, seu caritas, vel indeliberata Cœli delectatio; alternante enim, vel cupiditatis, vel caritatis imperio, omnes actiones quæ fiunt, malitiam aut bonitatem contrahunt. Ex qua doctrina consequens est, timorem ipsum gehennæ, non modò non esse utilem, imo esse peccatum, & peccatores peiores facere; quod damnatum fuit a Tridentino adversus Protestantés (b); inde enim, omnia quæ ex timore fiunt ante justificationem, (puta, invocatio divini auxilii, fuga

(a) Prop. 6.

7.

[b] S. ff. 6.
Can. 8.

fuga occasionum peccandi, propositum emendationis, ac cætera hujusmodi) essent totidem peccata; siquidem baptizatus ille pœnitens, qui timore concussus hæc præstat, reperitur sub maledicto legis, sub quo nunquam fit bonum; absente enim victrice boni delectatione, seu gratia novi testamenti justificante, peccatur, sive faciendo malum, sive illud evitando. Quare cum id damnatum fuerit a Tridentino (c), eidem damnationi subiiciendæ quoque erant hæc propositiones.

(c) *ibid. can.*

2. Tripliciter a veteri differt novum fœdus. In illo, Lex scripta extra homines in tabulis lapideis, ostendebat quidem, sed non sanabat hominis infirmitatem. In novo autem, Lex est interna & viva, quæ scribitur in cordibus nostris, diffusa per Spiritum Sanctum caritate, qua mens nostra sanatur & renovatur, atque ex injustis justī efficimur, ut exponit Apostolus; [d]; unde D. Augustinus ait [e]: *Quod lex minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat ac per hoc, lege operum dicit Deus, fac quod jubeo: Lex fidei dicitur Deo, da quod jubes. Ideo enim jubet lex, ut admoneat quid faciat fides; idest, ut cui jubetur, si nondum potest, sciat quid petat: si autem continuo potest, & obedienter facit, debet etiam scire, quo donante possit.*

7.

(d) *ad Hebr. cap. 8. v. 8. 9. 10.*

[e] *De Sp. & Litt. cap. 13.*

3. Secunda differentia in eo consistit, quod in veteri fœdere homo coercebatur a peccato timore temporalium pœnarum; sed in novo, Evangelium excitat ad faciendum bonum & observandam legem amore justitiæ, non enim accipimus spiritum iterum in timore, ut ait Apostolus (f). Quare D. Augustinus protulit [g]: *Hæc est brevissima, & apertissima differentia duorum testamentorum, timor, & amor. Illud ad veterem, hoc ad novum hominem pertinet; utrumque tamen unius Dei misericordissima dispensatione prolatum, atque conjunctum. Cui inhærens de more Angelicus testatur pariter, quod [h] lex vetus dicebatur lex timoris, & lex nova dicitur lex amoris.*

[f] *ad Rom. cap. 8. v. 15.*

(g) *Cont. Adimant. cap. 17.*

(h) *1. 2. qu. 107. art. 1. ad 2.*

4. Postremum discrimen est, quod in veteri fœdere remuneratio terrena, & temporalium dumtaxat

honorum aperte promittebatur carnali populo, carnalia
 (i) Cont. ac temporalia ista amanti (i): In novo autem spiritualis
 Adimant. cap. 8. & coelestis remuneratio pollicetur, nempe regnum Cœ-
 (l) ad Hebr. [l] introductio melioris spei, per quam proximamus
 cap. 5. v. 19. ad Deum; quas omnes differentias fuse exponit ibi Apo-
 [m] ibid. stolus ex Hieremiæ vaticinio (m), & D. Augustinus di-
 cap. 8. lucidat toto Libro de Spiritu & Litera, ac alibi passim.

5. Præter has differentias, quæ inter vetus & no-
 vum Testamentum assignantur, notari debet, quod
 aliud est homo in veteri testamento, aliud homo de ve-
 [n] Exposit. teri Testamento, ut loquitur Augustinus [n]; qui ob-
 Ep. ad Galat. servat, quod David fuit quidem homo in veteri Te-
 stamento, sed non de veteri Testamento dum Sauli,
 quem impune occidere poterat pepercit, diligens pro-
 ximum sicut seipsum. Hinc est quod in veteri Testa-
 mento reperiiebantur iusti, qui legis præcepta obser-
 vabant non timore pœnæ, sed amore iustitiæ; non
 propter temporalem dumtaxat mercedem, sed princi-
 paliter propter æternam remunerationem in tempora-
 lium promissione adumbratam. Id tamen in ipsis lex
 ipsa non præstabat, sed caritas in eis quoque diffusa
 per Spiritum Sanctum; adeoque veteris quidem Testa-
 menti dispensatores, ministri, & gestatores dicebantur,
 sed novi demonstrabantur hæredes, nondum nomine
 (ut ait Augustinus) (o) sed reipsa christiani antes
 [o] Lib. 3. fuerunt. Id ipsum exponit Angelicus Doctor inquiring:
 ad Bonif. (p) Fuerunt aliqui in statu veteris Testamenti; ha-
 cap. 4. bentes caritatem & gratiam Spiritus Sancti, qui prin-
 (p) 1. 2. qu. cipaliter expectabant promissiones spirituales & æternas;
 107. art. 1. & secundum hoc pertinebant ad legem novam. Simili-
 ad 2. ter etiam in novo testamento sunt aliqui carnales, non-
 dum pertingentes ad perfectionem novæ legis; quos oportuit
 etiam in novo Testamento induci ad virtutis opera
 per timorem pœnarum, & per aliqua temporalia pro-
 missa. At nec Augustinus, nec D. Thomas dixerunt
 umquam, quod isti peccent, sive faciendo malum, sive
 illud vitando, prout ait Quesnellus coherentem ad
 erronem illud commentum, quod omnia opera, quæ
 fiunt

fiunt ab illo qui justificante gratia caret, sint peccata, eoquod procedant ex fonte dominantis cupiditatis, quæ omnia opera inficit.

6. Multiplex itaque in hujusmodi propositionibus involvi potest error, ob quem damnatæ fuerint. Primo siquidem sentire videtur, judæos omnes, relictos fuisse in physica (ut ajunt) impotentia observandi Legem Dei; siquidem nullam ipsis internam gratiam concessam fuisse supponit, (*q*) cum illam dari [*q*] *Ex prop.* non putet, nisi per fidem justificantem, scilicet, ex 26. 27. 29. caritate dominante operantem. Porro id falsissimè sup- 48. ponitur; quamvis enim lex, ex se ipsa, tunc ostenderet tantummodo extrinsecus veritatem, sed non impertiret caritatem, quæ vires voluntati subministraret ad mandata divina salubriter observanda; ultra legem tamen, [*r*] *aderat etiam ante adventum Christi aliud* (*r*) 1. 2. *qu* *auxilium a Deo simul cum lege* (ut ait Angelicus) *per* 98. *art. 2.* *quod salvari poterant, scilicet fides mediatoris, per* *ad 4.* *quam justificati sunt antiqui Patres, sicut etiam nos justificamur.*

7. Alter error qui sub his propositionibus latere potest, in eo consistit, quod gehennæ timor juxta Quesnelli principia foret prorsus inutilis, atque adeo frustra a Christo inculcatus (*s*). Cum enim Quesnellus duo dumtaxat agnoscat actionum omnium principia (*t*), [cupiditatem videlicet & caritatem] quæ malum vel bonum sensuum usum faciunt; profecto si sola caritas dominans, seu victrix delectatio totius boni effectrix est, æqua timoris utilitas. Quomodo verum erit quod timor quasi locum præparat caritati, si æquè post inductum timorem, necessarium erit adjutorium, quod exsemet totum efficiat, caritate scilicet invincibiliter voluntatem flectente, perinde ac si nullus timor voluntatem præparasset? Quid opus est animum initiari poenarum, & gehennæ timore cupiditates comprimere, si tantæ tamque infallibilis efficaciae gratia necessaria statuatur, ut se sola reluctantis, & quantumvis obduratæ voluntatis pertinaciam invincibiliter domet?

(*s*) *Matth.*
cap. 10. v.
28.

(*t*) *ex. prop.*
46.

8. Imo non modò inutilis, verum etiam perniciosus foret poenarum & gehennæ timor. Cum enim non proveniat a caritate dominante, quæ foras mittit timorem, juxta Quesnellum procedet a prava cupiditate actiones omnes corrumpente; quapropter, non modò viam ad justitiam non pararet, nec donum Dei esset, sed hominem magis peccatorem redderet, [u] Sess. 14. contra doctrinam Tridentini (u). Verendum est præ-
 Can. 5. terea, ne ejusmodi peccatorem Quesnellus fide prorsus destitutum opinetur, æque ac carnalem judæum, cui illum comparat, licet baptizatum, ac sub lege constituit; & fortasse eum spoliât quoque indelebili caractere. Tandem notabile ex hujusmodi propositionibus sequitur incommodum, quod scilicet exosus christianis reddatur affectus ille, quem Apostolis ipsis toties insinuavit Redemptor; & qui peccatoribus in improbitatis cœno defixis, imo & ipsismet justis urgente tentatione perutilis a Patribus prædicatur; dum cruciatuum timore abstinentes a divinæ legis infractione, ex inimicis, si non filii, saltem fideles servi evadunt; & pravas illas animi affectiones, (quas solus initialis justitiæ amor non perfregisset) compescendo, via sternitur caritati.
9. Difficile quoque foret ipsi Quesnello commodum sensum aptare propositioni illi: *sub maledicto legis, numquam fit bonum*. Sub maledicto legis dicuntur esse, qui legem transgrediuntur; unde superflue additur, quod transgrediendo legem numquam fiat bonum; malum namque est legem transgredi, unde perinde est ac si dicatur: *faciendo malum, numquam fit bonum*: quod non puto voluisse Quesnellum significare. Apostolus cum ait: *Quicumque ex operibus legis sunt* [x] Aug. *sub maledicto sunt* [x], significare voluit, quod sub
 Exposit. in timore sunt; eo quod scilicet, puniebantur corpora-
 Ep. ad Gal. liter, qui non permanserunt in omnibus quæ scripta sunt
 cap. 3. in Libro Legis, ut facerent ea; & insuper dicit esse
 sub maledicto, quia in ipsa corporum pœna [inquit
 (y) Duteron. Augustinus] etiam maledicti ignominiam formidabant;
 cap. 27. V. scriptam enim erat in Lege: (y) *Maledictus qui non*
 26. *per-*

permanet in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit. Itaque idem est esse sub maledicto, ac esse sub lege comminante poenas transgressoribus; qui enim vivebant sub lege, timebant ne, si opera a lege præscripta non fecissent, (z) lapidationem vel crucem vel [z] Aug. ibid. aliquid hujusmodi paterentur. Itaque, si sub maledicto n. 21. legis numquam fit bonum, sequitur omnes judæos ante Christi adventum fuisse prævaricatores; unde tot justi veteris legis, qui in sacris literis commemorantur, [ut David, Samuel, Elias, Prophetæ, &c.] numquam aliquid boni fecerunt, & necessario peccaverunt quotquot sub lege poenas comminante peccaverunt; cum tamen Augustinus licet de illis judæis, qui solo timore legem observabant, dicat, quod in illa observatione servitus sola erat, non tamen dicit illos peccasse, imo dicit, quod illi populo talis servitus utilis erat, ut sub timore custodiretur: (aa) Moyfi (aa) ibid. autem Prophetisque, a quibus illa legis opera & observata sunt, & intelligebantur, non modò nihil obfuerunt, sed etiam profuerunt; nihil enim tam piè terret animam quam sacramentum non intellectum: intellectum autem gaudium pium parit.

10. Falso itaque pronuntiatur, numquam sub maledicto legis fieri bonum, bona enim est legis observatio, etiamsi fiat ex solo timore; quia licet possit aliquando remanere in illis, qui observant legem solo timore poenæ, voluntas transgrediendi legem si fieri posset impune, hoc tamen non est vitium ipsius timoris, sed timentis. Hinc utilitatem timoris inculcarunt semper Sancti Patres; quod non præstitissent, si vitiosum credidissent: *Exhorresce quod minatur Omnipotens* [sic ovibus suis suadebat Augustinus] *Ama quod pollicetur Omnipotens*. Cum enim antea dixisset, promissam a Deo vitam æternam, & comminatum ignem æternum, suadet ut saltem hunc timeant, si illam nondum amant; quia agnoscebat timoris utilitatem, quam non agnoscit Quesnellus.

11. Ad dissolvenda porro sophismata, quibus Quesnelli fautores gehennæ timoris, efficaciam & utilitatem

(bb) Enchir.
cap. 118.

rem deprimere student, advertendum est, captiosè illos abuti quibusdam Patrum locutionibus, quibus vel novæ legis præ veteri, vel dilectionis Dei, seu caritatis dignitatem commendare solent. In veteri fœdere, duplicis generis Israelitæ, seu Judæi reperiuntur; nempe, carnales, & spirituales. Israelitæ spirituales, legis præcepta observabant, non solo timore pœnæ, sed etiam amore justitiæ: non solo spiritu timoris, sed etiam caritatis, (bb) *quæ non defuit, quibus impertiri eam oportuit, quamvis pro temporum dispensatione velata & occulta*; & isti legis opera faciebant, non propter solam temporalem mercedem, sed primariò & præcipuè propter æternam remunerationem. Id tamen illis non præstabat lex ipsa, sed mediatoris gratia in eorum cordibus per Spiritum Sanctum diffusa.

12. Carnales autem judæi seu Israelitæ, sola quæ tunc Deus pollicebatur terrena sectantes promissa, & quid pro novo testamento significarent ignorantes, solo eorum adipiscendorum amore, & amittendorum timore præcepta Dei servabant. De his ajunt Patres, quod ea non servabant, sed sibi videbantur servare, quia ex terrena cupiditate, metuque carnali id præstabant; *sic autem præcepta qui facit, proculdubio invitatus facit, ac per hoc in animo non facit; mavult enim omnino non facere, si secundum ea quæ cupit, & metuit permittatur impunè*. Horum timor improbat a Patribus; non quod ex se malus sit, & peccatum, atque ad desperationem adducat, ut prætendit Quesnellus; sed quia sine nullo justitiæ amore teneatur, qui ab ejusmodi timore ducitur, nondum liber, nec alienus sit a voluntate peccandi. Quare insufficientiam potius ipsius innunt, quam perversitatem; quatenus carnalis ille timor, qui ab externo dumtaxat opere manum cohibet, ex se non expellit ab animo pravam voluntatem, quam solus justitiæ amor excludit.

13. Tandem advertendum est, quod si ipsæ per sese minæ solitariè spectentur, quatenus extrinsecus tantummodo obiiciuntur, aurem quidem feriunt, sed eor-

cordis duritiem non modò non emolliunt, sed ne leviter quidem perstringunt. Quare cum timoris gehennæ utilitas commendatur, sermo est de affectione cœlitus inspirata timoris suppliciorum sine fine imminetium: qui cordis affectus Dei donum est, quo Spiritus Sanctus animum utiliter commovet, & concutit. Quamvis autem præcisè hujusmodi timoris dono non implantetur animis caritas & justitia, extirpantur tamen, vel saltem suffocantur per ipsum pravæ illæ cupiditates, quæ caritatem aut justitiam inferi vetabant & semina recti, ac amoris justitiæ rudimenta sopiebant.

14. Hinc alia emergit ratio pro evincenda ipsius gehennæ timoris ad conversionem promovendam, justitiamque inducendam utilitate. Quis enim sibi fingat, peccatores omnes altè adeo in nequitiae cœno immersos, ut illorum anima quolibet recto affectu prorsus sit expers? In ipsismet infidelibus aliquas illius primæ imaginis, quæ Adamo impressa fuerat reliquias a Patribus agnitas fuisse, jam non semel morui. Si ejusmodi justitiæ rudimenta in Infidelibus reperiuntur, quomodo non ampliora extabunt in baptizatis, in quibus fides (licet informis) subsistat? Tenuēs hos affectus erga veritatem & justitiam suffocant quidem pravæ cupiditates, eosque veluti sopitos opprimunt, & impugnant. At ubi affectus illi pœnarum metu adjuventur & excitentur, exerunt caput, & infirmato pravarum cupiditatum obice, si qua divini amoris exordia præfulgeant, licet exiguus adhuc & languidus, ac nondum dominans (non enim dominatur nisi in justis) vita piè & religiosè instituitur, & gehennæ timore tamquam Pædagogo ad justificationem disponitur.

15. Fortasse oppones, supervacaneè isthæc congeri, cum Quesnellus in his propositionibus loquatur de ea hypothese, in qua ex solo timore lex adimpleatur, & non nisi ob timorem fiat bonum. Dabo utique id præferre verborum corticem; verum ultra progredi ejus intentionem haud temerè suspicabitur, qui indicata

ab ipso principia, & præjecta fundamenta in prop. 44. 45. & seqq. perpendat. Cum enim ibi statuat, amore Dei in peccatorum animis non amplius regnante, carnalis cupiditatis tyrannidem actiones omnes corrumpentis succedere; profectò si consequenter philosophari velit, asserere debet, timorem illum quo peccator ad poenitentiam disponitur, procedere a carnali cupiditate dominante, cum non supponatur procedere ab amore Dei regnante, seu a caritate justificante. Idque militat quoque de fide, de spe aliisque rectis animi affectibus, quibus supernaturalis ille timor adjungitur, vel qui supernaturali gehennæ timori adjunguntur. Ex quibus abundè cuiquam constare posse arbitror, jure damnari debuisse ejusmodi proposiciones, quæ tam perniciosam de poenarum timore Doctrinam fidelium animis ingerunt, & supernaturalem gehennæ timorem cum carnali temporalium poenarum metu confundunt.

PROPOSITIO LXV.

Moyſes, Propheta, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui ſunt abſque eo quod ullum dederint filium, cum non effecerint niſi mancipia per timorem.

I. **N** Ullum Dei filium extitiſſe ante prædicationem Evangelii, aperte opponitur Hiſtoriæ Sacræ, quæ plures nobis exhibet Prophetas, & viros juſtos poſt Moyſem. Quod ſi Apoſtolo licuit dicere, (a) ſe genuiſſe Corinthios in Chriſto Jeſu, quatenus ipsis Chriſtum Jeſum prædicavit: & Galatis ſcripſit: *Filioli mei, quos iterum parturio donec formitur Chriſtus in vobis*; non video cur illi juſti, quos Scriptura Sacra comemorat floruiſſe poſt legem datam per Moyſem, nequeant eodem iure vocari Filii a Moyſe & Prophetis Deo dati. Judæos (b) per ipſam literam Legis Moyſi, liberari non potuiſſe a peccato, & a poteſtate diaboli & mortis, dogma fidei eſt; non inde tamen ſequitur, (c) non fuiſſe alios quos in ſtatu veteris Teſtamenti habentes caritatem; in qua agnoſcit Auguſtinus poteſtatem illam evadendi filios Dei: ſiquidem exponens illa Pauli verba: (d) quotquot Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei, ait: (e) non eſſe filios Dei ſi non aguntur Spiritu Dei. Spiritu autem Dei agi, non eſt aliud juxta Auguſtinum quam caritate, ſeu divino amore agi: Cum Spiritu Dei aguntur (ait ipſe) (f) caritate aguntur: caritas enim diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis. Id expreſſè pluribus in locis ipſe tradidit: (g) In caritate (inquit) quæ cordi humano, ſpiritu non litera datur, etiam poteſtas illa intelligitur, (h) de qua Joannes Apoſtolus in Evangelio ſuo; dedit eis, inquit, poteſtatem filios Dei fieri: Et alibi ait: (i) Hæc eſt poteſtas, quam ſibi vendicat

(a) 1. Cor. cap. 4. v. 16.

(b) Trid. Sess. 6. c. 1.

(c) D. Tb. 1. 2. q. 107. art. 1. ad 2.

(d) ad Rom. c. 4. v. 14.

(e) Serm. 128.

(f) Serm. 256.

(g) Lib. 3. op. imp. c. 106. aliàs 108.

(h) Jo. c. 1. v. 12.

(i) De nat. & grat. c. 64.

dicat fortitudo caritatis, quæ non est in nobis nisi per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.

2 Igitur, cum Paulus, qui profitetur, se non esse nisi *Ministram Christi, & Dispensatorem Mysteriorum Dei* (l), tamen se filios genuisse in Christo ait, quod illis Evangelium prædicaverit; licet non omnibus illis quibus prædicavit, caritas qua filii Dei fierent, per Spiritum Sanctum donata fuerit: negari nequit, Moysen, Prophetas, Sacerdotes, legisque Doctores, qui eodem ministerio functi sunt ante Christi adventum, genuisse filios Deo, licet pauciores; nam isti quoque, (m) *Deum unum, toto corde, tota anima, & tota fortitudine diligendum*, præcepta ejus observanda, & fidem in venturum Messiam prædicabant; quare David, Samuel, Elias, Eliseus, Jeremias, Olias, Judith, Machabei, & tot alii justi, qui fuerunt ante Christi adventum, vocari possunt non mancipia Deo effecta, per timorem, sed filii Deo dati per Moysen & Prophetas, quemadmodum filii Deo geniti sunt per Pauli & Apostolorum prædicationem; licet inter illos, quibus prædicaverunt, plura mancipia reperiantur; utrobique enim, sive Moysen, sive Prophetis, sive Apostolis plantantibus & rigantibus, incrementum solus Deus præstitit, qui tam in veteri, quam in novo fœdere per Spiritum Sanctum largitor est virtutis, ut ait Augustinus.

3 Neque inde inferri potest, nullum adesse discrimen inter vetus & novum fœdus, quia in utroque reperiantur & filii & mancipia, & tamen in novo fœdere adsint aliqui carnales, (n) *nondum pertingentes ad perfectionem novæ legis*, quos oportuit induci ad virtutem timore poenarum, & aliquibus temporalibus promissis, quam in veteri fuerint nonnulli ad *legem novam pertinentes*; quia aliæ multæ adsunt inter utramque legem differentiæ: nam illa erat lex umbrarum, data per Moysen servum, scripta in tabulis lapideis, poenas minans, sed virtutem non tribuens; lex autem nova est lex factorum & rerum, data per Christum Dei Filium, scripta in tabulis cordis carnalibus, &

vir-

(l) 1. Cor. *esp.* 4. *v.* 1.

[m] Deuteronom. c. 6. *v.* 5.

[n] 1. 2. qu. 107. art. 1. ad 2.

virtutem per Legislatoris Jesu Christi gratiam largiens, &c. Quare satis ex his liquet falsitas hujus propositionis, cum Moyse, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis, Deo filios dederint, si non ut meri veteris Testamenti ministri, saltem ut novi fœderis dispensatores, Christi venturi, & fidei in illum habendæ prædicatores, licet enim hos filios non dederint, nec virtute sua, nec virtute ipsius legis, sat est, quod illos dederint virtute Messiae prænuntiati; qui indicavit, Moysen quoque filios aliquot Deo dedisse, cum dixit: (o) *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi, de me enim ille scripsit*, cum enim dici nequeat Christum non dedisse nisi mancipia, sic mancipia non erant, qui crediderunt Moysi. Quamvis enim antiqua Sacramenta ex se non conferrent gratiam, illam tamen dandam figurabant per passionem Christi, in cuius (ut venturi) fide crediderunt, & gratiam receperunt aliqui Moyse sectatores.

4. Addi potest aliud motivum falsitatis hujus propositionis, ex eo quod saltem de infantibus circumcisis, qui ante usum rationis obiissent dici potest, quod fuerint Filii Deo a Moyse dati; & nullo modo numerari debeant inter mancipia effecta per timorem, cujus non erant capaces. Juxta enim Doctoris Angelici sententiam, [p] *in circumcissione conferebatur gratia, ex virtute fidei passionis Christi, cujus signum erat circumcissio*; quamvis non conferebatur virtute ipsiusmet circumcissionis; ad differentiam baptismi, in quo confertur gratia virtute ipsius baptismi, *quam habet in quantum est instrumentum passionis Christi jam perfectæ*. Profuisse autem infantibus circumcissionem ad salutem, (q) & originalis peccati remissionem, aperte & passim supponit, & docet Augustinus, quamvis hanc virtutem non haberet circumcissio virtute propria, sed per virtutem passionis prænuntiati Messiae, cujus meritorum intuitu Deus tuoc temporis gratiam largiebatur. Quis enim catholicus dicat (sic arguit Augustinus) *Spiritum Sanctum adiutorem virtutis in veteri Testamento non fuisse* (r), nisi cum vetus Testamentum sic intelligimus, quem-

[o] Joan. cap. 5. v. 46.

(p) 3. p. qu. 11. art. 4. in corp. aliis q. 70.

(q) Lib. 4. de Bapt. cont. Donat. cap. 24. & Lib. 3. cont. Jul. cap. 18.

[r] Vide etiam de pecc. orig. cont. Pelag. & Celest. capp. 25. & 26.

quemadmodum Apostolus dixit, a Monte Sina in servitutem generans? (idest præscindendo a fide Messiae.) Sed quia in eo præfigurabatur novum, qui hoc intelligebant tunc homines Dei, secundum distributionem temporum, veteris quidem Testamenti dispensatores & gestatores, sed novi demonstrantur hæredes. Post quæ concludit: Eadem igitur fides est in illis, qui nondum nomine, sed reipsa fuerunt antea christiani, & in istis, qui non solum sunt, sed etiam vocantur; & in utrifque eadem gratia per Spiritum sanctum. Ergo etiam a ministris veteris Testamenti, si non legis virtute, tamen virtute futuri tunc temporis Messiae, Filii Deo dati sunt.

PROPOSITIO LXVI.

Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus: neque adduci per instinctum naturalem sicuti bestia; sed per fidem, & per amorem sicuti Filius.

1. **N**Um brutalium passionum probro notandi erunt affectus illi, quos cum humana natura Christus assumpsit, ex quibus ad sibi exhibiti calicis conspectum, trepidavit: Num Discipulos & Apostolos ipsos bestiarum more Christus erudiebat, & brutalibus instituebat passionibus, cum tamquam (a) *Amicos suos hortabatur ad eum timendum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam* (b)? Hæc piis auribus horrorem ingerunt. Motus ille animi quem inter brutales passiones recenset Quesnellus, donum Dei est, & Spiritus Sancti, non quidem inhabitantis, sed moventis impulsus ex Tridentino; [c] & de illius utilitate ac bonitate satis superque jam disseruimus, unde crebro Christus differuit de igne (d), qui non exstinguitur, de verme, qui non perit, de carcere, vinculis, tenebris, in quas impii & peccatores erunt detrudendi; porro hæc omnia ab ipso dicebantur, ut commoti peccatores, a vitiis abstinere appropinquarent Deo; ad quem habetur accessus per fidem quidem, at non magis fidei actus est credere quia est, (e) & inquirentibus se remunerator sit; quam credere, quod non inquirentium futurus sit iustissimus ultor, a quo illi qui mala egerunt, mittentur in ignem æternum.

2. Si brutalibus passionibus accensendus esset gehennæ timor, quo bestiarum more ad Deum homines adducantur, arcendus profecto fuisset a martyribus, qui tamen, teste D. Ambrosio, (f) *inter pericula con-*

[a] Luc. c.
22. v. 4.

(b) v. 1.

(c) Sess. 14.
cap. 14.
(d) sup. ad
Prop. 60 61.
&c.

(e) ad Hebr.
cap. 11. v.

(f) Oclon.
11. in Ps.
118.

sti-

stituti, dum immanitas bestiarum ad incutiendum terrorem infremebat: dum stridor candentium laminarum, flammaque fornacis ardentis aestuabat: dum hinc gravium catenarum tractus personabant, inde cruentus carnifex adsistebat: dum omnia circumstabant plena suppliciiis; ad ea omnia forti animo perferenda salubriter inducebantur cogitatione ignis perpetui; dum illud sine fine incendium perfidorum, terribilemque illam futuri judicii romphæam animo versabant; siquidem ut ipsimet alibi ait: omnia supplicia, graviorum suppliciorum formidine vincuntur; & qui sibi proponit divini judicii metum, ac perpetui supplicii tormenta, potest animi subire tolerantiam. lib. 1. offic. cap. 38.

3. Hicque notandum, quod utcumque quis conetur in mitiorem partem propositionis verba interpretari, etiam præscindendo ab erroneis Quæsnelli principiis, vix posset ab omni nota purgari. Per brutales passiones Deo utique non est appropinquandum; at quod non debeat reverti ad Dominum Deum suum peccator ille, qui passionibus brutalibus, per quas a Deo recessit, se irretitum sentit, nonnisi ab impio suaderi potest, nam Redemptor testatur se non venisse vocare justos, sed peccatores. Nemo appropinquat Deo, nisi tractus ab ipso (g); nec Deus ad se trahit mendicantibus passionibus brutalibus, quamvis peccatores ad se tractat gehennæ & poenarum timore, qui donum Dei est, quo mediante gressus hominum a vitiis avocet, & ad se dirigit.

(g) Joan.
cap. 6. V.
44.

4. Nec absque temeritate accessus ad Deum per naturalem instinctum nobis interdicitur. *Fecisti nos Domine ad te* (inquebat Augustinus) & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te, quia instinctum naturæ indidit, quo creatura ad ipsum veluti ad proprium centrum feratur. Hæc propensio & inclinatio seu instinctus, multum suarum virium deperdidit ob amissionem naturalium & supernaturalium donorum dum peccavimus in primo parente; sed non totaliter instinctus ille deperiit; & inde est inquietudo illa, quam cor nostrum experitur, donec quiescat in Deo. Cum itaque in-

instinctus iste vocari possit naturalis, in quantum est residuum illius quem Deus infudit Adamo dum erat condens naturam, & largiens gratiam, ideo laudabile erit per ipsum ad Deum accedere. Quod autem instinctus ille possit appellari naturalis, habemus ex Augustino dicente, quod omnes homines, *naturali instinctu immortales & beati esse non vellent, nisi esse possent*; ubi supponit tamquam indubitatum reperiri in omnibus hunc naturalem instinctum ad immortalitatem & beatitudinem; quamvis postea subdat, *hoc summum bonum hominibus præstari non posse, nisi per Christum, & hunc Crucifixum*.

5. Quod autem ait, non debere homines appropinquare Deo per timorem, ad instar Bestiarum, horrent piæ Aures, cum indefinita propositio quemcumque timorem complectens, traducit tamquam proprietatem Bestiarum timorem illum, quem Regius Psalter *initium Sapientiæ* vocat (b). Quod etiam si reponat Quesnellus, se loqui de Timore Gehennæ, & pœnarum; ab hæresi non eximit eam propositionem, cum id sub Anathemate a Tridentino damnatum fuerit (i); & jure quidem, cum sit supernaturale Spiritus Sancti Donum. Igitur, præter errorem, quem communem habet hæc propositio cum cæteris præcedentibus, quoad inutilitatem imò pravitatem timoris Gehennæ, tamquam procedentis ex prava dominante cupiditate, jure proscribenda erat ejusmodi propositio tamquam erronea, scandalosa, piarum aurium offensiva, imò blasphema & hæretica.

(b) Ps. 110.
V. 9.

[i] Sess. 6
can. 8.

PROPOSITIO LXVII.

*Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi
ut Dominum durum, imperiosum, injustum,
intractabilem.*

1. **D**uplicis generis servilitas in timore distingui solet; non modò enim servilis dicitur timor ille quo quis ab externo dumtaxat opere manum cøhibet, retinens intus in animo pravam peccandi voluntatem, quam mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut impunè faciat quod occultè desiderat; (qui timor *serviliter servilis* nuncupatur) verum etiam ille, quo martyr ex. gr. ne perpetuis subdatur exitiis, temporalia tormenta subire præfert; qui timor vocatur simpliciter *servilis*, ad differentiam filialis, procedentis ex affectu erga Legislatorem; & hujusmodi timor servilis, Dei donum est, & Spiritus Sancti impulsus. Iniquitas illius timoris, qui serviliter servilis appellatur, non præcisè ex ipso timore, sed ex prava oritur cupiditate, qua voluntas adeò rebus malè concupitis adhæret, ut mallet non esse justitiam peccata prohibentem, & punientem, eamque (si potestas daretur) præcipientem & comminantem extingueret, ne judicantem & punientem sustineat.

2. Hinc duritiem & injustitiam imperiosi & intractabilis Judicis pœnas statuentis criminari, non timoris, sed pravi earum rerum quæ interdicuntur amoris effectus est. Quem pravam amorem, profectò per se non excludit simplex temporalium, imò nec æternarum pœnarum terror, sed solus justitiæ amor; cujus tamen aliquæ scintillulæ in omnium animis delitescent. Deus enim sui imitandi impetum penitissimè nobis insculpsit; quem, utcumque pravis actibus deflectere, & obliquare possumus, funditus extirpare, aut elide-

re non possumus. His recti vestigiis & lineamentis, quoties accedat supernaturalis timor ex fide conceptus, hebetantur vires illarum pravarum affectionum, quibus indita illa recti vestigia obducta fuerant, sed non exculpta nec prorsus deleta. Compressis porrò per ipsum timorem pravis ejusmodi affectionibus, tantum abest quod ex se eam timor ingerat de Deo ideam, quam hic comminiscitur Quesnellus, quàn valdè confert, ut inditus justitiæ amor caput exerat; & ubi fides, spes, aliæque rectæ affectiones suppetias ferant, ab iniquitate quammaxime retrahat.

3. Quod autem timore Gehennæ, non modò non excitentur in nobis pravi illi affectus adversus Deum, sed imò ejusmodi cogitationes explodantur, liquet ex eo quod ipsæ, æquè ac opus quod veratur, in sempiternum exitium homines detrudant. Quare, si metus Gehennæ cohibet opus peccati, cui inest illecebra & dulcedo, qua inescati homines in facinus ruunt; multò magis animum avertet ab impiis illis cogitationibus, imò ab ipsomet peccandi desiderio, (quod solitariè sumptum, non modo sterile & inane voluptatis, sed etiam angoris curarumque plenum est) animum compefcet. Hinc D. Augustinus ait (k): *Timent & continent se a peccato. Habent timorem, & per timorem continent se a peccato* Cum autem per timorem continent se a peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus; jamque incipit homo justè vivere propterea non quia timet pœnas, sed quia amat eternitatem. Non itaque qui sic timet, licet ferviliter timeat, eam de Deo ideam concipit, quam putat Quesnellus, indefinitè complectens quemcumque fervilem timorem.

(k) Enarr. in Ps. 127.

4. Eam duplicis generis fervilitatem non obscure indicavit suprarelato loco Augustinus dum ait: *Dignamini advertere. Aliqui propterea tantum timent, ne aliquid mali in terra patiantur, ne illis ægritudo accedat, ne damnum, ne orbitas, ne alicujus amissio Charis, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio; propterea timent, & tremunt.* Hic est timor ille servi-

ibid.

Inter servilis, cui aptari possent, quæ de quocumque servili timore generaliter a Quesnello proferuntur; quæ tamen non conveniunt alteri timori, de quo sic ibi profertur Augustinus: *Adhuc audi: alius non in hac terra pati timet, sed Gehennam timet, undè terruit & Dominus. Audistis cum Evangelium legeretur, ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines; & quia verè futura sunt impiis, timent, & continent se a peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam; cum autem per timorem continent se a peccato, fit consuetudo justitiæ &c. Si ex hoc timore fit consuetudo justitiæ, non igitur pravam illam ideam ingerit de Deo.*

- (1) *Trañ.* 5. Rursus ut eandem veritatem insinuet, ait (1):
 9. *in Epist.* *Sunt homines qui propterea timent Deum, ne mittantur in Gehennam, ne fortè ardeant cum Diabolo in igne æterno.* En homines illi, qui juxta Quesnellum representabunt sibi Deum ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem; adeoque depellendus est ab ipsis ejusmodi timor ut perniciosus. At non ita sensit Augustinus; quinimò immediatè de tali timore ibi subdit: *Ipse est timor ille, qui introducit Caritatem.... ex eo quod mala caves, corrigiste, & incipis bona desiderare..... aliud est timere Deum ne mittat te in Gehennam cum Diabolo: aliud est timere Deum ne recedat a te. Ille timor, quo times ne in ignem æternum mittaris cum Diabolo, nondum est castus, non enim venit ex amore Dei, sed ex timore pænæ.* Non tamen dicit quod sit malus; qualis revera esset, si eam ingereret de Deo opinionem, quam imaginatur Quesnellus; sed tantummodò ait, ejusmodi timorem esse illum, quem foras mittit Caritas; quam tamen ipse introduxit; & ideo frequenter ad ipsum timorem Populum suum excitare solebat (m): *Timeat Christianus (ajebat) antequam perfecta Caritas foras mittat timorem (n).... major timor debet esse peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium. Sic & timor perducit ad Caritatem, & perfecta Caritas foras mittit timorem. Timeat autem Christianus non eos qui corpus occidunt.... sed eum qui*
 hæ
- (m) *Serm.* 213. *de temp.*
 (n) *Serm.* 214. *de temp.*

habet potestatem & corpus & animam in Gehennam ignis occidere.

6. Ex his satis constare potest, quam justè proscripta fuerit hujus Quesnellianæ Thesís iniquitas, quæ Deum nonnisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, & intractabilem sibi representari ait ab illo servili Gehennæ timore, quem Christus discipulis consuluit; a quo, nisi (o) Peccator incipiat, Deum colere, non pervenit ad amorem; ipse enim, juxta Augustini mentem (p), introducit Caritatem; imò martyres ipsi (teste eodem Augustino) (q) per hunc timorem non timuerunt eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, quia eum timebant qui habet potestatem & animam & corpus occidere in Gehennam ignis; neque hunc ut durum & injustum sibi repræsentabant, fecus ipsi per hunc timorem peccassent; vacare namque non potest a culpa ille animi affectus, qui ideam tam impiam de Deo ingerit, sicque magis culpabilis redderetur voluntas, hæc de Deo sentiens; (r) quem errorem Catholica anathematizavit Ecclesia.

[o] in Ps.
149. n. 15.
[p] Tract.
9. in ep. Jo.
(q) in Ps.
101. conc. 2.

(r) Trid.
Sess. 6. can.
8.

PROPOSITIO LXVIII.

Dei bonitas abbreviavit viam salutis, claudendo totum in Fide, & precibus.

1. **I**N Ore hostili, veritas ipsa suspecta est. Excusso legalium observantiarum jugo, quod teste Apostolorum Principe (s) Patrum nostrorum, cervices portare non potuerunt, utique salutis viam abbreviatam dicere Catholico sensu licet; cum uno ore Princeps Apostolorum, & Doctor gentium testati fuerint (t): Omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit; & invocatio includat fidem, dicente eodem Apostolo (u): Quomodo invocabunt in quem non crediderunt? Quapropter ad mentem horum Apostolorum liceret cuique Catholico dicere, salu-

(s) Act.
cap. 15. v.
10.

(t) Act.
cap. 2. v. 21.
(u) ad Rom.
cap. 10. v.
13.

(x) Enchi-
rid. cap. 7.

salutis viam in invocatione nominis Domini (quod idem est ac in fide & precibus) a Dei bonitate clausam esse (x) Ecce tibi Symbolum, & Dominica Oratio: quid brevius auditur, aut legitur; aut quid facilius memoriae commendatur? In his duobus tria illa intueri. Fides credit: spes & Caritas orant.

2. Ubi tamen notandum est pro recta hujusmodi propositionis intelligentia, cautè ab Apostolo, (quem Augustinus in illius propositionis testem producit) dictum esse, *quomodo invocabunt in quem non crediderunt?* non autem *quomodo invocabunt quem*, vel *cui non crediderunt*; siquidem *credere Deo*, est credere vera esse quæ Deus loquitur: *credere Deum*, est credere quod ipse sit Deus: *credere autem in Deum*, est ipsum amare, seu in ipsum tendere per fidem, non qualemcumque, sed piam, plenam, & perfectam, qualis est illa, ex qua justus vivit, & qua corde creditur ad justitiam, seu quæ per dilectionem operatur; nam sine mandatorum (inter quæ principem locum obtinet Caritas, quæ est plenitudo Legis) observantia, non vivit justus, quia tunc fides imperfecta est; ait enim Spiritus Sanctus: *Qui credit Deo, attendit mandatis* (y).

cap. 32. V. 35. 3. Id conspicuè animadversum fuit ab Augustino ad illa verba: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem ille misit* [z]; quem locum ita ipse commentatur: (z) Jo. cap. 6. V. 29. (a) *Ut credatis in eum, non, ut credatis ei. Sed si creditis in eum, creditis ei; non autem continuo, qui credit ei, credit in eum; nam & Dæmones credebant ei, & non credebant in eum... Quid est ergo credere in eum? credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire.*

[b] *Expos.* Quod etiam docuit alibi dicens: [b] *Quis est qui non credit quod Iesus sit Christus? Qui non sic vivit quomodo præcepit Christus. Multi enim dicunt: credo; sed fides sine operibus non salvat. Itaque fides illa, cum qua quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit, est fides plena & perfecta, operans per dilectionem, quidquid præcepit Christus; adeoque est illa, per quam Deum diligimus, per quam in ipsum speramus, & qua in mandatorum observantia perseveramus; in qua per-*

feverantia clauditur totum id, quod ad salutem spectat, juxta repetitum illud Salvatoris oraculum (c). *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* (c) Matth. cap. 10. V. 22. & cap. 24. V. 13.

4. Quemadmodum itaque Comiti Bonifacio scripsit Augustinus -- (d) *Dilige Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota virtute tua: & dilige proximum tuum tamquam te ipsum; hoc est enim verbum quod breviavit Dominus super terram, dicens in Evangelio -- in his duobus praeceptis tota Lex pendet & Prophetae; & alibi ait: Opus unum est, in quo sunt omnia; Fides, quae per dilectionem operatur; sic absque errore dici posset (sed non juxta mentem Quesnelli) totam salutis viam a Dei bonitate conclusam esse in fide & precibus; dummodò fidei nomine illa intelligeretur, (e) quæ sit viva, plena, & operibus conjuncta, operans scilicet per illam dilectionem de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, ut exponit Apostolus, quæ est plenitudo Legis (f).* [d] Ep. 189 alias Ep. 205 [e] Jac. cap. 2. (f) 1. ad Cor. cap. 13. & ad Gal. cap. 5. V. 6.

5. Hoc sensu, abbreviatam a divina bonitate salutis viam, totumque in Fide & precibus clausum esse, prædicet Quesnellus quantum ipsi lubet, nulla in ipsum cadit censura; quoties tamen simul cum Tridentina Synodo anathema dicat in afferentes, *nihil in Evangelio præceptum esse præter fidem: cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos; utrumque enim ad veritatis cohæret amussim, videlicet, quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit (g): & simul, quod in Regnum Cælorum non intrabunt Christiani, (h) nisi eorum justitia abundet supra Scribarum & Phariseorum justitiam; qui tamen Pharisei & Scribæ, inter carnales Judæos optimi habebantur. Non enim hæc viæ salutis abbreviatio in eo consistit, quod minus virtutis & pietatis a Christianis exigatur, quam a Judæis, quinimò potius majorem & magis accuratam æternæ Legis observationem post Christi mortem requiri constat, quam ab ipsismet spiritualibus Judæis ante Christum. Hinc plurium Uxorum licentia interdicta est: Foenoris quoque usus, qui ipsis erga Gentiles permissus erat:* (g) Act. cap. 2. V. 21 [h] Matth. cap. 5. V. 20

erat: major voluptatum & terrenarum rerum abdicatio
 vulgò requiritur ad summæ virtutis & perfectionis gra-
 tiam obtinendam: major ferendæ Crucis necessitas,
 quam Patriarcharum & Prophetarum tempore, juxta
 (i) Luc. illam Salvatoris sententiam: (i) Cui plurimum datum
 cap. 12. V. est, plus quæretur ab eo: & cui commendaverunt mul-
 43. tum, plus petent ab eo.

6. Sic quoad ipsa Sacramenta inter Catholicos
 Theologos constat, nunc filios Sanctorum sola Paten-
 tum fide non justificari, prout Patriarcharum tempore,
 sed Sacramentis, quibus illi non egebant, indigere.
 Adulti ipsi, perfecta licet contritione præditi, non
 justificantur sine baptismi aut reconciliationis Sacra-
 mento, vel voto, quo illi non indigebant; nam sine
 Sacramentis veniam obtinebant per eam Pœnitentiam,
 quæ nunc non per se justificat, sed ad justificationis
 gratiam dumtaxat per Sacramenta obtinendam dispo-
 nit; siquidem Tridentina Synodus, non alium modum
 [k] quovis tempore ad impetrandam peccatorum veniam
 [k] necessarium fuisse docet, quam qui nunc quoque neces-
 sarius est, & votum requirit ea præstandi, quæ ad ritè
 suscipiendum reconciliationis Sacramentum requiruntur.
 Clara est ipsius Synodi mens. Cum enim de illa con-
 tritione differeret, quæ ad remissionem peccatorum
 per Sacramenta obtinendam præparat, inquit -- Fuit
 autem quovis tempore, ad impetrandam veniam pecca-
 torum, hic contritionis motus necessarius; & in homi-
 ne post baptismum lapso, ita demum præparat ad remis-
 sionem peccatorum, si cum fiducia misericordiæ Dei, &
 voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè sus-
 cipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Et paucis in-
 terjectis concludit: Ninivitas ea pœnitentia misericor-
 diam a Domino impetrasse, quam contritionem imper-
 fectam appellat [Scholastici verò attritionem vocant]
 quæ scilicet ex Gehennæ & poenarum metu concipitur,
 quæ nunc non ante Sacramenta justificat, sed solum-
 modò ad justificationem per illa obtinendam disponit.

7. Conjectari igitur mihi licet, æatenus a Sancta
 Sede propositionem hanc in Quæsnello notari, quod

amplissimus per eam pateat aditus suspicandi (l), re- [1] Sess. 6. c.
 cudi in ipsa jam damnatum Jansenii errorem [m] cir- 7. 8. 13.
 ca fidem & mandatorum observantiam; videtur enim (m) Sess. 6.
 excludi necessitatem Sacramentorum (n), & obser- Can. 9. 19.
 vandi præcepta. Cumque dubitari nequeat adoptatum 20. 29.
 fuisse a Quesnello capitale illud Jansenii placitum de (n) Sess. 7.
 indeliberata delectatione irresistibili, suspicari licet, non Can. 4. de
 aliud speciosis fidei caritatisque vocabulis ab ipso de- Sacram. in
 signari, quam victricem illam delectationem boni: ita gene
 ut ingenue magis loquutus fuisset dicendo; quod *Dei*
bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum invi-
ctrici indeliberata delectatione boni; quemadmodum in
 propositione 52. dicere poterat -- *omnia salutis media*
continentur in victrici indeliberata delectatione boni.
 Et profecto quæ brevior, & compendiosior methodus
 excogitari potest salvandi homines, quam illis dulce-
 dinem quamdam indeliberatam imprimere, quæ ever-
 sa essentiali arbitrii libertate invincibiliter belluarum
 more ad bona opera flectat? Quid homini facilius,
 quam propriam operari salutem quoties indissolubili hu-
 jus victricis suavitatis visco perfunditur, quo malus
 sensuum usus invictè removetur? Utrique in hac absur-
 da hypothesis abbreviata dicenda esset via salutis, cum
 nullus amplius locus superesset præceptis, nec Dei, nec
 Ecclesiæ; nam excussa arbitrii libertate frustranea
 sunt.

PROPOSITIO LXIX.

*Fides , usus , augmentum , & primum Fidei
totum est donum puræ liberalitatis .*

- I. **P**ura liberalitas Dei est , & mera ipsius bonitas ac misericordia velle quod *nostra sint merita , quæ ipsius sunt dona*, ut ait Tridentinum (*a*), verbis ab Epistola Cælestini Papæ mutuatis. Verum non æque gratuitum & puræ liberalitatis donum vocandum est augmentum & præmium fidei quam sit gratuita ipsa fides , seu fidei initium ; Qui enim eodem modo gratis , & ex mera Dei liberalitate vitam æternam , seu gloriam nobis conferri statueret , quæ fides , & finalis perseverantiæ donum , is cum illis Hæreticis necessario consentire convinceretur , qui bona justorum opera ullam meriti rationem habere inficiantur , eisque gloriam , mercedis loco a Deo tribui ; quem errorem proscripsit Tridentina Synodus (*b*), definiens :
- (*a*) Sess. 6. c. 16. *Si quis dixerit , Hominis justificati bona opera ita esse dona Dei , ut non sint etiam bona ipsius justificati merita : aut ipsum justificatum , bonis operibus quæ ab eo per Dei gratiam , & Jesu Christi meritum , cujus vivum membrum est , fiunt , non vere mereri augmentum gratiæ , vitam æternam , & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia decesserit) consecutionem , atque etiam gloriæ augmentum , anathema sit .* Eatenus porro fidei , & finalis perseverantiæ dona , non ex meritis sed gratuita dicuntur , quatenus fides , & finalis perseverantia , intuitu præcedentium meritorum non conceduntur . Afferere autem , Deum nullam bonorum operum , quæ a justis divini spiritus impulsu fiunt , habere rationem , ut gloriam æternam conferat , est capitalis Protestantium error ; quo negatur veram , & interiorrem esse justitiam , quam a Christo accipimus , & conferri gloriam intuitu solius justitiæ Christi , quæ justis per
- (*b*) Sess. 6. Can. 34.

per fidem de propria electione conceptam applicatur ; quo nullum veræ pietati exitiosius dogma , reformata Religio invexit .

2. Non igitur eodem modo gratuitum , & æque meræ liberalitatis donum vocari debet augmentum & præmium fidei , quo gratuita est ipsa fides . Cum enim nulla infidelium opera fidem certo obtinere valeant ; nulla Fidelium , finalem Perseverantiam (quæ horum optimis aut minus malis quandoque denegatur , minus bonis aut pessimis interdum conceditur) hinc est quod ejusmodi dona ex mera Dei liberalitate concedi irreprehensibiliter dicitur , nec inde inferri potest , liberum hominis arbitrium nihil omnino agere , & merè passivè se habere (quam consequentiam immerito ex hac propositione expiscari (c) conatur Theologus quidam , qui pro vindicandis Clementinæ constitutioni *Unigenitus* ecclesiæ traditionibus scripsit) utrumque enim perfectissimè cohærere potest ; scilicet , quod fides sit meræ divinæ liberalitatis donum : & quod ipsa sit vitalis motus liberi arbitrii ; ostendit namque Deus liberalitatem suam , faciendo ut faciamus , & operando in nobis velle & operari citra ullum humanæ libertatis discrimen ; pro ut supra pluribus animadversionibus demonstratum est (d) .

3. Peccatorum autem remissionem ac justificationem , ex fidei & conversionis intuitu a Deo concedi , catholica veritas est . Fidei enim & conversioni , peccatorum remissionem & justificationem pro sua infinita misericordia pollicitus est Deus , ac simul pro sua fidelitate præstat ; adeoque non meræ liberalitatis dona , qualia sunt fides & finalis perseverantia , vocari debent . Licet porro Fides , & conversio accurate & proprie loquendo non sint merita in ordine ad peccatorum remissionem & justificationem , quatenus amicitia & adoptione Dei nequeunt censei digni qui adhuc ejus sunt inimici , & Diabolo mancipati , quamvis ab hujus dominio seu tyrannide solvi , & ipsi reconciliari cupiant ; ea tamen meriti nomine aliquatenus insigniri posse notat S. Augustinus , tum in Epistola ad

(c) *Andruzzi*
ad prop. 69.
pag. 209.

(d) ad Prop.
16. §. 5. 6.
&c.

Systum, tum Libris de industria efformatis (ut videre est in Libro de Fide & operibus, & in Libro de Gratia & Libero arbitrio) quatenus ipsis Deus justitiæ, & reconciliationis beneficia promittit. Quo sensu meriti nomen usurparunt Concilia & Patres, dum contra Pelagianos & Semipelagianos docuerunt, Fidem ex antecedentibus meritis non tribui.

4. Bona item Justorum opera rationem meriti habent relate ad justitiæ incrementum, & ad cætera deinceps salutaria bona (excepta finali perseverantia) ipsam quoque vitam æternam. Quare hæc non ex pura Dei liberalitate concedi dicendum est, sicut dicitur de fide, conversione, & finali perseverantia. Veritatem hanc adversus Protestantes definivit sacrum

[e] Sess. 6. c.
16. & Can.
24. 26. 31.

[f] Rom. c.
8. v. 18.

[g] 2. Timot.
cap. 4. v. 8.

(b) Ep. 186.
cap. 3. n. 10.
alias Ep. 106.

[i] Lib. 1.
op. imp. c.
133. & Conc.
Arausie. 2.
Can. 18.

Tridentinum Concilium (e); Quamvis enim opera etiam insigniora Justorum, si seorsim spectentur, Apostolo teste (f), *non sint condigna ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*; quatenus tamen Christi Capitis (cujus viva membra sunt Justi) meritis ex maxima Dei gratia conjuncta sunt, tantæ mercedi paria haberi possunt; quamobrem idemmet Apostolus (g) asserere non dubitavit: *reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt adventum ejus*. Ex qua doctrina D. Augustinus ait (h): *Gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici*. Et alibi (i): *Debetur merces bonis operibus si fiant; sed Gratia quæ non debetur præcedit ut fiant; debetur, inquam, bona merces operibus hominum bonis; sed non debetur gratia, quæ ipsos homines bonos operatur ex malis*. Ex quibus abunde patet Quesnellianæ Thesıs falsitas, in qua cohærenter ad reliqua erronea Janse- nii principia cujuslibet meriti ratio a Justorum operibus excluditur ut puræ liberalitatis Dei donis, æquæ ac sit ipsa fides; statuendo, quod tam fides, quàm fidei usus, augmentum, & præmium æqualiter ex mera Dei liberalitate promanent, quia omnia hæc ab irresistibili gratia procedere supponitur, exinflata omni arbitrii libertate.

PRO-

PROPOSITIO LXX.

Numquam Deus affligit Innocentes ; & afflictiones semper serviunt , vel ad puniendum peccatum , vel ad purificandum Peccatorem .

1. **R**UDIS Vulgi opinio fuit , debilitates corporum [ut ait Ambrosius] referre ad merita delictorum ; ad quem errorem e Discipulorum mentibus eliminandum declaravit Redemptor , Cæci nati infirmitatem , nec ex ipsiusmet , nec ex parentum ejus peccato contigisse , sed ut manifestarentur opera Dei in illo . Utrique frequenter propter peccata veniunt adversa ; ac proinde negari nequit , afflictiones , ut plurimum ad puniendum peccatum , vel ad purificandum Peccatorem inservire ; sed numquam ob alia occulta Dei judicia accidere , neque alium a Deo finem afflictionibus præstitui , nimis erronea & falsa præfidentia pronuntiat Quesnellus .

2. Non semper certa lege accidere , ut afflictiones tamquam supplicia peccatorum , vel remedia pro purificandis criminosis a Deo adhibeantur , evincitur ex Cæco nato , ex cæcitate Tobiae , ex afflictionibus virginis , & ex Infantium vix baptizatorum , adeoque innocentium , quibus affliguntur cruciatibus ; quod enim spectat ad cæcum natum , quamvis illi cæcitas immiti potuisset propter originale peccatum , vel ob peccata Parentum , testatur tamen Redemptor , non has fuisse illius cæcitaris causas , sed ut manifestarentur opera Dei in illo [a] . De Iob legimus quod cum Eli-
phaz Themanites protulisset , neminem sine culpa a Deo puniri (b) . Quis umquam [inquit] innocens periit ? aut quando recti deleti sunt ? Testatus est Deus (c) Eum non rectum esse locutum ; unde D. Am-

[a] Jo. c. 9.

V. 3.

[b] Job. cap.

4. V. 7.

(c) ibid. cap.

42. V. 7.

bro.

- (d) Lib. 4. in Luc. c. 4. brosius ait [d], quod licet Job probatus esset a Deo, ideo tentandus offertur, ut gloriosior redderetur; non ergo ob puniendam ejus peccata, vel ipsum purificandum. Et D. Augustinus (e): non se ausus est dicere sine peccato, qui patiebatur non ut puniretur, sed ut probaretur. Et alibi de eodem Job dixit [f]: Non propter multa peccata ejus, factæ sunt ei multæ contritiones; sed propter probationem patientiæ. Et generaliter protulit (g): nulla causa probabilior occurrit, cur justi homines laborent plerumque in hac vita, nisi quia hoc eis expedit; ubi non ait hoc fieri ad eos purgandos, vel puniendos.
- [h] Tob. c. 12. 2. De Tobia (h) ait Angelus Raphael -- quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te; quare ejus tribulatio, non ei accidit ut ejus culpas purgaret vel puniret, sed ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & Sancti Job (i). De Beata Dei Genitrice Maria impium foret cogitare sordes purgandas, vel puniendas; & tamen quàm acute ipsius animam doloris gladius pertransivit, tunc præcipue cum respexit proprium natum, morientem, desolatum, emittentem spiritum! Unde D. Gregorius protulit [l]: Si nullus innocens periret, Propheta non diceret -- Justus perit (m), & nemo est qui recogitet in corde suo. Et paucis interjectis -- Si justos animadversio nulla percuteret, Petrus minimè prænuntiaret dicens -- tempus est ut incipiat judicium a domo Dei (n). Id quidem præsumunt carnales illæ animæ, quæ non pro spe cælestis gloriæ, sed pro terrena & temporali duntaxat retributione Deo serviendum esse putant; at non ita sentit Ecclesia Catholica; quæ semper docuit, tribulationes aliquando inservire, ut honorum virtus exercetur (o), probetur, & custodiatur, ne superbia tante dispereat; sicut Apostolo Paulo, ne magnitudine revelationum extolleretur, ab Angelo Satanae affigi permissum est (p): velut meritum augeatur per patientiam: vel ad ostendendam gloriam Dei salvantis, sive per se ipsum, sive per famulos suos, sicut de cæco nato testatur Redemptor; & de Lazaro, cujus in-

infirmetas fuit pro gloria Dei, ut glorificaretur Filius Dei per eam (q).

(q) Joan. cap.
11. v. 4.

3 Dolores, & morbi quibus affliguntur parvuli, etiam post Baptismum susceptum, falsitatem hujus Thesis evincunt; cum enim de fide sit, per Baptismatis gratiam (r), non modo remitti in eis reatum peccati originalis, sed tolli totum id quod veram, & propriam peccati rationem habet; & effici innocentes, immaculatos, puros, innoxios, ac Deo dilectos; videmus tamen eosdem multis malis cruciari; quare aut negandum est, ipsos esse puros & innocentes, quod damnatum fuit a Tridentino; aut falsum est quod absolute profertur a Quesnello, afflictiones semper servire, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum Peccatorem, prout jam senserat Bajus.

[r] Trid. Sess.
5. Can. 5.

4. Fortasse huic errori occasionem præbuere aliquot D. Augustini loca perperam intellecta; quibus contra Pelagianos originalis peccati existentiam probat ex pœnis, quibus ab ipso ortu subiiciuntur Infantes, neque enim sub Deo justo miser esse quisquam nisi mereatur, potest (f); quod argumentum ex præsentis vitæ miseriis & morte desumptum frequenter intorquet. Verum invicte quidem eo argumento utitur contra Pelagianos, quatenus præsentis vitæ afflictiones rationem supplicii & pœnæ habent; non tamen quamlibet afflictionem, peccati præsentis pœnam esse unquam dixit, quod proinde aut purgetur per eam, aut puniatur; siquidem numquam dixit, sublato seu remisso peccato, cessare afflictiones, prout asserere debuisset, si numquam immitterentur, nisi ad puniendum vel purgandum peccatum quod extet; hinc Angelicus (s) Doctor observat, quod pœna aliquando habet ordinem ad culpam actuale; & aliquando ad culpam originalem; & ad hanc sequantur pœnalitates, quas natura humana experitur etiam sublato peccato.

(f) 1^a. 1.
op. imp. cap.
39.

(s) 1. 2. qu.
87. art. 7. in
corp.

5. Tandem non omnis afflictio habet rationem pœnæ; contingit enim interdum, quod homo patiatur detrimentum in aliquo minori bono, ut augeatur in majori; sicut cum patitur detrimentum pecuniæ propter fa-

sanitatem corporis: vel patitur detrimentum & in pecunia & in salute corporis propter acquirendas virtutes, propter salutem animæ, vel propter gloriam Dei; & tunc afflictiones non habent rationem pœnæ, cum non habeant relationem ad culpam tamquam ad causam; hoc ipsum enim, quod humanæ naturæ oportet medicinaas pœnales exhibere, est ex corruptione naturæ a peccato originali inflicta, quemadmodum est etiam mors; in statu namque innocentiae, non oportuisset aliquem ad perfectum virtutis inducere per pœnalia exercitia, & per afflictiones. Quapropter male Quesnellus afflictiones omnes tamquam pœnas ad peccatum, vel puniendum, vel purgandum infligi pronuntiat, nec innocenti umquam a Deo infligi; cum id contingere possit ad augendam innocentium virtutem, ut sentiendum videtur saltem de Beata Virgine. Et quamvis in aliquo reperiaturs culpa, non tamen inde inferri potest afflictiones ipsi immitti ad culpam illam vel puniendam, vel purgandam, cum alios fines sibi potuerit providentia divina præfigere. Igitur proscribenda erat ejusmodi propositio, eo magis, quod ex pravis Quesnelli principiis merito suspicari quis posset, latere in hac propositione semina aliarum hæresum, puta quod baptismus non deleat in baptizatis torum id, quod veram & propriam peccati rationem habet: vel quod in Dei Matre non defuerint sordes puniendæ, aut purgandæ &c.

PROPOSITIO LXXI.

Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea Lege, quam Deus condidit in sui utilitatem.

I. **L** Egem de quiescendo die Sabbathi, conditam a Deo fuisse in hominis utilitatem, indicare videntur illa Christi verba (a) -- *Sabbatum propter hominem factum est*; & pro indubitato id iudicatur a Quesnello, dum inde Thesis hujus stabiliendæ ansam arripuit, qua cuique tribuitur facultas se dispensandi ab ea lege, quam Deus condidit in sui utilitatem. Incongrue tamen hanc elicit ex illo facto conclusionem, cum non inde constet, Christi Discipulos [cum de propria ipsorum conservatione ageretur] semetipsos ab ejusmodi lege auctoritate propria dispensasse. Referente siquidem Evangelista responsum, quo criminationem in Discipulos a Pharisæis intentatam Christus retudit, his verbis exponitur (b): *Dominus est Filius hominis, etiam Sabbathi*. Quod eodem valet ac si dixisset: Ego qui Messias, Christus, ac Deus sum, sicuti primitus institui Sabbathum propter hominem, ejusque utilitatem, & non hominem propter sabbathum; ita hanc institutionem pro libito tamquam ejus Dominus dispensare, temperare, laxare, abolere possum. Quam responsionem, ad eximendos ab objecta reitate discipulos enervem prorsus quisque judicasset, si auctoritate propria, spicarum evulsionem sabbathum discipuli violassent, non autem ex ipsiusmet Christi dispensatione; utrumque enim stare posset; nimirum, & Filium hominis seu Christum esse sabbathi Dominum, illudque pro libito dispensare & abolere posse; ac simul Discipulos culpa non vacasse dum sabbathum absque dispensatione ab illo obtenta

X x

qui

(a) Marc. e.
2. V. 27.

[b] ibid. V.
28.

qui sabbathi Dominus est, præceptum evulsione spiritalium violarunt.

2. Ineptè itaque Evangelici hujus textus sensum pervertit Quesnellus hac sua expositione; quæ latissimam sua generalitate, sanctorum legum infractionibus viam sternere posset. Quis enim non facile omnes Decalogi leges, indirectè saltem in propriam utilitatem a Deo conditas fuisse prætexere posset; adeoque authoritatem eas violandi, seu se ab eis dispensandi, sibi asciscere, si cuique in causa propria judicem, & arbitrum esse liceret? Animum ad ejusmodi prætextus rimandos nimis acuere, & lynceum reddere nimis sane philautia novit; & qui legit, mandata & præcepta Dei Israelitico Populo intimata fuisse (c), ut prolongarentur dies ejus; ut bene esset illi: ut multiplicaretur amplius, & consequeretur terram lacte & melle manantem, atque audiat Augustinum scribentem [d]: *Nihil Deus jubet quod sibi prosit, sed illi cui jubet*; Mox sibi suadebit non alium illorum mandatorum adimpletionem finem fuisse a Deo præstitutum, quam propriam cujusque utilitatem; atque adeo, quoties de suimetipsius conservatione agatur, sibi quisque omnia Decalogi præcepta infringendi arbitrium vendicabit.

(c) Deut. cap. 6. v. 2. 3.
(d) Ep. 188. ad Marcell. alias Ep. 5.

3. Jure itaque ejusmodi propositionem reprobat Catholica Ecclesia; ea quippe ad praxim evocata, dirutis sacrarum legum aggeribus, iniquitas undequaque diffuere posset; pronus enim quisque foret ad judicandum, ubi de propriis passionibus obsecundandis agatur, sufficientem sibi adesse causam præferendi in talibus circumstantiis adimpletionem legum conservationem propriam. Demum inter densas tenebras, quas animæ offundit tum ignorantia, tum concupiscentia pravis habitibus roborata, quis certus esse potest, talem vel talem legem, ob privatam dumtaxat cujusque utilitatem, & non potius ob commune aliorum bonum, quod proprio præferendum sit, vel ob sublimiores alios fines latam fuisse? Quare etiam si interdum, præcipue dum casus urget, particularibus liceat per epici-

am legem interpretari, cum ad superiorem non facile pateat recursus, non tamen cuique semper licet se dispensare; ex communi enim jurisperitorum consensu, dispensatio definitur *juris communis relaxatio, facta cum causæ cognitione ab illo, qui potestatem habet dispensandi*; periculosum enim esset [ut ait Angelicus (e)] ut iudicio cujuslibet committeretur judicare, [e] 1. 2. qu. 97. art. 4. in modum seu utilitatem multitudinis, sit conveniens huic personæ, vel in hoc casu, & his circumstantiis. Unde hæc propositio nedum est falsa, & Ecclesiæ praxi injuriosa, sed etiam in animarum perniciem sic generaliter prolata vergere constat.

PROPOSITIO LXXII.

Nota Ecclesia Christiana est, quod sit Catholica, comprehendens omnes Angelos Cali, & omnes electos & justos terra, & omnium seculorum.

PROPOSITIO LXXIII.

Quid est Ecclesia, nisi cætus Filiorum Dei, manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gloriam futuri sæculi?

PROPOSITIO LXXIV.

*Ecclesia, sive integer Christus, incarnatum
Verbum habet ut caput; omnes vero
Sanctos ut membra.*

PROPOSITIO LXXV.

*Ecclesia est unus solus Homo, compositus ex
pluribus membris, quorum Christus est
Caput, Vita, subsistentia, & Persona.
Unus solus Christus compositus ex
pluribus Sanctis, quorum est
sanctificator.*

PROPOSITIO LXXVI.

*Nil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes
Electi, & Iusti illam componunt.*

- I. **N**I male conjicio nulla forte ex his propositionibus per Sanctam Sedem proscripta fuisset, si aliunde constaret eas Ecclesiae descriptiones a Quesnello, non ut adaequatas, sed tanquam inadaequatas tradi; cum tamen viceversa, tum ex constanti loquendi modo, tum ex aliarum propositionum contextu satis pateat, pro accuratis exactis, & adaequatis Catholicae Ecclesiae definitionibus tradi, licet nunquam inter membra enumeret Peccatores; & e contra includat eos, qui non ad hanc catholicam, visibilem, militantem Ecclesiam pertinent. Et profecto harum propositionum nulla Novatianis, Donatistis, Pelag-

lagianis, Wiclephitis, Hussitis, Lutheranis, Calvinistis, ejusdemque furfuris Eterodoxis Ecclesiæ visibilitatem negantibus, eamque vel ad solos Prædestinatos, vel ad solos justos coarctantibus displicere potuisset. Etenim, quinam sint *Electi*, *Iusti*, seu *Filii Dei*, manentes in ejus sinu, agentes per ejus gratiam (caritatem scilicet, seu indeliberatam irresistibilem delectationem in corde dominantem) sensibus demonstrari nequit; cum non desint occulti hæretici, vel saltem hypocritæ, speciem quidem pietatis præseferentes, virtutem autem ejus abnegantes. Quapropter de Christi membris, de Ecclesiæ Pastoribus, de ipsamet Ecclesia, quam audire, cui adhærere, ad quam extorres redire debeant nemini constare posset, si sola quæ his propositionibus exhibetur Catholicæ Ecclesiæ Nota attendatur, quam nobis hîc exhibet Quesnellus; ut enim contra Donatistas (a) olim urgebat Augustinus: *Nulla est securitas unitatis, nisi ex promissis Dei Ecclesia declarata, quæ supra montem constituta abscondi non potest; & ideo necesse est ut omnibus terrarum partibus nota sit.*

[a] Lib. 3.
cont. Ep. Parmen. cap. 5.

2. Inter innumera ejusmodi promissa enumeratur illud Micheæ (b): *Erit Mons Domus Domini præparatus in vertice montium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi; & properabunt gentes multæ, & dicent: venite asendamus ad montem Domini, & ad Domum Dei Jacob: & doceat nos de viis suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jerusalem.* De ejusdem Ecclesiæ conspicuitate vaticinatus est pariter Isaias (c): *Surge illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est.* (d) *Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui.* (e) *Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Et Regius vates de eadem prophetavit [f]: *In sole posuit tabernaculum suum, idest, in manifesto collocavit Ecclesiam suam, pro ut exponunt communiter Patres, inter quos Augustinus**

(b) Mich. c. 4. v. 1. 2.

(c) Isai. c. 60.

[d] v. 3.

[e] v. 11.

(f) Psal. 18. v. 5.

(g) *Aug. de Cantic. nov. c. 5. & tract. 2. in Ep. Jo. (h) Matth. c. 5. 14. [i] Cont. Ep. Parmen. (l) Conc. 2. in Ps. 30. n. 9.* nus (g), qui tum ex hoc Psalmistæ loco, tum ex illis verbis (h): Non potest Civitas abscondi supra montem posita, infert (i), quod Ecclesia neminem latet. Eandem veritatem ex lacris litteris passim demonstrat, & præcipue in omnibus ejus scriptis contra Donatistas. Observat etiam (l), quod penè ubique Christus aliquo involucro Sacramentorum prædicatus fuerit a Prophetis; sed Ecclesia apertè, ut viderent illam, & qui futuri erant contra illam: Obscurius dixerunt Prophetæ de Christo quam de Ecclesia. Puto propterea, quia videbant in spiritu contra Ecclesiam homines facturos esse particulas; & de Christo non tantam litem habituros, de Ecclesia magnas contentiones excitaturos. Id aded verum est, ut doctissimus Bossuetus Episcopus Meldensis (m) ad oculum demonstrat, Protestantes ipsos, qui ut se a damnatione purgent, Ecclesiæ visibilitatem impugnare coguntur, non posse tamen eandem visibilitatem Ecclesiæ, proprio ore non aperte fateri.

3. Supervacanea luderem in opera, si in tanta hujus veritatis luce plura congererem. Obviant cuique in Theologorum Polemicorum scriptis densissimæ demonstrationes, tum ex Ecclesiasticæ traditionis monumentis, tum ex recta ratione mutuata, quibus catholicum hoc dogma de Ecclesiæ visibilitate contra Protestantes evincitur; quippe si Ecclesia foret invisibilis, quomodo illam discernere possent qui ab ea separati ad illius gremium confugere concupiscunt? Quomodo inemendati fratris delicta ad ipsam deferri possent, juxta illud Christi mandatum (n). Dic Ecclesiæ: si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus (o)? Quomodo eam regere possent Episcopi, quos in hunc finem Spiritus Sanctus posuit? Non enim ipsi proprias oves agnoscere, nec ab ovibus agnosci possent. Et tamen si Ecclesiæ definitiones supra relatas tamquam exactas & accuratas proposuisset Quesnellus [prout revera cohærenter ad sua principia erronea proponere debuit]. Visibilitatem Ecclesiæ negare convincitur, siquidem nullum verbum occurrit, quo ejus visibilitas indicari valeat.

4. Non infrequenter utique in Sacris Litteris, & apud Patres, usurpatur Ecclesiæ vocabulum ad significandam, vel gloriosam illam Ecclesiæ partem, quæ in Cælis triumphat, vel puriorem illam portionem quæ in terris militat, & viva dumtaxat hujus corporis membra, non autem malos humores, sive corrigendos, sive evomendos complectitur; adeoque innoxie quoque a Quesnello, & cohærenter ad Patrum locutiones adhiberi potuisset Ecclesiæ vocabulum ad designandum cœtum Filiorum Dei, vel Electorum, aut Prædestinatorum. Verum, quemadmodum, tam sacræ litteræ, quam Patres ad Ecclesiæ integritatem (quatenus militans, visibilis, & catholica est) pertinere doceant etiam malos, ita debuisset etiam Quesnellus ut ab invidia se eximeret tantundem alicubi fateri; quod tamen non præstitit, nec præstare potuit, nisi sibi contradicendo. Hinc S. Hieronymus (p) observat, dupliciter Ecclesiam dici: & eam quæ non habet maculam aut rugam, & vere Corpus Christi sit: & eam quæ in Christi nomine absque plenis perfectisque virtutibus congregatur. Quam animadversionem passim habemus etiam ex D. Augustino (q) in omnibus ejus operibus contra Donatistas; observans, aliam esse Ecclesiam quæ non habet malos, nec conventicula vanitatis, nec facinorosos, nec iniquos patitur; sed hæc Ecclesia est in spe, quæ non videtur; nam subdit (r) : quod eos patimur in congregatione Catholica toto Orbe diffusa, donec transeat iniquitas; donec tempore messis Zizania colligantur; donec ultimo ventilabro a frumento palea separetur; donec pisces boni a piscibus malis, cum quibus intra eadem retia congregati sunt in littore eligantur; donec hædi ab ovibus, cum quibus sub uno Pastore in eisdem pascuis tandiu paverunt, in ultimo ad sinistram segregentur.

[p] in Cap. 1.
Ep. ad Galat.

(q) Lib. 3.
cont. Ep. Parmen. c. 5.
Vide etiam
Lib. 7. de Bapt. cap. 51.
Tr. 3. in Ep. Jo.
[r] Lib. 2.
retract. cap. 18. &c.

5. Itaque conjectare merito possum, has Quesnelli propositiones ideo proscriptas fuisse, quia ex constanti loquendi formula, & ex aliarum propositionum contextu apparet, eum in ea fuisse sententia, quod Ecclesia adæquatè sumpta taliter Justos complectatur,

ut illi soli ad eam pertineant, nullatenus autem Peccatores & reprobi; siquidem, *non est Deus, nec religio ubi non est caritas* ex prop. 58. & *Baptizatus est adhuc sub Lege sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore* ex prop. 63. Nec nos pertinemus ad novum Fœdus nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id quod Deus nobis præcipit, ex prop. 8. Igitur cum constet, Peccatores destitutos esse ejusmodi gratia: & innegabile sit, Judæos non pertinere ad Ecclesiam Catholicam, sequitur apodicticè, peccatores non pertinere ad hanc Ecclesiam juxta Quesnelli principia. Item nihil occurrit in Ecclesiæ catholicæ descriptionibus ab ipso traditis, quo Ecclesiæ visibilitas aliquatenus indicetur: nulla in illis de visibili ejus capite: nulla de externa ejusdem fidei professione, nulla de eorundem Sacramentorum participatione mentio habetur, quamvis pro adæquatis & accuratis descriptiones illæ tradi videantur. Porro omnes Catholici Theologi veram Christi Ecclesiam ex constanti Patrum traditione definientes, asserunt, eam esse cœtum hominum, ejusdem fidei professione, eorundemque Sacramentorum communione coadunatorum, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipue Romani Pontificis, tamquam visibilis capitis, & Christi in terris Vicarii.

6. Hinc, tam a Patribus contra Novatianos, Luciferianos, Donatistas, & Pelagianos, quam a Recentioribus contra Wiclephum, Joannem Hus, Lutherum, Calvinum, Anabaptistas, cæterosque ejusmodi Novatores pluribus demonstratur, militantem Christi Ecclesiam esse collectam multitudinem omnium fidelium, Christi nomen profitentium, per universum Orbem visibiliter dispersam: bonis & malis, electis & reprobis mixtam: fide, Sacramentis, & Legibus Sanctam: Communionem totius unam; origine & successione apostolicam: sub uno visibili Capite, Christi in terris Vicario, Petrique successore in finem sæculi duraturam: Id si semel Quesnellus profiteatur, poterunt absque nota decurrere suprarelatæ propositiones; iis enim, qui a veri
dog-

dogmatis tramite nequicquam delirant, indulgeri potest aliquantula vocum incuria, cum exponi commode possint illæ assertiones, vel de ea Ecclesiæ parte, quæ in Cælis gloriosa triumphat, prout consimiles locutiones exposuit Augustinus (f): aut de puriori militantis Ecclesiæ parte, respectu cuius, licet Peccatores non sint membra præcisa, sunt tamen membra mortua, & ut ita dicam, æquivoce membra, quatenus se habent ad instar putridorum humorum; & sunt in Ecclesia numero [ut ait Augustinus (s)] non merito; specie, non virtute: commixtione corporali, non vinculo spiritali: carnis adjunctione, non cordis unitate: secundum aiquid ex nobis, secundum aliud non ex nobis: secundum Communionem Sacramentorum ex nobis, secundum suorum proprietatem criminum non ex nobis. Sicut autem nulla censura notantur consimiles loquendi formulæ in D. Joanne Chrysostomo (t), in D. Hieronymo (u), in D. Augustino [x], Gregorio Magno (y), & aliis, quia expresse alibi Christi Ecclesiam visibilem esse, & ex bonis malisque constare declararunt; ita contigisset de ejusmodi Quesnellianis propositionibus, nisi ex aliis ipsius placitis harum virus magis panderetur.

7. Quidam Scholæ Theologus, qui in refellendis hisce propositionibus calamum acuit, censorio mucrone configit eas loquendi formulas, quibus usus est Quesnellus pro exprimenda Ecclesia; unde ait (z), Ecclesiam non debere dici Christum, sed esse Corpus Christi mysticum: Item nec apte dici, quod Ecclesia sit unus solus Homo compositus ex pluribus membris, quorum Christus est caput, vita, substantia, & Persona, unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis. Etenim neque verum est quod Ecclesia sit Christus, neque est verum quod Christus sit vita, substantia, & persona relate ad Sanctos &c. Puto non advertisse hunc Theologum involvi eadem censurâ quamplures ex insignioribus Ecclesiæ Patribus, imo ipsummet Apostolum Paulum; hi enim omnes, vel iisdem prorsus formulis uti sunt, vel consimiles adhibuere, vel saltem ea sta-

[f] Lib. post collat. contr. Donat. c. 5. 6. 7. &c.

[s] Tract. 61. in Ev. lo. ca. 13. Vide in Coll. dici 3. cum Donat. c. 9. Lib. 3. de Doctr. Christ. c.

32. Lib. 4. de Bapt. cont. Donat. cap. 3. Lib. 6. c. 3. Lib. 7. c. 49. Lib. 2. contr. Litt. Petile. 108.

Lib. 2. contr. Cresc. c. 21. De unit. Ecc. cap. 25. &c.

[t] Chris. Homil. 6. in Ep. ad Rom. [u] Hiero. in c. 5. Epist. ad Gal.

[x] August. enarr. in Ps. 35.

(y) Greg. lib. 23. mor. &c.

[z] P. Viva in Trut. ad Prop. 74. p. 419. 420.

tuerunt principia, ex quibus prædictæ loquendi formulæ naturaliter consequuntur. Id cuique, qui in Patrum lectione vel leviter versatus sit, dubium esse nequit; sed quoniam incidi in aliquos, qui ducti auctoritate tam insignis Theologi de hoc valde ambigunt, cogor cursim nonnulla ex innumeris Patrum dictis, quæ afferri possent delibare, quæ, exauthoranda propter privatum alicujus scholastici Theologi judicium nemo sanæ mentis crederet, nisi in praves sensus contra Patrum mentem obliquantur, prout præstitit Quesnellus.

8. Conveniunt Patres, & Theologi, quamcumque naturam, dum naturæ accedit principaliori, personam amittere, & eatenus amittere, quatenus accedit; jure enim superiori inferius extinguitur. Hinc Ecclesia Christi copulata Christo, in unitatem personæ quodammodo illi convenit, obruit enim & absorbet humiliorem Ecclesiæ personam persona Christi præcellentior. Quod autem Ecclesia assumpta fuerit in Christo, & coapta Verbo velut corpus illius capitis, & compaginata membrorum universitas, illique commortua, consepulta, conresuscitata, & una simul in paterno confidens folio perspicue exposuit Apostolus (a) inquiens: *consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem* [b] Si mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum Christo. Et alibi [c]: *convivificavit nos in Christo, & conresuscitavit, & confedere fecit in cælestibus cum Christo Jesu*. Cujus assertionis ea potissimum est ratio, quam præmiserat ibidem Apostolus (d), quod scilicet Deus ipsum *dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius; & plenitudo ejus* (seu integer Christus) *quia omnia in omnibus adimpletur*. Si Corpus Christi, si Christi plenitudo Ecclesia est: si vicissim Ecclesiæ caput, & plenitudo Christus est; igitur caput & corpus vicissim immeant, unaque mortem adeunt, sepulcrum ineunt, reviviscunt, in superna sede regnant; etenim in Christo inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter, [ut loquitur Apostolus (e)], & sumus in illo repleti; seu, ut ait Joannes Apostolus: *de plenitudine ejus accepimus; & ubi*

(a) ad Rom.
cap. 6. v. 4.

(b) ibid. v. 8.

(c) ad Eph.
c. 2. v. 5.

(d) ibid. cap.
1. v. 23.

(e) ad Coloss.
c. 2. v. 9.

& ubi verbum caro factum est, habitavit in nobis, id est in Ecclesia, quæ est illa caro.

9. Id notaverat D. Leo (f) cum ait: *Caro ejus de utero Virginis sumpta nos sumus; & ante ipsum scripserat Tertullianus [g]: Hic sequester Dei, & Hominum appellatus, ex utriusque partis deposito commisso sibi, carnis quoque (h) depositum servat in semetipso, arrabonem summæ totius; Quomodo enim nobis arrabonem spiritus reliquit [i], ita a nobis arrabonem carnis accepit, & vexit in Cælum pignus totius summæ illuc quandoque redigendæ. Securæ estote caro & sanguis; usurpastis & Cælum, & regnum Dei in Christo. Aut si negent vos in Christo, negent & in Cælo Christum, qui vobis Cælum negaverunt. Expresius etiam ad præsens intentum Cassianus (l) ait: Si-
cut Vir & Mulier unum corpus sunt, ita Majestas Di-
vinitas & Caro hominis uniuntur, & facti sunt duo,
id est Deus & anima in carne una; quia sicut caro illa
habitatorum in se habuit Deum, ita animam quoque in
se cohabitantem Deo. Hoc ergo magnum est illud Sa-
cramentum, ad quod inquirendum nos admiratio Apo-
stoli vocat, & adhortatio divinitatis invitat; non alie-
num utique etiam a Christo, & ab Ecclesia . . . quia
& caro Ecclesiæ caro Christi est, & in carne Christi
Deus est atque anima; ac sic idem in Christo quod in
Ecclesia, quia Sacramentum quod in Christi carne credi-
tur, etiam fide in Ecclesia continetur.*

(f) Serm. 10.
de Nativit.

(g) Lib. de
Carnis resur.
cap. 51.

(h) 1. Timot.
c. 2. v. 5.

(i) 2. Cor. c.
5. v. 5.

(l) de Incar.
Dom. Lib. 5.
c. 12.

(m) Lib. 3.
adv. Hares.
cap. 22.

(n) ib. lib. 5.

10. Verum ut de constanti Ecclesiæ traditione circa hanc veritatem constet, exordiar ab Irenæo, qui ait (m), quod Dei Filius Filius hominis factus est, ut assuesceret Deum habitare in homine. Insuefecit autem hominem percipere Deum, quia omnes in se ipso gestavit, Deo conglutinavit, divinis viribus imbuit, atque ita Deo consuescere initiavit; unde rursus alibi ait (n): Quomodo ab initio plasmationis nostræ in Adam, ea quæ fuit a Deo inspiratio vitæ unita plasmati animavit hominem . . . sic in fine Verbum Patris & spiritus Dei adunitus antiquæ substantiæ plasmationis Adæ, viventem & perfectum efficit hominem ca-

pietem perfectum Patrem; ut quemadmodum in animali omnes mortui sunt, sic in spirituali omnes vivificamur. Et rursus: Suo Sanguine redimente nos Domino, effundente spiritum Patris in adunionem & communionem Dei, & Hominum; ad homines quidem deponente Deum per spiritum: ad Deum rursus imponente hominem per suam Incarnationem.

[o] Orat. 4.
cent. arian.

II. D. Athanasius inculcat, nos non jam spectandos esse ut homines peccatoris Adam traduce fatos, sed ut proprios verbi, & coaptatos verbo (o); Nascente carne [inquit] ex Deipara Virgine, ipse dicitur natus esse, qui aliis ortum existendi præbet, ut nostram originem in se transferat; nec deinceps quasi in terra manentes, in terram abeamus; sed ut verbo cælesti coaptati in Cælos ab ipso subvehamur ut jam deinceps non ut Homines, sed ut ii, quos proprios, & pro suis agnoscit verbum, æternæ vitæ consortes efficeremur &c. Et iterum: Ego in illis, & tu in me, ut absolute in unum perficiantur. Certum est Verbum in nobis esse factum, quippe quod nostrum corpus induerit. Tu autem in me Pater, tuum enim sum Verbum. Et quia tu in me, eo quod tuum sum Verbum, ego vero in illis per corpus meum: & quia per me in me hominum salus perficitur, rogo te ut & ipsi fiant unum secundum rationem mei corporis, & secundum ejus perfectitudinem, ut & ipsi perfecti reddantur, cum habeant cum corpore meo unitatem; & in eo unum fiant, & quasi quos ipse gestem pariter unum corpus fiant, & unus spiritus, & in virum perfectum evadant. Et rursus; Ex aqua & Spiritu Sancto regenerati in Christo vivificamur, quasi non jam terrena sit nostra caro, sed verbificata propter verbum nostri causa carnem factum. Alibi

[p] Orat. 9. exponit (p.) quomodo Ecclesia, seu nos omnes in Christo gestati fuerimus, dicens, quod Dei Filius idcirco homo factus est, ut quæ illi data essent, in nos transirent. Homo enim merus, non fuisset dignus istiusmodi muneribus: Verbum solum & merum his non indigisset. Coaptatum igitur est nobis verbum, potestatemque suam nobis impartit, & superexaltavit; in homine enim

enim existente verbo accepit homo . Antea dixerat (q) : (q) Orat. 2.
Cum Dominus ut homo in Jordane lavaretur , nos illi
ipsi eramus , qui per Dominum Spiritus ejus capaces red-
debamur . Alio loco ait (r) : Non ibi de Divinitate (r) Lib. de
ejus verba facit cum asserit , eum Dominum ac Chri- Natur. humi-
stum a Deo factum esse ; sed de humanitate ejus , quæ suscept.
est universa Ecclesia , quæ in eo dominatur , & regnat
postquam ille Crucifixus est &c.

12. D. Basilius ad illa verba : diffusa est gratia &c.
ita differit (s) : Palam est , quod hæc de servatore ut (s) Homil. in
homine dicuntur ; aut quod Ecclesia corpus est Domini , Psalm. 44.
& ipse caput Ecclesiæ Si quis ergo datam Ecclesiæ
benedictionem ad Dominum retulerit , is neutiquam erra-
verit . Benedixit ergo te Deus ; hoc est membra tua , &
corpus tuum refert bonis suis . Ubi liquet , Ecclesiæ
in Christo , & Christo in Ecclesia divinorum munerum
ubertatem propinatam doceri a D. Basilio (s) . Gre- (s) Orat. in
gorius Nyssenus hæc habet : Ex omni humana natura , ea verba =
cui ammixta fuit Divinitas veluti primitiæ communis Tunc ipse
consperfusionis is qui in Christo est homo constitit ; per Filius subji-
quem Divinitati universa humanitas adnata & conjun- cietur &c.
cta est Non alias autem potest quisquam uniri
Deo , quam si sit ei concorporalis , ut ait Paulus ; om-
nes enim uni Christo Capiti conjuncti , per participatio-
nem efficimur unum ejus corpus . Quando ergo bonum
per omnia pervaserit , tunc totum ejus corpus vivificæ
subiicietur potestati , & sic hujus corporis subjectio ipsi-
us Filii cum suo corpore contemperati , quod quidem est
Ecclesia &c. Ibi Nyssenus exponit , quod Ecclesia est
illud corpus , in quo Christus subiicitur Patri ; & cum
quisque nostrum respiscit , dicit quod patri subiicitur
tunc Christus in hoc suo membro .

13. Gregorius Nazianzenus ait (t) : Quemadmodum (t) Orat. 36.
salutis meæ causa maledictum vocatus est , qui maledi-
ctionem meam solvit : & peccatum , qui peccatum mun-
di delet , ac pro vetere Adamo novus Adam efficitur ; ita
contumaciam & rebellionem meam sibi asciscit ut totius
corporis caput . Proinde quandiu inobediens ipso sum . .
. . . . tandiu inobediens quoque , quantum ad me atti-
net ,

net, Christus dicitur. Et infra: Homo efficitur, ut per se Sanctitate afficiat homines; fermentique instar universæ massæ sit, sibi que uniens quod condemnatum fuerat, totum illud a condemnatione liberet.

14. Cyrillus Alexandrinus fusius cæteris Græcis Patribus hac de re differit: In nobis habitasse Verbum utiliter asserit [Evangelista Joannes (u)] altissimum nobis istud revelans mysterium. Sumus enim omnes in Christo; & communis humanitatis persona in ipso reviviseit. . . . In omnibus itaque Verbum habitavit per unum, ut uno constituto Filio Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis in universam humanitatem dignitas illa redundaret. Et alio loco (x) ait: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Eum etenim, qui ante secula Deus erat ex ipso genitus, hodie genitum esse dicit, ut nos in eo susciperet in filiorum adoptionem. Tota quippe natura in Christo reperitur in quantum homo est. Sic & Pater cum proprium spiritum habeat, eum rursus dicitur dare Filio, ut nos in eo spiritum lucræmur. Accepit ergo Unigenitus Spiritum Sanctum, non sibi ipsi, (est enim ejus, & in eo, & per eum datur) Sed quoniam homo factus est, & totam habebat in se naturam, ut eam omnem instauraret, atque in pristinum statum restitueret. Tandem exponens illa Christi verba: In die illa cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis: ait (y) Ego enim vivo; vita namque sum secundum naturam, & vivens esse Templum meum ostendi. Sed cum ipsi etiam vos, qui corruptibilis naturæ estis viventes videritis, ad mei nimirum similitudinem, tunc utique manifeste cognoscetis, quia vita existens secundum naturam, Deo, & Patri, qui & ipse vita est secundum naturam conjunxi vos per me ipsum, consortes quodammodo ac participes reddens immortalitatis ejus. Ego quippe naturaliter in Patre, fructus enim sum substantiæ ejus, ac vera genitura in eo existens, & ex eo existens; vita ex vita; vos autem in me, & ego in vobis, quatenus ego quidem homo apparui; consortes autem naturæ Divinæ vos reddidi, spiritum meum in vobis collocans. In nobis enim est Christus per spi-

(u) In Evan.
Jo. Lib. 1. c.
16.

(x) Lib. 5.
pag. 472.

(y) Lib. 9.
cap. 47.

Spiritum ad incorruptionem, transferens id quod natura sua est corruptibile &c.

15. Cæteris Græcis Patribus fusior est Cyrillus in exponendo fere in omnibus suis operibus, naturam totam in Adamo atque Christo condensatam fuisse, & veluti constipatam, ut de radicis stirpisque suæ qualitatibus imbueretur; & hanc utriusque radicis vim fuisse, ut propaginem totam suo veluti succo inficeret. Et profecto locis mox relatis manifestius declarare nequiverat, Christum excepisse in se ut in capite & Persona totius humani generis Pelagus divinæ sanctitatis, & quod dum Verbum Caro factum est, tunc universæ Ecclesiæ, idest toti & integro Christo capiti ac corpori dictum fuerit a Patre. *Ego hodie genui te.* Similiter in Dialogo *Quod unus sit Christus* ait, nos esse *translatos ad superminentem & admirandam Filiorum Dei dignitatem, quia in nobis inhabitat unigenitum Dei Verbum; ad out, quæ Christus sursum a Deo accipit ut Caput, Parens, & Princeps Ecclesiæ, ea ad nos devehat, totique Ecclesiæ transfundat; unde ex ejus sententia, tota humana natura conjugata est hypostatice Verbo, ut in universis hominibus Verbi opulentia ditaretur*

16. Eadem non minus clare & copiose expresse-
runt Latini Patres Hilarius ait (z): *ut Homo factus ex Virgine naturam in se carnis acciperet; perque hujus admixtionis societatem sanctificatum in eo universi generis humani corpus existeret, ut quemadmodum omnes in se per id quod corporum se esse voluit conderentur: ita rursus in omnes ipse per id quod ejus est, invisibile referretur.* Et paucis interiectis subdit (a): *Nos eguimus ut Deus caro fieret & habitaret in nobis, idest, assumptione carnis unius interna universæ carnis incoheret.* Et exponens illa Christi verba [b]: *non potest Civitas abscondi supra montem posita, ait (c): Civitas in carnem quam assumpserat nuncupat; quia ut Civitas ex varietate ac multitudine consistit cohabitantium, ita & in eo per naturam suscepti hominis quædam universi generis humani congregatio continetur; atque ita, & ille*

(z) Lib. 2. de
Trinit. pag.
31. col. 2. F.
edit. Paris.
1652.

(a) ibi. pag.
33. C.

[b] Matth. c.
5. V. 14.

[c] Commen.
in Matt. can.
4. pag. 508. A

(d) Enarr. in
Ps. 51. pag.
697. D.

[e] Enarr. in
Ps. 67. pag.
825. F.

[f] in Ps.
115. pagin.
1011. E.

(g) Enarr. in
Ps. 122. pag.
993. B.

[h] Jo. cap.
14.

[i] Io. cap.
10.

(l) 1. Cor.
cap. 5.

(m) Levit. 26.
v. 12.

ex nostra in se congregatione fit civitas, & nos per consortium carnis suæ sumus civitatis habitatio. Alibi pariter ait [d]: In Filio Dei, & Filius hominis, ut & Filius hominis esset Filius Dei, naturam in se universæ carnis assumpsit, per quam effectus vera vitis, genus in se universæ propaginis tenet. Verbum caro factum est & habitavit in nobis, naturam scilicet in se totius humani generis assumens. Si qui ergo propago infidelis aut infructuosa est, eradicandam ipsa se præbet, per naturam quidem manens, sed per infide-

litatem aut inutilitatem evellitur. Item alio loco (e): Ut omnes unum sint, ego in illis & hi in me. Mirabilis ergo in Sanctis Deus est, quos cum conformes gloriæ corporis sui fecerit, per se, qui mediator est, etiam in unitatem paternæ majestatis assumet; dum & in eo per naturam Pater est, & ille rursus per societatem

[f] in Ps. carnis in nobis est. Et iterum (f): A dominatu enim vitiorum animam liberavit, anteriora delicta non reputans, & nos in vitam novam renovans, & in novum hominem reformans, constituens nos in corpore carnis suæ. Ipse est enim Ecclesia, per Sacramentum corporis sui in se universam eam continens.

17. Sed ne plura congeram, nam in immensum excresceret moles, exscribam pro coronide aurea illa verba, quibus Patrem in Verbo, Verbum in assumpto Templo, Christum in nobis, atque ita Patrem in nobis seu in universa Ecclesia habitare descripsit: Necesse est (ait (g)): ut habitatio habitatore suo digna sit. Quæramus ergo quæ habitatio Dei sit. Nempe is qui dixit [h] Pater enim in me, & ego in Patre. Et rursus (i): Ego & Pater unum sumus. Et de quo dictum est (l): Deus erat in Christo Mundum reconcilians sibi: digno & sufficiente Filio, in quo Pater per eandem naturæ habitet virtutem. In hoc ergo Cælo Deus inhabitat digno majestatis suæ & divinitatis habitaculo. Sed est & alia complacita Deo, & electa habitatio; eorum scilicet de quibus dictum est (m): Habitabo in his, & deambulabo in ipsis, & ipsi mihi erunt in populum, & ego illis in Deum; de qui-

quibus & Apostolus ait: (n) vos estis templum Dei, & Spiritus Dei habitat in vobis. Idem quoque Apostolus ait (o): qualis de Limo, tales & de Limo: & qualis Cælestis, tales & Cælestes. Cælestis ergo est secundus Adam; & idcirco Cælestis, quia Verbum Caro factum est..... In hoc ergo Verbo, non inani sono vocis, sed in Deo Verbo, neque in dissidenti a se diversaque substantia, sed in Dei Verbo Deus tanquam in Cælo habitat; in eo scilicet utique, quod ex se ac suum est manens per eum in eis quoque qui Cælestes sunt habitans, sicut ipse ad Patrem ait: [p] ut omnes unum sint, sicut ego in illis, & tu in me. Ergo si qui in Adam Limus fuimus, nunc Cælestes sumus in Christo, & Christus habitator est nostri, per habitantem Christum in nobis etiam ille quoque habitator est nostri, cui est habitans in nobis Christus habitatio.

(n) 2. Cor. cap. 6. v. 16.
(o) 1. Cor. cap. 15. v. 48.

(p) Jo. Cap. 17. v. 11.

18. D. Ambrosius in eandem sententiam ait: Quis illorum fuit, cui subiecta essent omnia, quibus ipse donavit quod erant? (q) In quo benedicuntur omnes Sancti ejus, quia ipse est super capita omnium Caput. Caput enim mulieris vir: Caput viri Christus; & super vertices montium, quia ipse est supereminens vertex universorum. (r) Alibi observat, quod Apostolus, non dixit Caput Christi Pater, sed Caput Christi Deus, quia Divinitas, utpotè Creatrix, Caput est Creaturæ. Et benè dixit Caput Christi Deus, ut & Divinitatem Christi significaret & Carnem; hoc est, Incarnationem in Christi nomine: in Deo autem unitatem Divinitatis, & magnitudinem potestatis. Hinc habetur, quod Caput Christi sit Deus, hoc est, quod (interprete Ambrosio) Verbum est Caput hominis assumpti. Cum autem in illo homine assumpta sit generis humani universitas seu Ecclesia, hinc fit quod etiam Ecclesiæ, sicuti Christi, Caput sit Deus; scilicet Deitas est Caput humanitatis: humanitas seu Ecclesia est Deitatis corpus. Sicque cum Christi Caput, & Ecclesiæ Caput dicitur Deus, etiam Ecclesia dicitur Christus; adeoque hæc locutio reprehendi nequit, nisi Patrum locutiones reprehendantur.

[q] Lib. de Benedict. Patriarch. cap. 11.

(r) Lib. 4. de Fide cap. 2.

(1) *Ibid.* Lib.
5. cap. 7.

19. Obiicit sibi auctoritatem Apostoli in hunc modum: (s) Scriptum est [inquiunt] quod cum mortui essetis peccatis, convivificavit vos in Christo, cujus gratia estis salvi facti; & simul suscitavit, simulque sedere fecit in Cælestibus in Christo Jesu. Hanc autem objectionem ita diluit: agnosco scriptum; sed non ut homines sedere ad dexteram sibi patiatur Deus, sed ut in Christo sedere, quia ipse est omnium fundamentum, & ipse est Caput Ecclesiæ, in quo communis secundum carnem natura prærogativum sedis Cælestis emeruit. In Christo enim Deo caro: in carne autem humani natura generis, omnium hominum particeps honoratur. Sicut ergo nos in illo sedemus per corporeæ commune naturæ, ita & ille per obedientiam omnium erit subiectus in nobis, cum Gentilis crediderit, cum Judæus agnoverit quem crucifixit &c. Per sua igitur opera Christus, & genera diversa virtutum erit in nobis Patri subditus. Et paulò post concludit: cum omnes ergo crediderint, & Dei fecerint voluntatem, erit omnia & in omnibus Christus: cum Christus fuerit omnia & in omnibus, erit omnia & in omnibus Deus, quia Pater manet semper in Filio.

(2) *in Tit.*
Psal. 26. c.
narr. 2.

20. Verum nemo uberius & apertius D. Augustino eadem docuit; exponens Psalmum 26. ait: (t) Christus a chrismate. Non solum autem Caput nostrum unctum est, sed & corpus ejus nos ipsi concorporans nos sibi, faciens nos membra sua, ut in illo & nos Christi essemus Indè autem apparet Christi Corpus nos esse, quia omnes unguimur, & omnes in illo & Christi, & Christus sumus; quia quodammodo totus Christus Caput & Corpus est. Idem frequenter repetit in expositionibus Psalmorum. (u) In Ps. 30. ad illa verba: In te Domine speravi &c. ait: Christus loquitur, quia in membris Christi Christus; & ut noveritis quia unus dicitur Christus Caput & Corpus suum, ipse dicit cum de conjugio loqueretur: erunt duo in carne una: igitur non jam duo, sed una Caro Fit ergo tamquam ex duobus una quædam Persona ex Capite, & Corpore; ex Sponso & Sponsa &c. quod fule ibi prosequitur.

[u] *Concio.*
ne. 1. in ps.
30.

21. In Sermone 2. supra Ps. 34. sub initio sic ait :
 (x) Christum cum audis, noli Sponsum a Sponsa separare, & intellige magnum illud Sacramentum: erunt duo in Carne una &c. In Ps. 37. ait: Ubi dicit, verba delictorum meorum, non est dubium quia vox Christi est. Unde ergo peccata, nisi de Corpore Christi quod est Ecclesia? quia erunt inquit duo in Carne una &c. Et in Ps. 54. [y] Quia ergo David in figura Christus est; Christus autem ut saepe commemoravimus caritati vestrae & Caput, & Corpus est, nec nos a Christo alienos dicere debemus cujus membra sumus; nec nos quasi alterum computare, quia erunt duo in Carne una. Sacramentum hoc magnum est, ait Apostolus, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Quia ergo totus Christus Caput & Corpus est..... Intelligamus membra Christi, & in membris suis intelligatur Christus, & membra Christi intelligentur in Christo, quia Caput & membra unus Christus. In Ps. 55. (z) Qui sedet ad dexteram Patris, & pro nobis interpellat est & hic, sed in Corpore suo quod est Ecclesia. Corpus conjunctum est Capiti suo: Caput pro Corpore clamat..... Hæc compago tamquam unius hominis facit duos in Carne una Sponsum & Sponsam; unde & ipse Dominus dicit, igitur jam non duo sed una Caro.

[x] In ps.
34. Conc. 2.

[y] Enarr.
in Ps. 54.

[z] Enarr.
in Ps. 55.

22. Unus homo cum Corpore & Capite suo (a) Jesus Christus Salvator Corporis, & membrorum Corporis, duo in Carne una, & in voce una, & in passione una..... (b) Passiones itaque Christi non in solo Christo, imò Passiones Christi non nisi in Christo. Si enim Christum intelligas Caput & Corpus, Passiones Christi non nisi in Christo: si autem Christum intelligas solum Caput, Passiones Christi non nisi in solo Christo. &c. Longum nimis foret singula decerpere, quæ passim occurrunt in ejus scriptis. Sufficiat id quod habetur in Ps. 142. (c) ex quo pauca tantum sed conspicua describam: sicut Corpus unum est, [inquit Apostolus] & membra multa habet, omnia autem membra Corporis cum sint multa unum est Corpus; ita & Christus. Non ait, ita & Christus, & Corpus; sed Corpus unum, membra

[a] Enarr.
in Ps. 61.

(b) Enarr.
in Ps. 64.
Unus vir assumitur, cujus Caput est Christus; quia Caput viri Christus est.

(c) Enarr.
in Ps. 142.

multa, ita & Christus. Totum ergo Christus Tene-
te hoc, & fixam omnino commendate memoriae tamquam
filii Ecclesiasticæ eruditionis, & fidei Catholicæ, ut agno-
scatis Christum Caput & Corpus; eundemque Christum
Verbum Dei unigenitum æqualem Patri, & indè videat-
is quanta gratia pertingat ad Deum, ut ipse voluerit
esse nobiscum unus, qui est cum Patre unus.

23. Hic emicat Augustini anxietas in demonstnan-
do ex Apostolicis verbis, quod Caput & Corpus, sci-
licet Christus & Ecclesia unus sit Christus; observat
enim, quod ex Apostolo, Corpus unum, membra mul-
ta, & id totum Christus: ex Apostolo, Christum indui-
mus: ex Apostolo nos semen Abraham sumus, & semen
Abraham unus Christus est: ex Apostolo Christus &
Ecclesia sunt duo in Carne una, adeoque non jam duo
sed una Caro; & prout ibidem subdit: Christus & Ec-
clesia, duo in Carne una. Refer ad distantiam Majesta-
tis duo; non enim & nos in principio Deus apud Deum:
non enim & nos ille, per quem facta sunt omnia. Ve-
niatur ad Carnem, & ibi Christus: & ille, & nos.

(d) Tract. (d) Unde admiramini [ait alibi] gaudete, Christus
21. in Ev. Jo. facti sumus. Si enim Caput ille, nos membra, totus ho-
mo ille & nos, donec occurramus omnes in virum
perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ple-
nitude ergo Christi, Caput & membra (quod idem fe-
re sonat ac si dicatur, integer Christus, caput & mem-
bra.) Quid est Caput & membra? Christus & Ecclesia.

(e) Tract. 24. In membris suis ipse [Christus] erat (e); non
23. in Jo. enim Christus in Capite & non in Corpore; sed Christus
totus in Capite & in Corpore. Quod fusè ipse ibi expo-
nere pergit illis verbis, quibus Saulum Christus a per-
sequenda Ecclesia cohibuit: Saule quid me persequeris?
licet non Christum, sed ejus membra divexaret; quod

(f) Tract. argumentum frequenter inculcat, & præcipuè Tract.
108. in Jo. x. in Epist. Joannis. (f) Idem elicit ex illis Christi
verbis -- Sanctifica eos in veritate, quæ sic commenta-
tur: quid est: Pro eis ego sanctifico me ipsum? nisi eos
in me ipso sanctifico, cum & ipsi sint ego? quoniam de
quibus hoc ait, membra sunt ejus; & unus est Christus

Caput & Corpus.... Ipsos in me tamquam me ipsum sanctifico ego, quoniam in me etiam ipsi sunt ego. (g) Alibi: quomodo dilectio, qua dilexit Pater Filium est & in nobis, nisi quia membra ejus sumus, & in illo diligimur cum ille diligitur totus idest Caput & Corpus? (h) Rursus: quamvis eadem natura sit corporis Ecclesiae, multum tamen distare inter Caput & membra cætera quis non intelligit? si enim Ecclesiae Caput est homo ille, cujus susceptione Verbum Caro factum est & habitavit in nobis, membra cætera sunt omnes Sancti, quibus perficitur & completur Ecclesia. (i) Iterum: totus Christus, Caput & Corpus est. Caput unigenitus Dei Filius; & Corpus ejus Ecclesia: Sponsus, & Sponsa: duo in Carne una.

(g) Tract. III. in Jo.

(h) De Agone Christ. cap. 20.

(i) De unit. Eccl. cap. 4.

25. Idem infert ex illis verbis: nemo ascendit in Cælum, nisi qui descendit de Cælo filius hominis qui est in Cælo, ita differens: (k) sic inquam fiet generatio spiritalis, ut sint cælestes homines ex terrenis; quod adipisci non poterunt nisi membra mea efficiantur, ut ipse ascendat qui descendit; quia nemo ascendit, nisi qui descendit. Nisi ergo in unitatem Christi omnes mutandi, lavandique concurrant, ut Christus qui descendit ipse ascendat, non aliud deputans Corpus suum, idest Ecclesiam suam, quam se ipsum; [quia de Christo & Ecclesia verius intelligitur, erunt duo in Carne una; de qua re ipse dixit; itaque jam non duo, sed una Caro] ascendere omnino non poterunt, quia nemo ascendit in Cælum, nisi qui descendit de Cælo Filius Hominis qui est in Cælo..... Per distantiam Divinitatis & infirmitatis Filius Dei manebat in Cælo, filius hominis ambulabat in terra; per unitatem verò personæ, qua utraque substantia unus Christus est, & Filius Dei ambulabat in terra, & idem ipse filius hominis manebat in Cælo. Fit ergo credibiliorum fides ex incredibiliis creditis. Si enim divina substantia longè distantior, atque incomparabili diversitate sublimior potuit propter nos ita suscipere humanam substantiam ut una persona fieret, ac sic filius hominis qui erat in terra per Carnis infirmitatem idem ipse esset in Cælo per participatam Carni

(k) Lib. I. de pecc. mer. & rem. cap. 31.

Divinitatem, quanto credibilius alii homines sancti & fideles ejus sunt cum homine Christo unus Christus, ut omnibus per ejus hanc gratiam societatemque ascendentibus, ipse unus Christus ascendat in Cælum qui de Cælo descendit? Sic & Apostolus ait: (l) sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra Corporis cum sint multa unum est Corpus, ita & Christus: non dixit, ita & Christi, idest Corpus Christi, vel membra Christi; sed, ita & Christus, unum Christum appellans Caput & Corpus.

26. At ne longius evager in coacervandis hujus Patris testimoniis, quæ innumera in ejus scriptis sunt, & passim occurrunt, claudam conspicuis his ejus verbis: rectè quæritur, utrum secundum ipsum (Christum) tantum dictum sit, quod est Caput Ecclesiæ, non secundum universum Christum (idem est ac integrum Christum) annumerato Corpore & membris ejus. (m) Cum enim ad Galatas non dicit ex seminibus tanquam in multis sed tanquam in uno, & semini tuo quod est Christus: ne ipsum hoc loco solum intelligeremus Christum, qui de Maria Virgine est natus, postea dicit: omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. Si autem vos Christi, ergo Abrahamæ semen estis. (n) Et cum de caritate diceret, de membris corporis similitudinem ducens, sicut enim corpus unum est dicit, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa unum est corpus, ita & Christus. Non dixit, ita & Christi, sed ita & Christus; ostendens Christum rectè appellari etiam universum, hoc est caput cum corpore suo, quod est Ecclesiæ. Et multis scripturarum locis invenimus Christum etiam hoc modo appellari, ut cum omnibus suis membris intelligatur, quibus dictum est: vos estis corpus Christi. Puto nil evidentius optari posse ab illo Theologo, ut agnoscat, non posse eam loquendi formulam improbari, nisi eodem tempore improbetur constans Augustini locutio.

27. De D. Prospero Augustini fidissimo Discipulo dubitari nequit, quin ipse quoque ejusmodi sententiæ adhæserit. Sufficiet id quod ait exponens Psalmum 127.

Ex

(o) Ex multis membris unum corpus efficitur; dum si-
 ve in pluribus, siue in singulis unus est Christus; quia &
 Caput in compage, & compago omnis in Capite. D. Leo: (p)
 Adverte quis nos in se suscepit, & quem suscepimus
 in nobis. Quoniam sicut factus est Dominus Caro nostra
 nascendo, ita & nos facti sumus ipsius renascendo. Ideo
 & membra Christi, & templum sumus Spiritus Sancti.
 Alibi pariter ait: (q) ita se nobis, nos quoque inseruit
 sibi, ut Dei ad humana descensio fieret hominis ad di-
 vina proelectio. Item Caro ejus de utero Virginis sum-
 pta nos sumus..... (r) Quia in Christo habitat omnis
 plenitudo Divinitatis corporaliter, & estis repleti in il-
 lo. Totam igitur Corpus implet tota divinitas; & sicut
 nihil deest illius Majestatis, cujus habitatione repletur
 habitaculum, sic nihil deest Corporis, quod non suo ha-
 bitatore sit plenum. Quod autem dictum est, & estis re-
 pleti in illo, nostra utique est significata natura; ad
 quos illa repletio non pertineret, nisi Dei Verbum no-
 stri sibi generis Animam & Corpus unisset. Ad pleni-
 tudinem autem Corporis inhabitandi, totam Ecclesiam,
 Caput scilicet & Corpus pertinere satis liquet ex D.
 Leonis mente. Alio loco inquit: (s) Hanc Incarna-
 tionis Domini fidem, per quem tota Ecclesia Corpus est
 Christi inconcusso Corde servantes &c. (t) Et alibi:
 Non enim dubium est, naturam humanam in tantam
 connexionem a Filio Dei esse susceptam, ut non solum
 in illo homine qui est primogenitus totius Creaturæ, sed
 etiam in omnibus sanctis suis unus idemque sit Christus;
 & sicut a membris Caput, ita a Capite membra dividi
 non possunt. Ibidem pariter ait: Corpus regenerati sit
 Caro crucifixi.

(o) in Ps.
127.
[p] Serm. 3.
de nati. Dom.

[q] Serm. 7.

(r) Serm. 10.

(s) Serm. 8.
de Quadrag.
[t] Serm. 14
de Passione.

28. D. Gregorius magnus pariter ait: (u) Sicut
 idem Redemptor noster una persona est cum congregatio-
 ne bonorum, ipse namque Caput est Corporis, & nos
 hujus Capitis Corpus, ita &c. Et infra: (x) Unam es-
 se personam Christum & Ecclesiam, plerumque jam dixi-
 mus; & sæpe vox Capitis ad vocem Corporis: sæpe vox
 Corporis ad vocem Capitis transit. Et Auctor exposi-
 tionis in septem Psalmos Pœnitentiales, siue fuerit ipse-
 met,

(u) Lib. 4.
Moral. cap.
14.
[x] Lib. 20.
cap. 3.

[y] In Psal. met, sive Gregorius VII. ait: (y) Christus cum tota sua Ecclesia, sive quæ adhuc versatur in terris, sive quæ cum eo jam regnat in Cælis, una persona est; & sicut est una anima, quæ diversa corporis membra vivificat; ita totam simul Ecclesiam unus Spiritus Sanctus vegetat, & illustrat. Petrus Chrysologus. Credimus Sanctam Ecclesiam, quam sic in se suscepit Christus, ut eam divinitatis suæ faceret esse consortem. [z] D. Fulgentius allegato Isaæ testimonio: induit me vestimento salutis &c. ait: [z] Ecce unus est Sponsus & Sponsa &c. Quia vero naturæ primitias suscipiens Dominus, sicut in suo Corpore cunctorum Fidelium Corpus, sic in sua Anima universorum Fidelium animas per naturæ unitatem & gratiam justificationis accepit: per hanc omnem Ecclesiam in Conjugium sibi perpetuæ incorruptabilitatis ascivit; cujus desponsionis mirabile Sacramentum, sic fidelis Sponsi servus ipsi Sponsæ commendat &c.

(z.) Fulg.
lib. 1. ad
Transm. cap.
10.
(a) Isaia
cap. 61. v.
10.

(b) Lib. 1.

29. Etherius Uxamenfis Episcopus, qui octavo Se- culo contra Elipandum scripsit, ait: (b) Non cum Pa- tre & Spiritu Sancto unus est homo, sed cum tota Eccle- sia unus est Homo, quia Caput & Corpus una Persona est Christus. Et Lib. 2. cui titulus -- De Christo & ejus Corpore, quod est Ecclesia fusius idem adstruit inquiens -- Cum in Carne Christi habitat Verbum, in nostra natu- ra habitat, quia Caro nostra est. Illi Carni adjungitur Ecclesia, & fit Christus totus una Persona Caput & Cor- pus. Et cum in Sacris Voluminibus, aut Caro, aut Homo, aut Corpus Christi nominatur, non solum Chri- stus, sed tota Ecclesia intelligitur. Subindè adducit lo- cum Isaïæ, quem in eandem sententiam supra adduxit Fulgentius, & non semel interpretatus est Augustinus (c) -- Induit me vestimento salutis quasi Sponsum deco- ratum corona, & quasi Sponsam ornatam monilibus suis; ubi observat unam eandemque Personam Sponsum & Sponsam nominari. Si itaque Sponsus & Sponsa una Persona est, sic etiam Christus & Ecclesia fit una Per- sona, seu unus integer Christus, prout post Augustinum ex Patrum doctrina locutus est Etherius, nec tamen id umquam ab ullo Catholicorum improbatum audiui ante hu-

(c) Isa. cap.
61. v. 10.

hujus Theologi Censura. Equidem Ecclesia est Corpus Christi, non naturale, sed mysticum; at non eo sensu mysticum Corpus dicitur, quatenus opponatur reali & propriè dicto Corpori, quasi ea sit dumtaxat metaphoricè Corpus, quemadmodum Corpus Politicum, Respublica, Civitas, aut exercitus. Non est ita. Verè per Sacramenta incorporamur & unimur Christo, & inde realis est influxus Christi in sua membra viva, idest in Ecclesiam, quam mundat, fovet, vegetat & perficit, non moraliter tantum, sed physicè seu realiter, adeoque vera intercedit unio inter Caput & membra; sicque ex Capite & Corpore fit quid unum seu integer Christus. Id innuit Tridentinum cum docet, quod *Homo inseritur Jesu Christo, (d) & quod fides, cum ad eam accesserint spes & caritas unit perfectè cum Christo, & ejus Corporis vivum membrum efficit &c.* Et dum Patres ex Scriptura docent, quod Christum tamquam vitis in palmites influit in justificatos.

(d) Sess. 6.
cap. 7.

30. Parco alios aggerare testes hujus veritatis; abundè siquidem ex paucis illis, quos produxi, puto constare posse de Ecclesiæ traditione; ut quisque sibi suadeat, immeritò ab illo Theologo culpari, tamquam erroneas illas loquendi formulas, quibus insigniores ea Ecclesiæ Patribus, vel usi sunt, vel uti potuisse ex eorum placitis ostensum est. Quare propius Sanctæ Sedis mentem attigisse puto, qui harum propositionum virus, quod ipsarum damnationi ansam præbuit, in eo unicè consistere autumant, quod tùm ex ipsis, tùm ex Doctrinæ contextu inferatur, Quesnellum ab Ecclesia militante & visibili excludere non solum malos, sed etiam visibile illius Caput, adeout solos bonos & prædestinatos ad eam pertinere contendat; cum tamen illi Ecclesiæ Patres, qui eisdem vel similibus loquendi formulis usi sunt, eas dumtaxat adhibuerint, vel ad significandam puriorem Ecclesiæ partem, vel ad triumphantem Ecclesiam designandam; aliis autem locis, imò interdum in iisdem expressè declarent, etiam reprobos & peccatores ad Ecclesiam pertinere, donec per apostasiam recedant, vel per Censuras rescendant.

PROPOSITIO LXXVII.

Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & Membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro Capite.

PROPOSITIO LXXVIII.

Separatur quis a Populo electo, cujus figura fuit Populus Judaicus, & Caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

(e) Sess. 6.
Can. 28.

Juxta obvium harum enuntiationum sensum, qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & consequenter qui delictis remittendis gravatum se agnoscit, nequit dicere -- *Pater noster qui es in Caelis dimitte nobis debita nostra*; quod tamen præceptis salutaribus moniti, & divina institutione formati piè dicunt Christiani omnes; qui licet interdum amittant jus ad ea quæ sunt Filiorum Dei propria, Deus tamen non amittit quæ sunt Patris, nempe infinitam suam misericordiam, quæ piam hanc fiduciam salubriter nobis ingerit. Ex obvio item earum propositionum sensu consequens fit, quod amissa per peccatum quodcumque justificationis gratia, fides quoque semper amittatur: vel saltem non habere veram fidem nec esse Christianos, æquè ac si Evangelio non crederent; quod utrumque contra Protestantes nigro theta notavit Tridentina Synodus (e). Equidem constat, Christum vocari Caput relatè etiam ad Ecclesiam militantem, quæ est ipsius Corpus; quare qui Christum non habet pro Capite, pertinere nequit ad Ecclesiam, quæ est ipsius Cor-

Corpus. Atqui quisquis perfectus non est, non ducit vitam dignam Filio Dei & membro Christi; igitur extra Ecclesiam essent non modò scelesti Peccatores, sed etiam illi omnes qui perfecti non sunt.

2. Recuditur in his propositionibus idem error, quem notavi in præcedentibus, videlicet quod ex solis iustis constet Ecclesia militans. Porro, tum bonos, tum malos in Ecclesia reperiri, donec vel per Apostasiam spontè recedant, vel per excommunicationem præscindantur, est Catholicorum omnium sententia, scripturarum autoritate, & perpetua atque constanti Patrum traditione ab Ecclesia contra Hussitas definita. Ecclesia enim adumbrata fuit per Arcam Noe, in qua cum immundis animantibus munda concludebantur: per agrum Evangelicum, in quo simul cum tritico crevere & Zizania: per aream in qua paleæ cum frumento miscentur: per sagenam ex omni genere piscium congregantem: per ovile in quo nondum ab hædis discretæ sunt oves: per Virginum decennarium ex prudentibus & fatuis conflatum: (f) denique per Regnum illud, ad quod *Filius Homini mittet Angelos suos collecturos omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem*: & in quo, ut ait Augustinus, reperitur non (g) solum ille qui facit quod docet, sed etiam qui non facit mandata quæ docet; (h) Quibus parabolis & figuris Ecclesia prænuntiata est (sunt ejusdem Augustini verba) usque ad finem sæculi, bonos & malos simul habitura; idque passim ex scripturis & traditione demonstrat, ac præcipuè in omnibus ejus scriptis contra Donatistas.

(f) Matth. Cap. 13. V. 41.

[g] Lib. 20. de Civit. Dei Cap. 9.

(h) Lib. ad Donatist. post Collat. cap. 4.

3. D. Fulgentius exponens Petro Diacono quid absque dubitatione credere debeat, inter cætera inquit: (i) Firmissimè tene, & nullatenus dubites, aream Dei esse Ecclesiam Catholicam; & intra eam usque in finem sæculi frumento mixtas paleas contineri: hoc est, bonis malos, Sacramentorum Communionem misceri. Itaque mali & reprobi ad Ecclesiam militantem pertinent, idest secundum præsentem statum quem nunc habet in terris, licet non secundum illum statum, quem in futuro sæculo est habitura; juxta quam inspectionem intelligitur

(i) Lib. de Fide ad Petr. Diac. cap. 43.

illa Augustini Exclamatio: *quam multæ oves foris, quam multi Lupi intus!* Hi tamen Lupi qui nunc sunt intus, non sunt intus tamquam viva membra, Spiritu Caritatis cum Christo Capite connexa; revera tamen Ecclesiæ membra sunt (ait enim Apostolus, (k) *omnes Filii Dei estis per Fidem*, quæ non amittitur per quodcumque peccatum, ut definitum fuit a Tridentino) eo confirmati modo quo Judas erat ex Apostolico Collegio, (l) numero, non merito: specie, non virtute: commixtione corporali, non vinculo spiritali: Carnis adjunctione, non cordis socius unitate: secundum Communionem Sacramentorum, non secundum suorum proprietatem criminum, ut observat Augustinus.

4. In hujus Catholicæ veritatis probationibus defendendis, vel sophismatibus quibus per novatores impetiri solet dissolvendis, diutius immorari non libet; cuique enim hæc obvia esse possunt apud Catholicos polemici Theologiæ tractatores. Id solum addo, quod plures occurrunt apud Augustinum propositiones, quæ in speciem favere videntur huic errori, & congruere cum memoratis Quesnelli propositionibus. Sed advertendum, quod ipse aliquando sumit Ecclesiam *qualis nunc est*: (m) & aliquando loquitur *de ea qualis tunc erit*, quando *malus in ea non erit*, ut ipse exponit. Item aliquando, & præcipuè contra Donatistas loquitur de Ecclesia invisibili, in qua scilicet membra sunt per invisibile vinculum caritatis sanctificantis unita, a qua Ecclesia ait (n) *peccatores separari per vitam pessimam*; & aliquando de visibili, in qua *mali cum bonis, & reprobi cum electis admixti sunt*, (o) ut de præsentis temporis Ecclesia loquitur Gregorius. (p) Hac porro distinctione utebatur Augustinus pro confutando errore Donatistarum, qui Hæreticos invalidè baptizare sustinebant, quia Baptismi valorem ex ministri sanctitate dependere arbitrabantur. Contra hunc errorem urgebat Augustinus: (q) *Quid si lateat dantis conscientia, & fortasse maculosa sit, quomodo poterit accipientis abluere conscientiam?* sed cum Donatistæ ab hac instantia se extricarent dicentes: *sufficit quod ab eo accipit, cujus innocentem conscientiam puro,*

(k) ad Galat.
cap. 3. v. 26.

(l) Tract.
61. in Jo.

[m] de Civ.
Dei lib. 20.
cap. 9.

(n) Lib. 1.
de Bapt. cap.
10.

[o] Tract. 6.
in Evang. Jo.

[p] Homil.
12. in Ev.

(q) Lib. 2.
Cont. Cresc.
cap. 17.

puto, quia in Ecclesia est. Hinc Augustinus ad hoc effugium occludendum urgebat, quod per caritatem sanctificantem perfectam æquè extra unitatem Ecclesiæ est Hæreticus, quam peccator occultus, cum uterque sanctitate careant; idque sat erat ad ejus intentum. Cæterum malos quoque verè esse in Ecclesia militanti, innumeris aliis locis testatur.

5. Itaque quoad has propositiones spectat, manifestè patet earum pravitas; cum enim peccator quisquam, qui justus non est, non ducat vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, non possit Oratione Dominica Deum Patrem invocare, & dicere, *Pater dimitte nobis debita nostra* (r); quæ debita esse peccata manifestè probat Augustinus ex ipsismet Salvatoris verbis. (s) Quesnellus ait, quod isti, quia mali sunt, cessant habere Deum pro Patre: Augustinus autem ait: (t) *Verumtamen Dominus Jesus sine ulla ambiguitate malos appellavit eosdem ipsos, quorum Patrem dicebat Deum...* [r] Lib. 3. de Lib. arb. cap. 15. [s] Serm. 206. de Temp. qui est Casarii. [t] Ep. ad Macedon. 153 olim 54. Num igitur Deus Pater malorum est? absit. Quomodo ergo dicitur: *Pater vester cælestis*, quibus dicitur: *cum sitis mali, nisi quia utrumque veritas monstrat; quid sumus Dei dono, quid humano vitio; hoc commendans, illud emendans?* Verum proscribenda erat hæc propositio, quia aufert a peccatoribus piam fiduciam recurrendi ad Deum pro obtinenda peccatorum venia: & negat peccatores habere Deum pro Patre & Christum pro Capite, quasi per peccatum quodcumque amittatur Fides; cum tamen (ut ait Angelicus) (u) *Christus sit Caput hominum, qui actû uniuntur sibi per Fidem*. Non igitur separatur quis a Christo, nisi amissa Fide; quæ juxta Tridentinum non amittitur per quodcumque peccatum. Remanente porrò Fide non cessat habere interior Deum pro Patre, Christum pro Capite, & Ecclesiam pro Matre. (u) 3. p. qu. 8. art. 3. O

PROPOSITIO LXXIX.

*Utile & necessarium est omni tempore, omni loco,
& omni Personarum generi studere, & cogno-
scere spiritum, pietatem, & mysteria
Sacra Scriptura.*

PROPOSITIO LXXX.

Lectio Sacra Scriptura est pro omnibus.

PROPOSITIO LXXXI.

*Obscuritas Sancta Verbi Dei non est Laicis ratio
dispensandi se ipsos ab ejus Lectione.*

PROPOSITIO LXXXII.

*Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari
Lectionibus pietatis, & super omnia sancta-
rum Scripturarum. Damnosum est velle
Christianum ab hac Lectione retrahere.*

PROPOSITIO LXXXIII.

Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari Fæminis Lectione Librorum Sacrorum. Non ex Fæminarum simplicitate, sed ex superba Virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt Hæreses.

PROPOSITIO LXXXIV.

Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

PROPOSITIO LXXXV.

Interdicere Christianis Lectionem Sacræ Scripturæ præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis Filiis Lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

I. **I**N eo peccant omnes relatæ propositiones, quod, temerario, & seditioso ausu, in illis præsens Ecclesiæ Disciplina, qua vernacula Sacræ Scripturæ Lectio passim & indiscriminatim non permittitur, improbari, palam fit. Laudabiliter Christiano Populo Sacræ Scripturæ utilitatem, necessi-
ta-

tatemque commendarunt Patres, sed pro iis qui capaces erant hauriendi profectum aliquem ex ejusmodi lectione; & iis temporibus, in quibus non tot abundabant vernaculæ translationes ab Hæreticis corruptæ. Quemadmodum autem ex Catholicis nemo Sacrorum Librorum Lectionem & meditationem capacibus non suadet, ac veluti summum Dei munus haud extollit: ita non sine impietate ab eo studio Grex Christianus retraheretur. Verum generalis hæc regula suas patitur exceptiones; & neminem Patrum reperire erit, qui *omni tempore*, ut ait Quesnellus, *omni loco*, *omni personarum generi*, *omnibus* ne dum utilem, sed & necessariam ejusmodi Lectionem prædicaverit; constat siquidem, ex ignorantia, perversisque hominum affectibus contingere posse, ut non modo non necessaria nec utilis, quinimò perquam perniciosa esse valeat præcipuè dum vulgari lingua idiotis permittitur quælibet versio.

2. Id experimento compertum esse animadverterunt Patres ad regulas pro Libris prohibitis concinnandas a Tridentina Synodo delecti; unde approbante Pio IV. hanc regulam statuerunt: *Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri; hac in parte judicio Episcopi, aut Inquisitoris stetur; ut cum Consilio Parochi, vel Confessarii, Bibliorum a Catholicis Authoribus versorum Lectionem in lingua vulgari his concedere possint, quos intelligunt ex hujusmodi lectione non damnum, sed fidei atque pietatis incrementum capere posse.* Qua regula nil prudentius, nil medendis temporum illorum abusibus opportunius præscribi poterat. Ut enim ex Sacrorum Librorum Lectione utilitas & profectus sperari rationabiliter valeat, necesse est quod animo verè proficiendi, recteque disposito se quisque hujusmodi lectioni applicet. Inter eas porro animi dispositiones præcipuè enitere debet humilitas & pietas; quæ tum maximè abest, cum quis de se ipso præsumens, propriis subesse Pastoribus, & a legitimi superioris nutu pendere fu-

superbè renuit. Ex magnarum veritatum in Sacra Scriptura contentarum lectione, profectus ab eo sperari potest, qui hac pia humilitate animum præparavit. Pastorum autem est, hujusmodi propriarum ovium dispositionem, præparationemque discernere.

3. De ejus lectionis ad credendum, ad rectè vivendum, & ad æternam vitam consequendam necessitate si quærat, liquet fuisse tempora, in quibus novi Testamenti (ne de iis temporibus quæ Moysen præcessere loquamur) codices nondum extabant, prout contigit prioribus nascentis Ecclesiæ annis, quando Christi & Apostolorum documenta nondum litteris commendata fuerant. Quot Gentes sub Christianæ Reipublicæ exordio Christianam Fidem amplexæ, Sacris Litteris nondum in earum linguas conversis caruere? Id animadvertat Irenæus cum scripsit: (x) *Quid autem si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat sequi ordinem traditionis quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multæ Gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt sine charactere, vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes.* Paucis deinde interpositis de aliquibus fidei capitibus, subdit: *Hanc fidem, qui sine litteris crediderunt, quantum ad sermonem nostrum Barbari sunt; quantum autem ad sententiam, & consuetudinem, & conversationem, propter fidem, per quam sapientissimi sunt, placent Deo, conversantes in omni justitia, & castitate, & sapientia.*

[x] Lib. 3.
cap. 4.

4. Patrum inhærens traditioni eandem veritatem testatam reliquit Augustinus his verbis: (y) *Homo itaque Fide, Spe, & Caritate subnixus, eaque inconcusse retinens, non indiget Scripturis nisi ad alios instruendos.* Itaque multi per hæc tria in solitudine sine codicibus vivunt; undè in illis arbitror jam completum esse quod dictum est: (z) *sive Prophetiæ evacuabuntur, si ve linguæ cessabunt, si ve scientia destruetur.* Et profecto quot illitterati & rudes quotidie pietati & justitiæ fideliter vacant, plus in ipsis divina gratia adjutis ope-

(y) Lib. 1.
de Doctr. Ch.
cap. 39.

(z) 1. Cor.
cap. 13. V. 8.

rante Pastorum voce, & prædicatione, quam præstet in eruditis assiduum Sacrarum Litterarum studium? Fidem, Spem, Caritatem aliasque virtutes quibus æterna salus comparatur, aliter quam per lectionem Scripturæ Sacræ obtineri posse nemo est qui ignoret; cum multos qui nec litteras salutarunt, fide tamen, pietate bonisque operibus supra eruditos excellere constet; atque adeò ejusmodi lectionis *necessitas* commentitia est, ejusque studium *omni tempore, omni loco, omnique Personarum generi* indiscriminatim falso inculcatur contra Ecclesiæ mentem & praxim; imò contra experientiam ipsam; quæ evincit, quod licet in se utile ac saluberrimum sit, divinas Scripturas legere, quoties animus piè dispositus huic studio applicatur, nihilominus ignorantibus, idiotis, superbis, curiosis, levibus, & in fide inconstantibus, non modò nec necessaria, nec utilis, quinimò perniciosa esse potest ea lectio, & salubriter in his & consimilibus peristasis abstinere consultius est. Quis eat inficias, utile ac saluberrimum esse Christum in Eucharistia sub utraque specie sumere? Postquam tamen æquissimis ac prudentissimis rationibus Calicis usum Laicis Ecclesia interdixit, falsò, imò hæretico spiritu prædicaretur utilem & necessarium *omni tempore, omni loco, omni personarum generi* Calicis usum. Consimili ratione, quoties Sacræ Scripturæ Lectionem, cuique indiscriminatim permittendam esse Ecclesia non statuat, falso, seditioso, & hæretico fortasse spiritu ejusdem lectionis utilitas ac necessitas in quacumque circumstantia, idest, si vernacula, si alia ab Ecclesia non probata lingua inculcaretur, cum ipsius spiritus, pietas, & mysteria aliter quam per lectionem dignosci valeant.

[a] *Act. cap.*
8. v. 18.

5. Merus porrò Cavillus est, (a) dum ex eo quod Eunuchus Candacis Reginae Æthiopum Potens, Prophetæ Isaïæ quem non intelligebat lectioni vacaret, inferre prætendit Quesnellus, Lectionem Sacræ Scripturæ esse pro omnibus, nec ejus obscuritatem esse rationem se ab illa dispensandi. In primis enim ex hoc uno male infertur indefinitè, sic omnes Laicos debere se-

gerere. Utique sola Sancta obscuritas verbi Dei non est Laicis ratio sufficiens se ipsos ab ea lectione dispensandi, quoties ad hanc eos teneri supponatur; quemadmodum Beneficiato non est ratio sufficiens semet dispensandi a recitatione divini Officii, illius obscuritas. Verum si non obscuritas, est tamen iustissima ratio abstinendi ab ea lectione obsequium debitum prudentissimo præcepto Ecclesiæ; quæ debitis præcautionibus animum ad Sacram Lectionem præparari, & disponi optans, ut verus contingat animarum in pietate profectus, illius dispositionis examen Pastoribus commisit, eorumque consilium ab omnibus sequi jubet. Quare obedientia legitimo superiori debita, est ratio se dispensandi a Sacra Scripturæ Lectione, quemadmodum ea obedientia est itidem Laicis æqua ratio se dispensandi ab utriusque speciei sumptione omittendo Calicem. Addendum, quod Eunuchus ille nullo præcepto a Lectione prohibebatur; & ex facto, discimus ejus docilitatem & humilitatem; unde D. Hieronymus de ipso ait: (b) *Nec Sanctior sum (b) Ep. 56. hoc Eunuchus, nec studiosior, qui reliquit Aulam regiam; ad Paulin. & tantus amator Legis, divinæque Scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo Sacras Litteras legeret.*

6 Haud minus ineptè ex eo quod Jacobus testatus est, Moysen in Judæorum Synagogis per omne Sabbatum legi, elicitur diem Dominicum a Christianis sanctificari debere super omnia, Sanctarum Scripturarum Lectionibus; & damnosum esse velle Christianum ab ea Lectione retrahere. Solius Dominici diei [non autem cæterorum quoque Festorum quæ Ecclesia instituit, eademque ratione sanctificanda esse præcipit] meminisse Quesnellum, utinam mysterio vacet; nec temerario seditiosoque spiritu Christianos, ad eorum Festorum, quæ præter Dominicum diem ab Ecclesia piè instituta fuere, observantiam nequaquam teneri, insinuare prætendat; suspicioni enim locum præbet ejus genius & pronitas ad carpendam præsentem Ecclesiasticæ disciplinæ praxim. Verum, hoc omisso, quamvis laudabiliter dierum Festorum pars, quæ superest post adimpletum Ecclesiæ præceptum de auscultando sacro, Sacra Scri-

pturæ Lectione & Meditatione sanctificaretur ab iis, qui cum sint capaces, animum pia humilitate, & debito erga Ecclesiam obsequio præparatum habeant atque dispositum; non minus tamen utiliter & piè absque ejusmodi lectione sanctificari posset, assistendo Missæ Sacrificiis, divinis Officiis, concionibus, catechismis, frequentatione Sacramentorum, publicis & privatis precibus, eleemosynis tum spiritualibus tum corporalibus, & alia consimilia caritatis, pietatis, cæterarumque virtutum Officia præstando; secus, quanta foret idiotarum infelicitas, quibus non daretur ritè Ecclesiasticum præceptum de sanctificandis Festis adimplere, si necessario ad id præstandum requireretur Sacrarum Scripturarum Lectio, cui, qui litteras non noverunt, vacare nequeunt.

[c] Catech.
P. 3. in 3.
Præcept. 9. 16

7. Hinc Sacri Tridentini Concilii Catechismus P. 3. in explicatione tertii præcepti §. 15. illas recensens actiones in quibus se diebus Festis exercere debent Christiani homines, ait (c) *Ejusmodi sunt, ut ad Templum accedamus; eoque loco sincera & pia animi attentione Sacrosancto Missæ Sacrificio intersimus: divina Ecclesiæ Sacramenta, quæ ad salutem nostram instituta sunt ad animæ vulnerum curationem crebrò adhibeamus Attentè præterea, diligenterque Sacra Concio a Fidelibus audienda est Exercitatio item Fidelium, studiumque in precibus divinisque laudibus frequens esse debet: præcipuaque eorumdem cura, ut quæ ad Christianæ vitæ institutionem pertinent, ea diligenter addiscant (quod præstatur assistendo Catechismis & Sacris Concionibus) seduloque se exercent in iis Officiis, quæ pietatem continent, pauperibus & egenis eleemosynam tribuendo, ægros homines visitando; mærentes, quique dolore afflicti jacent, piè consolando. (d) Eadem fere habet Concilium Mediolanense 3. in quo præscribitur: Festorum dierum tempus in sanctis actionibus totum consumendum esse; nempe ut mane Concio: a prandio sacra lectio audiatur: ut divinis vesperarum præsertim Officiis piè & religiosè adsistatur: ut in Christianæ Doctrinæ rudimentis ac præceptis vel percipiendis vel recolendis*

[d] Tit. de
Festor. dier.
cultu.

versentur: ut in operibus Officiisque pietatis, quisque se exerceat, ægros homines visitando, morientes pie consolando, & alia ejusmodi caritatis Officia præstando. Idem statutum est in omnibus fere Synodis præcipue post Tridentinam celebratis; in quibus tamen nulla expressa mentio habetur de Sacrarum Scripturarum Lectione ad Fæstorum Sanctificationem necessariò requisita; non quidem quod iis, qui animum ad id salubriter præstandum debitis præcautionibus dispositum habent, primum & utile non sit, diebus saltem Festis lectioni huic & meditationi incumbere, sed quia, nec id ab omnibus præstari potest; & memoratis actionibus ritè ac rectè Festi dies sanctificari possunt, etiam sine tali lectione; pro qua alios pios libros substituere, magis ad eorum captum, & fortasse cum uberiori, maxime quorundam idiotarum fructu, cuique licet. Accedit, advertere debuisse Quesnellum, quod quemadmodum Moysen in Synagogis per omne Sabbatum Legi testatus fuerat Jacobus, ita etiam in Christianorum Templis, tum in Missis, tum in divinis Officiis Sacra Scriptura publicè quotidie legitur, quam Fideles audiendo, dies Festos piè utiliterque sanctificant, licet non omnes ipsi legant, prout nec ab omnibus legebatur Moyses in Synagogis.

8. Non minus temere illusionis dica traducuntur primarii Ecclesiæ Pastores eo quod non censeant communicandam Fæminis notitiam mysteriorum nostræ Religionis Lectione Sacrorum Librorum. Quod præcipua nostræ Religionis mysteria addiscere teneantur etiam fæminæ, nullus est qui eat inficias; sed quod omnia Religionis mysteria teneantur addiscere, idque legendo Sacram Scripturam, ineptissimè venditatur. Ex eo enim quod in Evangelio (e) exhibetur Christus cum Samaritana muliere de quibusdam Religionis misteriis differens perperam infert Quesnellus omnium Religionis mysteriorum notitiam Fæminis quibuscumque communicandam esse Sacrorum Librorum Lectione. Liqueat in primis, non Fæminis modo, sed ipsismet Discipulis, (f) quandoque multa Christum reticuisse, quæ tunc

[e] Jo. cap.

4. 13.

(f) Jo. cap.

16. v. 12.

tunc non poterant portare [*Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo,*] quousque eorum corda uberius per Sancti Spiritus adventum instruerentur. Apostolus similiter Corinthiis adhuc in Christo parvulis, nec solido eximiarum quarundam veritatum cibo idoneis, (g) *lac potum dedit non escam*. Quare [g] 1. Cor. cap. 3. v. 2. improbanda non foret Ecclesiae Pastorum Æconomia, quoties iisdem insistentes vestigiis totius Sacrae Scripturae Lectionem non omni personarum generi indiscriminatim permetterent, sed iis solis personis, quæ legitimi superioris iudicio aptæ, & rectè dispositæ censerentur, ut cum fructu in ejusmodi lectione se exerceant.

9. Hac præcautione, Pastorum solertia commendata, omnibus Sacrae Scripturae depositum Ecclesia relinquit, nec ullum Christianum iis dispositionibus præditum ea defraudat, quoties dispositionis sufficientia Pastorum iudicio probetur. Undè liquet immeritò & summa temeritate illusionis nota a Quesnello proscindi Ecclesiae Pastores, imò verius Ecclesiam ipsam, dum quarumlibet Fæminarum levitati Scripturarum Sacrarum vernaculas non permittit versiones, nisi in ipsis piæ illæ dispositiones a Pastoribus discernantur, quas in Fabiola, Marcella, Sunia, Fretella, Principia, Hedibia, Paula, Eustochio, suspiciebat Hieronymus; imò ipsimet viris, nonnisi prævis iisdem cautionibus eadem lectio permittenda est, præcipuè cum in ejusmodi versionibus fere semper propinentur errores a Novatoribus.

10. Qua autem facilitate ex virorum superbia, quandoque ortæ sunt hæreses; eadem, imò fortasse majori, Fæminarum vanitas & simplicitas scandalo ac subversioni obnoxia est; cui malo occurrere debuit pia Mater Ecclesia; quæ reponere posset Quesnello quod olim Pelagio reposuit Hieronymus: (h) *Tu tantæ es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris, Scientiam Legis, etiam Fæminas habere debere*. Et profectò notat Sulpitius, 1706. quod ad Priscillianum (i) *Mulieres novarum rerum cupidæ, fluxa fide, & ad omnia curioso ingenio, catervatim confluebant*. Cæterum id etiam addi potest, quod

[h] Lib. 1. olim Pelagio reposuit Hieronymus: (h) *Tu tantæ es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris, Scientiam Legis, etiam Fæminas habere debere*. Et profectò notat Sulpitius, 1706.
[i] Lib. 2. *quod ad Priscillianum (i) Mulieres novarum rerum cupidæ, fluxa fide, & ad omnia curioso ingenio, catervatim confluebant*. Cæterum id etiam addi potest, quod

quod ex facto ipsius Christi cum Samaritana colloquens, id ad summum inferre poterat Quesnellus, licere Fæminis conciones de omnibus Religionis mysteriis audire, prout de facto quibusque conceditur eisdem interesse; aliud autem est, mysteria Religionis a Pastore seu Doctore ea exponente auscultare, aliud autem est ea legere in Scriptura Sacra absque ullo Directore, qui legitimum Scripturæ sensum exponat. Præterea Christi cum Samaritana confabulatio, non de omnibus & quibusvis Religionis mysteriis, sed de quibusdam dumtaxat fuit, juxta Samaritanæ capacitatem; eadem enim Æconomia erga ipsam usum fuisse credibile est, qua se gessit erga Discipulos, quibus quasdam notitias distulit usque ad Spiritus Sancti adventum. Tandem non habetur ex Scriptura, Christum tunc iis figuris & allegoriis Religionis mysteria involvisse, quibus illa in Canticorum Canticis clauduntur; quare non utrobique eadem est devitandi periculi ratio.

II. Proderit tamen hic advertere in omnibus hisce Thesibus putre sophisma, quo Quesnelliana calliditas Novatoribus, vernaculam Bibliorum Lectionem (undè tot opinionum portenta derivarunt) cuius e trivio impudenter proponentibus ancillatur; dum iniquam Ecclesiasticis Pastoribus dicam imponit, quod Sacrorum Bibliorum Lectionem, Fæminis, Laicisque interdican. Græcos, Hebraicosque Textus, nec non etiam vulgatam versionem alicui ab universa Ecclesia interdici, falsissimè obiicitur: Et nonnisi per iniquam calumniam Ecclesiæ imputatur, quod a Bibliorum Lectione Christianos retrahat, & novum Testamentum ab eorum manibus abripiat, usum luminis filiis Lucis interdicat, illosque specie quadam excommunicationis feriat. Vernacularum dumtaxat versionum Lectionem non omnibus indiscriminatim permittit. Cujus prudentissimæ sanctionis, Hæreticorum versuta perversitas in causa est; eo quod ejusmodi corruptis versionibus incauto Populo suorum errorum venena extrudunt. In infidæ Montensis versionis proscriptionem collineant Quesnellianæ querelæ, quamvis generaliter Sacrarum Scripturarum

patrocinium dumtaxat suscipere videantur, exemplo desumpto a Waldensibus, Albigenibus, Wiclephistis & aliis postremorum seculorum Hæreticis, qui studium pariter Sacræ Scripturæ omnibus, ipsis quoque mulieribus necessarium venditabant; imò & tradere in sua cujusque lingua, ut cum ejusmodi versionibus suos errores disseminarent. Verum, ut jure meritò Montensis versio, propter errores quibus scatet proscripta est ab Ecclesiæ Pastoribus, ita & Quesnelliana novi Testamenti editio cum adjunctis ejusmodi perniciosis reflexionibus proscribenda erat.

^{sup} 12. Ne tamen æquos veritatis limites excurrere in hac materia videar, aut insimuler, admoceo, me nec illis Theologis plenè acquiescere, qui alienum a Moyse & Apostolorum mente generaliter venditant, quod Scripturæ ab aliis quam a Doctoribus & Ecclesiæ Pastoribus legantur: nec illis qui omnibus indiscriminatim eam lectionem tamquam necessariam, & in quibuslibet circumstantiis utilem prædicant. Utrumque paradoxum extra veritatis limites exorbitat; idèd nil mirum si utrinque tot ineptiæ & mendacia obtrudantur. Esse contra venerationem Sacræ Scripturæ debitam, quod omnium manibus tractetur: prophanari verbum Dei si omnium oculis indiscriminatim permittatur: noluisse Deum nec in veteri, nec in novo Testamento omnia Religionis mysteria cunctis indiscriminatim patere: nec veteris nec novi Testamenti Libros vulgari omnibusque nota lingua exscribi permissum fuisse: nec Patrum tempore alia lingua extasse Scripturas quam Hebraica, Græca, & Latina; Propositiones sunt, quæ cum veritatis amussi non exactè quadrant. Aliquot veteris Testamenti Librorum Lectionem, non omnibus Judæis indiscriminatim permissam fuisse notum est, testantibus Patribus, quod nonnisi post quintum aut sextum ætatis lustrum Cantica Canticorum Judæis legere concedebatur; prout etiam aliquot Christianorum Ecclesiæ, prioribus sæculis consuevere. Quemadmodum tamen, nec ab Apostolis, nec generaliter ab omnibus priorum sæculorum Ecclesiis & Patribus Librorum Sa-

crorum Lectio aliquibus expressè interdicta fuit, quini-
mò frequentius ad eam Fideles hortabantur, quia tunc
non extabat tanta corruptarum versionum copia; ita
neque illius utilitatem & necessitatem eo usque extu-
lerunt, ut omni loco, omni tempore, omnique Per-
sonarum generi indiscriminatim necessariam, imò neque
proficuum prædicaverint, quum justis de causis ab Ec-
clesia aliquibus interdici deberet.

13. Non vetat nunc Ecclesia simpliciter Sacras
Scripturas a quibuslibet legi; sed dumtaxat vernacu-
larum versionum lectionem, nonnisi prævia Pastorum
approbatione concedendam esse præscribit; & id qui-
dem prudentissimè sancitum est, præcipuè his tempori-
bus, quibus abundant Catechismi, Sacrae Conciones,
aliique pii Libri, ex quibus dilucidius & securius Re-
ligionis mysteria Idiotæ haurire possunt, quam ex ver-
nacularis versionibus, ab Hæreticis, aut suspectis Aucto-
ribus adornatis, qualis est Montensis & Quesnelliana.
Nisi enim per probatos Auctores exponantur Idiotis
quædam loca Sacrae Scripturae, obesse potius quam
prodesse illis posset vernacularum versionum lectio;
occurrunt enim interdum quædam apparentem contra-
dictionem præferentia, quæ consultius est ut Idiotæ
addiscant, vel a propriis Pastoribus, dum ea in suis
Concionibus & Catechismis exponunt: vel ab aliis piis,
& probatis Libris, in quibus accommodatius ad eo-
rum captum juxta Ecclesiae traditionem ea loca diluci-
dantur. Ejusmodi sunt ex. gr. cum Moyses scribit, Fi-
lios Israel (k) *subiciendos servituti in terra non sua*
quadringentis annis; Apostolus autem spatium illud tem-
poris extendit ad *quadringentos & triginta annos* (l).
Jacob ait, se vidisse Deum *Facie ad Faciem* (m): Et ex
adverso legitur dixisse Deum Moyfi: *Non videbit me homo*
& *vivet*: (n) & Joannes testatur constanter tum in
Evangelio, tum in sua Epistola *Deum nemo vidit um-*
quam (o): compluraque ejusmodi, quibus elucidandis
Augustinus Librum scripsit *de Consensu Evangelistarum*.
Hæc Idiotis, & in fide parum firmis scandalum præ-
bere possent quasi contradictoria. Ita pariter quædam

(k) Gen. cap.
15. v. 23.

(l) ad Galat.
cap. 3. v. 17.

(m) Gen.
cap. 32. v. 30

(n) Exod.
cap. 33. v. 20

(o) Jo. cap. 1.
v. 18. & ep.

1. cap. 4. v.
12.

in Scripturis occurrunt, quæ ambiguum sensum præferunt; ut cum Scripturæ loquantur de Deo, modo ut trino, modo ut uno: de Christo modo ut Deo, modo ut homine: de Ecclesia modo ut militante, modo ut triumphante &c. facile Idiotæ hæc legens, in perversum sensum interpretari ea posset; adeoque utilius est si ea addiscat a suis Pastoribus.

14. Ut igitur summarie recapitulentur quæ in singulis relatis propositionibus improbanda sunt, vel sano sensu admitti possunt, dico primo, utile quidem esse cognoscere spiritum, pietatem, & mysteria Sacrae Scripturæ; sed hæc cognitio haberi potest etiam per Catechismos, per Sacras Conciones, & per librorum piorum lectionem, in quibus ea dilucidius quam in ipsis Scripturis pro cujuscunque captu exponuntur. Utile quoque esse potest studere & legere Scripturam ipsam; si de illis versionibus agatur, quæ ab Ecclesia pro omnibus probatæ sunt: illis autem versionibus, quas Ecclesia non probavit vacare, ne dum non utile, quinimò perniciosum esset, si id fiat neglecta obedientia legitimis superioribus, debita: & permittentibus quoque ipsismet superioribus perniciosa esse potest ejusmodi lectio, quoties desint piæ illæ dispositiones, quibus animum ad illam cum spirituali profectu aggrediendam præparari dictum est; unde D. Petrus, [p] *indoctis & instabilibus* perniciosam esse testatur lectionem non modo Epistolarum D. Pauli, sed etiam cæterarum Scripturarum; multa enim in eis occurrunt difficilia, nec cuique Idiotæ perspicua, quæ in perversos sensus trahi possent; quare D. Augustinus observat, quod non aliundè natæ sunt hæreses, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè; & quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter asseritur.

[p] Petr. 2.
Ep. cap. 3.
v. 26.

15. Falso autem ejusmodi Scripturæ Lectio asseritur *necessaria* omni personarum generi, cum nullibi reperiat hoc præceptum; neque illud observare possent Pueri, Idiotæ, & Fæminarum major pars, quæ legere nescit; & absque hac lectione sciri possunt omnia quæ ad æternam animarum salutem spectant, vel in-

te-

teressendo Catechismis & Sacris Concionibus, vel alios pios libros legendo in quibus nostræ Religionis mysteria & Christianæ vitæ præcepta dilucidius quam in ipsamet Sacra Scriptura, juxta Patrum traditionem, & Catholicæ Ecclesiæ Doctrinam exponuntur. (q) [q] Prop. 79. Quare meritò proscribenda erat hæc propositio, qua Waldensium, Albigenium, & Wiclephistarum error innovatur, obtrudentium ejusmodi necessitatem, ut ea statuta vulgaribus translationibus aditus aperiretur, quibus mediantibus proprios errores disseminarent; cum non omnes sint Hebraici, Græci, aut Latini Sermōnis capaces; & idem scopus est Quesnelli ut ex hac sua traductione liquet.

16. Falso item prædicatur quod *Sacræ Scripturæ Lectio sit pro omnibus* (r); constat enim inter Christianos reperiri quamplurimos qui litteras ignorant, pro quibus stultum est dicere, eam lectionem pro iis esse; cum, etiam si legere sciant vernacula lingua, nullum emolumentum sibi spondere possent ex lectione Codicis Hebraici, Græci, aut Latini, quorum idiomatum notitia carent: vernaculæ vero versiones ab Ecclesia jure interdictæ sunt. Quod etiamsi propositio loqueretur de ipsis versionibus ab Ecclesia probatis, qualis est nostra vulgata, adhuc falsa est propositio, cum ejusdem Lectio non sit pro iis qui legere nesciunt, & in latino Idiomate non sunt versati. Quapropter, etiam si loqueretur Quesnellus de Sacra Scriptura prout est in nostra vulgata, adhuc ineptè & falso ipsa diceretur esse pro omnibus, cum non sit pro iis qui eam legere, & intelligere nesciunt: neque pro illis, quorum animus non sit debitis dispositionibus præparatus; *ad Scripturæ etenim indaginem* (ait Athanasius) *opus est vita proba, animo puro, & virtute quæ secundum Christum est . . . Nam sine pura mente, & Sanctorum imitatione nemo comprehendit Sanctorum verba.* Unde hæc quoque propositio, non secus ac præcedens reiicienda erat.

17. Nihil improbandum occurreret in 81. (s). Si [s] Prop. 81. Quesnellus id unice prætenderet, quod sola *obscuritas Verbi Dei non sit Laicis ratio dispensandi se a tali le-*

Etione, quoties ad eam vel ex Officio, vel ex Ecclesiæ Lege, vel aliquo alio justo titulo ad eam teneantur; dispensatio enim Legem supponit; qua extante, non a proprio judicio, sed a legitimo Superiore ea dispensatio petenda foret; tunc etenim sola obscuritas non esset per se legitima ratio abstinendi ab ejusmodi studio, sed Lectori bene disposito esset ratio conjungendi puritatem, Sanctitatem, & orationem, qua a Deo lumen & intelligentia postularetur; prout præstitum legimus a SS. Hieronymo, Chrysostomo, Basilio, Nazianzeno, Augustino, Thoma Aquinate & multis aliis, qui in locis obscurioribus non se dispensabant a lectione, sed ferventiori orationi conjungebant jejunium, ad impetrandam a Deo intelligentiam. Hinc Procopius Gazæus septimi sæculi Auctor inquit: (t) *Si quis locus se offert obscurior, quam ut ingenii tui vires assequi valeant, aut Patres tibi consulendi sunt, aut scientiarum Deus precibus fatigandus est.* Neque Ecclesiastici qui ad Officium Divinum recitandum quotidie tenentur, possunt se ab ejusmodi recitatione dispensare ex obscuritatis motivo. Licet tamen obscuritas Sanctæ Verbi Dei, non sit Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione, quoties probari posset eos ad illam aliqua Lege teneri; est tamen justissima ratio abstinendi a lectione vernacula Sacræ Scripturæ præceptum ipsum Ecclesiæ, vetantis vernacularum versionum lectionem absque proprii superioris permissu. Quare ut falsa reiicienda erat hæc propositio, quæ supponit Legem non existentem, ut necessitatem probet talis lectionis. Libet tamen hac de re Gersonii judicium, qui ait: (u) *Periculosissima res est dare hominibus simplicibus, qui non sunt docti viri Libros Sanctæ Scripturæ in Gallicum translatos; quia per malam intelligentiam continuo cadere possunt in errores. Debent audire per Prædicatores, quia alias frustra essent.*

[t] Præfat.
in Genes.

(u) Serm. 2.
de Nativ. in
3. Tom.

(x) ad Prop.
82.

18. Nec solis Lectionibus Sanctarum Scripturarum sanctificandus est dies Dominicus ab illis, qui ejus lectionis fiat capaces: (x) Nec necessario ea Lectio a Christianis adhibenda est ut dies Dominicus ritè sanctifice-

ficetur ; cum aliis pietatis operibus utilius sanctificari valeat ; falso enim adstruitur , cujuslibet generis personas teneri ad sanctificandum ea lectione Dominicum diem , cum non constet de ejusmodi Lege , quemadmodum constat de Lege assistendi sacro , & abstinendi ab operibus servilibus . Omnibus his propositionibus supponit dari Legem hanc obligantem omnes indiscriminatim ad hanc lectionem , cum eam *necessariam* declararet , neminem ab ipsa *se dispensare* posse dicat , & ad Sanctificationem diei Dominici requiri afferat . Quare attenta ejusmodi propositione , quemadmodum qui die Dominico Missæ Sacrificio non intersit , vel servilibus operibus vacet , lethaliter peccat , quia Ecclesiasticum præceptum de die Dominico sanctificando transgreditur ; ita lethaliter delinqueret , qui hanc fictitiam Legem non observaret . Temeritate porro non vacat ejusmodi onus præter Ecclesiæ & Pastorum mentem , ac contra Doctorem omnium opinionem Christianis imponere ; cui satisfaciendo impar est major pars Christianorum , qui vel carent Bibliis , vel legere nesciunt .

19. Non solum autem damnanda erat ut falsa , & temeraria prior pars hujus propositionis , qua onus ingeritur Christianis , da quo nemini constat ; sed etiam secunda pars & amplius proscribi merebatur , cum damnosam declararet Legem prohibentem , ne Sacra Biblia vulgari lingua legi permittatur , (y) absque Episcopi, [y] Regula vel Inquisitoris permissione cum consilio Parochi vel 4. Trid. Confessarii . Ad hanc enim Legem collineat Quesnelli Censura , cum nemini Fidelium Latini Textus Lectio interdicta sit . Quare cum ait , *Damnosa esse , velle Christianum ab hac Lectione retrahere* , clarum est ab ipso improbari ut damnosam eam Regulam a Pio IV. comprobata .

20. Eo magis proscribenda erat altera propositio , qua præscribitur *Fæminis omnibus communicandam esse mysteriorum principalium notitiam lectione sacrorum Librorum* (z) . Si enim Fæminæ illæ quæ legere sciunt , (z) ad Prop. 83. per Catechismos , Conciones , aliosque pios libros eam notitiam uberius & utilius haurire possunt , cur , quave

authoritate hoc debitum iis imponit Quesnellus contra omnium mentem? Quæ autem legere nesciunt, quomodo ad eam lectionem obligari possunt? Ulterius eo procedit ipsius audacia, ut *Illusos* declaret summos Pontifices, Concilia, Doctores omnes Ecclesiæ, qui experimento edocti, ob hominum temeritatem, plus detrimenti quam utilitatis oriri ex lectione Sacræ Scripturæ in vulgari lingua versæ, eam prohibuerunt, (non enim prohibita umquam ab ipsis fuit lectio vulgatæ in Lingua latina). Utrique tamen illusio est illa, quorundam Theologorum sibi suadentium, eam fuisse Canonicis scriptoribus intentionem, taliter se exprimendi, ut a vulgo & a Fæminis non intelligerentur eorum scripta. Quis enim in Ecclesiastica Historia adeo sit hospes, ut Sacras Scripturas vulgari, & cunctis tunc temporis noto idiomate scriptas a suis Auctoribus fuisse ignoret? Qui secus sentit, tum rectæ rationi, tum ipsi veritati se opponit; atque tum ex veteris, tum ex novi Testamenti originariis scriptis facile convinci potest. Neque inde argumentum ullum sumi potest improbandi [ut temere præstat Quesnellus] sanctissimam, & prudentissimam illam Ecclesiæ Legem & praxim, quæ vetat multiplicari juxta Idiomatum varietatem ejusmodi versiones; temporum enim, rerumque mutatio, diversam poscit disciplinam, ut Christi-fidelium spirituali utilitati consulatur.

21. Licet porro ut plurimum ex superba virorum Scientia ortus sit Scripturarum abusus, natæque sint hæreses, non minus tamen ex Fæminarum simplicitate, seu verius, levitate & vanitate scandala & abusus oriri posse constat; cum enim Fæmina sit animal molle, flexile, inconstans, curiositati, novitati inanique gloriæ propensum, facilius seduci & sobverti possunt; unde D. Cyprianus ait: (a) *Mirum negotium! Mulieres ad omnia delicatæ, ad vitiorum sarcinas fortiores sunt viris.* Et D. Hieronymus observat, hæreses omnes, per mulieres propagari cœpisse: (b) *Simon magus [ait] hæresim condidit adjutus auxilio Helenæ meretricis: Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum conditor*

(a) Lib. de
Bono Pudici-
tia.

(b) Epist. ad
Ctesiphont.

cho-

choros duxit fæmineos; Marcion quoque Romam præ-
misit Mulierem ad majorem lasciviam: Apelles Philome-
nem comitem habuit: Montanus Priscam & Maximillam
primum auro corruptit, deindè hæresi polluit: Arius ut
orbem deciperet, sororem Principis ante decepit: Dona-
tus Lucillæ opibus adjutus est: Elpidium cæcum Agape
cæca duxit: Priscilliano juncta fuit Galla, non Gente,
sed nomine &c. Verum non solas Fœminas respicit Ec-
clesiæ prohibitio de Bibliis vulgari idiomate legendis
cum æque viris ea communis sit, nisi in ipsis a Pasto-
ribus agnoscantur piæ illæ dispositiones, quæ subver-
sionis (facilius metuendæ in Fæminis) & scandali pe-
riculum arcessere valeant.

22. Ipsi Ecclesiæ exprobrare videtur Quesnellus
generalem vernacularum Sacræ Scripturæ versionum
prohibitionem, fermè ac si ea Lege (c) abripia-
tur a Christianorum manibus novum Testamentum: seu
eis illud clausum teneatur, auferendo eis modum illud
intelligendi; sicque illis Christi os obturetur. Et quem-
admodum, aperire os suum (d) dicebatur Christus, [d] Matth.
cum Discipulos doceret; sic vitio vertit Ecclesiæ, quod cap. 5. V. 2.
interdictis vernaculis Scripturæ versionibus os Christi
&c.
obturet; quasi non ipse loquatur per Concionatores,
Catechistas, piisque libros, in quibus Religionis my-
steria ad mentem Ecclesiæ Catholicæ juxta Patrum tra-
ditionem dilucidius exponuntur; in quibus libris expla-
nantur [e] difficilia illa, quæ indocti & instabiles ad
propriam ipsorum perditionem depravant, prout de Sa-
cris Scripturis testatus est Petrus. Igitur, ut falsa, &
Ecclesiæ praxi contumeliosa proscribenda erat talis
enuntiatio.

23. Manifestus est Cavillus propositionis 85. dum
ex vernacularum versionum prohibitionem Quesnellus in-
fert, (f) interdici usum luminis filiis lucis, & fieri ut (f) ad Prop.
patiantur speciem quamdam excommunicationis. Contu- 85.
melia est hæc contra Ecclesiam, quæ prohibuit ne Sacra
Biblia vulgari idiomate indiscriminatum ab omnibus &
sine licentia legantur; quasi per hoc, usum Luminis
Fidelibus interdixerit, dum tamen provide per Ca-

thechismos, per Sacras Conciones, & per alios pios libros easdem fidei veritates, morumque regulas suis Filiis communicare non cesset; nec ab ejusmodi instructionibus aliquem excludi patiatur. Porro quod ait, id perinde esse, ac facere ut *Fideles patiantur speciem quamdam excommunicationis*; ad hunc finem additur, ut magis odiosam reddat fidelibus illam Ecclesiæ Legem; quare meritò ejusmodi propositio, ut falsa contumeliosa Ecclesiæ, ac seditiosa proscribenda erat.

24. Hicque pro coronide proderit advertere, quod ideo veritates in Sacris Scripturis contentæ fructificant in corde legentium, quia eam lectionem comitari solet Deus interiori suæ gratiæ unctiōe, dum id piè præstatur. Id autem tam verum est de lectione, quam de Verbi Dei auditione; & æquè sese inserit Deus Concionatoris voci, aut pii Libri verbis; quæ divina unctio, si desit, nec incrementum intus præstet plantatio, & rigatio, sive per sacros Libros, sive per os Pastorum adhibita exterius, fructum nullum afferre poterit. Quis autem non videt verisimilius esse, quod licet spiritus ubi vult spiret, intelligentiæ tamen donum præstandum sit a Deo illis potius, qui obsequentes Ecclesiæ mandatis cælestes veritates a Pastoribus ad hoc destinatis discere satagunt, quam iis, qui contra obedientiam Ecclesiæ debitam, easdem veritates privata lectione venari præsumunt. At nimius hic zelus in extollenda & commendanda ultra quam par sit sacrorum Librorum lectione, eo fortasse collimat, ut patrociniū Novatoribus præstet, qui evacuatis traditionibus, a privato cujusquam spiritu, Scripturarum sententiam seu sensum petendum esse deblaterant; hinc providè a Sancta Sede ejusmodi theses proscriptas censeo.

PROPOSITIO LXXXVI.

*Eripere simplici Populo hoc solatium, jungendi
vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus
contrarius praxi Apostolicæ, & in-
tentioni Dei.*

1. **A**t tento verborum hujus propositionis senso, vi-
detur Quesnellum carpere eam præsentis Ec-
clesiæ praxim, qua solus clerus silentibus Lai-
sis, divina in Ecclesiis officia canit. Si tamen attenda-
tur Apostoli textus, quem sua hac reflexione commen-
tatur Quesnellus, ubi Apostolus ait (a) -- *si benedixe-
ris spiritu, qui supplet locum Idiotæ, quomodo dicet
amen super tuam benedictionem, quoniam quid dicas ne-
scit?* Cum ejusmodi verbis abuti consueverint Novato-
res, ut divinorum Officiorum & Missæ celebrationem
vernacula lingua, & totius canonis alta voce recitatio-
nem peragi debere probarent; suspicari licet, Quesnel-
lum quoque hîc ad eorum partes deflectere, & præ-
sentem Romanæ Ecclesiæ ritum, quo divina officia la-
tino idiomate peraguntur, & pars Canonis, nec non &
quædam aliæ Orationes secreto recitari solent, tamquam
divinæ intentioni, & Apostolorum praxi contrarium
carpere; quod jamdudum Sacrosancta Tridentina Sy-
nodus (b) sub anathemate proscripserat illis verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa
voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur
damnandum esse, aut lingua tantum vulgari Missam ce-
lebrari debere . . . anathema sit.*

(a) 1. Cor.
c. 14. v. 16.

[b] Sess. 22.
Can. 9.

2. Illud inter dogma & disciplinam discrimen, jux-
ta Ecclesiæ & Patrum mentem, intercedit, ut quæ ad
Dogma referuntur, eadem semper & immutabilia esse
prout semel fuere oporteat: quæ vero ad disciplinam
spectant, mutationi ex natura sua, sive per se, obno-
xia sint, prout juxta temporum, locorum, & Persona-

D d d

rum

rum circumstantiæ requirunt ; & ad fidelium ædificationem Pastores Ecclesiæ opportunius judicaverint . Aliqua utique disciplinæ præcepta nunquam immutanda Christus instituit , qualia in quorundam Sacramentorum administratione animadverti possunt : Alia tamen jus dedit Ecclesiæ adiciendi , eaque rursus immutandi pro locorum , temporum , circumstantiarum , hominumve indole aut necessitate ; quemadmodum pietatis , prudentiæ , & optimi regiminis ratio identidem postularent . Inter illos porro ritus , ille pariter recensendus est , qui ad divinorum Officiorum celebrationem spectat ; taliter enim primitus institutus fuit , ut aliter recte , & laudabiliter institui posset , quatenus adultæ Ecclesiæ , & auctæ Fidelium multitudini cuncta congruere nequeunt , quæ nascenti , & in incunabilis positæ congruebant . Adeoque ipsi Ecclesiæ licere debet , ritum primitus institutum immutare , prout ad divinorum Officiorum ac Mysteriorum decorem & majestatem , Christianique Populi utilitatem & ædificationem convenire dignoscitur . Cessante namque causa , quæ antiquæ Ecclesiæ , imo ipsismet Apostolis occasionem præbuit ritum quempiam instituendi , recentiori Ecclesiæ , quæ eodem spiritu regitur , licere debet diversa magis temporibus accommodata statuere , & priora abrogare ; prout contigit de sanguinis & suffocati usu , quem concedere neutiquam sibi religioni duxit Ecclesiæ , quamvis ab Apostolis , loco & tempori servientibus , vetitum fuisse in Hyerosolimitano Concilio ex sacris litteris constaret . Id porro eatenus factum est , quatenus ad Ecclesiam spectat dignoscere & decernere , num pro temporanea , an potius pro perpetua habenda sit Apostolica alicujus ritus institutio .

3. His stantibus quis non videat , temere Pastorum jura a morbida Pecude usurpari , dum Quesnellus privatus Homuncio , Ecclesiæ praxim in divinis officiis celebrandis communi Episcoporum consensu per tot secula stabilitam , culpæ audet ? Nil profecto apud catholicos certius est , quam ea dubio procul licere , aut non licere , quæ communi Pastorum consensu uni-

ver-

versa approbat vel improbat Ecclesia (c), si quid e- (c) Ep. 54.
nim, tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita fa- alias 118. n.
ciendum sit, disputare insolentissimæ insanix est, aiebat 6.

Augustinus. Neque alia circa praxim divina celebra-
di officia, esse potest Dei intentio, quam quod ii ri-
tus observentur, quos legitimi Pastores, seu Ecclesia,
ad maiorem Mysteriorum decorem, & uberiores fide-
lium ædificationem pro temporis, locorum, aliarumque
circumstantiarum qualitate congruentiores censuerint.
Certe cum Apostolorum temporibus nondum editi fu-
issent novi Testamenti codices, nondum ex iis, nec in
divinis Officiis, nec in Missa quidquam recitari pote-
rat; adeoque non modo præsens Ecclesiæ praxis, sed
& illa quoque, quæ in antiquioribus Patrum Liturgiis
observatur, diversa est ab illa, quæ primitus ab Apo-
stolis servabatur. Idem contingere debuit cessatis Pro-
phetiarum & Linguarum donis, cæterisque muneribus,
quæ singulis Spiritus Sanctus dividebat in primitiva
Ecclesia, ut ex Apostoli Pauli Epistolis habemus. Qua-
re mirum esse non debet, si in ritibus mutatio conti-
git. Ipsimet Apostoli, ministerium quod primitus viduis
creditum fuerat, septem Diaconis assignavere, ob mur-
mur Græcorum adversus Hebræos (d), aucto nume- [d] Act. c. 6.
ro Discipulorum. Quod itaque silentibus Laicis, a solo
Clero divina Officia nunc in Ecclesiis canantur, reliquis
cantantibus & psallentibus in cordibus suis Domino (e), [e] Ephes. c.
perperam improbat per summam temeritatem a. 5. V. 19.
Quesnello, quamvis contrarium ritum ab Apostolis in-
ductum fuisse demonstrare posset, quæ enim ad psallen-
di ritum spectant, non dogma, sed meram sapiunt di-
sciplinam, adeoque immutabilia non esse, suo exemplo
docuerunt Apostoli.

4. Cæterum in primitiva quoque Ecclesia, laicos
siluisse in divinis officiis, testantur Ecclesiasticæ Histo-
riæ monumenta; quibus compertum fit, extitisse jam
ab Apostolorum temporibus Cantorum sive Lectorum
officia, quorum dumtaxat intererat canere seu legere
reliquo tum clero, tum populo silente, auscultante,
orante. Originem fortasse duxerat mos iste etiam

[f] Paralip.
c. 6. v. 31.

(g) Euseb.
Lib. 2. c. 17.

(b) Can. 15.

(i) Lib. 10.
Confess. c. 32.

in synagogis a Salomonis templo, in quo præter Cantores, quos ad hunc finem David (f) instituerat, sive eorum successores, nemo alius canebat. Imo tunc temporis, non modo Plebs, sed neque qui aderat Clerus poterat Psalterium didicisse ut Psalmos caneret. Idem colligere est ex Eusebio Cæsariensi Episcopo, qui dum ad suam de Essenis opinionem stabiliendam, multa diligenter de eorum moribus ex Philone conquississet, quæ Christianorum ritibus (g), per quam similia essent, memorat inter reliqua psalmodiæ ritum prorsus cognatum ei, quem tunc temporis ex Apostolorum institutione Orientales sectabantur Ecclesiæ; asserens quod dum unus cum rythmo canebat, cæteri cum silentio auscultabant. Sic in Laodicæno Concilio (b) statutum fuerat, ne quis in Ecclesia præter legitime constitutos cantores canere præsumeret. Idipsum colligitur ex Augustino (i); qui refert, unum tantummodo in Alexandrina Ecclesia tempore D. Athanasii fuisse, qui caneret; reliquos autem Clericos cum Laicis cecinisse spiritu, cecinisse mente, cantantes in cordibus suis Domino. Hoc autem modo vocem suam voci totius Ecclesiæ jungere nostris quoque temporibus cuique licet. Imo canente clero divinas laudes, cunctus pariter Populus invitatur, ut Domino in suo corde canat, adeoque immerito exprobrat Quesnellus ereptum Populo hoc solatium jungendi vocem suam voci Ecclesiæ. Dato tamen quod Apostolorum temporibus ubique (quod falsum est) a cuncto Populo simul in Ecclesia psallere-tur, & cuncti divinis officiis responderent [quod etiam nunc temporis quibusdam in locis Ecclesia non improbante servatur] congruum tamen fuit aucto Christianorum numero, ad confusionem vitandam, quod dividerentur officia, & solis Clericis ad hoc rite instructis imponeretur onus divinas preces & laudes in Ecclesia peragendi, ac respondendi pro populo psalmos ignorante, nec canere sciente; id enim ad maiorem divinorum officiorum decorem, & maiestatem conducit; licet fortassis, qui etiam ex Laicis vocem suam Ecclesiæ voci rite jungere valeret, non impediretur

(seclufis aliis incongruentiis , quæ hoc in casu irrepere possent , vel ostentationis , vel cenodoxiæ &c) cum Clero simul canere , prout defacto quibusdam in locis , ac præcipue in Villulis , ubi adest Cleri penuria , observatur .

5. Quod si Missam , divinaque officia , vulgari dumtaxat lingua celebrari debere , & Romanæ Ecclesiæ ritum , quo pars Canonis , consecrationisque verba submissa voce recitantur , tamquam divinæ intentioni , apostolicæque praxi contrarium reprobare prætendat Quesnellus , impias Henrici Anglorum Regis querelas , Novatorumque errores a Tridentino jam anathematizatos hæretica temeritate recudit ; non enim data opera peregrinum idioma selegit Ecclesia , quo mysteria peragerentur , ut Plebi abripe et notitiam eorum quæ dicuntur , & peraguntur ; sed iustis , rationabilibusque de causis censuit non esse immutandam originariam illam linguam , in qua primitus ab Apostolo Petro & successoribus , tum Ecclesiastica Psalmodia , tum Missa institutæ fuerunt , licet eam longo seculorum tractu adulteratam & immutatam vulgus dedidicerit ; sic enim factum est , ut a vernaculo idiomate Psalmodia & Missa recesserint .

6. Utiq; in illis Regionibus ubi fides deportata est , cum popularis erat lingua , qua sacræ litteræ consignatæ fuerant , prout in Palæstina & Græcia ; sive in iis ubi vernaculo sermone donatæ habebantur Scripturæ eo ipso tempore , quo Christiana fides ibi disseminabatur (cujusmodi fuere occidentales plagæ , ubi Romana tum ditio cum lingua cæteras oppresserat , solaque regnabat) contigit divinorum Officiorum , & Missæ celebrationem vulgari lingua pariter fieri , ubi enim populosissima aliqua natio incipit Christo initiari , æquum est , Evangelicos Prædicatores eo idiomate concionari ad Dei Verbum disseminandum , quod ipsa natio capere valeat ; brevi enim temporis spatio novam linguam nequit integra natio addiscere . Ex Liturgiis Æthiopica , Syriaca , Armena , Ægyptiaca , Græca , Latina , Coptica &c. colligi potest id accidisse in earum Ecclesiis .

fiarum fundatione; itaut ab initio Evangelia, Scripturæ, cæteraque ad divinorum Officiorum & Missæ celebrationem spectantia, vernaculo idiomate pervulgata fuerint; & eadem de causa nono seculo Joannes VIII. Moravis, divina Officia, & Missam Sclavonica lingua celebrari indulgit, quod nuper nomen Christo dedissent.

7. Non tamen ea necessitate se obstrinxit Ecclesia, ut toties novas versiones edi approbaret, quoties prior popularis lingua obsolesceret, & in novam degeneraret; plurimis enim, spinosissimisque difficultatibus ejusmodi Versionum multiplicitas implicaretur. Quandiu itaque alicubi jam viget, floretque Religio, tolerabilius est Psalmodiam, Scripturas Sacras, Missasque suo primigenio idiomati permitti, licet illud plebejis & mulierculis exploratum non sit, cum per sacros Pastores exponi possint in suis Catechismis, & concionibus, quæ ad eorum instructionem ædificationemque spectant, pro-
[1] Sess. 22. ut præcipit Tridentina [1] Synodus singulis Pastoribus,
cap. 8. & animarum curam gerentibus.

8. Dum vero in novas gentes propagatur, cum non tam facile reformidanda tunc videantur novarum versionum discrimina, & urgeat difficultas ignotam linguam addiscendi, ideo permitti tunc potest vernaculum idioma, tum in Missa, tum in divinis Officiis, ut cum Syris, Armenis, Moravis, Sclavonibus, aliisque factum est, quo facilius nostræ fidei dogmata in illis Nationibus disseminarentur, radicesque agerent. Fidei enim non adversatur quod Missa, & divina Officia vulgari lingua celebrentur, cum id ad disciplinam pertineat, in qua justis de causis aliter ac aliter providere Pastoribus convenit. Hinc Tridentinum non præcise & absolute vetuit Missam vulgari sermone celebrari; sed damnavit docentes, ipsam vulgari dumtaxat lingua celebrari debere, quatenus Patribus illis visum est non expedire, quod passim vulgari lingua celebretur. Idque æquissime; tum quia ex idiomatum varietate, frequentique mutatione interdum accidit, non prorsus exacte eandem sententiam in uno, ac in alio idio-

idiomate exprimi: tum ob Ecclesiarum, Sacerdotumque per diversas Provincias communicationem: tum denique ob novissimas Hæreses, quæ concitant Idiotarum multitudinem ad ferendam de rebus divinis sententiam; unde prudentissime Ecclesia censuit, quædam nostræ Religionis mysteria, non esse vulgi auribus vulgari communique sermone credenda, nisi congruenti expositione, & explicatione per Pastores & concionatores, seu Catechistas ad illius captum temperentur.

9. Neque ex iis Apostoli verbis quibus hanc reflexionem attexit Quesnellus, quidquam in sui erroris patrocinium excutere potest; siquidem ibi Apostolus (m) sermonem habet de exhortationibus ac spiritualibus canticis, quæ post vel ante mysticas preces ad mutua-
am ædificationem, consolationem, & instructionem in Sacris Conventibus a primævis Christianis proferebantur; de quibus psalmis, hymnis, & canticis loquitur tum ad Ephesios (n), tum ad Colossenses; Itemque Tertullianus (o), cum ait: *post aquam manalem & lumina, ut quisque de scripturis Sanctis, vel de proprio ingenio potest, provocatur in medium Deo canere*. Ejusmodi porro exhortationes peregrina lingua fieri, ac pronuntiari non debere ab iis qui linguarum dono præditi sint, monet ibi Apostolus. Id ex veterum Patrum expositionibus ac commentariis, imo ex ipsiusmet Epistolæ contextu cuique compertum esse potest; cum expectandus non sit a privato Idiotarum spiritu consensus & approbatio, seu judicium de iis, quæ a tota Ecclesia jam examinata, dijudicata, & approbata fuere pro communi oratione & Liturgia. Id comprobant verba illa: *quomodo dicet amen super tuam benedictionem, quoniam quid dicas nescit?* quæ denotant approbationem, dandam a supplente locum Idiotæ.

10. Loquitur itaque ibi Apostolus de benedictione illa, qua quisque privatim spiritu afflatus, hymnum, psalmum, vel orationem dictabat seu recitabat; quam, qui supplet locum Idiotæ, si non intelligit, non ædificatur, nec eam approbare potest respondendo *Amen*, prout tunc moris erat. Quod autem de ejusmodi priva-
tis

(m) 1. Cor.
cap. 14. v.
16.

(n) Eph. c. 5.
v. 19. Coloss.
c. 3. v. 16.
(o) Apolog.
cap. 39.

tis benedictionibus loquatur, non vero de illis quæ ex
 Ecclesiæ præscripto recitabantur, liquet evidenter ex
 [p] *ibi. V. 26.* sequentibus versiculis (p), ubi ait: *cum convenitis, unus-*
quisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, Apo-
calypsim habet, linguam habet, interpretationem habet.
 [q] *ibi. V. 29.* *Omnia ad ædificationem fiant &c. (q) Prophetæ autem*
duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent &c. dijudicati
 porro non egent, quæ pro divinis officiis celebrandis,
 totius Ecclesiæ approbatione instituta fuerant; adeoque
 constat, sermonem ibi non esse de divinis officiis, aut
 de Missa; nam procul dubio in Ecclesia Corinthiorum,
 vulgari tunc idiomate nempe græco celebrabantur; sed
 dumtaxat loquebatur ibi Apostolus de nova & priva-
 ta cujuslibet Prophetia ac benedictione, quæ si pere-
 grina & ignota lingua fieret, nec examinari, nec di-
 judicari, nec consequenter approbari potuisset; sicque
 nullum ex ea emolumentum populus perciperet, eum
 præcipuus illarum benedictionum finis esset instructio
 & consolatio populi; hinc de iis qui lingua loquuntur
 præcipit (r): *si non fuerit interpret, taceat in Eccle-*
 [r] *ibi. V. 28.* *sia, sibi autem loquatur & Deo,* quia tunc nulla foret
 instructio & consolatio Populi, ad quem finem benedi-
 ctiones illæ dirigebantur; finis vero divinorum officio-
 rum est præcipue Dei cultus; quare ut Populo profint,
 sufficit si intelligantur a Deo ad quem diriguntur, non
 autem necessario requiritur intelligenda esse a Populo,
 qui multiplicem fructum etiam ab oratione per Eccle-
 siam facta, licet ab ipso non intellecta percipere po-
 test. Quod autem in Missa, aut divinis Officiis occur-
 rit ad Populorum instructionem spectans, Pastorum est ad
 vulgi captum exponere, ut præcipit Tridentinum. Ex
 quibus evincitur quam juste proscripta fuerit hæc quo-
 que propositio, quæ Novatorum prædamnatis erroribus
 favet, & temere præsentis Ecclesiæ praxim improba-
 re audet.

PROPOSITIO LXXXVII.

Modus plenus sapientia & lumine est dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum Pœnitentiæ & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere iustitiæ Dei antequam reconcilientur.

PROPOSITIO LXXXVIII.

Ignoramus quid sit peccatum & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

I. **Q**ui utraque has propositiones conferat cum præcedentibus, ac præcipue cum 28. 45. & 59. non immerito suspicari potest, mentem Quesnelli esse, differri debere a Peccator conversionem & reconciliationem cum Deo, atque in præteritis culpis inforDESCERE debere, ut peccati statum, & privationem sentiant amicitiae cum Deo, ferantque confusionem illam, quæ ex ejusmodi privatione procedit; quidquid enim faciunt pro obtinenda reconciliatione, novum peccatum est, ne quidem oratione ipsa excepta. Ea si foret Quesnelli mens, ad refellendam harum Thesium impietatem sufficeret apertissimum Spiritus Sancti oraculum (a): non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

(a) Ecclesiast.
cap. 5. V. 8.
9.

E c c

Ve-

Verum quidquid sit de illius impiæ illationis legitimitate, & mutua harum thesium cohærentia, suadere mihi non possum, eam fuisse Quesnelli mentem, cum nec harum propositionum scopo, nec ipsis earum verbis congrueret.

(b) Act. c. 9.

(c) Luc. cap.
17. v. 12.

2. Constat, quod in prima harum Thesium ipse alludit ad Sauli conversionem, qui a Deo prostratus, postquam (b) de terra surrexisset, tribus diebus & tribus noctibus fuit Damasci, non videns, non manducans, neque bibens, priusquam per Ananiæ ministerium reconciliatio ipsi concederetur, mediante baptismo. Toto illo triduo, non perseveravit Saulus in proposito persequendi Christum. Igitur quemadmodum ipsi, antequam per Baptismum reconciliaretur Deo, datum est illi trium dierum, & trium noctium tempus ad sentiendum peccati statum, ad petendum poenitentiae & contritionis spiritum, & ad incipiendum satisfacere justitiæ Dei; ita pariter (infert Quesnellus) differenda est Poenitentibus reconciliatio, donec ad minus incipiant satisfacere justitiæ. Altera similiter Thesis alludit ad illos decem Leprosos (c), qui Christo eunti in Jerusalem occurrerunt, & divini Præceptoris misericordiam implorarunt *stantes a longe*; fere ac si hoc facto innueretur, ignorare nos quid sit peccatum, & vera poenitentia, quoties volumus statim restitui possessioni illorum bonorum, quibus nos peccatum expoliavit (inter quæ bona innuere videtur Eucharistiæ summptionem, quæ Poenitentibus pernegari consueverat) & detrectamus ferre separationis hujus confusionem. Hæc verisimilius fuit Quesnelli mens, ut cuilibet æquus rerum æstimator consentiet; nec pro justificanda ejusmodi thesium damnatione necesse est falsa crimina Quesnello impingere ut aliqui faciunt.

3. Utrasque propositiones jure merito proscripsit Apostolica Sedes, tamquam falsas, præsentis Ecclesiæ praxi injuriosas, & fidelium salutis perniciosas; affines enim sunt errori, quem in Petro oxoniense reprobavit olim Complutense Concilium approbante Xisto IV.; & propositionibus 16. 17. & 18. damnatis ab Alexandro VIII. congruat.

4. In gravioribus præcipue delictis juxta veterem disciplinam absolutos ut plurimum non fuisse Pœniten-tes, priusquam Pœnitentiæ laboribus functi essent, aut saltem fungi cœpissent, indubium est (d). Quod enim nonnulli Scholastici asserunt, solam scilicet canonicam a censuris & pœnis absolutionem, non vero sacramentalem tunc consuevisse differri, ex crassa Ecclesiasticæ historiæ ignorantia procedit; quisquis enim in Patrum, & præcipue in Tertulliani, Cypriani, Dionysii, & Petri Alexandrinorum, Basilii, Gregorii Nisseni, Ambrosii, Augustini, Innocentii I., Cælestini, Leonis, Eligii Noviomensis, Gregorii Magni, Isidori, antiquorum Conciliorum, & Pœnitentialium Librorum lectione prorsus hospes non sit, fateri cogitur, dilatam olim in pluribus criminibus fuisse sacramentalem a peccatis absolutionem, donec pœnitentiæ labores explevissent, vel per ipsos divinæ justitiæ saltem ex parte satisfieri cœptum esset.

(d) Vide Innoc. I. Ep. 1. D. Leon. Ep. ad Theodor. Forojul. D. Elig. Hom. 4. in Can. Dom. D. Greg. Magn. Hom. 26. in Evang. D. Cypri. passim, Canon. vet. Concilior. & Libr. Pœnit.

5. Qemadmodum tamen vetus illa disciplina (quæ neque semper, neque ubique eodem modo viguit) plausibiles suas rationes habebat in præmittenda ut plurimum satisfactione sacramentalibus absolutionibus; ut nempe ex pœnitentiæ fructibus innotesceret conversionis sinceritas; ut dignius ad reconciliationem per humiliactiones disponderentur, & ut veniæ consequendæ difficultate a peccatis cæteri deterrerentur, quod enim facile sanatur [ait Augustinus (e)] non multum cavetur, & (f) paulatim recipitur quod semel amissum est; si enim homo rediret cito ad pristinam beatitudinem, ludus illi esset peccando cadere in mortem; Ita suas quoque non minus plausibiles habet mitior hujus temporis praxis, ne scilicet diuturnis molestisque pœnitentiæ laboribus territus peccator, in peccatis sordescat: & ut citius Deo reconciliatus, efficacius satisfacere Deo valeat. Porro id totum, meræ disciplinæ negotium est, quæ (ut notat Tertullianus) *Lege Fidei manente* varias pro temporum, locorum, Personarumque circumstantiis patitur mutationes; adeoque licet pro temporum conditione mutatio aliqua contingerit in satisfactoriæ discipli-

(e) Enar. in Psal. 6. (f) Serm. 278. alias 34. de Divers.

næ observantia, nihil officit rectæ istius Sacramenti administrationi, cum ratio satisfaciendi una eademque perseveret; adeoque temere præsens Ecclesiæ disciplina a Quesnello despicitur.

[g] in Ep. ad
Antonian.

(b) Epist. ad
Pompon. de
Virgin.

(i) Conc. Car.
thag. 4. Can.
76. Arausic.
l. Can. 3.

6. Ipsamet vetus Ecclesiæ disciplina evincit, neque tunc necessarium creditum fuisse, ut sacramentali absolutioni satisfactio indispensabiliter præmitteretur; nedum enim absolutio mox dabatur minoribus, levioribusque peccatis; sed multis etiam graviorum peccatorum Pœnitentibus reconciliatio, & Domini Corporis Sanguinisque Communio interdum mox concessa fuit, prout antiqua Ecclesiasticæ traditionis monumenta percurrentibus notum est. S. Cyprianus [g] ex sententia, tum sua, tum Africanæ Ecclesiæ, tum Cornelii, tum Romani Cleri, pacem differendam non esse docet illis Idololatriis, qui aut postea confessi erant, aut bona quorum amittendorum metu ceciderant deseruerant; *Deum enim his ignovisse [inquit] quibus vires peccatum reparandi tribuit. Sic ipsos omne debitum & maculam delevisse; nec ultra sub Diabolo stare debere, qui gratia Christi erecti erant.* Ibidem testatur definitum esse, ut Libellatici mox susciperentur. Idem ab illo sancitum est de illis Diaconis & Virginibus (b), quæ in suspecto contubernio manerent, etiam adversus Episcoporum decreta; eos enim non diutius a Communionem suspendit, quam donec a suspecto contubernio recessissent.

7. Idem ab Eliberitanis Patribus statutum fuit contra eos, qui alea luderent: Quod etiam de Aurigis, Pantomimis, Dissidentibus, & aliis præstitutum est in Arelatensi & Carthaginensi Synodis. Cornelius Romanus Pontifex, Pacem nulla etiam interposita mora, & pristinae dignitatis gradu servato, concessit Moyfi Presbitero, aliisque omnibus Confessoribus & Martyribus, qui ex schismate ad Ecclesiæ unitatem redierant; qua indulgentia (probante ipso Cypriano) usus est etiam erga Trophimum, qui sacrificaverat. Idem de Novatianis & Meletianis generaliter sancitum est in Nicæna Synodo [i]: de Donatistis in Conciliis Africanis; &

& primum de iis qui non rebaptizassent ; postmodum de omnibus , absque ullo discrimine . Idem etiam statutum est de aliis plurimis , vel hæreticis , vel schismaticis , quorum hæresi aut schismati nil gravioris flagitii admixtum est ; præsertim si hæresi aut schismati ex patria institutione adhæsisent , non vero ipsi ab Ecclesia primo descivissent .

8. Petrus Alexandrinus , fere juxta S. Cypriani sententiam , suos de Pœnitentiæ temporibus Canones digessit . Eos enim , qui post lapsum confessi & passi erant , ad omnium , nempe ad sermonum , orationum , & Dominici Corporis Sanguinisque participationem admittendos esse statuit . Innocentius primus (l) absolu- [l] Ep. 3. ad tionem concedi statuit iis , qui post baptismum omni Exuper. Tolos. tempore , incontinentiæ , & voluptatibus dediti , in extremo vitæ suæ pœnitentiam simul & reconciliationem communionis postularent . S. Leo (m) , his qui tempore (m) Epist. ad necessitatis , & in periculi urgentis instantia præsidium Theod. foroij. pœnitentiæ , & mox reconciliationis implorant , nec actionem Pœnitentiæ , nec Communionem denevandam statuit , si eam , etiam amisso vocis officio , per indicium integri sensus quærere comprobentur . Porro si in his , aliisque immuneris casibus absolutionem mox conferendam esse censuerunt , non ergo credidere , satisfactionem necessario præmitti debere , prout innuere videtur Quesnellus in his propositionibus .

9. Quinimo , ex priscorum monumentorum consideratione rationabiliter colligitur , sacramentalem absolutionem multo sæpius , ac pluribus mox concessam esse , cum Peccatores ea pœnitentiæ indicia demonstrabant , quæ in præsentiarum præstari poterant , quam post actam luctuosam pœnitentiam . Id constat , quia Sacramentalis absolutio iis negata aut dilata non est , qui a Corporis Dominici dumtaxat communione remoti erant ; facultate interim concessa Mysteriis assistendi , prout multis demonstratur a Morino (n) . Horum au- [n] de Pœnit. tem numerus , major utique censi debet ; illa enim lib. 6. c. 21. peccata , etiam mortalia , quæ ejusmodi leviori Pœnitentiæ subiiciebantur , longe frequentiora erant inter Chri-

Christianos, quam quæ gravius plectebantur. Quanto enim plures sunt, qui superbia, invidia, avaritia, odio, furore ad graviora non progrediente, minoribus etiam calumniis, mendaciis, juramentis incautis peccant, quam qui capitalia scelera, homicidia, adulteria, incestus, fraudes, veneficia committebant? Ipsæmet fornicationes, quæ inter ejusmodi crimina frequentiores erant, tamen apud baptizatos, ut plurimum tunc conjugatos, rariores erant, tum ob majorem Pastorum vigilantiam, tum meliori fidelium institutione, tum obtinendæ veniæ difficultate, et gravioris pœnitentiæ metu deterrente.

10. Pax, & communio in plerisque Ecclesiis tribuebantur illico Clericis pœnitentibus, quorum libet scelerum reis; quod dignitatis Ecclesiasticæ jactura, sufficiens eis plectendis pœna videretur. Eadem indulgentia utebantur erga maximam hæreticorum & schismaticorum partem. Sæpe eodem modo se gerebant, cum a multis crimen admissum esset; unde celebris illa Innocentii I. sententia: *quoties a multis delinquitur, inultum esse solet*. Omnibus, certa & evidentiâ pravi affectus emendati indicia præbentibus, mox remittebatur, prout ex memoratis Cypriani, Cornelii, aliorumque Patrum testimoniis colligi potest. Idem generaliter præstabatur, tollendi, aut vitandi schismatis causa, vel ne fideles ob desperationem in illa mala laberentur. Denique quovis probabili periculo urgente, ne morbo, vel alio casu interveniente tardius conferri non posset, mox reconciliabantur; adeo ut haud temere existimari valeat, paucis Peccatoribus, aliorum comparatione, absolutionem non mox concessam, vel diu dilatam fuisse.

11. Et sane non alia dispositio ad absolutionem præstandam penitus necessaria judicata est a Patribus, quam illa pœnitentiæ indicia, quæ quæque sine dilatione præstare potest: cætera, majoris dumtaxat vel securitatis, vel utilitatis, sive ipsius pœnitentis, sive aliorum fidelium, infideliumve ratione imposita fuere. Id ex eo evincitur; quod ex Patrum, Conciliorum, 10-

tiusque Ecclesiae sententia, ea demum dispositio ad absolutionem impertiendam penitus necessaria est, qua remota nemini umquam absolutio data fuit, & quae posita (licet ceterae deessent) concessa est quorumlibet criminum Reis. Atqui eam dispositione non adhibitam, qua Peccator illa cordis vere contriti, & mutati proposita indicia praerberet, quae pro eo tunc valeret, nunquam a SS. Patribus absolutio concessa fuit: ea posita, concessa est, quamvis ceterae deessent. Igitur non alia poenitentiae indicia a Patribus necessaria iudicata sunt, quam quae impraesentiarum praestari poterant; cetera vero, quae praeterea saepe requirebant, non penitus necessaria iudicabant, sed vel pro majori utilitate, vel aliis accidentibus dumtaxat causis.

12. Qua de re sciendum est, quod Patres in poenitentis sanciendo, non modo spectabant quid ad praesentem cuiusque Poenitentis utilitatem conferret ad gratiam ipsi procurandam, sed insuper quid ad aliorum Fidelium vel infidelium aedificationem, ut scilicet alii ab illis revocarentur peccatis, in quae tantae, tamque graves poenae sancitae essent: alii intelligerent, quantum Ecclesia ab his peccatis abhorreret, quae ad invidiam christianis conflandam, eisdem ab infidelibus per summam calumniam imputabantur. Cum solius Poenitentis rationem Patres habuere, ut sinceriore poenitentia abundantius & securius reconciliationis gratiam consequerentur, praecipuus illorum in imponendis poenis scopus fuit, ut ipsae evellerentur peccatorum radices, pravae scilicet cupiditates, quibus in quaelibet prava facta impellebantur; qua de causa eas praesertim poenas imponendas esse censebant, quae illi fini consequendo maxime congruerent.

13. Hinc praeter generalia poenitentiae opera, quibus Deus flectitur, corpusque & mens ipsa in servitutem rediguntur, (orationes scilicet, jejunia, eleemosinae, prostrationes, cilicia, chameuniae, aliaque contriti & humiliati cordis opera) eas singulis peccatis poenas adhibendas esse iudicarunt, quae singularis remedii loco essent, eaque poenitentiae argumenta certissima esse

[o] Lib. de
Lapsis

[p] Epist. ad
Letoium.

[q] Epist. ad
Amphiloch.

[r] Lib. 2. de
Pœnit. c. 6.

(s) Greg. hom.
32. in Evan.
[1] Sess. 14.
cap. 8.

existimarunt, quibus has peccatorum causas sublatas esse certe indicabatur; tuncque ab aliis pœnis libentius dispensabant, easque Pœnitentium pietati permittebant. Unde D. Cyprianus (o), peccati causas investigandas, & amovendas esse præcipit; eosque qui id præstiterant, vel id confitendo, vel relictis bonis quorum amittendorum metu lapsi erant, mox reconciliandos esse statuit. Quod late etiam exponit Gregorius Nyssenus [p], & paucis complectitur D. Basilus inquiens [q]: *Veriorem pœnitentiam esse a peccato recedere; eamque pœnam congruentiorem esse, qua peccati radix evellitur*. Idem docuit Ambrosius (r) & alii Patres communiter; generalis enim Evangelii & Christianæ disciplinæ lex est, ut *contraria peccatis medicamenta adhibeamus, lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præscribendo humilitatem* [s].

14. Ex hoc Sanctorum Patrum & Ecclesiæ proposito, Tridentina Synodus docuit (t), Deum statu-isse, ne ita absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes, vel ut injurii & contumeliosi Spiritui Sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ: Proculdubio enim magnopere a peccato revocant, & quasi freno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautiorefque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus, male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Et infra: *Debent ergo Sacerdotes Domini quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & Pœnitentium facultate, salutes & convenientes satisfactiones injungere &c.* Ex quibus deprehenditur Quesnelli hallucinatio, qui in relatis Thesibus medicinalem pœnitentiam, in aliquibus circumstantiis, nedum utilem, sed penitus necessariam ad rite disponendum Peccatorem, ut absolutionis effectum consequi valeat, confundit cum pœnitentia illa satisfactoria, de qua hîc loquitur Concilium, quæ post remissionem peccati delet pœnam divinæ justitiæ debitam, & vigilantiores facit &c.

15. Idem propositum sequuti sunt SS. Patres in pœnitentiæ temporibus, vel assignandis, vel exigendis, vel prorogandis, vel contrahendis. Hincque celebrata apud illos sententia, (u) *in iudicio pœnitentiæ & reconciliando peccatore, non tam rationem habendam esse temporis, quam doloris*; quod verbo & exemplo docuere Cyprianus, Cornelius, Petrus Alexandrinus, Basilus, cæterique omnes antiqui Patres & Concilia: eaque de causa, temporis pœnitentiæ contrahendi & prorogandi potestatem Episcoporum iudicio permittebant, etiam eum a Canonibus definitum jam esset. Ita Concilium Nicænum, Ancyranum, Basilus &c. ut eos omittam, qui nihil de temporibus præcipientes, hanc definitionem Episcopis integrè reliquerunt, prioribus Ecclesiæ sæculis. In ejus autem potestatis usu, non aliud Episcopi præcipiunt, quam pœnitentiæ ardorem spectari, vel negligentiam, nisi aliis de causis pœnitentiæ Leges remittere compellerentur. Ex quo liquet, dolorem illum, cujus magis quam temporis rationem a Sacerdote habendam esse docent, operibus potius quam verbis constituisse.

(u) Leo Ep.
129. alias 79
Aug. in En-
chir. cap. 65.

16. Neque Concilia & Patres, ita commendando Pœnitentis emendationem, ut id solum Sacerdotis propositum esse doceant in exigendis pœnitentiæ laboribus, ullatenus favent Protestantium errori, quo sola peccati cessatione pœnitentiam, quæ post Baptismum agenda est, contineri venditant; nam primum quidem ubique docent ex Christianæ Doctrinæ placitis, ipsius cordis emendationem, & terrenorum affectuum purgationem, nonnisi ingentis caritatis ardore perfici: eandem verò nonnisi per Crucem, & magnos labores, gemitus, & ea quæ in scripturis vulgo commendantur pœnitentiæ opera, a Deo obtineri, præsertim post violatam Baptismi gratiam. Deinde illi in quibus Christi Spiritus ita Carnis cupiditates expugnavit, eodem Spiritu impellentur ut Crucem libentius ferant, divinæ justitiæ spontè satisfaciant, omnesque peccati reliquias evellant, prout omnium vere pœnitentium exempla confirmant. Quare cum Ecclesia eis, qui penitus emenda-

dati, & contriti essent, poenitentiae labores remittendos, ac veniam & communionem mox concedenda esse censuit, id unum inde colligi potest, eos in iustorum & Sanctorum numero habitos esse, quorum pietati fidere liceret, & conscientiae permittere, quod ab aliis, qui nondum tanto poenitentiae spiritu praediti essent exigebatur.

17. Quisquis igitur attentè totam rationem perpendat, quam Sancti Patres antiquitus in poenitentiae laboribus, operibusque statuendis spectarunt, ut eas majores aut minores, breviores aut diuturniores, ante vel post reconciliationem exigerent, cum id solum spectarent, quod ad idoneam gratiae Sacramenti dispositionem pertineret, in eo posita fuit, ut peccator a peccati affectibus vere conversus, aut saltem a peccati regno liber esset. Eoque uno proposito, quibusdam peccatis aut peccatoribus pacem distulerunt; aliis subito concesserunt, in quibus ea observarunt poenitentiae argumenta, quae quisque praesenti tunc tempore praestare valeret, nempe ipsa confessio animi poenitentis, quae nullis argumentis falsi convinci valeret; puta, si quis cum proximo reconcilietur: ablata ipsi bona restituat quantum potest, & remittat quae sibi debentur quantum debitoris ipsius consideratio patitur, peccati occasiones fugiat & removeat. Qui enim haec praestare nolit, falso poenitentis nomen usurpat, & absolutione penitus indignus semper judicatus est, & nunc quoque judicatur.

18. Ut propius & intimius percipiantur principia ejus disciplinae, quam Sancti Patres sequebantur in exigendis poenitentiis, vel dispensandis, ratione peccatorum quae facile, & brevi emendari possunt, vel majori tempore aut difficultate, tum ratione eorum peccatorum, quorum emendatio facile aut difficile cognoscitur, animadvertere proderit, quaedam, non modo levia, sed etiam gravia peccata, & saepe mortalia reperiri, in quae homines quoque boni & pii, vel ignorantia, vel obreptione incidunt, vel insolita & improvisa tentatione impelluntur; puta, male de proximo sentire

ac loqui, etiam in rebus maximi momenti, absque idoneis argumentis, ex eorum testimonio, quos quisque bonos & prudentes putat; atque ex hac opinione innocentes calumniari, & insectari: eodem modo, vel improbis favere, eosque errores approbare & propugnare, qui a bonis admitti valeant: Item ea, quæ gravi tentatione urgente, vel a reluctantibus & dolentibus, vel ab incogitantibus perpetrantur contra castitatem, caritatem, patientiam, cultum ipsum Deo debitum; ut cum Fideles tormentorum vi, & diuturnitate victi, Christum oretenus negabant. Alia sunt, quæ ex pravis & damnandis affectibus insolitis oriuntur, & occasione data perpetrari sæpius solent; ut ab eis, qui impuditiæ, avaritiæ, superbæ, contentionis, æmulationis, invidentiæ, rapacitatis, odii, malignitatis, & consimilibus affectibus mancipati sunt; quælibet horum affectuum facinora, cum tentatio, vel occasio adest.

19. Priorum peccatorum labes facile & subito emendari potest; cum ex ipsa voluntatis perversitate præcise non oriatur, sed potius ex accidentibus causis, quibus remotis, peccatum ut intelligitur, mox damnatur, & expellitur. Aliorum perversitas & iniquitas difficile, ac per hoc vix repente emendatur, & tanto difficilius ac rarius, quanto majores & altiores sunt in voluntate ipsa radices. Hinc nota tam sacræ, quam profanæ sapientiæ placita, quotidianis experimentis confirmata, de inornæ consuetudinis vi, affectuumque constantia cum in habitus transiere.

20. Porro cum secundi generis peccata, in quæ justī labuntur, divinæ gratiæ & justitiæ regnum in anima extinxere (quod in iis præsertim accidit, quæ quisque cum perpetrat, mortaliter se peccare novit & advertit; cujusmodi sunt homicidia odii aut ultionis studio perpetrata, vel decreta; adulteria, fornicationes, rapinæ, & similia) tum ad habitus conditionem sæpe transeunt pro gradu pravi affectus, in quem voluntas prolapsa est cum ea perpetraret; sicut enim habitus ad actiones sibi congruentes impellunt, sic ab eis generantur si antea non inerant, augenturve si aderant;

ipsa enim habituum vis, ac stabilitas, ex ipsarum magnitudine oritur; nec aliter consuetudo aut actionum frequentia ad illam vim & constantiam confert, quam quod singulis augeti soleat.

21. Cum autem ista affectuum vis, & constantia, ex Dei instituto naturaliter accidat, hæc quoque ingratæ dispensatione, seu virtutum inspiratione, viorumque sanatione sequi solet; quare facilem, promptamque poenitentiam ac peccati victoriam illis ut plurimum tribuit, quorum peccata non ex magna perversitate voluntatis, pravoque proposito, sed obreptione potius, & insolito tentationis impetu accidunt: his autem multo tardiores ut plurimum poenitentiam concedit, qui vel ex pravo voluntatis habitu peccant; vel cum peccando generant, adversus reclamantis conscientiae, & Spiritus Sancti impulsu ea facientes, quibus spiritualis vita extinguatur; adeo ut, quemadmodum in corporum, ita & in animorum morbis, cum in habitum transiere, subita sanatio, miraculi seu insoliti eventus loco haberi soleat.

22. Iccircò Sancti Patres observant; peccatorum conversionem eorum mortuorum resurrectione designari, quos Evangelium a Christo suscitatos refert (x); nempe, Filiae Archisynagogi in ipso cubiculo, cum paucis: (y) Filii viduae extra Civitatem, ipsius ac turbæ lacrymis permotus: (z) Lazari jam triduo jacentis in sepulcro. Priori resurrectione eos significari docent, qui solo proposito peccant: sequenti, qui recens peccatum perpetrarunt: postrema qui jam habitum peccandi diuturnitate contraxere, quos Christus veluti insolito conatu, & magno clamore suscitavit, atque a profundo revocat.

23. Veritatem hanc, & post violatam cognitæ veritatis, cælestisque dilectionis gratiam veræ poenitentiae difficultatem notat Apostolus illo insigni loco ubi ait: (a) Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei Verbum, virtutesque seculi venturi, & prolapsi sunt, rursus

(x) *Mar.*
cap. 5. v. 40.
[y] *Luc. cap.*
7. v. 12.
(z) *Joann.*
cap. 11. v.
39.

(a) *ad Hebr.*
cap. 6. v. 4.

sus renovari ad pœnitentiam &c. Et alibi: (b) *Voluntariè enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios.* Similiter ait: (c) *Hæreticum hominem post unam aut alteram correptionem devita: sciens quia subversus est qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Eandem veritatem docet D. Petrus de ejusmodi perditis peccatoribus loquens (d): *Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri Jesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus; melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est Sancto mandato.*

(b) ad Hebr. cap. 10. V. 26.

[c] Ep. ad Tit. cap. 3. V. 10. 11.

[d] 2. Petr. cap. 2. V. 20. 21.

24. Eodem quoque spectant loca Pastoris, Clementis Alexandrini, Origenis, aliorumque Patrum adversus Christianos, qui subindè in gravia peccata incidebant; item celebre illud D. Ambrosii effatum, (e) *facilius inveniri qui innocentiam servaverint, quam qui congruè egerint pœnitentiam.* Cui concinit illa D. Bernardi observatio, quod *peccata antequam quis jugum Christi, & spiritum pietatis acceperit, facile condonantur: postea difficile.* Verum eos de his peccatis agere notandum est, quæ certo proposito admittuntur, aut sæpius perpetrantur, & in habitum transiere, non de his, quæ a justis & piis viris, insolitæ tentationis impetu abreptis committuntur, mox admissa planguantur, emendantur, & diligentius in posterum caventur.

(e) Lib. 2. de Pœnit. cap. 10.

25. Quod autem Scripturæ & Patres ea de re dicunt, quotidianis confirmatur experimentis. Multo enim plures videre est, qui mature arrepto pietatis & vitæ ad Evangelii normam exigendæ proposito, sive in pia aliqua sodalitate, sive in ipsa laicali professione, illud constanter deinceps teneant, quam qui eo relicto ut secularem vitam, mundique cupiditates sectentur, ad illud serio redeant. Eodem experimento constat, conversionem ab ejusmodi seculari vita, mundi illecebris, ac cupiditatibus addicta, non subito fieri; sed verbum, quo

(f) *Marc. cap. 4. V. 28.* quo homines convertuntur, simile esse fementi (ut ait Christus) in animo seu in corde, (f) qua accepta, terra illa spiritualis producit *primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica*: Conversiones autem quæ citius fiunt, ut mulieris peccatricis, Zachæi, Latronis, & aliorum, Gratia miracula esse. Quo circa diligenter monent, ne immaturæ reconciliationis remedia graviorum peccatorum reis subito concedantur, sic enim vulnera obtegi asserunt, non sanari.

26. Cum itaque Sancti Patres pacem, insolitis urgentibus causis, subito quibuslibet dare cgebantur, simul admonebant, *illos se Dei judicio permittere* (g) ut ait Cyprianus: eis, qui dumtaxat morbi tempore pœnitent, *reconciliationem dari, securitatem non dari* aje-

(g) *Epist. ad Antonian.* bat Augustinus: (h) Deum semper quidem pœnitentibus ignoscere, sed pœnitendi gratiam & tempus non semper tribuere. Hinc idem Patres, reorum supplicia remitti optabant, & a Judicibus flagitabant (ut liquet ex Augustino) (i) ad hoc ut idoneo tempore pœnitere possent, quod difficile sit ejusmodi homines, qui gravissimorum criminum affectibus ut plurimum obstricti reperiuntur, brevi temporis intervallo sincerè ex animo converti; sæpe enim contritio & conversio, non ex corde, sed superficie tenus inest, ut notat Bernardus; idque ex eo colligitur, quod ordinario minimè contans sit, sed subito evanescat; & (ut ait Salva-

(i) *Epist. ad Macedon.* tor) (k) *non habent radicem in se, sed temporales sunt; deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur*; undè D. Cyprianus ait (l), ejusmodi Homines *pœnitentiæ fidem servare non posse, quia nec cum vera pœnitentia venerunt*.

(k) *Marc. cap. 4. V. 17.* (l) *Epist. 55.* 27. Et sane quantos videre est, quorum melioris vitæ propositum urgente dumtaxat morbo productum, morbo ipso, vel mortis sublato periculo, nulla licet accidente tentatione evanescit? Quod si ejusmodi propositum ex corde bono, & Spiritus Sancti impulsu ortum fuisset, non sola periculi ablatione extingueretur, sed novis ad summum & validis carnis adversus spiritum concupiscentis impulsibus, novisque tentationibus ur-

gentibus ; solæ etenim carnis concupiscentiæ , Spiritus Sancti gratiam impugnant . Quæ igitur pœnitentia , sola diuturnioris vitæ securitate pellitur , non temere iudicatur , eam non ex corde sincero , & Spiritus Sancti impulsu fuisse conceptam ; sed ex solo naturali mortis , & damnationis metu ortam , quem revera sanitas , vel ipsius recuperandæ securitas expellit : Hæc pauca indicanda esse duxi , ad Scripturæ & Patrum rationem in varia circa pœnitentiæ administrationem disciplina declarandam .

28. Præterea sunt aliqui pravi , perversique voluntatis habitus , quorum curatio , licet haud facilis , atque adeò non subita esse soleat , tamen facili cuique nota , & certis argumentis perspecta esse valet . Ejusmodi sunt hæreses , schismata , cujuslibet generis impietas , odii , ultionis , dominationis , avaritiæ , injustitiæ affectus deliberati , & ex certo proposito concepti , ac peccatorum quæ ex illis affectibus oriuntur voluntas & propositum . Neque enim quisquam falli potest , ut se putet hæresim vel erroneam sententiam abjecisse , qua adhuc tenetur : schismati renuntiasse cui adhuc adhæret : ultionis , dominationisve consecrandæ propositum deposuisse , quo reapse flagrat : inimicis sine mora reconciliari : sænori , pravisque artibus rennuntiare , ac bona male accepta restituere , nisi hæc reipsa velit , & serio decernat ; horum enim vitiorum , pravorumque affectuum irritamenta semper præsentia sunt , ipsique animo fixa ; neque ex varia corporis habitudine pendent , sed ex solo mentis proposito . De his autem non agitur , qui falsa pietatis specie delusi , vel superbia & avaritia obcæcati , ipsa sua mala non vident , (m) & *se divites , ac nullius egentes esse putant cum sint miseri , pauperes , cæci , ac nudi* ; sicut enim hi mala sua non sentiunt , ita nec dolent . Et sensu horum lethalium morborum amisso , levium dumtaxat culparum , aut exteriorum peccatorum se reos esse putant . Potrò isti , si aliquando magna illa mala sentiunt , eo ipso falli desinunt , magnaque ex parte emendati sunt .

[m] Apocal.
cap. 3. v. 17.

29. Sed aliorum multorum peccatorum, seu vitiorum voluntatis emendatio, non ita facile percipi potest; adeo ut plerique se his vitiis ac pravis affectibus liberatos esse putent, quibus maxime tenentur: eis virtutibus ac bonis affectibus præditos, quibus carent. Id sæpissime accidit in affectibus erga comessationes, ebrietates, turpes amores, ludos illicitos, aliaque ejusmodi mundi oblectamenta. Sæpe enim, vel corporis, vel animi angore animum occupante, vel ob incommoda molestiasque præsentis ex his accidentes, vel occasione aut tentatione non urgente, extincti putantur, cum dumtaxat sopiti vel oblectati sint, integreque in animo lateant. Quo circa, id ut plurimum nonnisi tentatione vel occasione oborta notum esse valeat; aut eis remotis, quibus ipsa cupiditas obtegi potest, puta, si quis remota corporis ægritudine aut molestia, ex his peccatis eorumque fomite oborta, præsentis non voluntaria libidinum cupiditate aut illecebra, conceptum peccata vitandi propositum constanter teneat. Hinc factum est, ut cum solius Pœnitentis ratio habenda fuit, priorum peccatorum, in quæ ipsi viri boni raro insolita tentatione rapiuntur, pœnitentibus, facile a Patribus reconciliatio tribueretur, nisi ipso peccato iniquitatem provectam, contrariamque virtutem extinctam esse appareret: aliorum vero pœnitentiam diuturnius, aut magis probandam esse existimarent.

(n) Marc.
cap. 5. v. 40.
[o] Luc. cap.
7. v. 12.

30. Ex his placitis olim iis, qui, peccandi proposito concepto, illud executioni non mandassent, mox reconciliationem concessere Patres; inde etenim colligi poterat, diuturnum illud fixumque animo non fuisse, quod instrumenta male agendi quærere non compulerit; illorumque peccatorum pœnitentiam (n), vel illius puellæ resurrectioni comparant, quæ intra cubiculum mox vitæ reddita est: (o) vel adolescentis, qui juxta urbis fores nondum sepulcro mandatus erat, quoniam uterque uno Christi verbo suscitatus est. Quorum autem iniquitas in habitum jam transierat, eos instar Lazari difficilius & majori conatu ad pœnitentiam excitari, & ad vitam revocari docent. Hinc etiam statu-

tum

tum fuit, ut plerique Hæretici & Schismatici, hæresi aut schismate abjecto, mox sine pœnitentiæ laboribus ad communionem admitterentur. Eadem rationem secuti sunt erga sævissimorum fœnorum reos, alienorum bonorum invalores, odia & inimicitias exercentes, pravarum artium artifices, & alios ejusmodi; hos enim istis malis renuntiantes, ad pœnitentiam admittere non distulere, nisi aliæ causæ intercederent, quæ severiorem exigerent disciplinam. E contra, homicidii, fornicationis, latrocinii, idololatriæ, ebrietatis, & aliorum ejusmodi criminum reos, diuturniori probatione explorandos esse sentiebant; nisi aliæ causæ moras illas omittere, & solis pœnitentiæ argumentis prorsus necessariis contentos esse compellerent; qui mos in plerisque Orientis & Occidentis Ecclesiis, pluribus sæculis viguit.

31. His retentis, cuique per se liquet, merito ab Apostolica Sede proscriptas fuisse utrasque has Quesnelli assertiones; dum enim *indefinitè*, & *in omni casu* generaliter statuunt satisfactionem (ad minus inchoatam) reconciliationi necessario præmittendam, non modò præsentem, sed & veterem Ecclesiæ disciplinam vellicare, imò improbare dignoscitur; cum etiam prioribus sæculis, ut supra notatum est, interdum & multò sæpius absolutio mox concessa fuerit (p) & nunc (p) Vide 9.6. quoque in plurimis casibus differri aut negari soleat, prout indicatur multis Synodorum sanctionibus, & præcipuè in instructionibus editis a S. Carolo pro Confessariis, quas in administrando Pœnitentiæ Sacramento, Ecclesiæ fere omnes adoptarunt, & observant, seu observari mandant. Quare non modo in se falsæ, sed etiam Ecclesiæ praxi injuriosæ sunt illæ assertiones, & summo jure proscriptæ.

32. Licet porro aliqua mutatio occurrat inter mitiorem præsentis Ævi disciplinam ab illa severiori, quæ prioribus sæculis viguit, quando frequentiores quam nunc erant luctuosæ pœnitentiæ; semper tamen eadem rationes ab Ecclesiæ Pastoribus habitæ sunt in administrando Pœnitentiæ Sacramento; spectantes, non so-

lum quid singulis Fidelibus pro locorum, temporum, & personarum circumstantiis utilius esset; sed etiam quid aliorum, tum Fidelium, tum exterorum spirituali utilitati magis conducere; in his enim omnibus, ædificatio sita est. In eo autem istam Fidelium utilitatem Patres semper collocarunt, tum ut Pietas & Religio augetur & proveheretur: tum ne quod ejus supererat extingueretur, aut labefactaretur. Alterius finis causa, severitatem; alterius, indulgentiam adhibendam esse præcipiunt. Utriusque negligentia, vel præpostero usu (quemadmodum sua generalitate præstat Quesnellus) peccari constat, cum vel nimia indulgentia peccata faventur, vel nimia severitate ad desperationem peccatores impelluntur. Hæc verò, non solum Fidelium aut pœnitentium, sed aliorum etiam Hominum, infidelium scilicet aut Hæreticorum ratione pensanda sunt, juxta temporum, locorum, ac temperamentorum conditionem, (q) cogunt enim multas invenire medicinas multorum experimenta morborum ut innotet Augustinus. Quare qui velit eam praxim improbare, quam sapientissimè universa servat Ecclesia, insolentissimæ audaciæ & temeritatis, si non dementiæ reum se prodit.

[q] Ep. 185.
ad Bonif.

PROPOSITIO LXXXIX.

Quartus decimus gradus conversionis Peccatoris est, quod cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi Sacrificio Ecclesiæ.

I. **P**roprio indulgens genio, absque traditionis præsidio, ex parabola Filii Prodigii varios prohibito comminiscitur conversionis gradus Quesnellus, quos provehit usque ad decem & octo; atque ex eo quod ad Patris mensam, non nisi in se reversus, improbato ac confesso delicto, consequuta venia, recuperata prima innocentiae stola, ob-

ten.

rentis fidei annulo, & bonorum affectuum calceamentis admissus fuit, infert, peccatorem, per reconciliationem habere jus assistendi Sacrificio Missæ, fere ac si, vel ante obtentam reconciliationem id nulli peccatori competat; vel post obtentam reconciliationem ad ipsam meram assistentiam, non autem ad Eucharistiæ perceptionem jus habere valeat. Utrumque porro ne dum contra veritatem, sed etiam non absque præsentis ecclesiasticæ disciplinæ contemptu venditatur; indeque liquet justissimè hanc propositionem, ut & præcedentes, a Sancta Sede fuisse proscriptam.

2. In Pœnitentiæ Sacramento administrando, prout etiam in reliquis, varios tum eodem tempore in diversis locis, tum in tota Ecclesia variis temporibus, ritus adhibitos fuisse, & adhiberi notum est cuique in Ecclesiastica Historia versato; eodem tamen semper spiritu & proposito permanente, ut ad ædificationem Ecclesiæ & conferretur a Sacerdotibus, & adiretur a Fidelibus, iis dumtaxat Legibus constanter servatis, quas Scriptura, & traditio ab ipso Christo profectas, ac per hoc immutabiles esse testantur. Hinc semper factum est, ut pro locorum, temporum, personarum, & accidentium circumstantiarum differentia eo magis diversa ac discrepans fuerit illius Sacramenti administrandi disciplina, quo magis & diligentius ista singulorum Fidelium, & totius Ecclesiæ ædificatio spectata est.

3. Quapropter cum optimi quique, & laudatissimi Ecclesiæ Catholicæ Præsules, ac Patres, ipsæque particulares Ecclesiæ de divinis dogmatibus ac Legibus prorsus consentiant, nihilque in ipsis immutari patiantur; in aliis tamen rebus, quæ ad solam disciplinam spectant, cujusmodi sunt ritus in administratione Sacramentorum, sæpe diversimodè sentiunt & statuunt; alii indulgentius, alii severius, alii hoc, alii illo modo prout magis Ecclesiæ utilitati conferre arbitrantur. Idè fit, ut juxta celebratam illam D. Augustini sententiam frequentissimis confirmatam experimentis, (r) anteriorum Conciliorum, aliquando etiam generalium Decreta a sequentibus emendentur, novis accedentibus do-

(r) Lib. 2.
de Bapt. cap.
3.

cumentis experimentisque, quibus viri prudentes & pi
proficiunt, ut antecedentem vel suam, vel aliorum
sententiam mutant; atque ex hoc præcipue capite ma-
gna in Pœnitentiæ disciplina varietas, non modo di-
versis temporibus in eisdem Ecclesiis, sed etiam eodem
tempore in diversis Ecclesiis fuerit circa pleraque ca-
pita.

[1] ad Prop.
86. a 9. 2.
& seqq.

4. Singulis Scripturæ, SS. Patrum, aut Concilio-
rum locis Ecclesiasticæ disciplinæ mutabilitatem hoc lo-
co probare minimè opus est; omnibus enim Ecclesia-
sticarum rerum peritis per se nota sunt; & sufficien-
ter constare potest cuique, ex iis solis, quæ supra
observata fuere. (1) Qui secus sentiat, præpoſtèro er-
ga antiquitatem studio [prout perperam sentire vide-
tur Quesnellus] piis licet ac sanctis, humanis tamen
ac per hoc mutabilibus Ecclesiarum statutis eum defert
honorem, qui ex Patrum ac totius Ecclesiæ constanti
perpetuaque doctrina illis solis debetur Legibus, quæ
propriè divinæ sunt, & a Christo institutæ; & quo
magis Canonum litteræ adhærere gestit, eo longius ab
ipſorum Canonum, ac Patrum a quibus conditi fuere,
mente ac ratione distare convincitur.

5. Hinc efficitur, non rectè & accuratè illos de
huiusmodi rebus disputare, qui id generaliter a Patri-
bus & Conciliis factum, seu statutum fuisse iudicant,
quod dialecticè ex Scripturarum & Traditionis Doctrina
circa legitimam Pœnitentiæ administrationem conse-
qui putant; exempli gratia, vel absolutionem eis sem-
per datam esse qui contriti viderentur, etiam ante
susceptos pœnitentiæ labores: vel semper ob eadem
crimina æque dilatam, aut negatam fuisse arbitrantur:
vel solam Eucharistiæ assistentiam prius concessam, dein-
dè Eucharistiæ post aliquod temporis spatium perceptio-
nem &c. Horum differendi rationi refellendæ (in qua
familiare est, quibusdam scholasticis, in Ecclesiæ Histo-
ria parum versatis peccare) sufficit animadvertere, ex
ipsa consequi, eandem semper in Pœnitentiæ Sacramen-
to tum adeundo, tum concedendo, negando, aut dif-
ferendo disciplinam in Ecclesia Catholica semper & im-
mu-

mutabiliter esse debuisse; cum una eademque immutabilis semper fuerit Ecclesiæ Catholicæ Sententia, tum de dispositione, & præparatione, quæ ad ea digne percipienda necessario requiritur; tum de eorundem Sacramentorum dignitate, utilitate, necessitate & efficacia. Quæ consequentia, cum Scripturæ & Traditionis auctoritate evidentissimè refellatur, antecedens quoque undè legitimè illata est repudiandum esse liquet.

6. Insuper si ea differendi ratio legitima foret, & Scripturæ ac traditioni consentanea, Sancti Patres, aliique Ecclesiæ Præsules, quorum unica cura est ut Christi gratia magis in Fidelibus augeatur, Deusque eorum sanctitate glorificetur, Sacramenta quælibet quam citissimè, & ea quæ iterari possunt quam frequentissimè administrassent, & administrari præcepissent: pluries quotidie Sacramentalem absolutionem & Communionem his donandam esse docuissent, qui ea digni sunt: pluries singulis diebus Missas a singulis Sacerdotibus celebrari; ter saltem, ut in Natali Domini: tot Presbiteros fieri mandassent quot Christianos, aut certe quot viros pios; neque ullas Leges statuissent, quibus ista sacrorum Ministrorum copia coerceretur: pluries ægrotos extrema unctione perfundi, aut toties saltem quoties Græci: semper utramque Corporis & Sanguinis Domini speciem sumi præcepissent, eamque abundantem & repetitis vicibus, ne Fideles multiplici & abundantiori horum Sacramentorum gratia, & Deus ea quam indè percipit gloria fraudaretur: numquam Concilia diversimode statuissent: numquam Ecclesia eam Disciplinæ differentiam probasset, aut tulisset, prout tamen meritò ab ipsa factum esse observat Augustinus. Et certè probari aut defendi non posset Ecclesiæ Latinæ ab aliquot seculis definitio, generalium Conciliorum Decretis firmata, de Eucharistia sub unica panis specie perceptione, ut innumera alia præteream.

7. Ex horum consideratione efficitur, nihil prudentiæ Christianæ congruentius decerni posse, quam ut singuli Fideles, quemadmodum in cæterorum, ita

&c

& in Sacramenti Pœnitentiæ usu, temporis & loci fuit statuta, ac Præpositorum sententiam sequantur: ut singulæ Ecclesiæ nihil adversus receptas generaliter consuetudines & Leges singillatim decernant, absque aliarum, maximè præcipuarum consensu: ut Episcopi Ecclesiarum suarum Legibus usibusque se accommodent: Presbyteri, Episcoporum Decretis ac Sententiæ; nisi (quod absit) divinæ Legi repugnarent: ut quisque ita receptos & ab Ecclesia probatos sui loci & temporis usus sequatur: & tandem, quod aliarum Ecclesiarum, piorumque virorum, quos ipsæ probant, differentes usus ab Ecclesiæ Præpositis receptos, nec vituperent, nec privata auctoritate usurpent.

[t] Act. cap. 2. v. 41. & cap. 4. 4.

[u] Act. cap. 8.

[x] Lib. de Bapt. cap. 2.
[y] Lib. de Pœnit. cap. 6.

8. Ad uberiolem veritatis hujus elucidationem proderit advertere, quod ex Scripturis constat, Apostolorum tempore; omnes qui se Evangelio credere profiterentur, mox ab ipsis, aliisve Ecclesiæ Ministris baptizatos fuisse. (t) Hinc primum *tria millia*, deinde *quinque millia* qui Beato Petro prædicante crediderant, nulla mora interposita baptizatos legimus: omnes, qui Philippo Diacono evangelizante credidere (u), inter quos extitit Simon magus, ab ipso pariter mox baptizati sunt; eodemque modo baptizatus fuit Eunuchus Potens Candacis Reginae Æthiopum; nec alius Apostolorum tempore ulus notari potest. Nihilominus, majori deinceps probatione & præparatione opus esse statutum fuit; unde S. Justinus meminit (x) *diligentis institutionis & jejuniorum* ante Baptismum. Tertullianus idem confirmat, & disertè dicit, (y) *nos non ablui ut peccare desinamus, sed quia desivimus*.

9. Subindè Concilium Eliberitanum severiore Disciplina iis ipsis, quorum recta fuisset conversatio, post biennium conferri præcipit illis verbis: (z) *Eos qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonæ fuerint conversationis, intra biennium temporis placuit ad*

[a] Can. 4. *baptismi gratiam admitti debere: (a) Flaminiis Cathæchumenis, si per triennium a Sacrificiis abstinuerint:*

[b] Can. 73. *(b) Cathæchumenis, qui delatores fuerint, dumtaxat (c) Can. 11. post quintum annum; (c) quod pariter præcipit de illis*

fœ-

fœminis, quæ viros duxerant, a quibus priores conjuges sine causa dimissæ fuerant. In exitu autem dumtaxat illud concedit illis fœminis, quæ fœtus adulterio conceptos occidissent (d). Brevior ad Baptismum præparatio quæsitæ est a tertio sæculo & deinceps; tunc etenim nulla amplius cautione opus erat, neque adversus Gentilium calumnias ex priscorum Hæreticorum sceleribus ductas, Lege nimirum, ac institutis Christianorum jam palam cognitis: neque ad roborandos Christi Fideles adversus gravissimas Imperatorum persecutiones. Quare deinceps pro Catechumenis ad Baptismum, aliaque confirmationis & Eucharistiæ Sacramenta, quæ cum Baptismo conferebantur informandis, quadragesimæ tempus vulgo assignatum est.

10. Rationem, quam Apostoli, eorumque successores in Baptismatis dispensatione servarunt, eandem etiam in Pœnitentiæ administratione adhibuere. Primis enim Apostolorum temporibus, utrumque Sacramentum facile concessum fuit: paulò post, major aliquantum præparatio ad utrumque quæsitæ est, majoreque moræ: progressu temporis, magnæ severitatis accessio in utroque fuit, distinctis plurimis (saltem in Oriente) Pœnitentium classibus, *Flentium, audientium, substratorum, & consistentium*. Ad plures annos interdum ambo dilata fuere, capitalibus peccatis intercedentibus: nonnumquam ad obitum usque protracta. Utrique Sacramento conferendo Paschalis festivitas destinata: Quadragesimæ autem tempus majori & proximæ præparationi. Istarum legum indulgentia, Pastorum arbitrio concessa est. Inducta circa finem sæculi secundi, & initium tertii severitas, medio tertio, & deinceps quarto, ac quinto temperari cœpit: postmodum augeri; & progressu temporis aliquando remissa, aliquando renovata, & in aliquibus aucta est, quousque tandem sensim ad rationem Apostolorum fere rediit.

11. Itaque sicut initio ad Baptismum conferendum sola fidei professio, & melioris vitæ propositum quærebatur; ita ad reconciliationem Pœnitentium, aliaque Sacramenta & beneficia ipsis adjuncta, nihil aliud aut Chri-

Christus Dominus, aut ejus instructione, & exemplo Apostoli requirebant, quam sinceram pœnitentis animi significationem. (e) Sic Christus Zacchæo, & Peccatrici, cum certa pœnitentis animi signa exhibuissent, subito indulgit; ut nihil de Latrone dicam, qui reconciliationis in exitu obtinendæ exemplum fuit. Non minori facilitate S. Petrus, ejus gravissimi peccati, quod ipse jam Apostolorum Princeps constitutus, seu designatus patraverat, remissionem obtinuit, & ipsam Apostolatus Primatusque Dignitatem; licet illius peccatum ejus generis esset, ut propter illud, sequentibus sæculis diuturnæ pœnitentiæ subdendus, & omni Sacerdotii honore fuisset in perpetuum excludendus. Christi exemplum Apostoli sequuti sunt; sed tamen quædam postmodum, pro temporibus, & locis, Apostoli ipsi ex Christi institutione in administrando Pœnitentiæ Sacramento addidere, quæ subindè plurimum excrevere. Inde tria spiritualium pœnarum, ut ita dicam, genera derivarunt; scilicet segregationis, separationis, seu excommunicationis: totidemque peccatorum classes, quæ his plectebantur.

12. Primum & gravissimum pœnæ seu excommunicationis genus *anathema* vocabatur; & in eo positum erat, ut qui eo feriebatur, non amplius pro fratre, sed pro Ethnicis haberetur; quæ pœna, hæreseos dumtaxat, vel schismatis, aut similis pervicaciæ crimen plectebatur. Ejus exempla habentur in Evangelio Matthæi cap. 18. v. 17, in Epist. ad Galat. cap. 1. v. 9. ad Tit. cap. 3. v. 10. Jo. Epist. 2. v. 10., Judæ cap. 1. v. 19. Secunda segregatio ea est, qua gravium aliquot peccatorum Rei ab omni fidelium societate excludebantur, & pœnitentiæ laboribus subdebantur; non tamen abjecta eorum cura, imo magna sollicitudine adhibita, ut acta pœnitentia veniam consequerentur. De ejusmodi criminibus fit mentio. 1. Cor. cap. 5. v. 11. & Epist. 2. ad Cor. cap. 10. v. 20. & 21., cap. 13. v. 2. Tertium levius excommunicationis genus indica-

[f] 1. Thess. cap. 3. v. 6. tur ab Apostolo cum ait: (f) *Denuntiamus vobis fratres in Nomine Domini Nostri Jesu Christi, ut subtra-*
ba-

hatis vos ab omni fratre ambulante inordinate , & non secundum traditionem , quam acceperunt a vobis . Et infra (g) audivimus enim inter vos , quosdam ambulare inquite , nihil operantes , sed curiose agentes

[g] ibi. V. 11.

(h) Quod si quis non obedit verbo nostro per Epistolam , hunc notate , & ne commisceamini cum illo , ut confundatur ; & nolite quasi inimicum existimare , sed corripite ut fratrem . Hujusmodi disciplinæ in coercendis , & a fidelium societate removendis Peccatoribus duplicem causam affert Apostolas ; primo ipsiusmet Peccatoris salutem , ut scilicet stantium fidelium correptione confundatur & emendetur (i) : deinde aliorum utilitatem , ut cæteri timorem habeant (l) , & ab ejusmodi culpis deterreantur , ne modicum fermentum totam massam corrumpat [m] .

(h) ibi. V. 14. &c.

(i) V. 25.

(l) 1. Timot.

c. 5. V. 10.

(m) 1. Cor.

cap. 5. V. 20.

13. Verum illa magnorum criminum poenitentia , longe lenior & brevior Apostolorum tempore fuit , quam quæ postea sub finem secundi seculi , & deinceps ob capitalia quædam scelera inducta est ; nam S. Paulus Corinthios illum , nefandissimi incestus reum , in quem propterea severius quam in alios animadverterat , post paucos menses a Fidelibus suscipi præcepit , ne abundantiori tristitia absorberetur (n) . Ab aliis autem , quibus gravissima peccata obiicit , nil aliud exigit , quam ut poeniteant ; & eos solos a se corripiendos comminatur , qui poenitentiam non egerint . Sic S. Joannes Juvenem ab Episcopo , cui illum commendaverat , baptizatum , qui ad tantam nequitiam devenerat , ut latronum dux evasisset , aliquot dumtaxat dierum poenitentia , quam cum illo simul egerat , purgatum mox Ecclesiæ reconciliavit , prout ex Clemente Alexandrino refert Eusebius (o) . Eandem erga graviorum criminum poenitentes agendi rationem videre est in illorum Episcoporum scriptis , qui ab Apostolis instituti fuere ; puta in Epistolis S. Clementis ad Corinthios , S. Ignatii ad Philadelphios , & S. Dionysii Corinthiorum Episcopi ad Amastrianos ; nihil enim ibi occurrit illius severitatis , quæ Tertulliani tempore , & sequentibus viguit ; nihil de pluribus poenitiæ annis :

(n) 2. Cor. c. 2. V. 7.

[o] Lib. 3. cap. 23.

nihil de variis Pœnitentium gradibus : de spe omnium deinceps Ecclesiasticorum munerum auferenda : de pace seu reconciliatione usque ad mortem differenda , & ipsomet etiam mortis tempore graviorum quorundam criminum reis deneganda &c.

14. Novæ circa secundi seculi finem emerferunt causæ , quæ Ecclesiasticos Præsules impulere ad condendas novas Leges in Pœnitentiæ administratione , aliquatenus differentes ab eis , quas Apostoli secuti fuerant , & ob multa peccata severiores ; eo enim tempore Gnostici , aliique ejusdem generis Hæretici , Christianum nomen variis infamarunt flagitiis , eaque infamia in Christianos redundabat. Insuper molto graviora quam prius contra Christianos a Gentilibus adhibebantur supplicia , ut ad Christianam Religionem abnegandam compellerent . Denique primævus ille caritatis ardor , qui Apostolorum tempore fidelium corda urebat , aucto eorum numero aliquatenus deferbuerat . His de causis maxima mutatio , & severitatis incrementum contigit ; præcipue adversus peccata illa , quæ ex mundi legibus capitalia erant ; sicut etiam adversus Christianam Religionem abnegantes , ut Christianos contra suppliciorum ad Idololatriam impellentium atrocitatem , obfirmarent gravioris pœnæ metu , si eis suppliciis aliquando cessissent . Hinc plurimæ Occidentis Ecclesiæ statuerunt , ejusmodi criminum Reis , post multorum dumtaxat annorum labores ac gemitus , pacem concedere : aliæ , obitus dumtaxat tempore ; nonnullæ , nec in exitu quidem , concessio dumtaxat Pœnitentiæ beneficio , quod tunc plurimi fiebat , nec facile tribuebatur . Ridiculum porro est illorum scholasticorum commentum , qui dilatam quidem absolutionem a censuris non tamen sacramentalem a peccatis comminiscuntur . Id , non nonnisi ab iis , qui nunquam Veterum consulere monumenta , vel animo a præjudiciis occupato illa percurrerunt affirmari potest . Sed non est hujus loci ejusmodi opinionis insubstantiam , imo repugnantiam demonstrare .

15. Quarto seculo & deinceps, Christiana Religione

ne ab Imperatoribus , & quod consequens erat , a maxima imperii parte suscepta , cum Ecclesiæ & Fidelium status partim in melius , partim in pejus mutatus esset , novæ quoque ecclesiasticam disciplinam in plurimis mutandi , & partim lenius , partim severius sanciendo causæ essetere . Ea porro disciplinæ mutatio contigit etiam circa ipsius pœnitentiæ modum , ac tempora , quibus absolutio , aut communio ex Ecclesiæ legibus concedi , protrahi , aut negari deberet . Nemo est qui nesciat , communem omnium peccatorum , quæ a Cælorum Regno excludant , pœnam semper fuisse , a Domini Corporis & Sanguinis participatione excludi , quæ illius cælestis vitæ pignus est . Eadem pœna his circiter temporibus , multorum inter venialia graviorum peccatorum causa indicta est . Quinimo aliquot etiam operum , quæ minoris quidem pietatis argumenta esse possunt , sed tamen vere peccaminosa non sunt , ut secundæ nuptiæ : aut Christianæ pietati adversari videntur , ut homicidia per se justa , conjugii usus , & alia ejusmodi , quæ in Canonibus hac pœna notabantur .

16. Graviorum peccatorum causa adjuncta est circa hæc tempora ab ipsa mysteriorum celebratione rejectio , & a Fidelium consuetudine ac societate , quantum licebat , segregatio . Sed ejusmodi pœnæ tum demum ad pœnitentiam spectabant , & inter pœnitentiæ opera vel argumenta censeretur poterant , cum ex peccatorum sensu , & contriti ac humiliati cordis conscientia , aut admittebantur , aut usurpabantur , cum pro summo malo habebantur , & illud depellendi causa reliqui pœnitentiæ labores & opera exercebantur . Ita autem generalia pœnitentiæ opera ea esse constat , quæ in scripturis indicari solent , & quæ tum a Catechumenis ante Baptismum requirebant , tum ab omnibus Fidelibus quotidianorum peccatorum causa sæpe commendantur ; orationes , vigiliæ , jejunia , eleemosynæ ; ut his scilicet , ac præsertim cordis humiliatione , & contritione ad quam referuntur , & ex qua oriuntur , Deus se in primis placari significet .

17. Hæc communia pœnitentiæ opera & argumen-
ta,

ta, majora, frequentiora, & diuturniora vulgo quæsitæ sunt graviorum facinorum causa; & alia quoque adjuncta sunt, quæ in eisdem scripturis, ut majoris contritionis & pœnitentiæ argumenta commendantur, nempe lacrymæ, rugitus, Cilicium, chameuniæ, prostrationes, ad Sacerdotum & fidelium pedes devolvi, eorumque suffragia deprecari. Ista tamen, quæ tum in pœnitentiæ Canonibus, tum in omnibus qui ea de re scripserunt Auctoribus notissima sunt, ab initio nullis certis legibus definita erant, sed veluti naturalia pœnitentiæ argumenta apud Christianos scripturarum doctrina imbutos spectata fuere; eaque de causa, fere vehementius, & ardentius, ante ipsam pœnitentiæ impositionem ad ipsam obtinendam sponte adhibitæ fuere, quam post impositam pœnitentiam.

18. Pœnitentia per Sacerdotem, five Episcopum imposita, nihil amplius eis laboribus ab initio accedebat, quam frequentes, & publicæ benedictiones, & orationes a Sacerdotibus super ipsos adhibitæ, illis interim ad Sacerdotum pedes procumbentibus, ex quo *Prostrationis* nomen subinde inductum est. Successu temporis, cum jam frequenti usu ea pœnitentiæ disciplina obfirmata est, certis legibus definiri cœpit in quibusdam Ecclesiis, & certi ritus adjuncti fuere. Hinc quatuor Pœnitentium classes distingui cœperunt, quæ recensentur postremo Canone Epistolæ Gregorii Neocæsariensis nomine editæ, videlicet *Flentium*, extra portam ipsius Porticus, per quam Fideles ingrediebantur, quæque *Pro-naon* vocabantur, ut scilicet ibi Fidelium suffragia precesque implorarent: secunda classis erat *Audientium* qui in *Narthex* idest intra Portam, usque ad Catechumenos degebant, cum quibus scripturarum lectioni, Præsulumque documentis intererant: tertia classis erat illa *Substratorum* sive prostratorum, idest eorum, qui jam ad Pœnitentiam admissi erant, ac proprie Pœnitentes appellabantur, atque intra Templi Portam cum Catechumenis usque ad Offertorium stabant; Catechumenis autem egressis, ipsi quoque post varias orationes, manuumque impositiones dimittit.

mittebantur ab Ecclesia, antequam Sacra Myſteria inci-
perent, quibus intereſſe eis non licebat. Hæc Pœni-
tentiaæ classiſ, quæ nuncupabatur *Proſtratio*, magni be-
neficii loco ſpectabatur; ſiquidem tunc majoris excom-
municationis pœna ſolvebatur, & Sacerdotes peculia-
rem deinceps eorum curam ſuſcipiebant, labores explo-
rabant, eos præceptis, orationibus, benedictionibus,
adjuvantes; ex quo ſequebatur, ut ipſorum aliorumque
Fidelium ſocietate, & conſuetudine deinceps gaude-
rent; quibus etiam, tum in deſungendis pœnitentiaæ la-
boribus diligentia & ardor probandus erat, cum e ip-
ſorum etiam præſentium Confellorum & Martyrum ſuffra-
gio reconciliandi eſſent.

19. Quarta & poſtrema Pœnitentium classiſ erat
Conſiſtentium, qui jam a peccatis abſoluti, Miſſæ Sacri-
ficio cum cæteris Fidelibus uſque ad finem intererant,
ſed tamen abſque communione, quemadmodum etiam
illi, qui ob alias cauſas quas ſupra indicavi (y), eo
bono carebant. En verba citati Canonis, qui ex alio-
rum Conciliorum, & præcipue ex D. Baſilii verbis, Epi-
ſtolæ Gregorii Taumaturgi additus veriſimile creditur:
*Fletus eſt extra portam Oratorii, ubi Peccatorem ſtan-
tem oportet Fideles ingredientem orare, ut pro ſe pre-
centur. Auditio eſt intra Portam in narthece, ubi oportet
eum qui peccavit ſtare uſque ad Catechumenos, &
illinc egredi; audiens enim ſcripturas & doctrinam ej-
ciatur, & precatione indignus cenſeatur. Subſtractio
autem eſt ut intra portam Templi ſtans, cum Catechu-
menis egrediatur. Conſiſtentia eſt ut cum fidelibus conſi-
ſtat, & cum Catechumenis non egrediatur. Poſtremo eſt
participatio Sacramentorum.* Eadem habet Joannes Ab-
bas Raithu in ſcholiis ad ſcalam S. Jo. Climaci, cujus
fuit cœtaneus; eoſdemque gradus aperte diſtinguit S.
Baſilius in tribus Canonicis Epiſtolis (z).

[y] ſ. 15.

[z] Can. 56.
& 81.

20. Hæc eſt illa diſciplina, quam ut absolute ne-
ceſſariam, & præſenti Eccleſiæ praxi præterendam
commendare videtur Quesnellus; duabus ſiquidem præ-
cedentibus Theſibus evidenter *ſubſtractorum* claſſem de-
ſignat: in hac autem Theſi, dum non modo refert quid
ali-

alicubi factum fuerit, sed dictatorie, & pro præsenti tempore differens asserit, Peccatorem, cum sit jam reconciliatus, habere jus assistendi sacrificio Ecclesiæ, profecto consistentiæ usum tamquam necessarium aperte indicare videtur, in qua sola, olim per reconciliationem acquirebatur a Pœnitentibus jus, quo antea carebant, assistendi Sacris Mysteriis, absque eo quod tamen ad Corporis Christi participationem admitterentur; ideoque subinde addit, quod quintusdecimus gradus sit, dum reconciliatus, & sacro assistens, pascitur carne Christi.

(a) Sess. 22.
decr. de ob-
serv. & evit.
in celebrat.
Missæ.
[b] Ep. 54. ad
Januar. ali-
as Ep. 118 c.
2.
(c) ibi. c. 4.

21. Quis non agnoscat modernam hic improbari disciplinam, qua Peccatoribus, etiam ante Sacramentalem reconciliationem divino Sacrificio assistere permittitur, a quo dumtaxat publice & notorie criminosos excludendos esse Tridentini Patres (a) statuerant? Totum id, negotium meræ disciplinæ est, quam pro locis & temporibus sæpe variari constat; nec disciplina ulla [ait Augustinus (b)] est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit. Non enim de libro Dei hoc recitaturus est (Quænellus (c)) aut universæ quacumque dilatatur Ecclesiæ plena voce certabit; aut ostendet nos contra fidem facere, se autem secundum fidem; moresque hinc optimos, aut nos violare, aut se custodire convincet.

22. Ex supra observatis §. 10 & 11. constat, hanc praxim nullibi viguisse Apostolorum temporibus; & primis Ecclesiæ seculis, saltem usque ad Novati hæresim, indubitatum est quod post exactos pœnitentiæ labores uno eodemque tempore Sacramentalis reconciliatio, & Corporis Christi Communio concessa est, adeoque, toto illo temporis spatio, nullibi in usu fuit illa Classis Consistentium, qui post toleratos pœnitentiæ labores reconciliatione accepta, jus acquirebant assistendi dumtaxat Sacrificio, donec purgatiores redditi, ultima perfectione digni censerentur. Quis credat necessariam esse illam praxim, quæ ab Apostolis & Apostolicis viris observata non fuit?

23. Sancti Cypriani temporibus certæ in Africana Ecclesia consistentiæ usus non viguit; apud ipsum enim, sicut etiam apud omnes qui illum præcessere, *pacem dare, reconciliari, communionem accipere* phrasæ erant synonymæ; & vicissim *pax, & reconciliatio* pro Eucharistiæ perceptione, & Eucharistiæ participatio pro *pace, reconciliatione, seu absolutione* usurpabatur; quia tunc, ex Ecclesiæ præcepto, numquam unum ab alio sejungebatur; hinc D. Ambrosius ait [d]: *sicut semel* [d] Lib. 2. de Pœnit. cap. 3. *pro omnibus immolatus est, ita quotiescumque peccata donantur, Corporis ejus Sacramentum sumimus, ut per Sanguinem ejus fiat peccatorum remissio. Ergo evidentiissime Domini prædicatione mandatum est, etiam gravissimi criminis Reis, si ex toto corde, & manifesta confessione peccati pœnitentiam gerant, Sacramenti cælestis refundendam gratiam. Et, quod mirabilius est, in eodem loco fule Prodigii filii Parabolam minutatim exponit, nec tamen distinguit inter reconciliationem, quæ dat jus assistendi Sacrificio, & illam quæ præbet jus ad participandum de Dominico Convivio. Dixerat quidem alias, eandem parabolam exponendo (e): [e] Lib. 7. in Luc. n. 232. *nemo nisi signaculum spirituale vel custodierit vel receperit, Sacramentis debet interesse cælestibus; sed non inde sequitur, nec nisi Sacramentali reconciliatione obtenta posse Sacramentis interesse (nisi actu in Pœnitentium classe fuisset ab Episcopo vel Sacerdote constitutus): nec illum, qui per obtentam reconciliationem Sacrificio interest, non posse de isto participare. At quoties etiam dubitare liceret de Ecclesiæ Mediolanensis illius temporis consuetudine, certe dubitari nequit de usu Ecclesiæ Carthaginensis; nam Cyprianus, tum in Libro de Lapsis, tum in cunctis suis Epistolis, pacem dare, pro eodem sumit semper, ac Eucharistiam porrigere.**

24. Ex prænotatis constat, nullibi earum stationum usum viguisse per duo priora sæcula; tunc enim ubique, uno eodemque tempore reconciliabantur, & ad Christi Corporis participationem admittebantur Pœnitentes. Insuper substrationis usus in Ecclesia Orientali, ubi

(f) *Socrat.*
Lib. 5. c. 19.

ubi primum ejusmodi Disciplina invaluerat, sublatus fuit sub Neſtario (f) circa finem quarti ſeculi. In Eccleſia autem Latina, ubi ea praxis diutius obſervata eſt, conſtat tamen deſiſſe poſt ſeptimum ſeculum, cum in antiquis ejus temporis Miſſalibus ac Ritualibus nulla occurrat mentio, dimiſſionis Pœnitentium in Synaxi. Imo illis ipſis temporibus, ac in illis ipſis locis ubi hæc diſciplina vigeſcit, non ab omnibus tamen Pœnitentibus ſinguli illi quatuor gradus percurrerantur; ex ipſiſmet enim Canonibus Gregorii Neocæſarienſis, Baſilii, Gregorii Niſſeni, aliorumque ejus ævi Concilio- rum, manifeſte apparet, fere numquam Pœnitentes ad ſtetum demandari; alijs peccatis ſolam ſubſtrationem, auditione omiſſa præſcribi: pro alijs levioribus ad conſitentiam mox admitti abſque ſubſtratione; & ſemper Epiſcoporum arbitrio a Canonibus concedi, ut pro ſua prudentia ſuper illis gradibus diſpensare valerent, pro- ut ipſis ad Eccleſiæ ædificationem conferre videretur.

(g) *Trid. Sefſ.*
22. Decr. de
obſ. & evit.
in Miſſ. cele.

25. Porro horum omnium conſideratio manifeſte evincit, quod numquam a Patribus ejusmodi diſciplina tamquam abſolute neceſſaria ſpectata fuerit, quemad- modum ſupponere videtur Queſnellus. Quod ſi cuilibet Epiſcopo ea facultas diſpensandi ab ejusmodi praxi con- ceſſa eſt, quis adeo deſipiat, ut toti Eccleſiæ eandem diſpensandi facultatem deneget, propius accedendo ad praxim illam, quæ Apoſtolorum ævo ſervata fuit? A tota autem Eccleſia præſentem adminiſtrandi Pœniten- tiæ Sacramenti diſciplinam approbari, puto nonniſi in- ſipienter negari poſſe; cum ex Eccleſiæ Legibus, quæ nunc vigent, ſoli publice & notorie criminoſi a Sacrifi- cio excludantur, ut ſtatuitur in Tridentino (g).

26. Ex hucusque productis quiſque colligere poteſt quam merito proſcripta fuerit ejusmodi Theſis, qua præſentem Eccleſiæ diſciplinam in adminiſtrando Pœni- tentiæ Sacramento, & admittendis ante reconciliatio- nem ſacramentalem Peccatoribus ad aſſiſtendum Sacri- ficio, Queſnellus poſtponit antiquiori praxi, quæ tamen nec ſemper, nec ubique locum habuit. Peccatoribus e-
nim

nim quibuslibet, etiam ante sacramentalem reconciliationem nunc ab Ecclesia, non solum incruento assistere Sacrificio conceditur, sed etiam festivis diebus ut assistant præcipitur: & post obtentam sacramentalem reconciliationem non modo jus habent ex præsentī Ecclesiæ praxi assistendi Sacrificio, sed participandi etiam de Corpore Domini, nisi aliter consulat Confessarius. Quinimo Fidelibus postulantes, etiam præter Sacerdotis sententiam ejusmodi Sacramentum aliquando ministrandum est; quædam enim Ecclesia prudentes regulas constituit, ex quibus vel Sacerdotum ea in re coercetur potestas, vel huic fidelium vota subiici conveniat. Sic nemo ex. gr. a sacra Mensa palam [juxta approbatam hujus temporis disciplinam] repelli potest, nisi ejus culpæ palam reus sit, ob quam ex Ecclesiæ Legibus hoc Sacramento privari debeat: et item sunt aliæ Ecclesiæ Leges, ex quibus Fideles, vel Sacerdotis sententiæ acquiescere debent, vel ad alios confugere ipsis conceditur, inter eas autem Leges, quædam præcepti, & quædam consilii vel documenti duntaxat locum habent.

27. Non desunt Theologi, qui hanc Quesnelli Thesis impugnent ea præcipue ratione, quod ex ipsa sequeretur (*b*), Ecclesiam præcipiendo festis diebus Sacri auditionem, Peccatores ad novum peccatum patrandum obligari [*i*]. Præcipi autem festis diebus cuiuslibet peccatori Sacri auditionem probant ex Can. *Missas de Conf. dist. 1.* ubi habetur (*l*): *Missas die Dominico Secularibus totas audire speciali ordine præcipimus, itaut ante benedictionem Sacerdotis egredi Populus non præsumat*. Addunt, Peccatorem, per Baptismalem characterem jus habere assistendi Sacro; tantumque abesse, ut ipsi incruento Sacrificio assistere illi non liceat, quin potius cultus Deo debitus valde minueretur si ipsi removendi essent a Sacrificio (*m*), quod pro omnibus, ac præcipue pro Peccatoribus offertur, cum sit propitiatorium; adeo ut magis videatur, in Eucharistici Sacrificii institutione, Christum intendisse ut eo Peccatores revocarentur ad vitam gratiæ, quam quod Justi

[*b*] *Andruzzii ad Prop. 89.*

[*i*] *P. Viva ad prop. 89. §. 3.*

[*l*] *can. 47.*

(*m*) *ibi. §. iv.*

eam vitam, qua præditi sunt, abundantius haberent. Tandem, præter alia ejusdem ponderis, adjiciunt, quod sicuti Peccator jus habet ad Sacramentum Pœnitentiæ, ita pariter jus ei competit assistendi Sacrificio Missæ &c.

(n) in Ep. 1.
ad Cor. hom.
18.

(o) Homil. 3.
in Ep. ad E-
phes.

28. Verum Theologi illi, non satis attenderunt, quæ ex hujusmodi ratiunculis proprio Marte confictis, non a traditionis monumentis haustis, consequantur absurda; evidens est enim illis eidem momentis, eam disciplinam generaliter illicitam declarari, quæ tamen a sanctissimis, & doctissimis Præsulibus commendata, non modo aliquandiu in Ecclesia Græca, sed per multa secula in tota etiam Latina Ecclesia viguit, Peccatores ante Offertorium a Sacrificio excludendi, quando Diaconus, post ejectos Catechumenos, clamabat (n) -- *Qui non communicatis ambulate*. Ad eum morem alludebat Chrysostomus cum inquit -- *Cum a Sacris septis arcemus eos, qui non possunt sacræ mensæ participes esse, aliam fieri oportet preceem* &c. Et clarius id innuit invehens in illos Fideles, qui cum adessent Mysteriis, illis tamen participare volebant; quos sic alloquitur (o): *Non es dignus Sacrificio, neque participatione? Ergo nec prece. Audis Præconem stantem & dicentem -- Quicumque estis in Pœnitentia abite. Omnes qui non participant sunt in Pœnitentia. Si es ex iis qui sunt in Pœnitentia non debes participare; nam qui non participat est in Pœnitentia. Cur enim dicit, abite qui non potestis precari? Tu autem stas impudenter. At non es ex his, sed ex iis qui possunt participare, & nihil curas. . . . Quicumque est qui Mysteriorum non est particeps, Is impudenter stat, & nimis audacter. Propterea qui sunt in peccatis prius eijciuntur. Quomodo enim cum Dominus adest in mensa, non oportet adesse famulos qui offenderunt, sed procul amandantur, ita hic quoque cum offertur Sacrificium* &c. Hic habes, non modo ejus temporis consuetudinem, sed & dignissimam ejus consuetudinis rationem; quæ tamen improbanda foret, attentis ratiunculis eorum Theologorum.

29. Elumbis pariter est illa ratio, quæ sumitur ex
Ec-

Ecclesiæ præcepto de audiendo Sacro singulis diebus
Festis : si enim inde inferri posset obligari ab Ecclesia
Peccatores ad novum peccatum patrandum , idem in-
ferri posset , tum ex præcepto annuæ communionis ,
tum ex ea Tridentini lege quæ statuit [p] -- *Curet [p] Sess. 23.*
Episcopus , ut Præbyteri , saltem diebus Dominicis , in Decr. Re-
& festis solemnibus Missas celebrent . Num illis seculis, *form. c. 14.*
in quibus illa vigeat disciplina excludendi Peccatores
a Sacris Mysteriis, nondum aderat præceptum de au-
diendo sacro diebus Dominicis ? In eodemmet Aga-
thenſi Concilio , initio texti seculi celebrato , in quo
conditus fuit Canon ille præcipiens secularibus die Do-
minico integras Missas audire , alter item Canon con-
ditus est de Lapsis in hæresim sic statuens (q) : *In pœ-*
nitentum loco standi & orandi humilitatem ita nove- (q) *Can. 37.*
rint observandam , ut etiam ipsi , quum Catechumeni *juxta Canon.*
egredi commonentur abſcedant . Hoc si observare volue- *alias can. 60.*
rint constituto tempore admittend s ad Altarium obser-
vatio relaxetur . Quod si ardua , vel dura forte puta-
verint , statuta præteritorum Canonum implere debebant .
In illo autem Pœnitentium gradu saltem per biennium
stare debebant juxta mitiorem ejus Synodi Legem ;
porro toto hoc temporis spatio eis vetitum erat Sacris
interesse Mysteriis .

30. Verum in eo hallucinantur ejusmodi Theolo-
gi , quod de aliorum seculorum disciplina judicium fe-
rant , non ex illorum temporum monumentis , sed ex
præsentis Ecclesiæ praxi . Liquet ex iis [r] quæ su-
pra retulimus , extitisse tunc quatuor veluti species seu
gradus excommunicationis . Prima Peccatores a sola
Eucharistiæ participatione separabat : Secunda ab Eu-
charistia , & Eucharisticis precibus exludebat . Porro
quemadmodum juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam
non permittitur publice & notorie criminosis Sacrificio
Missæ interesse, ita nec tunc id permittebatur iis , qui
secunda , tertia , vel quarta ejus excommunicationis seu
segregationis specie mulctati essent . Quis autem adeo
desipiat , ut quia laudabilis est præsens disciplina , illi-
citam & improbandam pro tunc fuisse dicat , quæ illis

temporibus congruebat? Quisque sui temporis & loci usus a legitimis Præpositis probatos sequi tenetur; Et æque damnandus fuisset quinto, sexto, & septimo seculo privatus ille, qui contra illius temporis statuta, præsentis temporis disciplinam invehere tentasset; sicut nunc merito damnatur Quesnellus, dum antiquatos ritus, contra generaliter receptam hujus temporis disciplinam inducere audeat.

31. Hæc itaque, si male conjicio, est germana ratio cur proscripta fuerit hæc Thæsis, quæ modernam disciplinam ab Ecclesia approbatam vellicat. Quod si ulterius progrediatur Quesnelli intentio, & hac assertionem stabilire prætendat, Peccatori jus competere assistendi Sacro, eo ipso quod cum Deo est reconciliatus, quantumvis per excommunicationis sententiam impediretur, [etenim ex propositionis verbis, imo ex aliarum quoque propositionum contextu, talis quoque error legitime inferri potest] non minus evidenter constaret, justissime damnatam fuisse; cum jam ab Alexandro VIII. damnati fuerint docentes (s), quod Reo correcto quo ad forum conscientiae, ejusque contumacia cessante, cessent censuræ; nam poena perseverat etiam transacta culpa; ad jurisdictionem siquidem Ecclesiae tam spectat ligare, quam solvere; Quare quocumque modo exponatur illa propositio, merito proscripta fuit.

(s) prop. 44.
ex damnatis
ab Alex. 8.

PROPOSITIO XC.

*Ecclesia auctoritatem habet excommunicandi,
ut eam exerceat per primos Pastores de
consensu saltem praesumpto totius
corporis.*

PROPOSITIO XCI.

*Excommunicationis injusta metus, numquam
debet nos impedire ab implendo debito no-
stro. Numquam eximus ab Ecclesia,
etiam quando hominum nequitia
videmur ab ea expulsi, quando
Deo, Jesu Christo, atque
ipsi Ecclesiae per cari-
tatem affixi sumus.*

PROPOSITIO XCII.

*Pati potius in pace excommunicationem, &
anathema injustum, quam prodere verita-
tem, est imitari S. Paulum; tantum
abest ut sit erigere se contra
auctoritatem, aut scin-
dere unitatem.*

PROPOSITIO XCIII.

Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceptis primorum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato. Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

1. **C**aptiosis hisce Thesisibus viam ad fovenda schismata, & ad ingerendum erga censuras contemptum sternit Quesnellus; & apparenti quarundam veritatum fucō, cavillos, quibus Ecclesiasticorum Præfulum auctoritas impugnetur occultat. Potestatem excommunicandi exercendam esse per primos Pastores recte colligit ex illis Christi verbis -- *Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo* (a). quibus verbis collatæ fuere Præfulibus claves ligandi, quemadmodum ipsis Præfulibus denuntiari præceperat Fratrem inemendam illis verbis -- *si te non audierit, dic Ecclesiæ* [b], prout communiter exponitur a Patribus, & præcipue a D. Jo. Chrysostomo sic commentante verba illa -- *si autem eos non audierit, dic Ecclesiæ* [c] -- Præfulibus scilicet ac Præfidentibus; At eam excommunicandi auctoritatem ex totius Ecclesiæ consensu exerceri debere, neque hic, neque usquam alibi in sacris paginis indicatur.

2. Equidem congregatis ex Pauli mandato Corinthiis, Satanæ traditum legimus nequissimi incestus Reum. At quis non videt, eam Corinthiorum (d) congregationem, nonnisi ad absentis Pauli sententiam publicandam indictam fuisse, cum nulla ejusmodi congregationis, aut consensus ab ea præsumpti occurrat mentio, dum refert se quoque tradidisse Satanæ Hymenæum & Alexandrum (e) ut discerent non blasphemare?

(a) Matth. c. 18. v. 18.

[b] ibi. v. 17.

[c] Homil. 61. ex c. 18. Matth.

[d] 1. Cor. c. 5. v. 4.

[e] 1. Timot. cap. 1. v. 20.

re ? Neque negotium facessere debet quod habetur in Commentario Epistolæ primæ ad Corinthios, Ambrosii nomine vulgato, in quo legitur -- *Non tantum omnium consensu & præsentia, sed virtute, idest, sententia Domini Jesu, cujus legationeungebatur Apostolus, abjiciendum illum de Ecclesia censuit.* Quamvis enim gratis concederetur, eundem consensum tunc interfuisse, nullatenus tamen indicatur ipsum fuisse necessarium, cum ibi dicatur, incestuosum illum excludendum fuisse *virtute Domini Jesu* (*f*); cujus sententia procul dubio non egebat vim suam ab Ecclesiæ consensu mutare. Adde, quod non valde curandum est de illius commentarii autoritate, qui falso adscribitur Ambrosio, estque potius Hilarii Diaconi Luciferiani, & non pauca continet ab Ecclesiæ dogmatibus aliena; ut de resipiscentia Dæmonum; de Muliere non ad imaginem Dei facta; de contrahendo valide matrimonio cum adhuc in Vivis esset Uxor ob adulterium repudiata; de gradu Episcoporum, qui æqualis dicitur in Presbyteris &c.

[*f*] 1. Cor.
ibi. V. 4.

3. Excommunicationum, quæ per Episcopos, Presbyteris & Populo consentientibus latæ fuerint, non erit difficile ex Ecclesiasticis monumentis exempla producere; & verisimile est, non infrequenter id accidisse in Ecclesia Carthaginensi, præcipue temporibus Cypriani, qui a primordio Episcopatus sui statuerat, nihil sine consilio Presbyterorum, & sine consensu plebis privata sua sententia gerere; ut ipse expresse declarat (*g*). Quare loquens de quibusdam Presbyteris, qui lapsos, temere absolutione donabant, ait (*h*) : *utur ea admonitione, qua me uti Deus jubet, ut interim prohibeantur offerre; acturi, & apud nos, & apud Confessores, & apud Plebem universam causam suam, cum Domino permittente in sinum Matris Ecclesiæ colligi cœperimus.* Fortasse tamen solas lapsorum causas cum universo Clero, & Plebe definire statuerat, quia id tunc magni momenti erat; id enim indicari videtur a Clero Romano in Epistola (*i*) ad ipsum Cyprianum, in qua habetur : *Quamquam in tam ingenti*

[*g*] Epist. 57.

(*h*) Epist. 9.

[*i*] Epist. 31.

ne-

(K) Hom. 70.
ad Pop. An-
tioch.

negotio placeat quod & tu ipse tractasti; prius Ecclesiæ pacem sustinendam; deinde sic collatione consiliorum cum Episcopis, presbyteris, Diaconis, Confessoribus, pariter astantibus Laicis facta, Lapsorum tractare rationem. Et profecto majores causæ, semper ad Synodos referri consueverunt. Verum quamvis frequenter ejusmodi mos observatus fuerit, nulla tamen lege cautum erat, ut Episcopi in exercitio clavium sibi a Christo collatarum, a judicio, & consensu fidelium necessario dependere deberent; & quovis seculo, Episcopi eam in se ipsis potestatem agnoverunt, atque independentem a Populo datis occasionibus exercuerunt. Sic Chrysostomus (k), cum in abusum conducendi Præficas in funibus inveheret, ait: quicumque voluerit irascatur, eos [qui scilicet ejusmodi Præficas conducebant] ab Ecclesia multum temporis arcebo, tamquam Idolorum cultores; quæ verba indicant, nullatenus exigendum ab ipso Populi consensum, ut ejusmodi Homines ab Ecclesia excluderet.

[l] Causa 15.
qu. 7. Can.
Sexta act. 0.

[m] Lib. 2. de
Sacram. fid.
part. 2. c. 10.

4. Adsunt quidem nonnulli Canones, & præcipue quatuor priorum Conciliorum Carthagenensium, & secundi Hispalensis, quibus irrita declaratur sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur; sed ea Lex pro solis Clericorum causis militabat, ut videre est apud Gratianum (l); ubi glossa tres affert ejusmodi legis rationes. Quod si etiam admittatur, eam disciplinam pro ferendis excommunicationibus, prioribus illis seculis viguisse, quid inde? Diverſa est hujus ævi praxis, probantibus Œcumenicis Conciliis, & Summis Pontificibus, quorum in Christianum Populum summa est potestas, & irrefragabilis auctoritas. Ut enim optime advertit Hugo [m] a S. Victore: *Eti- amſi aliis temporibus aliquando non ita fuiſſe, & nunc aliter eſſe quam fuit demonſtretur, non tamen cogitare debemus, quaſi levitate aliqua factum ſit ut nunc aliter teneatur, & aliter inſtitutum ſit quam fuerit; ſed quod tunc oportebat, & ita ſalubre fuit ut ſic teneretur, & ſic juberetur; nunc autem alia eſſe tempora, & aliud eſſe congruum, ſive neceſſarium ſaluti humanæ. Adde, quod*

quod si ad censurarum validitatem necessario requiretur Ecclesiae consensus, nunquam in Quesnelli hypothesis constare posset de censurarum validitate, cum nunquam constare posset de consensu Ecclesiae, quæ invisibilis ab illo statuitur, ut supra notatum est [n].

[n] ad prop.
73. & seqq.

5. Nullibi magis ludit Quesnelli versutia, quam in Thesi 91. dum conspicuæ veritatis larva, censurarum metum a Symmystarum animis ablegare studet. Refert Evangelista Joannes (o) evasionem, qua Parentes cæci nati a Phariseorum Concilio se subduxere, ne confiterentur aperte, eorum Filium a Christo illuminatum fuisse, quia [ut refert Evangelista (p)] timebant Judæos; jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret; propterea Parentes ejus dixerunt, quia ætatem habet; ipsum interrogate. Apposite quidem ad hanc historiam licebat Quesnello asserere, quod illius iniustæ excommunicationis metus, non debebat Parentes cæci nati impedire ab implendo eorum debito confitendi Christum: quia [ut observat in illum locum Augustinus] jam non erat malum fieri extra Synagogam; nam Pharisei expellebant, sed Christus excipiebat. In similibus eventibus locum habet Quesnelliana Thesis, spirituales enim [ait idem Augustinus (q)] sive ad hoc ipsum pro studio proficientes, non eunt foras; quia & cum aliqua vel perversitate, vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur quam si intus permaneant; cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radicantur. Ejusmodi exemplum videre fuit in Beato Athanasio, de quo vere dici poterat, quod de similibus protulit Augustinus (r): Quid obest homini, quod ex illa tabula non velit eum recitare humana ignorantia, si de libro vivorum non eum delet iniqua conscientia? adeoque Gratianus de ejus generis excommunicationibus, refert tamquam ab Augustino dictum [s] Illud plane non temere dixerim, quod si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniuste, potius ei oberit qui facit, quam qui hanc patitur iniuriam; spiritus enim Sanctus

[o] Jo. c. 9. v.
21. 22. 23.

(p) Tract. 34.
in Evang. Jo.

[q] Lib. 1. de
Bapt. contr.
Donat. c. 17.

(r) Ep. 78.
alias 137. ad
Cler. Hippom.

(s) Causa 12.
qu. 3. Can.
illud. 87. ex
fragm. Ep.
250. ad Au-
xilium

habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur aut solvitur, immeritam nulli pœnam ingerit.

(s) In 4. dist.
18. qu. 2. art.
1. ad qu. 4.

6. His limitibus si coerceretur Propositio Quesnel-
li, improbanda non esset; at cum illimitate profertur,
nec distinguit de quo genere iniustæ excommunica-
tionis, aut de quo debito loquatur, seditiosa esset, &
Populos a debita erga Pastores, & censuras reveren-
tia, ac obsequio retrahit. Excommunicatio [ut adver-
tit Angelicus (s)] dupliciter dici potest iniusta. Pri-
mo modo esse potest iniusta quia ex odio vel ira lata
fuit; tuncque nihilominus est valida, licet peccet illam
ferens: vel potest esse iniusta, quia causa excommuni-
cationis est indebita; vel quia non servatur juris ordo
in ea ferenda; vel quia lata est a non habente cano-
nicam jurisdictionem; vel quia contineat intolerabilem
errorem &c. Porro generaliter, quoties notorie non
constet de nullitate, est communis opinio, quod si sen-
tentia excommunicationis sit iniusta, vel ex causa, vel
ex ordine, vel ex animo, semper tenet, nisi notorie
constet de iniustitia. Quare non ita generaliter statui
debet, quod dumtaxat in aliquibus casibus particulari-
bus locum habet.

7. Notum est, latam fuisse excommunicationis sen-
tentiam, tum contra illos qui quinque damnatas Janse-
nii propositiones defendere auderent: tum contra de-
tractantes subscribere Formulario ab Alexandro VII.
præscripto; quare non temere conjicitur, eam in ha-
rum Thesium disseminatione fuisse Quesnelli ideam, flu-
ctuantem quorundam Jansenistarum animos obfirmare,
ne earum censurarum metu ab antesignani partibus
desciscant. Id non ægre consequeretur, si semel eis
suaderi contingeret, ad censurarum nullitatem sat esse,
si præsumatur non accessisse totius Ecclesiastici Corporis
consensum; quod sibi facile suadebit, qui puriorem,
imo præcipuam Ecclesiæ partem ex Jansenistis consta-
re statuatur, qui nunquam consensum adhibebunt ejusmo-
di censuris. Cumque viris in cavillandi arte exercita-
tissimis, deesse nequeant momenta apparenter proba-
bilia ad ostendendam aliquam in lata excommunicatio-

ne iniustitiam, ex defectu, five sufficientis causæ, five ordinis, five consensus Ecclesiæ, five alterius cujuslibet motivi; dato quod iniuste excommunicationis metus retardare non debeat proprii debiti implementum, tuto quisque vernaculis scripturæ versionibus uti poterit; Jansenistica commenta defendere; & Pontificiis constitutionibus repugnare perget.

8. Ad æquam hanc de ejusmodi Thesibus suspicionem amovendam, debuisset Quesnellus præmittere, quod ex iniustis quoque censuris, nonnullæ validæ sunt, & subditos ligant; aliæ invalidæ ac nullæ. Priores sunt illæ, quæ sufficientem quidem in reo causam habent, sed in Judice causam habent iniustam, puta, non laudabilem disciplinæ zelum, sed infensi animi livorem, aut vindictam: Item illæ, in quibus accidentarius juris ordo servatus non fuerit. De excommunicatione hoc pacto iniusta, si sermonem habet Quesnellus, falsissime statuit, eam nos impedire non debere ab implendo illo debito, ad quod ea irretitus, divina vel naturali lege alias non teneatur; cum enim tales defectus censuram non irritent, vere per illam, etiamsi iniustam, ligatur reus contra quem lata fuit; & de ejusmodi censuris valet illud D. Gregorii (t) : *utrum juste an [t] Hom. 26. iniuste obliget Pastor, Pastoris tamen sententia gregi ti- in Evang. menda est.* Et paulo post: *Is, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel iniuste.* Censura tamen, quæ iniusta simul & invalida sit, ex. gr. quia, vel intolerabilem continet errorem, vel sufficientem in Reo non reperit causam, vel a non habente auctoritatem profecta sit, vel aliquo alio essentiali defectu invalida, utique Reum non lædit, nec in conscientia ligat, quia apud Deum [ait Hieronymus (u)] *non sententia Sacerdotum, sed reorum vita quæritur.* unde alibi ait (x) : *Si quis non recto eorum qui præsumt Ecclesiæ judicio depellatur, & foras mittatur; si ipse non ante exiit, hoc est, si non ita egit ut mereretur exire, nihil læditur in eo quod non recto judicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita fit ut interdum ille, qui foras mittitur, intus sit; & ille foris, qui intus retineri videtur.*

[t] Hom. 26. in Evang.

[u] Hier. in illa verba = quæcumque ligaveris. (x) in Levit.

habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur aut solvitur, immeritam nulli pœnam ingerit.

(s) In 4. dist.
18. qu. 2. art.
1. ad qu. 4.

6. His limitibus si coerceretur Propositio Quesnelli, improbanda non esset; at cum illimitate profertur, nec distinguit de quo genere iniustæ excommunicationis, aut de quo debito loquatur, seditiosa esset, & Populos a debita erga Pastores, & censuras reverentia, ac obsequio retrahit. Excommunicatio [ut advertit Angelicus (s)] dupliciter dici potest iniusta. Primo modo esse potest iniusta quia ex odio vel ira lata fuit; tuncque nihilominus est valida, licet peccet illam ferens: vel potest esse iniusta, quia causa excommunicationis est indebita; vel quia non servatur juris ordo in ea ferenda; vel quia lata est a non habente canonicam jurisdictionem; vel quia contineat intolerabilem errorem &c. Porro generaliter, quoties notorie non constet de nullitate, est communis opinio, quod si sententia excommunicationis sit iniusta, vel ex causa, vel ex ordine, vel ex animo, semper tenet, nisi notorie constet de iniustitia. Quare non ita generaliter statui debet, quod dumtaxat in aliquibus casibus particularibus locum habet.

7. Notum est, latam fuisse excommunicationis sententiam, tum contra illos qui quinque damnatas Jansenii propositiones defendere auderent: tum contra detrectantes subscribere Formulario ab Alexandro VII. præscripto; quare non temere conjicitur, eam in harum Thesium disseminatione fuisse Quesnelli ideam, fluctuantes quorundam Jansenistarum animos obfirmare, ne earum censurarum metu ab antesignani partibus desciscant. Id non ægre consequeretur, si semel eis suaderi contingeret, ad censurarum nullitatem sat esse, si præsumatur non accessisse totius Ecclesiastici Corporis consensum; quod sibi facile suadebit, qui puriorem, imo præcipuam Ecclesiæ partem ex Jansenistis constare statuatur, qui nunquam consensum adhibebunt ejusmodi censuris. Cumque viris in cavillandi arte exercitissimis, deesse nequeant momenta apparenter probabilia ad ostendendam aliquam in lata excommunicatio-

ne iniustitiam, ex defectu, sive sufficientis causæ, sive ordinis, sive consensus Ecclesiæ, sive alterius cujuslibet motivi; dato quod iniuste excommunicationis metus retardare non debeat proprii debiti implementum, tuto quisque vernaculis scripturæ versionibus uti poterit; Jansenistica commenta defendere; & Pontificiis constitutionibus repugnare perget.

8. Ad æquam hanc de ejusmodi Thesibus suspicionem amovendam, debuisset Quesnellus præmittere, quod ex iniustis quoque censuris, nonnullæ validæ sunt, & subditos ligant; aliæ invalidæ ac nullæ. Priores sunt illæ, quæ sufficientem quidem in reo causam habent, sed in Judice causam habent iniustam, puta, non laudabilem disciplinæ zelum, sed infensi animi livorem, aut vindictam: Item illæ, in quibus accidentarius juris ordo servatus non fuerit. De excommunicatione hoc pacto iniusta, si sermonem habet Quesnellus, falsissime statuit, eam nos impedire non debere ab implendo illo debito, ad quod ea irretitus, divina vel naturali lege alias non teneatur; cum enim tales defectus censuram non irritent, vere per illam, etiamsi iniustam, ligatur reus contra quem lata fuit; & de ejusmodi censuris valet illud D. Gregorii (t): *utrum juste an [t] Hom. 16. iniuste obliget Pastor, Pastoris tamen sententia gregi timenda est. in Evang.* Et paulo post: *Is, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel iniuste.* Censura tamen, quæ iniusta simul & invalida sit, ex. gr. quia, vel intolerabilem continet errorem, vel sufficientem in Reo non reperit causam, vel a non habente auctoritatem profecta sit, vel aliquo alio essentiali defectu invalida, utique Reum non lædit, nec in conscientia ligat, quia apud Deum [ait Hieronymus (u)] *non sententia Sacerdotum, sed reorum vita quæritur.* unde alibi ait (x): *Si quis non recto eorum qui præsumt Ecclesiæ iudicio depellatur, & foras mittatur; si ipse non ante exiit, hoc est, si non ita egit ut mereretur exire, nihil læditur in eo quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita fit ut interdum ille, qui foras mittitur, intus sit; & ille foris, qui intus retineri videtur.* [u] Hier. in illa verba = quæcumque ligaveris. (x) in Levit.

[y] Lib. de
Vera Relig. c.
6. n. 11.

9. De ejusmodi censuris eodem modo sensit D. Augustinus cum ait (y) : *sæpe etiam finit divina providentia per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum seditiones expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros . Quam contumeliam vel injuriam suam, cum patientissime pro Ecclesiæ pace tulerint , neque ullas novitates , vel schismatis , vel hæresis moliti fuerint ; docebunt homines quam vero affectu , & quanta sinceritate caritatis Deo serviendum sit . Talium ergo Virorum propositum est , aut sedatis remeare turbinibus : aut , si id non sinantur , vel eadem tempestate perseverante , vel ne suo reditu talis aut sævior oriatur , tenent voluntatem consulendi etiam eis ipsis , quorum motibus perturbationibusque cesserunt , sine ulla conventiculorum segregatio-
ne usque ad mortem defendentes , & testimonio juvantes eam fidem , quam in Ecclesia Catholica prædicari sciunt . Hos coronat in occulto pater , in occulto videns . Rarum hoc videtur genus , sed tamen exempla non desunt ; imo plura sunt , quam credi potest . Porro , tam in his Augustini , quam in supra relatis Hieronymi verbis , notari potest , pro indubitato sumi , quod in foro externo non suadet inobedientia , sed obedientia censuris etiam iniustis , -- ut injuriam suam patientissime pro Ecclesiæ pace ferant -- ille qui foras mittitur in foro externo , intus sit ante Dei oculos , seu in foro interno . Id valere potest ad eorum solatium , qui per æmulas & infensas factiones , calumniis & insectationibus , qua vi , qua dolo impetantur , quemadmodum contigit Athanasio , Chrysostomo , & similibus , de quibus loquuntur Ecclesiastica monumenta .*

10. Nihilominus etiam excommunicatio taliter injusta , ut etiam sit per se nulla , aliquatenus in quibusdam circumstantiis timenda pariter est ; & eidem tantum & tandiu deferendum est , quandiu certis documentis ejus nullitas non evincatur ; in dubiis enim , semper superiori obtemperandum est . Item sententia evidenter nulla , eatenus timenda est a subdito , quatenus scilicet in foro exteriori non contemnatur , si forte in eo valida fuit , vel ut non parvipendatur cum scan-

scandalo illorum, qui forte ejusdem censuræ defectum ignorant. Imo etiam si omnibus perspecta & explorata foret excommunicationis nullitas, non propterea ita despicienda esset superioris sententia, ut ipse quoque superior, ejusque auctoritas contemnatur, ne etsi injuste ligatus fuerit [inquit D. Gregorius (z)] ipsam tamen obligationis sententiam ex alia culpa mereatur, (puta, ratione scandali, aut contemptus censurarum) ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumida reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat. Cui succinit Nicolaus I. loquens de Gregorio Syracusano, inquiens [a] -- Prælati judicium, semper inferioribus formidandum est; ne, si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est, inobedientia mereantur.

(z) Hom. 26.
in Evang.

(a) Ep. 10. ad
Cler. Const.

II. Quesnellus tamen a Leodiensis Ecclesiæ schismaticis, potius quam ex Patribus & Summis Pontificibus suas gestit reflexiones haurire. Scripsere olim contra Paschalem II. perduelles illi Clerici Leodienses -- Qui excommunicatur Spiritus Sancti judicio, utique repellendus est a Dei Domo; Quotiescumque autem aliquis excommunicatur, aut ex causæ, aut ex Personæ præjudicio, quis dicat, hunc excommunicatum esse Spiritus Sancti judicio? Dicitis cum Gregorio -- Quoquomodo liget Pastor, timeat Grex vinculum Pastoris. Dicimus & nos cum Gregorio -- Ligandi & solvendi potestate se privat, qui subiectos pro suo velle, & non pro eorum merito ligat, & solvit. Dicitis: quoquomodo excommunicatus, si morte prævenitur, damnatur. Hic nobis succurrit Romanæ Ecclesiæ auctoritas; Gregorius enim scripto & facto auctorizavit, quod potest Romanus Præsul absolvere excommunicatum injuste ab aliquo. Si hoc potest Romanus Præsul, quis neget etiam Deum posse absolvere, si quem Præsul Romanus injuste excommunicaverit? Nemo enim lædi potest ab alio, nisi prius lædatur a semetipso. Paralogismos a Schismaticis illis pro Henrico contra Pontificem evomitos, in deliciis habuit sorbere Quesnellus, ut eisdem pro Jansenio contra Apostolicam Sedem egereret. Verum quam-

quamvis Deus absolvat quos Præsul injusta excommunicatione ligat, metuenda tamen semper est excommunicationis quamvis injusta; nec prius ad Communionem admittendus est excommunicatus, quam vinculum illud auctoritate Ecclesiæ solutum fuerit; prout contra Wecelium definiit Synodus Quintilneburgensis.

12. Quandonam S. Paulus exemplum præbuerit patiendi potius in pace excommunicationem, quam veritatem prodendi, ex Sacris Litteris non apparet; nusquam enim refertur, ipsum excommunicatione aut anathemate notatum fuisse; nisi fortasse a Judæorum Synagoga, ob Evangelii prædicationem segregatum, seu anathematizatum fuisse dicatur; cujus generis excommunicationis non modo in pace toleranda, sed imo pro gloria habenda fuisset, sicuti de virgarum cæssione, lapidatione, naufragiis &c. pro Christo toleratis (b). Pro veritate legimus quidem ipsum restitisse in faciem Cephæ; sed hac de causa ipsum excommunicatum fuisse Ecclesiastica Historia non refert. Legitur profecto, (c) *Saulum, cum adhuc paternarum suarum traditionum, supra multos coætaneos suos abundantius emulatus tor existeret; optasse, anathema esse a Christo (d); Et pro explendo ejusmodi desiderio [e], adhuc spirantem minarum, & cædis in Discipulos Domini, accessisse ad Principem Sacerdotum, & petiisse ab eo Epistolas in Damascum ad Synagogas, ut si quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres, victos perduceret in Jerusalem (f). Id utique erat fieri anathema a Christo pro suis fratribus. Hocque fortasse est exemplum, quod sibi proposuit Quesnellus imitandum, gestiens anathema esse a Christo pro falsis fratribus Jansenistis. Utinam quemadmodum, cum placuit ei, qui Saulum vocavit per gratiam suam, ut revelaret filium suum in Paulo, continuo non acquievit Carni & Sanguini, adeout desiderium illud Sauli persecutoris [g] magna fuerit postea tristitia & continuus dolor cordi Pauli gentium Doctoris; quem Deus tali replevit caritatis ardore, ut tantum absit potuisse optare anathema fieri a Christo pro fratribus, quin potius constantissime protestatus fuerit, quod*
- (b) *Gal. c. 2. v. 11.*
 (c) *ad Gal. c. 1. v. 14.*
 (d) *Rom. c. 9. v. 3.*
 [e] *Act. c. 9. v. 1. 2.*
 (f) *Tb. 2. 2. qu. 27. art. 3. ad 1.*
 [g] *ad Rom. c. 9. v. 2.*

quod neque Angeli, neque principatus, neque creatura alia possit ipsum separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu [b]; utinam [inquam] contigisset & in Quesnello, hæc mutatio dexteræ excelsi ?

(b) *ibid. cap.*
8. V. 39.

13. Itaque inepte proponitur D. Paulus, tanquam excommunicationis in pace sustinendæ exemplum. Si enim iniusta excommunicatione in ipsum animadverti contigisset ut veritatem proderet, non ipsam in pace tolerasset, nisi, vel sibi impossibile fuisset talis censuræ iniustitiam & invaliditatem ostendere: vel id præstare, majores in Ecclesia perturbationes, schismata, & scandala excitare potuisset. Cæterum, ejusmodi periculis exclusis, quisquis (ubi remedium suppetit) excommunicationem a se auferri negligeret, nec pro viribus curaret, is tum Ecclesiæ claves, tum Sacrorum & Sacramentorum participationem, tum fidelium societatem & communionem flocci pendere ac despiciere convinceretur; & de hoc saltem se, apud Deum, culpabilem constitueret; tunc enim dumtaxat in pace ejusmodi malum tolerandum foret, cum sine scandalo, aut ingenti Ecclesiæ perturbatione declinari nequirit. Eaque sunt illa vulnera, quæ, utpote sine Christi mandato inflicta, ab eodem Christo sanantur; postquam enim ejusmodi mucrone percussi, fecerunt quantum in ipsis erat, ut eorum innocentia agnosceretur, nec id consequi datum fuit absque gravioris præjudicii metu, hos tunc coronat in occulto Pater, in occulto videns, & quod iniquo zelo rescissum est restituens. Secus, vel invalida supponitur censura; tuncque non opus est sanari a Christo quod vulneratum non fuit: vel valida supponitur censura illa, licet iniusta, tuncque sine debita satisfactione Ecclesiæ Pastoribus præstita, non sanantur inflicta vulnera, cum ab Ecclesia tamquam falsa damnata sit illa Thesis, qua *reo correcto censuram cessare* statuebatur, citra judiciale absolutioem. Neque in hac hypothese reperiuntur Jansenistæ; quorum errores, non præcipiti festinatione, nec inconsiderato zelo, sed maturo Ecclesiæ judicio proscripti & condemnati fuerunt.

14. Igitur ex his quatuor Thesis, prior falsa est, & Ecclesiasticæ potestati injuriosa, eam sumendo prout verba sonant; non enim Ecclesiæ, sed Christi Vicarius est Summus Pontifex; neque ipse auctoritatem recipit a Populo ferendi censuras de consensu saltem præsumpto totius Corporis, sed solvendi & ligandi potestatem Petro, non Ecclesiæ nisi quatenus a Petro ut Capite repræsentatæ Christus dedit. Eo magis falsa est, & proscribenda hæc Thesis relate ad principia ipsius Quesnelli, qui non aliam admittit Ecclesiam, quam invisibilem; cujus nedum summus Pastor, sed neque membrum esse potest qui non ducit vitam dignam filio Dei ex prop. 77. Separatur enim quis ab Ecclesia, cujus caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio, ex Prop. 78. Hinc sibi pararent Jansenistæ facile perflugium contra censuras, cum pronum semper ipsis sit ostendere, vel defectum consensus totius corporis, vel legitimitatem Pastoris; ex quibus abunde liquet juste proscriptam fuisse prop. 90.

15. Non minus altera propositio (nempe 91.) falsa, seditiosa, & fraudulenter Populos ab obedientia erga suos Pastores abducens, proscribenda erat; sic enim indefinite & illimitate prolata, comprehendit etiam illas excommunicationes, quæ licet sint injustæ, sunt tamen validæ, & vim habent ligandi & impediendi quorundam actuum exercitium; puta receptionem Sacramentorum, vel administrationem &c. Hincque alter cavillus latet, dum confundit debita adimplenda, cujuscumque momenti sint. Ingerit etiam Populis contemptum erga censuras, quibus parere reuocent, qui omnem earum merum deponunt, & se Judices constituunt de censurarum justitia vel injustitia; fidentes, se non exire ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videntur ab ipsa excludi; sicque nec desistent assistere sacrificio quantumvis sibi interdicto; nec in Paschate a Communionem abstinere &c.

16. Falsitas nonagesimæ secundæ evidens est, cum nullibi constet D. Paulum excommunicatum fuisse, & in
pace

pace excommunicationem passum esse, prout verba propositionis important. Imo pias aures offendit, dum animo ingerit D. Paulum anathema subiisse. Ecclesiasticæ quoque potestati injuriosa est, & favendo Janseniano schismati opportuna, dum Formulario subscribere, vocet *prodere veritatem*. Dum porro suadet Divi Pauli exemplo *paci in pace excommunicationem*, revera suadet censuræ contemptum, & inforDESCENTIAM in ipsa. Quare ut falsa, erronea, captiosa, piarum aurium offensiva, ac seditiosa merebatur hæc quoque proscribi.

17. Perinde ac præcedentes, seditiosa, & Ecclesiasticæ potestati contumeliosa est Prop. 93. Dum falso prætendit, absque Jesu Christi mandato præcipiti festinatione ac inconsiderato zelo editas constitutiones adversus Jansenium. Falso præsumitur, a Christo invisibiliter sanari vulnera ab Ecclesiæ Pastoribus inflictæ, quibus commisit facultatem ligandi & solvendi; quare ab ipsis absolutio petenda est; Præpositis enim Ecclesiæ obedientiam Christus præcepit, cum dixit [i] : [i] *Luc. c. 10.*
qui vos audit, me audit, qui vos spernit me spernit; V. 16.
nec in vanum Spiritus Sanctus ponit Episcopos regere Ecclesiam Dei, adeoque ad ipsos spectat solvere quos ligarunt.

PROPOSITIO XCIV.

*Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit
ejus inimicis , quam videre illic domi-
natum exerceri supra fidem Fideli-
um ; & foveri divisiones propter
res , quæ nec fidem ladunt ,
nec mores .*

PROPOSITIO XCV.

*Veritates eo devenerunt , ut sint lingua quasi
peregrina plerisque Christianis ; & modus
eas prædicandi est veluti idioma inco-
gnitum , adeo remotus est a simplici-
tate Apostolorum , & supra commu-
nem captum Fidelium ; neque sa-
tis advertitur , quod hic de-
fectus sit unum ex signis
maxime sensibilibus se-
nectutis Ecclesiæ , &
iræ Dei in Filios
suos .*

PROPOSITIO XCVI.

*Deus permittit , ut omnes Potestates sint
contrariæ Prædicatoribus veritatis , ut
ejus victoria attribui non pos-
sit , nisi divine gratia .*

PRO-

PROPOSITIO XCVII.

*Nimis saepe contingit, membra illa quæ magis
sanctè & magis strictè unita Ecclesiæ sunt,
respici atque tractari tamquam indi-
gna ut sint in Ecclesiâ, vel
tamquam ab ea separata;
sed justus vivit ex fide,
& non ex opinione
hominum.*

PROPOSITIO XCVIII.

*Status Persecutionis, & pœnarum, quas quis
tolerat tamquam Hæreticus flagitiosus &
impius, ultima plerumque probatio
est, & maxime meritoria, utpo-
te quæ facit hominem ma-
gis conformem Jesu
Christo.*

PROPOSITIO XCIX.

*Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo, aut
aliquid examinare, aut agnoscere, se fuisse de-
ceptum, mutant quotidie quoad multos in
odorem mortis id, quod Deus in sua
Ecclesiâ posuit, ut in ea esset
odor vitæ; v. g. bonos li-
bros instructiones, san-
cta exempla &c.*

PROPOSITIO C.

Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque Discipulos! Tempus hoc advenit Haberi & tractari a Religionis ministris tamquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis persequendo flamma ferroque viros probos si propria passione est excatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum.

1. **Q**uis sine stomacho, imo potius sine horrore ferat isthæc convitia, quibus in Ecclesiam, & in Potestates seculi, sub imaginario quodam veluti grassantis hodie persecutionis obtentu debaccatur Quesnellus? Tyrannidem in 94. exprobrat ipsemet Ecclesiæ; fere ac si pro libito, nova dogmata evangelizando, Christianorum fidei dominari velit: infu-

super ignorantiae vel imprudentiae probum Ecclesiae, ejusque Pastoribus impingit, quasi propter res quae, nec fidem laedunt, nec mores, schismata foveat dum excommunicationis macrone Jansenistas ab Ecclesia segregat; & ad hunc scopum detorquet illud Apostoli (a), *non ergo blasphemetur bonum nostrum*; ut enim exponit Augustinus (b), cum tunc *firmi infirmiores contumaciter contemnerent*, qui abstinabant a carnibus & a vino, ne vel nescientes inciderent in ea quae idolis sacrificabantur: & *infirmi firmos temere judicarent*, qui indifferenter sumebant cibos salva conscientia, scientes quod juxta sententiam Domini, non macularent ea, quae in os intrant; utrosque arguit Apostolus, docens, quod *in his rebus, quae possunt, & bono animo fieri & malo, judicium Deo dimittatur*; nec audeamus, de alterius corde, quod non videmus, ferre sententiam.

(a) ad Rom. c. 14. v. 16.

(b) Expos. quarun. Prop. ex Ep. ad Rom. c. 78.

2 Id opportune quidem in casu de quo tunc agebatur scripsit Apostolus, quia (ut ait Chrysostomus (c)) *veritus ne perfectiores illi* (qui scilicet ne unam quidem Legis observantiunculam custodiebant) *quod minutum erat emendare volentes, totum subverterent*; & dum *infirmos in ciborum indifferentiam subducere conarentur, efficerent ut prorsus a fide deficerent*. . . consueta sua usus prudentia & sapientia utrisque partibus mederi curavit. Neque enim legalem observantiam carpentibus audebat dicere quod malefacerent, ne in legis observatione obfirmaret infirmos: neque rursus, quod bene facerent, ne vehementiores illos in accusando redderet; & infirmi, continua illa increpatione obtusi, a Christi confessione resilirent; hinc Apostolus conclusit verbis illis, quae inepte ad Ecclesiae contumeliam distorquet Quesnelus: *non ergo blasphemetur bonum nostrum*; quia (sicut ibidem commentatur Chrysostomus (d)) *quando litigas, quando contristas, quando Ecclesiam scindis, quando fratrem con-* *viciis impetis proque inimico habes, facis ut qui foris sunt blasphement*; atque ita, non solum nihil inde corrigitur, sed contrarium omnino contingit; bonum enim nostrum est dilectio, fraterna caritas, unitas, colligatio,

(c) Homi. 25. in cap. 14. ep. ad Rom.

[d] ibi. Hom. 26.

(e) *ibid.*

tio, cum pace & mansuetudine vivere. Quod documentum quadrat utique verius Jansenistarum & Quesnelli pervicaciæ, quam Catholicis Præsulibus, contra quos a Quesnello temere intorquetur; ut enim ibi concludit Chrysostomus (e): *Hæc omnia, de proposito tantum argumento a Paulo dicuntur, non de quibusvis; Porro ibi Paulus, non Pastores, sed oves reprehendit.*

3. Pessime apud Quesnellum audit Ecclesia, non modo quia famosas quinque propositiones ex Jansenii Libro excerptas damnavit, sed quia omne Jansenistarum effugium sustulit, statuendo, illas in sensu a Jansenio intento damnatas fuisse, nec alia mente, animo, aut credulitate Formulatio subscribi licere. Quinque propositionum condemnationem, neque ad fidem neque ad mores referri ineptissime & prorsus false prætendit Quesnellus, dum ait, *foveri divisiones propter res, quæ nec fidem tædunt nec mores.* Innegabile quippe est, ad fidem pertinere, tam id quod ab Ecclesia circa Jesu Christi gratiam contra Pelagium definitum fuit, quam quod ab eadem Ecclesia contra Gnosticos, Manichæos, Fati assertores, Prædestinatianos, Protestantes, aliosque Liberi Arbitrii Hostes sancitum est. Quare, si in illis quinque Jansenii propositionibus contineatur veritas, si error, falsissime dicitur illarum sententiam ad fidem non pertinere.

4. Hæc Quesnelli expositio respicit subscriptionem formularii, quo propositiones illas ex Jansenii libro decerptas, in sensu ab eodem intento dampnari declaratur. Ad merum factum, non vero ad fidem moresve pertinere prætendit Quesnellus, num Jansenius hæretico, an catholico sensu proscriptas Theses docuerit; adeoque cum in quæstionibus facti definiendis infallibile non sit judicium Ecclesiæ; cui in iis dumtaxat quæ fidei aut morum doctrinam concernunt, peculiarem suam assistentiam Christus spopondit ne errare valeat; hinc infert, quod Ecclesia obligans sub excommunicationis poena ad credendum falsas esse propositiones illas in sensu a Jansenio intento, divisiones fo-

veat

veat propter res nullius momenti, quæ nec fidem lædunt, nec mores, sicque pessimam de se ipsa Hostibus opinionem ingerat, quasi tyrannidem exerceat supra fidelium fidem, adigendo eos ad credendum quod ad fidem non pertinet.

5. Theologicis momentis isthæc confutari non egent; honesto enim cuique viro, qui res æquitate perpendat, satis per se patet damnabilis talium propositionum temeritas; dum, non modo Pastorum, sed Ecclesiæ ipsius sanctitas, dignitas, & doctrina tam indigne impetuntur. Recta Christianorum Philosophia exposceret a Quesnello, cæterisque Jansenii fautoribus, intellectum ad definitas dogmatis quæstiones animosa fide inclinari; & non tantum pio silentio, sed laudabili quoque mentis, animique demissione, ad facti patiter Quæstionem, Ecclesiastico iudicio sublatam acquiescere. Sed ipsi decreta ad factum spectantia, eatenus sibi arrodata sumpserunt, ut ea saltem ratione Ecclesiæ fulmina eludentes, falsa sua dogmata disseminare pergerent. Dupliciter autem ad factum reducta fuit ea quæstio. Primo aliqui dicunt, se induci non posse ad credendum, damnatas illas quinque propositiones a Jansenii libro excerptas fuisse, eumque esse Jansenii sensum, quem Ecclesia proscripsit; neque enim novum est (inquiunt) neque Religioni contrarium, tum Romanos Pontifices, tum Œcumenica Concilia in facti Quæstionibus interdum errasse, aut errare posse.

6. Nil captiosius, nilque magis sophisticum excogitari valet quam ejusmodi methodus, qua inutiles reddi possent quæcumque Ecclesiæ definitiones; totaque Sacræ Scripturæ & Traditionis doctrina contra quodlibet errorum genus, ad facti trutinam quæstiones omnes revocando. Ut ex Jansenii libris excerptas, aut inde legitime deductas fuisse quinque propositiones sub Jansenii nomine proscriptas dignoscatur, non acutissimo ingenio est opus, sed aut oculis, aut aliquantulum attenta locorum lectione, ac collatione. Veritatem hanc, non una hucusque Apostolica Sedes vidit, sed

sed reliquæ pariter Ecclesiæ, & innumerabiles Catholici, designatis etiam non semel Jansenii locis, ex quibus dictæ propositiones legitime erutæ, aut efformatæ fuere; inter quos Franciscus Droysius, & Lescius Crondermus ad oculum demonstrant. Qua igitur fronte pauci quidam clamitare adhuc pergunt, universam in ejusmodi negotio Ecclesiam errasse? Ubi in Christiana Republica hujusmodi cavillis fiat locus, pro libito pestilentissimus quivis liber damnationi eripietur, & frustranea reddetur sententia, quam sacra Concilia, vel Petri Cathedra de eo tulerint; idem enim effugium semper recurret, deceptos scilicet Judices, qui perniciosissimos errores ubi non erant somniarint; sicque pessimus ac venenatus quisque liber debaccari perget, illamque latius diffundere pestem, quam Ecclesia detexit, & eliminavit.

7. Alii ex Jansenii asseclis, quos pudet tam apertam rem inficiari, cum propriis oculis propositiones illas in proscripto libro legant, eo confugiunt ut dicant, alium apud Jansenium, alium apud Ecclesiam damnantem esse propositionum illarum sensum; supponentes enim, unam S. Augustini & Thomistarum Doctrinam a Jansenio tradi, nec a Romanis Pontificibus Augustiniana & Thomistica dogmata improbata fuisse credendum sit, facti errorem intercessisse prætendunt. Quibus elusoriis artibus si opponatur Alexandri VII Decretum, Propositiones *in sensu a Jansenio intento* damnantis, una fere eorum omnium vox auditur, Apostolicam Sedem & Concilia in ejusmodi judiciis hallucinari posse, & salva Religionis fide, iis decretis non obsequi licere. Temerariæ huic opinioni si adhæreatur; & obsequium negare fas sit Conciliorum, ac Petri successorum definitionibus, quibus quodlibet simile factum solemniter judicatur ad Ecclesiæ ædificationem, & dissensiones hæresesque sopiendas, ac ne decipiant aut decipiantur Catholici viri, immunem a censura arbitantes aut venditantes alicujus libri vel sententiæ sensum; nunquam perniciosus Ecclesiæ dissidiis ac hæresibus finis erit. Imo si ita est, non amplius licebit Ecclesiasticam Traditionem

nem certo elicere ac statuere, quæ dumtaxat ex agnito privatorum Scriptorum sensu colligenda est: nec imposterum patebit, quinam libri puram, & quinam infectam contineant doctrinam. Quo absurdo admissio, qua firmitate sacrarum Scripturarum sensum statuere poterit Ecclesia, qui a constanti Patrum traditione, atque a perspecto ipsorum ac Conciliorum sensu ferme semper est hauriendus? Quæcumque hæresis & malefana opinio impune deinceps grassatura erit: nullus liber tuto damnari poterit: pauci Hæretici jure damnati fuissent: atque æternum in Ecclesiæ sinu controversiæ regnatura essent.

8. Cum itaque dicitur, Concilia & Romanos Pontifices e Petri Cathedra pronuntiantes, falli posse in dirimendis Quæstionibus Facti, id quidem verum interdum est, sed non semper. Omissis iis factis, quæ per canonicas Scripturas, vel per antiquissimam & constantissimam traditionem a Deo revelata sunt, in quibus proponendis & definiendis Ecclesia non secus ac in dogmatibus tradendis infallibilis est, Regula est, falli quidem posse Ecclesiam in meris illis factis, quorum cognitio & veritas ex fallaci hominum a Deo non inspiratorum testimonio, & relatione dumtaxat pendet; non enim Spiritus Sanctus se adfuturum pollicitus est, nisi illis sponsæ suæ judiciis, quæ necessaria sunt ne fides deficiat, atque ut errores & scandala vitentur. Quamvis tamen Ecclesia de his judicans labi queat, jure a nobis exigere potest interdum humanam fidem, semper autem obsequium aliquod, reverentiam, & modestiam, prout magis minusve solcite ac solemniter ejusmodi judicia instituta, vel promulgata sunt. Cum vero facta ita cum dogmate connectuntur, ut Ecclesiæ atque orthodoxæ Fidei intersit eorum definitionem proferre, ab errore immune reputandum est Ecclesiæ judicium, cum debita moralis diligentia in ejusmodi definitione impensa fuit. Quare, accedente Ecclesiarum consensu, adeo certa inter Catholicos habenda est ejusmodi factorum definitio, ut multorum dogmatum stabilitas nutet, ac labatur oportet, si ea facta revocentur,

vel revocari possint in dubium. Si enim factum cum dogmate conjunctum negare liceat, dogmatis quoque mutabit stabilitas, & surdeque fidei regnum, ac credendi ordo miscebitur.

9. Hujus generis sunt definitiones, quas Ecclesia facit de recto aut pravo sensu occurrente in libris de Religione tractantibus. Christianæ siquidem Reipublicæ prorsus interest certò nosse, quid senserint & sentiant, hinc Sancti Patres, indè Hæretici: hinc orthodoxi, indè rebelles aut errantes Ecclesiæ Filii; nedum ut quid credendum, quid improbandum in Libris, in phrasibus, in verbis percipiamus, sed etiam ut non liceat cuicumque, aut alicujus Scriptoris errores tamquam sanas sententias amplecti; aut sanas sententias a Scriptoris traditas tamquam errores improbare; id enim Ecclesiæ suæ Deum non negasse meritò credendum est, quod ad rectum ipsius Ecclesiæ regimen, veræque fidei conservationem est necessarium.

10. Hinc consentiunt fere omnes Theologi, reperriri nonnulla particularia facta, quæ licet non revelata, tamquam revelata nihilominus habenda sint, quia vel in universalibus propositionibus revelatis continentur, vel in iis contineri Catholicis consentientibus Ecclesia decernit. Ejusmodi facta decernendi, & certò statuendi, ipsi Ecclesiæ Jus tribuendum est (sive id fiat per Apostolicam Sedem, quæ ex Petri Cathedra definiens falli nequit, sive per Concilia generalia Ecclesiam repræsentantia) non modo quia ejus regimini, ejusque Filiis sit utile ac necessarium, sed etiam quia objecta hæc definienda, non latentia, non inconstantia, non mutabilia sint. Mutari, ac latere potest Scriptoris animus, adeo ut ritè pro Hæretico proclamatus sit, qui mentem gesserit rectam, aut è contra: scripta tamen, seu Libri cujuslibet auctoris, si ad Ecclesiæ Tribunal deferantur, certi judicii objectum fiunt, cum ad Ecclesiam spectet proprium, naturalem, & obvium sensum verborum, ac phrasium illius Libri cognoscere, subindeque definire hæreticus ne sit, an orthodoxus, non enim sensus in Libris expressus pender ab

occulto quodam Auctoris consilio, sed a naturali ac propria verborum significatione, secundum communem hominum, præcipue Theologorum interpretationem, quam Ecclesia ignorare nequit.

11. Cum itaque in penetrando externo & obvio Librorum ac propositionum sensu, vel recto, vel pravo, dum agitur de definiendo quid sit contra, quid secundum fidem, falli nequeat Ecclesia (loquor de Ecclesia illa visibili, cujus visibile caput est Petri successor Romanus Pontifex) ubi ritè facti examen institutum fuerit, & debita diligentia adhibita; tali Ecclesiæ iudicio tamquam infallibili acquiescendum est; & fidem ac obsequium negare, non modestiæ solum ac reverentiæ defectus erit, sed etiam in Religione crimen reputabitur. Non itaque solum obsequium ac silentium ejusmodi definitionibus debetur est (hæc enim meritò a nobis, etiam cum de meris factis agitur, interdum exiguntur) sed quædam etiam mentis inclinatio, atque intellectus submissio hæc impendenda est; ut fortiter malimus in his quoque decretis, potius Ecclesiæ judicanti, quam nobis credere; nemo enim qui piè sapit, fidelibus piæ Matris oculis (f) extollentiam oculorum suorum opponit, sed proprium demittit intellectum, sibi piè persuadens, ne hic quidem a Deo deferi suæ Sponsæ oculos, in communem filiorum bonum & quietem intentos. Si lecus fiat, (g) non deponitur error, sed absconditur: vulnus tegitur, non curatur: Ecclesiæ illuditur, non paratur.

(f) Eccl. cap. 23. V. 5.

(g) Const. Vineam Domini. Clem. XI.

12. Hæc si animo composito perpenderentur aliquando, sperandum foret, neminem, qui se Catholici nominis studiosum, & salutaris modestiæ sectatorem exhibere gerat, per tot cavillos opem damnatis thesibus laturum, sed illas, earumque Jansenisticum sensum animosè improbatum. Hoc reluctantis ingenii Sacrificium, ad fraternæ unitatis conservationem, & ad veræ Catholicæ Doctrinæ triumphum a nobis exigit Ecclesia; & nos Ecclesiæ debemus, quæ venerandus & certus Iudex est, etiam cum agitur de factis cum dogmate connexis. Dominium siquidem quod in hac

materia exercet Ecclesia, maternum est non tyrannicum: & in perduellium filiorum utilitatem, animarumque salutem, & Dei gloriam unice collineat. Ad Ecclesiam, hoc est, ad Petri Successores, & ad Concilia generalia pertinet verè & fideliter interpretari ac statuere sensum, tum sacrorum Librorum, tum Sanctorum Patrum, tum privatorum Auctorum, ut Fideles percipiant quid credendum aut reiiciendum sit, & ut componantur dissidia, quæ occasione alicujus controversi sensus in gravia schismata & angustias veræ fidei unitatem & doctrinam trahere possunt.

13. Neque ad legitimum Ecclesiæ Tribunal, cum necessitas poscit, pertinet dumtaxat Librorum sensum ritè decernere, sed ad supremam quoque illius auctoritatem spectat obtrectantes Filios in officio continere, propositisque nonnullis pœnis compellere ad acquiescendum sententiæ; ne, dum ipsi contumaciter perstant in patrocinando cujuspiam auctoris sensui veluti non damnato, incautis noceant, semetipsos perdant, & erroribus hæresibusque alimentum suppeditent. Hujus generis dominatum, salubriter ac licitè exercet Ecclesia supra Fidelium fidem, sic edocta ab Apostolis, & a recta ratione; neque enim est dominatus tyrannicus, sed qualis decet piam Matrem ad continendum errantes filios, & consulendum æternæ illorum salutis. Quod si indè sequantur divisiones, id contumaci filiorum inobedientiæ vitio vertendum est; qua inobedientia, seu pervicaci contra Ecclesiæ definitiones contentione, tum mores, tum fidem lædi, illi solum inficiari possunt, quos urit livor, & quos pudor, caritas, & obsequium Ecclesiæ Matri debitum infelicitè deferuere.

14. Inopportunè deflet tamquam abusum promissam vernacularum (h) Sacræ Scripturæ versionum lectionem, & mysteriorum celebrationem vetari, quasi hoc sit veritates fidei & morum (indefinitè enim loquitur) Fidelibus occultare, qui linguam latinam ignorant; siquidem veritates illæ, quarum notitia Christianis necessaria est, Concionibus, Cathechismis, & Parochorum instructionibus materna lingua omnibus aperiri.

[h] ad Prop.

95.

riuntur, & notæ fiunt. Præposterè autem, & contra omnem veritatem imputatur nedum Pastoribus, sed ipsimet Ecclesiæ illorum abusus, qui in Christianarum veritatum prædicatione, modum tenent supra fidelium captum, & ab Apostolorum simplicitate remotum, indeque Ecclesiæ Dei senectutem, & Dei in filios suos iram colligit Quesnellus. Utinam non a multis apostolicum Verbi Dei disseminandi ministerium adulteraretur! verum quid indè contra Ecclesiam, & Pastores? quis æquus rerum æstimator, Ecclesiæ vel Pastoribus particularium quorundam crimina vitio vertenda esse præsumat? Ecclesia in Tridentino congregata, non modo ejusmodi Apostolici Ministerii profanationem non approbavit, quinimò graviter injunxit omnibus animarum curam habentibus, ut per se, vel per alios idoneos, (i) plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cælestem gloriam consequi valeant. Quis Pastor non jugiter tam salutare mandatum verbi Dei Ministris commendet? quæ igitur iniquior calumnia, quam aliquot transgressorum crimen in Pastores, & Ecclesiam generaliter refundere, a quibus hunc defectum paucorum improbari constat?

[i] Sess. 5.
cap. 20. de
Reform.

15. Quoad senectam, quam Ecclesiæ exprobrans prænuntiat; si nil aliud asserere intenderet, quam defuisse in fidelium cordibus ardorem illum, quem in nascentis Ecclesiæ primordiis conspiciere erat; id nemo est qui dolens non fateatur. Sed non hic sistit Quesnelli intentio. (k) Alludit ipse ad Apostoli textum, in quo refertur vaticinium illud Isaïæ -- (l) in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic, & nec sic exaudient me, dicit Dominus. Quæ verba, ab Auctore commentarii in Epistolas Pauli, [quod Ambrosii nomen olim præferebat] ita exponuntur -- (m) Hoc Dominus de his dixit, quos præscit nec Salvatori credituros; in aliis enim linguis, & in aliis labiis loqui, novum testamen-

[k] 1. Cor.
cap. 14. v.
21.
(l) Isaï. cap.
28. v. 11.
[m] Com-
ment. in cap.
14. Ep. 1. ad
Cor.

tum

tum est prædicare. Hinc conjectari licet, eo collimare Quesnellum, quod sicut cum aliis linguis, atque aliis labiis coeptum est prædicari Populo judaico, signum fuit prænuntians Synagogæ interitum; ita cum nunc veritates occultentur fidelibus idiomate latino, nempe lingua quasi peregrina plerisque Christianis, & Concionatores aliis linguis quam apostolicis evangelicas veritates annuntient, ejusmodi defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus Ecclesiæ interitum prænuntians; quæ propositio, Ecclesiæ concumeliosa in omnibus suis partibus, merito proscripta est, & Christi promissis de perenni Ecclesiæ stabilitate adversatur.

16. Ecclesiæ senectam admittit Augustinus; sensu tamen prorsus opposito; cum ipsam, non iræ, sed Dei Misericordiæ conjungat; & Ecclesiæ juventutem, in pressuris, senectam, in lætitia agnoscat; exponens siquidem illud Psalmistæ (n) -- Et senectus mea in misericordia pingui, sic commentatur: [o] Quomodo in ætatibus nostris novissima senectus est, sic totum hoc quod modo patitur Corpus Christi, in laboribus, in ærumnis, in vigiliis, in fame, in siti, in scandalis, in iniquitatibus, in pressuris, juvenus ipsius est. Senectus ipsius, idest novissima ipsius in lætitia erunt. Et intendat caritas vestra, quia dixi senectutem, ne putetis & mortem (quam indicare & prænuntiare videtur Quesnellus) Homo enim in carne ideo senescit, ut moriatur. Senecta Ecclesiæ, candida erit rectè factis; morte autem non corrumpetur. Quod est caput senis, hoc erunt opera nostra. Videtis quemadmodum canescat caput & inalbescat, quantumcumque senectus accedit. Qui bene senescit ordine suo, quæris illi aliquando in capite capillum nigrum, & non invenis. Si cum fuerit vita nostra talis, ut quærat nigrigudo peccatorum & non inventiatur, senecta ista juvenilis est, senecta ista viridis est; semper virebit.

(n) Ps. 91. V. 15.
(o) Enarr. in Ps. 91.

(p) Conc. 3. de 3. parte Ps. 36.

Idem alibi repetit inquiring: (p) Corpus Christi, quod est Ecclesia, tamquam unus quidam Homo, primo junior fuit; & ecce jam in fine sæculi est in senecta pingui, quoniam de illa dictum est: adhuc multiplicabitur in senecta pingui; & ipsius vox est attendentis quasi unius ho-

hominis primam ætatem suam, & istam novissimam respicientis per omnia &c. In quam expositionem propendere videtur etiam Hieronymus, adductis verbis Hermæ (q) Lib. 1. Pastoris, Visione 1, sic enim ait. -- (q) Lib. 2. Unde & in Libro Pastoris, si cui tamen placet illius Comment. in recipere lectionem, Hermæ primum videtur Ecclesia cano capite, deinde adolescentula & Sponsa crinibus adornata. Et clarius D. Gregorius post descriptas Ecclesiæ ætates, (r) novissimam tamquam misericordiæ potius quam iræ Dei deputare videtur, inquiens; post eosdem dies, quibus deprimitur, jam tamen circa ipsum finem temporum, grandi prædicationis virtute roboratur. . . . Sed ante illa tempora erunt dies, in quibus ab adversariis paululum videtur oppressa. Hæc profectò longissimè distant ab erroneo Quesnelli commento, qui ex quorundam defectu senectutem Ecclesiæ tamquam brevi interituri infert, eamque ut iræ Dei effectum exprobrat; quam impietatem meritò Sancta Sedes proscriptit.

17. Non modo falsa est prop. 96 (s) cum omnes Potestates his temporibus adversari Prædicatoribus veritatis asserit, sed ipsimet Potestatibus contumeliosa, dum immeritò tale crimen omnibus imputat, neque ipsomet Christi Vicario excepto. (t) Ex seditione illa, qua Judæi concitaverunt plebem, & seniores Thessalonicæ adversus Paulum evangelizantem, argumentum sumit Quesnellus perstringendi omnes, tum Ecclesiæ, tum sæculi Potestates, quas sibi experitur infensas; quasi quod Formularii pharmacum, ad profligandam a fidelium animis Jansenismi pellem salubriter institutum, non aliud sit quam persecutio contra veritatis Prædicatores excitata; hinc liquet Jansenisticas hæreses veritatis nomine ab ipso insigniri: & illarum hæresum defensores, seu propugnatores, tamquam veritatis Prædicatores celebrari; contumeliosè autem loqui de Potestatibus illis præcipuè, quibus cordi est Ecclesiam purgare a tam infecta contagione.

18. Permissit utique Deus aliquando Potestates ferre omnes Prædicatoribus veritatis adversari, ex gr. tunc

tunc quando juxta vaticinium davidicum, *astiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus*; imò nostris quoque temporibus permittit Deus Mahumetanos, Ethnicos, & præcipuè Hæreticos Principes sese opponere Prædicatoribus veritatis; sive postea id permittat, ut *ejus victoria adscribi nequeat nisi divinæ gratiæ*, ut ait Quesnellus, sive ob alia inscrutabilia divinæ suæ Providentiæ judicia. Verum falsissime id his nostris temporibus verificatur de *omnibus Potestatibus*: & ineptissime aptatur Jansenistarum causæ; siquidem nostris temporibus, quamplures Potestates Catholicam Fidem promoveant; & tantum abest, quod Jansenistæ recensendi sint inter Prædicatores veritatis, quin potius numerandi sint inter illos, quos novissimis diebus futuros prædixit Apostolus, (*u*) *se ipsos amantes, cupidos, elatos, superbos, blasphemos, Parentibus (idest Ecclesiæ Matris præpositis) non obedientes, ingratos, scelestos, sine affectione, sine pace, criminatores, protervos, tumidos, [x] habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; (y) qui penetrant domos & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis: semper discentes & numquam [z] ad scientiam veritatis pervenientes: [a] corruptos mente, reprobos circa fidem, veritati resistentes, errantes, & in errorem mittentes: (b) sanam doctrinam non sustinentes, a veritate auditum avertentes; quos arguendos, increpandos, devitandos, & a fidelium consortio segregandos præcipit, (c) quia sermo illorum ut cancer serpit.*

[u] 2. Timoth. cap. 3. v. 1. 2. 3. &c.

[x] v. 4. 5. [y] v. 6.

[z] v. 7. (a) v. 8. (b) v. 13. cap. 4. v. 3.

[c] ibid. cap. 2. v. 17.

19. *Æquè in Sanctam Ecclesiam contumeliosa, impia, & calumniosa est assertio 97. (d) In ipsa enim, ne dum falsissime statuitur, Jansenistas esse illa membra, quæ magis sancte, ac magis stricte Ecclesiæ uniuntur; sed insuper, ad tantam corruptionem Ecclesiam devenisse indicat, ut nimis sæpè contingat membra illa respici atque tractari tamquam indigna ut sint in Ecclesia; vel tamquam ab ea separata. Verum quidem est, quod vera Relig. interdum, ut ait Augustinus, (e) finit divina Providentia, per nonnullas nimium turbulentas carnalium homi-*

[e] Lib. de vera Relig. cap. 6.

minum seditiones expelli de Congregatione Christiana, etiam bonos viros; & de his meritò dicit, quod eos coronat in occulto Pater, in occulto videns, quia ejusmodi viri justì, vivunt ex fide, & non ex opinione hominum. At perperam de hoc sibi blandiri possunt Jansenistæ, quibus id aptat Quesnellus; ipsorum enim fides, non vitam, sed animæ mortem affert; adeoque sediti sè asseclas suos his thesibus obfirmare curat in sua pervicacia contra Potestates; & allicit, fallaci spe consequendi victoriam, omnipotente delectationis indeliberatæ adjutorio. Quare attentis præcipuè temporum in quibus hæc vulgantur circumstantiis, facile quisque assequitur, quo tendant hæ seditiosæ propositiones, jure proscriptæ.

20. Omnes qui piè volunt vivere in Christo Jesu, (f) persecutionem patientur, Apostolicum oraculum est, (g) quo Christi servos ad tolerandas persecutiones præparabat; sed quemadmodum iniquissimè id sibi aptarent qui scelerum convicti a Magistratibus puniuntur, ita consimili jure id suæ sectæ hominibus aptat Quesnellus; unde patet quomodo quibusdam veritatibus abutatur, dum poenis, quibus meritò puniuntur refractarii Jansenistæ, accommodat, quæ conveniunt iis dumtaxat, quæ tolerantur propter justitiam. Qui justis legibus puniuntur, non dicendi sunt persecutionem pati, nisi ab ipsis factis suis (h); quare Quesnello reponi posset quod olim Fausto respondit Augustinus: (i) Quomodo persecutiones & odia sustinetis propter justitiam, quibus hæc sacrilegia prædicare, & persuadere justitia est; pro qua impia perversitate, propter Christianorum temporum mansuetudinem, quam parva, & prope nulla patiamini cur non cogitatis, sed tamquam cæcis, fatuisque loquimini, justitiæ vestræ velut magnum esse vultis indicium, quod opprobria sustinetis persecutionemque patimini? porro si tanto est quisque justior, quanto graviora perpetitur, omitto dicere quod videre facillimum est, quam multo graviora vobis patiantur aliis, atque aliis quibusque facinoribus flagitiisque pollui discernite quid sit persecutionem pati pro blasphemia, &

(f) ad Prop. 98.

(g) 2. Timoth. cap. 3. v. 12.

[h] Sap. cap. 11 v. 21. (i) Lib. 5. cont. Faust. cap. 8.

persecutionem pati pro justitia; & pro qua istarum patiamini in vestris libris etiam, atque etiam advertite.

(k) ad Prop. 99. 21. Quem proscindere intendat Quesnellus conviciis illis, (k) *pervicaciæ, præventionis, & obstinationis in nolendo, aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, facile divinabit, qui Jansenismi historiam calleat, & Quesnellum pro Janzenio pugnare noverit. In summum Pastorem Ecclesiæ diriguntur hæc jacula; adeoque satis patet quam justè proscripta sint. Piget diutius immorari in conjectando, cum per se conspicua sit impudentia, temeritas, falsitas harum expressionum, quibus in Ecclesiam, ejusque Pastores debacchatur, quasi temere Jansenii propositiones proscriptæ fuerint; & in odorem mortis mutaverit libros, institutiones, documenta Janzenistarum &c. Si in Jansenismi damnatione erratum est, rea sit ipsa Apostolica Sedes, & quotquot eam damnationem acceptarunt, & approbarunt Ecclesiæ, adeoque penes solum Jansenistarum gregem remansisset Ecclesia illa, quæ una, Sancta, Catholica, & Apostolica est, & cui æternam stabilitatem Dominus promisit, eique se usque ad consummationem sæculi adfuturum sponndit.*

[l] Lib. 1.
Ep. 3.

22. Si sic est, & penes paucos obscuri nominis Janzenistas delitescit Civitas illa supra montem posita, quam abscondi non posse dixerat Salvator; & Romana, Janzenium damnando perit Ecclesia, (l) *ad quam Cyprianus dixerat nunquam accessum potuisse habere perfidiam; dicamus Janzenistis quod olim Donatistis exprobrabat Optatus: vestræ Cathedræ vos originem edite, qui vobis vultis Sanctam Ecclesiam vindicare. Ibi certè est vera Ecclesia, ubi est Ecclesia Apostolica. Ibi est Apostolica Ecclesia ubi est Apostolica Doctrina. Porro Apostolorum Doctrina ibi est, ubi est legitima, & non interrupta Episcoporum successio, ab Apostolorum temporibus usque ad hæc nostra; quæ successio ubi non est, ibi non est Ecclesia Christi sed Sathanæ Synagoga: (m) agnitio vera [dicebat Irenæus] est Apostolorum Doctrina, & antiquus Ecclesiæ status secundum successiones Episcoporum. Ideoque Hæreticis sui ævi ajebat Ter-*
tul-

(m) Lib. 4.
cap. 63.

tullianus, quod Jansenistis æquè quadrat: (n) *Edant* (n) *Lib. de*
origines Ecclesiarum suarum: evolvant ordinem Episco- *Prescript. cap.*
porum suorum, ita per successiones ab initio decurren- 32.
tem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel
Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseverave-
rint, habuerit auctorem, & antecessorem.

23. Hæc tam evincunt, Ecclesiam veram non esse apud Jansenistas, quam esse penes Romanos Pontifices. Hi damnaverunt propositiones Jansenii; igitur Catholica Ecclesia eas damnavit; ut enim ait Cyprianus: (o) *Sci-* (o) *Lib. 4.*
re debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in *Ep. 9.*
Episcopo; & si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia
non esse. Si eas propositiones damnavit Ecclesia Catho-
 lica, quæ ex Christi promisso infallibilis est in ejusmo-
 di judiciis, quomodo metuere potest, ne agnoscat, se
 in ferendo hoc judicio fuisse deceptam? quicumque
 cum successore Piscatoris non colligit, inter Antichristos
 a Hieronymo recensetur; (p) & Augustinus numeratis
 singulis Pontificibus, qui Petro in Romana Sede usque
 ad Anastasium qui tunc temporis sedebat successerunt
 ait: (q) *In hoc ordine successionis, nullus Donatista* (q) *Ep. 53.*
Episcopus invenitur; *olim Ep. 165.* quod pariter relatè ad Jansenistas,
 a Petri successoribus Innocentio X., Alexandro VII,
 & Clemente XI. damnatos, usurpari æquè potest; adeo-
 que necesse non est novum examen admitti circa eam
 definitionem, quæ ex Petri Cathedra emanavit.

24. Textu Joannis, quo in centesima thesi, (r) Janse- (r) *Jo. cap.*
 nistarum causam perorans, abutitur Quesnellus, abusus 16. *V. 2.*
 quoque fuerat olim Gaudentius pro Donatistis ad Au-
 gustinum scribens. Quare in pari causa nil aptius repo-
 ni potest Quesnello pro Jansenistis loquenti, quam
 quod Gaudentio respondit Augustinus: (s) *Rectè ista* (s) *Lib. 2.*
a vobis dicerentur quærentibus martyrum gloriam, si *cont. Epist.*
haberetis martyrum causam; (t) non enim felices ait *Gaud. cap. 12.*
Dominus, qui mala ista patiuntur, sed qui propter fi- (t) *Matth.*
lium hominis patiuntur, qui est Jesus Christus. Vos *cap. 5 V. 10.*
autem, non propter ipsum patimini, sed contra ipsum;
patimini quippe ideò, quia non ei creditis, & toleratis
ideò ne credatis.... [u] *Nolite itaque falli quod vobis* [u] *ibid. cap.*
 15.

(x) Jo. cap. 16. v. 2. dictum sit: [x] venit hora, quando qui vos occiderint putent se officium facere Deo Hoc idem quod Dominus prælixit suis, aut per Judæos impletum est qui Sanctum Stephanum, & multos alios occiderunt, dum putabant se officium Deo facere aut etiam nobis, idest, Catholicis dictum est de diversis hæreticis usquequaque furentibus, qui ubi possunt, & quando possunt, & quomodo possunt persequendo Catholicos, putant se officium Deo facere. Si non invido sed fideli oculo

(y) cap. 16. velletis attendere, (y) videretis quam vera pace atque unitate Christi gaudeant, qui, desertis Jansenii castris ad nos venerunt, & sincere atque ex animo Formulario subscripserunt. Et si enim ficti aliqui perseverent ... ipsi tamen paulatim ab hac infirmitate sanantur; nec propter ipsos fuerant negligendi quis videmus veraces. Debeamus ergo ne perderemus istos, salubribus Ecclesiæ censuris, & opportunis per sæculi Principes comminatis poenis, colligere etiam fictos; (z) quia in Evangelio, servos ad nuptias Domini sui congregasse legitur, convivas bonos & malos; maximè quia vos, de area Dominica, superbiæ spiritus tamquam improbus ventus ante tempus ventilationis excussit; undè vos ad illam, Petri successor, quantum opitulante Deo potest censuris revocare conatur.

25. Quod autem vobis videtur, invitos ad veritatem non esse cogendos (a) [quatenus nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerat ejus inimicis, (b) quam videri illic dominatum exerceri supra fidelium Fidem] erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei, qui eos volentes facit dum coguntur inviti Ait Dominus servo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare ut impleatur domus mea. Intelligimus vias, hæreses: schismata, sepes; viæ quippe hoc loco significant diversas opiniones: sepes autem perversas opiniones. Quid ergo miramini si non corporalis, sed spiritalis cibi fame moritur, quisquis ad istam cœnam nec libenter introductus, nec ingreditur violenter impulsus? His & verbis, & sensibus ab Augustino mutuatis evincitur, nihil a Quenello itulius cogitari aut dici posse, quam quod de
ma r -

martyribus Sanctis legitur esse prædictum (c), de Jan- (c) ibid. cap. senitis jactare completum (d). Agnoscite o Jansenistæ 19. scelus vestrum, & nolite vobis usurpare nomen alienum, [d] cap. 27. connumerando vos [prop. 100.] inter veritatis discipulos, inter homines pios, viros probos, Dei fervos; quousque enim, calumnias & contumelias pervicaciæ, præventionis, & obitinationis in successores Petri (e), [e] Prop. 99. imò in Ecclesiam ipsam temerario ausu jactatis; & Ecclesiæ definitionibus acquiescere, saluberrimisque Pastorum mandatis obsequi contumaciter detrectatis, (f) (f) ibid. cap. non est inter Sanctis fors vestra, sed inter Hæreticos, 29. & inter illos, qui firmaverunt sibi sermonem nequam.

PROPOSITIO. CI.

Nil Spiritui Dei, & Doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere Juramenta in Ecclesia; quia hoc est multiplicare occasionem pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant Consilio impiorum.

I. **F**alsa, & Ecclesiasticæ præsertim praxi contumeliosa est hæc Quesnelli propositio. Nemo ex Catholicis est qui ambigat, licitum per se esse juramentum; siquidem assumere, seu implorare divinum testimonium in veritatis confirmationem, est actus Religionis, quo Deum ut primam veritatem reveremur; procedit enim ex fide, qua credimus, Deum omnia nosse, & esse primam veritatem, quæ nec fallere, nec falli umquam potest. Ea fide imbuti homines, Deum ut veritatis te tem invocant, cui fidem non habere impium, & nefarium fit. Adeò conspicua veritas, innumeris Sacræ Scripturæ locis, constanti Patrum tra-

traditione, perpetuaque totius Catholicæ Ecclesiæ praxi demonstrari facile potest.

2. Ex sacris paginis constat, Deum ipsum in veteri Testamento promissiones suas jurejurando interposito firmare passim consuevisse, prout in Genesi, & Prophetarum Libris cuique obviam fit. Regius Psalter testatur: (g) *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum.* Et alibi: (h) *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam.* Et iterum: (i) *Semel juravi in Sancto meo, si David mentiar....* (k) *Sicut jurasti David in veritate tua &c.* Apostolus quoque, alludens ad illa Geneseos verba: (l) *Per memetipsum juravi, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi &c.* ita discurret: (m) *Abraham namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum dicens &c.* Quis igitur Christianorum adeò desipiat ut improbet id, quo Deus usus est? Immaculata profectò & Sancta est Lex Domini. In ea porro expressè approbatur juramentum cum dicitur: (n) *Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies, & per nomen illius jurabis;* hinc Regius vates ait: (o) *laudabuntur omnes qui jurant in eo;* adeoque a cæteris sanctis Patriarchis & Prophetis usurpatam legimus formulam illam juramenti -- *Vivit Dominus:* imò Isaias Populum Christianum, inter reliqua Religionis & pietatis officia, rebus ita exigentibus, per Dei nomen juraturum esse prædixit illis verbis: (p) *in illa die, erunt quinque Civitates.... jurantes per Dominum exercituum.* Quod pariter vaticinatus est Jeremias inquiens: (q) *Et erit, si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo: vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal, ædificabuntur in medio populi mei;* (r) quapropter non semel ab Apostolo Gentium usurpatum legimus juramentum; & in Apocalypsi habetur, (s) *Angelum jurasse per viventem in sæcula sæculorum.*
3. Tantæ Scripturarum luci suppetias ex Patrum testimoniis addere supervacaneum esset; allatorum siquidem textuum commentaria sunt totidem tam conspicuæ

cuz veritatis demonstrationes. Sat erit igitur, ut de constanti traditione constet, ex innumeris aliqua dumtaxat loca indicare ubi hanc veritatem Patres tradidere. Basilii in illud Psalmi -- *Qui jurat proximo suo, & non decipit*; & Epist. 2. ad Amphilocho. can. 29. ubi etiam Balsam. comment. Hilarius Pictaviensis in Matth. cap. 4. Hieronymus in cap. 6 Matth., & item in illud Hierem. cap. 4. *Jurabis vivit Dominus in veritate, in judicio, & in justitia*. Ambrosius Epist. 17. ad Valentin. n. 9. in Psalm. 118 ad versic. 106., & in Exhortat. ad Virg. cap. 11. Chrysostomus Hom. 27. in Matth. Cyrillus Alexandrinus lib 6 Dial. de Adorat. & cultu in sp. & verit. Gregorius Magnus in lib. 1 Reg. cap. 14. & lib xi. Epist. 50. Isidorus lib. 2 sent. cap. 31. Bernardus Homil. 65. in Cantic., & his omnibus fusius, & luculentius D. Augustinus lib. 2 de Mendacio num. 28. & 37, lib. 19 contra Faust. cap. 23. & 25., lib. 1. de Serm. Dom. in Monte cap. 17., Exposit. in Epist. ad Galat. num. 9, toto Sermone 180. alias 28. de verb. Ap. . Quibus in locis, non modo adstruit, juramentum esse per se licitum, quod præcipue ostendit Apostoli exemplo, sed simul etiam exponit, quo sensu ab Ecclesia accipiantur illa Christi verba -- *Non jurare omnino* (t), quibus Waldenses postea abusi sunt, ut contra constantem Ecclesiæ Catholicæ Sententiam, Christianis numquam licitum esse jurare ostenderent, cum tamen illis verbis Christus, dumtaxat eliminaverit juramentum a colloquiis, privatisque sermonibus [*sit sermo vester est*] sine necessitate, ne (ut ait Augustinus) *assuetudine jurandi ad perjurium per consuetudinem delabatur*; ipsa enim consuetudo solitariè sumpta absque necessitate jurandi, incautos facile ad perjurium trahere potest.

[t] Matth.
cap. 5. V. 34

4. Licitum itaque sanctumque de se est juramentum, [imò ut ait D. Thomas, *est actus Religionis si-ve Patriæ* (u), quod probat auctoritate Philosophi, Hieronymi, & Apostoli] quoties tres habeat comites, veritatem scilicet, judicium, & justitiam, juxta illud Jeremiæ: (x) *Jurabis, vivit Dominus, in veritate*

(u) 2. 2. qu.
89. art. 4. O

[x] Jerem.
cap. 4. V. 2

&

[1] 2. 2. qu. 89. art. 3. O & in iudicio, & in iustitia; non enim temere & inconsiderate adhibendum est iuramentum, sed necessitate dumtaxat id postulante; alioquin iusjurandum, præceps & temerarium foret; quod egregiè exposuit Angelicus Doctor, inquiens: (y) *Iuramentum non est bonum, nisi ei qui bene utitur iuramento. Ad bonum autem usum iuramenti duo requiruntur. Primò quidem, quod aliquis non leviter, sed ex necessaria causa, & discretè juret: & quantum ad hoc requiritur iudicium, scilicet discretionis ex parte jurantis. Secundo quantum ad id, quod per iuramentum confirmatur, ut scilicet neque sit falsum, neque sit aliquid illicitum: & quantum ad hoc requiritur veritas, per quam aliquis iuramento confirmat quod verum est: & iustitia, per quam confirmat quod licitum est. Iudicio autem caret iuramentum incautum: veritate autem iuramentum mendax: iustitia autem iuramentum iniquum, sive illicitum.*

[2] Matth. cap. 5. v. 34. 5. Quamvis postrema hæc Thesis alludat ad illa Christi verba: (z) *Ego autem dico vobis non jurare omninò, quibus olim abutebantur Waldenses, ut iuramentum omne Christianis interdictum esse suaderent; eo usque tamen Quesnelli intentionem ferri haud arbitror. Obvio tamen sensu ejus propositio, prout verba sonant, necdum falsa, sed etiam impia, & in summos Pontifices, in Ecclesiam ipsam, & in sæculi Potestates contumeliosa est; adeoque æquissimo jure proscripta. Jansenistarum causam hisce Thesis orari a Quesnello, satis superque constare potest ex jam productis in examine harum Thesis: adeoque dubitari nequit, non de alio iuramento hic eum conqueri, quam de illo, ad quod adiguntur subscribentes Formulario; quod ex Alexandri VII. præscripto ita conceptum est: *Ego N. constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ 31. Maii 1653., & constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum me subiectio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus excerptas, & in sensu ab eodem Authore intentæ, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo reiicio, ac damno, & ita juro.**

ro. *Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.* Hoc est juramentum illud, quod cum commune reddatur *Archiepiscopis, Episcopis, nec non aliis quibuscumque Ecclesiastici ordinis tam Regularibus, quam secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliisque Collegiorum Rectoribus ac Magistris, a quibus omnibus subscribi districtè mandatur, idè de ipso conqueritur Quesnellus, quod pejerandi occasiones multiplicet, & infirmis ac idiotis laqueos tendat, efficiendo ut Dei Nomen & veritas deserviant Consilio Impiorum.*

6. Quemadmodum in prop. 96. hæretica Jansenii commenta *veritatis* vocabulo insignivit, dum Jansenistas appellavit *Prædicatores veritatis*; ita *Impiorum* convicio in hac propositione perstringere dignoscitur Ecclesiæ Pastores Jansenismo infensos, quos etiam omnes execrabili temeritate *pervicaces, obstinatos, virorum proborum persecutores* in præcedentibus Thesibus nominaverat. Neque hæc thesis intelligi potest de illis juramentis, quæ spontè, ex consuetudine, sive pravo habitu, absque necessitate, adeoque cum pejerandi periculo in privatis colloquiis miscentur; expressè enim loquitur de juramentis, quæ *in Ecclesia* exigantur, & *infirmis laqueum tendunt*, quæ *Spiritui Dei, & Doctrinæ Jesu Christi opponi* declarat; undè liquet directè hac propositione impugnari Doctrinam, quam circa juramenta semper tenuit Ecclesia juxta constantem Patrum traditionem, & omnium sæculorum praxim; siquidem præter jam supra indicata Patrum testimonia, constat ex historia ecclesiastica, viguisse in Ecclesia praxim exigendi juramenta ad purgandam suspicionem de crimine hæresis ante Priscillianistas; qui ad occultandas suæ sectæ enormitates, dogma illud tamquam capitale habuere: *Jura, perjura, secretum prodere noli*; ut de ipsis refert Augustinus. In Concilio pariter Ephesino actione quinta Theodotus Ancyranus, & Acacius Melitenus juramento confirmarunt, blasphema dogmata ex ore Nestorii se audivisse. In Concilio Toletano octavo, statutum fuit, exigendum esse a Rege electo juramen-

• • •

tum

tum de Catholica fide ab omni Judæorum, & Hæreticorum injuria tuenda, & non imponendi subditis nova vectigalia, aut exactiones; idque evincitur ex praxi etiam totius Ecclesiæ, quæ nonnisi ab Hæreticis impugnari potuit; & mitius Quesuello senserat Jo. Wiclef, cujus unus ex articulis in Concilio Constantiensi damnatis erat, esse (a) *illicita juramenta, quæ ad roborandos humanos contractus, & commercia civilia fiunt*; quare si ab Ecclesiâ judicata fuere licita juramenta pro roborandis humanis contractibus, & civilibus commerciis, multò magis licita sunt pro spirituali animarum salute, & purganda Ecclesiâ ab hæresibus.

(a) Sess. 8.

7 Quibus sic stantibus cuique liquet quam meritò hæc quoque assertio proscripta fuerit, qua temerè improbatur, ut Spiritui Dei, & Doctrinæ Jesu Christi opposita laudabilis illa praxis, quam ad succrescentes perniciosarum novitatum vepres radicitus evellendas, & ad Christi fideles in ejusdem orthodoxæ fidei unitate continendos, utilem & necessariam Apostolica Sedes, & Ecclesiæ Pastores, priscam disciplinam sequuti censuerunt. Quamvis temerè & sine necessitate primam summamque veritatem, in cujuscumque dicti, aut facti confirmationem invocare nefas sit; licitè tamen, imò & religiose ex Scripturæ, Patrumque Doctrina, ac praxi, in veritatis testem adducitur, quoties adest necessitas. Quæ porrò æquior necessitas cogitari potest illa, qua Catholicæ fidei sacrorumque dogmatum integritati, animarum saluti, & Fidelium tranquillitati consulitur, detectis perniciosis errorum Magistris, ne simplicium & pusillorum mentes impunè subvertere pergant?

(b) Lib. 7.
Epist. 79.

8. Formularii subscriptionem injungendo, priscum Ecclesiæ morem sequutum fuisse Alexandrum VII., non diffitebuntur cordati quique, quos, in consulendis Ecclesiasticæ traditionis monumentis, partium studia non excæcaverint. Omissis enim, quæ ex Epist. i. Clementis ad Jacobum Fratrem Domini, & ex Pii I., & Cornelii decretis desumi solent argumentis ad suadendum, licita esse ejusmodi juramenta, innegabile est, viguisse hanc praxim temporibus Gregorii Magni, (b) qui

qui ad Marinianum ita scripsit: *si idem maximus coram vobis, & prædicto Chartulario nostro de simoniaca hæresi præstito se Sacramento purgaverit &c.*, ex quo patet, tunc quoque viguisse morem se purgandi a suspicionibus, medio juramento; idque repetit in Epistola ad Castorium Notarium (c), quod Mariniano Episcopo Ravennæ injunxerat. Similiter Brunichildæ Francorum Reginae scribit, [d] Mennam se permisisse reverti purgatum & absolutum ad suam Ecclesiam, postquam ad Corpus Beati Petri Apostoli sub jurejurando satisfaciens, ab his quæ objecta ejus opinioni fuerant, se demonstravit alienum. Patres sextæ generalis Synodi sub Agathone, exegerunt simile juramentum a Georgio Diacono, & Cartophylace Ecclesiæ Constantinopolitanae: *Tactis propositis Sacrosanctis Dei Evangeliiis*, Georgius juravit hoc modo: [e] *per has Sanctas Scripturas, & Deum qui per eas loquutus est, omnia perscrutatus, non inveni libellos fuisse factos &c.* Concilium Toletanum octavum, temporibus Martini primi, utilitates juramenti exponit inquit: [f] *Omne quod in pacis* (f) *cap. 2. fœdera venit, tunc solidius subsistit, cum juramenti interpositione roboratur: omne quod animos amicorum conciliat, tunc fixius durat, cum ea Sacramenti vincula ligant: omne quod Testibus astipulatur, tunc verius constat, cum id adjectio jurationis affirmat: quod si & Testis deficiat, innocentis fidem sola jusjurandi taxatio manifestat &c.* Id fusius ex Scripturis & Patribus docere pergit, incauta solummodò juramenta damnans.

9. Ejusmodi juramentorum exempla in subsequenti-
bus Conciliis passim occurrunt: & præcipuè in Basileensi, & Constantiensi, quæ singula referre est superfluum. Quapropter non nisi execrabili temeritate a Quesnello hæc praxis impetitur. Quod si indè pejerandi occasionem aliqui arripiant, id non providæ Patrum dispositioni, sed contumaci pejerantium malitiæ imputandum est; neque idè omittenda sunt tam necessaria remedia; sicut non omnia Dei, & Ecclesiæ sunt abroganda præcepta, per hoc quod transgressoribus damnationem afferant. Quæ autem occurrunt dicta Chrysostomi, Ori-

[c] *ibid. Ep. 80. Castorio.*
[d] *Lib. XI. Ep. 8.*

(e) *act. 13 & act. 14.*

(f) *cap. 2.*

[g] de Serm.
Dom. in mon-
te lib. 1. cap.
15.

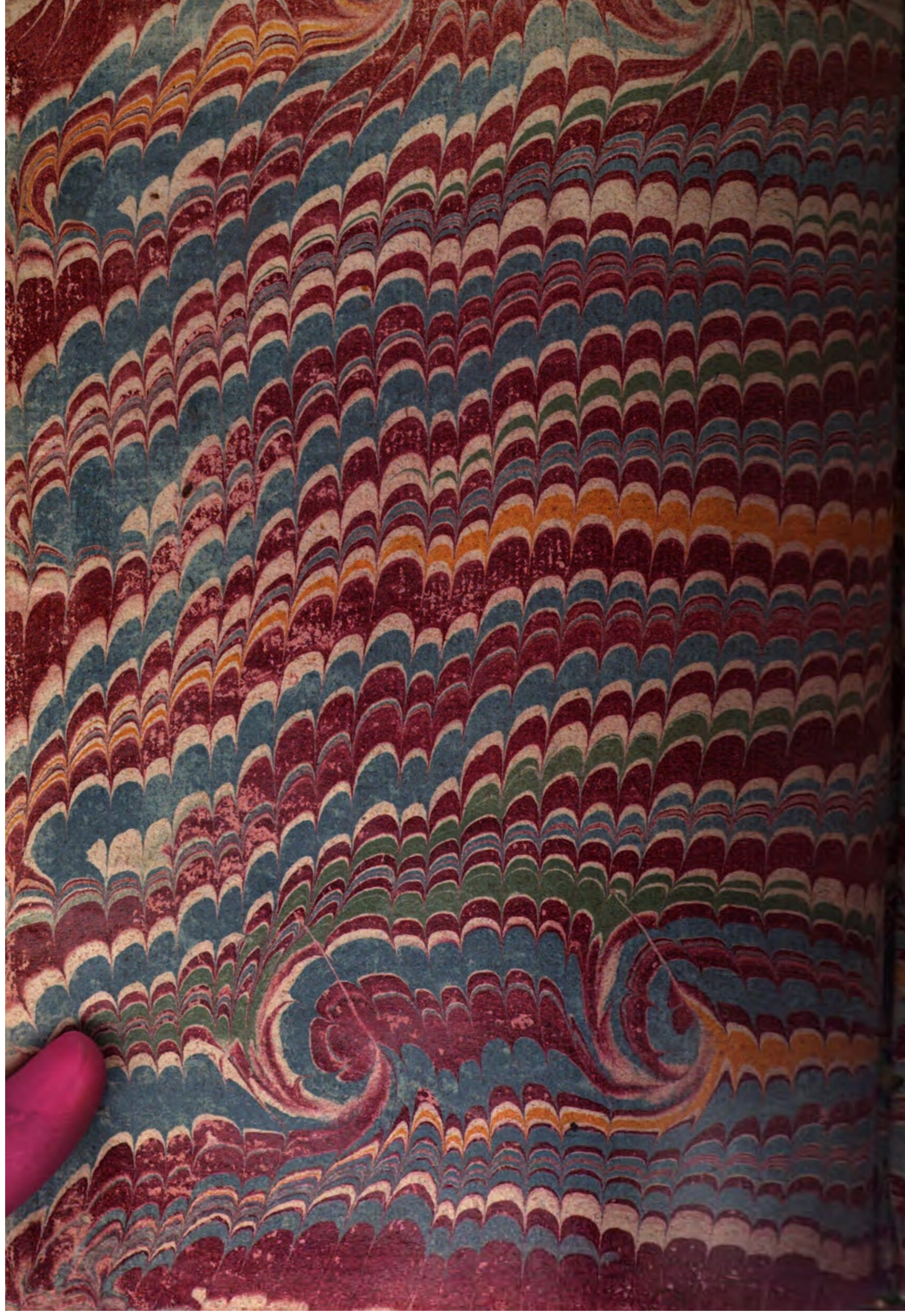
genis, Athanasii, Theophilacti, Cypriani, Basilii, Ambrosii, Lactantii, Euthymii, Oecumenii, aliorumque asserentium, Christianis vetita juramenta; respiciunt pessimam consuetudinem ea miscendi sine necessitate in privatis colloquiis, & sermonibus, (g) prout exponunt Augustinus, & ex eo D. Thomas 2. 2. qu. 89. art. 2. 3. 4., non autem ea perstringunt juramenta, quæ per Ecclesiæ Leges, vel per legitimas Potestates necessitate cogente exiguntur; secus improbandus esset Apostolus qui non semel Deum adhibuit testem in suis Epistolis: improbanda foret praxis tot Conciliorum, tot Patrum, imò totius Ecclesiæ, quod summæ impietatis, & insanix est.

10. Ex his momentis, quæ præscindens a privatis cujuscumque scholæ opinionibus, & unice inhærens Ecclesiæ Catholicæ placitis, & praxi, juxta constantem traditionem produxi, satis cuique constare poterit, meritò proscribendas fuisse omnes supra relatas Quesnelli propositiones; cum enim, tum ex ipsis, tum ex multis invictis aliis momentis contet, ipsum adhærere Jansenii commentis, negari nequit in ipsius Quesnelli ore eas esse falsas, captiosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ & ejus praxi injurias, etiam in Potestates sæculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemias, suspectas de hæresi, ac hæresim ipsam sapientes, hæreticis, hæresibus & schismati faventes, erroneas, & Jansenismum prædamnatum innovantes. Idque colligi posse autumo ex conjecturis hucusque adductis; quas tamen judicio irreformabili Sanctæ Matris Ecclesiæ, sincerè subdo.

Cum in omnibus litteris meis, non solum pium Lectorem, sed etiam liberum correctorem desiterem; multò maxime in his, ubi ipsa magnitudo quæstionis, utinam tam multos inventores habere posset, quàm multos contradictores habet. Verumtamen, sicut Lectorem meum nolomihi esse deditum, ita correctorem nolo sibi. Ille me non amet amplius quam catholicam veritatem Noli meas litteras ex tua opinione vel contentione, sed
ere

*ex divina lectione, vel inconcussa ratione corrigere. Si
quid in eis veri comprehenderis, existendo non est meum,
at intelligendo & amando, & tuum sit, & meum. Si
quid autem falsi conviceris, errando fuerit meum, sed
jam cavendo nec tuum sit, nec meum. Aug. lib. 3. de
Trinit. Cæterum scito, me ut hominem errare posse,
[errorem autem fraterne corrigi, ut Christianum cor-
rigi decet;] at hæreticus esse non possum, nec de-
fensor erroris pertinax; cum quidquid in hoc libro pro-
tuli, (quemadmodum & in aliis omnibus, quos vel edi-
di, vel editurus sum) id censuræ, iudicio, & corre-
ctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ
Romanæ, libentissimè subiicio.*

F I N I S.

Vasci, Camillo M.

Coniectationes in proscriptas Quesnelli propositiones

Luca 1760

4 Polem. 3014

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10690486-6